

שבוע פרשת ויקהל־פקודי - שבת החודש

(15 - 21 March 20)

י"ט - כ"ה אדר תש"פ

ספרי' - אוצר החסידים - לויבאוויטש

קובץ
שלשלת האור

שער
שלישי

היכל
תשיעי

דבר מלכות

מאמרי דא"ח, שיחות ואגרות קודש

מאת

כבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל שליט"א

שניאורסאהן

מלויבאוויטש

•

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

סניף אה"ק כפר חב"ד

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות חמשים ושתיים לבריאה

הי' תהא שנת נפלאות בכל

צדי"ק שנה להולדת כ"ק אדמו"ר שליט"א

הוספה: כמפורט במפתח כללי עמוד ד'

אף על פי שיכולים להניח תפילין במשך כל היום כולו (מנץ החמה, או עלות השחר, עד צאת הכוכבים או שקיעת החמה), הרי הזמן המובחר להנחת תפילין הוא בזמן תפילת שחרית, כמנהג ישראל שמניחים תפילין ומתפללים בהם. (משיחת י"א שבט תשכ"ח)

טוב להרגיל עצמו לומר ... נוסח זה מודה וכו' ועל ידי זה יזכור את ה' הניצב עליו:

**מוֹדָה אֲנִי לְפָנֶיךָ, מֶלֶךְ חַי וְקַיִם שֶׁהַחַיּוּת בִּי נִשְׁמָתִי
בְּחַמְלָה. רַבָּה אֲמוּנָתְךָ.**

מצוה לומר את כל ברכות השחר

ברכת התורה

צריך לזוהר בה מאד ואסור לדבר ולהוציא דברי תורה מפיו עד שיברך.

**בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו
וְצִוָּנוּ עַל דְּבָרֵי תוֹרָה:**

**וְהַעֲרַב נָא יי אֱלֹהֵינוּ אֶת־דְּבָרֵי תוֹרָתְךָ בְּפִינוּ, וּבְכִי
כָל־עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל, וְהָיָה אֲנַחְנוּ וְצִאֲצֵאֵינוּ,
וְצִאֲצֵאֵי כָל־עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל, כְּלָנוּ יוֹדְעֵי שְׁמֶךָ וְלֹמְדֵי
תוֹרָתְךָ לְשִׁמּוֹה. בְּרוּךְ אַתָּה יי, הַמְלַמֵּד תוֹרָה לְעַמּוֹ יִשְׂרָאֵל:
בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר בָּחַר בָּנוּ מִכָּל
הָעַמִּים וְנָתַן לָנוּ אֶת תּוֹרָתוֹ. בְּרוּךְ אַתָּה יי, נוֹתֵן
הַתּוֹרָה:**

**וַיִּדְבֹּר יְהוָה אֱלֹהֵינוּ לְאָמֹר: דַּבֵּר אֶל־אַהֲרֹן וְאֶל־בְּנָיו
לֵאמֹר כֹּה תִּבְרְכוּ אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲמֹר לָהֶם:
יְבָרְכֶךָ יְהוָה וַיִּשְׁמְרֶךָ: יָאֵר יְהוָה | פָּנָיו אֵלֶיךָ וַיַּחֲנֹךְ: יִשְׂאֵל
יְהוָה | פָּנָיו אֵלֶיךָ וַיִּשֶׁם לְךָ שְׁלוֹם:**

וְשִׁמּוֹ אֶת־שְׁמִי עַל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאֵין אֲבָרְכֶם:

ברכות הנחת תפילין

הברכה הראשונה, (באמירתה מכונים הן על התפילין של יד והן על התפילין של ראש) נאמרת לפני הידוק הרצועה על שריר הקיבורת של היד השמאלית (איטר, הכותב ביד שמאל מניח את התפילין על יד ימין) באופן שהתפילין נוטות לעבר הגוף.

**בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו
וְצִוָּנוּ לְהִנִּיחַ תְּפִלִּין:**

הברכה השנייה נאמרת (רק אם דיבר בין הנחת תפילין שלידי לשל־ראש) לפני הידוק הרצועה על הראש

**בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו
וְצִוָּנוּ עַל מִצְוַת תְּפִלִּין:**

קריאת שמע

**שְׁמַע יִשְׂרָאֵל, יי אֱלֹהֵינוּ, יי אֶחָד:
בְּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מְלֻכּוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד:**

**וְאַהֲבָתָה אֶת יי אֱלֹהֶיךָ, כָּכָל לְבָבְךָ וּכָכָל נַפְשְׁךָ וּכָכָל
מַאֲדְךָ. וְהָיוּ הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה, אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצֻוֶּה
הַיּוֹם, עַל לְבָבְךָ. וְשִׁנְתָּם לְבָנֶיךָ וּדְבַרְתָּ בָּם, בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ
וּבְלִכְתְּךָ בְּדֶרֶךְ וּבְשֹׁכְבְּךָ וּבְקוּמְךָ. וְקִשְׁרָתָם לְאוֹת עַל יָדְךָ,
וְהָיוּ לְטֹטְפֹת בֵּין עֵינֶיךָ. וּכְתַבְתָּם עַל מְזוֹזֹת בֵּיתְךָ וּבְשַׁעְרֶיךָ.
וְהָיָה אִם שָׁמַעְתָּ שְׁמִעֵנוּ אֵל מִצְוֹתֵי, אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצֻוֶּה
אֲתָכֶם הַיּוֹם, לְאַהֲבָה אֶת יי אֱלֹהֶיכֶם וּלְעַבְדּוֹ, כָּכָל
לְבַבְכֶם וּכָכָל נַפְשְׁכֶם. וְנָתַתִּי מִטֵּר אֶרְצְכֶם בַּעֲתוֹ יוֹרֵה
וּמִלְקָשׁ, וְאֶסְפַּתְי דִּגְגָךְ וְתִירְשְׁךָ וַיַּצְהֲרֶךָ. וְנָתַתִּי עֵשֶׂב בְּשַׁעְרְךָ
לְבַהֲמֹתְךָ, וְאֶכְלָתָ וּשְׂבַעְתָּ. הַשְׁמֵרוּ לָכֶם פֶּן יִפְתָּה לְבַבְכֶם,
וּסְרַתְם וּעִבַדְתֶּם אֱלֹהִים אֲחֵרִים וְהִשְׁתַּחֲוִיתֶם לָהֶם. וְהָרָה
אִף יי בָּכֶם וְעַצֵּר אֶת הַשָּׁמַיִם וְלֹא יִהְיֶה מִטֵּר וְהָאֲדָמָה לֹא
תִתֵּן אֶת יְבוּלָהּ, וּבְאֲדָתָם מִתְרַה מֵעַל הָאָרֶץ הַטְּבֵאָה אֲשֶׁר יי
נָתַן לָכֶם. וְשִׁמְתֶם אֶת דְּבָרֵי אֱלֹהֵי עַל לְבַבְכֶם וְעַל נַפְשְׁכֶם,
וְקִשְׁרַתְם אֹתָם לְאוֹת עַל יְדֵיכֶם וְהָיוּ לְטֹטְפֹת בֵּין עֵינֵיכֶם.
וְלִמְדֻתְם אֹתָם אֶת בְּנֵיכֶם לְדַבֵּר בָּם, בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ
וּבְלִכְתְּךָ בְּדֶרֶךְ וּבְשֹׁכְבְּךָ וּבְקוּמְךָ. וּכְתַבְתָּם עַל מְזוֹזוֹת בֵּיתְךָ
וּבְשַׁעְרֶיךָ. לְמַעַן יִרְבוּ יְמֵיכֶם וַיְמֵי בְנֵיכֶם עַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר
נִשְׁבַּע יי לְאַבְרָהָם לֵאמֹר לָהֶם, בְּיָמֵי הַשָּׁמַיִם עַל הָאָרֶץ.
וַיֹּאמֶר יי אֵל מֹשֶׁה לֵאמֹר. דַּבֵּר אֵל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ
אֲלֵהֶם וְעָשׂוּ לָהֶם צִיצִית עַל בְּגָדֵיהֶם לְדָרָתָם,
וְנָתַנוּ עַל צִיצִית הַכֶּנָף, פְּתִיל תְּכֵלֶת. וְהָיָה לָכֶם לְצִיצִית,
וְרָאִיתֶם אֹתוֹ, וּזְכַרְתֶּם אֶת כָּל מִצְוֹת יי, וְעָשִׂיתֶם אֹתָם, וְלֹא
תִתְּרוּ אַחֲרֵי לְבַבְכֶם וְאַחֲרֵי עֵינֵיכֶם אֲשֶׁר אֹתָם זָנִים
אַחֲרֵיהֶם. לְמַעַן תִּזְכְּרוּ וְעָשִׂיתֶם אֶת כָּל מִצְוֹתֵי, וְהָיִיתֶם
קֹדְשִׁים לְאֱלֹהֵיכֶם. אֲנִי יי אֱלֹהֵיכֶם, אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֲתָכֶם,
מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְהוֹיֹת לָכֶם לְאֱלֹהִים, אֲנִי יי אֱלֹהֵיכֶם (אֲנִי יי
אֱלֹהֵיכֶם) אָמֵן.**

נכון לומר קודם התפילה:

**הָרִינִי מִקַּבֵּל עָלֵי מִצְוַת עֲשֵׂה שֶׁל וְאַהֲבָתָה לְרַעַךְ כְּמוֹךָ
מצוה להתפלל בתפילין את כל תפילת שחרית כולל שיעור תהלים כפי שמתחלק
לימי החודש.**

**יְהִי רְצוֹן מִלְּפָנֶיךָ, יי אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, שִׁיבְנָה בֵּית
הַמִּקְדָּשׁ בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ, וְתֵן חֶלְקֵנוּ כְּתוֹרָתְךָ.
אֵךְ צְדִיקִים יִרְדּוּ לְשִׁמְךָ יִשְׁבוּ יִשְׂרָאֵל אֶת פְּנֶיךָ.**

כדאי שלכל ילד, בן או בת - גם קטני קטנים - וגם מבוגרים יהיה סידור (תפילה) פרטי משלו - לומר תפילה להשם, חוקש - חמשה חומשי תורה (או ספר אחר של תורה) משלו ללמוד בו כל יום תורה, וכן להדביר קופת־צדקה משלו - שלתוכה נותן צדקה (לכד משבת ויום טוב), מכספו הפרטי (שנותן לו מותרו או שקיבל כפרם ... שבהן יכול היה לקנות חיי נפש, ולהשתמש בו לצרכיו האישיים, ושיכתבו על זה "להשם הארץ ומלואה" (או בראשיתיות "לה'") בצירוף שמם - ודברים אלו יהיו ברשותו ואחריותו ויניחם בחדרו, במקום בולט - את הקופה יש לקבוע בחדר על ידי מסמר וכדומה, ועל ידי זה החדר כולו ייהפך ל"חדר ובית של צדקה".

קִיָּה

בו יסופר גדול הבטחון שהיה לדוד והרבה תהלות להש"י שקיים לנו מה שהבטיח אותנו:

רִמְמָה יָמִין יְהוָה עָשָׂה חֵיל: ז' לֹא־אֲמוֹת
פִּי־אֲחִיהָ וְאֶסְפֹּר מַעֲשֵׂי יְהוָה: יח יִסֹּר יִסְרְנִי יְהוָה
וְלִפְנוֹת לֹא נִתְּנָנִי: יט פִּתְחוּ־לִי שַׁעֲרֵי־צָדֵק אָבֹא
בָּם אֹדֶה יְהוָה: כ זֶה־הַשַּׁעַר לַיהוָה צְדִיקִים יָבֹאוּ
בּוֹ: כא אֹדֶד בְּי עֲנִיתָנִי וְתִהְיֶה לִי לִישׁוּעָה:
כב אֲבֹן מַאֲסוֹ הַבּוֹנִים הָיְתָה לְרֹאשׁ פִּנָּה:
כג מֵאֵת יְהוָה הָיְתָה זֹאת הִיא נִפְלְאוֹת בְּעֵינֵינוּ:
כד זֶה־הַיּוֹם עָשָׂה יְהוָה נִגִּילָה וְנִשְׁמַחָה בּוֹ:
כה אָנָּה יְהוָה הוֹשִׁיעָה נָּא אָנָּה יְהוָה הַצִּלֵּתָהּ
נָּא: כו בְּרוּךְ הָבָא בְּשֵׁם יְהוָה בְּרִכְנוּכֶם מִבֵּית
יְהוָה: כז אֵל יְהוָה וַיֹּאֲרֶה לָנוּ אֶסְרוּ־חַג בַּעֲבֹתֵינוּ
עַד־קִרְנוֹת הַמִּזְבֵּחַ: כח אֵלֵינוּ אֵתָהּ וְאֹדֶד אֱלֹהֵינוּ
אֲרוֹמְמֶנָּה: כט הוֹדוּ לַיהוָה כִּי־טוֹב בְּי לְעוֹלָם
חֲסִדּוֹ:

א הוֹדוּ לַיהוָה כִּי־טוֹב בְּי לְעוֹלָם חֲסִדּוֹ:
ב וְאֲמַרְנָא יִשְׂרָאֵל בְּי לְעוֹלָם חֲסִדּוֹ: ג וְאֲמַרְנָא
בֵּית־אֱהֲרֹן בְּי לְעוֹלָם חֲסִדּוֹ: ד וְאֲמַרְנָא יִרְאִי
יְהוָה בְּי לְעוֹלָם חֲסִדּוֹ: ה מִן־חֲמֹצַר קָרָאתִי יְהוָה
עָנֵנִי בְּמִרְחַב יְהוָה: ו יְהוָה לִי לֹא אֵירָא מִה־יַּעֲשֶׂה
לִי אָדָם: ז יְהוָה לִי בְּעֹזִי וְאֵנִי אֲרָא בְּשֹׁנְאִי:
ח טוֹב לַחֲסוֹת בַּיהוָה מִבְּטָח בְּאָדָם: ט טוֹב
לַחֲסוֹת בַּיהוָה מִבְּטָח בַּבְּדִיכִים: י פֶּלֶג־גּוֹיִם
סִבְּבוּנִי בְּשֵׁם יְהוָה בְּי אֲמִילָם: יא סִבְּבוּנִי גַם־
סִבְּבוּנִי בְּשֵׁם יְהוָה בְּי אֲמִילָם: יב סִבְּבוּנִי כְּדַבְּרוֹרִים
דַּעְכוּ בְּאֵשׁ קוֹצִים בְּשֵׁם יְהוָה בְּי אֲמִילָם: יג דַּחַח
דַּחִיתָנִי לְנֶפֶל וַיְהִי־הוּא עֲזָרָנִי: יד עֲזִי וְזִמְרַת יְהוָה
וַיְהִי־לִי לִישׁוּעָה: טו קוֹל רָנָה וִישׁוּעָה בְּאֶחָלֵינוּ
צְדִיקִים יָמִין יְהוָה עָשָׂה חֵיל: טז יָמִין יְהוָה

קִיָּה

זה המזמור נכבד מאד וחברו דוד על שמונה א"ב וכל אות ח' פסוקים ובכל פסוק יש בו דרך או תורה עדות פקודים מצוה אמירה דבור משפט צדק חקים, כל המזמור הוא מוסר ובקשות גדולות שמן הראוי כל אדם לאמרו בכל יום והוא הכנה גדולה לעבודת הקדוש ברוך הוא (פר"ץ ב"ן דמ"ה סימן שבהם מלת עדותיך בוי"ו חולם):

צִוִּיתָה פִּקְדֵיךָ לְשֹׁמֵר מֵאֵד: ה אֲחֵלִי יִכְנּוּ דִרְכֵי
לְשֹׁמֵר חֻקֶּיךָ: ו אֲזִי לֹא־אֲבֹשׁ בְּהִבְטִי אֶל־כָּל־
מִצְוֹתֶיךָ: ז אֹדֶד בְּיָשָׁר לִבִּי בְּלִמּוּדֵי מִשְׁפָּטִי

א אֲשֶׁרִי תִמְיַמֶּדְדֶךָ תְּהִלָּתִים בְּתוֹרַת
יְהוָה: ב אֲשֶׁרִי נִצְרִי עֲדֹתָיו בְּכָל־לֵב יִדְרָשׁוּהוּ:
ג אֶף לֹא־פָעֲלוּ עוֹלָה בְּדִרְכֵינוּ הַלְכוּ: ד אֵתָהּ

המשך מזמור קיט בעמוד עד

אגרות קודש

ב"ה, אדר"ח אד"ש, תשי"א
ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו המודיע אשר נסתדר בתור נוסע משיבות תומכי תמימים בערי צרפת ומשתכר די פרנסתו, ובההצעה שקיבל מאז מאירלאנד נעשה שינוי לגרועותא וכו' ושואל דעתי:

הנה לדעתי ימשיך בעבודתו בתומכי תמימים ויהי רצון שיצליח בזה, ומתאים להכוונה, וכמאמר כ"ק מו"ח אדמו"ר, לאחד הנוסעים למטרה כהנ"ל, שלא להסתפק במה שבמקומות בואו דורש ולקח גשמיות, אלא לתת ולזרוע רוחניות,

וידוע מרז"ל אשר אף אלו שבצדק יכולים לאמר על עצמם אני ישנה בגלותא, הנה לבס ער, ובפרט אז מען וועקט זיי מיט א חסידישע ווארימקייט ובדברים היוצאים מן הלב.

בברכה.

מפתח כללי

א) סדר הנחת תפילין	ב	כ) מסכת שבת עם ביאורים	כז
ב) מזמורי תהלים קיח, קיט, קכ	ג	מדף ט דף טו	קפד
ג) מאמר ד"ה החודש הזה לכם שבת פרשת ויקהל-פקודי, פרשת החודש, כ"ה אדר ה'תשכ"ט	ה	מתורת רבותינו נשיאי חב"ד:	
ד) שיחת ש"פ ויקהל-פקודי, כ"ה אדר, פ' החודש, מבה"ח ניסן ה'תשכ"ט	יג	כא) שולחן ערוך הלכות שבת עם הערות וציורים	רטו
ה) משיחות ליל ועש"ק וש"ק פ' ויקהל, פ' שקלים, כ"ה אדר ראשון ה'תשנ"ב	כ	כב) שולחן ערוך הלכות בציעת הפת	רטז
ו) לקוטי-שיחות פרשת ויקהל-פקודי כרך טז	ל	כג) לקוטי תורה באור הנ"ל	רמז
ז) ילקוט לוי יצחק על התורה לכ"ק הרה"ג הרה"ח המקובל ר' לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל	לו	כד) תורת חיים	רמח
ח) ילקוט גאולה ומשיח – פרשת ויקהל-פקודי ..	לט	כה) מאמרי הצ"צ – דרך מצותיך	רלא
ט) שיעורי חומש יומי לשבוע פרשת ויק"פ	מ	כו) תורת שמואל תרל"ב	רלב
י) שיעורי תהלים לשבוע פרשת ויקהל-פקודי	עז	כז) קונטרס העבודה	רלג
יא) שיעורים בספר התניא (מוגה) לשבוע פרשת ויקהל-פקודי	עח	כח) ספר המאמרים – ה"ש"ת	רלה
יב) לוח "היום יום" לשבוע פרשת ויקהל-פקודי	צ	כט) ספר השיחות ה'תש"ב-תש"ג בלה"ק	רמא
יג) הלכה יומית לעיון ברמב"ם	צד	ל) ספר הזכרונות פרק ו	רמב
שיעורי רמב"ם		לא) אגרות קודש	רמד
יד) – ג' פרקים ליום לשבוע פרשת ויקהל-פקודי .. צז		לב) חומש לקריאה בציבור	רמה
טו) – פרק אחד ליום לשבוע פרשת ויק"פ	קנב	לג) קריאה התורה למנחת שבת-קודש	רס
טז) – ספר המצוות לשבוע פרשת ויק"פ	קעב	לד) לוח זמנים לשבוע פרשת ויק"פ/החודש	רסב
יז) נביאים וכתובים		לה) סדר מצות הדלקת נרות לשבת קודש	רסג
יח) משניות – מסכת בכורות			
יט) ביאור קהתי	קעו		
עין יעקב מסכת מגילה	קפג		

דברי התורה שאנו מקבלים באדיבות של כל המוציאים לאור, שייכים אליהם ואסור בהחלט לעשות בהם שימוש מסחרי

1 הַחֹדֶשׁ הַזֶּה חֹדֶשׁ נִסָּן לָכֵם רֵאשׁ חֳדָשִׁים, וְרֵאשׁוֹן הוּא לָכֵם
2 לְחֹדְשֵׁי הַשָּׁנָה¹, שֶׁבִּפְסוּק זֶה מִתְחִילָה קְרִיאַת פְּרִשְׁת
3 הַחֹדֶשׁ², הַפְּרָשָׁה הַרְבִּיעִית מֵאַרְבַּע פְּרָשִׁיּוֹת (שְׁקָלִים, זָכוֹר, פָּרָה וְהַחֹדֶשׁ)

4 שְׁקוּרָאִים לְקִרְאַת חֹדֶשׁ נִסָּן מִיָּד שָׁנָה

5 (מִלְכּוּד הַקְּרִיאָה בְּפִרְשַׁת הַשְּׁבוּעַ)

6 שֶׁעֲקָרָהּ שֶׁל 'פְּרִשְׁת הַחֹדֶשׁ' הוּא

7 הַצּוּוֹי עַל הַבָּאָת קֶרְבֵּן פֶּסַח

8 עַל יָדִי כָּל אֶחָד וְאֶחָד מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל,

9 כְּמוֹ שֶׁפְּתוּב בְּהַמָּשָׁף

10 הַפְּרָשָׁה² "שֶׁה תָּמִים זָכָר בֶּן

11 שָׁנָה גו' מִן הַכֹּבְשִׁים וּמִן

12 הָעֲזִים תִּקְחוּ". וּמִבָּאָר

13 אֲדָמוֹר מִהַר"ש בְּמֵאמְרוֹ

14 בְּשָׁנָה תֵּרַכ"ט³ (שֶׁהַשָּׁנָה שָׁנָה

15 תֵּשֶׁכ"ט, בִּה נֶאֱמַר מֵאִמֶּר זֶה עַל-יָדִי

16 הַרְבִּי הִיא שָׁנָה הַמֵּאָה

17 לְאַמִּירְתּוֹ), שֶׁקֶרְבֵּן פֶּסַח הוּא

18 הַקֶּרְבֵּן הַיְחִידִי שֶׁבָּא מִן

19 הַכֹּבְשִׁים וּמִן הָעֲזִים בְּשׁוּהָ

20 וְאִין בּוֹ עֲדִיפוֹת לְאַחַד מִשְׁנֵי הַסּוּגִים

21 שֶׁל הַצֹּאן. דִּהְנֶה, יֵשׁ קֶרְבָּנוֹת

22 שֶׁהֵם מִן הָעֲזִים וְלֹא מִן

23 הַכֹּבְשִׁים, וְיֵשׁ קֶרְבָּנוֹת שֶׁהֵם

24 מִן הַכֹּבְשִׁים וְלֹא מִן הָעֲזִים,

25 כְּמוֹ שֶׁכָּתֹב הַרְמֵב"ם⁴ חֲטָאוֹת

26 שֶׁל צִבּוּר קֶרְבָּנוֹת מִסּוּג 'חֲטָאוֹת'

27 שְׁבָאִים עֹבֵר הַצִּיּוּר, בָּאִים מִן הָעֶזֶר

28 אוֹ מִן הַבָּקָר וְאִין בָּהֶם מִן

29 הַכֹּבְשִׁים, וְכָל עוֹלוֹת קֶרְבָּנוֹת

30 מִסּוּג 'עוֹלָה' הַבָּאִים בְּשִׁבְלֵי הַצִּבּוּר

31 בָּאִים מִן הַכֹּבְשִׁים וּמִן הַבָּקָר

32 וְאִין לָהֶם עוֹלָה מִן הָעֶזֶר.

33 וְיֵשְׁנֵם קֶרְבָּנוֹת שֶׁבַעֲקָרָם הֵם

34 מִן הַכֹּבְשִׁים, וְהֵינּוּ רֹב

35 קֶרְבָּנוֹת הָעוֹלָה שֶׁהֵם מִן

36 הַכֹּבְשִׁים, כְּמוֹ שֶׁפְּתוּב בְּקֶרְבֵּן

37 הַתָּמִיד (שֶׁהוּא רֵאשׁ וְתַחֲלִילָה

38 וְעִיקָר לְכָל הַקֶּרְבָּנוֹת, שֶׁלָּכֵן

39 נִקְרָא "עוֹלָת תָּמִיד"⁵) "אֵת

40 הַכֹּבֶשׂ אֶחָד תַּעֲשֶׂה בַּבָּקָר

41 וְאֵת הַכֹּבֶשׂ הַשֵּׁנִי תַּעֲשֶׂה בֵּין

בס"ד. שבת פרשת ויקהל-פקודי, פרשת החודש, כ"ה אדר, ה'תשכ"ט

(הנחה בלתי מוגה)

1 הַחֹדֶשׁ הַזֶּה לָכֵם רֵאשׁ חֳדָשִׁים, וְרֵאשׁוֹן הוּא
2 לָכֵם לְחֹדְשֵׁי הַשָּׁנָה¹, שֶׁבִּפְסוּק זֶה

3 מִתְחִילָה קְרִיאַת פְּרִשְׁת "הַחֹדֶשׁ", שֶׁעֲקָרָהּ הוּא

4 הַצּוּוֹי עַל הַבָּאָת קֶרְבֵּן פֶּסַח, כְּמוֹ שֶׁפְּתוּב

5 בְּהַמָּשָׁף הַפְּרָשָׁה² "שֶׁה תָּמִים זָכָר בֶּן שָׁנָה גו'

6 מִן הַכֹּבְשִׁים וּמִן הָעֲזִים תִּקְחוּ". וּמִבָּאָר אֲדָמוֹר

7 מִהַר"ש בְּמֵאמְרוֹ בְּשָׁנָה תֵּרַכ"ט³ (שֶׁהַשָּׁנָה הִיא

8 שָׁנָה הַמֵּאָה לְאַמִּירְתּוֹ), שֶׁקֶרְבֵּן פֶּסַח הוּא הַקֶּרְבֵּן

9 הַיְחִידִי שֶׁבָּא מִן הַכֹּבְשִׁים וּמִן הָעֲזִים בְּשׁוּהָ.

10 דִּהְנֶה, יֵשׁ קֶרְבָּנוֹת שֶׁהֵם מִן הָעֲזִים וְלֹא מִן

11 הַכֹּבְשִׁים, וְיֵשׁ קֶרְבָּנוֹת שֶׁהֵם מִן הַכֹּבְשִׁים וְלֹא מִן

12 הָעֲזִים, כְּמוֹ שֶׁכָּתֹב הַרְמֵב"ם⁴ חֲטָאוֹת שֶׁל צִבּוּר

13 מִן הָעֶזֶר אוֹ מִן הַבָּקָר וְאִין בָּהֶם מִן הַכֹּבְשִׁים, וְכָל

14 עוֹלוֹת הַצִּבּוּר מִן הַכֹּבְשִׁים וּמִן הַבָּקָר וְאִין לָהֶם

15 עוֹלָה מִן הָעֶזֶר. וְיֵשְׁנֵם קֶרְבָּנוֹת שֶׁבַעֲקָרָם הֵם מִן

16 הַכֹּבְשִׁים, וְהֵינּוּ רֹב קֶרְבָּנוֹת הָעוֹלָה שֶׁהֵם מִן

17 הַכֹּבְשִׁים, כְּמוֹ שֶׁפְּתוּב בְּקֶרְבֵּן הַתָּמִיד (שֶׁהוּא רֵאשׁ לְכָל הַקֶּרְבָּנוֹת, שֶׁלָּכֵן נִקְרָא

18 "עוֹלָת תָּמִיד"⁵) "אֵת הַכֹּבֶשׂ אֶחָד תַּעֲשֶׂה בַּבָּקָר וְאֵת הַכֹּבֶשׂ הַשֵּׁנִי תַּעֲשֶׂה בֵּין

19 הָעֲרִבִים"⁶. וְיֵשׁ קֶרְבָּנוֹת שֶׁבַעֲקָרָם הֵם מִן הָעֲזִים, כְּמוֹ שֶׁפְּתוּב בְּקֶרְבֵּן חֲטָאוֹת. מִה-שֶׁאִין-בֶּן

20 עַל-פִּי הָרֹב מִן הָעֲזִים, וּכְמוֹ שֶׁפְּתוּב⁷ שְׁעִירֵי עֲזִים לְחֲטָאָת. מִה-שֶׁאִין-בֶּן

21 בְּקֶרְבֵּן פֶּסַח, נֶאֱמַר "מִן הַכֹּבְשִׁים וּמִן הָעֲזִים תִּקְחוּ", שֶׁבָּא מִשְׁנֵיהֶם בְּשׁוּהָ.

22 וְיֵשׁ לְהוֹסִיף עוֹד דִּיוֹק בְּזֶה, שֶׁיֵּשׁ קֶרְבָּנוֹת שֶׁבָּהֶם נֶאֱמַר "מִן הַכֹּבְשִׁים אוֹ מִן

23 הָעֲזִים"⁸ (וְעַל-דֶּרֶךְ מִה שֶׁפְּתוּב⁹ שׁוֹר אוֹ כֶּשֶׂב אוֹ עֶז כִּי יוֹלֵד, וְהִנֵּה שֶׁבַעַת

24 יָמִים תַּחַת אִמּוֹ, וּמִיּוֹם הַשְּׁמִינִי וְהַלֵּאָה יִרְצֶה וְגו'), שֶׁהִלְשׁוֹן "או" מוֹרָה

25 שֶׁהִרְאָשׁוֹן הוּא קוֹדֶם לַשָּׁנִי, מִה-שֶׁאִין-בֶּן בְּקֶרְבֵּן פֶּסַח נֶאֱמַר "מִן הַכֹּבְשִׁים וּמִן

26 הָעֲזִים", שֶׁמִּזֶּה מוֹכָח שֶׁשְׁנֵיהֶם הֵם בְּשׁוּהָ, וְגַם שֶׁבְּכָל קֶרְבֵּן פֶּסַח יֵשׁ בּוֹ מִן

הַכֹּבְשִׁים וּמִן הָעֲזִים.

(1) בא יב, ב. 2) שם, ה. 3) סה"מ תרכ"ט ע' קה. 4) הל' מעשה הקרבנות פ"א הט"ו. 5) פינחס כח, ו. 6) שם, ד. 7) ראה אחרי טז, ה. נשא ז, פז. ועוד. 8) ראה שלח טו, יא. 9) אמור כב, כז.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- וגם פרטים אלה בקרבן פסח דורשים ביאור. 1
- (ב) וממשיך הרבי מהר"ש במאמר הנזכר מפרשת החודש תרכ"ט: 2
- ובכדי להבין מפני מה העולות קרבנות העולה היו בעקר 3
- מקבשים, והחטאות קרבנות החטאת היו בעיקר מן העצים 4
- (שעל-פי-זה לאחר הבנת הטעם 5
- להבדיל האמור בין עולה וחטאת יובן 6
- הטעם שקרבן פסח בא מן 7
- הקבשים ומן העצים בשנה 8
- ללא עריפות של סוג אחד על השני), 9
- צריך להקדים תחלה שרש 10
- ענין הקרבן, שלכאורה הדבר 11
- כללות מושג הקרבן הוא פלא, איך 12
- יכפר לחוטא על חטאתו 13
- אשר חטא, על-ידי-זה 14
- שמביא קרבן ומקריבו על 15
- המזבח¹⁰? 16
- ויש להוסיף, שהקשיא איך 17
- הקרבן מכפר היא לא רק בנוגע 18
- לקרבן חטאת, אלא גם בנוגע 19
- לקרבן עולה, דאף שקרבן 20
- עולה הוא ענין של דורון 21
- ומתנה (כמובא ב'אגרת 22
- התשובה'¹¹ שבספר התניא, וזה 23
- לשונו: "... אמנם שיהיה לרצון לפני ה' 24
- ומרוצה וחביב לפניו יתברך כקודם 25
- החטא להיות נחת רוח לקונו מעבודתו, 26
- היה צריך להביא קרבן עולה אפילו על 27
- מצות-עשה קלה שאין בה כרת ומיתת 28
- בית דין, כמו שדרשו רבותינו ז"ל 29
- בתורת כהנים על פסוק "ונרצה לו", 30
- וכדאיתא בגמרא פרק קמא דזבחים 31
- דעולה מכפרת על מצות-עשה. והיא 32
- דורון לאחר שעשה תשובה ונמחל לו 33
- העונש, וכאדם שסרח במלך ופיסו על 34
- ידי פרקליטין ומחל לו, אף על פי כן 35
- שולח דורון ומנחה לפניו שיתרצה לו 36
- לראות פני המלך..."), הרי גם 37
- על-ידו על-ידי קרבן עולה, ולא רק 38
- על-ידי קרבן חטאת שענינו לכפר על 39
- החטא נתוסף בשלמות האדם, 40
- כמבאר בתורת החסידות בענין 41
- המשמעות הפנימית של הכתוב האמור 42
- בקרבנות "אדם כי יקריב מקם" וגו'¹², שהכוונה היא להתקרבות 43
- האדם לאלוקות, ולכאורה אינו מובן, איך יכול הקרבן שהוא 44
- מן הבהמה, לפעל שלמות באדם הנעלה מן הבהמה לאין שיעור? 45
- הדבר הוא אכן פלא אבל עם זאת אין 46
- הקשיא גדולה כל-כך, ועקר 47
- הדגשת הקשיא והפליאה מהו 48
- ענין הקרבנות היא בנוגע לקרבן 49
- חטאת, דכיון שענינו של קרבן 50
- חטאת הוא שפא לכפר על מי 51
- שחטא ופגם ובעקבות החטא פגם 52
- בנשמתו למעלה וגם עבר את 53
- הדרך הנכונה על-פי התורה, הינו 54
- שיש חסרון במעמדו ומצבו 55
- הרוחני של האדם, ואם-כן 56
- אינו מובן, איך יכול הקרבן 57
- שהוא מן הבהמה שהיא דבר 58
- נחות, ולכאורה לא קשורה כלל לנפש 59
- האדם, להשלים את החסרון 60
- שנוצר בעקבות החטא במעמדו 61
- ומצבו הרוחני של האדם? 62
- ולבאר זה מקדים הרבי מהר"ש 63
- במאמר הנזכר, באור שרש 64
- ומקור בחינת הצומח, דהנה 65
- אמרו רבותינו ז"ל¹³ "אין לך 66
- עשב מלמטה שאין לו מזל 67
- שורש רוחני אלוך מלמעלה 68
- המפה בו באותו עשב ואומר לו 69
- גדל", שכל עשב פריטי מסוים 70
- יש לו שרש ומקור למעלה, 71
- השופע המשפיע בו בעשב זה 72
- בפרט חיות להחיותו 73
- ולהצמיחו, וכנודע ממה 74
- שכתוב בזהר¹⁴ על הפסוק¹⁵ 75
- בתהלים מצמיח חציר לבהמה 76
- ועשב לעבודת האדם, 77
- ש"חציר" ו"עשב" הם שתי 78
- בחינות מלאכים וכו'. 79
- ולאחרי שמבאר זוהר בארפה 80
- פריטי עניני שני סוגי מלאכים 81
- ולבאר זה מקדים במאמר, באור שרש ומקור 82
- בחינת הצומח, דהנה אמרו רבותינו 83
- ז"ל¹³ "אין לך עשב מלמטה שאין לו מזל 84
- מלמעלה המפה בו ואומר לו גדל", שכל עשב 85
- פריטי יש לו שרש ומקור למעלה, השופע בו 86
- חיות להחיותו ולהצמיחו, וכנודע ממה שכתוב 87
- בזהר¹⁴ על הפסוק¹⁵ מצמיח חציר לבהמה 88
- ועשב לעבודת האדם, ש"חציר" ו"עשב" הם 89
- שתי בחינות מלאכים וכו'. ולאחרי שמבאר בארפה 90
- פריטי עניני שני סוגי מלאכים 91

(10) ראה גם מאמרי אדה"ז תקס"ז ע' רפט. אוה"ת מטות ס"ע א'רנה. סה"מ תרכ"ט ע' שנת. (11) פ"ב. (12) ויקרא א, ב.
ראה סה"מ תרצ"ו ע' 117. וש"נ. (13) ראה ב"ר פ"י, ו. זהר ח"א רנא, א (בהשמטות). ח"ב קעא, ב. (14) ח"א יח, ב.
(15) תהלים קד, יד.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 הַזֶּה, מִמָּשִׁיף לְבָאֵר, שֶׁכְּמוֹ שֶׁהוּא בְּצוּמָח שָׁלִיו מִשְׁתִּיכִים
2 ה'חציר' וה'עשב' שכל עשב יש 'מזל' המשפיע בו חיות, כְּמוֹ-כֵן הוּא
3 גַם בְּכַעֲלֵי-חַיִּים, שְׁגֵם הַבְּהֵמָה יֵשׁ לָהּ שָׂרֵשׁ וּמְקוֹר רוחני
4 לְמַעַל, וְעַל-יְדֵי-זֶה שֶׁמְקַרְבִּים וּמַעֲלִים אֶת הַבְּהֵמָה עַל-גַּבִּי
5 הַמְּזַבֵּחַ, הִיא עוֹלָה נִפְשָׁה שֶׁל
6 הַבְּהֵמָה הַבָּאָה לְקַרְבֵּן לְשִׁרְשָׁה 1
7 וּמְקוֹרָהּ הַרוּחָנִי לְמַעַל בָּאלוּקוֹת. 2
8 וְכִיּוֹן שֶׁשָּׂרֵשׁ הַבְּהֵמָה הוּא 3
9 מִבְּחִינַת ה'תְּהוֹ' שֶׁקֹּדֶם 4
10 לְבְּחִינַת ה'תְּקוֹן' כְּמִבּוֹאֵר בְּקִבְלָה 5
11 וּבַחֲסִידוּת, לִפְנֵי בְרִיאַת הָעוֹלָמוֹת
12 ב'סדר השתלשלות' של 'עולם התיקון', 6
13 כֵּרא ה' אֶת 'עולם התהו'. 'עולם' 7
14 הַתְּקוֹן, הֵינּוּ אֲדוּרֹת הַסְּפִירוֹת
15 הַמְּאִירִים בְּאוֹפֵן מְדוּד וּמוֹתָאם לְכָלִי 8
16 הַמְּקַבְּלִים, וְאִילוּ ב'עולם התהו' 9
17 הָאֲדוּרֹת מְאִירִים בְּעֻצְמָה רַבָּה שֶׁלֹּא 10
18 לִפִּי עֵרֶךְ כְּלִי הַמְּקַבְּלִים, וּבִאוֹפֵן כְּלִילִי 11
19 'עולם התהו' הוּא בְּדִרְגָּה גְּבוּהָה יוֹתֵר 12
20 מ'עולם התיקון', וְעַל כֵּךְ מְבֹאֵר כֵּאֵן
21 שֶׁהוּא עוֹלָם ה'תְּקוֹן' שָׂרֵשׁ
22 הָאָדָם וְכִיּוֹן שֶׁהַתְּהוֹרָה קֹדֶם ל'תְּקוֹן'
23 וְנַעֲלָה מִמֶּנּוּ, מוֹכֵן שְׁשׁוֹרֵשׁ הַבְּהֵמָה
24 נַעֲלָה מִשׁוֹרֵשׁ הָאָדָם, לְכֵן עַל-יְדֵי 16
25 הַקְּרִיבָנוֹת שֶׁנַּעֲשִׂית הָעֲלִיָּה שֶׁל 17
26 הַבְּהֵמָה לְבְּחִינַת ה'תְּהוֹ' שֶׁקֹּדֶם 18
27 לְבְּחִינַת ה'תְּקוֹן', נִמְשָׁךְ מִשָּׁם
28 מִהַדְּרָגָה הַנַּעֲלִית שֶׁל ה'תְּהוֹרָה' 19
29 לְמַלְאוֹת כָּל הַפְּגָמִים שֶׁנִּצְרָו
30 עַל-יְדֵי הַחֲטָא לְתֵקֵן נֶפֶשׁ הַחוּטָא
31 כו'.
- 32 (ג) אֵף צָרִיף לְהִבִּין מַה
33 שֶׁנִּתְבָּאֵר בְּמִאָמֵר, בְּשֵׁם הַזֶּה, 20
34 שֶׁשָּׂרֵשׁ וּמְקוֹר בְּחִינַת הַצּוּמָח
35 ה'מזל' שֶׁמִּשְׁפִּיעַ לוֹ חַיּוֹת הֵם
36 הַמְּלָאכִים שֶׁנִּקְרָאִים "חֲצִיר"
37 וְ"עֶשֶׂב", דְּלִכְאוּרָה, מַה 21
38 שֶׁנּוֹגֵעַ לְבִאֵי הָעֵנָן הַמְּדוּבָר
39 בְּמִאָמֵר, הֵינּוּ נוֹשָׂא הַקְּרִבָנוֹת. הִרִי 22
40 זֶה רַק שֶׁבְּחִינַת הַצּוּמָח יֵשׁ לוֹ
41 שָׂרֵשׁ וּמְקוֹר לְמַעַל (וּמִזֶּה)
42 מִכֵּן שֶׁלְצוּמָח יֵשׁ שׁוֹרֵשׁ לְמַעַל
43 מוֹכֵן גַּם בְּנוֹגֵעַ לְשִׁרְשָׁה
44 הַבְּהֵמָה, שֶׁשָּׂרֵשָׁה בְּבְחִינַת
- ה'תְּהוֹ' שֶׁקֹּדֶם לְבְּחִינַת ה'תְּקוֹן', שֶׁכְּמוֹ שֶׁהוּא
נִמְשָׁכֶת הַהִשְׁפָּעָה מִלְּמַעַל לְתֵקֵן אֶת נֶפֶשׁ הַחוּטָא כו',
וְלִמָּאִי נִפְקָא-מִיָּנָה שֶׁהַשָּׂרֵשׁ וּמְקוֹר הֵם
שֶׁהַשָּׂרֵשׁ וּמְקוֹר הַרוּחָנִי הַעֲלִיּוֹן שֶׁל הַצּוּמָח הֵם הַמְּלָאכִים הַנִּקְרָאִים
'עֶשֶׂב' וְ"חֲצִיר" ?
וְיֵשׁ לוֹמַר, שֶׁכֵּן מְדַגֵּשׁ
הַשְּׂכִיחוֹת לְעִבּוּדַת הָאָדָם, הֵינּוּ, שְׁגֵם הַהִשְׁפָּעָה
שֶׁנִּמְשָׁכֶת לְאָדָם עַל-יְדֵי
הַקְּרִיבָנוֹת מִן הַבְּהֵמָה וּמִתְקַנָּת אֶת
הַפְּגָם שֶׁנִּצְרָה עַל-יְדֵי הַחֲטָא, הִיא
עַל-יְדֵי עִבּוּדַת הָאָדָם דוֹקָא, וְכֵן לְבְּחִינַת
וּקְמוּ בְּנוֹגֵעַ לְמַלְאכִים, שֶׁאֵף
שֶׁהֵם הַמְּלָאכִים שְׁלֹחֵי
הַהִשְׁפָּעָה שֶׁעַל-יְדֵם נִמְשָׁכֶת
הַהִשְׁפָּעָה הָאֲלוּקִית מִלְּמַעַל
הָעוֹלָמוֹת הַרוּחָנִים הָעֲלִיּוֹנִים לְמִטָּה
עַד עוֹלָם הַזֶּה הַגָּשְׁמִי, הִרִי עֵנָן זֶה
נַעֲשֶׂה לְאַחֲרֵי הַקְּדָמַת עִבּוּדַת
הָאָדָם דוֹקָא, כְּמִבְּאֵר 16 בְּקִבְלָה
וּחֲסִידוּת בְּעֵנָן "דָּשָׁא וְחֲצִיר",
שֶׁהֵם הַבְּרוּרִים שֶׁאֵנּוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
מְבָרְרִים מִפְּרִידִים אֶת הַטּוֹב מִהָרַע
וּמַעֲלִים לְקִדּוּשָׁה עַל-יְדֵי עִבּוּדָתָנוּ
בְּסוּד הַעֲלָאָה 'מִיָּן-נוֹקְבִין'
כְּלוֹמֵר הַתַּעֲלּוֹת מִלְּמַטָּה (מִצַּד הַמְּקַבֵּל),
בְּחִינַת נִקְבָּה לְמַעַל לְבְּחִינַת
הַמְּלָכוֹת, שֶׁמִּזֶּה מִהַבְּיוּרִים
וְהַהֲעֲלָאָה הַזֶּה שֶׁל עִבּוּדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
הַמְּתַקְרְבִים לְאֲלוּקוֹת בְּעִבּוּדַת ה' בְּדֶרֶךְ
הַהֲעֲלָאָה מִלְּמַטָּה לְמַעַל נַעֲשִׂים
הַמְּלָאכִים, אֲלֵא שֶׁכֵּן גּוֹפֵא
עֲצֻמוֹ יֵשׁ מִלְּאכִים שֶׁנִּקְרָאִים
"דָּשָׁא וְחֲצִיר", שֶׁמִּתְבָּטְלִים
מֵאֲבִידִים אֶת מִצִּיאוֹתָם וְאַחֵר כֵּךְ חֲזוּרִים
וּמִתְחַדְּשִׁים בְּכָל יוֹם,
שֶׁחֲזוּרַת בְּחִינַת הַמְּלָכוֹת
וְ"אוֹכֵלֶת" אוֹתָם כֵּךְ שֶׁמִּצִּיאוֹתָם
'נִאֲבִדֹת', וְיִמָּהם מִמְּלָאכִים אֵלֶּה לֹא
נִמְשָׁךְ הַשְּׁפַע לְמִטָּה, כִּיּוֹן
שֶׁנִּשְׁאָר בְּבְחִינַת הַמְּלָכוֹת

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

עשבים ואילנות ופירות מאין ליש תמיד מדי שנה בשנה שהוא מעין בחינת
אין-סוף, שאם יתקיים עולם הזה יריבו רבבות שנים יצמיחו מדי שנה בשנה
אלא שיש מהן על ידי העלאת מיין-נוקבין, והם הזורעים והנטועים ואף על
פי כן הם כמו יש מאין שהגרעין הנטוע אין לו ערך כלל לגבי הפרי וגם נגד
כל האילן עם הענפים והעלין וכן במיני
זרעונים וירקות וגם במיני תבואה
להתהוות מאות גרעינין מגרעין אחד
הוא כמו יש מאין ומכל-שכן הקשין
והשיבולים, והנה הפירות שעל ידי
העלאת מיין-נוקבין היא הזריעה
והנטיעה הם משובחים מאוד מאוד
מהעולים מאליהן מכות הצומח לבדו
שבארץ".

ומזה מההבדל האמור בין צמחים
הצומחים מאליהם לצמחים שצומחים
על ידי זריעה ונטיעה של האדם
מוכן גם בנוגע לחלוק ההבדל
שבין שני סוגי המלאכים
הנ"ל אלה שהם בבחינת דשא
וחציר, ואלה שהם בבחינת עשב,
שאף שנתבאר לעיל
ששניהם נעשים על-ידי
עבודת האדם, כתוצאה
מהתעוררות האדם למטה לעבוד את
ה' ולהעלות את עצמו ואת העולם
למעלה מכל-מקום העבודה
עבודת ה' שהאדם עובד מלמטה
למעלה שעל-ידי נעשים
המלאכים שנקראים
"עשב", המלאכים שעל ידם
נמשך שפע וחיות היא נעלית
יותר והעילוי הוא שלא בערך
ללא כל יחס והשוואה, לגבי
העבודה של האדם שעל-ידי
נעשים המלאכים הנקראים
"דשא וחציר"¹⁹, מלאכים
שמבטלים ונאבדים ולא מעבירים
שפע וחיות, והיתרון של בחינת 'עשב' היא על-דרך מעלת הצמיחה
שעל-ידי הזריעה והנטיעה שהפירות שלה מרובים ומשובחים
יותר, כמבואר לעיל, לגבי מה שצומח מאליו. ומצד גדל
מעלת העבודה של האדם למטה שעל-ידי נעשים המלאכים
הנקראים "עשב", נמשך השפע למטה על-ידם דוקא
ולא על ידי המלאכים הנקראים 'דשא וחציר'.

להיות עצמותה וחלקיה עצם בחינת המלכות וכן החלקים השונים
המרכיבים אותה, וכיוון שלמלאכים אלה אין קיום הם לא משפיעים חיות
למטה, ויש מלאכים שנקראים "עשב" שהם קיימים לעולם,
ועל-ידם בא השפע אלינו ועל מלאכים אלו נאמר שלכל עשב יש
'מוד' האומר לו גדל, היינו משפיע לו

חיות.
ובעמק יותר, הנה החלוק
ההבדל שבין המלאכים
שנקראים "דשא וחציר"
לבין המלאכים שנקראים
"עשב", הוא לא רק בנוגע
לפעולתם של המלאכים אם הם שלוחי
השפע (כמו בחינת 'עשב') או לא (כמו
בחינת 'דשא וחציר') אלא גם בנוגע
לעבודת האדם שעל-ידי
נעשים המלאכים כפי שממשיך
ומבאר.
דהנה, החלוק שבין 'דשא
וחציר' שלהם נמשלו המלאכים
שאנם שלוחי השפע ל'עשב' שלו
נמשלו המלאכים שהם שלוחי השפע
הוא, ש'דשא וחציר' הוא
מאכל בהמה שצומח מן
האדמה מאליו בלי חרישה
וזריעה ושאר המלאכות
ש'תנא סדורא דפת גט"¹⁷,
דכרי הגמרא במסכת שבת שהסדר בו
נימנו במשנה ל"ט המלאכות שאסור
לעשות בשבת, החורש, הזורע וכו', הוא
לפי סדר המלאכות הנחוצות להכנת
הפת, וכל המלאכות הללו לא נדרשות
כדי שיהיה דשא וחציר למאכל
הבהמה, מה-שאין פן "עשב"
הוא מה שצומח על-ידי
הזריעה דוקא. והרי מבאר
ב'אגרת הקדש'¹⁸ שבספר התניא
שהפרות הצומחים על-ידי

הזריעה והנטיעה הם משבחים מאד מאד במידה רבה לאין
שיעור (הן ברבוי הפירות של הפרי ביחס לזריעה והנטיעה והן
במעלת האיכות וטיב הפרי) מהעולים מאליהן מפת הצומח
לבדו שבארץ ללא השקעה של זריעה ונטיעה על ידי האדם וזוה לשוננו
של אדמו"ר הזקן ב'אגרת הקודש' שם: "... שבו ימי בראשית האיר בעולם
הזה הארה מאוד אין-סוף בחדש חניס בלי העלאת מיין-נוקבין כלל להצמיח

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 (ד) וְהָיָה לְאַחֲרֵי שְׁנֵת־בָּאָר כָּל־לֵיל עֶנְיָן הַקֶּרְבָּנוֹת, (ותוכן העניין
2 בקצרה הוא שלבהמה יש שורש רוחני למעלה וכשמעלים את הבהמה כקרבן
3 על המזבח, נפש הבהמה עולה לשורשה, וכיוון ששורש הבהמה הוא מ'תורה'
4 שקדם ל'תיקון' שהוא שורש האדם, העלייה של הבהמה ל'תורה' ממשיכה
5 משם את מילוי הפגמים שנוצרו על-ידי
6 החטא), מִמָּשִׁיךְ בַּמֶּאֱמָר הַנִּזְכָּר
7 של הרבי מהר"ש בַּבְּאֹר הַחֲלוּקִים
8 ההבדל שֶׁבִּין עוֹלוֹת בַּהֲמוֹת שֶׁל
9 קרבן עולה שֶׁהָיוּ מִכְבָּשִׁים
10 דְּוָקָא, לְחֻטָּאוֹת בַּהֲמוֹת שֶׁל קרבן
11 חטאת שֶׁהָיוּ מַעֲזִים דְּוָקָא כִּפִּי
12 שֶׁמִּשְׁחָן וּמִבְּאֵר.
13 דְּהֵנָּה, הַחֲלוּקִים הַהִבְדֵּל שֶׁבִּין
14 קָרְבַּן חֻטָּאת לְקָרְבַּן עוֹלָה
15 הוּא, שֶׁקָּרְבַּן חֻטָּאת הוּא עֶנְיָן
16 שֶׁל כִּפּוּר עַל חֻטָּא וּבִרְבּוּב
17 הַמִּקְרִים מְדוּבָּר בַּעֲבִירָה עַל מִצְוֹת לֹא־
18 תַעֲשֶׂה שֶׁנֶּעֱשֶׂתָה בְּשׁוּגָה, מִה־שְּׂאִי־
19 בֶּן קָרְבַּן עוֹלָה, אִף שֶׁמִּכְבָּר
20 עַל מִצְוֹת־עֲשֶׂה וְאֵם כֵּן לְכַאוּרָה
21 קרבן עולה דומה לקרבן חטאת, מכל־
22 מִקּוֹם אֵין הֵם דּוֹמִים כִּי אֵין זֶה
23 הַכִּפּוּר עַל אֵי קִיּוֹם מִצְוֹת־עֲשֶׂה
24 בִּאֲמֻצָּת קרבן עולה עֶנְיָן שֶׁל
25 כִּפּוּר מִמָּשׁ, כִּי־אֵם כִּמּוֹ
26 דּוֹרוֹן מִתְּנָה לְאַחֵר שֶׁעֲשֶׂה
27 תְּשׁוּבָה וְנִמְחַל לוֹ הָעֲנִשׁ²⁰,
28 שֶׁלֹּכֶן מֵאֲחֵר שֶׁכָּבַר חֵייתָה כִּפּוּרָה
29 אֲפָשֶׁר לְהִבִּיא קָרְבַּן עוֹלָה
30 בְּתוֹרַת נְדָבָה גַם אִם לֹא הִיא חֻטָּא
31 כָּל־לֵיל, מִה־שְּׂאִי־בֶּן קָרְבַּן
32 חֻטָּאת, שֶׁבִּין שָׂבָא לְכַפּוּר עַל
33 חֻטָּא, הָרִי רַק אִם חֻטָּא חֵיב
34 לְהִבִּיא קָרְבַּן חֻטָּאת, וְאֵם לֹא
35 חֻטָּא אֲסוּר לְהִבִּיא קָרְבַּן מִסּוּג
36 זֶה. וְכִפִּי שֶׁמִּשְׁמָע בְּכֻמָּה
37 מִקּוֹמוֹת, שֶׁהַקֶּרֶבֶת הָעוֹלָה
38 אֵינָה הַקֶּרֶת כָּל־כֹּף בִּשְׁבִיל
39 הַכִּפּוּר עַל מִצְוֹת־עֲשֶׂה (כִּמּוֹ
40 הַקֶּרֶבֶת הַחֻטָּאת לְכַפּוּר עַל
41 חֻטָּא שֶׁהִיא כֵּן הַכִּרְחִית), כִּדְאִיתָא
42 בְּבִרְיָתָא²¹ דְּבִרֵּי תַנָּאִים שֶׁלֹּא
43 נִכְלָלוּ בַּמִּשְׁנָה נִקְרָאִים בְּרִיתָא,
- מלשון חוץ, היינו שלא באו בתוך ששת סדרי המשנה (שהובאה בתחלת
'אגרת התשובה' שבספר התניא) "עבר על מצות־עשה ושב, אינו זו משם
בטריס יספיק לזו משם עד שמוחלין לו" והמחילה
היא מיידית, גם ללא קרבן. ונמצא, שאין הבאת הקרבן הכרח
כל־כֹּף לְעִנְיָן הַכִּפּוּרָה עַל אֵי
קִיּוֹם מִצְוֹת־עֲשֶׂה, וְ"אֵינוֹ זֶה מִשְׁמָע
עַד שְׁמוּחֲלִין לוֹ", אלא מוחלין
לו תיכף ומיד, אף שלא הביא
קרבן כלל.
ומזה מהעובדה שקרבן עולה לא בא
רק לכפרה, כמבואר לעיל, מוכן,
שקרבן עולה שִׁיךְ גַּם־בֶּן
לְצַדִּיקִים שְׂאִין שִׁיךְ בָּהֶם
עֶנְיָן הַחֻטָּא.
וְזֶהוּ כָּל־לֵיל הַחֲלוּקִים הַהִבְדֵּל
הַכִּלְיִי שֶׁבִּין קָרְבַּן עוֹלָה לְקָרְבַּן
חֻטָּאת, שֶׁקָּרְבַּן עוֹלָה הוּא
מִסְמַל אֶת עֶנְיָן עֲבוֹדַת ה' שֶׁל
הַצַּדִּיקִים, וְקָרְבַּן חֻטָּאת הוּא
מִסְמַל אֶת עֶנְיָן עֲבוֹדַת ה' שֶׁל
בְּעִל־תְּשׁוּבָה.
וְעַל־פִּי־זֶה הָאִמּוּר לֵעִיל שֶׁקָּרְבַּן
עוֹלָה הוּא עֲבוֹדַת הַצַּדִּיקִים, וְקָרְבַּן
חֻטָּאת הוּא עֲבוֹדַת בְּעִלֵּי הַתְּשׁוּבָה
יִכְּן הַטַּעַם שֶׁקָּרְבַּן עוֹלָה בָּא
מִן הַכְּבָשִׁים, וְקָרְבַּן חֻטָּאת
בָּא מִן הָעֲזִים כְּמוֹבָא לֵעִיל.
דְּהֵנָּה, הַחֲלוּקִים הַהִבְדֵּל שֶׁבִּין
כְּבָשִׁים לְעֲזִים, יִכְּן עַל־פִּי
מֶאֱמָר רַבּוֹתֵינוּ ז"ל²² בְּגִמְרָא
"מֵאִי־טַעֲמָא עֲזֵי מִסְגֵּן
בְּרִישָׁא וְהָדָר אֲמָרִי, מִהוּ הַטַּעַם
שֶׁהָעִזִּים הוֹלְכוֹת בְּרֹאשׁ [הַעֲדָר] וְאֲחֵר
כֵּךְ הַכְּבָשִׁים בְּכִרְיָתוֹ שֶׁל עוֹלָם -
בְּרִישָׁא חֲשׂוֹכָא וְהָדָר נְהוּרָא
בְּתַחֲלִילָה חוֹשֶׁךְ וְאֲחֵר כֵּךְ "אור", כְּאִמּוּר
בְּתוֹרָה שֶׁבְּתַחֲלִילָה הָיָה יְיָ עֹרֵב וְאֲחֵר
כֵּךְ יְיָ בּוֹקֵר, וּמִפְּרֹשׁ רִש"י,
"סֶתֶם עֲזִים שְׁחוּרוֹת
(חֲשׂוֹכָא) כְּמוֹ הַחוֹשֶׁךְ הַלֵּיל

שבת פרשת ויק"פ, פרשת החודש, כ"ה אדר, ה'תשכ"ט

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 שהוא שחור), סתם רחלות כבשים לבנות ("נהורא" כמו היום
2 שהוא זמן האור). וענינו בנמשל (בעבודה) של בני ישראל העובדים
3 את ה', שהחלוק ההבדל בין לילה ליום במובן הרוחני הוא,
4 שיום הוא ענין האור, פיון שמאיר בו, היינו בעת היום
5 שמש-היו' ²³, האור האלוהי
6 הנקרא בכתוב בתהילים 'שמש הוי'
7 (ולילה הוא ענין החשך, היינו
8 זמן שהאור של שמש-היו'
9 אינו מאיר, שזהו זמן שבו אין
10 גילוי אלוהי בעולם כללות ענין
11 הגלות, הן ענין הגלות
12 בפשוטו, הגלות של כללות עם
13 ישראל בין הגויים, והן ענין גלות
14 הנשמה בגוף ונפש
15 הפקמית ²⁴ המעלימים ומסתירים
16 על אור הנשמה שהיא חלק אלוהי
17 ממעל, שזהו הגלות (של עם
18 ישראל בכלל ושל כל יהודי בפרט)
19 נתינת מקום לענין החטא בו'
20 שהרי אל מול גילוי אלוהי לא ייתכן
21 שאדם יחטא חסד-ושלום, ורק ההעלם
22 וההסתור על האלקות ועל הנשמה
23 מהווה נתינת מקום לאפשרות של
24 חטא. ולכן קרבן חטאת,
25 שענינו פקרה על החטא
26 כמבואר לעיל, והרי ענינו של החטא
27 הוא שבא מצד החשך, לפיכך
28 קרבן חטאת בא מן העצים
29 דוקא, שהוא העצים שהן שחורות
30 מסמלות את ענין "ברישא
31 חשוכא", ההתחלה בחושך ולילה,
32 היינו העלם והסתור, על-דרך
33 שענין התשובה צריך להיות
34 באותה אשה באותו פרק
35 ובאותו מקום ²⁵ (כדברי הגמרא
36 שבעל תשובה' הוא "כגון שבאת לידו
37 דבר עבירה פעם ראשונה ושניה וניצל
38 ופירש הימנה... באותה אשה באותו
39 פרק באותו מקום" ופירש רש"י: "... מתוך שדומה מכל וכל לזמן שנכשל
40 בו, כבר יצרו מתגבר עליו, ואומר לו ראה פלוגת, ואותו מקום ואותו פרק
41 הוא, קום עשה מה שעשית כבר", ומכל-מקום הוא מתגבר ולא חוטא).
42 מה-שאין-כן קרבן עולה, שענינו עבודת הצדיקים, בא מן
- הפקשים, שהוא ענין "נהורא" כמו היום
היפך החושך וההעלם.
ומעתה יובן מה שקרבן פסח היה בא מן הפקשים ומן
העצים משני הסוגים בשנה. דהנה, נתבאר לעיל ²⁶ במאמר
דיבור-המתחיל "זאת חוקת התורה"
שנאמר בהתוודות שבת פרשת כי
תישא, פרשת פרה, שנה זו, תשכ"ט
אודות דברי המדרש שגם בקרבן פסח
נאמר 'חוקה' וגם בפרה אדומה נאמר
'חוקה' ופרה אדומה חשובה יותר,
כמובא ומבואר שם בענין ה'פרה
אדומה' ש"אוכלי פסח
צריכין לה", שהרי אלו
שהיו טמאים הצרכו הזאה
מאפר פרה אדומה ביום השלישי
וביום השביעי לטומאתם ורק כך
נטהרו והיו יכולים לאכול מקרבן פסח
[וזוהי שיבות 'פרשת פרה'
ל'פרשת החודש' שאין
מפסיקים ביניהן, אלא קריאת
פרשת החודש (בשבת מברכים החודש
ניסן או בשבת ראש חודש ניסן) היא
תמיד בשבת שאחרי השבת בה קראו
את פרשת פרה (בשונה מפרשיות
אחרות מבין הארבע פרשיות שיכולה
להיות ביניהן הפסקה) וסימן לדבר
היא ההלכה האמורה לגבי ארבע
הכוסות של ליל הסדר "בין כוס
שלישי לכוס רביעי לא
יפסיק" ²⁷ וגם בענינו פרשת פרה
היא השלישית, ופרשת החודש היא
הרביעית מבין ארבע הפרשיות, ולכן
קרבן פסח שקשור בטהרה
מטומאת מת היה בא מן העצים,
כמו קרבן החטאת שבא מן
העצים, שהוא קרבן חטאת, כמו
המעבר מטומאה לטהרה בתינת
בעלי-תשובה.
ויש גם אוכלי הפסח שאין צריכים לפרה אדומה, כי לא
היו טמאים ולא היו זקוקים לטהרה על ידי הזאה עליהם מאפר הפרה,
שזהו ענין עבודת הצדיקים. וזהו "שה תמים גוי" מן
הפקשים ומן העצים תקחו", והכתוב מלמד שקרבן פסח מה גם

(23) ע"פ תהלים פד, יב. (24) ראה תניא פל"י. (25) יומא פו, ב. (26) ד"ה זאת חוקת התורה דש"פ תשא פ' פרה (תו"מ חנ"ה ע' 375 ואילך). (27) ירושלמי מגילה פ"ג ה"ה.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 הכבשים וגם מן העזים ללמדנו ששקרבן פסח יש שתי הבחינות
- 2 - צדיקים המרומזים ב'כבשים' ובעלי-תשובה המרומזים ב'עזים'.
- 3 (ה) ויש להוסיף בזה, דהנה ידוע בענין גלות מצרים,
- 4 שאותו הדור של בני ישראל שהיו בגלות מצרים היה גלגול של
- 5 הנשמות מדור הפלגה שהיה
- 6 לאחר המבול, כמסופר בתורה בפרשת
- 7 נוח, שבו ב'דור הפלגה' נאמר²⁸
- 8 שהם רצו לבנות מגדל שראשו יהיה
- 9 בשמים ו'ותהי להם הלבנה
- 10 לאבן, ו'תחמר היה להם
- 11 לחמר', שהשרש לזה למעשים
- 12 הלא רצויים של 'דור הפלגה' שרצו
- 13 למרוד בה' חסידולם היה בחטא
- 14 אדם הראשון (כמבאר
- 15 בקבלה באריכות, ובחסידות
- 16 בקצור וברמז²⁹), ועלי-ידי
- 17 העבודה של בני ישראל במצרים
- 18 "בחמר ובלבנים"³⁰,
- 19 בדוגמת הלבנה והחמר של דור
- 20 הפלגה נעשה תקון החטא³¹,
- 21 שזהו ענין עבודת התשובה
- 22 המתקנת את החטא.
- 23 אמנם, כאשר יצאו בני ישראל
- 24 ממצרים נעשו אז כגרים
- 25 שנתגירו³², ו'גר שנתגיר
- 26 בקטן שנולד דמי'³³,
- 27 שזהו דבר חדש, שאין בו
- 28 רשם כלל ממה שהיה לפני-
- 29 זה וכאשר בני ישראל יצאו ממצרים,
- 30 למרות שנשמותיהם היו גלגול של
- 31 הנשמות של דור הפלגה, למעשה היו
- 32 כמציאות חדשה לגמרי ולא היה בהם
- 33 שום רושם ממעשיהם של דור הפלגה,
- 34 וכידוע שכללות העבודה
- 35 בחדש ניסן הוא ענין עבודת
- 36 הצדיקים³⁴ שאין בה רושם של
- 37 חטא קודם וכך היה מצבם של בני
- 38 ישראל ביציאת מצרים שאמנם בגלות
- 39 מצרים עסקו בעבודת התשובה ותיקון
- 40 העבר, ביציאה ממצרים היו צדיקים.
- 41 וכיון שקרבן פסח קשור עם
- 42 גלות מצרים ויציאת מצרים,
- 43 שהוא ענין עבודת התשובה ועבודת הצדיקים, שני
- 44 הענינים ביחד, כמבאר לעיל, לכן הוא בא מן הכבשים ומן
- 45 העזים, היינו משניהם כאחד, שהם כנגד שני אופני העבודה -
- 46 צדיקים ובעלי-תשובה.
- 47 וכן הוא גם בהקדמה האמורה
- 48 בתורה לצויי קרבן פסח,
- 49 שזהו מה שכתוב בתחלת
- 50 הפרשה "החדש הזה לכם
- 51 ראש חדשים, ראשון הוא
- 52 לכם לחדשי השנה", שגם
- 53 בזה ישנם שני הענינים -
- 54 עבודת הצדיקים ועבודת
- 55 בעל-תשובה כפי שממשיך
- 56 ומפרט.
- 57 דהנה, מולד הלבנה בתחילת
- 58 החודש בא אחרי העלם והסתר
- 59 דוקא לאחר שבמים הקודמים,
- 60 במשך החצי השני של החודש הלבנה
- 61 הלכה והתמעטה עד שנעלמה לגמרי,
- 62 שזהו ההתחדשות מתוך העלם, אור
- 63 שקדם לו חושך ענין עבודת
- 64 התשובה כמבאר לעיל. והמולד
- 65 של הלבנה עצמו שהוא ענין
- 66 חדש, שאינו קשור במצב של הלבנה
- 67 קודם לכן, כללותו הוא ענין
- 68 עבודת הצדיקים שאינה קשורה
- 69 בתיקון העבר אלא כמו 'גר שנתגיר'
- 70 וקטן שנולד' דהיינו מציאות חדשה,
- 71 כמבאר לעיל.
- 72 וכמו-כן גם בלקיחת קרבן
- 73 פסח כדי להקריב אותו לקרבן
- 74 מאוחר יותר, היו שני אופני
- 75 העבודה - צדיקים ובעלי-
- 76 תשובה, שזהו מה שכתוב³⁵
- 77 בפרשה זו אודות לקיחת השם לקרבן
- 78 פסח "משכו וקחו", "משכו"
- 79 ידיכם מעבודה-זרה³⁶ שהיו
- 80 עובדים עד אז, שהוא ההתרחקות
- 81 מעבודה-זרה ענין עבודת
- 82 התשובה, "וקחו לכם צאן"
- 83 של מצוה³⁶, שהוא ענין
- 84 עבודת הצדיקים.
- 1 ששקרבן פסח יש שתי הבחינות
- 2 ובעלי-תשובה המרומזים ב'עזים'.
- 3 (ה) ויש להוסיף בזה, דהנה ידוע בענין גלות
- 4 שאותו הדור היה גלגול של
- 5 הפלגה, שבו נאמר²⁸ "ותהי להם הלבנה
- 6 ותחמר היה להם לחמר", שהשרש לזה היה
- 7 בחטא אדם הראשון (כמבאר בקבלה באריכות,
- 8 ובחסידות בקצור וברמז²⁹), ועלי-ידי העבודה
- 9 במצרים "בחמר ובלבנים"³⁰, נעשה תקון
- 10 החטא³¹, שזהו ענין עבודת התשובה. אמנם,
- 11 כאשר יצאו ממצרים נעשו אז כגרים שנתגירו³²,
- 12 ו'גר שנתגיר בקטן שנולד דמי'³³, שזהו דבר
- 13 חדש, שאין בו רשם כלל ממה שהיה לפני-זה,
- 14 וכידוע שכללות העבודה בחדש ניסן הוא ענין
- 15 עבודת הצדיקים³⁴. וכיון שקרבן פסח קשור עם
- 16 גלות מצרים ויציאת מצרים, שהוא ענין עבודת
- 17 בעלי-תשובה ועבודת הצדיקים, לכן הוא בא
- 18 מן הכבשים ומן העזים, שהם כנגד שני אופני
- 19 העבודה - צדיקים ובעלי-תשובה. וכן הוא גם
- 20 בהקדמה לצויי קרבן פסח, שזהו מה שכתוב
- 21 בתחלת הפרשה "החדש הזה לכם ראש חדשים,
- 22 ראשון הוא לכם לחדשי השנה", שגם בזה
- 23 ישנם שני הענינים - עבודת הצדיקים ועבודת
- 24 בעל-תשובה. דהנה, מולד הלבנה בא אחרי
- 25 העלם והסתר דוקא, שזהו ענין עבודת
- 26 התשובה. והמולד עצמו שהוא ענין חדש,
- 27 כללותו הוא ענין עבודת הצדיקים. וכמו-כן גם
- 28 בלקיחת קרבן פסח, היו שני אופני העבודה -
- 29 צדיקים ובעלי-תשובה, שזהו מה שכתוב³⁵
- 30 "משכו וקחו", "משכו" ידיכם מעבודה-זרה³⁶,
- 31 שהוא ענין עבודת התשובה, "וקחו לכם צאן"
- 32 של מצוה³⁶, שהוא ענין עבודת הצדיקים.

(28) נח יא, ג. (29) פע"ח שער חהמ"צ פ"א. הובא באוה"ת בא ח"ז ע' ב'תקנב ואילך. (30) שמות א, יד. (31) פע"ח ואוה"ת שם. וראה גם תו"ח פרשתנו (ויקהל) תרכ, א (בהוצאה החדשה - ח"ב תיד, ב ואילך). (32) ראה יבמות מו, ב. כריתות ט, א. וראה לקו"ש ח"ח ע' 119. (33) יבמות כב, א. (34) סה"מ תרל"ו ח"ב ע' שס. ועוד. (35) בא יב, כא. (36) שמו"ר פט"ז,

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 (ו) וְכֵן כפי שהיה ביציאת מצרים, החל מלקיחת קרבן פסח, שעבודת ה'
2 של בני ישראל באותה שעה הייתה הן בעבודת הצדיקים והן בעבודת
3 התשובה הוא גם-כן בכללות העבודה של כל אחד ואחד, בכל זמן
4 ובכל מקום, שצריכים להיות שני אופני העבודה - צדיקים
5 ובעלי-תשובה, ועבודת ה' של כל
6 אחד היא בשילוב שני האופנים מצד
7 אחד, העבודה ד"עולת תמיד
8 העשויה בהר סיני⁵, עבודה
9 מסדרת וקבועה, תמידית
10 בסדרן, שהיו ענין עבודת
11 הצדיקים, ומצד שני ובניחוד עם
12 זה אמרו רבותינו ז"ל³⁷ שכל
13 אדם צריך להיות "כל ימיו
14 בתשובה", ואף-על-פי-כן
15 עבודת כל היום כלו צריכה
16 להיות עבודה מסדרת בקיום
17 התורה ומצות הרי שיש צורך
18 לשלב בין שני הדברים. וענין זה
19 של השילוב והחיבור בין עבודת
20 התשובה ועבודת הצדיקים מדגש
21 בפרט בעקבתא דמשיחא,
22 בתקופת סוף הגלות הנקראת 'עקבות
23 משיח' שהרי כדברי זוהר
24 "משיח אתא לאתבא צדיקא
25 בתיובתא"³⁸, משיח בא להשיב
26 צדיקים בתשובה הינו, שגם אצל
27 צדיקים תהיה עבודת
28 התשובה, וכיון שכל הגלויים
29 של האור האלוקי דלעתיד-לבא
30 שיאירו בימות המשיח תלויים
31 במעשינו ועבודתנו במשך
32 זמן הגלות³⁹, כי העבודה בזמן
33 הגלות היא ההכנה וההכשרה לגילוי
34 האלוקות בעולם בימות המשיח, לכן
35 צריכה להיות גם העבודה
- בזמן הגלות בשני האופנים - צדיקים ובעלי-תשובה.
וּכְמוֹ-כֵן יְהִי לְעֵתִיד-לְבָא גם בימות המשיח שני אופני
העבודה של צדיקים ובעלי תשובה, דְּהֵנָּה יְדוּעַ בתורת החסידות שיש
מעלה ויתרון בעבודה דאתפפא כפיית והכנת הרע שהיא ענין
עבודת בעלי-תשובה שיש להם
יצר הרע והם מצליחים להתמודד איתו
ולהכניע אותו, וּכְמוֹ-כֵן מצד שני
יש מעלה בעבודה דאתפפא
הפיכת הרע לטוב והאור לחושך עד
שכבר אין מציאות של רע שהיא
ענין עבודת הצדיקים, וְהֵינּוּ,
שביציאת מצרים הייתה
העבודה באפן דאתפפא,
כְּמוֹ שְׁתוּבָה⁴⁰ "כי ברח העם"
כי עדיין היה בהם רע והיו צריכים
לברוח מטומאת מצרים, מה-שאין-
בן לעתיד-לבא, הרי אף
שנאמר⁴¹ כימי צאתך מארץ
מצרים אראנו נפלאות, ואם כן
יש דימיון בין הגאולה העתידה ליציאת
מצרים, מְפִל־מְקוֹם תהיה
הגאולה באפן ש"לא בחפזון
תצאו"⁴², אלא "בשובה
ונחת תושעון"⁴³ כי כשאין
מציאות של רע אין צורך למהר כדי
לברוח ממנו, ובניחוד עם זה, הֵנָּה
"משיח אתא לאתבא צדיקא
בתיובתא" ומכל זה מובן שגם
בימות המשיח עבודת ה' תהיה מתוך
שילוב של שני האופנים, עבודת
הצדיקים ועבודת התשובה.
- (ו) וְכֵן הוא גם-כן בכללות העבודה, שצריכים
להיות שני אופני העבודה - צדיקים
ובעלי-תשובה, העבודה ד"עולת תמיד העשויה
בהר סיני⁵, עבודה מסדרת, תמידית בסדרן,
שהיו ענין עבודת הצדיקים, ובניחוד עם זה אמרו
רבותינו ז"ל³⁷ שצריך להיות "כל ימיו
בתשובה", ואף-על-פי-כן עבודת כל היום כלו
צריכה להיות עבודה מסדרת בקיום התורה
ומצות. וענין זה מדגש בפרט בעקבתא
דמשיחא, שהרי "משיח אתא לאתבא צדיקא
בתיובתא"³⁸, הינו, שגם אצל צדיקים תהיה
עבודת התשובה, וכיון שכל הגלויים דלעתיד-
לבא תלויים במעשינו ועבודתנו במשך זמן
הגלות³⁹, לכן צריכה להיות גם העבודה בזמן
הגלות בשני האופנים - צדיקים ובעלי-תשובה.
וּכְמוֹ-כֵן יְהִי לְעֵתִיד-לְבָא שני אופני העבודה,
דְּהֵנָּה יְדוּעַ שיש מעלה בעבודה דאתפפא
שהיא ענין עבודת בעלי-תשובה, וּכְמוֹ-כֵן יש
מעלה בעבודה דאתפפא שהיא ענין עבודת
הצדיקים, וְהֵינּוּ, שביציאת מצרים הייתה
העבודה באפן דאתפפא, כְּמוֹ שְׁתוּבָה⁴⁰ "כי
ברח העם", מה-שאין-בן לעתיד-לבא, הרי אף
שנאמר⁴¹ כימי צאתך מארץ מצרים אראנו
נפלאות, מְפִל־מְקוֹם תהיה הגאולה באפן ש"לא
בחפזון תצאו"⁴², אלא "בשובה ונחת תושעון"⁴³, והנה
"משיח אתא לאתבא צדיקא בתיובתא".

ב. פירש"י עה"פ. (37 שבת קנג, א. 38) ראה לקו"ת דרושים לשמע"צ צב, ב. שה"ש נ, סע"ב. וראה זח"ג קנג, ב. (39) תניא רפ"ז. (40) בשלח יד, ה. תניא פל"א. (41) מיכה ז, טו. (42) ישע"י נב, יב. (43) שם ל, טו.

בס"ד. שיחת ש"פ ויקהל-פקודי, כ"ה אדר, פ' החודש, מבה"ח ניסן, ה'תשכ"ט.

בלתי מוגה

כ"ק אדמו"ר שליט"א קידש על היין.

א. דובר כמ"פ¹ בנוגע לעניני תומ"צ הקשורים עם זמן, שיש ענינים הקשורים עם ימי השבוע, כמו ענין השבת, שקשור עם ימי השבוע, ואינו קשור כלל עם יום בשנה; ויש ענינים הקשורים עם ימי השנה, ולא עם יום בשבוע, וכמו חג הפסח שחל בט"ו ניסן, ללא נפק"מ באיזה יום בשבוע, וכן שאר הימים טובים שמדאורייתא, וכן הימים טובים דרבנן, חנוכה ופורים, וגם י"ט כסלו שנקרא "חג החגים"² – שכולם קשורים עם ימי השנה, ללא נפק"מ באיזה יום בשבוע.

ואף שלכאורה הם ב' ענינים שונים שאינם שייכים זל"ז, והיינו, שהענינים הקשורים עם היום בשבוע אינם מושפעים מימי השנה, והענינים הקשורים עם ימי השנה אינם מושפעים מימי השבוע – הרי דובר פעם בארוכה³ שהאמת היא שב' הענינים קשורים זה בזה ופועלים זה על זה.

וראי' לדבר – מזה שיו"ט של ר"ה שחל להיות בשבת אין תוקעין⁴, ומבואר בחסידות⁵ שזהו לפי שהענינים שתק"ש צריכים לפעול, נפעלים ע"י ענין השבת, כך, שאין צורך כ"כ בתק"ש, ולכן יכולים חכמים לבטל תק"ש מצד שבות דרבנן. ולכאורה אינו מובן: כיצד יכול ענין השבת להחליף את הענין דתק"ש, בה בשעה שיום השבת קשור עם ימי השבוע, ואילו ר"ה קשור עם ימי השנה (תחילת השנה), שהם ב' ענינים שונים?! – ועכצ"ל שב' ענינים אלו קשורים ושייכים זל"ז.

ומצינו ענין זה גם בנגלה דתורה (ככל הענינים⁶) – כדאיתא בגמרא⁷: "אטו שבת למוספין אהנאי לתמידין לא אהנאי" (בתמי"), ולכן הנה גם התמיד של יוהכ"פ הוא באופן נעלה יותר מאשר התמיד שבכל יום⁸. ומזה מוכח שענין אחד פועל על הענין השני.

ועפ"ז יובן גם פתגם כ"ק מו"ח אדמו"ר⁹ בנוגע לשבת בראשית שפועל על כל שבתות השנה ועל כל השנה ("ווי מ'שטעלט זיך כו' אזוי גייט כו'") – דלכאורה אינו מובן: כיון ששבת קשור עם שבעת ימי ההיקף, וכמבואר¹⁰ בענין "נער הייתי גם זקנתי"¹¹, "שר העולם אמרו"¹², שלאחרי יום השבת "חזור ונמשך להיות בבחינת נער", ולכן חזור ומתחיל עוד הפעם "יום ראשון בשבת", הרי זה קשור עם הימים של שבוע זה [הן ימי השבוע שלפניו, והן ימי השבוע שלאחריו, ש"מיני' מתברכין כולהו יומין"¹³], אבל מהי שייכותו לכל ימי השנה? – אך ע"פ האמור לעיל ע"ד השייכות של ימי השבוע עם ימי השנה, מובן, שיש שבתות שבהם ניתוסף ענין מיוחד מצד הקביעות בימי השנה, כמו שבת שחל בו ר"ה, שאז נפעל מצד ענין השבת גם הענין דתק"ש (כנ"ל), וכן שבת בראשית, השבת הראשון של השנה, לאחר העבודה של חודש תשרי, ר"ה ויוהכ"פ וזמן שמחתנו (כולל שמע"צ ושמח"ת); וענין מיוחד זה נמשך ופועל על כל ימי השנה.

חמ"ה ע' 265. ועוד.

(7) ראה יומא לב, סע"ב. וראה גם תורת מנחם שם.

(8) ראה תורת מנחם חנ"א ע' 199. וש"נ.

(9) לקו"ת שה"ש כה, א.

(10) תהלים לו, כה.

(11) יבמות טז, ב.

(12) זח"ב סג, ב. פח, א.

(1) ראה תורת מנחם ח"נ ע' 299. וש"נ.

(2) ראה אג"ק ח"י ע' רמ. וש"נ.

(3) ר"ה רפ"ד.

(4) ראה לקו"ת דרושי ר"ה נו, א ואילך. ובכ"מ.

(5) ראה גם תורת מנחם חנ"ה ע' 179. ע' 185. וש"נ.

(6) זבחים צא, רע"א. וראה גם תורת מנחם חכ"ד ס"ע 155

ואילך. חל"ד ע' 94 בשוה"ג. ע' 161. חל"ה ע' 77 הערה 76.

- 1 ומזה מובן גם בנוגע לענין ד"הימים האלה נזכרים ונעשים"¹³, שכאשר "נזכרים" כדבעי אזי "נעשים"
 2 עוה"פ כל ההמשכות וההארות והגילויים שהיו בפעם הראשונה – שאע"פ שענין זה הוא בתקופת השנה,
 3 ללא נפק"מ באיזה יום בשבוע, מ"מ, כאשר הקביעות היא באותו אופן (לא רק בימי השנה, אלא) גם
 4 בימי השבוע, אזי נמשכים הענינים שהיו בפעם הראשונה ביתר שאת ובתוקף גדול יותר.
- 5 ב. ובנוגע לעניננו – שבקביעות שנה זו חל ר"ח ניסן ביום החמישי בשבוע, כמו בפעם הראשונה
 6 שאמר הקב"ה "החודש הזה לכם וגו'"¹⁴:
- 7 ובהקדמה – שהקביעות של ר"ח ניסן בימי השבוע היא כמו הקביעות של חג הפסח שחל בחמשה
 8 עשר לחודש (שהרי הקרבת הפסח היתה ב"ד, והיציאה ממצרים בט"ו), וכשיודעים באיזה יום בשבוע
 9 חל חג הפסח, אזי יודעים בדרך ממילא שביום זה חל גם ר"ח ניסן, שבועיים לפניו.
- 10 [אבל מהקביעות ד"ד אדר (חודש לפני פסח) בימי השבוע, אי אפשר לדעת בנוגע לקביעות דר"ח
 11 ניסן, שהרי זה תלוי אם חודש אדר הוא חסר או מלא, שכן, רק עכשיו אדר הסמוך לניסן לעולם חסר,
 12 אבל בזמן שהיו מקדשים ע"פ הראי' (בזמן שביהמ"ק הי' קיים, וגם כו"כ שנים לאחר"ז, כמבואר
 13 באחרונים¹⁵) הי' חודש אדר יכול להיות גם מלא.
- 14 וכן אין להוכיח הקביעות דר"ח ניסן מהקביעות דחג השבועות – כיון שתלוי במילוי וחסרון של
 15 החדשים ניסן ואייר, כדברי הגמרא¹⁶ "עצרת פעמים חמשה פעמים ששה שבעה .. שניהן מלאין,
 16 חמשה, שניהן חסרין, שבעה, אחד מלא ואחד חסר, ששה".]
- 17 והנה, בנוגע לקביעות דיצי"מ בימי השבוע יש מחלוקת בגמרא¹⁷ אם "חמישי בשבת הי"ו או "ערב
 18 שבת הי"ו"; אבל בנוגע להלכה כותב רבינו הזקן בשו"ע – הן בסוף הל' פסח¹⁸, והן בתחלתן¹⁹ (בנוגע
 19 לשבת הגדול "שנעשה בו נס גדול" בנוגע ללקיחת הפסח "בעשור לחודש .. ואותו היום שבת הי"ו) –
 20 ש"בחמשה בשבת יצאו ישראל ממצרים". ומזה מובן, שגם ר"ח ניסן הי' בחמשה בשבת.
- 21 [ולהעיר, שאע"פ ש"אלו ואלו דברי אלקים חיים"²⁰, הרי זה רק כפי שהענין הוא בעולמות העליונים,
 22 אבל בנוגע למעשינו ועבודתנו בעולם העשי' אזי פסק ההלכה הוא כדעה אחת, וכדי שתהי' "הלכה
 23 כמותו" צ"ל "הוי' עמו"²¹, כיון שבהלכה בפועל חודרים כל הענינים שלמעלה כו', וכמו הלכה כב"ה²⁰,
 24 שענינם הוא קו החדס והרחמים, ששם נמשך בחי' הרחמים שלמעלה].
- 25 ג. וכיון שבקביעות שנה זו חל ר"ח ניסן בחמשה בשבת, אזי נמשכים כל עניני חודש ניסן ביתר
 26 שאת וביתר עוז, ובאופן ד"עד מהרה ירוץ דברו"²², מתוך התגברות ובקיעת כל ההעלמות וההסתרים,
 27 מניעות ועיכובים, שיכולים להיות בשאר השנים.
- 28 ולכל לראש – בנוגע לנקודה הפנימית של חודש ניסן, "חודש של גאולה"²³, שבו נגאלו וכו' עתידין
 29 להגאל²⁴, ובאופן ד"מיסמך גאולה לגאולה"²⁵, גאולת פורים שהיתה באופן ד"אכתי עבדי אחשוורוש
 30 אנן"²⁶, לגאולת פסח, שדוגמתה תהי' גם הגאולה העתידה, כמ"ש²⁷ "כימי צאתך מארץ מצרים אראנו
 31 נפלאות".
- 32 וענין זה מתחיל כבר משבת מברכים חודש ניסן, כי, ענינו של שבת מברכים הוא בדוגמת וזכר
 33 לקידוש החודש ע"י ב"ד בזמן שהיו מקדשים ע"פ הראי'²⁸, ולכן תיקנו לפרסם את הזמן של ר"ח בשבת

(21) שמואל-א טז, יח. וראה סנהדרין צג, ב.

(22) תהלים קמז, טו. וראה לקו"ת ס"פ קרח.

(23) שמו"ר פט"ו, יא.

(24) ר"ה יא, רע"א. שמו"ר שם.

(25) מגילה ו, סע"ב.

(26) שם יד, א. וש"נ.

(27) מיכה ז, טו.

(28) ראה לקו"ש ח"ט ע' 187 ואילך. וראה גם תורת מנחם

חמ"ח ע' 259. וש"נ.

(13) אסתר ט, כח. וראה רמ"ז בס' תיקון שובבים. הובא ונת'

בס' לב דוד (להחיד"א) פכ"ט.

(14) בא יב, ב.

(15) ראה התוועדויות תשמ"ה ח"א ע' 466 ואילך. וש"נ.

(16) ר"ה ו, ב.

(17) שבת פז, ב ואילך.

(18) רס"צ"ד.

(19) רס"ל.

(20) עירובין יג, ב. וש"נ.

שלפניו, שהוא "יום הכניסה", כיון שבאמצע השבוע הרי זו טירחא דציבורא לקבץ את כל הקהל²⁹. וכיון¹
שעושים זאת ע"פ תורה, שהיא בעה"ב על מציאות העולם³⁰ — מתחיל כבר אז ענינו של ר"ח ניסן,²
ונמשכת הנתינת כח מלמעלה בנוגע לענין הגאולה, "בניסן עתידין להגאל", בחסד וברחמים, בטוב³
הנראה והנגלה ע"י משיח צדקנו, יבוא ויגאלנו ויוליכנו קוממיות לארצנו, בקרוב ממש.⁴

* * *

ד. התחלת פרשת החודש היא: "החודש הזה לכם ראש חדשים וגו'"¹⁴, ומיד לאח"ז מדובר אודות⁵
קרבן פסח ויצ"מ. וכיון שב' ענינים אלו נכתבו בסמיכות זל"ז, מובן, שהסמיכות היא גם בתוכן ענינם,⁷
ואדרבה: הסמיכות בתוכן ענינם היא סיבת הסמיכות בכתיבתן בתורה.⁸

וצריך להבין: קידוש החודש וקרבן פסח ויצ"מ הם לכאורה ב' ענינים בפני עצמם, ומהי שייכותם⁹
זל"ז?¹⁰

הן אמת שכדי להקריב קרבן פסח ב"ד בחודש, צריכים לידע אימתי ר"ח, אבל עדיין אינו מובן:¹¹
מהי השייכות של קרבן פסח לכללות הענין דקידוש החודש וכל פרטי הדינים שבו³¹ שנכללים בענין¹²
ד"החודש הזה לכם", ועד כדי כך, שהענין ד"החודש הזה לכם" בא בתור הקדמה לענין דקרבן פסח¹³
ויצ"מ, שדוקא לאחר שישנו הענין דקידוש החודש, אזי יכול להיות הענין דיצ"מ³².¹⁴

ה. ויש לומר הביאור בזה:

ראש חודש — "החודש הזה לכם", "הראהו לבנה בחידושה ואמר לו כשהירח מתחדש יהי' לך ר"ח"³³
— קשור עם מהלך הירח, לבנה, ולא עם מהלך החמה, שמש (וכן ראש השנה קשור עם מהלך הלבנה,¹⁷
ולא עם מהלך השמש, ואדרבה: תקופת החמה קשורה עם חודש ניסן דוקא³⁴, ולא עם חודש תשרי).¹⁸

והנה, בנוגע לירח איתא בגמרא³⁵: "אמרה ירח לפני הקב"ה, רבש"ע, אפשר לשני מלכים שישתמשו¹⁹
בכתר אחד, אמר לה, לכי ומעטי את עצמך" — מיעוט לא רק בכמות, אלא גם באיכות, שמקבלת אורה²⁰
מהשמש.²¹

וממשיך בגמרא: "אמרה לפניו, רבש"ע, הואיל ואמרתי לפניך דבר הגון, אמעית את עצמי"? !²²

— שהרי זוהי טענה נכונה, והראי', שהקב"ה השתדל לפייס את הלבנה³⁶, ועד שכאשר "חזיי' דלא²³
קא מתבא דעתה, אמר הקב"ה הביאו כפרה עלי שמיעטתי את הירח", וכמבואר בחסידות³⁷ שזהו ענין²⁴
של כפרה ממש כביכול —²⁵

ומהענינים שאמר לה הקב"ה: "ליקרו צדיקי בשמיך, יעקב הקטן³⁸, שמואל הקטן³⁹, דוד הקטן⁴⁰"
(כשם שהירח נקרא "המאור הקטן"⁴¹), וכדאיתא במדרש⁴² שישראל מונין ללבנה כיון שדומין ללבנה.²⁷

ומבואר הדמיון בין הלבנה לבנ"י⁴³ — שאצל הלבנה יש ירידות ועליות, שהרי יש זמן שבו הלבנה²⁸
היא בתכלית הקטנות, נקודה בלבד, ועד שמתעלמת לגמרי, ויש זמן שבו הלבנה היא בתכלית הגדלות²⁹
— "קיימא סיהרא באשלמותא"⁴⁴; ועד"ז אצל בנ"י, שבזמן שביהמ"ק הי' קיים היו בנ"י בתכלית העלי',³⁰

(29) ראה אנציק' תלמודית ערך ברכת החודש בתחלתו (כרך ד ע' תנא). וש"נ.

(30) ראה ירושלמי כתובות פ"א ה"ב. וש"נ.

(31) ברשימה נוספת: כולל גם הענין דציבור שנים, כדי שיהי' חג הפסח בחודש האביב (רמב"ם הל' קידוש"ח רפ"ד).

(32) ברשימה נוספת: ולכאורה אין זה מובן לא בפשט, לא ברמז, לא בדרוש ולא בסוד.

(33) פרש"י עה"פ (בא שם).

(34) ראה ברכות נט, ריש ע"ב ובפרש"י.

(35) חולין ס, ב. הובא בפרש"י עה"ת בראשית א, טז.

(36) ראה פרש"י שם.

(37) ראה ד"ה ושעיר וגו' חטאת להוי' תרס"ד (סה"מ תרס"ד

ע' קפז ואילך). ועוד.

(38) עמוס ז, ב"ה.

(39) ראה חזק"ג מהרש"א ורש"ש ומהר"ם שיף שם.

(40) שמואל"א יז, יד.

(41) בראשית שם.

(42) ב"ר פ"ו, ג.

(43) שמו"ר פט"ו, כו.

(44) זהר ח"א עג, ב. קנ, רע"א. ח"ב פה, רע"א. רטו, א. ועוד.

- 1 ובפרט בימי שלמה, עליו נאמר⁴⁵ "וישב שלמה על כסא ה'", שאז היו בני" במעמד ומצב ד"קיימא סיהרא
2 באשלמותא", ואילו בזמן הגלות – "מפני חטאינו גלינו מארצנו"⁴⁶ – נמצאים בני" בשפל המצב.
3 והסדר הוא – שדוקא לאחר העלם הלבנה לגמרי נעשה מחדש מולד (ועד לשלימות) הלבנה, ועד"ז
4 בנוגע לבני", "שהם עתידים להתחדש כמותה"⁴⁷, שדוקא לאחר ירידת הגלות יהי' תכלית העילוי של
5 הגאולה השלימה, שאז יקויים גם היעוד⁴⁸ "והי' אור הלבנה כאור החמה ואור החמה יהי' שבעתים גו'".
6 ו. ועפ"ז מובן שקידוש החודש בא בתור הקדמה ליציאת מצרים:
7 בגלות מצרים היו בני" בשפל המצב, כמ"ש⁴⁹ "וימררו את חייהם גו'", הן כפשוטו, והן כפירוש כ"ק
8 מו"ח אדמו"ר⁵⁰ ש"חייהם" של בני" הו"ע הרוחניות, תורה ומצוות (וכן קודם מ"ת, שעניני התומ"צ
9 שהיו אצלם אז, היו החיות שלהם), ואילו המצריים פעלו ענין של מרירות ("וימררו") ב"חייהם" של
10 בני". ועד כדי כך שמדת הדין טענה "הללו עובדי ע"ז והללו כו"⁵¹.
11 ועד שגם לאחר ש"בר"ה בטלה עבודה מאבותינו⁵², עמד עדיין פרעה בכל התוקף שלא להניח לבני"
12 לצאת ממצרים שהיתה מלאה גילולים⁵³, ולא עוד אלא שהיתה לו החוצפה לומר למשה "אל תוסף ראות
13 פניי"⁵⁴ (וענין זה פעל על משה ש"יצא מעם פרעה בחרי אף"⁵⁵), והיינו, שאע"פ שגם בעמדו לפני פרעה
14 הי' משה רבינו במעמד ומצב של נשמה באצילות⁵⁶ (כידוע בענין משה משה לא פסיק טעמא בגווייהו⁵⁷),
15 מ"מ, עמד פרעה נגדו בכל התוקף.
16 ולכן, כדי לשבור את התוקף של פרעה ולפעול את הענין של יציאת מצרים, יש צורך בקידוש החודש
17 – שזהו"ע מולד הלבנה, שלאחרי העלם הלבנה לגמרי, מתחדשת מציאותה של הלבנה, ואז יכול להיות
18 כן גם אצל בני", שלאחרי שהיו בגלות בתכלית ההעלם, יהי' אצלם ענין הגאולה.
19 והענין בזה – שכדי שתהי' הפעולה למטה צריך להיות תחילה ענין זה למעלה, ועי"ז נמשך אח"כ
20 למטה, והיינו, שגם כאשר המשכה היא באופן ש"עד מהרה ירוץ דברו"²², הרי סוכ"ס צריכה להיות
21 המשכה דרך כל העולמות; החילוק הוא רק אם ענין זה הוא בדרך מעביר או בדרך התלבשות, אבל
22 בודאי צ"ל המשכה דרך כל העולמות, ולכן צ"ל תחילה הענין למעלה, ועי"ז נמשך אח"כ למטה.
23 ועד"ז בנדו"ד: כאשר נפעל למעלה ענין של מציאות חדשה לאחר ההעלם, שזהו שהקב"ה "הראהו
24 לבנה בחידושה ואמר לו כשהירח מתחדש יהי' לך ר"ח" – הרי זה פעל גם למטה, שאצל בני" שהיו
25 בגלות בתכלית ההעלם, יהי' ענין של גאולה.
26 אמנם, הענין דקידוש החודש מלמעלה אינו תלוי בעבודת האדם, אבל כדי שיהי' הענין דיצי"מ,
27 הוצרכה להיות תחילה עבודת האדם – שזהו הענין ד"בדמיך חיי"⁵⁸, דם פסח (וגם דם מילה –
28 "בדמיך", "בשני דמים")⁵⁹, שעל זה מדובר בהמשך פרשת החודש.
29 וזהו מ"ש בפרשת החודש⁶⁰: "ויאמר ה' אל משה ואל אהרן בארץ מצרים לאמר החודש הזה לכם
30 וגו' דברו אל כל עדת ישראל לאמר בעשור לחודש הזה ויקחו להם איש שה וגו'", עד "בעצם היום הזה
31 הוצאתי את צבאותיכם מארץ מצרים" – שכאשר בני" היו עדיין בארץ מצרים, ובשפל המצב, נפעל כבר
32 הענין דקידוש החודש – מולד חדש לאחר ההעלם לגמרי, ועי"ז הי' יכול להיות אח"כ הענין דיצי"מ,

(53) פרש"י וארא ט, כט. מכילתא ופרש"י בא יב, א.

(54) בא יו"ד, כח.

(55) שם יא, ח (ובפרש"י).

(56) ראה לקו"ת נצבים מט, ב. ובכ"מ.

(57) זח"ג קלה, א (באד"ר). וראה תו"א משפטים עה, ג.

ובכ"מ.

(58) יחזקאל טז, ו.

(59) ראה מכילתא ופרש"י בא יב, ו.

(60) בא יב, א ואילך.

(45) דברי הימים א כט, כג.

(46) תפלת מוסף דיו"ט.

(47) ברכת קידוש לבנה (סנהדרין מב, א).

(48) ישע"י ל, כו.

(49) שמות א, יד.

(50) ראה גם לקו"ש ח"ג ע' 848. תורת מנחם חט"ז ריש ע' 16.

ח"ט ע' 262. ועוד.

(51) ראה זח"ב קע, ריש ע"ב. מכילתא בשלח יד, כח. שמו"ר

פמ"ג, ח. הובא ביל"ר בשלח יד, כט.

(52) ר"ה שם.

לאחרי עבודת בנ"י באופן ד"משכו וקחו"⁶¹: "משכו" – להתנער ("זיך אָפּטרייסלען") מרע⁶², ואז יכולים ליקח ("קחו") את הפסח באופן שבא בפנימיות, שהו"ע האכילה, שהרי "הפסח .. לא בא מתחילתו אלא לאכילה"⁶³.

ז. ומזה מובן גם בנוגע ליציאה מגלות זה בגאולה העתידה:
ובהקדים מאמר המדרש⁶⁴ "כל המלכיות נקראו על שם מצרים", וכיון ששמו של כל דבר מורה על תוכנו (כמבואר בשער היחוד והאמונה⁶⁵), הרי מובן, שתוכן ענינם של כל הגלויות הוא כמו גלות מצרים; וכיון שכן, הרי גם היציאה מהגלויות – הן בנוגע לגלות בבל והן בנוגע לגלות מדי יון ואדום כו' – היא כמו יציאת מצרים.

אלא שמצד הענין ד"מעלין בקודש"⁶⁶, תהי' הגאולה העתידה באופן נעלה יותר מאשר הגאולה מהגלויות שלפנ"ז, וכדאיתא בזהר⁶⁷ על הפסוק²⁷ "כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות", שבגאולה העתידה יהיו "נפלאות" אפילו לגבי האותות ומופתים שהיו ביצי"מ.

ו"כימי צאתך מארץ מצרים" – "אראנו נפלאות" גם עתה, לאחר שישנו הענין ד"החודש הזה לכם", ובפרט כאשר הקביעות של ר"ח ניסן בימי השבוע היא כמו בפעם הראשונה, שאז חוזרים ונמשכים כל הענינים ביתר שאת וביתר עוז (כנ"ל ס"א).

וכן תהי' לנו – שמהענין ד"החודש הזה לכם" נבוא לגאולה האמיתית והשלימה, שתומשך עד למטה בגשמיות, "בנערינו ובזקנינו גו' בבנינו ובבנותינו"⁶⁸, ו"כספם וזהבם אתם"⁶⁹, "כמצודה שאין בה דגן" ו"כמצולה שאין בה דגים"⁷⁰, נוסף על רוחניות הענינים בנוגע לעלמין סתימין דלא אתגליין ועלמין דאתגליין⁷¹, ובאופן ד"מיסמך גאולה לגאולה"⁷², בביאת משיח צדקנו, בקרוב ממש.

* * *

ח. מאמר (כעין שיחה) ד"ה החודש הזה לכם.

* * *

ט. הביאור בפירוש רש"י על הפסוק⁷² "ראו קרא ה' בשם בצלאל בן אורי בן חור", "חור בנה של מרים הי'",

– שפירוש רש"י זה אינו דיבור בפ"ע, אלא התחלה להמשך הפירוש "ואהליאב משבט דן, מן הירודין שבשבטים, מבני השפחות, והשווהו המקום לבצלאל למלאכת המשכן והוא מגדולי השבטים, לקיים מה שנאמר⁷³ ולא ניכר שוע לפני דל".

ורש"י מפרש זאת כאן, ולא על הפסוק "ראה קראתי בשם גו'" שבפ' תשא⁷⁴ – כדי לתרץ גם השינוי בין לשון הכתוב בפ' תשא⁷⁵: "ואני נתתי אותו את אהליאב", ללשון הכתוב בפרשתנו⁷⁶: "הוא ואהליאב", שניהם בשוה, שכאן "השווהו המקום לבצלאל .. לקיים מה שנאמר ולא ניכר שוע לפני דל".

ולכן מפרש רש"י כאן "חור בנה של מרים הי'", שגם היחוס של בצלאל ל"חור" הוא כדי להודיע גודל יחוסו הן מצד האב והן מצד האם, שבזה מודגש יותר ש"לא ניכר שוע לפני דל"; משא"כ בפ' תשא אפשר לומר שהיחוס הוא מצד מעלתו של חור עצמו –

(69) ישעי' ס, ט.

(70) ברכות ט, ריש ע"ב.

(71) ראה לקוטי לוי"צ אג"ק ע' ער.

(72) פרשתנו (ויקהל) לה, ל.

(73) איוב לד, יט.

(74) לא, ב.

(75) שם, ו.

(76) שם, לד.

(61) שם, כא.

(62) ראה מכילתא עה"פ. מכילתא ופרש"י שבהערה 59.

(63) פסחים עו, ב (במשנה).

(64) ב"ר פט"ז, ד.

(65) פ"א.

(66) ברכות כח, א. ורש"י.

(67) ח"א רסא, ב. הובא באוה"ת נ"ך עה"פ (ע' תפז).

(68) בא יו"ד, ט.

1 הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א, ונדפס⁷⁷ בלקו"ש חל"א ע' 211 ואילך.

2 *

3 י. המשך הביאור בפירוש רש"י פ' תשא על הפסוק⁷⁸ "ויתן אל משה ככלותו", "ככלתו כתיב ..

4 ככלה לחתן וכו'" – נכלל בשיחת ש"פ תשא סי"ז ואילך⁷⁹.

5 *

6 יא. הביאור באגרת התשובה ריש פ"ד⁸⁰: "ענין הכרת ומיתה בידי שמים⁸¹, כשעבר עבירה שחייבים
7 עלי' כרת ה' מת ממש קודם חמשים שנה, ובמיתה בידי שמים מת ממש קודם ששים שנה" – הטעם
8 שנקט כשיטת הירושלמי⁸², ולא כשיטת הבבלי⁸³ שכרת אינו מגיע לששים שנה, והדיוק "מת ממש";
9 "כחנני' בן עזור הנביא בירמי'" – הטעם שמוסיף "הנביא", ומציין ל"ירמי"; ביאור ההוספה בחצ"ע ג:
10 "ולפעמים גם במיתה בידי שמים נפרעין לאלתר כמו שמצינו בער ואונן"; וביאור השאלה "והרי נמצאו
11 בכל דור כמה וכמה חייבי כריתות ומיתות והאריכו ימיהם ושנותיהם בנעמים", אף שיתכן שעשו
12 תשובה⁸⁴ שעל ידה "נפטר לגמרי מן הדין" (כנ"ל בפ"ב)⁸⁵, והדיוק "בנעמים" – הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר
13 שליט"א, ונדפס⁸⁶ בלקו"ש ח"ה ע' 134 ואילך. ח"ט ע' 116 ואילך.

14 וסיים כ"ק אדמו"ר שליט"א – בהמשך ל"האריכו ימיהם ושנותיהם בנעמים":

15 ומזה מובן במכ"ש וק"ו בנוגע ל"מדה טובה" ש"מרובה כו'" חמש מאות פעמים ככה⁸⁷,

16 וכמ"ש רבינו הזקן בסיום אגה"ת: "ומשכיל על דבר ימצא טוב", והיינו, שגם כאשר הענין נמצא רק

17 בכח המשכיל, ועדיין לא בא במעשה בפועל, הרי זה באופן ש"ימצא טוב", באופן של מציאה, בכל

18 עניני ההשפעה מהקב"ה, "מידו המלאה הפתוחה הקדושה והרחבה"⁸⁸.

19 * * *

הדין" הוא "בעוה"ב, ולא בעוה"ז, ולכן שואל מזה ש"האריכו ימיהם ושנותיהם" בעוה"ז. אבל: בתיבת "בעוה"ב כוונתו רק לשלול העונשים של ב"ד שלמטה, שעל זה לא מועילה התשובה, שהיא דבר שכלב, ואין לו לדיין אלא מה שענינו ראות (כמבואר בשו"ת נו"ב או"ח מהדו"ק סל"ה), ואילו בנוגע לב"ד שלמעלה נפטרים מן הדין ע"י התשובה גם בעוה"ז*.

וכדמוכרח מתירין התוס' (ד"ה דין – כתובות ל, ב) על זה ש"חזינן כמה עבריינים ועובדי ע"כ שמתים על מטותם", אף ש"דין ארבע מיתות לא בטלו" – ש"ע"י תשובה הקב"ה מיקל ולפעמים מוחל לגמרי". ומזה רואים שע"י תשובה נפטרים מדין ד' מיתות גם בעוה"ז. והרי הדברים ק"ו: ומה דין ד' מיתות שבעיקרם נמסרו לב"ד שלמטה (ורק כשכטלו סנהדרין נותנים אותם למעלה), שאצלם לא מועילה תשובה, הנה בנוגע להדין בזה ע"י ב"ד שלמעלה מועילה תשובה – בנוגע לכרת ומיתה בידי שמים שמלכתחילה לא נמסרו לב"ד שלמטה, בודאי צריכה התשובה להועיל. וכמפורש בגמרא (מכות יג, ב) ש"חייבי כריתות כו' אם עשו תשובה ב"ד שלמעלה מוחלין להן".

(86 בשילוב המשך הביאור בשיחת ש"פ צו.

(87 יומא עו, א ובפרש"י. סוטה יא, א ובתוס'. תוספתא סוטה

רפ"ד.

(88 ברכה ג' דברהמ"ז.

(77 בשילוב שיחות ש"פ צו שנה זו, וש"פ ויקהל תשמ"ו.

(78 שם, יח.

(79 תורת מנחם חנ"ה ע' 394 ואילך.

(80 שלומדים ברדיו, באופן שמגיע בכל קצוי תבל (ראה גם

תורת מנחם חנ"ב ס"ע 338. וש"נ).

(81 כ"ק אדמו"ר שליט"א הזכיר את הציון של הצ"צ (קיצורים והערות לתניא ע' לט): "ע' מ"ק כ"ח א', ובתוס' שבת כ"ה, יבמות ב' א'", ואמר (בבב"שחוק): בשלמא בנוגע לפירוש רש"י, כיון שזהו לימוד שהורגל כל אחד מקטנותו, אינו שם לב לחפש ענינים חדשים כו'; משא"כ בנוגע לאגרת התשובה, שיתכן שעברו כמה שנים שלא למד, הנה כאשר מעוררים אודות לימוד זה, ה' מן הראוי שהלימוד יהי' בעיון הראוי, ובפרט כשהצ"צ מציין מראה-מקום וכותב: "עיינן כו'" (שהרי לא כתב זאת לעצמו, אלא כדי שאחרים יעיינו בזה).

(82 ביכורים רפ"ב.

(83 מו"ק כח, א.

(84 ואין לומר שהקושיא היא מחייבי כריתות ומיתות שחוטאים כל ימיהם – כי, העובדה שחוטאים כל ימיהם אינה הוכחה שבינתיים לא עשו תשובה שלימה, ואפילו לאחר ששכשלים עוה"פ בחטא זה, יכול להיות בשעתא חדא וברגעא חדא ענין התשובה בחילא יתיר וכו', כך שנפטרים מכרת ומיתה.

(85 לכאורה ה' אפשר לתרץ, שהענין ש"נפטר לגמרי מן

(*) ומוכרח לפרש כן (אף שכותב "לענשו ע"ז ח"ו בעוה"ב") – דכיון "שנפטר לגמרי מן הדין בעוה"ב, איך יענישוהו גם בנוגע לעונשי עוה"ז בלא דין?

- 1 יב. דובר כמ"פ אודות פס"ד רבינו הזקן⁸⁹ לדרוש הלכות הפסח שלוש ימים לפניו, ועאכו"כ מר"ח
2 ניסן (שענינו מתחיל כבר בשבת מברכים), שתי שבתות לפני הפסח (שזהו לכל הדעות⁹⁰).
3 ולכן, כאן המקום לעורר את כל אלו שיש להם השפעה על אחרים, רבנים, שוחטים, מלמדים וכו' –
4 אודות המנהג דחלוקת מצה שמורה⁹¹, וכ"ש בנוגע לעצמו ובני ביתו, ובאופן ד"טופח על מנת להטפח⁹² –
5 לפעול גם על הזולת (ואפילו אם יש ספק וספק ספיקא שצריך לעורר אותו על זה), בדרכי נועם ובדרכי
6 שלום, ובודאי יפעלו עי"ז את כל הענינים ד"מיכלא דמהימנותא" ו"מיכלתא דאסוותא"⁹³.
7 ויה"ר שתקויים ההבטחה "בניסן נגאלו ובניסן עתידין להגאל"⁹⁴,
8 – החל מר"ח ניסן, "ראש השנה למלכים"⁹⁴, למלכי ישראל⁹⁵, והרי עיקר המלכות שייכת לזרע דוד⁹⁶,
9 עליו נאמר (בקידוש לבנה) "דוד מלך ישראל חי וקיים"⁹⁷, וכמ"ש⁹⁸ "ודוד עבדי נשיא להם לעולם" –
10 בביאת המשיח, בקרוב ממש.
11 [כ"ק אדמו"ר שליט"א נתן המזונות להרחמ"א חדקוב עבור השבע ברכות של בנו, ואח"כ צוה לנגן
12 הניגון "פרזות תשב ירושלים"].

(94) ר"ה בתחלתה.
(95) שם ג, סע"א. וש"נ.
(96) ראה רמב"ם הל' מלכים פ"א ה"ז ואילך.
(97) שם כה, א.
(98) יחזקאל לז, כה.

(89) שו"ע או"ח רסכת"ט. וש"נ.
(90) פסחים ו, סע"א. וש"נ.
(91) ראה גם שיחת ש"פ ויקרא, פ' החודש, ר"ח ניסן
דאשתקד הערה 77 (תורת מנחם חנ"ב ע' 218). וש"נ.
(92) ל' חז"ל – ברכות כה, ריש ע"ב. ועוד.
(93) זח"ב קפג, ב.

המשך ביאור למסכת שבת ליום שני עמ' א

- 1 רביעית היא זמן מאכל כל אדם, שעה חמישית, זמן מאכל פועלים,
2 ושעה ששית היא זמן מאכל תלמידי חכמים. מכאן ואילך – האוכל
3 לאחר שעה ששית, הרי הוא בזורק אבן לחמת – לכד יין שהוא
4 חסר, בכדי שיתמלא. שאין זה מועיל לו, וטוב היה שימלאהו יין,
5 כך האוכל לאחר שעה ששית, אין מועיל לו.
6 אמר אב"י, מה שאמרנו שהאוכל משעה ששית ואילך כזורק אבן
7 לחמת, לא אמרן – לא אמרנו זאת, אלא באופן דלא טעים מידי
8 בצפרא – שלא טעם דבר בבוקר, אבל טעים מידי בצפרא – אך אם
9 טעם דבר בבוקר, לית לן קו – אין זה נחשב כזורק אבן לחמת.
10 הגמרא עוברת לבאר דין תפילה במרחץ: אמר רב אדא בר אבהו,
11 מתפלל אדם תפלתו אף בבית המרחץ.
12 מקשה הגמרא: מיתיבי – הקשו בני הישיבה על דברי רב אדא בר
13 אבהו, שנינו בברייתא (תוספתא ברכות פ"ב ה"א), תנא דבית המרחץ,
14 מקום שגני אדם עומדין לבושתין – בחדר החיצוני שבו נחים מגיעת
15 המרחץ, ונמצאים בו רק בני אדם לבושים, יש שם מקרא ותפלה –
16 מותר לקרוא שם קריאת שמע ולהתפלל, ואין צריך לומר שמותר
17 גם שאילת שלום – לשאול בשלום חבריו, ומצינו שם תפילין, ואין
18 צריך לומר שאינו חולץ אותן אם מגיע לשם מעוטר בתפילין. מקום
19 שגני אדם עומדים ערומים ולבושתין – בחדר האמצעי, שיררדים
20 לתוכו מהמרחץ ערומים ולבושים בו את החלוק, יש שם שאילת
21 שלום, ואין שם מקרא ותפלה – ואסור לקרוא שם קריאת שמע
22 ולהתפלל, ואינו חולץ תפילין – אם נכנס לשם ותפילין בראשו,
23 אינו צריך לחלוץ אותם, ואינו מניח אותן לכתחלה בראשו, אם
24 אחזן בידו בתוך שלחו, מפני שחדר האמצעי אינו כמרחץ גמור
25 ורק מקצת תורת מרחץ עליו. מקום שגני אדם עומדין ערומים –
26 בחדר הפנימי, ששם מתרחצים ומזיעים, ונמצאים ערומים, אין שם
27 שאילת שלום, ואין צריך לומר שאסור שם מקרא ותפלה, וחולץ
- 28 תפילין אם נכנס לשם ותפילין בראשו, ואין צריך לומר שאינו מניח
29 שם. מבואר בברייתא שאסור להתפלל בבית המרחץ, וקשה על
30 רב אדא בר אבהו שאמר שמותר להתפלל בבית המרחץ.
31 מתרצת הגמרא: כי קאמר – מה שאמר רב אדא בר אבהו שמותר
32 להתפלל בבית המרחץ, היינו במקרחין שאין בו כעת אדם ערום
33 המתרחץ שם, ואילו הברייתא מדברת כאשר יש בו אנשים
34 המתרחצים בו.
35 מקשה הגמרא: והא – והרי אמר רבי יוסי בר חנינא, מרחץ שאמר
36 שאסור להתפלל בו, היינו אף על פי שאין בו אדם, וכן בית הכסא
37 שאמר שאסור להתפלל בו, היינו אף על פי שאין בו צואה, משום
38 שפינו אותה משם.
39 מתרצת הגמרא: אלא, כי קאמר רב אדא, היינו בחדתי – במרחץ
40 חדש, שמעולם לא רחץ בו אדם, אלא שהזמינו והכינו למרחץ,
41 ורב אדא בר אבהו חידש שהזמנה למרחץ אינה אוסרת אותו
42 מלהתפלל בו, כל זמן שלא רחצו בו.
43 מקשה הגמרא: והא מבעיא בעא רבינא – והרי רבינא הסתפק
44 בדין זה, הוסיפו – הזמין מקום לבית הכסא, מהו – מה דינו לענין
45 אמירת דבר שבקדושה בתוכו, האם יש וימון – הזמנה לבית
46 הכסא, ומחמת ההזמנה נאסר לומר בו דבר שבקדושה, או אין
47 וימון – הזמנה לבית הכסא, ומותר לומר בו דבר שבקדושה, עד
48 שישתמשו בו, ולא איפשימא ליה – ולא נפשט לו ספיקו. מדייקת
49 הגמרא: לאו הוא הדין למרחץ – וכי אין ספק זה שייך גם במרחץ,
50 האם מועילה הזמנה למרחץ שייאסר שם בדברים שבקדושה, או
51 שרק אם כבר השתמשו בו נאסר, ואם כן קשה, איך אפשר לומר
52 שלרב אדא היה פשוט שהזמנה אינה אוסרת אותו, ומותר
53 להתפלל במרחץ שמעולם לא רחץ בו אדם.
54 דוחה הגמרא: לא – אינו דומה מרחץ לבית הכסא, דילמא – שמא

בס"ד. משיחות ליל ועש"ק וש"ק פ' ויקהל, פ' שקלים, כ"ה אדר-ראשון ה'תשנ"ב.

בלתי מוגה

ותמנה את השקלים ותדע מנינם .. דרך המונין
מעבירין את הנמנין זה אחר זה כו"8.

וענין זה שייך לפרשת פקודי - "אלה פקודי
המשכן", "בפרשה זו נימנו כל משקלי נדבת
המשכן"9, כולל גם "כסף פקודי העדה מאת ככר גו'
מחצית השקל גו' לכל העובר על הפקודים מבין
עשרים שנה ומעלה לשש מאות אלף וגו'", "כך
היו ישראל וכך עלה מנינם כו"10, "כפירוש רש"י בפ'
תשא3 (פ' שקלים) שהתרומה הראשונה (מג'
התרומות) שבפרשה היא "תרומת אדנים שמנאן
כשהתחילו בנדבת המשכן, ונתנו כל אחד מחצית
השקל, ועלה למאת הככר, שנאמר וכסף פקודי
העדה מאת ככר, ומהם נעשו האדנים כו"11.

משא"כ פרשת ויקהל שבה מודגשת הקהלת כל
עדת ישראל, מציאות אחת של "קהל", כלשון
הכתוב11 "קהל גדול", לשון יחיד (ולא "פקודי
העדה", ע"י המנין דכל אחד ואחד) - צריך להבין
שייכותה לפרשת שקלים שבה מדובר אודות מנין
בני?

ב. ויש לבאר תחילה תוכן החילוק שבין
"ויקהל" ל"פקודי" בכללות עבודת האדם לקונו
("יתן אל לבו"12) - ובהקדמה:

נוסף על הפירוש ד"ויקהל" ו"פקודי" בתוכן
הכתובים, ש"ויקהל" קאי על ההקהלה דבניי
("ויקהל משה את כל עדת בני ישראל"), ו"פקודי"
קאי על מנין נדבת המשכן ("אלה פקודי המשכן"),
ישנו גם הפירוש, הלימוד וההוראה מהשמות
"ויקהל" ו"פקודי" כשלעצמם בנוגע לכללות עבודת
האדם לקונו, שבענין זה קאי "ויקהל" (נוסף על
ההקהלה דבניי) גם על ההקהלה דעניני המשכן,
ו"פקודי" קאי (נוסף על מנין נדבת המשכן) גם על
המנין דבניי.

א. הנקודה המשותפת והצד השווה שבפרשת
ויקהל ובפרשת שקלים (כבקביעות שנה זו שקורין
פרשת שקלים בשבת פרשת ויקהל) - שבשתיהן
מודגשת אחדותם של ישראל בקשר ובשייכות
להמשכן:

בפרשת ויקהל - "ויקהל משה את כל עדת בני
ישראל גו' ויאמר משה אל כל עדת בני ישראל גו'
קחו מאתכם תרומה לה' וגו"1 - הקהלת כל בניי
לצורך נדבת ומלאכת המשכן.

ובפרשת שקלים - "כי תשא את ראש בני
ישראל גו' זה יתנו גו' מחצית השקל גו' תרומה
לה"2 - השתתפותם של כל בניי בנתינת תרומה
לה' עבור3 האדנים, שהם היסוד שעליו עומד
המשכן, ועבור3 קרבנות ציבור של כל שנה ושנה4,
שהם עיקר ענינו של המשכן (וביהמ"ק)5.

ויש להוסיף ביאור בשייכותה של פרשת שקלים
לפרשת ויקהל (לא ויקהל-פקודי כשהן מחוברין6,
אלא ויקהל) בפ"ע - דלכאורה, תוכנה של פרשת
שקלים שייך לפרשת פקודי7 (יותר מאשר לפרשת
ויקהל), כי:

בפרשת שקלים מדובר אודות מנין בניי - "כי
תשא את ראש בני ישראל לפקודיהם גו' בפקוד
אותם זה יתנו כל העובר על הפקודים גו' מבין
עשרים שנה ומעלה גו'", "כשתחפוץ לקבל טכום
מנינם לדעת כמה הם .. יתן כל אחד מחצית השקל

(1) לה, א ואילך.

(2) ל, יב"ג.

(3) פרש"י שם, טו.

(4) שמתחילים להקריבם ב"ח ניסן מתרומה חדשה, ובאחד
באדר משמיעין על השקלים כדי שיכין כל אחד ואחד מחצית
השקל שלו ויהי עתיד ליתן (רמב"ם הל' שקלים פ"א ה"ט. פ"ד
ה"א).

(5) "בית לה' מוכן להיות מקריבים בו הקרבנות" (רמב"ם ריש
הל' ביהב"ח).

(6) שהרי החיבור דויקהל-פקודי הוא רק בשנה פשוטה, ואז
קורין פרשת שקלים בפרשת משפטים, ובשנה מעוברת (שקורין
פרשת שקלים בשבת מברכים אדר שני, כמה שבועות לאחר ש"פ
משפטים) ויקהל ופקודי נפרדות (ראה הלוחות שבטואו"ח לאחר
סתכ"ח. עתים לבניה מאמר טו קביעות אדר הסמוך לניסן).

(7) ויש שנים שקורין פרשת שקלים בשבת פ' פקודי.

(8) פרש"י שם, יב"ג.

(9) ר"פ פקודי ובפרש"י.

(10) לה, כה"כ ובפרש"י.

(11) ירמ' לא, ז.

(12) קהלת ז, ב.

26 ופרט שבעניני העולם, כיצד מנצלים פרט זה
27 בהמשכן.

28 ובזה גופא ישנם ב' אופנים - (א)
29 "ויקהל-פקודי" כפי שנעשים פרשה אחת²³, עבודה
30 אחת, (ב) "ויקהל" ו"פקודי" כפי שהן ב' פרשיות
31 (כבשנה זו), ש"ויקהל" היא פרשה ועבודה בפ"ע,
32 ו"פקודי" היא פרשה ועבודה בפ"ע²⁴:

33 בהשקפה ראשונה נראה לומר ש"ויקהל"
34 ו"פקודי" הם כמו כלל ופרט, היינו, ש"ויקהל" הוא
35 הכלל של כל פרטי העבודה ד"פקודי", כמודגש
36 בהחיבור שלהם שנעשים פרשה אחת וענין אחד,
37 כשם שאין בכלל אלא מה שבפרט (ואין בפרט
38 אלא מה שבכלל)²⁵.

39 אבל, כיון שבכמה שנים קורין בשבת ושבע²⁶
40 זה פ' ויקהל בפ"ע (ורק בשבוע שלאח"ז קורין פ'
41 פקודי), עכ"ל, שישנו אופן עבודה ד"ויקהל"
42 שאינו כלל של פרטים, אלא עבודה וענין בפ"ע
43 (וגם לא בתור הכנה לעבודה אחרת)²⁷, ואז קורין
44 בפ' ויקהל גם פ' שקלים, כדלקמן.

45 ג. וביאור הענין:

46 עשיית משכן לו ית' יכולה להיות בב' אופנים:
47 (א) ע"י גישה כללית שצריכים להקהיל את הכל
48 לעשיית המשכן - "ויקהל .. תרומה לה'", ובאופן
49 ש"מרכיבים העם להביא גו' והותר"²⁸, (ב) ע"י
50 ההתבוננות במציאותו של כל פרט ופרט, חשיבותו
51 המיוחדת, מעלותיו ותכונותיו המיוחדות, כדי לנצל
52 כל פרט ופרט, כל מעלה ותכונה כו', באופן
53 המתאים להשימוש לקונו, להיות חלק מסויים
54 בהמשכן - "פקודי המשכן", "כל משקלי נדבת
55 המשכן לכסף ולזהב ולנחושת .. לכל עבודתו"²⁹,
56 פירוט הסכום המדויק של כל דבר ודבר ואופן
57 ניצולו במלאכת המשכן.

(23) נוסף על החיבור דסוף פרשת ויקהל עם התחלת פרשת
פקודי (ברביעי) - שהתחלת ויקהל שייכת גם לפקודי, וסיום
פקודי שייך גם לויקהל.

(24) וכשהן נפרדות שייכת אליהן פ' שקלים - שקורין בפ'
ויקהל (כבשנה זו), או בפ' פקודי.

(25) סנהדרין מה, סע"ב. בכורות ו, א.

(26) שכולל כל שבעת ימי ההיקף, כללות הזמן.

(27) ויש לומר, שבשנים שפרשיות ויקהל-פקודי מחוברות
נרגש בעיקר ש"ויקהל" הוא כלל של פרטים, ובשנים שפרשיות
ויקהל ופקודי נפרדות נרגש בעיקר ש"ויקהל" הו"ע בפ"ע.

(28) לו, ה"ז.

1 ונקודת הענין - שב(נדבת ו)מלאכת המשכן
2 בפועל¹³ (תוכן הפרשיות ויקהל פקודי¹⁴) נכללים
3 כל הענינים שבעבודת האדם לקונו, הן העבודה עם
4 עצמו, בהמשכן שבו (כמ"ש¹⁵ "ועשו לי מקדש
5 ושכנתי בתוכם", "בתוכו לא נאמר אלא בתוכם,
6 בתוך כאו"א"¹⁶), והן העבודה בחלקו בעולם,
7 לעשות מהענינים הגשמיים שבחלקו בעולם ("ג
8 וט"ו דברים) משכן לה"¹⁷, ועוד ועיקר, שעבודתו
9 של כאו"א מישראל היא באופן שמתאחד עם כלל
10 ישראל (כהציווי "ואהבת לרעך כמוך"¹⁸, שהוא
11 "כלל גדול בתורה"¹⁹, ועד ש"זהו כל התורה
12 כולה"²⁰), ובפרט עי"ז שפועל על כו"כ מישראל
13 לשמש את קונם (הן בנוגע לעצמם והן בנוגע
14 לחלקם בעולם) - שבה תלוי' שלימות הפעולה
15 ד"ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם", הן בנוגע לבני'
16 עצמם, "בתוכם" לשון רבים²¹, והן בנוגע
17 לעבודתם בעולם, שבצירוף העבודה של כל בני'
18 בעולם (כאו"א בחלקו הפרטי) נעשה העולם כולו
19 דירה (משכן) לו ית'.

20 וכללות העבודה היא בב' האופנים ד"ויקהל"
21 ו"פקודי": "ויקהל" - ההקלה²² של כל עניני האדם
22 (עשר כחות נפשו וג' לבושיהם מחשבה דיבור
23 ומעשה), כל בני', וכל עניני העולם (שבהם נעשית
24 עבודתם של בני') למשכן, ו"פקודי" - החשבון דכל
25 פרט ופרט מכל עניני האדם, כאו"א מבני', וכל פרט

(13) נוסף על הציווי דמלאכת המשכן - בפרשיות תרומה
תצוה.

(14) ולהעיר מהשייכות לשיעורי הרמב"ם דערב שבת ויום
הש"ק - סיום הלכות בית הבחירה והתחלת הלכות כלי המקדש.

(15) תרומה כה, ח.

(16) ראה אלשיך עה"פ. של"ה סט, א. ועוד.

(17) כמרומו גם בכך ש"הקדים להם אוהרת שבת לציווי
מלאכת המשכן", כמ"ש "אלה הדברים אשר צוה ה' לעשות אותם
ששת ימים תעשה מלאכה וביום השביעי יהי לכם קודש וגו'"
(ריש פרשתנו ובפרש"י), שמה למדים ל"ט מלאכות, "דברים
(משמע תרי) הדברים (ה') לרבות חד הרי שלשה) אלה (בגמטריא
ל"ו) הדברים (הרי ל"ט), אלו שלושים ותשע מלאכות" (שבת ע,
א ובפרש"י) - שההתעסקות בל"ט מלאכות בששת ימי המעשה
אינה אלא לצורך עשיית המשכן.

(18) קדושים יט, יח.

(19) תו"כ ופרש"י עה"פ.

(20) שבת לא, א. וראה תניא פל"ב - שיעור דיום הש"ק זה.

(21) כלומר: לא רק בתוך כל אחד ואחד בפ"ע, אלא גם
ובעיקר כשמתאחדים כולם יחד, "כמ"ש ברכנו אבינו כולנו כחאז
באור פניך" (תניא שם).

(22) בכחו של משה - "ויקהל משה" - כולל גם ניצוץ משה
שבכאו"א מישראל (תניא רפמ"ב).

ונמצא, שב"פקודי" נרגשת יותר עשיית הדירה
בתחתונים, בגדרי העולם, בכל פרט, מעלה ותכונה
כו' שבעניני העולם; וב"ויקהל" נרגשת יותר
עשיית הדירה לו ית', שבכל הענינים כולם צריך
להיות הגילוי דעצמותו ית'. כלומר: בנוגע להפעולה
בעולם (בתחתונים) יש מעלה בהעבודה ד"פקודי",
להיותה מצד גדרי העולם (החשיבות המעלה
והתכונה שבכל פרט ופרט), אבל, בנוגע לגילוי
אלקות (דירה לו ית') המעלה היא בהעבודה
ד"ויקהל", להיותה מצד ההתגלות דעצמותו ית'.
ועפ"ז יש לבאר תוכן הענין ד"ויקהל" בפ"ע -
שהקהלת כל הענינים אליו ית' היא עבודה בפ"ע
שהיא למעלה משייכות לגדר מציאותם של כל
הענינים ופרטי מעלותיהם ותכונותיהם כו',
שיוצאים ממציאותם ומתקלים אליו ית'³⁵.
ד. ענינו של "ויקהל" בפ"ע מודגש עוד יותר
בקביעות שנה זו - שלאחרי הקריאה ד"ויקהל"
בפ"ע קורין פרשת שקלים³⁶.
ובהקדם הביאור בפרשת שקלים - "זה יתנו גו'
מחצית השקל בשקל הקודש עשרים גרה השקל
מחצית השקל גו' העשיר לא ירבה והדל לא ימעיט
ממחצית השקל"³⁷ - דלכאורה צריך להבין:
(א) כלל הוא בעניני קדושה שצ"ל באופן של
שלימות דוקא, כמודגש בעבודת הקרבנות: "מצות
עשה להיות כל הקרבנות תמימין"³⁸, ו"כלי שרת
.. אין מקדשין אלא שלימים .. ואין מקדשין אלא
מליאין"³⁹, וכן הכהן המקריב צ"ל תמים⁴⁰ - ואילו
בפרשת שקלים (שמהם נעשו אדני המשכן, היסוד
דכל המשכן, ומהם באו קרבנות ציבור של כל

1 והחילוק שביניהם הוא (לא רק בסדר הדברים,
2 אם מתחילים מהכלל (ויקהל) או שמתחילים
3 מהפרטים (פקודי), אלא גם ובעיקר) בתוכן
4 העבודה עצמה:
5 כשמתחילים מההתבוננות במציאותו של כל
6 פרט ופרט (פקודי) - נרגשת לכל לראש ובעיקר
7 המציאות שבעולם, מציאות בעלת חשיבות, מעלה
8 ותכונה מיוחדת, והעבודה היא לפעול שמציאות זו
9 (מציאות שבעולם) תנוצל לעשיית המשכן (וע"ד
10 "אני נבראתי לשמש את קוני"²⁹ - שנרגשת תחילה
11 המציאות ד"אני", והחידוש הוא ש"נבראתי לשמש
12 את קוני"; מציאות בפשיטות ואלקות
13 בהתחדשות³⁰).
14 וכשמתחילים מהגישה הכללית להקהיל את
15 הכל לעשיית המשכן (ויקהל) - נרגשת לכל לראש
16 ובעיקר מציאותו ית', "ועשו לי מקדש", "לשמיי"³¹,
17 ובמילא, גם בעניני העולם (שאוספים ומקהילים
18 לצורך עשיית המשכן) נרגשת בעיקר (לא המציאות
19 שלהם, שנוצלה לעשיית המשכן, אלא שכל
20 מציאותם אינה אלא) המשכן לו ית' (וע"ד "אני לא
21 נבראתי אלא לשמש את קוני"³² - שנרגשת תחילה
22 מציאותו ית', והחידוש הוא במציאות הנברא, שכל
23 מציאותו אינה אלא לשמש את קוני; אלקות
24 בפשיטות ומציאות בהתחדשות³⁰).
25 בסגנון אחר קצת - החילוק שבין המשכה
26 להעלאה³³:
27 העבודה ד"פקודי" היא באופן של המשכה -
28 להמשיך ולגלות האלקות שבמציאות העולם (בכל
29 פרט ופרט לפי ענינו, מעלתו ותכונתו) - דרגת
30 האלקות השייכת לעולם; והעבודה ד"ויקהל" היא
31 באופן של העלאה - להקהיל ולהעלות את כל
32 הענינים שבעולם ע"י היציאה ממציאותם (גדרי
33 העולם)³⁴ וההתעלות לדרגת האלקות שלמעלה
34 מהעולם.

(29) משנה וברייתא סוף קידושין.
(30) ראה המשך תער"ב ח"ב ע' תתקלד ואילך. סה"מ תרצ"ו
ע' 77. ועוד.
(31) פרש"י עה"פ.
(32) גירסת הש"ס כת"י (אוסף כתבי-היד של תלמוד הבבלי
ירושלים תשכ"ד). וכ"ה במלאכת שלמה למשנה שם.
(33) ראה גם לקו"ש ח"ה ע' 71 ואילך. חט"ו ע' 194 ואילך.
ועוד.
(34) עלמא דפרודא, כולל גם במובן של היפך האחדות, ולכן,
היציאה וההתעלות היא ע"י ענין האחדות, התוכן ד"ויקהל".

(35) ומזה מוכן שהעבודה ד"פקודי" היא (לא המשך והשלמת
העבודה ד"ויקהל", כבשנים שויקהל-פקודי מחוברות, אלא)
עבודה בפ"ע - לגלות את האלקות שבעניני העולם. אלא, כיון
שבאה לאחרי העבודה ד"ויקהל" בפ"ע, יש בה הנתינת-כח
מהעבודה ד"ויקהל", שגם בעניני העולם ("פקודי") תומשך
ותתגלה דרגת האלקות שלמעלה מהעולם ("ויקהל"), כמרומו
בהתחלת הקריאה דפ' פקודי במנחת שבת פ' ויקהל.
(36) שבזה מודגש יותר ש"ויקהל" הו"ע בפ"ע (למעלה
משייכות ל"פקודי") - שנופסין בין "ויקהל" ל"פקודי" בפרשת
שקלים.

(37) תשא ל, יג-טו.

(38) רמב"ם ריש הל' איסורי מזבח.

(39) שם הל' פסולי המוקדשין פ"ג ה"כ.

(40) שם הל' ביאת המקדש רפ"ו.

ה. ובהקדם הרמז הלימוד וההוראה מנתינת
 "מחצית השקל" - שישנם בזה שני ביאורים:
 (א) הדגשת אחדותם של ישראל ("ויקהל" ד"כל
 עדת בני ישראל") - שכל אחד ואחד מישראל צריך
 לידע ולהרגיש שהוא לבדו אינו אלא "מחצית",
 ושלמותו תלוי בהתאחדות עם רעהו ("ואהבת
 לרעך כמוך"), שע"י צירופם והתאחדותם נעשה
 "שקל הקודש", "שקל השלם".
 (ב) הדגשת אחדותם של כאו"א מישראל וכלל
 ישראל עם הקב"ה ("ויקהל" ד"כל עדת בני ישראל"
 עם הקב"ה) - שיששראל הם "מחצית" והקב"ה הוא
 "מחצית" (כביכול), ו"ישראל וקוב"ה כולא
 ח"ד⁴⁷, מציאות אחת שלימה, כידוע תורת המגיד⁴⁸
 על הפסוק⁴⁹ "עשה לך שתי חצוצרות"⁵⁰,
 ש"חצוצרות" הם "חצאי צורות", ו"שתי חצוצרות"
 רומזים על הקב"ה וישראל, שהם "חצאי צורות"⁵¹,
 ו"שניהם ביחד הוי צורה שלימה"⁵².
 ושני הביאורים קשורים זב"ז - כי, כשנרגש
 הענין ד"ישראל וקוב"ה כולא חד", כמו "חצאי
 צורות", ש"שניהם ביחד הוי צורה שלימה", נעשית
 אהבת ישראל ואחדות ישראל בשלימות, כפי
 שמבאר רבינו הזקן בתניא פרק ל"ב⁵³ ש"כולן
 מתאימות ואב א' לכולנה ולכן נקראו כל ישראל
 אחים ממש, מצד שורש נפשם בה' אחד", וכמ"ש
 לפני"ז (בהתחלת ספר התניא⁵⁴) שנשמת כאו"א
 מישראל היא "חלק אלקה ממעל ממש", "חלק" מן
 העצם, שעל ידו "תופסים" בהעצם כולו⁵⁵, שזהו"ע
 ד"ישראל וקוב"ה כולא חד".

1 (השנה) מודגש הציווי דנתינת "מחצית השקל"
 2 דוקא?
 3 (ב) כיון שהנתינה היא רק "מחצית השקל", למה
 4 נתפרש בכתוב סכום השקל השלם, "עשרים גרה
 5 השקל" (ולאח"ז צריך הכתוב להוסיף ולכפול
 6 "מחצית השקל"), ולא נאמר בפירוש (ובקיצור)
 7 "עשר⁴¹ גרה"?
 8 ולהוסיף, ששאלה זו מודגשת יותר בהמשך
 9 הכתובים בפרשת תשא (לאחרי ובסמיכות לפרשת
 10 שקלים), "ואתה קח לך בשמים ראש גר' קנמן בשם
 11 מחציתו חמשים ומאתיים"⁴² - שנתפרש סכום
 12 המחצית (חמשים ומאתיים), ולא הסכום השלם
 13 (חמש מאות⁴³) שמביאים מחציתו.
 14 ויתירה מזה - במכ"ש וק"ו: הפירוש ד"מחציתו
 15 חמשים ומאתיים" הוא "מחצית הבאתו תהא
 16 חמשים ומאתיים נמצא כולו חמש מאות .. א"כ
 17 למה נאמר חצאין .. להביאו לחצאין"⁴⁴,
 18 "ששוקלים אותו בב' פעמים חמשים ומאתיים בכל
 19 פעם"⁴⁵, כלומר, אף ש"כולו חמש מאות", מ"מ,
 20 כיון שצריכים "להביאו לחצאין", נתפרש בכתוב רק
 21 (סכום) "מחציתו (מחצית הבאתו) חמשים
 22 ומאתיים"; ואילו בנדו"ד שהנתינה כולה אינה אלא
 23 מחצית השקל, לא נתפרש סכום המחצה (עשר
 24 גרה), אלא סכום השקל השלם, "עשרים גרה
 25 השקל"?!
 26 (ג) מהו הדיוק "העשיר לא ירבה והדל לא ימעיט
 27 ממחצית השקל", ולא (בקיצור) "לא יותר ולא
 28 פחות", וכיו"ב?

29 ויש לומר נקודת הביאור בזה בעבודת האדם -
 30 שנתנית מחצית השקל הו"ע בפ"ע (שלמעלה מכל
 31 פרטי עניני העבודה) שמורה על העלאת כל
 32 הענינים אליו ית', ע"ד העבודה ד"ויקהל" בפ"ע,
 33 כדלקמן.

(41) ובפרט שעשר הוא מספר השלם, ולכן, אילו נאמר "עשר
 גרה", הי' מודגש שגם בנתינת מחצית השקל ישנו ענין השלימות.
 (42) ל, כג.
 (43) ויתירה מזה - ש"מחציתו" אינו מתייחס ל"חמש מאות"
 ד"מר דרור", אלא "מחציתו" של "קנמן בשם", "מחצית הבאתו
 תהא חמשים ומאתיים", כדלקמן בפנים.
 (44) פרש"י עה"פ.
 (45) רמב"ם ריש הל' כלי המקדש - שיעור היומי דערב ש"ק
 זה.

(46) להעיר שהקב"ה וכו"ס נמשלו לאיש ואשה, שכ"א בפ"ע
 הוא "פלג גופא" (זח"ג ז, ב. ועוד), "מחצית".
 (47) ראה זח"ג עג, א.
 (48) או"ת מה, ד ואילך - הובא ונת' באוה"ת תשא ע'
 א'תתמח. ובארוכה - ביהל אור ע' שנו ואילך. המשך תער"ב ח"ב
 פשפ"ד ואילך. ועוד.
 (49) בהעלותך יו"ד, ב.
 (50) להעיר מהרמז בשיעור הרמב"ם דיום הש"ק - "אין
 פוחתין משתי חצוצרות" (הל' כלי המקדש פ"ג ה"ד).
 (51) ראה שהש"ר פ"ה, ב: "תמתי .. תאומתי כביכול לא אני
 גדול ממנה ולא היא גדולה ממני" (וראה אוה"ת שם).
 (52) ושם: "האדם הוא חצי צורה שהוא רק ד"ם, ואל"ף
 (אלופו של עולם) לבד כביכול ג"כ אינו צורה שלימה, אמנם
 כשידבקו יחד נעשה צורה שלימה".
 (53) בשיעור היומי דערב ש"ק זה.
 (54) ריש פרק ב.
 (55) ראה כש"ט הוספות סקט"ז. וש"נ.

ספירות, כידוע⁵⁸ שה"כתר" קשור עם עצמותו של
המלך ("מלך"⁵⁹ ביפיו תחזינה עיניך").⁶⁰
ועי"ז נעשה גם בעולם (לא רק המשכת וגילוי
דרגת האלקות ששייכת לעולם, אלא גם ובעיקר)
היציאה ממציאותו וההעלאה להיות דירה לעצמותו
ית', שעי"ז שמתגלה בו העצם ד"ישראל וקוב"ה
(כפי שהם) כולא חד" - "חד" דייקא, ולא "אחד"
(באל"ף), שרומז על העצם ד(ישראל וד)קוב"ה
שלמעלה מאל"ף שרומז על "אלופו של עולם".
ועפ"ז מובן גם הדיוק "העשיר לא ירבה והדל
לא ימעיט" - כי, בכל פרטי עניני העבודה מצד
המציאות שלהם, צריכה להיות וישנה ההתחלקות
ד"העשיר" ו"הדל" כל חד לפום שיעורא דילי',
הדל ימעיט והעשיר ירבה (לנצל העשירות
למלאכת המשכן), משא"כ "מחצית השקל" היא
באופן של יציאה מגדרי מציאותו, "העשיר לא
ירבה והדל לא ימעיט", מצד בחינת העצם
שלמעלה מההתחלקות ד"עשיר" ו"דל"⁶¹.
ז. ויש לבאר תוכן הענין דנתינת "מחצית
השקל" ביחס לעבודת הקרבנות - שממחצית
השקל הביאו קרבנות ציבור של כל השנה -
בעבודת האדם:

1 ותוכן הענין דנתינת "מחצית השקל" בעבודת
2 האדם - שנוגש אצלו שמציאותו היא "חלק אלקה
3 ממעל ממש", ועד שהוא והקב"ה הם כמו "חצאי
4 צורות", ש"שניהם ביחד הוי צורה שלימה",
5 "ישראל וקוב"ה כולא חד".
6 ו. עפ"ז מובן החילוק שבין העבודה ד"מחצית
7 השקל" לכל שאר עניני העבודה שצ"ל באופן של
8 שלימות דוקא:
9 השלימות שבכל פרטי עניני העבודה (השלימות
10 דהכהן, השלימות דהקרבן והשלימות דכלי שרת)
11 מדגישה שכל פרט ופרט (מעלותיו ותכונותיו כו')
12 בעבודת המשכן לה' הוא בשלימות, כלומר, עם
13 היותו ענין פרטי בעבודת המשכן (ומלבדו ישנם
14 עוד ריבוי ענינים), הרי, פרט זה הוא בשלימות,
15 שממלא תפקידו הפרטי (בהתאם למעלותיו
16 ותכונותיו) בהמשכן בשלימות. ולא עוד אלא שגם
17 דבר שצריכים "להביאו לחצאין", נחשבת "מחצית
18 הבאתו" לשיעור חשוב ושלם שנתפרש בתורה,
19 "מחציתו חמשים ומאתים".
20 אבל, השלימות דכל פרט ודכל הפרטים היא
21 שלימות המציאות שלהם - שכל פרטי הענינים
22 דהאדם ודהעולם מנוצלים לעבודת המשכן.
23 וישנו ענין נעלה יותר - הרגש המציאות דאלקות
24 שפועל היציאה מגדרי המציאות דהאדם (ודעולם)
25 להעלות ולהתאחד עם עצמותו ית', שלכן, גם
26 כשישנה שלימות עבודתו בכל הפרטים (לא רק
27 שלימות פרט אחד), נרגש אצלו הענין ד"מחצית
28 השקל בשקל הקודש עשירים גרה השקל מחצית
29 השקל" (ולא "עשר גרה"), שאין זו "שלימות" אלא
30 "חצי צורה", כי, השלימות האמיתית היא
31 בהתקשרות והתאחדות ד"ישראל וקוב"ה כולא
32 חד", שעי"ז נעשה "שקל הקודש", שקל השלם,
33 "עשירים גרה", שרומז⁵⁶ על ההתאחדות דעשר כחות
34 הנפש (עשר דישראל) עם עשר ספירות (עשר
35 דקוב"ה), ובצירוף שניהם יחד נעשה "עשירים",
36 בחינת הכתר⁵⁷, העצם דישראל שלמעלה מעשר
37 כחות הנפש, והעצם דקוב"ה שלמעלה מעשר

(58) ראה אסתר ו, ט"ו וד' ובפרש"י. שערי אורה שער הפורים
ד"ה יביאו לבוש מלכות פ"ד-ח.

(59) ישע"י לג, יז.

(60) ודוגמתו בישראל ("ישראל אשר בך אתפאר") - שהם
"בני מלכים" (שבת סז, א), ועד ל"מלכים" (תקו"ז בהקדמה א),
רע"ב).

(61) ויש לומר, ש"העשיר לא ירבה והדל לא ימעיט" קאי על
בחינת העצם כפי שיש לו שייכות לפרטים שבהם ישנו החילוק
ד"העשיר" ו"הדל", כי, בהעצם ממש (שלמעלה משייכות
לפרטים) אין צורך ולא שייך לשלול ההתחלקות ד"העשיר"
ו"הדל".

ועפ"ז יש לבאר גם הדיוק בכפל לשון הכתוב "מחצית השקל
בשקל הקודש עשירים גרה השקל מחצית השקל" - שיש בזה ב'
דרגות: (א) "מחצית השקל בשקל הקודש" ("במשקל השקל
שקצבתי לך לשקול בו שקלי הקודש" (פרש"י), מבלי לפרט כמה
הוא) - שרומז על העצם ממש, (ב) "עשירים גרה השקל" ("ענכשו
פירש לך כמה הוא" (פרש"י)) מחצית השקל" - שרומז על העצם
כפי שיש לו שייכות לפרטים (עשירים), ועל זה נאמר (בפסוק
שלאח"ז) "העשיר לא ירבה והדל לא ימעיט".

ויש להוסיף, שהכפל (ב' דרגות) דמחצית השקל מודגש גם
בב' הענינים שנעשו ממחצית השקל: אדני המשכן וקרבנות ציבור
דיש לומר, ש"מחצית השקל" דאדני המשכן, ויטו' דהמשכן,
רומז על העצם ממש, ו"מחצית השקל" דקרבנות ציבור רומז על
העצם כפי ששייך לפרטים (ועפ"ז יומתק דיוק הלשון בפירוש
רש"י: "אף היא ע"י מנין שמנאן משהוקם המשכן .. ונתנו כל

(56) ראה אוה"ת שם ע' א'תתקו ואילך).

(57) עשירים בגימטריא כתר, וכ"ף ר"ת כתר (לקו"ת שה"ש
לה, ג. אוה"ת שם ע' א'תתקט).

עשיר וקרבן עני, משא"כ קרבנות ציבור שבאים
ממחצית השקל דכל בני, ואין בהם חילוקי דרגות
דעשירים ועניים, כיון שבהם מודגש הקירוב
והאחדות ד"ישראל וקוב"ה כולא חד".

ועד"ז בזמן שאין ביהמ"ק קיים - שעושין זכר
למחצית השקל ע"י מצות הצדקה⁶⁶:

בנתינת הצדקה יש חילוקי דרגות: מעשר,
חומש (מצוה מן המובחר)⁶⁷ - ש"לא היתה יד
כולם שוה בה אלא איש איש מה שנדברו לבו"⁶⁸.

ויש דרגא נעלית יותר בנתינת הצדקה שעז"נ
ו"נתנו איש כפר נפשו לה" - "כל אשר לאיש יתן
בעד נפשו"⁶⁹, שמוסר ונותן לה' כל מציאותו,
שבענין זה שוים "העשיר" ו"הדל" ("הושו בו
עניים ועשירים"), שכל אחד מהם נותן לה' כל אשר
לו⁷⁰, כיון שנרגש אצלו שמציאותו אינה אלא
מחצית השקל, ושלימותו נעשית ע"י שמתאחד
עם הקב"ה, כפי שמתבטא גם (ובעיקר) ע"י
שמתאחד עם עוד יהודי (כמודגש בתוכנה של
מצות הצדקה⁷¹), "ישראל וקוב"ה כולא חד".

ולחוסף, שכיון שבקרבנות (שבאים ממחצית
השקל) ובצדקה (שעושין זכר למחצית השקל)
מודגשת גם העבודה דבירור העולם [כידוע⁷²
ש"בקרבנות הי' כל החי עולה לה' ע"י בהמה אחת
וכל הצומח ע"י עשורן סולת אחד בלול בשמן
כו"⁷³, ועד"ז בצדקה ש"שקולה⁷⁴ כנגד כל
הקרבנות⁷⁵, ש"החומש מעלה עמו כל הארבע

כתיב⁶² "אדם כי יקריב מכם קרבן לה" -
שרומז⁶³ על כללות הקירוב (קרבן מלשון קירוב)⁶⁴
דהאדם להקב"ה ("יקריב מכם קרבן", מכם ממש),
ולאח"ז באים פרטי הענינים ד"מן הבהמה מן
הבקר ומן הצאן תקריבו את קרבנכם", שרומז על
חילוקי הדרגות דנה"ב (יש מי שהוא בבחי' בקר
ויש מי שהוא בבחי' צאן) שצריכים להקריבים לה'.

כלומר: בהמשך הכתוב מדובר אודות פרטי
העבודה "מן הבהמה מן הבקר ומן הצאן תקריבו
את קרבנכם", שבהם מודגשת תחילה מציאות
האדם בכל פרטיו ("מן הבהמה וגו'"), ובהם
צריכים לפעול הקרבן לה', בכל אחד ואחד לפי
ענינו, שלכן נאמר "תקריבו את קרבנכם" לשון
רבים (אף שהתחלת הכתוב בלשון יחיד). אבל
בהתחלת הכתוב מדובר אודות הקירוב שמצד
העצם - שמודגש תחילה (לא המציאות שלו, אלא
שכל מציאותו אינה אלא) הקירוב לה' ("יקריב"
ואח"כ "מכם"), ולא נזכר חילוקי דרגות בהקרבן,
כי אם, "קרבן לה" סתם, הקירוב שמצד העצם
שהוא בכל ישראל בשוה, "ישראל וקוב"ה כולא
חד"⁶⁵.

וענין זה מודגש בחילוק שבין קרבנות יחיד
לקרבנות ציבור - שקרבנות יחיד באים מממונו של
כל יחיד ויחיד, ויש בהם חילוקי דרגות דקרבן

אחד מחצית השקל והן לקנות מהן קרבנות ציבור של כל שנה
ושנה והושו בהם עניים ועשירים - כיון שמחצית השקל דקרבנות
ציבור היא למטה ממחצית השקל דאדני המשכן, שגם היא ("אף
היא") בחינת העצם, אבל, בחינת העצם כפי ששייך לפרטים,
ה"השוו בהם עניים ועשירים" (וראה לקמן הערה 76)).

(62) ויקרא א, ב.
(63) ראה לקר"ת ויקרא ב, ב ואילך. ד"ה באתי לגני תשי"ב.
פ"ב ובכ"מ.

(64) ספר הבהיר סמ"ו (קט).
(65) ויש לומר, שמטעם זה לא נאמר בלשון ציווי (כבסיום
הכתוב "תקריבו את קרבנכם"), אלא "אדם כי יקריב" - כי, מצד
העצם דהאדם אין צורך בציווי על הקירוב, כיון שנרגש אצלו
מלכתחילה שזוהי כל מציאותו.

(*) להעיר, שלאחרי שכותב רש"י ש"הושו בהם עניים ועשירים",
ממשך, "ועל אותה תרומה (השנית) נאמר לכפר על נפשותיכם
שהקרבנות לכפרה הם באים" - ד"ל שבזה מרומז ש"ש לפנ"ו
ש"הושו בהם עניים ועשירים" שייך בעיקר לתרומה השנית (ולא כ"כ
לתרומה הראשונה, תרומת האדנים), כי, אם כוונתו (רק) להדגיש
החילוק דהראשונה והשנית (ביחס לשלישית ש"לא היתה יד כולם שוה
בה"), הי' צריך לכתוב זה **לאחרי סיום** (ולא באמצע) ענין התרומה
השנית (שהקרבנות לכפרה הם באים).

(66) "יש ליתן קודם פורים מחצית מן המטבע הקבוע באותו
מקום ובאותו זמן זכר למחצית השקל שהיו נותנין באדר" (רמ"א
או"ח ר"ס תרצד).

(67) רמב"ם הל' מתנות עניים פ"ז ה"ה. שו"ע יו"ד ר"ס רמט.
(68) איוב ב, ד. וראה בארוכה לקו"ש חכ"ז ע' 217 ואילך.

וש"נ.
(69) ואף שב"כל אשר לו" יש חילוק גדול בין העשיר (שיש
לו הרבה) להדל (שיש לו מעט), מ"מ, בהנתינה ד"כל אשר לו"
שוים הם (וע"ד מארז"ל (מנחות בסופה) "אחד המרבה ואחד
הממעט ובלבד שיכין לבו לשמים").

(70) ופשוט שבענין זה נוגע (נוסף על עצם הנתינה דכל אשר
לו, ללא נפק"מ מהי הכמות) גם (ובעיקר) ריבוי הכמות שבנתינת
העשיר (כל אשר לו) - כיון שצריכים למלא כל מחסורם של
העניים.

(71) תניא פל"ד.
(72) וכן עלית כל הדומם ע"י המלח.

(73) ראה סוכה מט, ב.

(74) נוסף לכך ש"שקולה כנגד כל המצוות, ובכל תלמוד
ירושלמי היא נק' בשם מצוה סתם", דכיון ש"נותן מיגיע כפיו

33 ולהוסיף, שהמנין מדגיש תוקף המציאות
34 דישראל ש"אפילו באלף לא בטיל"77 - דיש לומר
35 ע"ד הרמז ש"אלף" קאי על "אלופו של עולם",
36 ותוקף מציאותם של ישראל הוא למעלה מ"אלופו
37 של עולם" ("באלף לא בטיל"), מצד העצם דישראל
38 שהוא חד (למעלה מ"אחד" באל"ף, אלופו של
39 עולם) עם העצם דקוב"ה.

40 ולכן, פרשת שקלים שבה מדובר אודות
41 העבודה ד"מחצית השקל", שהיא למעלה מכל
42 פרטי עניני האדם והעולם, להיותה מצד העצם
43 דישראל וקוב"ה - שייכת לפרשת ויקהל, שתוכנה
44 הקהלת כל הענינים (לא מצד פרטי עניניהם, אלא
45 אדרבה, ע"י היציאה מגדרי מציאותם) לעצמותו
46 ית'.

47 ויש לומר, שבקביעות שנה זו שקורין פרשת
48 שקלים בשבת פרשת ויקהל, מודגשת העבודה
49 שמצד העצם דישראל בכפלים78, הן מצד פרשת
50 ויקהל והן מצד פרשת שקלים79 (ומזה נמשך גם
51 בשאר השנים שקביעותם באופן שונה).

52 ט. ומפרשת שקלים (ובפרט כשבאה ביחד עם
53 פרשת ויקהל) נמשך על כל השנה (כמודגש בכך
54 שמחצית השקל לוקחים קרבנות ציבור של כל
55 השנה) - בעבודה דכל יום ויום, הן בנוגע לעצמו,
56 הן בנוגע להתאחדות עם כלל ישראל, והן בנוגע
57 לעבודה בעניני העולם.

מהן קרבנות ציבור - שהמנין בהתחלת נדבת המשכן שממנו
נעשו האדנים שהם יסוד המשכן, קשור עם העצם ממש שלמעלה
מהתחלקות כלל, והמנין משהוקם המשכן שממנו הביאו קרבנות
ציבור (עבודה בפועל), קשור עם העצם כפי ששייך לפרטים, שגם
הוא מנין ("אף היא ע"י מנין") שבו שוים כל ישראל (שהגדול
שבגדולים אינו נחשב יותר מאחד, והקטן שבקטנים אינו נחשב
פחות מאחד, ע"ד "העשיר לא ירבה והדל לא ימעיט"), להיותו
מצד העצם, אבל המנין הוא "למשפחותם", מנין כל שבט
ושבט, כיון שזוהי בחי' העצם כפי ששייך לפרטים (כנ"ל הערה
61).

(77) ראה ביצה ג, ב.

(78) נוסף על הכפל ד"מחצית השקל" בהקריאה דשבת פ'
תשא ובהקריאה דשבת פ' שקלים. ובפרט בקביעות שנה זו ששתי
הקריאות הם בשתי שבתות הסמוכות זל"ז, שאז בולט יותר כפל
הענין.

(79) ובשנים שקורין פרשת שקלים בשבת פרשת פקודי -
מודגשת בעיקר השפעת העבודה דמחצית השקל שמצד העצם על
כל פרטי עניני העבודה דמלאכת המשכן (השפעת "פקודי העדה"
על "פקודי המשכן").

1 ידות לה' להיות מכון לשבתו ית" - יש לומר,
2 שבשייכותם ל"מחצית השקל" מרומז שגם בעבודה
3 דביורר העולם מודגשת היציאה מגדרי העולם
4 לעלות ולהתקרב למעמד ומצב של דירה לעצמותו
5 ית', היינו, לא (כ"כ) הפעולה בתחתונים בהגדרים
6 שלהם, אלא בעיקר עשיית הדירה לו ית', בהתאם
7 לעבודתם של ישראל בנתינת "מחצית השקל",
8 שאינה מצד גדרי מציאותם בעולם (ההתחלקות
9 ד"העשיר" ו"הדל"), אלא מצד העצם דישראל
10 וקוב"ה שכולא חד.

11 ח. עפ"ז יש לבאר שייכותה של פרשת שקלים
12 לפ' ויקהל דוקא (כבשנה זו), ולא לפ' פקודי75:

13 בפרשת פקודי, "פקודי המשכן", "נימנו כל
14 משקלי נדבת המשכן לכסף ולזהב ולנחושת ונימנו
15 כל כליו לכל עבודתו" - שבזה מודגשת העבודה דכל
16 פרטי הענינים דמלאכת המשכן, שכל פרט ופרט
17 (דהאדם ודהעולם) מנוצל בהתאם למעלתו ותכונתו
18 המיוחדת ("לכסף ולזהב ולנחושת"). ולא עוד אלא
19 שגם "כסף פקודי העדה גוי", "שמנאן .. ונתנו כל
20 אחד מחצית השקל", הוא פרט בהמנין ד"משקלי
21 נדבת המשכן", "וכסף פקודי העדה מאת ככר וגוי"
22 לצקת את אדני הקודש וגוי'.

23 משא"כ בפרשת שקלים מדובר אודות נתינת
24 מחצית השקל (לא כפרט במנין משקלי נדבת
25 המשכן, אלא כענין בפ"ע) בשביל מנין בני, ועוד
26 ועיקר, שמנין זה אינו "למשפחותם", לידע "מנין
27 כל שבט ושבט" בפ"ע (כ"המנין האמור בתחלת
28 חומש הפקודים", שבו נתפרט ובארוכה המנין דכל
29 שבט בפ"ע), אלא המנין דכלל ישראל שלמעלה
30 מהתחלקות לפרטי העבודה דכל שבט ושבט
31 שבמסילתו יעלה, מצד העצם שבכל ישראל
32 בשוה76.

הרי כל כח נפשו החיונית מלוכש בעשיית מלאכתו או עסק אחר
שנשחקר בו מעות אלו, וכשנותנן לצדקה הרי כל נפשו החיונית
עולה לה", ועי"ז מעלה "חלק אחד מששים ריבוא מכללות
העולם התלוי בנפשו החיונית להעלותו לה' בעלייתה", ועי"
העבודה ד"כללות ישראל שהם ששים ריבוא נשמות פרטיות"
עולה לה' "כללות החיות של כללות העולם" (תניא פל"ז).

(75) ובנוגע לקביעות שקורין פ' שקלים בפ' פקודי - ראה
לקמן הערה 79.

(76) ויש לומר, שזהו החילוק שבין המנין "שמנאן כשהתחילו
בנדבת המשכן ונתנו כל אחד ואחד מחצית השקל .. ומהם נעשו
האדנים", להמנין "שמנאן משהוקם המשכן, הוא המנין האמור
בתחלת חומש הפקודים .. ונתנו כל אחד מחצית השקל והן לקנות

הנאות אלו במשך כל היום לשמש את קונו, ועד"ז
בנוגע להשימוש לקונו בכל פרטי אופני העבודה
דבני - כמודגש בהתחלת התפלה בפסוק⁸⁷ "מה
טובו אהליך יעקב משכנותיך ישראל", שקאי על
פרטי העבודה דבני כפי שמחולקים לשבטים
("שוכן לשבטיו", "כל שבט ושבט שוכן לעצמו
ואינן מעורבין"⁸⁸), וכל שבט מחולק לאהלים
(ש"פתחיהם אינן מכוונין זה מול זה"⁸⁸).

ועוד ועיקר - שלפני התחלת העבודה בפרטי
ההתחלקות דבני ישראל לשבטים ואהלים חוזרים
ומדגישים האחדות דכלל ישראל מצד העצם
("ישראל וקוב"ה כולא חד"), כמ"ש רבינו הזקן
בסידורו "נכון לומר קודם התפלה הריני מקבל עלי
מצות עשה של ואהבת לרעך כמוך"⁸⁹, שזהו תוכן
האחדות שב"מחצית השקל", שכל אחד מרגיש
שבפ"ע⁹⁰ אינו אלא "מחצית", "חצי צורה",
ובצירוף עם עוד יהודי נעשה "צורה אחת שלימה",
"שקל הקודש"⁹¹.

ויש להוסיף, שענין זה מודגש גם בסיום וחותם
התפלה - שלאחרי כל פרטי הענינים דעבודת
התפלה, פסוקי דזמרה, ברכות ק"ש וק"ש, וי"ח
ברכות דתפלת העמידה, מסיימים וחותמים
בהודאה הכללית (התוכן ד"מודה אני") ד"אך
צדיקים יודו לשמך"⁹²; ועד"ז בסיום וחותם עבודת
כל היום כולו⁹³ (לאחרי התפלה ולימוד התורה,

1 התחלת העבודה דכל יום ויום (כשנעשה "ברי'
2 חדשה"⁸⁰) היא באמירת "מודה אני לפניך" - "טוב
3 לומר מיד כשניעור משנתו מודה אני לפניך"⁸¹;

4 אמירת "מודה אני לפניך" אינה לאחר הקדמת
5 התבוננות ומחשבה, ואפילו לא התבוננות ומחשבה
6 קלה⁸², אלא "מיד כשניעור משנתו" - כי, ההכרה
7 וההרגש ש"מלא כל הארץ כבודו"⁸³ הוא בפשיטות
8 (גם בעת השינה⁸⁴) אצל כאו"א מישאל מצד עצם
9 נפשו שהיא בכל התוקף והשלימות תמיד⁸⁵, גם
10 בעת השינה (ואדרבה, בעת השינה לא נרגשים
11 הענינים שמעלימים על עצם נפשו), ולכן, כשנעשה
12 "ברי' חדשה" ומתחדש הרגש מציאותו ("אני"),
13 אומר מיד "מודה אני לפניך", שמקדים ה"מודה"
14 ל"אני", ומציאות ה"אני" היא "לפניך" - מסירה
15 ונתינה דכל מציאותו להקב"ה, ע"ד ובדוגמת
16 העבודה ד"מחצית השקל", לחבר ולאחד ה"חצאי
17 צורות" לצורה אחת שלימה, "ישראל וקוב"ה ("אני
18 לפניך") כולא חד.

19 ולאח"ז באה העבודה בהשימוש לקונו בכל פרט
20 ופרט דהאדם (ודהעולם) (ע"ד "פקודי המשכן") -
21 מתחיל מברכות השחר שנתקנו "על סדר העולם
22 והנהגתו מה שהבריות נהנין בכל יום, שיברכו
23 להקב"ה על זה בפעם ראשונה שנהנין הנאה זו
24 בכל יום ויום"⁸⁶, שע"ז פועל על עצמו לנצל

(80) שו"ע אדה"ז או"ח רס"ד, ורס"ו. וראה שם סמ"ו ס"ו.

(81) שם ס"א ס"ה. (מהדו"ב) ס"ו.

(82) כפי שממשיך ש"עני" (ע"י אמירת מודה אני לפניך) יזכור
את ה". ולהעיר, שלפני"ז כותב ש"מיד שניעור משנתו .. יחשוב
בלבו לפני מי הוא שוכב וידע שממ"ה חופף עליו" וע"ז יקום
בזריזות (מהדו"ב שם ס"ד), ולאח"ז ממשיך "טוב .. לומר מיד
כשניעור משנתו מודה אני לפניך .. וע"ז יזכור את ה' העומד
עליו ויקום בזריזות" - שבוה מודגש יותר שאמירת מודה אני
לפניך היא לפני התבוננות ומחשבה, "מיד".

(83) ישע"ו, ג.

(84) ועד"ז בנוגע לשינה ברוחניות, כלשון הרמב"ם (הל'
תשובה פ"ג ה"ד) "עורו ישינים משנתכם כו' וזכרו בוראכם, אלו
השוכחים את האמת בהבלי* הזמן כו'".

(85) וע"ד פס"ד הרמב"ם (הל' גירושין ספ"ב) שרצונו
האמיתי (הפנימי) דכאו"א מישאל "להיות מישאל .. (ו)לעשות
את כל המצוות כו' (אלא שלפעמים מעלים הרצון הגלוי על
הרצון האמיתי).

(86) שו"ע אדה"ז או"ח רסמ"ו.

(87) בלק כד, ה.

(88) שם, ב ובפרש"י.

(89) ראה בארוכה לקו"ש חכ"ה ע' 374. וש"נ.

(90) ויומתק יותר שבדרך כלל אמירת "הריני מקבל כו'" היא
בהיותו עדיין בחדרו פנימה, לפני שפוגש עוד יהודי שזקוק
לטובה ממנו, ואעפ"כ, נרגש אצלו הענין דאהבת ישראל מצד
העצם.

(91) ויש לומר, שהחילוק בין "מודה אני לפניך" ל"הריני
מקבל עלי מ"ע של ואהבת לרעך כמוך" (אף ששניהם קשורים
עם העצם דישאל וקב"ה כולא חד), הוא, ע"ד ובדוגמת החילוק
שבין ב' הענינים שבמחצית השקל (אדני המשכן וקרבנות ציבור)
- ש"מודה אני לפניך" הוא מצד העצם ממש, ו"הריני מקבל עלי
מ"ע של ואהבת לרעך כמוך" הוא מצד העצם כפי ששייך
לפרטים* (כנ"ל הערה 61).

(92) תהלים קמ, יד. וראה לקו"ש שם. וש"נ.

(93) ונעוץ סופן בתחלת - באמירת "מודה אני לפניך .. רבה
אמונתך" - שה"נקודה" ד"מודה אני" מתפשטת באופן של ריבוי
על כל היום כולו (ודוגמתו ב"מחצית השקל" - שממנו נעשו אדני
המשכן, היסוד שעליו עומד המשכן כולו).

(* ולכן אמירת הריני מקבל כו' היא **לאחרי** ברכות השחר.

(* ו"ל שרומז גם על כללות העסק בעניני העולם שנברא בשבעה
הבלים (והר ח"א קמו. ב. ח"ג מז, ב).

35

ועוד ועיקר:

רואים במוחש שכבר התחיל (משך זמן לפני"ז) 36
 בפועל ובפשטות קיום ההבטחה ד"יוסיף אדניי 37
 שנית ידו גוי' ואסף נדחי ישראל ונפוצות יהודה 38
 יקבץ מארבע כנפות הארץ¹⁰³ - בהקיבוץ גלויות 39
 דרבים מבניי ממדינות שונות בעולם לארצנו 40
 הקדושה בחסד וברחמים [ולא באופן של סכנה, כמו 41
 פעם שהיו צריכים לברוח משם בהחבא, אלא 42
 כהמצב עתה ברוב מדינות העולם¹⁰⁴], והתקוה 43
 חזקה שבסיומו של השבוע דפרשת ויקהל 44
 מתקרבים ועד שעומדים כבר בגמר ושליו 45
 ד"ויקהל משה ("גואל ראשון הוא גואל אחרון"¹⁰⁵) 46
 את כל עדת בני ישראל, גמר ושליו 47
 גלויות דכל בניי¹⁰⁶ מכל ארבע כנפות הארץ, 48
 בגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו. 49

ותוספת נתינת כח בזה כשפרשת ויקהל היא 50
 בפ"ע - שאין פנאי (ולא צריכים) להמתין 51
 להשלימות דהפרטים ("פקודי"), אלא תיכף ומיד 52
 ממש נעשית השלימות ד"ויקהל" בהגאולה 53
 האמיתית והשלימה. 54

יא. וכדי למהר ולזרז ולהביא בפועל תיכף 55
 ומיד ממש - יש להוסיף ביתר שאת וביתר עוז 56

(103) ישעי' יא, יא"ב.

(104) אף שנשארה מדינה אחת או שתי מדינות שעדיין צריכים לברוח משם בהחבא, ובודאי ישפיע המצב שברוב מדינות העולם על כל מדינות העולם, שמכולם ממש יצאו ויבואו לארצנו הקדושה מתוך מנוחת הנפש ומנוחת הגוף.

(105) ראה שמו"ר פ"ב, ד. לקו"ש ח"א ע' 8 ואילך. וש"נ.
 (106) ומתחיל מרבותינו נשיאינו - שבמשך זמן הגלות לא עלו לארץ ישראל (גם לא לביקור בלבד), דאף שמצינו כמה גדולי ישראל ואדמו"רים (כמו הרה"ק רמ"מ מהאראדאק) שעלו לארץ ישראל, הרי, הבעש"ט*, המגיד, אדמו"ר הזקן, אדמו"ר האמצעי, אדמו"ר הצ"צ, אדמו"ר מהר"ש, אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע וכ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו, לא עלו לארץ ישראל (גם לא לביקור בלבד**), אלא נשארו בחוץ לארץ, ועד (בזמנו של כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו) לחצי כדור התחתון, שבו וממנו נעשית העבודה דהפצת התורה והמעיינות חוצה בכל העולם כולו עד ביאת גואל צדק - תיכף ומיד ממש.

(*) אף שהיתה אצלו קט"ד כו' לעלות לארץ ישראל.

(**) ונסייעתו של כ"ק מו"ח אדמו"ר לארץ ישראל לא היתה לשם ביקור בארץ ישראל, אלא, כפי שהסביר בעצמו במכתבו וידוע (אגרות קודש שלו ח"ב ע' קצ"א) שביציאתו ממדינה הריא ניטלה ממנו האפשרות לבקר בהיכלי קודש ציוני הוד כבוד אבותיו נשיאי החסידות (בליובאוויטש ובראסטוב), ולכן ברצונו לבקר במקומות הקודש בארץ הקודש.

1 "מבית הכנסת לבית המדרש"⁹⁴, ואח"כ "הנהגה
 2 בהם מנהג דרך ארץ"⁹⁵) - כמודגש בהחשבון-צדק
 3 דעבודת כל היום בקשעהמ"ט שסיומו וחזרתו
 4 בתיבת "אמת", "אל"ף ריש"י דאלפא ביתא מ"ם
 5 באמצעיתה תי"ו בסופה, לומר אני⁹⁶ ראשון ..
 6 ומבלעדי אין אלקים .. ואת אחרונים אני הוא"⁹⁷,
 7 שבכל עניני העולם (שנבראו בכ"ב אותיות מאל"ף
 8 ועד תי"ו) מתגלה ה"אמת הוי' לעולם"⁹⁸ (לא רק
 9 דרגת האלקות שבערך ובשייכות לגדרי העולם
 10 ובכל פרט ופרט לפי ענינו, אלא גם ובעיקר ה"אמת
 11 הוי'"), ובלשון הרמב"ם בהתחלת ספרו שב"כ כל
 12 הנמצאים משמים וארץ ומה שביניהם" מתגלה (לא
 13 רק האלקות שבהם, בפרטי תכונותיהם ומעלותיהם,
 14 אלא גם ובעיקר) "אמתת המצאו", ובאופן ש"לא
 15 נמצאו אלא מאמתת המצאו" (ע"ד "אני לא נבראתי
 16 אלא לשמש את קוניי" (כנ"ל ס"ג)), "הוא שהנביא
 17 אומר והי'⁹⁹ אלקים אמת .. והוא שהתורה אומרת
 18 אין¹⁰⁰ עוד מלבדו".

19 י. והדגשה יתירה בכהנ"ל בשבת פרשת ויקהל
 20 ושקלים בשנה זו - "הי' תהא שנת נפלאות בכל"':

21 ב"נפלאות בכל", שבכל הענינים¹⁰¹ רואים
 22 נפלאות, מודגשת העלי' דכל הענינים (ע"י היציאה
 23 מגדרי מציאותם) למעמד ומצב ד"נפלאות",
 24 ובאופן שלא נרגש (כ"כ) ענינים הפרטי, מעלתם
 25 ותכונתם כו', אלא הענין הכללי ד"נפלאות", ולכל
 26 לראש ה"נפלאות" דהגאולה האמיתית והשלימה,
 27 "כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות"¹⁰².

28 ובשבת פרשת ויקהל ושקלים דשנת נפלאות
 29 בכל - מודגשת ההקלה דכל עניני האדם, כל
 30 בניי, וכל עניני העולם אליו ית', ע"י עבודתם של
 31 ישראל מצד העצם שהם חד עם עצמותו ית',
 32 שעיקרה ושליומותה בהגאולה האמיתית והשלימה
 33 שאז יהי' הגילוי ד"ישראל וקוב"ה כולא חד" בכל
 34 העולם כולו, שנעשה דירה לו ית'.

(94) ברכות בסופה. וש"נ.

(95) שם לה, ב.

(96) ישעי' מד, ו.

(97) ירושלמי סנהדרין פ"א ה"א. ועוד.

(98) תהלים קיח, ב.

(99) ירמי' יו"ד, יו"ד.

(100) ואמתחנן ד, לה.

(101) ובפרט שהתחלת באות ב"ת דהשימוש.

(102) מיכה ז, טו.

דקיבוץ גלויות, "תקע בשופר גדול לחרותנו ..
 וקבצנו יחד מארבע כנפות הארץ לארצנו"¹¹⁴,
 "בנערנו ובזקנינו גו' בבנינו ובבנותינו"¹¹⁵, "קהל
 גדול" ("ויקהל משה את כל עדת בני ישראל")¹¹⁶
 ישובו הנה"¹¹⁷, לארצנו הקדושה, לירושלים עיר
 הקודש, להר הקודש, לבית המקדש השלישי
 (והמשולש, שכולל גם בית ראשון ובית שני)¹¹⁸
 ולקדש הקדשים¹¹⁹ (מקום הארון, שבו נמצאים
 לוחות ראשונות¹²⁰ ולוחות שניות¹²¹).
 ובלשון הכתוב בהתחלת פ' פקודי שקורין
 במנחת שבת פ' ויקהל: "אלה פקודי המשכן
 משכן", "שני פעמים, רמז למקדש שנתמשכן¹²²
 בשני חורבניו"⁹, כמו משכון שחוזר לבעליו
 בשלימות - בביהמ"ק השלישי (שכולל גם בית
 ראשון ובית שני (והמשכן)), שיבנה במהרה
 בימינו, ותיכף ומיד ממש.

1 באהבת ישראל ואחדות ישראל (ביטול סיבת
 2 הגלות¹⁰⁷), ע"י הדגשת מעלתו של כאו"א מישראל
 3 שהוא "חלק אלקה ממעל ממש".
 4 [ופשיטא - שלילת הפכו, ואפילו לא ע"י
 5 אמירת דברי-מוסר - כפי שרואים במוחש שכדי
 6 להשפיע על יהודים בעניני יהדות צריכים לדבר
 7 אליהם (ועליהם) בדרכי נועם ובדרכי שלום,
 8 ובדברי אהבה וחביבה.
 9 וזה שמצינו שלפעמים צ"ל הנהגה הפכית, ע"ד
 10 מ"ש¹⁰⁸ "חושך שכטו שונא בנו" - ה"ז דוקא באב
 11 וכן, שבדרך כלל היחס שביניהם הוא באופן של
 12 אהבה וחביבה, ועד לאהבה עצמית כו', ואז גם ההכאה
 13 (בזמן ומצב מיוחד כשיש הכרח בדבר) היא מתוך
 14 אהבה¹⁰⁹.
 15 ועוד ועיקר: היחס לבנ"י הוא לא רק יחס של
 16 אב ובנים ("בנים אתם לה' אלקיכם"¹¹⁰), אלא
 17 יתירה מזה ובאין-ערוך - "ישראל וקוב"ה כולא חד".
 18 וכן יש להוסיף ביתר שאת וביתר עוז במצות
 19 הצדקה - "גדולה צדקה שמקרבת את הגאולה"¹¹¹.
 20 ויה"ר - והוא העיקר - שההחלטה בזה תביא
 21 בפועל ממש ותיכף ומיד ממש את השכר¹¹²,
 22 שתמורת ה"צדקה (ש)עשה הקב"ה בישראל
 23 שפיוזן לבין האומות"¹¹³, תהי' הצדקה האמיתית.

(114) נוסח תפלת העמידה.

(115) בא יו"ד, ט.

(116) ראה זח"ג רכא, א.

(117) שכולל ג' דרגות - קדשים לשון רבים, ב' דרגות, וקדש
 (הקדשים), דרגא שלישית (ראה לקו"ת פקודי ה, א. ובכ"מ).

(118) וגם שבירי לוחות - ג' ענינים.

(119) ב"פ עשרת הדברות - עשרים, בחי' הכתר, שלכן "מקום
 ארון אינו מן המדה" (משא"כ עשרים אמה דמקום קדש הקדשים
 שבביהמ"ק*).

(120) וכמ"ש "מה טובו אהליך יעקב משכנותיך ישראל", "מה
 טובו אהל שילה ובית עולמים בישובך .. משכנותיך, אף כשהן
 חרבין, לפי שהן משכון עליהם כו'" (בלק שם ובפרש"י).

(*) ע"ד החילוק שבין "מחצית השקל בשקל הקודש" (סתם) ל"עשרים
 גרה והשקל מחצית השקל" - העצם ממש והעצם כפי ששייך לפרטים
 (כנ"ל הערה 61).

(107) ראה יומא ט, ב.

(108) משלי יג, כד.

(109) ראה תניא אגה"ק סכ"ב: "אב רחמן חכם וצדיק המכה
 בנו כו'".

(110) פ' ראה יד, א.

(111) ב"ב יו"ד, א. וראה תניא פל"ז.

(112) ראה הענין ח, ב. שו"ע או"ח סו"ס תקעא.

(113) פסחים פז, ב.

המשך ביאור למסכת שבת ליום שלישי עמ' ב

מקשה הגמרא: והא' מ'פ'ע' ל'יה - והרי מכל מקום צריך את הכיס
 כ'די לקבל את הזיבה ולשמור שלא יפגמו כ'ליו - שלא יתלכלכו
 בגדיו ממנה, ואם כן זו דרך הוצאתו ויתחייב עליה. מתרצת
 הגמרא: אמר ר' יו'א, ברייתא אלו ת'א ת'נא הוא - שנו כדברי
 תנא זה, ד'אמר, ש'כל דבר שבא רק לאצול - להציל ולשמור
 מ'פ'ג'ו, לא קא ח'שיב - אינו נחשב אצל האדם, ולכן הוציא דבר
 כזה אין זה נחשב דרך הוצאה, ופטור. ומביאה הגמרא את דברי
 התנא: ד'תנן במ'שנה (מכשירין פ"ד מ"ג), ה'ב'ו'פ'ה ק'ע'רה - המניח קערה
 הפוכה על ה'ב'ו'ת'ל שיוורדים עליו גשמים, אם עשה כך ב'ש'ב'יל
 ש'ת'ורה - תישטף ותתנקה ה'ק'ע'רה במי הגשמים, ה'רי זה ב'כ'י יו'ת'¹⁵
 - נתקיים במים אלו הפסוק (ויקרא יא לח) 'וכי יתן', כלומר שנחשב
 שרצה בהם והחשיבם, ואם אחר כך יתנו על הפירות יכשירום
 לקבל טומאה. ואם הניח את הקערה רק ב'ש'ב'יל

1 צריך את הכיס משום שהוא כבר זב גמור, וכיון שאינו צריך לו אין
 2 זו דרך הוצאה ולכן פטור.
 3 מקשה הגמרא: מאי ש'נא - במה שונה דין זב בעל שתי ראיות,
 4 ד'חייב על הוצאת כיסו, משום ד'מ'פ'ע' ל'יה - שצריך את הכיס
 5 ל'ב'י'קה אם ראה ראייה שלישית שיתחייב בקרבן, ולכן זו דרך
 6 הוצאתו, הרי זב בעל שלש ראיות נ'מ'י מ'פ'ע' ל'יה - גם הוא צריך
 7 את הכיס ל'ב'י'קה של השבעה ימים נקיים, דהיינו לברר שאותו יום
 8 עבר עליו בנקיות, שאם יראה יסתור אותו יום וימנה שבעה ימים
 9 נקיים אחרים, ואם כן זו דרך הוצאתו ויתחייב אם הוציא בשבת.
 10 מתרצת הגמרא: לא נ'צ'ר'בא - לא הוצרכה הברייתא לפטור בזב
 11 בעל שלש ראיות, אלא ל'ב'י'ז'ים - באופן שבאותו יום השבת ראה
 12 את הראייה השלישית, שאף אם לא יראה שוב באותו יום אינו
 13 יכול להתחיל לספור ביום זה את שבעת הימים הנקיים, ולכן אינו
 14 צריך את הכיס ופטור על הוצאתו.

לקוטי-שיחות פרשת ויקהל-פקודי כרך טז

מתורגם ללשון הקודש

כמ־כָּן קשה: כיוון שהתורה מספרת על גודל²³
החביבות של מלאכת המשכן אצל הנשים (כפי שנאמר²⁴
קודם לכן²⁵ "ויבואו האנשים על הנשים") שהן הוכיחו²⁶
חכמה וחריצות בלתי רגילות בטויה מעל גבי העזים,²⁷
ואם כן, מדוע אין מוצאים זאת גם בטויה הצמר (של²⁸
היריעות התחתונות) של התכלת והארגמן וכדו',²⁹
הכתובה לפני־כָּן³⁰ (וגם שם מודגש שהיה זה בחכמה),³¹
ובכל זאת "וכל אשה חכמת לב בידיה טו ויביאו³²
מטווה את התכלת ואת הארגמן..." אבל הן לא טוו את
הצמר⁷ מעל גבי הכבשים?⁸

ב.

הקושי בפרשת פקודי בענין עשיית היריעות
לפני הקרשים

בפירוש רש"י בפרשת פקודי⁹ יש להבין את דבריו:
"משה צוה לבצאל לעשות תחלה כלים ואחר כך³³
משכן, אמר לו בצאל מנהג עולם לעשות תחלה בית³⁴
ואחר־כך משים כלים בתוכו, אמר לו כך שמעתי... וכן³⁵
עשה המשכן תחלה ואחר־כך עשה כלים".³⁶
ודברים אלו אינם מובנים: סדר עשיית המשכן היה³⁸
כאמור לפי "מנהג עולם", ו"מנהג עולם" בבניית בית³⁹
הוא, שתחלה בונים את הקירות ואחר־כך את הגג⁴⁰,
וכך היה גם בהקמת המשכן⁴¹. והנה אנו מוצאים⁴²
בפרשת ויקהל¹² לגבי העשיה שחכמיה־לב עשו תחלה⁴³
את היריעות (כמו גג)¹³, ורק מאוחר יותר¹⁴ את
הקרשים, וכך היה הסדר גם כשהם נצטוו על כך⁴⁴
בפרשת תרומה¹⁵.

א.

בפרשות ויקהל-פקודי ישנם מספר קשיים
בפשוטו של מקרא

1 דובר כבר פעמים רבות על כך שרש"י מתעכב
2 בפירושו על התורה על כל ענין הדורש הסבר לפי
3 פשוטו של מקרא, וכאשר מוצאים קושיא כל־שהיא
4 בפשט הפסוקים, שרש"י לא מזכיר אותה, הכרח לומר,
5 שזו איננה קושיא לפי פשוטו של מקרא – או מפני
6 שבדרך הפשט הדברים מובנים מעצמם, או מפני
7 שהענין מוזכר כבר בפירוש רש"י לפני־כָּן.

8 בפרשיות ויקהל-פקודי ישנם מספר ענינים שאינם
9 מובנים לפי פשוטו של מקרא, ויתר־על־כָּן – קושיות
10 אחדות מתעוררות בעיקר לפי פירוש רש"י. להלן
11 נתעכב, לכל הפחות, על שאלה אחת לפי פשוטו של
12 מקרא בכל פרשה, אשר רש"י איננו מזכיר בפירושו.

13 בפרשת ויקהל, על הפסוק¹ "וכל הנשים אשר נשא
14 אותנה בחכמה טו את העזים", שפירושו, כדברי רש"י
15 "שמעל² גבי העזים טווי־ן אותן" – הנשים טוו את
16 הצמר (נוצה)⁴ בעודו מחובר אל העזים. יש להבין:
17 מהי המעלה והתועלת בכך ש"מעל גבי העזים טווי־ן
18 אותן"?

19 הרי, לכאורה, אדרבה: כאשר הנוצה (הצמר)
20 חתוכה ונפרדת מן העזים ניתן לטוות ביתר קלות וביתר
21 טיב מאשר כשהיא "על העזים" – כשטוים את הנוצה
22 "מעל גבי העזים"?

(8) ואולי י"ל שזה אי אפשרי, כיון שצ"ל ד' מינין יחד וכו' (רש"י
תרומה כו, א).
(9) לח, כב.
(10) שאין דרך לבנות מלמעלה למטה (שו"ע אדה"ז חאו"ח סשט"ו
סוס"ט – והוא ע"פ רא"ש ביצה פ"ד ס"א. תוד"ה כסא – שבת קלח, א).
(11) פקודי מ, יח"ט.
(12) לו, ח ואילך.
(13) אף שבדוחק י"ל שזהו מפני ש(עיקר) המשכן הם יריעות
התחתונות וכמש"נ (תרומה כו, א. ובכ"מ). וראה ספורנו פקודי מ, יח. –
ובמילא גם היריעות עזים שהם למכסה עליהן – קדמו לקרשים.
(14) ודוחק לתרץ דכיון שהיריעות היו לא רק "לגג" כ"א גם
ל"מחיצות" (פרש"י תרומה כו, א) א"כ גם הם נכללים במחיצות ודפנות,
שהרי סו"ס הם "מחוץ לקרשים" (שהיריעות תלויות מאחוריהן) לנסותם.
ולהעיר שרש"י פירשו לענין יריעות עזים (התחתונות) – ראה ספורנו שם
– ולא לענין יריעות עזים.
(15) כו, א ואילך.

(1) לה, כו.
(2) כ"ה בדפוס רש"י שראיתי, כולל דפוס ראשון. לבד בדפוס שני,
ובכו"כ כת"י רש"י דאיתי "שעל". וראה לקמן סוף הערה 28.
(3) כ"ה בדפוס רש"י שלפנינו ובכמה כת"י רש"י (ב'ל' הוה).
ובדפוס ראשון (ועד"ז בכמה כת"י רש"י) "טו אותן", ולכאורה כצ"ל,
מתאים ללשון הכתוב "טו את העזים" – ב'ל' עבר, וכן מתחיל רש"י
פירושו "היא היתה אומנות כו" [אבל להגירסא בדפוס שני, "היא אומנות
יתירה" (ב'י תיבת "היתה") מתאים הסיוס "טוים אותם"].
(4) פרש"י תרומה כה, ד ד"ה ועזים. וראה שו"ע אדה"ז או"ח ס"ט
ס"ח (מב"י שם): בכל התורה לא נקרא צמר סתם אלא צמר רחלים אבל
של עזים נקרא נוצה. ובראב"ע ועד"ז ברש"י תרומה שם "שענר העזים".
וראה תוד"ה נוצה שבת כו, א. וראה לקמן הערה 27.
(5) לה, כב. ובפרש"י שם.
(6) ויקהל לה, כה.
(7) ובפרט דקשה יותר הטווי" ע"י העזים, כיון שהם תקיפין וקופצים
יותר מכבשים (ראה מדרש הגדול כאן. וראה לקמן הערה 27).

21 נוסף, שצורת טוויה זו היתה "אומנות יתירה" וכדו'.
 22 ובכלל – כיצד יכול רש"י להתחיל במילים "היא היתה
 23 אומנות יתירה" לפני שידעיים על מה מדובר, ורק
 24 אחר-כך הוא אומר את פירוש הפסוק – "שמעל גבי
 25 העזים טווין אותן"?
 26 (ב) מדוע משתמש רש"י בלשון "אומנות יתירה" –
 27 ולא "היא היתה" חכמה יתירה", שזהו לשון הכתוב:
 28 "וכל הנשים אשר נשא לבן אותנה בחכמה" ? ובמיוחד
 29 כאשר בגמרא²⁰, המהווה (בפשטות) את המקור
 30 לפירוש רש"י²¹, אכן כתוב "חכמה יתירה"²².

ד.

טווי' על גבי חי חשובה יותר

ההסבר לכך:

31 כיוון שהמילים "טו את העזים" מחולקות בפסוק
 32 בפני עצמן, ואינן נמצאות בפסוק הקודם יחד עם "וכל
 33 אשה חכמת לב בידיה טו ויביאו מטווה את התכלת
 34 ואת הארגמן..." (כפי שאכן כתוב יחד, בהבאה²³, וכן
 35 בציווי על התרומה²⁴), ובמיוחד כיוון שהפסוק חוזר
 36 ואומר "וכל הנשים אשר נשא לבן אותנה בחכמה"²⁵,
 37 הרי מובן מעצמו ש"טו (את העזים)" הזה, שונה
 38 מ"טו" שבפסוק שלפניו, והכוונה היא²⁶ שטו את
 39 הנוצה (הצמר) בעודה מחוברת²⁷ אל העזים²⁸.

(מדרש הגדול כאן. פי' ר"א בן הרמב"ם. רלב"ג ומנחה כלולה כאן. וכן
 משמע בראב"ע פסוק כג). ובפרט שלפרש"י היו היריעות מ"נוצה של
 עזים" (פרש"י תרומה כה, ד. כו, ז) שאינם קשים כשערות עזים (כמ"ש
 בתוס' הנ"ל הערה 4); משא"כ במדרש הגדול, פי' הר"א בן הרמב"ם
 והראב"ע (שבהערה 4) מדייקים שערות העזים (אבל ראה רלב"ג ר"פ
 תרומה).

(28) המבואר בפנים שנשארו ע"ג העזים והביאום כמו"ש טווי' ע"ג
 העזים, או שנאמר שהביאו למלאכת המשכן רק חוטי' טוויין אלא
 שהטווי' הי' ע"ג העזים תלוי לכאורה ב' הפי' שב"טו את העזים"
 (ובכלל גדר טווי' ע"ג בהמה):

(א) בשעת הטווי' ושירת הנוצה (או השערות) נתלשו מאליהם (עץ
 הדעת טוב – להרח"ו – פרשתנו (קטו, ב)), כפשטות לשון הגמ' (שבת
 ער, ב) "הטווה צמר שעל גבי בהמה בשבת חייב שלש חטאות אחת
 משום גזוז כו' מנפץ כו' טווה רב כהנא אמר אין דרך גזיזה בכך כו' ואין
 דרך טווי' בכך" (כל הג' מלאכות בב"א*) וכדמוכח גם ב"ר"ח ורא"ש
 שבת שם. וכן משמע במצו"ד (להרדב"ז) מצוה תב.
 (ב) גם לאחר הטווי' נשארו (טוויים) ע"ג העזים, והגזיזה הוה רק
 אח"כ, כדמשמע מהמפרשים (תפארת יונתן – לר"י אייבשיץ – כאן,
 ועוד) שמבארים הטעם שטו ע"ג העזים כיון שכמה מהם היו בודאי נדות
 ולא הי' עת להטוה לכן טו מע"ג העזים במחובר לבעל חי ואינו מקבל
 טומאה**. וכן הוא בגר"א (בחי' וביאורים מלוקטים לרמב"ם ה' שבת
 פ"ט ה"ז)***. וכן משמע באגלי טל מלאכת גזוז אות ז' בהגהה.

1 בעלי התוספות¹⁶ עונים על כך, שהיריעות נעשו
 2 "ראשונה לכל מלאכת המשכן כדי שיהו מוכנות לאהל
 3 על המשכן מיד שיעשו הקרשים ולא יהיו שעה אחת
 4 בלי כיסוי".

5 אבל, בנוסף לכך שגם זה דורש הסבר: מדוע לא
 6 יכלו הקרשים להיות "שעה אחת בלא כיסוי"¹⁷, הרי
 7 אי אפשר לומר כך לפי פשוטו של מקרא, כי¹⁸ מפשטם
 8 של הפסוקים נראה שהביאו את המשכן אל משה, רק
 9 לאחר שנשלמו כל חלקי המשכן – היריעות, הקרשים
 10 וכל כלי המשכן¹⁹ – ורק אחר-כך העמידו אותו,
 11 כמובן. יוצא מכך, שאין זה משנה איזה חלק נעשה
 12 קודם: גם אם היו עושים את הקרשים תחלה כ"מנהג
 13 העולם", גם אז הם לא היו עומדים "שעה אחת בלא
 14 כיסוי", כי העמידו אותם רק לאחר השלמת עשיית כל
 15 המשכן כולו.

ג.

שני דיוקים בפירוש"י

16 הדברים יובנו בהקדמת שני דיוקים בפירוש רש"י
 17 בפרשת ויקהל:

18 (א) כוונת רש"י היא הרי לפרש את "טו את
 19 העזים", שפירושו "מעל גבי העזים טווין אותן", היה
 20 עליו להתחיל את פירושו בכך, ואחר-כך להוסיף ענין

(16) ויקהל לו, יד. ועד"ז בפי' הרא"ש (הדר זקנים) שם.

(17) להעיר מפרש"י תרומה שם.

(18) וקושי' זו היא גם לפי' החזקוני ויקהל לו, ה.

(19) כמפורש בהכתוב (פקודי לט, לג ואילך) "ויביאו את המשכן אל
 משה את האהל גו", ואף שזה הי' לפי' שלא היו יכולין להקימו כו'
 מחמת כובד הקרשים כו'" (פרש"י שם), הרי את"ל שהיו משתדלים
 להקימו תיכף כשגמרו לעשות את הקרשים (אלא שלא היו יכולין), הרי
 היו מביאין את הקרשים והיריעות כו' מיד לפני שעשו את הכלים.

(20) שבת ער, ב.

(21) כמ"ש במפרשים – ס' הזכרון, ועוד.

(22) ובגמרא שם (צט, א) "גדולה חכמה". ובפרש"י שם ד"ה נשא
 לבן יתירות חכמה משמע".

(23) לה, כג.

(24) לה, ו. וכן בציווי ה' (תרומה כה, ד).

(25) ראה יריעות שלמה (למהרש"ל) ורע"ב עה"פ. אבל לכאורה מזה
 לבד לא היינו יודעים שהי' מעל גבי העזים. וראה פרש"י שבת שבהערה
 22.

(26) ראה פרש"י שבת (ער, ב) ד"ה שטוף "קרא קדריש טו את העזים
 בגופן של עזים משמע".

(27) ודווקא לומר דזה שנאמר בכתוב בפ"ע הוא מפני שהמלאכה
 דטוויית שערות עזים בכלל היא קשה יותר מטוויית צמר כבשים וצריכה
 לאומנות וחכמה יתירה – "לפי שהשערות של עזים דקין ביותר וקשין"

(*) וכן מוכח ברמב"ם הלכות שבת פ"ט ה"ז (ובפרט שמשנה וכתוב "הטווה את הצמר מן החי") ובמג"א ס' שמ טק"ג (וראה יד אפרים שם).

(**) ואולי י"ל כונתו דעיקר ההקפדה הוא להגדות לא יעשו מלאכה לצורך המשכן, ולכן טווה מעל העזים במחובר, אבל זה שלא"ח נתלשו ונגעו בהחוטי' לית לן
 בה. שהרי עדיין לא נאמרה פ' טמיא (גמ' ט. א) ורק הרחקה (שזהו גם מפי' "יורה" הייתה. וראה יוצא (לא. לה וברמב"ן וכו' שם). וצ"ע.

(***) בגר"א מפרש כן ברמב"ם שם. אבל לכאורה לא משמע כן ברמב"ם. כ"ל בשה"ג א.

הנעלה, כשהיא מחוברת לבעל-החיים, או בזמן הסמוך
לכך.²⁹

ו.

יתרון באמנות הטויה

לעובדה שהדבר מובן מאליה מן הפסוק רומז רש"י
באומרו: "היא היתה אמנות יתירה" – העובדה שהנשים
"טו את העזים" לא נבעה מכך ש"נשא לבן אותנה
בחכמה", בהבינן שבאופן זה של טויה, הנתנה
והתרומה למשכן היא נעלית יותר, אלא גם מפני שכך
היה העיבוד טוב יותר³⁵ – "אמנות³⁶ יתירה": הטויה
מעל גבי העזים יוצאת משובחת יותר³⁷ מאשר טויית
הנוצה לאחר שכבר נחתכה מן העזים, כי כאשר השערות
עדיין מחוברות והן יונקות מהבהמה, יש בהן לחות
ורכות³⁸, שזהו יתרון באמנות הטויה.

ז.

האריגה מיד לאחר הגזיזה היא משובחת יותר

לפי האמור לעיל מובן מדוע עשו את היריעות לפני
הקרשים למרות ש"מנהג העולם" לעשות תחילה את
הקירות. וזאת מפני שני הענינים שהוסברו לעיל: מרוב
חיבתן של הנשים למצוה וזריזותן הן טו מיד, והביאו
לעושי המלאכה בעוד הצמר על העזים, ואז לא יכלו
לדחות את הגזיזה ועשיית היריעות עד לאחר עשיית
האדנים והקרשים, כי בינתיים תצמחנה השערות כל
אחת בפני עצמה, ללא הטויה ביחד.

כמו־כן יש לומר בדרך ההלכה – שזהו צער
בעל־חיים, שאינן משוחררים לחלוטין בגלל
הטויה³⁹, ולכן גזזו מיד את חוטי הנוצה מן העזים.

וכיוון שהטויה על גבי העזים היא גם "אומנות
יתירה" – הטויה היא משובחת יותר, כפי שכבר
הוסבר, הרי מובן שבדומה לכך גם מלאכת האריגה של
יריעות העזים משובחת יותר כאשר היא נעשית בקירוב

1 את הטעם לכך מבין גם "בן חמש למקרא":

2 כיוון שנדבת בני ישראל למשכן היתה תרומה לה'
3 – כנדבה והקרבה לה' – הרי כשם שבקרבות ישנם
4 סוגים שונים: קרבן ממין החי וממין הצומח (כפי
5 שמוצאים בפרשת בראשית²⁹, לגבי קרבן קין וקרבן
6 הבל), וקרבן מבעל־חיים חשוב יותר מקרבן מן
7 הצומח³⁰,
8 הרי בדומה לכך בענינינו: כשאפשר לטוות את
9 חוטי הנוצה בעודם מחוברים לעזים, מין החי, זוהי
10 תרומה נעלית יותר מאשר טויית הנוצה לאחר שנחתכה
11 מן העזים. חוטים שעדיין מחוברים לבעלי חיים
12 (העזים) הם גדלים, יש להם קשר למין החי, הם יונקים
13 מגוף החי. אך לא כן חוטים שכבר נחתכו מגוף החי.
14 ובמיוחד אם נלמד לפי הפשט, כפי שהוסבר לעיל,
15 שהחוטים הובאו בעודם על גבי העזים³¹, הרי ברור
16 היתרון בכך, בהיותם בגדר של דבר חי בשעת נתינתם.

ה.

ביריעות התכלת וכדו' ההבאה היא בלתי אפשרית בעוד הצמר מחובר

17 ומובן מדוע רק ביריעות העזים היה "טו את
18 העזים", ואין מוצאים זאת ביריעות התכלת והארגמן
19 וכדו'.

20 את חוטי הצמר של הכבשים היה צורך להביא
21 לאחר צביעתם כתכלת³² (צבוע בדם חלזון – כחול)
22 וארגמן וכדו', דבר שבלתי אפשרי לעשותו בעוד חוטי
23 הצמר מחוברים לכבשים – ויוצא מכך שההבאה של
24 התכלת והארגמן וכדו' איננה יכולה להיות מיד לאחר
25 הטויה מעל גבי הכבשים³³ ובודאי לא בעודם על גבי
26 הכבשים³⁴.

27 לפיכך לא היתה הטויה על גבי הכבשים, כי הבאת
28 התרומה לה' בין כך ובין כך איננה יכולה להיות באופן

(33) וראה משכיל לדוד כאן.
(34) כי אף אם יצבעו שלא כדרכו כלל, וכל שעה ושעה בפ"ע, הרי
עד לגזיזת הצמר יצמחו יותר, ויחסר בהתוספת צבע התכלת והארגמן.
(35) אף שכמו־כן קאי גם על העשי' שהיא באומנות יתירה.
(36) אבל י"ל דההדרגה ברש"י היא לפרש, ד"כל הנשים אשר נשא
לבן אותנה גו' טו את העזים", לא ה' הנשיאות לב' "להביא לכל
המלאכה" (לה, כט) "מלאכת ההבאה" (פרש"י לו, ז) כ"א שהייתה
"אומנות" וחלק ממלאכת ועבודת המשכן (וראה פרש"י תשא לא, ה).
(37) ראה ספורנו עה"פ.
(38) עכ"פ פחות קשים (ראה הערה 27) מכאשר הגזיזה.
(39) ואף את"ל דהטויה עצמה ע"ג העזים גורמת צער – מובן שאין
בוה איסור כיון שנעשה לצורך כו' (ראה שו"ע אדה"ז חלק ח"מ הל'
עובדי דרכים וצער בע"ח סוס"ד).

ולכאורה תלוי בב' הגי' ברש"י כאן (הובאו בהערה 2): להגירסא
לפנינו "שנעל גבי העזים" משמע שנתלשו ע"י הטויה [ועד"ז הוא לכמה
גי' בש"ס שם (הובאו בדק"ש שם). וכ"ה בר"ח ורא"ש שם]; משא"כ
להגירסא "שנעל גבי העזים".
(29) ד, ג ואילך.
(30) אף שהחסרון בקרבן קין ה' רק זה שהביא מן הגרוע (וראה
בארוכה לקו"ש [המתורגם] חט"ו ע' 22 ואילך) – הוא מפני שהי' "עובר
אדמה" ולא ה' לו צאן.
(31) להעיר גם מחת"ס עה"ת תרומה (כה, ד) ד"ה שש ועזים. – ודלא
כמ"ש במלאכת הקודש על פרש"י תרומה שם.
(32) כצויו ה' למשה (תרומה כה, גיד) וזאת התרומה אשר תקחו
מאתם גו' ותכלת (צמור צבוע בדם חלזון כו') וארגמן (צמור צבוע ממין
צבע כו'), ולא שיקחו מאתם צמר בפ"ע והצבע בפ"ע.

25 אך לא כן לגבי חלקי וכלי המקדש שבלעדיהם אינה
26 מתעכבת הקרבת הקרבנות, ועשייתם היא רק בגלל
27 מצות-העשה של בניית המקדש. מעשיה זו נשים
28 פטורות, ולכן אסור להם לעסוק בכך.

ט.

יש הבדל בין טוויית היריעות התחתונות לבין
העליונות

29 בקשר ליריעות, אומרת הגמרא⁴⁸ שבמילים⁴⁹
30 "ויפרוש את האהל על המשכן" הכוונה היא ליריעות
31 התחתונות של שש תכלת וארגמן ותולעת שני. כלומר,
32 עם היריעות התחתונות כבר יש למשכן דין של אהל,
33 ואפשר להקריב בו קרבנות. יוצא מכך שהיריעות
34 שלמעלה מהן, יריעות העזים, אינן מונעות את הקרבת
35 הקרבנות במשכן, והמשכן כשר גם כאשר "קיפל
36 הרוח" את יריעות העזים.

37 לפי זה מובנת הסיבה להבדל בלשון הפסוק:
38 בקשר ליריעות התחתונות כתוב "וכל אשה חכמת לב
39 בידיה טוו ויביאו מטווה את התכלת ואת הארגמן..."
40 כי יריעות אלו נחוצות לכשרות המשכן, כדי להביא
41 קרבנות, ולכן גם נשים יכולות לטוות את היריעות
42 הללו, להשתתף במלאכת המשכן, אך לא כן לגבי
43 יריעות העזים, שיריעות אלו אינן מונעות את
44 הקרבנות, כאמור לעיל, ולכן נשים פטורות, ואסורות
45 בעשייתן – ולפיכך כתוב הלשון "טוו את העזים",
46 שהטווייה שלהן היתה צריכה להיות באופן "דהוי
47 חכמה יתירה ולא מלאכה"⁵⁰, כמו שאומרת הגמרא
48 במסכת שבת⁵¹.

1 זמן לזמן היות החוטים מחוברים לעזים⁴⁰. לפיכך היו
2 צריכים לארוג את היריעות מיד לאחר שחתכו את
3 החוטים מעל גבי העזים⁴¹.

ח.

יש הבדל בחיוב נשים בחלקים שונים במקדש

4 מהענינים המופלאים בדרך ההלכה, הנלמדים
5 מפירוש רש"י זה⁴²:

6 ידועה השאלה⁴³: הרי אין בונים את המקדש
7 בלילה⁴⁴, וכך גם את ה"משכן דאקרי מקדש"⁴⁵,
8 כלומר, בניית בית המקדש היא מצות-עשה שהזמן
9 גרמא, ונשים פטורות ממצוות-עשה שהזמן גרמא, ואם
10 כך, כיצד יכלו הנשים לטוות את הצמר בשביל המשכן
11 (לדעת רבינו תם⁴⁶ שאשה איננה יכולה להכין למצוה
12 שהיא איננה מצווה בה, ולכן "אין אשה אוגדת לולב
13 ועושה ציצית כיוון דלא איפקדא")?

14 הרוגוצ'ובי מסביר⁴⁷ שבמצות בניית המקדש יש
15 שני פרטים: (א) עצם בניית המקדש זו מצות-עשה. (ב)
16 הצורך בבניית מקדש כדי להקריב בו קרבנות.

17 ובזה ישנו הבדל לגבי השאלה דלעיל אם נשים
18 חייבות או פטורות מבניית המקדש: מצד המצוה של
19 בניית המשכן והמקדש, זוהי מצות-עשה שהזמן גרמא
20 ונשים פטורות. אבל מצד הענין השני, שצריך להיבנות
21 מקדש כדי להקריב בו קרבנות – בכך חייבות גם נשים,
22 כי גם עליהן חלה חובת הקרבת קרבנות.

23 לפיכך: נשים חייבות בבנייתם ובעשייתם של
24 החלקים מן המקדש שבלעדם נמנעת הקרבת הקרבנות,

(43) צפע"נ דלקמן בפנים. וראה גם שו"ת בית יצחק או"ח סי' ג אות
ה' ואילך. הר המור"י להרמב"ם הלכות בית הבחירה פ"א ה"ב סק"ח.
כלי חמדה ס"פ תשא. ועוד. וע"פ המבואר לקמן בפנים יש לעורר ולהעיר
בכמה מהנ"ל. ואכ"מ.

(44) שבועות טו, ב. רמב"ם הלכות בית הבחירה שם.

(45) עירובין בתחלתה.

(46) תורה כל גיטין מה, ב.

ע"פ דעת הט"ז ואדה"ז או"ח ר"ס יד, גם לדעת ר"ת כשרה הטווי
והשוזרה בנשים, ולפי"ז מובן זה שהנשים טוו למשכן, אבל לפמש"כ
בנתיב חיים לשו"ע שם, וראה גם פרמ"ג (משב"ז) שם לר"ת גם הטווי
אסורה ע"י נשים (ראה שו"ת בית יצחק שם). ואולי לכן הוסיף בצפע"נ
שם הציון "תוספות מנחות דף מב, ע"ב", דמשם מובן דגם הטווי הוי
בכלל עשייתן, ובענין לשמה. ועצ"ע.

(47) צ"פ הפלאה בהשמטות נד, א. נעתק בצפע"נ עה"ת פרשתנו
עה"פ. וראה גם צפע"נ מהד"ת ג, ג. ע' 164 (נעתק בכללים בערכו).

(48) שבת כח, א.

(49) פקודי מ, יט.

(50) כ"כ בצפע"נ שם. ולכאורה מפרש דלא כפרש"י ומאירי ולא כפי'
התוס' שבת שם ער, ב.

(51) ער, ב.

(40) אפילו את"ל שהביאו רק הנוצות של העזים טווים לא העזים
עצמן.

(41) ומתחלה עשו את יריעות דש משור תכלת גר' כיון שבייריעות
עזים הודגש שהם "לאהל על המשכן" – היריעות שש גר'.

לכאורה י"ל, שמכיון שהיו כו"כ חכמי לב, חלקו המלאכה ובבת
אחת עשו יריעות המשכן ויריעות העזים. אבל לפי"ז הרי יכלו לעשות כן
גם בנוגע להקשרים וכו', ובפרט שזהו אומנות אחרת לגמרי (ראה פרש"י
תשא שם) וא"כ פשיטא שנעשו ע"י חכמי לב (אומנים) אחרים.

ולהעיר דפי' בעלי התוס' "ראשונה לכל מלאכת המשכן" וכן פי'
הרא"ש שהובא לעיל ס"ב, הוא עה"פ ויעש יריעות עזים, ולא על יריעות
התחתונות שנאמר בהכתובים שלפנ"ז (ל, ח ואילך). וי"ל בפשטות, כי
יריעות התחתונות ה"ה הושמטו וכמש"נ ועשית את המשכן עשר יריעות –
ראה לעיל הערה 13.

(42) עוד ענין בהלכה שאפ"ל בפרש"י: ע"פ הנ"ל ר"ס ו', שרש"י בא
לפרש שזה שהנשים טוו את העזים לא ה' (רק) בשביל שה' נחשבת
תרומה חשובה יותר (צומח שבחי'), כ"א גם שנוגע לטיב המלאכה, י"ל
דרש"י לשיטתו' בהגדר דכל חלב לה' (כפי שנתבאר בלקו"ש ח"א ע'
131) שלא הקפידה התורה על שעת ההכנה (שיהי' אז חלב לה' – מן
המובחר – המחובר), כ"א כשתבוא עי"ז עדיפות בהדבר בעת הנתינה,
עיי"ש.

י.

רש"י לשיטתו - דרך הפשט

1 לפי הנ"ל בפירוש רש"י – בדייקו בלשון "אמנות
2 יתירה" – יש לומר שרש"י בפירושו על התורה הולך
3 בשיטתו – דרך הפשט:

4 על הפסוק "ויפרוש את האהל על המשכן" מסביר
5 רש"י "הן יריעות העזים", כפשטות הכתוב בפרשת
6 תרומה⁵² "ועשית יריעות עזים לאהל על המשכן". לפי
7 זה יוצא שלדעת רש"י, בפשוטו של מקרא, גם יריעות
8 עזים אלו הן בגדר "אהל"⁵³, המונע את הקרבת
9 הקרבנות במשכן.

10 מזה מובן שגם יריעות העזים יכלו להיעשות
11 על-ידי הנשים, ולכן מדייק רש"י ומשנה את הלשון,
12 כמצויין לעיל, ואומר "היא היתה אומנות יתירה",
13 שהטוייה שלהן "מעל גבי העזים" לא היתה חכמה
14 בלבד, אלא גם מלאכה. זהו החידוש ב"אומנות" –
15 שזוהי מלאכה בגוף הדבר.

16 לפי זה אין הכרח לומר (כדברי המפרשים⁵⁴)
17 שרש"י מקבל את הדיעה בגמרא⁵⁵ ש"הטווה צמר מעל
18 גבי בהמה" פטור, כי "אין דרך טוייה בכך", והעובדה
19 שבמשכן היה האופן של "טוו בעזים" היא מפני
20 ש"חכמה יתירה שאני" – אלא פירושו יכול להתאים
21 גם לדיעה הראשונה, שהוא חייב, כי זה בגדר מלאכה.
22 ואדרבה: כיוון שכל המלאכות נלמדות מן
23 המשכן⁵⁶ יש לומר שלפי פירוש רש"י (שזוהי
24 "אומנות") ענין זה עצמו הוא המקור לדיעה זו⁵⁷:

25 כיוון שטוייה על גבי בהמה היתה בין הפעולות
26 שנעשו במשכן, זוהי הוכחה לכך שזהו "אומנות"
27 ומלאכה, ולכן חייבים על כך חטאת.

יא.

שתי הוראות בעבודת ה'

28 מ"ינה של תורה" בפירוש רש"י, יש לנו הוראה
29 בעבודת ה':

30 לכאורה אינו מובן לשם מה מספרת התורה ש"וכל
31 הנשים אשר נשא לבן אותה בחכמה טוו את העזים"?
32 הרי זהו "מאי דהוה הוה" (=מה שהיה – היה) –
33 יריעות העזים היו רק במשכן אבל לא במקדש (כולל
34 המקדש העתידי להיבנות, ובמיוחד שהוא "בנוי
35 ומשוכלל" ו"יגלה ויבוא משמים"⁵⁸).

36 בדומה לכך יש להבין בקשר לענין השני – עשיית
37 היריעות לפני עשיית הקרשים, היפך "מנהג עולם" –
38 כיצד קשורים הדברים לדורות?

39 אלא, נובעות מכך שתי הוראות כלליות בעבודה
40 של "משכן ומקדש", שכל יהודי צריך לעשות בעולם
41 בכל הזמנים והמקומות, כדברי חז"ל⁵⁹ "בתוכו לא
42 נאמר אלא בתוכם – בתוך כל אחד ואחד מ ישראל".

43 ההוראה הראשונה הנלמדת מן הנשים ש"נשא לבן
44 אותה בחכמה", שכאשר הקדוש-ברוך-הוא נותן
45 ליהודי חוש וכשרון מיוחד, הוא צריך לדעת שזה לא
46 בשביל עצמו בלבד, אלא הוא צריך לנצל זאת
47 בעבודתו לעשות מהעולם משכן, דירה לקדוש-ברוך-
48 הוא –

49 בדיוק כפי שהיה אצל הנשים בזמן בניית המשכן,
50 שבהיות להן כשרון מיוחד שלא היה לאחרים, הן
51 הבינו, שאת הכשרון הזה שנתן להן הקדוש-ברוך-הוא,
52 עליהן לנצל לבניית המשכן שבו תהיה השראת
53 השכינה – ושכנתי בתוכם.

54 ולכן, למרות שהן לא נצטוו⁶⁰ לעשות את הטוייה
55 ב"אמנות יתירה", מספרת התורה שהן בעצמן התעוררו
56 לעשות את ה"אמנות יתירה" למען משכן ה' – ובכך
57 נותנת התורה הוראה לדורות.

58 כשם שהדבר קיים בקשר לכשרונות מיוחדים
59 וכיוצא-בזה, שיהודי צריך להשקיעם בעבודה של
60 הפיכת העולם לדירה לקדוש-ברוך-הוא, קיים הדבר
61 באופן דומה גם בענינים אחרים שהקדוש-ברוך-הוא
62 נותן ליהודי. לדוגמא: כאשר הקדוש-ברוך-הוא נותן לו

טוים אותם", היינו שבעצם היא אומנות יתירה. משא"כ להגי' לפנינו
"היא היתה אומנות יתירה .. שמע"ג העזים טוו אותן" – י"ל, שבדורות
שלאח"ז הוה שלא כדרכו. ראה פרש"י ותוס' שבת עד, ב. וראה אגלי טל
שם. ואכ"מ.

(58) פרש"י (ותוס') סוכה מא, סע"א. ר"ה ל, סע"א. ועוד.
(59) ר"ח (שער האהבה פ"ו קרוב לתחלתו). של"ה (שער האותיות
אות ל'. ועוד). ובכ"מ.

(60) כי נצטוו רק "קחו מאתכם תרומה" (ויקהל לה, ה). ולהעיר
מריטב"א קידושין לו, א ד"ה ואיכא גם בהנוגע לתרומה ד"התם נשים
מעצמן הביאו ולא נצטוו בכך".

(52) כו, ז. וראה תוס' שם כח, א.

(53) וראה פרש"י תרומה כו, יד: לאותו גג של יריעות עזים. ובפרש"י
ויקהל לה, יא. את אהלו הוא אהל יריעות עזים העשוי לגג.

ודיוק תוס' שבת שם, דמשמע דהיינו יריעות התחתונות דכתיב אחר
הקרשים ויפרוש את האהל, י"ל דלפי פרש"י (תרומה כו, א) הם בכלל
המחיצות. וראה לעיל הערה 14.

(54) ס' זכרון כאן. ועוד.

(55) שבת עד, ב.

(56) שבת מט, ב. ובכ"מ.

(57) וכן משמע להגרסא בפרש"י (דפוס ב') "היא אומנות יתירה ..

יהודי אחר – ואין צער יותר גדול מזאת שיהודי הוא
 "ערום" מן המצוות, ובמיוחד כאשר האחר איננו יודע
 כלל שהוא "ערום" – במקרה כזה יש להפוך את הסדר
 הרגיל, את "מנהג העולם" – ואפילו כאשר אין זה
 מנהג של ה"עולם" מלשון העלם והסתר בלבד⁶⁹, אלא
 גם על סדר שהקדוש-ברוך-הוא ציוה שינהגו כך⁷⁰
 בביתו של הקדוש-ברוך-הוא – ולמרות זאת, כאשר
 מגיע הדבר לידי צער של יהודי, אין נוהגים כ"מנהג
 עולם"⁷¹, ובראשית הכל יש לדאוג ל"וכסיתו",
 להלבישו במצוות, ורק לאחר-מכן, כהמשך הפסוק
 אחר-כך, הוא יעשה את הקשור לעצמו ("ומבשרך לא
 תתעלם"⁷²).

ובדומה לכך, ועוד לפני כן, בקשר ללימוד התורה,
 ככתוב בתחילת הפסוק⁶² "הלא פרוס לרעב לחמך" –
 "אין רעב אלא הרעב מן דברי תורה, ואין לחם אלא
 דברי תורה"⁷², ואת זאת הוא עושה לפני "ומבשרך לא
 תתעלם",

אז זוכים לכך שגם אצל עצמו מתהווה "לא רעב
 ללחם ולא צמא למים כי-אם לשמוע את דברי ה'"⁷³
 – ממשיך צדקנו בבית המקדש הנצחי, שייבנה על-ידי
 שבזמן הגלות ינצל כל אחד את הכשרונות והחושנים
 שהקדוש-ברוך-הוא נתן לו, להפיכת העולם למשכן
 ומקדש לקדוש-ברוך-הוא.

(משיחות ש"פ ויקהל תשל"ו)

מוצאי ש"ק פ' ויקהל-פקודי תשל"ט)

1 פרנסה יותר מהרגיל, עליו לדעת, שהוא צריך להרבות
 2 ולהוסיף בנתינת צדקה, תרומה לה' (כידוע⁶¹ "כאשר
 3 לחסיד של אדמו"ר הזקן היה שבוע של פרנסה טובה,
 4 הוא היה בטוח, שבכבואו לביתו הוא ימצא מכתב של
 5 הרבי על התעוררות לצדקה, או משולח של הרבי
 6 שאוסף לצרכי החזקת בני ארץ ישראל").

יב.

ההוראה השני

7 ההוראה השני: זהירות מירבית והימנעות מגרימת
 8 צער לאדם אחר: אם בגלל צער בעלי חיים (ולא צער
 9 ממש, אלא חוסר נוחות בלבד) משנים את "מנהג
 10 העולם", והקדוש-ברוך-הוא מְצַוָּה לעשות את היריעות
 11 לפני קרשי המשכן –

12 על-אחת-כמה-וכמה כאשר מדובר בצער של בן
 13 אדם, ובמיוחד בקשר ליהודי, ש"אתם קרויים אדם"⁶²;
 14 ובמיוחד כאשר רואים שיהודי נמצא במצב של
 15 "ערום"⁶³ מן המצוות, ככתוב ב"תנא דבי אליהו
 16 רבא"⁶⁴ "אין לך ערום בישראל אלא מי שאין בו תורה
 17 ומצוות" – ניתן לחשוב: עליו לקיים את הציווי
 18 "וכסיתו"⁶², להלבישו בציצית ותפילין⁶⁵ אך צריך
 19 להיות בכך סדר, תחלה צריך הוא עצמו להתפלל
 20 ו"מבית הכנסת לבית המדרש"⁶⁶ – ללמוד תורה,
 21 ולאכול פת שחרית⁶⁷, ואחר כך "הנהג בהם מנהג דרך
 22 ארץ"⁶⁸, ולאחר כל זאת הוא יקיים את "וכסיתו";

23 על כך אומרת התורה, שכאשר מדובר בצער של

(69) לקו"ת שלח לו, ד. ובכ"מ.

(70) להעיר (מטושו"ע או"ח ששט"ו) שסדר בנין הוא מלמטה למעלה
 ודפנות ואח"כ גג, אף שדפנות שלימות גם משלשין אותן מלמעלה
 (סוכה טז, סע"א) – ועפ"י יש לתקן בר"ד שיחת נצו"י, תשל"ט.

(71) להעיר מהסיפור ע"ד הצ"צ בענין גמ"ח (סה"מ ה'תשי"א ע' קנג.
 וראה לקו"ש ח"ו ע' 340 ואילך).

(72) תנא דבא"ר שם.

(73) עמוס ח, יא. הובא בתדא"ר שם.

(61) ספר השיחות תש"ג ע' 9.

(62) יבמות סא, רע"א.

(63) ישע"י נח, ז.

(64) פכ"ז.

(65) שיחת פורים תרצ"א (לקו"ד ח"ד תשכט, א). וראה לעיל ע' 128.

(66) ברכות סד, א. שו"ע (ואדה"ז) או"ח סקנ"ה.

(67) שו"ע אדה"ז שם.

(68) ברכות לה, ב. וראה שו"ע אדה"ז שם וסי' קנו.

המשך ביאור למסכת שבת ליום חמישי עמ' א

8 שְׁשֹׁנָה תְּרַבָּה משניות, וְקָרָא תְּרַבָּה תורה, וְשִׁמְשׁ תְּלִמְדֵי חֻכְמִים
 9 תְּרַבָּה שֶׁהִסְבִּירוּ לוֹ את הדברים הסתומים שבמשנה וטעמיה, וְמֵת
 10 בְּחֻצֵי יָמָיו. וְהָיְתָה אִשְׁתּוֹ נֹמֶלֶת תַּפְּסִילָיו – את התפילין שלו,
 11 וּמִתְחַנְּקָתָם – ומסובבת עינים בְּבִתֵּי כְּנָסִיּוֹת וּבְבִתֵּי מִדְּרָשׁוֹת, וְאִמְרָה
 12 לָהֶם – ליושבים בהם, בְּתִיב בְּתוֹרָה (דברים ל ב), לִבִּי הוּא תִּיּוֹד וְאוֹרֶךְ
 13 יָמָיךְ, ואם כן בְּעָלִי שְׁשֹׁנָה תְּרַבָּה, וְקָרָא תְּרַבָּה,

1 אִידִיָּה – והנהגת עולא חולקת על דברי עולא עצמו, דְּאָמַר עוּלָא,
 2 אִפְּלִיז שׁוּם קִירְבָּה לעריות אִסּוּר, מִשּׁוּם דְּלִי לִי אִמְרֵי גִזְרָא –
 3 אומרים לנזיר, כְּחֹזֵר כְּחֹזֵר – סביב סביב תלך, אֲךָ לִכְרָמָא לֹא תִקְרַב
 4 – אל תקרב לכרם, שְׁמָא תֹאכַל מִמֶּנּוּ עֲנָבִים, ואף כֵּאן, יֵשׁ לְהִיזְהֵר
 5 מִקְרִיבָה לעריות, שְׁמָא יבוא לידי עֲבִירָה.
 6 הַגְמָרָא מְבִיאָה מַעֲשֵׂה בַעֲנִן קִירְבָּה לֵאשְׁתּוֹ נִדְהָ: תִּנִּי דְּבִי אֵלֵיהּ –
 7 שֶׁנּוּ בְּרִייתָא שְׁנֵאמְרָה מִפִּי אֵלֵיהּ הִנְבִּיא, מַעֲשֵׂה בְּתִלְמִיד אַחֵר,

בראשית מד, ג - הבוקר אור והאנשים שולחו המה וחמוריהם

בקר דאברהם, רבה.
ובקר דיוסף⁸, רב יוסף.

עיינן בזהר בלק⁹ דף ר"ד ע"ש, והוא מ"ש¹⁰ ובער עלי' הכהן עצים בבקר בבקר תרין בקר דאברהם ויוסף, וכמ"ש במ"א ברשימה על המסרה דיג"פ בבקר ע"ש.
וחסד¹¹ שייך¹² ליסוד כי חסד¹³ אתגלי בפומא, זהו

פז

ביאור הקשר דרב יוסף (שבת קימ, א) דמצלח ציבי כהננה לשבת, עם "יוסף" בתורה "הבקר אור"

רבה¹ ורב יוסף מצלחי ציבי, ר' זירא מצתת צתותי.
שבת קיט, א

מצתת צתותי. מצית האור בעצים דקים.

רש"י

רבה² מצלח ציבי, הוא³ ע"ד⁴ ויבקע עצי עולה דאברהם.

כי רבה⁵ רומז על מוחין דגדלות כשמו רבה, ומוחין דגדלות הוא בחי' חסדים, וכן אברהם⁶ הוא בחי' חסדים.
וכן רב יוסף הי' מצלח ציבי, והיינו ששניהם יחד הי' מצלחי ציבי, כי שניהם הם בחי' בקר.

(1) [תרגום ללה"ק] רבה ורב יוסף מצלחי ציבי (רבה ורב יוסף היו מבקעים עצים לכבוד שבת), רבי זירא מצתת צתותי (רבי זירא הי' מצית את האור בעצים דקים לכבוד שבת).
(2) פירוש: מקשה כאן ארבעה שאלות בגמ':
(א) מה הטעם דדוקא "רבה ורב יוסף" עשו ביחד אותה עבודה, מה הקשר ביניהם?
(ב) מה הטעם דהעבודה הי' בעצים דוקא, "מצלחי ציבי"?
(ג) למה ר' זירא דוקא "מצתת צתותי", (כפרש"י) הדליק אש מעצים דקים, היינו דרבה ור"י בקעו העצים הגדולים, ור' זירא מצת צתותי בהעצים שבקעו רבה ור"י, מהו ענינו?
(ד) מהו הקשר לכל זה להכנה ל"שבת" דוקא?
וע"ז מבאר (כבפנים).

(3) מבאר ד"רבה" הוא ע"ד אברהם מכמה טעמים:
(א) רבה בוקע עצים, וכן אברהם ויבקע עצי עולה.
(ב) דהשם "רבה" מורה על בחי' מוחין דגדלות בחי' חסדים, וכן אברהם בחי' חסדים.
(ג) וראה תורת לוי יצחק, חידושים וביאורים בש"ס עמוד תיד וז"ל: חסד נקרא גדולה - מלשון "רבה", ואעשך לגוי גדול הוא אלקי אברהם (פסחים קיז, ב), ואברהם נק' האדם הגדול בענקים (יהושע יד, טו. יל"ש שם רמז כג). ע"ש.
(ד) וראה לקוטי לוי יצחק, הערות לזהר בראשית עמוד סא דבשם אברהם יש אותיות רבה.
(4) בראשית כב, ג.

(5) ראה גם ילקוט לוי יצחק עה"ת חלק א סימן קלח.
(6) כמ"ש (מכילתא, כ) חסד לאברהם. ראה גם זהר בראשית דף מז, ב. תניא - אגרת הקדש סימן ה. מאמרי אדמו"ר האמצעי קונטרסים עמוד ד' ושי"נ.
(7) פירוש: (ראה הערה 9 מ"ש בזוהר) אברהם הוא בחי' חסד, וזהו דאברהם "וישכם אברהם בבוקר", בקר אור, אור הוא בחי' חסד -

שאור נברא ביום ראשון כנגד מדת החסד (ראה לעיל סימן סג הערה 3), ומדת "החסד" הוא התחלת ההשפעה היינו ה"אהבה", ויוסף הוא מדות "היסוד" סוף ההשפעה - ההתחלה והסוף דהששה מדות שנעשה "אחת". עיינן בכל זה ביאורי זהר לאדמו"ר האמצעי פרשת בלק על הזהר דף רד, ע"א. וראה המצויין בסוף הערה 9.
(8) הרב המחבר מקשר - כדרכו - התנא "רב יוסף" ל"יוסף" בתורה. עפ"י מארז"ל "שמה מילתא היא". ראה ברכות ז, ב. יומא פג, ב. זהר חלק א' דף ר' סע"א. חלק ב' דף קעט סע"ב. ועוד. (וראה גם לעיל סימן יא. נח. נט. פה. לקמן סימן קיב).
(9) עמוד א. וז"ל: מה שכתוב (תהלים ה, ד) יהוה בקר תשמע קולי בקר אענך לך ואצפה. שואל תרי בקר אמאי (למה כתוב ב' פעמים מלת "בקר", ומשיב) אלא חד בקר דאברהם (אלא אחד הוא החסד של אברהם, כמ"ש [בראשית יט, כז] וישכם אברהם בבקר), וחד בקר דיוסף (ואחד הוא החסד של יוסף שהוא ביסוד), דכתיב [בראשית מד, ג] הבקר אור, ומתרגמינן צפרא נהיר, (פ' התרגום על אור נהיר, הבקר האיר מצד החסד), נהיר ודאי (אור ודאי, ור"ל כי בין חסד ובין ביסוד כלולים כל החסדים והשפעות, כי מהחסד נמשכים החסדים ליסוד, בסוד חסד דשריא בפום אמה - היינו החסד [פ' ההשפעה] מתגלה ושוורה בראש ובפום אבר היסוד, לכן האור שלהם גדול מאד וכל אחד נקרא בקר [שע"ר ומפרשים].
ראה תורת מנחם התועדויות ה'תשט"ז ח"ג עמוד 93. לקוטי שיחות חלק לט - שיחות על אגרת התשובה עמוד 51 ואילך, ובהערה 30 שם.

(10) ויקרא ו, ה. ראה גם אור התורה פרשת תצוה עמוד תשסד-ה וז"ל: ובער עלי' הכהן עצים בבקר בבקר... ועיינן זח"ג בלק דף ר"ד ע"ב ע"פ בקר אערוך לך, וע"ד חסידות כמ"ש [תורה אור סז, ד] בד"ה משה ידבר ההפרש בין מה שקיים אברהם את התורה שזהו ברוחניות להוסיף אורות באצי' אבל ע"י משה נמשך גם בכי"ע ובמשה כתיב ויקח משה את עצמות יוסף עמו ובזח"א דכ"א ע"ב שהשפעת משה למלכות ע"י יוסף כו'... ועד"ז יובן ההפרש בין בקר דאברהם ובין בקר דיוסף בן פורת יוסף ורבי האור כו', ע"ש.
(11) "וכן בתהו אור החסד נפל ליסוד, כידוע" (לקוטי לוי יצחק כאן).
(12) יוסף בחי' יסוד: ראה זהר חלק א' דף נט, ב "יוסף בגין דנטיר לי' לברית זכה דאקרי צדיק". ובתורת לוי יצחק חידושים וביאורים בש"ס עמוד רנג, וז"ל: "יוסף - יסוד, הי' לו נסיון עם פוטיפר, והנסיון הי' בזנות שהוא באבר היסוד ע"ש. ובהערות על ספר בראשית עמוד רפד "שיוסף בחי' יסוד מספרו ו' פעמים הוי' כי הוא המדה השישית".
וראה בתורת מנחם התועדויות ה'תש"נ ח"ד שיחות ש"פ בלק עמוד 15 ובהערה 21 וז"ל: "שיוסף הוא בחי' יסוד דאצילות, שענינו הוא להביא ולהמשיך בחי' אצילות (האבות) בכי"ע. - ראה ביאורי זהר לאדמו"ר האמצעי ויחי כט, ד ואילך (מובא לעיל סימן ד הערה 3). אור התורה ויחי תתקצ"א ואילך. תתשכ"א ואילך. תורת מנחם - ספר המאמרים מלקוט חלק ד' עמוד קז ואילך. ע"ש".
(13) ראה זוהר - אדרא רבא - פרשת נשא דף קמב, א. פירוש: חסד (אהבה) מתגלה כפי ובראש אבר היסוד. ראה תורה אור פרשת לך

תול"ע¹⁶, אבגית"ץ¹⁷ משבירת חסד דתהו, עיין [עץ חיים] בשער¹⁸ שבירת הכלים בכוונת קטרת בענין תול"ע¹⁹

ששניהם¹⁴ יחד היו מצלחי ציבי, כדי שלא יהי' בהעץ¹⁵

לך עמוד יא, א. תורת חיים בראשית פ, ג (מובא בילקוט לוי יצחק עה"ת חלק א סימן קנז הערה 12). ספר המאמרים תרמ"ג עמוד יד. ועייג"כ ילקוט שם סימן קא, סה. (וראה גם זוהר חלק ב' לו, א). (14) מבאר, דאברהם (חסד) ויוסף (יסוד) הם כוללים כל המדות בקדושה, וזהו ג"כ רבה (חסד) ורב יוסף (יסוד), וזהו ששניהם בקצו עצים לבטל הקליפה ד"תולעים" שהוא מרמז על המדות בקליפה כדלקמן.

(15) פירוש: מבאר ומרמז דכמו בעצים למערכה כתוב במשנה (מדות פ"ב מ"ה) "לשכת העצים ששם הכהנים מתלעים העצים" (פי', בודקים את העצים למערכה, ומסלקים את אלה שנמצאו בהם תולעים) "וכל עץ שנמצא בו תולעים פסול מעל גבי המזבח" ע"ש. ועד"ז מבאר כאן דרבה ורב יוסף מצלח ציבי, דהי' כאן כוונה רוחנית (ג"כ).

דהנה מבואר בפרי עץ חיים שער העשי' פרק ג' ד' (מובא לקמן הערות 17, 19) דבכל בקר הי' מצות קרבן התמיד "עולת תמיד", ותיבת "עולת" הוא אותיות "תולע" – "תולעת", ובכל בקר ה"תולע" דקליפה רוצה להקריב את העולם (בסוד "כי תאכלנו התולעת" [דברים כח, לט]), וצונו הקב"ה "להקריב" את התמיד שהוא אותיות "להקריב" זה לעומת זה, ועי"ז יתגלה אור החסד וכמ"ש וישכם אברהם בבקר, דאברהם בחי' חסד.

והנה בתפלת אנא בכח, שיש בו שבע שורות, והם כנגד השבע מדות חסד עד מלכות, ושורה ראשונה "אנא בכח גדולת ימינך תתיר צוורה" ר"ת אבגית"ץ, והוא מספר תק"ו, וכן תיבת "תולע" בגי' אבגית"ץ, (והשורה האחרונה היא "שועתינו קבל ושמע צעקתנו יודע תפלות" ר"ת שקוצי"ת שהוא בגי' 906 בגי' "תולעת").

ונמצא, ד"תולע-תולעת" דקליפה, כנגדם היא, השורה ראשונה דתפלת אנא בכח, אבגית"ץ כנגד "תולע" בחי' חסד, ושורה אחרונה שקוצי"ת כנגד "תולעת".

וזהו שמבאר כאן דשני פעמים בבקר בבקר בפסוק "ובער עלי' הכהן עצים בבקר בבקר", הם כנגד בקר דאברהם ובקר דיוסף, דהם עיקר ההשפעה – חסד ויסוד, דההשפעה מתחיל מחסד ומסיים ביסוד, כדי להשפיע במלכות.

וזהו שדוקא רבה (בחי' אברהם – חסד), ורב יוסף (בחי' יוסף – יסוד) היו מצלח ציבי לברר הקליפה דעצים – תולע. ראה הערה 16, 17.

וזהו שר' זירא הי' "מצת צתותי" בגי' "תולעת", ובגי' השם האחרון שקוצי"ת כדלקמן.

(16) וראה עד"ז אור התורה פרשת כי תבוא עמוד תתשג וז"ל: תולעת הוא בחי' שם מ"ב דאנא בכח כו' שנק' תולעת, כי תולע מספר תק"ו שהוא מספר אב"ג ית"ן שעולה ג"כ תק"ו כו', וכמ"ש בספרי הקבלה, והוא בחי' חסד שבגבורה כידוע דאנא בכח יש בו ז' פעמים ששה תיבות, הראשונים הוא חסד שבגבורה, וששה תיבות השניים הוא גבורה שבגבורה כו', עד מלכות שבגבורה הן ששה תיבות האחרונים. ואמנם כח הששה תיבות הראשונים דאנא בכח הוא בחי' חסד שבגבורה והוא נקרא בשם תולעת.

והטעם הוא כי הנה התולעת הגשמי' אין כחה אלא בפ' בלבד ולא מצד עצמה, שהרי התולעת יוכל לקצוץ גם אילן עב וגס מאד בפיה שיאכלנו מעט מעט עד אשר יכנס בכל עוביו ויקצצנו כמו שקוצצין בברזל וכיוצא.

והנמשל למעלה היינו שיש כח אלקי' בקדושה שאין כחו אלא בפיה ונמשל בשם תולעת. והוא שכורת ומבריל אור השפע האלקי' המלוכש בחיצוניו' שלא יקריבו גם הם ויקבלו גם הם יניקה כמו

שהתולעת הגשמי' יקצץ גם הארז הגבוה. והוא בחי' חסד שבגבורה, להיות כי כח כריתה זאת היא חסד לסטרא דקדושה אעפ"י שהוא דין לסט"א, ע"ש.

(17) ראה פרי עץ חיים עולם העשי' פרק ג' וז"ל [במדבר כח] פרשת התמיד: "והענין, כי הקליפות אשר בעשי' הם רעות וקשות מאוד, ונקרא עבודה זרה, וצריך לשרפם באש. כמש"ה (ויקרא ו, ב) היא העולה על מוקדה על המזבח כו', כנזכר בזהר (צו כז, לה:).

(במדבר כח, ו) עולת תמיד וכו', יכוין כי עולת, גי' אבגית"ץ. ונודע כי שם זה בחסד, והוא מדת החסד המתגלה בכל בקר, בסוד (בראשית יט, כז) וישכם אברהם בבקר, והוא סוד (ישעי' מא, יד) אל תיראי תולעת* יעקב.

ויש כנגדו קליפה של תולע שהוא מכלה הכל, וכל בקר ובקר מתגלה אותו תולע הטמא לכלות כל העולם כולו, כי כמו שמתגבר תולעת יעקב בכל בקר, כן כנגדו מתגבר אותו תולע הטמא להקריב ולכלות העולם, ע"כ השי"ת ברחמיו, צוה להקריב קרבן תמיד להתגבר תולעת שבקדושה, על תולע שבקליפה, כדי שלא תגבר בכל בקר, ויתבטל. וענין תולע שבקליפה יתבאר בענין י"א סמני הקטורת לקמן, ע"ש. (מובא לקמן הערה 19).

(* נלע"ד נתן: כי תולעת הוא גימטריא שקוצי"ת, והוא שם אחרון של שם מ"ב. (פע"ח שם בהגהה)

(18) שער ט, פרק ב.

(19) פירוש: "תולע" הוא אותיות "לענת" (מלשון עקום ועוות). והענין ראה פרי עץ חיים שער עולם העשי' פרק ד' וז"ל: י"א סמנים [של קטורת], נתבאר. . . שהענין הוא, כי הם נמשכין ממה שנשאר מבידור הז' מלכים שמתו בארץ אדום שהם ז' תחתונים, ועוד ד' * אחרונים של חכמה ובינה וישראל סבא ותבונה.

וסודם הוא ב' אותיות אחרונות שבכח הוי' וה, שהם גי' י"א. וכבר ידעת כי ב' אותיות אלו הם ז"ן שהם ז"ת, אמנם עם ד' אחרונים הנו' שירדו למטה במקום ז"ן הם י"א, כמנין ויה, כי כ"ז הוא בכלל ז"ן. ולכן תמצא כי לעולם אין הפגם עולה רק נגד ז"ן, ולא בא"וא. וזהו ענין הקליפה הנקרא תולע, הנוכח בפסוק (שמות ל, לד) עולת תמיד, וע"ש. כי הנה הם י"א * קליפות של י"א סמני הקטורת, והם (שמות לו, יד) י"א יריעות עזים, והם י"א ארורים הנזכר (דברים כז) בפרשת כי תבא.

והנה כל אחד מי"א נקראים אדם מבחינת ארץ אדום, וי"א פעמים אדם (+ הכוללים), גימטריא תולע. וז"ס (איכה ג, לו) לעו"ת אד"ם * בריב"ו אדני לא ראה, ע"י י"א אדם אלו, שהם גימטריא לעו"ת, משם נמשך עיוות הדין אל האנשים, ע"ש.

ביאור בזה – ראה ילקוט לוי יצחק עה"ת חלק ב' סימן קטו הערה 3. לקוטי לוי יצחק אגרות קודש עמוד שנט.

(* ראה ביאור הי"א בחי' שנופלו בתהו, הז' מדות וארבעה בחי' אחרונים דחכמה ובינה וישראל סבא ותבונה לקמן סוף סימן קמג. ובילקוט לוי יצחק עה"ת חלק ב' עמוד 552 ואילך. שם, סימנים ק. קטו. קכ. קכא. קכד. קכו. קל. קלה. קמ. קמד. קנ. ע"ש.

(** ובהערה שם בפרי עץ חיים וז"ל: "סופי תיבות מת", שר"א אדם מתו בסוד שבירה. נלע"ד נתן. ובשער ההקדמות (ערכי הכינויים) אות ת' וז"ל: סוד לעו"ת אדם בריבוי כי מאלו י"א אדם הנו' שהם בגי' לעו"ת נמשך עות הדין בתחתונים. ולפי שהם בקליפה לכן אדני לא ראה, שהוא בקדושה, ע"ש.

דאנא בכח כו' שקוצי"ת²⁴ כמספר צתות"י, ושייך זה למלכות שהוא השם האחרון דאנא בכח כו'²⁵. ושייך כ"ז לשבת, כי קודם קבלת שבת אומרים אנא בכח כו' ועיין בפע"ח²⁶ בכוונת שבת וד"ל. ויש עוד הרבה מה להאריך בזה ת"ל, ואכמ"ל.

לקוטי לוי יצחק, אגרות קודש עמוד שג

לעז"ת²⁰, ובלקו"ת²¹ בביאור דחקת דרוש הראשון. ואז ר' זירא²² שהוא זעירא, קטן ונק' קטינא, מצתת צתותי בהעצים שבקעו רבה ור"י, והוא השם האחרון²³

(20) כנ"ל בהערה 17. 19. "תולע" הוא אותיות "לענת", ושניהם מורים על שבירת עולם התהו, דיש סך הכל י"א בחי' שנפלו - כנגד י"א אלופי אדום, וי"א פעמים "אדם" + הכוללים בגי' "תולע" - "לענת" = 506, $506 = 11 \times 46$, אדם = 45 + 11 כנגד הכוללים, סך הכל 506).

וכ"ז מרומז כנ"ל, דכוונת "זעירא" עוצים בבקר בבקר" בקרבן עולת תמיד כמ"ש "זעירא" עלי' העלה", הוא לברר קליפת תולע - עולם התהו, וזהו ג"כ כוונת רבה ורב יוסף ד"מצלח ציבי" וד"ל. (21) ראה לקוטי תורה פרשת חוקת עמוד נח, ד. אור התורה שם עמוד תשנ"ט. 10. תשס"ו ואילך. תורת מנחם התוועדותי ה'תשמ"ה חלק ג' עמוד 1846.

(22) מרמז דשם ר' זירא, שהוא ג"כ נקרא "זעירא" בתוספת אות ע (ראה הערה 23), מורה על בחי' קטנות, וזהו שקראו לו "קטינא", והוא מרמז על ב' דברים: א) זהו הטעם שהי' "מצתת צתותי" היינו שהדליק אש בהעצים הקטנים, ב) "צתותי" מרמז להשם האחרון בחי' מלכות - ע"ד קטן וד"ל.

(23) בבא מצינא פה, א. "וקרו לוי' קטינא חריץ שקי" (וקראו לו הקטן שנחרכו שוקיו). וראה חדא"ג מהרש"א שם וז"ל: פרש"י דאיניש גוצא הוה עכ"ל, ולכן קראו לוי' קטינא, וכתב בספר יוחסין דלכך נקרא נמי זעירא בתלמוד ירושלמי, ובבבלי נבלע הע' עכ"ל. לקוטי שיחות חל"א עמוד 181 סוף סעיף ה.

(24) השורה האחרונה היא "שועתינו קבל ושמע צעקתינו יודע תעלומות" ר"ת שקוצי"ת שהוא בגי' 906, וכן "צתותי" בגי' 906. (25) "כי בה מתגלה האש היוצא מחשבון דזיווגא דא"א עילאין כמ"ש להבה מקרית סיחון ועיין בל"ת פ' וירא בדרוש דבנות לוט ועמון ומואב" ע"ש. (לקוטי לוי יצחק כאן) (26) פרי עץ חיים שער השבת פרק ח. וראה סידור עם דא"ח עמוד עד, א וז"ל: יש מ"ב תיבות מואהבת עד ובשעריך והוא נגד שם מ"ב, וענין שם מ"ב ידוע, שעיקרו אינו אלא בחינת העלאה מלמטה למעלה. דהנה מ"ב תיבות דאנא בכח שבו שם מ"ב אומרים אותם על כל דבר שצריך עלי' דוקא כמו לפני תקיעת שופר שאומרים אנא בכח כידוע, לפי שענין תקיעת שופר הוא מבחי' עליית המלכות כנודע בפי' עלה אלקים בתרועה כו', וכן לפני קבלת שבת בלכה דודי כו' אומרים אנא בכח לפי שאז זמן עליית המלכות ג"כ כידוע בענין השבת דמעלי שבתא שנקרא חקל תפוחין קדישין כנ"ל כמ"ש במ"א, וכן לפני השינה בקריאת שמע שעל המטה אומרים אנא בכח כדי להעלות נשמתו באומרו בידך אפקיד רוחי אותיות בא"ר כמ"ש במ"א.

אגרות קודש

ב"ה, י"ב אדר"ש, תשי"א

ברוקלין.

שלום וברכה!

מכתבו מד' שבת וגם הרשימה בעתם נתקבלו, וקראתים אז על ציון כ"ק מו"ח אדמו"ר לעורר ר"ר להמצטרך לחם...

בשאלתו שנרשם להעתקה לקאנאדא, כיון שלעת עתה אין נותנים לו הניירות לארצה"ב, ועי"י רשימתו זו אין נפסלים זכויותיו לבקש אחי"כ גם לארצה"ב - הנה עפ"י אין בזה חלקי הסותר כלל, ויהי בהצלחה.

אבל בכלל צריכים היו אנ"ש להתענין ע"ד ההעתקה לאוסטראליא כי עפ"י הידיעות משם המקום מקום פרנסה, ויש לקוות שבעזה"ש יבנו שם מרכז חסידותי, וההקדם בביאת עוד אחדים מאנ"ש לשם - יקדים גם בנין ושכלול מרכז זה והפצת המעיינות שם, ואותם שאין צריכים עדיין ישיבה בשביל ילידיהם שי' מהנכון שיעתיקו לשם, ויהי טובה בגשמיות וברוחניות גם יחד.

הקונטרס לפורים ומכתב הכללי המצורף אליו בטח קבל כבר וזיכה בהם את הרבים באופן המתאים.

בברכה שיבשר בשורות טובות ופ"ש כל החבורה תי'.

שבתות הללו אחת לשם שביתת הקב"ה על מלאכת שמים וארץ לעה"ז, ושבת שני' לשם שביתתו למלאכה שמים וארץ של עה"ב מה שיהי' אחר הגאולה ואז כשיכונו בשתי הללו מיד הם נגאלים.

ובזה מבואר פסוק הנ"ל דתחלה אמר ויכולו השמים והארץ וכל צבאם היינו לומר שנגמרו מלאכת שמים וארץ של עה"ז, ואח"כ אמר ויכל אלקים ביום השביעי מלאכתו אשר עשה היינו של עה"ב דמלאכה זו יש לייחסה אל עצמו ית' מצד קדושתו שלא נבראה על ידי שום דבר משא"כ תולדות של עה"ז שנברא הכל ע"י השמים וארץ ומים כמו שנתבאר במקומו.

ולפי שביום השביעי שבת משניהם בבת אחת אמר וישבות אלקים ביום השביעי מכל מלאכתו אשר עשה מכל דייקא ר"ל בין משל עה"ז ובין משל עה"ב מכולן שבת ביום השביעי ולא קבע לזה יום בפני עצמו ולזה בפני עצמו, ולזה כנגד מה שהוא מנוחה לשל עה"ז, אמר ויברך אלקים את יום השביעי, וכנגד מה שהוא יום מנוחה לשל עה"ב אמר ויקדש אותו דודאי בבחינה זו יש בו קדושה יתירה ובזה ברכו שלא נתן לו בן זוג דהיינו ליחד יום אחד לכל אחת מהם וכנ"ל.

וז"ש כי ב"ו שבת מכל מלאכתו אשר ברא אלקים לעשות ר"ל דבו לבדו שבת מכל מלאכתו ר"ל ממלאכת שניהם וזהו אשר בר"א אלקים לעשות דלשון בריאה שהוא דבר דק נופל על של עה"ב ולשון עשי' על של עה"ז ור"ל דזיכה את יום השביעי לשבות בו בין ממלאכת ש"ו הפשוטים ובין ממלאכת השמים והארץ החדשה וכאמור.

ובזה מבואר מ"ש ושמרו בני ישראל את השבת לעשות את השבת דר"ל שצריכים לכוון אל שני שבתות הנ"ל אחת לשם עה"ז ואחת לשם עה"ב והוא עצמו מ"ש בתחלת הפסוק אך את שבתותי תשמרו בלשון רבים ללמד שצריכים לכוון אל שני שביתות הקב"ה, ואמר וזהו וביום השביעי שבת וינפש שמים ארץ שברא לתכלית הנהגת הגוף, שני' וינפש היינו מה ששב ממלאכת שמים וארץ החדשים שהוא לצורך תענוגי הנפש וינפש דייקא וז"ש כאן שב"ת שב"תון ליי"ר ר"ל שהקב"ה שבת בו שני מיני מנוחות וכדאמרן.

וגם בזה הדרך מיושב מ"ש זכור את יום השבת, שמור את יום השבת, דזכור את יום השבת היינו מה ששבת בו ממלאכת עה"ז, ושמור בבחינת שהוא לצורך העתיד לבוא שכבר נתעסק ובראו בששת ימי המעשה וכמדובר.

זדע ברך

לה, ב – ששת ימים תעשה מלאכה וביום השביעי יהיה לכם קודש שבת שבתון לה' כל העושה בו מלאכה יומת

ביאור מה שברוב מקומות מזכיר שבת בכפל – כנגד עה"ז ועה"ב, וזהו "שבת שבתון", ומבאר כמה וכמה פסוקים בנוגע שבת וכו'

יתיישב בס"ד מה שמצינן שברוב מקומות מזכיר שבת בכפל כגון כאן שבת שבתון, וכן ושמרו בני ישראל את השבת לעשות את השבת וכן שבת וינפש הוא כפל שביתה. וכן יש לדקדק בסדר בראשית בפרשת ויכולו שאמר ויכולו השמים והארץ וכל צבאם ויכל אלקים ביום השביעי מלאכתו אשר עשה, וישבות ביום השביעי מכל מלאכתו אשר עשה, ויברך אלקים את יום השביעי ויקדש אותו וגומר, הרי לכאורה בין בתואר סיפור גמר הבריאה ובין בתואר המנוחה והשביתה כפל דבריו דלענין גמר הבריאה אמר ויכולו השמים וגומר ויכל אלקים וגומר, וכן לענין השביתה אמר וישבות ביום השביעי וגומר ויברך אלקים את יום השביעי ויקדש אותו הרי שכפל בכל חלוקה מהם.

ואגב גררא יובן בס"ד משרז"ל ויקדש אותו שלא נתן לו בן זוג מלבד מה שפירשנו בו בס"ד תחלת הסדר ועוד י"ל אשר בר"א אלקים לעשו'ת למה הוציאו בשני לשונות בריאה ועשי'.

לכך אפשר לומר דעם היות שהיו שם שני בריאות אחת לצורך עה"ז שמים וארץ הפשוטים אבל עוד היתה שם לצורך עה"ב וכדאיתא במדרז"ל דאפי' השמים והארץ החדשה כדכתיב כי את השמים החדשים ואת הארץ החדשה אשר אני עושה כבר נבראו בששת ימי בראשית, ולכך אפשר הכתיב הקב"ה לעצמו שני מנוחות אחת לשל עה"ז ואחת לשל בריאה הצורך לעה"ב לשם הנפשות, ולפי שה' מן הראוי ליחד יום אחד לכל פעולה בפני עצמה ולעשות שני ימים שבת אחת לשם גמר שמים וארץ של עה"ז לצורך הנהגת הגוף, ויום א' בפני עצמו לצורך שביתה שהי' גמר מלאכת השמים והארץ החדשה ונמצא לפי זה יהי' גם לשבת בת זוג, אבל בירך אלקים את יום השבת ויקדש אותו במה שלא נתן לו בן זוג רק ביום א' שבת משניהם לשם שמים וארץ לזה העולם ומשל עה"ב, וכל זאת כדי שלא יאמרו שתי רשויות הם וכל אחד מהם קבע לו מנוחה בפני עצמה.

וגם לפי זה הדרך מיושב מ"ש רז"ל אלמלא שמרו בני ישראל שתי שבתות מיד היו נגאלין והיונין בה למה דוקא שתי שבתות, ולדרכינו זה צריכין ישראל לכוון בשתי

♦ יום ראשון י"ט אדר ♦

לה (א) ויקהל משה את כל עדת בני ישראל ויאמר אליהם אלה הדברים אשר צוה יהוה לעשות אתם:

א ואכנש משה ית כל כנשתא דבני ישראל ואמר להון אלון פתגמא די פקד יי למעבד יתהון:

נ"י ויקהל משה • למחרת יום הכפורים, כשיירד מן ההר. והוא לשון הפעיל, שאינו אוסף אנשים בידיים, אלא הן נאספים על-פי דבורו, ותרגומי: ואכנש.

~ נקודות משיחות קודש ~ (מהתועדות שבת פרשת ויקהל, פרשת שקלים, התשי"ט. תורת מנחם כ"ד כה, עמ' 81-87)

ושם להתנהג כדבעי! וממשיך - וכי קונץ הוא ללכת ברחוב בלבד? יש ללכת לתיאטרות כו', ושם להתאפק מלנהוג שלא כראוי, ובכך יראה את "גבורתו" - "איזהו גבור הכובש את יצרו"! וגם בכך אינו מסתפק, אלא הולך למקומות האסורים משום צניעות כו'; וגם בכך לא די לו, אלא רצונו לנהוג כדברי הגמרא בנוגע לענין התשובה, שצריך להיות "באותה אשה באותו פרק כו'..."

והמענה לזה - שאין זקוקים ל"קונץ" שלהם!

כל אחד ואחד מישאל מבקש מהקב"ה "ואל תביאנו לידי נסיון", ועל-אחת-פמה-ונכמה שאסור לאדם להביא עצמו לידי נסיון! וכפי שמצינו אפילו בדוד המלך ש"הביא עצמו לידי נסיון ונכשל", ובדאי שאין תובעים ממנו שיהיה גדול מדוד המלך... די לו אם יהיה מדרגה אחת למטה מדוד המלך!...

וזוהי ההוראה מפרשתנו:

כשהיה צרך להקהיל את ישראל למטרת בנן המשכון, "ושכנתי בתוכם", שזוהי מטרה היותר געלית, תכלית הכנה של כל ההשתלשלות, ונוסף לזה היתה ההקלה על-ידי משה רבנו, וזמן ההקלה היה למחרת יום הכפורים,

על הפסוק "ויקהל משה את כל עדת בני ישראל" איתא בזהר: "אלון גבורין, דכניש לון ואפריש לון לחידיהו". והינו שמדיק מלשון "עדת בני ישראל", בני ישראל ולא בנות ישראל.

ומבאר בזה האור החיים' הקדוש: "ומן הסתם לא יכחיש שלא נזדמנו הנשים לשמע דבר ה', ובפרט להביא נדבת המשכון, וכן הוא אומר ויבאו האנשים על הנשים, אלא יכון לומר כי הקהיל האנשים בפני-עצמם והנשים בפני-עצמן. והטעם שהצרכו להיות האנשים בפני-עצמם והנשים בפני-עצמן - לא כהטועים שאחד מהם הוא פחות במדרגה, אלא כדי למנע נסיונות כו'.

ההוראה מענין זה:

ישנם אלו שרצונם להראות "קונץ", ומכניסים את עצמם בנסיונות, בטענה שפאשר אין להם נסיונות אין כל "קונץ" בכך שהנהגתם היא כדבעי... ולכן - טוענים הם - יש צרך ללכת למקומות כו', ואף-על-פי-כן להפנע מענינים שאינם כדבעי, ואזי יהיה זה "קונץ"!...

- כ"ק מו"ח אדמו"ר דבר פעם אודות מי שטוען: וכי "קונץ" הוא לשבת בבית-המדרש? צריכים ללכת ברחוב,

שתי חכמים

הפעיל, כמו 'יסע משה את העם, וכמו 'אשר המה מלינים, שהוא גם כן לשון הפעיל: ג כתב הרא"ם, לא הבינותי פנות הרב בזה מה היא. «הלה יעבד» ולי נראה שכתב כן לפי שראה הרב שני גרסאות בהתרגום, לפיכך הוכיח שהגירסא הישרה היא 'ואכנש, לא 'וכנש. וכן הוא בפרשת קרח, ויקהל עליהם קרח, שתרגום שלו 'ואכנש. אבל בפרשת חקת בפסוק 'ויקהלו וגו' אל פני הסלע' תרגמו אונקלוס ויונתן 'וכנשו: תורה ב

פנאי למשה להקהילם ולצוות על נדבת מלאכת המשכון, דממחרת יום הכיפורים היה יושב ודן את העם כל היום כולו כמו שנאמר בפרשת יתרו 'ויהי ממחרת וישב משה לשפוט' וגו', ושם פירש רש"י ממחרת יום הכיפורים, ומוכיח שם שכן הוא. ויש לומר שרש"י בעצמו מתרץ שם דמה שכתוב 'מן הבקר עד הערב' למדנו כל דין שדן דין אמת לאמיתו וכו': ב הוכחת רש"י הוא, מדנקוד היידי בפת"ח ולא בחי"ק, מורה שהוא לשון

לה (א) א דלעיל כתיב ב'ברדת משה מהר' וגו', וזה היה ביום הכיפורים, וזה קאי עליו, דהא אחריו מיד כתיב 'ויקהל משה, שמע מינה שהיה למחרת יום הכיפורים. רא"ם. ועוד יש לומר, כיון דעיקר ההקהל היה בשביל נדבת מלאכת המשכון, ושתבא נדבת זהב למשכון לכפר על זהב העגל, אם כן מסתמא היה זה מיד בדרתו מן ההר כדי שיהא להם כפרה מיד על מעשה העגל שסור חרון אף מ'ישראל. ועיין לעיל פרשת כי תשא על פסוק 'ויתן אל משה. ואם תאמר, והא לא היה לו

שיעור יומי ליום ראשון י"ט אדר ושנים מקרא ואחד תרגום – לה – פרשת ויקהל-פקודי

כחות נפשו - "כל עדת בני ישראל" - גם הכחות הפנימיים דהבנה והשגה, שגם הם יהיו שקועים בתפלה, והיינו, על-ידי ההתבוננות בו.

אמנם, כל זה הוא ענין ההקלה שהאדם פועל בכחותיו מצד עצמו, ועל-פי האמור לעיל, אין זה מספיק עדן, אלא צריך להיות גם הענין ד"ויקהל משה".

וענינו ברוחניות - שלא די בכך שהאדם מקהיל ואוסף את כחותיו ועושה מהם מקדש כפי השגתו, אלא צריך להיות גם ענין הבטול למדרגה שלמעלה מהשגתו, וכמדגש בכך שהתחלת עבודת היום היא באמירת "מודה אני לפניך", שהוא ענין האמונה שיש בכל אחד ואחד מישראל בירושה מהאבות, ובהתאם לכך צריכה להיות ההתמסרות לענין שלמעלה מהשגה, שמקבלים מהאבות ומרבותינו שבכל דור ודור.

ועל-ידי ההקדמה ד"ויקהל משה גו'" - אזי יכול הוא לבנות את המשכן ולהקריב בו קרבנות, שהוא ענין התפלה.

שוב דומין בני ישראל למלאכים כו' - הנה לאחר כל זה, הצרכו להבטיח שלא להקהיל אנשים ונשים יחד.

ומכאן הוראה לכל הזמנים: פאשר מתאספים יחד, לאיזו מטרה שתהיה, ולו הקדושה ביותר - אסור להביא עצמם לידי נסיונות, ודוקא על-ידי הנהגה זו - אפשר לגשת לקיום הענין של "ושכנתי בתוכם".

לכל-לראש - על האדם להקהיל ולאסוף ("צונויפקלייבן") את כל כחותיו לענין התפלה.

עבודת התפלה צריכה להיות לא רק בדבור בלבד, ואילו המחשבה תהיה עסוקה בענינים זרים מהתפלה, או שבכח המעשה שלו יעשה ענינים אחרים - היפך פסק-דין השלחן-ערוך שבעשעת התפלה ובפרת המזון אסור לעסוק בכח המעשה בענינים אחרים, אלא כל לבושי המחשבה דבור ומעשה שלו צריכים להיות מלבושים בתפלה.

ולא די בכך שהלבושים דמחשבה דבור ומעשה יהיו עסוקים בתפלה, אלא נוסף לזה עליו להקהיל את כל

~ נקודות משיחות קודש ~ (משיחת שבת פרשת ויקהל, פרשת שקלים, מברכים החודש אדרשני, תשי"ט)

תכן הענין ד"ויקהל גו'" את כל עדת בני ישראל" הוא אסיפת והקהלת ("צונויפקלייבן") כל כחות הנפש

~ נקודות משיחות קודש ~ (משיחת שבת פרשת ויקהל, פרשת שקלים, מברכים החודש אדרשני, תשי"ט)

למעלה, לפעל בישראל בטול אמיתי - הנה גם המשיכת השכינה **מלמעלה למטה** היתה בכחו של משה דוקא, כיון שמשה הוא "שושבינא דמלכא", שהוא הממשיך המשיכת עצמותו יתברך למטה...

"ויקהל משה את כל עדת בני ישראל": עצם ההקלתם של בני ישראל, שבני ישראל מצד-עצמם מתקבלים לעשיית המשכן - אינה מספקת, אלא ההקלתם צריכה להיות על-ידי משה דוקא.

ונוסף על פעולתו של משה בענין ההעלאה **מלמטה**

~ נקודות משיחות קודש ~ (משיחת שבת פרשת ויקהל, פרשת שקלים, מברכים החודש אדרשני, תשי"ט)

שימת אהבה ורעות, יום עזיבת קנאה ותחרות" (ובסגנון תורת החסידות - זה יום גלוי ה'הידה' שבנפש, היא נקודת היהדות שבה כל ישראל נשויים). החידוש הוא, שאחדות זו נמשכת גם **למחרת** יום-ההפורים. כלומר, גם לאחר ירידת משה מהרסיני ולאחר 'ירידת' ישראל בתורה לעניני העולם, מוסיפה האחדות לשרור ביניהם עד-כדי-כך שהדבר ניכר אף בממונם.

אחד הגורמים העיקריים להעדר אחדות הוא הממון, שרוב הסכסוכים בין אדם לחברו באים בעטיו. נמצא, שמעלה יתרה היתה בהתאחדות בני ישראל על-ידי נדבת ממונם למלאכת המשכן.

זו הסבה (הפנימית) שרש"י מדגיש את העובדה שאסיפת כל ישראל לשמע את הצווי על מלאכת המשכן היתה "למחרת יום-ההפורים":

על היום הקדוש הזה נאמר (בנוסח התפילה) שהוא "יום

~ נקודות משיחות קודש ~ (שבת פרשת ויקהל, פרשת שקלים, מברכים החודש אדרשני, תשי"ט)

והוצרך לזה הקהלת כל עדת בני ישראל, כי המשכן הוא ענין כללי ששייך לכללות ישראל, שהרי ענין המשכן הוא

~ נקודות משיחות קודש ~ (שבת פרשת ויקהל, פרשת שקלים, מברכים החודש אדרשני, תשי"ט)

ויקהל משה את כל עדת בני ישראל גו', שהוצרך להיות קבוצת כל הכחות, הלבושים דמחשבה דבור ומעשה, וגם הכחות הפנימיים, וההקלה הוצרכה להיות על-ידי משה

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כרך 1 עמ' 210)

הלוחות השניות ובפיו בשורת 'סלחתי' – לא היה זה המקום והזמן למסור לישראל צוויים חדשים, שכן הם היו שקועים כל כולם בקבלת התורה מחדש ובבשורת הסליחה.

למחרת יום הכפורים, פשיד מן ההר (רש"י לה, א) יש לשאל, מדוע לא מסר משה לבני ישראל את צווי הקמת המשכן מיד עם רדתו מן ההר, אלא המתין למחרת יום כפור. ויש לומר, שמיד לאחר ירידתו מן ההר, פשידי

~ נקודות משיחות קודש ~ (על פי לקוטי שיחות כרך 10, עמוד 458 ואילך – מתוך 'לקראת שבת')

טעם בפילות פרטי בבית המשכן

ונפלת בתורה.

ויש לומר שעל-דרך זה פאן, דזה שהתורה כופלת את פרטי בבית המשכן, וזה מצד חביבותו לפני הקב"ה. דמפיון שעל-ידי בבית המשכן נהיתה השקאת השכינה אצל בני ישראל, וכמו שכתוב "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם", ובפרט שהיה בזה "עדות לישראל שיותר להם הקב"ה על מעשה העגל" (פירש"י פקודי לח, כא), הנה פרשה זו חביבה היא ביותר אצל הקב"ה.

ואף שאין הפרשה פוללת אפילו הדינים איך לבנות המשכן, אלא תאור בבית ועשיית בני ישראל את המשכן, הנה מצד חביבותה "יפה שיחתו", אפילו מ"תורתו", ונכפלת בתורה.

בפרשיות ויקהל-פקודי ישנה תמיכה גדולה:

אחרי שמפרט בכתובים על ציווי ה' למשה אזות בבית המשכן בפרשיות תרומה ותצוה, היה צריך להיות כתוב 'ויעשו בני ישראל ככל אשר צוה ה' את משה' וכיוצא בזה, ומדוע מפרטים שוב בכתובים כל הפרטים דבבית המשכן? ויש לומר הבאור בזה בפשטות:

מצינו באליעזר עבד אברהם שפלה התורה את המאורות שארעו עמו, ופירש רש"י שזהו מצד ש"יפה שיחתו של עבדי אבות מתורתו של בנים", והינו שדבר החביב לפני הקב"ה, הרי מצד חביבותו כופלת התורה את ספורו.

דעומק הפרוש בזה הוא, דלפעמים אפילו "שיחה" שאינה פוללת הוראות ודינים – "תורה", אלא רק ספור המתאר מצב או פעולה, הנה אם חביבה היא אצל הקב"ה הרי היא

בשפת יומין תתעבד עבדתא וביומא שביעא יהי לכו קודשא שבא שבא קדם יי כל דיעבד בה עבדתא ותקטל:

(ב) **ששת ימים תעשה מלאכה וביום השביעי יהיה לכם קדש שבת שבתון ליהוה פליהעשה בו מלאכה יומת:**

כ"ז! ששת ימים • הקדים להם אזהרת שבת לצווי מלאכת המשכן, לומר שאינו דוחה את השבת.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כרך א, עמ' 187-190)

(זרה), שהוא נובע מכך שבגוי האדם טעו והחשיבו את הכוכבים והמזלות – אשר דרכם עוברת ההשפעה העליונה – למציאות עצמאית והשתחוו להם. הם סגדו ל'ממצע', בשעה שאינו אלא ממלא תפקיד – כגרון ביד החוצב בו. תורת החסידות מסבירה, שבצורה 'דקה' יותר – עצם ההתמסרות וריבוי ההשתדלויות והתחבולות בעסקים – גם הם מעין עבודה זרה חס-ישראל, משום שהאמת היא פי

ששת ימים תעשה מלאכה (לה, ב) ציווי זה נאמר למחרת יום הכפורים (רש"י ריש פרשתנו) מה הקשר בין מחרת יום-הכפורים ל"ששת ימים תעשה מלאכה"?

אלא, ביום הכפורים אמר הקב"ה למשה "סלחתי כדברך", שנתכפר לישראל חטא העגל; ו"ששת ימים תעשה מלאכה" הוא סדר התקון לחטא העגל, וכדלהלן: על חטא עבודה זרה אומר הרמב"ם (ריש הלכות עבודה-

שפת חכמים

כל אפין ורקין מיעוטין הן, למעוטי שבת ממלאכת המשכן, אם בן קשה למה לא אמר משה לישראל הענין כמו שצוה לו הקדוש ברוך הוא, אלא משום הכי הקדים כדי להודיע שאין מלאכת המשכן דוחה את השבת: תורה ג

מלאכת המשכן, ודאי אותו שכתוב בתחלה הוא עיקר והשני נדחית מפניו. ותדע לך שכן הוא, דאם לא בן קשה, למה הפך משה רבינו עליו השלום הענין, דבפרשת תשא בבור הקדוש ברוך הוא למשה היה אזהרת שבת לאחר מלאכת המשכן, ולחכי כתב שם 'אף את שבתותי וגו', ופירש רש"י

(ב) ד דקשה לרש"י, למה ליה להוהירם עוד על שבת, הא כבר הוהירם, אלא לומר וכו'. ואם תאמר, דלמא אדרבה לכו הוכפלה, לומר לך, אף על פי שכתוב 'לא תעשה כל מלאכה', מכל מקום מלאכת המשכן דוחה שבת. ויש לומר, כיון דכתיב בתחלה פרשת שבת ואחר בן פרשת

"ברפת ה' היא תעשיר", וכל השקעת השכל והתחבולות, מתוך מחשבה שפך יתעשר יותר - כמוה פהשתחוויה (הרכנת הראש) ל'ממצע'.

~ נקודות משיחות קודש ~ (משיחת שבת פרשת ויקהל תשל"ג)

שבת, ורק אחר-כך אמר להם גם-כן צווי מלאכת המשכן, שעל-ידי-זה יהיה "ושכנתי בתוכם" שתשרה שכינה ביניהם.

ומזה הוראה באפן וגדל הענין ד"לאפרושי מאסורא": גם כאשר הוא עסוק בענינים הכי געלים, ועד - בענין הכי עיקרי דהשראת השכינה (שזהו ענין בגין המשכן), הגה בשעת מעשה - ועוד קדם לזה, צריך לדעת ולזהר עד קצה האחרון ממעשה האסור, אף שעל-ידי מעשה זה (ולא האסור שבזה) אפשר שתקדם השראת השכינה אצלו.

עם היות שצווי ואזהרת אסור מלאכה בשבת כאן הוא רק פרט בצווי מלאכת המשכן ("לומר שאינו דוחה את השבת"), בכל זאת עשאו משה ענין עקרי בפני-עצמו והזהירם באמירה מיוחדת בפני-עצמה; ומשום זה חזר על האזהרה שבעשרת הדברות, בה נצטוו מפי הקב"ה על עצם ענין שמירת שבת (ולא כהציווי בפרשת תשא, שבו נאמר הצווי רק בקשר למלאכת המשכן).

ויתרה מזו: משמעות הכתוב "ויקהל משה וגו' ששת ימים גו'" ורק אחר-כך "ויאמר משה גו' קחו מאתכם גו'" משמע שהקהלת כל עדת בני ישראל היתה בעיקר בשביל אזהרת

~ נקודות משיחות קודש ~ (על-פי לקוטי משיחות כרך א, עמוד 171 ואילך - מתוך 'לקראת שבת')

התעסקות בפרנסה רק עם פח המעשה

כדי לעשות כלי בדרך הטבע להשפעת הפרנסה. וזהו "ששת ימים תעשה מלאכה" - ש"תעשה" (ולא "תעשה") פרושו שהמלאכה נעשית בדרך ממילא, שאין האדם משקיע את עצמו בעסק, והמלאכה נעשית כאלו מאליה וממילא, בלי השתדלות האדם. וכשהמלאכה נעשית באפן כזה, שמאמין ויודע שהקב"ה הוא הן ומפרנס לכל, ואינו משקיע ראשו בזה, הרי הוא כל השבוע בבחינת שבת - "א שבת דיקער איד", וכדאיתא בספר החנוך (מצוה לב) שענינו של יום השבת הוא "לקבע בנפשותינו אמונת חדוש העולם", ואצלו הרי "אמונת חדוש העולם" קבוע בנפשו כל ימי השבוע. וכשכל השבוע הוא בבחינת שבת, אזי "ביום השביעי יהיה לכם קדש, שבת שבתון" ולא שבת סתם.

ששת ימים תעשה מלאכה וביום השביעי יהיה לכם קדש שבת שבתון ליהוה (לה, ב)

יש לבאר זה על-פי דרך החסידות: כתיב (תהלים קכח, ב) "גיע כפיר כי תאכל". דכשהאדם עוסק במלאכתו לפרנס עצמו ובני ביתו, הרי זה צריך להיות רק ב"כפיר" - בכח המעשה, ולא להשקיע ראשו בזה, "גיע ראשו". וטעם הדבר הוא, כי באמת אין מזונות האדם מגיעים לו על-ידי עסקו, אלא הקב"ה הוא הן ומפרנס את העולם כולו, והעסק אינו אלא "כלי" ו"אמצעי" שעל-ידו משפיע הקב"ה פרנסתו.

וכשיכיר האדם באמת שהפרנסה מגיעה מהקב"ה, אזי יבין שגם על-ידי התעסקות וגיעה יתרה לא ירויח יותר ממה שהקב"ה רוצה להשפיע לו, וממילא לא ישקיע ראשו במלאכתו, אלא יעסק במלאכתו עם פח המעשה בלבד,

(ג) **לֹא-תַבְעֲרוּ אִשׁ בְּכָל מִשְׁבְּתֵיכֶם בְּיוֹם הַשַּׁבָּת: פ**

כ"ט • לא-תבערו אש • (סנהדרין לה, יבמות ט) : יש מרבותינו אומרים: הבערה ללאוי יצאת, ויש אומרים: לחלק יצאת.

(ה) **וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל-כָּל־עַדַּת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר זֶה הַדָּבָר אֲשֶׁר־צִוָּה יְהוָה לֵאמֹר:**

כ"ט • זה הדבר אשר-צוה ה' • ליח, לאמר לכם.

שתי חכמים

(ג) ה דקשה לרש"י, הא הבערה בכלל מלאכה היא: ו פירוש, שאינה אב מלאכה להתחייב עליה פרת וסקילה, אלא לאו בעלמא הוא: ! דהוה אמינא שאם עשה שלשים ותשע מלאכות בהעלם אחד שאינו חייב אלא חטאת

אחת, לכך יצאה לחלק: תורה ד (ד) ח דמקרא משמע זה הדבר צוה לכל ישראל לאמר לאחרים, לכן

(ה) קָחוּ מֵאַתְכֶם תְּרוּמָה לַיהוָה כֹּל נָדִיב לְבָוִי
בִּיָּאָה אֶת תְּרוּמַת יְהוָה זָהָב וְכֶסֶף וְנִחְשֵׁת:
הִנֵּה נָדִיב לְבָוִי • עַל־שֵׁם שְׁלֹבּוֹ נָדְבוּ, קְרוּיִט נָדִיב לֵב. כִּכָּר פְּרִשְׁתִּי נִדְבַת הַמִּשְׁכָּן וּמִלְאָכָתוֹ בַּמָּקוֹם צְוֹאֲתָם.

(ו) וּתְכַלֶּת וְאַרְגָּמָן וְתוֹלַעַת שָׁנִי וְשֵׁשׁ וְעֻזִּים:
וּתְכַלֵּא וְאַרְגָּמָן וַעֲבֵב זָהָרִי וּבֹוץ וּמַעֲזִי:

(ז) וְעֹרֹת אֵילִם מְאֻדָּמִים וְעֹרֹת תַּחֲשִׁים וְעֻצִּי
שָׁטִים:
וּמִשְׁכֵּי דְדִכְרִי מִסְמָקִי וּמִשְׁכֵּי דְסִסְגֻּנָא
וְאַעֲזִי שְׁטִין:

(ח) וְשֶׁמֶן לְמָאֹר וּבִשְׂמִים לְשֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה וְלִקְטָרֶת
הַסָּמִים:
וּמִשְׁחָא לְאַנְהֲרוּתָא וּבִוּסְמִיָא לְמִשַׁח
רְבוּתָא וְלִקְטָרֶת בִּוּסְמִיָא:

(ט) וְאַבְנֵי־שֹׁהַם וְאַבְנֵי מְלֵאִים לְאַפֹּד וְלַחֹשֶׁן:
ט וְאַבְנֵי בֹרֶלָא וְאַבְנֵי אֶשְׁלֹמוּתָא לְשִׁקְעָא
כְּאַפֹּדָא וּבְחֹשֶׁנָא:

(י) וְכָל־חֲכָם־לֵב בְּכֶם יָבֹאוּ וַיַּעֲשׂוּ אֵת כָּל־אֲשֶׁר
צִוָּה יְהוָה:
י וְכָל חֲכִימֵי לֵבָא בְכוּן יִיתוּן וַיַּעֲבִדוּן אֵת כָּל
דִּי פִקֵּד יי:

(יא) אֶת־הַמִּשְׁכָּן אֶת־אֹהֶלוֹ וְאֶת־מִכְסֵּהוּ אֶת־קַרְסָיו
וְאֶת־קַרְשָׁיו אֶת־בְּרִיחֹו אֶת־עַמֻּדָיו וְאֶת־אֲדָנָיו:
יֵא יֵת מִשְׁפָּנָא יֵת פְּרִסָּה וְיֵת חוּפָּאָה יֵת
פּוּרְפוּהִי וְיֵת דְּפוּהִי יֵת עֲבֹדוּהִי יֵת עֲמֻדוּהִי
וְיֵת סְמִכּוּהִי:

הִנֵּה אֵת הַמִּשְׁכָּן • יְרִיעוֹת הַתַּחֲתוֹנוֹת הַנִּרְאוֹת
בְּתוֹכּוֹ קְרוּיִים מִשְׁכָּן. אֵת אֹהֶלוֹ • הוּא אֹהֶל יְרִיעוֹת
עֲזִיבִים הָעֲשׂוּיִי לָגַג. וְאֵת מִכְסֵּהוּ • מִכְסֵּה עוֹרוֹת
אֵילִים לְהַתְחַשִּׁים.

(יב) אֶת־הָאָרֶן וְאֶת־בַּדָּיו אֶת־הַכֶּפֶרֶת וְאֵת פִּרְכַּת
הַמִּסָּךְ:
יב יֵת אֲרוֹנָא וְיֵת אֲרִיחּוּהִי יֵת כִּפְרֶתָא וְיֵת
פִּרְכַּתָא דְּפִרְסָא:

הִנֵּה וְאֵת פִּרְכַּת הַמִּסָּךְ • פִּרְכַּת הַמִּחְצָה, כֹּל דְּבָר הַמִּגֵּן, בֵּין מִלְמַעְלָה בֵּין מִלְמַתָּלָה, קְרוּי מִסָּךְ וּסְכָף, וְכֵן
(איוב א): "שָׁכַת בַּעֲדוֹ", (חושב ב): "הִנֵּנִי שֹׁךְ אֶת־דִּרְכִּי".

שפתי חכמים

פִּירֵשׁ לִי צִוָּה שְׁאוּמֵר לָכֶם בְּהַקְהֵל, לְאַפּוּקִי שְׁאָר אֲמִירוֹת לֹא הִיוּ
בְּהַקְהֵל: תוֹרָה ה
(ה) מִדְּקָשָׁה לְרִשְׁי, לְמָה כְּתִיב דּוֹקָא
'נָדִיב לְבָוִי', וּמִתְרַץ עַל שֵׁם שְׁלֹבּוֹ
נָדְבוּ: תוֹרָה ו
(יא) * דְּקָשָׁה לְרִשְׁי, בֵּינון שְׁכִתִּיב 'אֵת
הַמִּשְׁכָּן', לְמָה לִּיה לְמִקְתָּב אַחֵר כִּךְ
'אֵת אֹהֶלוֹ וְאֵת מִכְסֵּהוּ', הָא הִכָּל בְּכָלֵל
מִשְׁכָּן: כ מִפְּנֵי שְׁמִצְנוּ בִירִיעוֹת הָעֻזִּים
שְׁנִקְרָאִים 'אֹהֶל', שְׁנִקְרָא 'וְעִשִׂית'
יְרִיעוֹת עֻזִּים לְאֹהֶל עַל הַמִּשְׁכָּן: ל כִּי
כֵן כְּתִיב 'וְעִשִׂית מִכְסֵּה לְאֹהֶל עוֹרוֹת
אֵילִים מְאֻדָּמִים, וּמִכְסֵּה עוֹרוֹת
תַּחֲשִׁים: תוֹרָה יב
(יב) מ דְּקָשָׁה לְרִשְׁי, דְּפִרְכַּת' מִשְׁמַע

וּלְאוֹן שֶׁהוּא תְּלוּי כְּנָגַד הַפֶּתַח, וּמִסָּךְ'
מִשְׁמַע שֶׁהוּא סָכָף פְּרוּשׁ עַל הַגֵּג, לְכֵן
פִּירֵשׁ דְּ'מִסָּךְ' פִּירוּשׁוֹ מְחִיצָה. וְכַעֲנִין
זֶה צִרִיף לְפָרֵשׁ כְּמָה פְּעָמִים בְּפָרָשָׁה
זו, כִּי 'מִסָּךְ' פְּעָמִים נֶאֱמַר עַל הַסָּכָף
וּפְעָמִים נֶאֱמַר עַל הַמְחִיצָה, כְּמוֹ 'שָׁכַת
בַּעֲדוֹ', 'הִנֵּנִי שֹׁךְ אֵת דִּרְכִּי': תוֹרָה יג

שיעור יומי ליום ראשון י"ט אדר ושנים מקרא ואחד תרגום – לה – פרשת ויקהל-פקודי

יג) אֶת־הַשֶּׁלֶחַן וְאֶת־בִּדְיוֹ וְאֶת־כָּל־כֵּלָיו וְאֶת־לֶחֶם הַפָּנִים:

כ"י • לֶחֶם הַפָּנִים • כָּכר פֶּרֶשֶׁתִי, עַל־שֵׁם שֶׁהָיוּ לוֹ פָּנִים לִכְאֵן וּלְכָאֵן, שֶׁהָיָה עֲשׂוּי כַּמִּין תֵּבָה פְּרוּצָה.

יד) וְאֶת־מִנְחַת הַמָּאֹר וְאֶת־כֵּלָיָהּ וְאֶת־נֹרְתֶיהָ וְאֶת־שֶׁמֶן הַמָּאֹר:

כ"י • וְאֶת כֵּלָיָהּ • מְלָקָחִים וּמִחְתּוֹת. גִּרְתֶּיהָ • לְוִצִּינִי"ש בְּלַע"ז, בְּזִיכִים שֶׁשֶׁמֶן וְהַפְתִּילוֹת נִתְּנִין בָּהֶן. וְאֶת שֶׁמֶן הַמָּאֹר • אֵף הוּא צָרִיךְ חֲכַמִּי לֵב, שֶׁהוּא מְשַׁנָּה מִשְׁאֵר שְׁמָנִים, כְּמוֹ שֶׁמֶפֶרֶשׁ ב'מִנְחוֹת': מְגַרְגְּרוֹ בְּרֹאשׁ הַזֵּית, וְהוּא כְּתִית וְזָךְ.

טו) וְאֶת־מִזְבַּח הַקְטֹרֶת וְאֶת־בִּדְיוֹ וְאֶת־שֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה וְאֶת קְטֹרֶת הַסַּמִּים וְאֶת־מִסְךְ הַפֶּתַח לִפְתַּח הַמִּשְׁכָּן:

כ"י • מִסְךְ הַפֶּתַח • וּלְזֶלֶק שֶׁלִּפְנֵי הַמִּזְבֵּחַ, שֶׁלֹּא הָיוּ שָׁם קְרָשִׁים וְלֹא יָרִיעוֹת.

טז) אֵת מִזְבַּח הָעֹלָה וְאֶת־מִכְבַּר הַנְּחֹשֶׁת אֲשֶׁר־לוֹ אֶת־בִּדְיוֹ וְאֶת־כָּל־כֵּלָיו אֶת־הַכִּיֹּר וְאֶת־כִּנּוֹ:

יז) אֵת קַלְעֵי הַחֲצֹר אֶת־עַמֻּדָיו וְאֶת־אֲדָנֶיהָ וְאֵת מִסְךְ שַׁעַר הַחֲצֹר:

כ"י • אֶת־עַמֻּדָיו וְאֶת־אֲדָנֶיהָ • הָרִי חֲצֹר קְרוֹי כָּאֵן לְשׁוֹן זָכָר וּלְשׁוֹן נִקְבָּה, וְכֵן דְּבָרִים הֵרֵבָה. וְאֵת מִסְךְ שַׁעַר הַחֲצֹר • וּלְזֶלֶק פְּרוּשׁ לְצַד הַמִּזְבֵּחַ עֲשָׂרִים אֲמָה אֲמָצְעִיּוֹת שֶׁל רֹחַב הַחֲצֹר, שֶׁהָיָה חֲמִשִּׁים רַחֲב, וְסֻתּוֹמִין הֵימָנוּ לְצַד צִפּוֹן ט"ו אֲמָה וְכֵן לְדָרוֹם, שְׁנָאָמֶר (לְעֵיל כ"ז): "וְחִמֵּשׁ עֲשָׂרָה אֲמָה קַלְעִים לִפְתָּח".

יח) אֶת־יִתְדֵת הַמִּשְׁכָּן וְאֶת־יִתְדֵת הַחֲצֹר וְאֶת־מִיתְרֵיהֶם:

כ"י • יִתְדוֹת • לְתַקַּע וּלְקַשֵּׁר בָּהֶם סוּפֵי הַיָּרִיעוֹת בְּאַרְצָן שֶׁלֹּא יִנּוּעוּ בְּרוּחַ. מִיתְרֵיהֶם • חֲבָלִים לְקֶשֶׁר.

~ נְקוּדוֹת מִשִּׁיחוֹת קוּדֶשׁ ~ (עַל־פִּי לְקוּטִישִׁיחוֹת כֹּדֶךְ 1, עֲמוּד 185 וְאֵילֶךְ – מִתּוֹךְ 'לְקֹרֵאת שְׁבֹת')

שֶׁלֹּא יִנּוּעוּ בְּרוּחַ

אֵת יִתְדֵת הַמִּשְׁכָּן וְאֵת יִתְדֵת הַחֲצֹר וְאֵת מִיתְרֵיהֶם: יִתְדוֹת – לְתַקַּע וּלְקַשֵּׁר בָּהֶם סוּפֵי הַיָּרִיעוֹת בְּאַרְצָן שֶׁלֹּא יִנּוּעוּ בְּרוּחַ (לֵה, יח. ובפירוש רש"י)

שְׁפָתֵי חֲכָמִים

יג) נִדְקָשָׁה לְרִשְׁי, וְהָא כָּל אִשָּׁה יְכוּלָה לְאַפּוֹת לָחֶם, וְעַל זֶה פִּירֵשׁ 'כָּכָר פִּירִשְׁתִּי' וכו', וּלְכָךְ צָרִיךְ חָכֶם לֵב: תּוֹרָה יֵד

והיננו, שצריך הוא להעמיד את התלמיד באפן שכל פרט ופרט שבו, מראשו עד רגליו, יהיו שלמים וחזקים בכל הפרטים. כי אם לא יעשה כן, אי אפשר לדעת מאיזה צד ומהיכן יפיל אותו ה"רוח". ורק כשהתלמיד שלם לגמרי "עד סופי היריעות" בתורה ומצוות, אז יוכל להיות סמוך ובטוח ש"לא ינוע ברוח", וישאר איתן וחזק באמונת ה'.

הוא לחזק אצל התלמיד את היסודות ועיקרי הדברים, אך בדברים הנראים כטפלים אין הוא צריך להתעסק עם התלמיד, כי גם בלא זה ישאר חזק באמונתו. אך האמת אינה כן, שאם רוצה המחנך שהתלמיד "לא ינוע ברוח" ולא יפיל מה"רוחות" המנשבות בעולם, עליו "לתקע ולקשר" ולחזק אצל התלמיד גם "סופי היריעות".

יט וית לבושי שמושא לשמשא בקודשא ית לבושי קודשא לאהרן פהנא וית לבושי בנויה לשמשא:

(יט) אֶת־בְּגְדֵי הַשָּׂרָד לְשָׂרָת בִּקְדָשׁ אֶת־בְּגְדֵי הַקֹּדֶשׁ לְאַהֲרֹן הַכֹּהֵן וְאֶת־בְּגְדֵי בָנָיו לְכַהֵן:

י"ט • בְּגְדֵי הַשָּׂרָד • לְכִסּוֹת הָאָרוֹן, וְהַשְּׁלֶחֶן, וְהַמִּנְוָה וְהַמִּזְבֵּחַ, בְּשַׁעַת סְלוּק מִסַּעוֹת.

כ ויפקדו כל פנשאת דבני ישראל מן קדם משה:

(כ) וַיֵּצְאוּ כָּל־עַדְת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל מִלִּפְנֵי מֹשֶׁה:

כא ואתו כל גבר דאתרעני לבה וכל די אשלמת רוחה ויהא איתאיו ית אפרשותא קדם יי לעבדית משפן זמנא ולכל פלחנה וללבושי קודשא:

(כא) וַיָּבֹאוּ כָּל־אִישׁ אֲשֶׁר־נִשְׂאוֹ לְבוֹ וְכָל אִשָּׁר נָדְבָה רוּחוֹ אֹתוֹ הֵבִיאוּ אֶת־תְּרוּמַת יְהוָה לַמִּלָּאכָה אֲהֵל מוֹעֵד וְלִכְל־עֲבֹדָתוֹ וּלְבְגְדֵי הַקֹּדֶשׁ:

כב ומיתן גבריא על נשיא כל דאתרעני לבה איתאיו שירין ושכבין ועזקן ומחורף כל מן דדבה וכל גבר די ארים ארמות דהבא קדם יי:

(כב) וַיָּבֹאוּ הָאֲנָשִׁים עַל־הַנָּשִׁים כָּל אִשָּׁר הֵבִיאוּ חָח וָנֶזֶם וְטַפַּעַת וְכוּמָז כָּל־כְּלִי זָהָב וְכָל־אִישׁ אֲשֶׁר הֵנִיף תְּנוּפֶת זָהָב לַיהוָה:

שפכת רש"י על "טו את העזים". חח • הוא תכשיט של זהב עגל, נתון על הזרוע, והוא הצמיד. וכומוז • כלי זהב הוא, נתון כנגד אותו מקום לאשה. ורבותינו פשוט שם כומוז, כאן מקום זמה.

י"ט • על הנשים • עם הנשים, וסמוכין אליהם. (מה שהתרגום הניח 'על' כפשוטו, משום שלא מתרגם: 'ויבאו האנשים' ואתו גבריא, כמו שמתרגם לעיל מינה, רק מתרגם: 'ומיתן', ורצה לומר, שהביאו חח ונזם בעודן על הנשים, כמו

כג וכל גבר דאשתכח עמה תכלא וארגמן וצבע זהורי ובוץ ומעצי ומשכי דדכרי מסמקי ומשכי ססגנא איתאיו:

(כג) וְכָל־אִישׁ אֲשֶׁר־נִמְצָא אֹתוֹ תְּכֵלֶת וְאַרְגָּמָן וְתוֹלַעַת שָׁנִי וְשֵׁשׁ וְעִזִּים וְעֹרֹת אֵילִם מְאֻדָּמִים וְעֹרֹת תַּחֲשִׁים הֵבִיאוּ:

י"ט • וְכָל־אִישׁ אֲשֶׁר־נִמְצָא אֹתוֹ • תְּכֵלֶת אוֹ אַרְגָּמָן אוֹ תוֹלַעַת שָׁנִי אוֹ עוֹרוֹת אֵילִים אוֹ תַּחֲשִׁים*, כָּלֶם הֵבִיאוּ.

שפתי חכמים

להקשות על דברי רש"י שפירש דקרא 'או' 'או' קאמר ללא צורך, דהיכי סלקא דעתך לומר דוקא מי שיש לו כל הדברים יביא ומי שאין לו כל הדברים לא יביא, ומה יעשה העני שאין לו אלא מין אחד, והקרא קאמר 'מאת כל איש אשר ידבנו לבו תקחו

תכשיט: פ דקשה לרש"י על פירוש, דמשמע ש'כומוז' הוא שם העצם לדבר ערוה, והלא לשוננו נקרא לשון הקדש לפי שאין בו מלה המורה על הערוה, לכך מביא ורבותינו 'וכו' תורה כג (כג) צ יש מקשים, למה מדלג רש"י שש ועזים. ונראה לי ליישב, דיש עוד

(כב) ב (נחלה יקב) דקשה לרש"י, דאין מקבלין צדקה מן הנשים אלא דבר מועט, לפיכך אמר שבאו האנשים עם הנשים: ע דמתרגם על 'חח' שירין, וכן על 'אצבעה' שבפרשת מידן מתרגם נמי שירין, ועל 'צמידין' מתרגם נמי שירין, ופירושו של אלו פשיטא שהוא

כד כל דארים ארמות כסף ונחש איתאיו ית
אפרשותא קדם יי וכל די אשתכח עמה
אעי שטין לכל עבדת פלחנא איתאיו:

(כד) כָּל־מֵרִים תְּרוּמַת כֶּסֶף וְנִחֲשֶׁת הָבִיאוּ אֶת
תְּרוּמַת יְהוָה וְכָל אֲשֶׁר נִמְצָא אֹתוֹ עֲצֵי שִׁטִּים
לְכָל־מְלָאכֶת הָעֲבֹדָה הָבִיאוּ:

~ נקודות משיחות קודש ~ ('לקוטי שיחות' כרך לא, עמוד 217)

נִיכָר כִּי לַמְּרוֹת הַהֶבְדָּלִים, כּוֹלֵם מְאַחֲדִים וְשׁוֹיִם לַפְּנֵי
הַקֶּבֶ"ה.
רַעֲיוֹן זֶה בָּא לִידֵי בִטּוֹי הֵן בְּנִדְבַת הַמִּשְׁכָּן, כְּאֵמּוֹר, וְהֵן
בְּעִשְׂתֵּי הַמִּשְׁכָּן בְּפוֹעֵל, כְּפֹרוֹשׁ רַש"י עַל הַכְּתוּב בַּפָּרָשָׁה,
"וְלַהּוֹרוֹת נָתַן בְּלָבוֹ, הוּא וְאַהֲלֵיָאֵב בֶּן אַחֲסִימָקוֹ לַמִּטָּה דָן":
"וְאַהֲלֵיָאֵב מִשְׁבֵּט דָּן, מִן הִירוּדִין שֶׁבְּשִׁבְטִים מִבְּנֵי
הַשִּׁפְחוֹת, וְהַשְׁנוּהוּ מִקְּדוֹם לְבַצֵּלָאֵל לְמַלְאכַת הַמִּשְׁכָּן וְהוּא
מְגֻדְּלֵי הַשִּׁבְטִים, לְקַיֵּם מָה שֶׁנֶּאֱמַר וְלֹא נִיכָר שׁוֹעַ לַפְּנֵי
דל".

בְּנִדְבַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְמַלְאכַת הַמִּשְׁכָּן, הִיָּה דְבָר וְהִיפּוּכּוֹ:
מִצַּד אֶחָד - כָּל אִישׁ וְאִשָּׁה הָבִיאוּ כָּפִי נִדְבַת לְבָם וְכָפִי מַה
שֶׁהִיָּה בְּיָדָם, וּמִצַּד שֵׁנִי - כָּל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֹלָא יוֹצֵא־מֵהַכֶּלֶל
הַשְׁתַּתְּפוּ בְּנִדְבָה זו.
מִשְׁמַעוֹת הַדְּבָרִים בַּפְּנִימִיּוּתָם:
יֵשׁ פְּרָטִים שֶׁבָּהֶם כָּל יִשְׂרָאֵל שׁוֹיִם, קְדָגְמַת הַמִּצְוֹת
הַמַּעֲשִׂיּוֹת. לַעֲוִמַת זֶה, יֵשׁ עֲנִינִים, דְּגָמַת אֶהְבַּת ה' וְיִרְאַת
ה', שֶׁבָּהֶם יֵשׁ חִילוּקֵי דְרָגוֹת.
תַּכְלִית הַפְּנוּנָה הִיא שֶׁהָאֲחֻדוֹת תְּבוּא לִידֵי בִיטּוֹי גַּם בְּאוֹתָם
דְּבָרִים שֶׁבָּהֶם יֵשׁ הֶבְדָּלִים בֵּין אִישׁ לַרֵּעֵהוּ. דְּהֵינּוּ, שִׁיְהִיָּה

כה וכל אתתא חכמת לבא בידהא מעזלא
ומיתן פד עזל ית תכלא וית ארגונא ית צבע
זהורי וית בוצא:

(כה) וְכָל־אִשָּׁה חֲכַמַת־לֵב בִּידֶיהָ טָווּ וַיָּבִיאוּ מִטָּוָה
אֶת־הַתְּכֵלֶת וְאֶת־הָאַרְגָּמָן אֶת־תוֹלַעַת הַשָּׁנִי וְאֶת־
הַשֵּׁשׁ:

~ נקודות משיחות קודש ~ (על"פ לקוטי שיחות כרך לא, עמוד 207 ואילך – מתוך 'לקראת שבת')

הטעם שרק הנשים התעסקו בטווה

וְעַל־פִּיָּזָה יֵשׁ לוֹמַר, דְּמִכִּינּוֹן שָׂרֵב הָאֲנָשִׁים חֲטָאוּ בַּחֲטָא
הָעָגֹל, לֹא הִיָּתָה לָהֶם נְאֻמָּנוּת שִׁיעֲשׂוּ מְלָאכְתָּם לְשִׁמְיָהּ,
וְלִכְּנֵן לֹא הִתִּירוּ לָהֶם לְהִתְעַסֵּק בַּטָּווָה (וְרַק אֵלּוּ שֶׁבָּהֶם בָּחַר
הַקֶּבֶ"ה שִׁיעֲתַּעֲסְקוּ בַּמְּלָאכַת הַמִּשְׁכָּן, וְיִדְאִי הַדְּבָר שִׁיעֲשׂוּ
מְלָאכְתָּם לְשִׁמְיָהּ).
מִה־שְּׂאִינֵי־כֵן הַנָּשִׁים שֶׁלֹּא חֲטָאוּ בַּחֲטָא הָעָגֹל, אֵין טַעַם
לוֹמַר שֶׁלֹּא יַעֲשׂוּ מְלָאכְתָּן לְשִׁמְיָהּ, וְלִכְּנֵן הִתִּירוּ לָהֶן
לְהִתְעַסֵּק בַּטָּווָה.

וְכָל־אִשָּׁה חֲכַמַת־לֵב בִּידֶיהָ טָווּ וַיָּבִיאוּ מִטָּוָה (לה, כה)
מִצִּינוּ שֶׁהַנָּשִׁים טָווּ אֶת הַתְּכֵלֶת וְהָאַרְגָּמָן וְכו' לְמַלְאכַת
הַמִּשְׁכָּן, מִה־שְּׂאִינֵי־כֵן הָאֲנָשִׁים שָׂרֵב הָבִיאוּ אֶת "הַתְּכֵלֶת
וְהָאַרְגָּמָן גו'" אִף לֹא הִכִּינוּ אוֹתָן בְּעֵצָמָם לְמַלְאכַת הַמִּשְׁכָּן.
וְיֵשׁ לַעֲיֹן בְּטַעַם הַחִלּוּק.
וְיֵשׁ לוֹמַר בְּזֶה: דְּהֵנָּה מְלָאכַת הַמִּשְׁכָּן הִיָּתָה צְרִיכָה לְהִיּוֹת
"לְשִׁמְיָהּ" כְּדִפְרִישׁ רַש"י "וְעֲשׂוּ לִי מִקְדָּשׁ - וְעֲשׂוּ לְשִׁמִּי בֵּית
קֹדֶשׁ".

שפתי חכמים

ומשום הכי לא נקט רש"י שש ועזים,
כִּינּוֹ דְּמִלְתָּא דְּפִשְׁטָא הוּא שִׁיבִיאוּ
לְבָדָם. וְעוֹד, דְּכִתִּיב וְכָל הַנָּשִׁים אֲשֶׁר
נִשָּׂא לָבֶן וְגו' טוּוּ אֶת הָעֲזִים, דְּמִשְׁמַע
מִקְרָא אֶת הָעֲזִים לְבָד הָבִיאוּ,
וּמִדְּסִמִּיָּה בְּכָל הָעֲנָן שֶׁשׁ אֲצֵל עֲזִים,
לְלַמֵּד בָּא לְהַקְשִׁיזוּ לַעֲזִים שֶׁלְּבָדוֹ בָּא,
מִשׁוּם הִכִּי לֹא צָרִיךְ לְפָרֵשׁ דִּישׁ וְעֲזִים
לְבָדוֹ בָּא: תורה כד

שִׂאִין לוֹ אֶלָּא מִינ אֶחָד לֹא וַיָּבִיאוּ בֵּינוֹן
דְּשִׁלְשֶׁתָּן צְרִיכִין לְמַלְאכָה, שִׂאִין
עוֹשִׂין שׁוּם דְּבָר מִזֶּה בְּלֹא זֶה. אֲבָל
שֶׁשׁ מִצִּינוּ בְּבִגְדֵי כְּהֻנָּה הַדְּיוּטִים
שֶׁעֲשׂוּ מִשֵּׁשׁ לְבָד, וְכֵן אוֹתָן אֶרְבָּעָה
בְּגָדִי כֵּהֵן גְּדוֹל שֶׁהִיָּה עוֹבֵד בְּהֵן
בְּעִבּוּדַת פָּנִים בְּיוֹם הַכִּיפּוּרִים וְכֵן
בְּשָׂאָר עִבּוּדוֹת, וְכֵן בְּנוֹצָה שֶׁל עֲזִים
לֹא הָיוּ עוֹשִׂין מִהֵן שׁוּם דְּבָר רַק
יִרְעוּת עֲזִים פְּשִׁיטָא הוּא דִּיבִיאוּ לְבָד,

אֶת תְּרוּמַתִּי. אֶלָּא עַל כִּרְחֹק צְרִיךְ
לוֹמַר מִשׁוּם שֶׁמִּצִּינוּ כִּי שִׁלְשָׁה מִיָּנִים
הָלָלוּ, דְּהֵינּוּ תְּכֵלֶת וְאַרְגָּמָן וְתוֹלַעַת
שָׁנִי, שֶׁשִּׁלְשֶׁתָּם אֵלּוּ הֵם תְּמִיד בְּכָל
מְלָאכַת הַמִּשְׁכָּן וּבְבִגְדֵי כֵּהֵן גְּדוֹל, וְכֵן
עוֹרוֹת אֵילִים מְאָדְמִים וְעוֹרוֹת תְּחָשִׁים
מִשְׁנִיָּהֶם יִחַדְּיוּ עֲשׂוּ מִכְּסֵּה לְאֹהֶל, כְּמוֹ
שֶׁפִּירֵשׁ רַש"י בַּפָּרָשָׁה תְּרוּמָה, מִשׁוּם
הִכִּי סָלָא דְּעֵתָא אֲמִינָא דְּכָל מִי שִׁישׁ
לוֹ כָּל הַדְּבָרִים אֵלּוּ דְּנֻקָּא וַיָּבִיאוּ וּמִי

(כו) וְכָל-הַנָּשִׁים אֲשֶׁר נָשָׂא לָבֶן אֶתְנָה בְּחַכְמָה טוֹב
 כו וְכָל נְשִׂיא דְאַתְרַעִי לְבָהּ עִמָּהּ בְּחַכְמָא
 עִזְלָן יְת' מַעֲזִיא (במ"ג רפ"ו: מעזיא):
אֶת-הָעֵזִים:

כ"י • טוֹב אֶת הָעֵזִים • (שבת צט) היא היתה אֲמִנוּת יְתֵרָה, שְ�מַעֲל גְבִי הָעֵזִים טוֹוִין אוֹתָן.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות' כרך טז עמוד 456)

הנשים לא נצטוו לעשות את הטויה על-גבי העזים, אלא
 נתעוררו לכך מצד עצמן. הנשים הבינו שאם זכו לכשרון
 מיחד זה מאת ה', מטרת הדבר היא - המשפן.

(כו) וְהַנָּשִׂאם הֵבִיאוּ אֶת אַבְנֵי הַשֹּׁהַם וְאֶת אַבְנֵי
 הַמַּלְאִים לְאַפֹּד וְלַחֹשֶׁן:
 כו וְנִרְכַּבְנָא אֶתִּיאוּ יְת' אַבְנֵי בּוּדְלָא וְיְת'
 אַבְנֵי אַשְׁלִמוּתָא לְשַׁקְעָא בְּאַפֹּדָא
 וּבְחֹשֶׁנָּא:

כ"י • וְהַנָּשִׂאם הֵבִיאוּ • אָמַר רַבִּי נָתָן: מָה רָאוּ
 נְשִׂאִים לְהַתְנַדֵּב בַּחֲנֻכַּת הַמִּזְבֵּחַ בַּתְּחִלָּה, וּבְמַלְאֲכַת
 הַמִּשְׁכָּן לֹא הִתְנַדְּבוּ בַּתְּחִלָּה? אֵלָּא כִּן אָמְרוּ
 נְשִׂאִים: 'הִתְנַדְּבוּ צָבוּר מִה שֶׁמִּתְנַדְּבִין, וּמִה
 שֶׁמִּתְסַרִּין, אָנוּ מְשִׁלְמִין אוֹתוֹ'. כִּיֹּן שֶׁהִשְׁלִימוּ
 צָבוּר אֶת הַפֶּל, שֶׁנֶּאֱמַר (לִקְמ"ו): "וְהַמַּלְאָכָה הִיְתָה
 דִּים", אָמְרוּ נְשִׂאִים, מָה עָלִינוּ לַעֲשׂוֹת? הֵבִיאוּ אֶת
 אַבְנֵי הַשֹּׁהַם וְגו'. לָכֵן הִתְנַדְּבוּ בַּחֲנֻכַּת הַמִּזְבֵּחַ
 תְּחִלָּה. וּלְפִי שְׁנֵת־עֶצְלוֹ מִתְחִלָּה, נִחְסְרָה אוֹת מִשְׁכָּם,
 "וְהַנָּשִׂאם" כְּתִיב.

(כח) וְאֶת-הַבָּשָׂם וְאֶת-הַשֶּׁמֶן לְמָאֹר וְלִשְׁמֹן
 הַמִּשְׁחָה וְלִקְטֹרֶת הַפָּמִים:
 כח וְיְת' בּוּסְמָא וְיְת' מִשְׁחָא לְאַנְהִירוּתָא
 וְלִמִּשְׁחָא דְרִבּוּתָא וְלִקְטֹרֶת בּוּסְמָיָא:

(כט) כָּל-אִישׁ וְאִשָּׁה אֲשֶׁר נָדַב לָבָם אֹתָם לְהָבִיא
 לְכָל-הַמַּלְאָכָה אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה לַעֲשׂוֹת בְּיַד-מֹשֶׁה
 הֵבִיאוּ בְנֵי-יִשְׂרָאֵל נִדְבָה לַיהוָה: פ
 כט כָּל גִּבֹּר וְאַתְתָּא דְאַתְרַעִי לְבָהּ עִמָּהּ
 לְאַיְתָאָה לְכָל עֲבֻדָּתָא דִּי פִקֵּד יְי' לְמַעַבְד
 בִּידָא דְמֹשֶׁה אֶתִּיאוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל נִדְבָתָא
 לַיהוָה:

♦ יום שני כ' אדר ♦

(ל) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל רְאוּ קָרָא יְהוָה
 בָּשָׂם בְּצִלְאֵל בֶּן-אוּרִי בֶן-חֹר לְמַטֵּה יְהוּדָה:
 ל וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל חֲזוּ דְרַבִּי יְי'
 בָּשָׂם בְּצִלְאֵל בֶּן אוּרִי בֶן חֹר לְשִׁבְטָא
 דִּיהוּדָה:

כ"י • חור • בְּנֵה שֶׁל מְרִים הָיָה.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות' כרך לא עמ' 212)

בְּנֵה שֶׁל מְרִים הָיָה (רש"י לה, ל) יֵשׁ לְשָׂאֵל, הָרִי רִש"י כָּבוֹר
 כְּתָב כֵּן לְעִיל. וְעוֹד, מְדוּעַ לֹא כְּתָב כֵּן בְּפִרְשֵׁת פִּי־תִשָּׂא
 (לא, ב), שֶׁגַּם שָׁם מִיָּחָס בְּצִלְאֵל לְחֹר. וְיֵשׁ לוֹמַר, שֶׁרִש"י
 זֶה אֵינוֹ דָּבוּר בְּפִי עַצְמוֹ, אֵלָּא הִתְחִלַּת פִּרְש"י הֵבָא (פסוק
 לד). כְּלוּמַר: הַכְּתוּב מוֹדִיעַ גָּדֹל יְחוּסוֹ שֶׁל בְּצִלְאֵל גַּם מִצֵּד
הָאֵם, שֶׁבָּזָה מִתְקִים יוֹתֵר טָפִי הַשְׁוֹת ה'שׁוּע' ל'דל'. אָבֵל
 בְּפִרְשֵׁת פִּי־תִשָּׂא יֵשׁ לוֹמַר בְּפִשְׁטוֹת, שֶׁהֵיחֹס לְחֹר הוּא
 מִצֵּד מַעֲלוֹתָיו שֶׁל חֹר הַמְּפֹרָשׁוֹת בְּכְתוּב (וּבִרש"י).

שפת חכמים

(ל) ק דַּקְשָׁה לְרִש"י, לָמָּה לֹא יָחִסוּ אֵלָּא עַד חֹר, לֹא הָיָה לִיָּה לְמִימַר אֵלָּא 'בְּצִלְאֵל בֶּן אוּרִי לְמִשְׁחָה יְהוּדָה'. וּמִתְרַץ,
 חֹר בְּנֵה שֶׁל מְרִים הָיָה שְׁהִיְתָה נְבִיאָה, לָכֵן זָכָה לָזֶה: תוֹרָה לֹא

לא וְאֶשְׁלֵם עִמָּה רוּחַ נְבוּאָה מִן קֳדָם יי
בְּחֻמָּתָא בְּסוּכְלִתְנֻוּ וּבְמַדְעָא וּבְכָל עֲבִידָא :

(לא) וַיִּמְלֵא אֹתוֹ רוּחַ אֱלֹהִים בְּחֻמָּה בְּתִבּוּנָה
וּבְרַעַת וּבְכָל־מְלָאכָה:

לב וְלֹאֲלָפָא אוּמְנֻון לְמַעַבְדַּ בְּדִהְבָּא וּבְכֻסְפָּא
וּבְנִחְשָׂא :

(לב) וַלְחָשֵׁב מַחֲשַׁבְתָּ לַעֲשׂוֹת בְּזָהָב וּבְכֶסֶף וּבְנִחַשֶׁת:

לג וּבְאוּמָנוּת אֶבֶן טָבָא לְאַשְׁלֵמָא וּבְנִגְרוּת
אַעָא לְמַעַבְדַּ בְּכָל עֲבִידַת אוּמְנֻון :

(לג) וּבְחִרְשֶׁת אֶבֶן לְמִלְאֵת וּבְחִרְשֶׁת עֵץ לַעֲשׂוֹת
בְּכָל־מְלָאכַת מַחֲשַׁבְתָּ:

לד וְלֹאֲלָפָא יְהִיב בְּלִפְנֵי הוּא וְאַהֲלִיאֵב בַּר
אַחִיסָמֶךְ לְשִׁבְטָא דְדָן :

(לד) וּלְהוֹרֹת נָתַן בְּלִבּוֹ הוּא וְאַהֲלִיאֵב בֶּן־אַחִיסָמֶךְ
לְמַטֵּה־דָן:

כז"י ◀ וְאַהֲלִיאֵב • מְשַׁבֵּט דָּן, מִן הַיְּרֻדִים | לְבַצְלָאֵל לְמִלְאכַת הַמִּשְׁכָּן, וְהוּא מְגֹדְלֵי הַשְּׂבָטִים,
שְׂבַשְׂבָטִים, מִבְּנֵי הַשְּׂפָחוֹת. וְהַשְּׁוֹהוּ הַמָּקוֹם | לְקַיִם מַה שֶּׁנֶּאֱמַר (אִיוב לד) : "וְלֹא נִכְרַשׁוּעַ לִפְנֵי־דָל".

לה אֶשְׁלֵם עִמָּהוּן חֲפִימוֹת לָבָא לְמַעַבְדַּ כָּל
עֲבִידַת נִגְרָא וְאַמְן וְצִיר בְּתִכְלָא וּבְאַרְגָּוָא
בְּצִבְעָא זְהוּרִי וּבְכוּצָא וּמַחֲזִי עֲבִדֵּי כָל עֲבִידָא
וּמַלְפֵי אוּמְנֻון :

(לה) מִלֵּא אֹתָם חֲכֻמַּת־לֵב לַעֲשׂוֹת כָּל־מְלָאכַת
חִרְשׁ וְחִשָּׁב וְרָקַם בְּתִכְלָת וּבְאַרְגָּמָן בְּתוֹלַעַת הַשָּׁנִי
וּבִשְׁשׁ וְאַרְגָּ עֲשִׂי כָל־מְלָאכָה וְחִשְׁבֵי מַחֲשַׁבְתָּ:

א וְעַבְדַּ בְּצִלָּאֵל וְאַהֲלִיאֵב וְכָל גְּבֵר חֲפִים
לָבָא דִּיהִיב יי חֻמָּא וְסוּכְלִתְנֻתָא בְּהוּן
לְמַדְעָא לְמַעַבְדַּ יַת כָּל עֲבִידַת פְּלִחָן קוּדְשָׁא
לְכָל דִּי פִקְדַּ יי :

לו (א) וַעֲשֵׂה בְּצִלָּאֵל וְאַהֲלִיאֵב וְכָל אִישׁ חֲכַם־לֵב
אֲשֶׁר נָתַן יְהוָה חֲכָמָה וּתְבוּנָה בְּהֵמָּה לַדָּעַת
לַעֲשׂוֹת אֶת־כָּל־מְלָאכַת עֲבֹדַת הַקֹּדֶשׁ לְכָל אֲשֶׁר־
צִוָּה יְהוָה:

ב וּקְרָא מִשָּׁה לְבַצְלָאֵל וְאַהֲלִיאֵב וְלְכָל
גְּבֵר חֲפִים לָבָא דִּיהִיב יי חֻמָּתָא בְּלִפְנֵי כָל
דְּאַתְרֵעִי לִבְּהָ לְמַקְרַב לְעַבְדָּתָא לְמַעַבְדַּ
יְתָה :

(ב) וַיִּקְרָא מֹשֶׁה אֶל־בְּצִלָּאֵל וְאֶל־אַהֲלִיאֵב וְאֶל כָּל־
אִישׁ חֲכַם־לֵב אֲשֶׁר נָתַן יְהוָה חֲכָמָה בְּלִבּוֹ כָּל אֲשֶׁר
נִשְׁאוּ לָבוֹ לְקִרְבָּה אֶל־הַמְּלָאכָה לַעֲשׂוֹת אֹתָהּ:

ג וּנְסִיבוּ מִן קֳדָם מֹשֶׁה יַת כָּל אֲפֻרְשֻׁתָא דִּי
אִיתִיאוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְעֲבִידַת פְּלִחָן קוּדְשָׁא
לְמַעַבְדַּ יְתָה וְאַנּוּן מִיָּתֵן לָהּ עוֹד נִדְבָתָא
בְּצִפּוֹר בְּצִפּוֹר :

(ג) וַיִּקְחוּ מִלִּפְנֵי מֹשֶׁה אֶת כָּל־הַתְּרוּמָה אֲשֶׁר
הָבִיאוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְמִלְאכַת עֲבֹדַת הַקֹּדֶשׁ לַעֲשׂוֹת
אֹתָהּ וְהֵם הָבִיאוּ אֵלָיו עוֹד נִדְבָה בַּבֶּקֶר בַּבֶּקֶר:

ד וַאֲתָו כָּל חֲפִימָא דְעֻבְדִּין יַת כָּל עֲבִידַת
קוּדְשָׁא גְּבֵר גְּבֵר מַעַבְדָּתָה דְאַנּוּן עֻבְדִּין :

(ד) וַיָּבִיאוּ כָּל־הַחֲכָמִים הָעֹשִׂים אֶת כָּל־מְלָאכַת
הַקֹּדֶשׁ אִישׁ־אִישׁ מִמְּלָאכְתּוֹ אֲשֶׁר־הֵמָּה עֹשִׂים:

ה ואמרו למשה למימר מסגן עמא לאיתא
מסת פלחנא לעבדתא דפקד יי למעבד
יתא:

(ה) ויאמרו אל־משה לאמר מִרְכָּבִים הָעַם לְהִבְיֹא מִדֵּי
הַעֲבֹדָה לְמַלְאכָה אֲשֶׁר־צִוָּה יְהוָה לַעֲשׂוֹת אֹתָהּ:

כ"ט • מדי העבודה • יותר מדרי צדף העבודה.

ו ופקד משה ואעברו כרוזא במשריתא
למימר גבר ואתתא לא יעבדון עוד עבדתא
לאפרשות קודשא ופסק עמא מלאיתא:

(ו) ויצו משה ויעבירו קול במחנה לאמר איש
ואשה אל־יעשו עוד מלאכה לתרומת הקדש
ויפלא העם מהביא:

כ"ט • ויפלא • לשון מניעה.

ז ועבדתא הנת מסת לכל עבדתא למעבד
יתא ויתרת:

(ז) והמלאכה היתה דים לכל־המלאכה לעשות
אתה והותר: ם

כ"ט • והותר • כמו (לעיל ח): "והקבד אתה לבו", (מלכים ב א):
"והפכות את מואב".

כ"ט • והמלאכה היתה דים לכל־המלאכה •
ומלאכת ההקאה היתה דים של עושי המשכן,
לכל המלאכה של משכן לעשות אותה ולהותר.

ח ועבדו כל חפמי לפא בעבדי עבדתא ית
משכנא עשר יריען דבין שזיר ותכלא
וארגנא וצבע זהורי צורת כרובין עובד
אמן עבד יתהון:

(ח) ויעשו כל־חכמ־לב בעשי המלאכה את־
המשכן עשר יריעת שש משזר ותכלת וארגמן
ותולעת שני פרכים מעשה חשב עשה אתם:

ט ארפא דיריעתא חדא עסרין ותמניא אמין
ופותיא ארבע אמין דיריעתא חדא משחתא
חדא לכל יריעתא:

(ט) ארף היריעה האחת שמנה ועשרים באמה
ורחב ארבע באמה היריעה האחת מדה אחת
לכל־היריעות:

י ולפף ית חמש יריען חדא עם חדא וחמש
יריען לפף חדא עם חדא:

(י) ויחבר את־חמש היריעות אחת אל־אחת וחמש
יריעת חפר אחת אל־אחת:

יא ועבד ענובין דתכלא על ספתא דיריעתא
חדא מסטרא בית לופי פן עבד בספתא
דיריעתא פסטרא בית לופי תנייתא:

(יא) ויעש ללאת תכלת על שפת היריעה האחת
מקצה במחברת פן עשה בשפת היריעה
הקיצונה במחברת השנית:

שפתי חכמים

משמע לשון ציווי להותר, וזה אינו,
דהא אינו מצוה להותר, לכה מפרש
'להותר', וכן מצינו כמה תיבות
שנחסרין למ"ד, כמו 'והקבד' ולהקבד,
'והפכות' ולהפכות: תורה ח

אהבאות נדבה, ותיבות 'לכל'
המלאכה' קאי אמלאכת המשכן, מפני
שאין טעם לומר המלאכה היתה
מספקת לכל המלאכה אם הוא ממין
אחד. גם כינוי 'דים' שב על עושי
המלאכה: ת דקשה לרש"י, ד'והותר'

לו (ה) ר פירוש של מ"ם זו לשון 'וותר',
כמו 'וואהב יעקב את רחל מלאה'.
והוסיף מלת 'צורף', כי הם לא הביאו
רק צרכי העבודה, לא העבודה
עצמה: תורה ו
(ז) ש כלומר, תיבת 'והמלאכה' קאי

יב חֲמִשִּׁין עֲנוּבִין עֲבַד בִּירֵיעָתָא חָדָא
וְחֲמִשִּׁין עֲנוּבִין עֲבַד בְּסִטְרָא דִּירֵיעָתָא דְּבֵית
לֹפִי תְּנִיחָא מְכוּנָן עֲנוּבִינָא חָדָא לְקַבֵּל
חָדָא:

יג וְעַבְד חֲמִשִּׁין פּוּרְפִין דְּדִהֵב וְלִפְּהָ יֵת
רִיעָתָא חָדָא עִם חָדָא בְּפּוּרְפִינָא וְהוּה
מִשְׁכָּנָא חָד:

יד וְעַבְד וְרִיעָן דְּמַעְזִי לְפָרְסָא עַל מִשְׁכָּנָא
חָד עֶשֶׂר וְרִיעָן עֲבַד יְתֵהָן:

טו אֲרָכָא דִּירֵיעָתָא חָדָא תְּלָתִין בָּאֲמִין
וְאֲרָבַע אֲמִין פּוּתִינָא דִּירֵיעָתָא חָדָא מִשְׁחָתָא
חָדָא לְחַד עֶשֶׂר וְרִיעָן:

טז וְלִפְּהָ יֵת חֲמִשׁ וְרִיעָן לְחוּד וְיֵת שֵׁת וְרִיעָן
לְחוּד:

יז וְעַבְד עֲנוּבִין חֲמִשִּׁין עַל סַפְתָּא דִּירֵיעָתָא
בְּסִטְרָא בֵּית לֹפִי וְחֲמִשִּׁין עֲנוּבִין עֲבַד עַל
סַפְתָּא דִּירֵיעָתָא דְּבֵית לֹפִי תְּנִיחָא:

יח וְעַבְד פּוּרְפִין דְּנִחְשָׂא חֲמִשִּׁין לְלִפְפָּא יֵת
מִשְׁכָּנָא לְמַהוּי חָד:

יט וְעַבְד חוּפָּאָה לְמִשְׁכָּנָא מִשְׁכִּי דְּדִכְרִי
מִסְמָקִי וְחוּפָּאָה מִשְׁכִּי דְּסִסְגוּנָא מְלַעְלָא:

כ וְעַבְד יֵת דְּפִינָא לְמִשְׁכָּנָא דְּאֻעִי שְׁטִין
קִימִין:

כא עֶשֶׂר אֲמִין אֲרָכָא דְּדָפָא וְאֲמָתָא וּפְלָגוֹת
אֲמָתָא פּוּתִינָא דְּדָפָא חָד:

כב תְּרִמִּין צִירִין לְדָפָא חָד מִשְׁלִבִין חָדָא
לְקַבֵּל חָדָא כֹּן עֲבַד לְכָל דְּפִי מִשְׁכָּנָא:

כג וְעַבְד יֵת דְּפִינָא לְמִשְׁכָּנָא עֶסְרִין דְּפִין
לְרוּחַ עֶבֶר דְּרוּמָא:

(יב) חֲמִשִּׁים לָלֶאֱת עֲשֵׂה בִירֵיעָה הָאֶחָת וְחֲמִשִּׁים
לָלֶאֱת עֲשֵׂה בִקְצֵה הַיְרִיעָה אֲשֶׁר בְּמַחְבֶּרֶת
הַשְּׁנִית מִקְבִּילַת הַלָּלֶאֱת אֶחָת אֶל־אֶחָת:

(יג) וַיַּעַשׂ חֲמִשִּׁים קְרָסִי זָהָב וַיַּחֲבֵר אֶת־הַיְרִיעֹת
אֶחָת אֶל־אֶחָת בְּקְרָסִים וַיְהִי הַמִּשְׁכָּן אֶחָד: פ

(יד) וַיַּעַשׂ יְרִיעֹת עֲזִים לְאַהֵל עַל־הַמִּשְׁכָּן עֲשֶׂתִּי
עֲשָׂרָה יְרִיעֹת עֲשֵׂה אֹתָם:

(טו) אֲרָךְ הַיְרִיעָה הָאֶחָת שְׁלֹשִׁים בָּאֲמָה וְאַרְבַּע
אֲמֹת רָחֵב הַיְרִיעָה הָאֶחָת מִדָּה אֶחָת לְעֲשֶׂתִּי
עֲשָׂרָה יְרִיעֹת:

(טז) וַיַּחֲבֵר אֶת־חֲמִשׁ הַיְרִיעֹת לָבַד וְאֶת־שֵׁשׁ
הַיְרִיעֹת לָבַד:

(יז) וַיַּעַשׂ לָלֶאֱת חֲמִשִּׁים עַל שְׂפַת הַיְרִיעָה הַקִּיצֵנָה
בְּמַחְבֶּרֶת וְחֲמִשִּׁים לָלֶאֱת עֲשֵׂה עַל־שְׂפַת הַיְרִיעָה
הַחֲבֶרֶת הַשְּׁנִית:

(יח) וַיַּעַשׂ קְרָסִי נְחֹשֶׁת חֲמִשִּׁים לַחֲבֵר אֶת־הָאֹהֶל
לְהִיֵּת אֶחָד:

(יט) וַיַּעַשׂ מִכְסֵּה לְאַהֵל עֶרְת אֵילָם מְאֻדָּמִים
וּמִכְסֵּה עֶרְת תַּחֲשִׁים מְלֻמָּעָה: ס

(כ) וַיַּעַשׂ אֶת־הַקְּרָשִׁים לַמִּשְׁכָּן עֲצֵי שִׁטִּים עֹמְדִים:

(כא) יַעֲשֶׂר אֲמֹת אֲרָךְ הַקְּרֶשׁ וְאֲמָה וַחֲצֵי הָאֲמָה
רָחֵב הַקְּרֶשׁ הָאֶחָד:

(כב) שְׁתֵּי יָדָת לַקְּרֶשׁ הָאֶחָד מְשֻׁלָּבֹת אֶחָת אֶל־
אֶחָת כֹּן עֲשֵׂה לְכָל קְרָשֵׁי הַמִּשְׁכָּן:

(כג) וַיַּעַשׂ אֶת־הַקְּרָשִׁים לַמִּשְ�כָּן עֲשָׂרִים קְרָשִׁים
לְפָאת נֹגֵב תִּימָנָה:

כד וארבעין סמכין דכסף עבד תחות עשרין
דפין תרין סמכין תחות דפא חד לתרין
ציריהי ותרין סמכין תחות דפא חד לתרין
ציריהי:

כה ולסטר משכנא תניתא לרוח צפונא עבד
עשרין דפין:

כו וארבעין סמכיהון דכסף תרין סמכין
תחות דפא חד ותרין סמכין תחות דפא
חד:

כז ולספיי משכנא מערבא עבד שתא דפין:

כח ותרין דפין עבד לזוית משכנא
בסופיהון:

כט והוּוּ מכונין מלרע וכתדא הוּוּ מכונין על
רישה לעזקתא חדא פן עבד למרויהון
לתרין זון:

ל והוּוּ תמניא דפין וסמכיהון דכסף שתא
עשר סמכין תרין סמכין תרין סמכין תחות
דפא חד:

לא ועבד עברי דאעי שטין חמשא לדפי
סטר משכנא חד:

לב וחמשא עברין לדפי סטר משכנא תניתא
וחמשא עברין לדפי משכנא לסופיהון
מערבא:

לג ועבד ית עברא מציעא לאעברא בגו
דפיא מן ספיי לספיי:

לד וית דפיא חפא דהבא וית עזקתהון עבד
דהבא אתרא לעבריא וחפא ית עבריא
דהבא:

(כד) וארבעים אדני־כסף עשה תחת עשרים
הקֹרְשִׁים שְׁנֵי אֲדָנִים תַּחַת־הַקֹּרֶשׁ הָאֶחָד לְשֵׁתִי
יִדְתִּיו וְשְׁנֵי אֲדָנִים תַּחַת־הַקֹּרֶשׁ הָאֶחָד לְשֵׁתִי
יִדְתִּיו:

(כה) וּלְצֹלַע הַמִּשְׁכָּן הַשְּׁנִית לִפְאֵת צָפוֹן עָשָׂה
עֲשָׂרִים קֹרְשִׁים:

(כו) וארבעים אדניהם כסף שְׁנֵי אֲדָנִים תַּחַת
הַקֹּרֶשׁ הָאֶחָד וְשְׁנֵי אֲדָנִים תַּחַת הַקֹּרֶשׁ הָאֶחָד:

(כז) וּלְיִרְכְּתֵי הַמִּשְׁכָּן יָמָה עָשָׂה שִׁשָּׁה קֹרְשִׁים:

(כח) וְשְׁנֵי קֹרְשִׁים עָשָׂה לְמַקְצַת הַמִּשְׁכָּן
בִּירְכְּתֵים:

(כט) וְהָיוּ תוֹאמָם מְלֻמָּטָה וַיְחַדּוּ יֶהְיוּ תַּמִּים אֶל־
רֹאשׁוֹ אֶל־הַטְּבַעַת הָאֶחָת בֵּן עָשָׂה לְשֵׁנֵיהֶם לְשְׁנֵי
הַמַּקְצַת:

(ל) וְהָיוּ שְׁמֹנֶה קֹרְשִׁים וְאֲדָנֵיהֶם כֶּסֶף שִׁשָּׁה עֶשֶׂר
אֲדָנִים שְׁנֵי אֲדָנִים שְׁנֵי אֲדָנִים תַּחַת הַקֹּרֶשׁ הָאֶחָד:

(לא) וַיַּעַשׂ בְּרִיחֵי עֲצֵי שֹׁטִים חֲמִשָּׁה לְקֹרְשֵׁי צֹלַע־
הַמִּשְׁכָּן הָאֶחָת:

(לב) וְחֲמִשָּׁה בְּרִיחִם לְקֹרְשֵׁי צֹלַע־הַמִּשְׁכָּן הַשְּׁנִית
וְחֲמִשָּׁה בְּרִיחִם לְקֹרְשֵׁי הַמִּשְׁכָּן לִירְכְּתֵים יָמָה:

(לג) וַיַּעַשׂ אֶת־הַבְּרִיחַ הַתֵּיכָן לְבָרִיחַ בִּתְוֹךְ הַקֹּרְשִׁים
מִן־הַקְּצָה אֶל־הַקְּצָה:

(לד) וְאֶת־הַקֹּרְשִׁים צָפָה זָהָב וְאֶת־טְבַעְתָּם עָשָׂה
זָהָב בָּתִּים לְבְּרִיחֵם וַיַּצֵּף אֶת־הַבְּרִיחִם זָהָב:

(לח) וַיַּעַשׂ אֶת־הַפֶּרֶכֶת תְּכֵלֶת וְאַרְגָּמָן וְתוֹלַעַת שָׁנִי וְשֵׁשׁ מִשְׁזֹר מַעֲשֵׂה חֹשֶׁב עָשָׂה אֹתָהּ כְּרִבִּים:

לה ועבד לך פרכתא תכלא וארגמא וצבע זהורי ובוץ שזיר עובד אמן עבד יתה צורת כרובין:

(לו) וַיַּעַשׂ לָהּ אַרְבַּעַה עֲמוּדֵי שָׁטִים וַיִּצְפֵּם זָהָב וַיִּהְיֶה זָהָב וַיִּצֶק לָהֶם אַרְבַּעַה אֲדָנֵי־כֶסֶף:

לו ועבד לה ארבעא עמודי שטים ויצפם זהב ויהיה זהב ויצק להם ארבעה אדני-כסף:

(לז) וַיַּעַשׂ מִסָּד לִפְתָח הָאֹהֶל תְּכֵלֶת וְאַרְגָּמָן וְתוֹלַעַת שָׁנִי וְשֵׁשׁ מִשְׁזֹר מַעֲשֵׂה רָקִם:

לז ועבד פרסא לתרע משפנא תכלא וארגמא וצבע זהורי ובוץ שזיר עובד ציר:

(לח) וְאֶת־עֲמוּדָיו חֲמֹשֶׁה וְאֶת־וַיִּהְיֶה וְצִפָּה רָאשֵׁיהֶם וְחֲשָׁקֵיהֶם זָהָב וְאֲדָנֵיהֶם חֲמֹשֶׁה נְחֹשֶׁת: פ

לח ואת עמודיו חמשה ואת ויהיה וצפה ראשיהם וחשקיהם זהב ואדניהם חמשה נחשת:

לז (א) וַיַּעַשׂ בְּצִלָּאֵל אֶת־הָאָרֶן עֲצֵי שָׁטִים אֲמָתִים וְחֲצִי אַרְבּוֹ וְאִמָּה וְחֲצִי רַחְבּוֹ וְאִמָּה וְחֲצִי קָמָתוֹ:

א ועבד בצלאל את ארוןא דאעי שטין תרתין אמתין ופלגא ארבה ואמתא ופלגא פתיה ואמתא ופלגא רימה:

כס"א וַיַּעַשׂ בְּצִלָּאֵל • לְפִי שָׁנָתָן נִפְשׁוּ עַל הַמִּלָּאכָה יוֹתֵר מִשְׁאָר חֲכָמִים, נִקְרְאוֹת עַל שְׁמוֹ.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כרך יא עמ' 163)

לפי שנתן נפשו על המלאכה... נקראת על שמו (רש"י לו, א) יש לשאל, מדוע אינו מפרש כפשוטו, שבצלאל עשה את הארון לבדו. ויש לומר, דהנה מלאכת הארון כללה גם את

הפפרת ואת הכרובים, גוש זהב בעל משקל עצום, ומוכן שאדם אחד לא היה יכול לעבד גוש כזה ולהניחו על הארון (ומסבזה זו נאמר "ועשו ארון", ולא "ועשית" כבשאר הכלים).

(ב) וַיִּצְפֹּהוּ זָהָב טָהוֹר מִבֵּית וּמִחוּץ וַיַּעַשׂ לוֹ זֶרֶב סָבִיב:

ב וצפהי זהב דכי מגו ומברא ועבד לה דיר דדחב סחור סחור:

(ג) וַיִּצֶק לוֹ אַרְבַּע טַבַּעֲת זָהָב עַל אַרְבַּע פַּעֲמָתָיו וְשִׁתִּי טַבַּעֲת עַל־צִלְעוֹ הָאֶחָת וְשִׁתִּי טַבַּעֲת עַל־צִלְעוֹ הַשֵּׁנִית:

ג ואמתיה לה ארבע עזקן דדחב על ארבע וזנתה ומרתין עזקן על סטרה חד ומרתין עזקן על סטרה תניתא:

(ד) וַיַּעַשׂ בְּדֵי עֲצֵי שָׁטִים וַיִּצֶף אֹתָם זָהָב:

ד ועבד אריחי דאעי שטין וחסא ויהיו דהבא:

(ה) וַיָּבֵא אֶת־הַבָּדִים בַּטַּבַּעֲת עַל צִלְעֹת הָאָרֶן לְשֵׁאת אֶת־הָאָרֶן:

ה ואעל ית אריחא בענקתא על סטרי ארוןא למשל ית ארוןא:

שפתי חכמים

קדושה גדולה משום הכי בצלאל עצמו היה מטריח בו, ונתן נפשו על המלאכה יותר וכו': תורה ב

כל כך בעשייתו, אלא אהליאב ושאר התלמידים שהיו לו, והוא מראה להם והם עושין, אבל הארון שהיה בו

לז (א) א כלומר, בכל הענין כתיב 'ויעש' ולא כתוב 'בצלאל' כמו גבי ארון. לפי שאין בהם קדושה כל כך כמו הארון, לא רצה בצלאל להטריח

(ו) וַיַּעַשׂ כַּפֶּרֶת זָהָב טָהוֹר אֲמָתִים וַחֲצִי אַרְפֶּה
וְאִמָּה וַחֲצִי רַחֲבָה:

(ז) וַיַּעַשׂ שְׁנֵי כְרֻבִּים זָהָב מְקֻשָּׁה עֲשָׂה אֹתָם מִשְׁנֵי
קְצוֹת הַכַּפֶּרֶת:

(ח) כְּרוֹב אֶחָד מְקֻצָּה מִזָּה וּכְרוֹב־אֶחָד מְקֻצָּה מִזָּה
מִן־הַכַּפֶּרֶת עֲשֵׂה אֶת־הַכְּרֻבִּים מִשְׁנֵי קְצוֹתָיו:

(ט) וַיְהִיו הַכְּרֻבִּים פְּרָשֵׁי כְנָפִים לְמַעַלָּה סֹכְכִים
בְּכַנְפֵיהֶם עַל־הַכַּפֶּרֶת וּפָנִיהֶם אִישׁ אֶל־אָחִיו אֶל־
הַכַּפֶּרֶת הָיוּ פָּנֵי הַכְּרֻבִּים: פ

(י) וַיַּעַשׂ אֶת־הַשֻּׁלְחָן עֲצֵי שִׁטִּים אֲמָתִים אַרְבֹּ
וְאִמָּה רַחֲבֹ וַחֲצִי קָמָתוֹ:

(יא) וַיִּצָּף אֹתוֹ זָהָב טָהוֹר וַיַּעַשׂ לוֹ זָר זָהָב סָבִיב:

(יב) וַיַּעַשׂ לוֹ מִסְגֶּרֶת טַפַּח סָבִיב וַיַּעַשׂ זֶרֶזֶהָב
לְמִסְגֶּרְתּוֹ סָבִיב:

(יג) וַיִּצֶק לוֹ אַרְבַּע טַבַּעַת זָהָב וַיִּתֵּן אֶת־הַטַּבַּעַת עַל
אַרְבַּע הַפָּאֵת אֲשֶׁר לְאַרְבַּע רַגְלָיו:

(יד) לְעֵמֶת הַמִּסְגֶּרֶת הָיוּ הַטַּבַּעַת בָּתִּים לַבָּדִים
לְשֵׁאת אֶת־הַשֻּׁלְחָן:

(טו) וַיַּעַשׂ אֶת־הַבָּדִים עֲצֵי שִׁטִּים וַיִּצָּף אֹתָם זָהָב
לְשֵׁאת אֶת־הַשֻּׁלְחָן:

(טז) וַיַּעַשׂ אֶת־הַכֵּלִים אֲשֶׁר עַל־הַשֻּׁלְחָן אֶת־
קַעֲרָתוֹ וְאֶת־כַּפְתָּיו וְאֵת מִנְקִיתָיו וְאֶת־הַקְּשׁוֹת
אֲשֶׁר יִסֹּךְ בָּהֶן זָהָב טָהוֹר: פ

וַיַּעַבֵּד כַּפֶּרֶת זָהָב כְּכִי תַרְתִּין אֲמִין
וּפְלָגָא אַרְפֶּה וְאִמָּתָא וּפְלָגָא פְתִיחָה:

ז וַיַּעַבֵּד תְּרִין כְּרוֹבִין דְּדָהָב נְגִיד עֲבַד יְתַהוֹן
מִתְרִין סְטְרִי כַפֶּרֶת:

ח כְּרוֹבָא חַד מְסֻטְרָא מְכָא וּכְרוֹבָא חַד
מְסֻטְרָא מְכָא מִן כַּפֶּרֶת עֲבַד יְתַ כְּרוֹבָא
מִתְרִין סְטְרִי:

ט וַיְהִיו כְּרוֹבָא פְּרִיטָן גְּדִפְיָהוֹן לְעֵלָא נְטָלִין
בְּגְדִפְיָהוֹן עַל כַּפֶּרֶת וְאִפְיָהוֹן חַד לְקַבֵּל
חַד לְקַבֵּל כַּפֶּרֶת הָיוּ אִפְיָ כְּרוֹבָא:

י וַיַּעַבֵּד יְתַ פְתוֹרָא דְעֵצֵי שִׁטִּין תַרְתִּין אֲמִין
אַרְפֶּה וְאִמָּתָא פְתִיחָה וְאִמָּתָא וּפְלָגָא רִימָה:

יא וַיַּחֲפֵא יְתַה דָּהָב דְכִי וַעַבֵּד לֵה דִיר דְדָהָב
סְחֹר סְחֹר:

יב וַיַּעַבֵּד לֵה גְדִנְפָא רִימָה פּוֹשְׁכָא סְחֹר
סְחֹר וַעַבֵּד דִיר דְדָהָב לְגְדִנְפָה סְחֹר
סְחֹר:

יג וַיִּנְאֲתִיד לֵה אַרְבַּע עֲזָקָן דְדָהָב וַיִּיבֵב יְתַ
עֲזָקָתָא עַל אַרְבַּע זִנְתָא דִי לְאַרְבַּע
רַגְלָהּ:

יד לְקַבֵּל גְּדִנְפָא הָיוּ עֲזָקָתָא אֲתֵרָא
לְאַרְיִחָא לְמַשֵּׁל יְתַ פְתוֹרָא:

טו וַיַּעַבֵּד יְתַ אַרְיִחָא דְעֵצֵי שִׁטִּין וַיַּחֲפֵא
יְתַהוֹן דְדָהָב לְמַשֵּׁל יְתַ פְתוֹרָא:

טז וַיַּעַבֵּד יְתַ מְנִיָא דִי עַל פְתוֹרָא יְתַ
מְגִיסוֹהִי וְיְתַ בְּזִיפּוֹהִי וְיְתַ מְכִילְתָהּ וְיְתַ
קְשׁוֹתָא דִי יְתַנְסֹךְ בָּהֶן דָּהָב דְכִי:

♦ יום שלישי כ"א אדר ♦

(י) וַיַּעַשׂ אֶת־הַמִּנְחָה זֶהב טָהוֹר מִקִּשָּׁה עָשָׂה אֶת־
הַמִּנְחָה יִרְכָּה וְקִנְיָה גְבִיעֵיהָ כַּפְתֹּרֶיהָ וּפְרָחֶיהָ מִמָּנָה
הָיוּ:

יז ועבד ית מנרתא דהב דכי נגיד עבד ית
מנרתא שידה וקנה פלידהא חזורהא
ושושנהא מנה הו:

(יח) וְשֵׁשֶׁת קָנִים יֵצְאוּ מִצִּדֵּיהָ שְׁלֹשָׁה קָנֵי מִנְּחָה
מִצִּדֵּיהָ הָאֶחָד וְשְׁלֹשָׁה קָנֵי מִנְּחָה מִצִּדֵּיהָ הַשֵּׁנִי:

יח ושתא קנין נפקין מסטרהא תלתא קני
מנרתא מסטרה חד ותלתא קני מנרתא
מסטרה תנינא:

(יט) שְׁלֹשָׁה גְבָעִים מְשֻׁקָּדִים בַּקִּנְיָה הָאֶחָד כַּפְתֹּר
וּפָרַח וְשְׁלֹשָׁה גְבָעִים מְשֻׁקָּדִים בַּקִּנְיָה אֶחָד כַּפְתֹּר
וּפָרַח בֶּן לְשֵׁשֶׁת הַקָּנִים הַיֵּצְאוֹם מִן־הַמִּנְחָה:

יט תלתא בלידין מצירין בקניא חד חזור
ושושן ותלתא בלידין מצירין בקניא חד
חזור ושושן בן לשתא קנין דנפקין מן
מנרתא:

(כ) וּבַמִּנְחָה אַרְבָּעָה גְבָעִים מְשֻׁקָּדִים כַּפְתֹּרֶיהָ
וּפְרָחֶיהָ:

כ ובמנרתא ארבעא בלידין מצירין חזורהא
ושושנהא:

(כא) וּכְפֹתֹר תַּחַת שְׁנֵי הַקָּנִים מִמָּנָה וּכְפֹתֹר תַּחַת
שְׁנֵי הַקָּנִים מִמָּנָה וּכְפֹתֹר תַּחַת־שְׁנֵי הַקָּנִים מִמָּנָה
לְשֵׁשֶׁת הַקָּנִים הַיֵּצְאוֹם מִמָּנָה:

כא וחזור תחות תרין קנין מנה וחזור תחות
תרין קנין מנה וחזור תחות תרין קנין מנה
לשתא קנין דנפקין מנה:

(כב) כַּפְתֹּרֶיהֶם וְקִנְתָּם מִמָּנָה הָיוּ כֻּלָּה מִקִּשָּׁה
אֶחָת זָהָב טָהוֹר:

כב חזורהא וקניהון מנה הו כלה נגידא
חדא דהב דכי:

(כג) וַיַּעַשׂ אֶת־נֹרְתֶיהָ שְׁבָעָה וּמִלְקָחֶיהָ וּמַחְתֹּתֶיהָ
זָהָב טָהוֹר:

כג ועבד ית בוצינהא שבועא וצביתהא
ומחתינהא דהב דכי:

(כד) כֹּכַב זָהָב טָהוֹר עָשָׂה אֹתָהּ וְאֵת כָּל־כִּלְיָהּ: פ

כד ככרא דהב דכי עבד יתה וית כל מנהא:

(כה) וַיַּעַשׂ אֶת־מִזְבַּח הַקְּטֹרֶת עֲצֵי שִׁטִּים אִמָּה אָרְבּוֹ
וְאִמָּה רָחֲבָו רְבֹוע וְאִמָּתִים קָמְתוּ מִמֶּנּוּ הָיוּ קִרְנֹתָיו:

כה ועבד ית מזבחה דקטרת בוסמאי דאצי
שטין אמתא ארבה ואמתא פתיה מרבע
ותרתין אמין רומה מנה הו קרנהי:

(כו) וַיִּצֹף אֹתוֹ זָהָב טָהוֹר אֶת־גָּזוֹ וְאֶת־קִירָתוֹ
סָבִיב וְאֶת־קִרְנֹתָיו וַיַּעַשׂ לוֹ זָר זָהָב סָבִיב:

כו כוכפא יתה דהב דכי ית אגרה וית
פתלוהי סחור סחור וית קרנהי ועבד לה
דיר דדהב סחור סחור:

כַּוְנָתָם לְעֵינֵי הַמֶּלֶךְ עַל מַלְכָּם
לְדִירָה עַל תְּרֵינִי וְזִמְתָּה עַל תְּרֵינִי סְטֹרָה
לְאַתְרָא לְאַרְיִחָא לְמַטְל יְתָה בְּהוּן :

(כו) וַיִּשְׁתִּי טַבַּעַת זָהָב עָשָׂה לִּי מִתַּחַת לְזִרְוִי עַל
שְׁתֵּי צַלְעֹתָיו עַל שְׁנֵי צִדָּיו לְבָתִּים לְבָדִים לְשֵׁאת
אֹתוֹ בָּהֶם :

כח וַעֲבַד יֵת אַרְיִחָא דְאָעִי שְׁטִין וְחָפָא
יְתָהוֹן דְּהָבָא :

(כח) וַיַּעַשׂ אֶת־הַבָּדִים עֲצֵי שֹׁטִים וַיִּצָּף אֹתָם זָהָב :

כט וַעֲבַד יֵת מִשְׁחָא דְרַבּוּתָא קוּדְשָׁא וְיֵת
קִטְרֵת בּוֹסְמָיָא דְכִי עוֹבֵד בּוֹסְמָנוּ :

(כט) וַיַּעַשׂ אֶת־שֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה קֹדֶשׁ וְאֶת־קִטְרֵת
הַפָּמִים טָהוֹר מַעֲשֵׂה רֶקֶח : ׀

♦ יום רביעי כ"ב אדר ♦

א וַעֲבַד יֵת מִדְּבָחָא דְעֻלְתָּא דְאָעִי שְׁטִין
חֲמֵשׁ אַמִּין אַרְבֵּה וְחֲמֵשׁ אַמִּין פְּתִיָּה מְרַבֵּעַ
וְתֻלְתָּא אַמִּין רוּמָה :

(א) וַיַּעַשׂ אֶת־מִזְבַּח הָעֹלָה עֲצֵי שֹׁטִים חֲמֵשׁ
אַמּוֹת אָרְפוֹ וְחֲמֵשׁ־אַמּוֹת רָחְבוֹ רְבֹועַ וְשֵׁלֶשׁ
אַמּוֹת קָמָתוֹ :

ב וַעֲבַד קַרְנוֹהֵי עַל אַרְבַּע זְוִיָּתָה מִנָּה הָיוּ
קַרְנוֹהֵי וְחָפָא יְתָה נְחָשָׁא :

(ב) וַיַּעַשׂ קַרְנֹתָיו עַל אַרְבַּע פְּנֵיתָיו מִמֶּנּוּ הָיוּ
קַרְנֹתָיו וַיִּצָּף אֹתוֹ נְחֹשֶׁת :

ג וַעֲבַד יֵת כָּל מְנֵי מִדְּבָחָא יֵת פִּסְכְּתֵרוֹתָא
וְיֵת מְגִרּוּפִיתָא וְיֵת מְזֻרְקָתָא יֵת צְנוּרִיתָא
וְיֵת מַחְתִּיתָא כָּל מְנוּהֵי עֲבַד נְחָשָׁא :

(ג) וַיַּעַשׂ אֶת־כָּל־כְּלֵי הַמִּזְבֵּחַ אֶת־הַסִּירֹת וְאֶת־
הַיָּעִים וְאֶת־הַמְּזֻרְקֹת אֶת־הַמְּזֻלָּגֹת וְאֶת־הַמַּחְתֹּת
כָּל־כְּלָיו עָשָׂה נְחֹשֶׁת :

ד וַעֲבַד לְמִדְּבָחָא סִרְדָּא עוֹבֵד מְצֻדָּתָא
דְּנְחָשָׁא תַּחוּת סוּבָבָה מְלָרַע עַד פְּלָגָה :

(ד) וַיַּעַשׂ לַמִּזְבֵּחַ מִכָּבֶר מַעֲשֵׂה רֶשֶׁת נְחֹשֶׁת תַּחַת
כַּרְכָּבוֹ מִלְמָטָה עֲדִיחָצִיו :

ה וְאִתִּיר אַרְבַּע עֲזָקָתָא בְּאַרְבַּע סְטֹרָתָא
לְסִרְדָּא דְנְחָשָׁא אַתְרָא לְאַרְיִחָא :

(ה) וַיִּצָּק אַרְבַּע טַבַּעַת בְּאַרְבַּע הַקְּצוֹת לְמִכָּבֶר
הַנְּחֹשֶׁת בָּתִּים לְבָדִים :

ו וַעֲבַד יֵת אַרְיִחָא דְאָעִי שְׁטִין וְחָפָא יְתָהוֹן
נְחָשָׁא :

(ו) וַיַּעַשׂ אֶת־הַבָּדִים עֲצֵי שֹׁטִים וַיִּצָּף אֹתָם נְחֹשֶׁת :

ז וְאַעֲיִל יֵת אַרְיִחָא בְּעֻזְקָתָא עַל סְטֹרֵי
מִדְּבָחָא לְמַטְל יְתָה בְּהוּן חֲלִיל לִיחִין עֲבַד
יְתָה :

(ז) וַיָּבֵא אֶת־הַבָּדִים בַּטַּבַּעַת עַל צַלְעַת הַמִּזְבֵּחַ
לְשֵׁאת אֹתוֹ בָּהֶם נָכוֹב לַחַת עָשָׂה אֹתוֹ : ׀

שֶׁל עֲצֵי שֹׁטִים לְכָל רוּחַ, וְהַחֲלִל
בְּאִמְצַע.

הַלּוּחֹת | דַּ"י • נָכוֹב לַחַת • הוּא חֲלֹל, וְכֵן (ירמיה נב) :
"וַעֲבִדוּ אַרְבַּע אֲצָבָעוֹת נָכוֹב". נָכוֹב לַחַת •

(ח) וַיַּעַשׂ אֶת הַפִּיּוֹר נְחֹשֶׁת וְאֶת כַּנּוֹ נְחֹשֶׁת בְּמִרְאֵת הַצָּבֹאֹת אֲשֶׁר צָבְאוּ פֶתַח אֹהֶל מוֹעֵד: ם

ח וַיַּעַבְדַּת יֵת כִּיּוֹרָא נְחֹשֶׁא וְיֵת בְּסִיסָהּ נְחֹשֶׁא בְּמִחְזִין נְשִׂיא דְאֶתְנָן לְצִלְאָה בְּתַרְע מִשְׁכָּן זְמַנָּא:

"פתחת הפפוח עוררתיד", וזהו שְנָאֵמַר: "במראות הצובאות". ונעשה הפיור מהם, שהוא לשום שלום בין איש לאשתו, להשקות ממים שבתוכו למי שקנא לה בעלה ונסתרה. ותדע לך שהן מראות ממש, שהרי נאמר: "וּנְחֹשֶׁת הַתְּנוּפָה שֶׁבַעִים כָּפֹר וְגו' וַיַּעַשׂ בָּהּ וְגו'" וכיור וכנו לא הזכירו שם. למדת, שלא היה נחשת של פיור מנחשת התנופה, כף דרש רבי תנחומא, וכן תרגם אונקלוס: 'בְּמִחְזִין נְשִׂיאִי', והוא תרגום של מראות, מירוא"ש בלע"ז, (שפיגעל), וכן מציינו בישעיה (ישעיה א): "וְהִגְלִינוּם" מתרגמין: 'ומחזינא'. אֲשֶׁר צָבְאוּ לְהִבְיֵא נִדְבָתָן.

ז"ל ◀ בְּמִרְאֵת הַצָּבֹאֹת • בְּנוֹת יִשְׂרָאֵל הָיוּ בִּידָן מִרְאוֹת שְׂרֹאוֹת בְּהֵן כְּשֶׁהֵן מִתְקַשְׁטוֹת, וְאִף אוֹתָן לֹא עָכְבוּ מִלְּהִבֵּא לְנִדְבַת הַמִּשְׁכָּן, וְהָיָה מוֹאֵס מִשֶּׁה בְּהֵן מִפְּנֵי שֶׁעֲשׂוּיִים לְיִצְרֵי הָרָע. אָמַר לוֹ הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא: 'קִבֵּל, כִּי אֵלֹו חֲבִיבִין עָלַי מִן הַכֹּל, שֶׁעַל-יְדֵיהֶם הִעֲמִידוּ הַנָּשִׁים צָבֹאוֹת רַבּוֹתֵי בְּמִצְרַיִם, כְּשֶׁהָיוּ בַּעֲלֵיהֶן יְגָעִים בַּעֲבֹדֶת פָּרָה, הָיוּ הוֹלְכוֹת וּמוֹלִיכוֹת לָהֶם מֵאֵכָל וּמִשְׁתָּה וּמֵאֲכִילוֹת אוֹתָם, וְנוֹטְלוֹת הַמִּרְאוֹת וְכָל אַחַת רוֹאָה עֲצָמָה עִם בַּעֲלָהּ בְּמִרְאֵהָ וּמִשְׁדִּלְתָּהּ בְּדִבְרֵים, לוֹמַר: אֲנִי נָאָה מִמֶּךָ, וּמִתּוֹךְ כֶּף מִבִּיאוֹת לְכַעֲלִיהֶן לִידֵי תַּאֲוָה, וְנִזְקָקוֹת לָהֶם וּמִתַּעֲבֻרוֹת וְיוֹלָדוֹת שָׁם, שְׁנָאֵמַר (שה"ש ח):

~ נקודות משיחות קודש ~ (ש"פ ויקהל, פרשת שקלים, מבה"ח א"ד, ש"ת"ט)

התורה, וזה מרומז גם כן בתיבת "נחשת", ראשי-תיבות "נובלות חכמה שלמעלה תורה".

מִרְאוֹת הַצּוֹבֹאוֹת הָיוּ מִנְחֹשֶׁת, כִּי כִּדִּי לַפְּעוֹל לְמִטָּה צְרִיכָה לְהִיּוֹת הַעֲבֹדָה בְּאוֹפֵן דְּמִצְחָה נְחוּשָׁה, כְּמֵאֲמַר הָיוּ עַז כְּנֹמֵר כו', שֶׁלֹּא יְבוֹשׁ מִפְּנֵי הַמְּלֵעִיגִים כו'. וְהִכָּח לָזֶה הוּא עַל-יְדֵי

(ט) וַיַּעַשׂ אֶת-הַחֲצֵר לַפֶּאֱתָה נֶגֶב תִּימָנָה קִלְעֵי הַחֲצֵר שֵׁשׁ מִשְׁוֹר מֵאָה בָּאֵמָה:

ט וַיַּעַבְדַּת יֵת דִּרְתָּא לְרוּחַ עֶבֶר דִּרְוּמָא סְרְדִי דִּרְתָּא דְבוּיָן שְׁוִיר מָאָה בְּאֵמִין:

י עמודיהון עשרין וסמכיהון עשרין נחשא ווי עמודיא וכבושיהון כסף:

(י) עֲמֻדֵיהֶם עֶשְׂרִים וְאֲדָנֵיהֶם עֶשְׂרִים נְחֹשֶׁת וְוִי הָעֲמֻדִים וְחֲשֻקֵיהֶם כֶּסֶף:

יא וְלְרוּחַ צְפוֹנָא מָאָה אֵמִין עֲמֻדֵיהֶון עֶשְׂרִין וְסַמְכֵיהֶון עֶשְׂרִין נְחֹשֶׁא וְוִי עֲמֻדֵיא וְכַבּוּשֵׁיהֶון דְּכֶסֶף:

(יא) וְלַפֶּאֱתָה צְפוֹן מֵאָה בָּאֵמָה עֲמֻדֵיהֶם עֶשְׂרִים וְאֲדָנֵיהֶם עֶשְׂרִים נְחֹשֶׁת וְוִי הָעֲמֻדִים וְחֲשֻקֵיהֶם כֶּסֶף:

שפתי חכמים

המאָרִים, כְּדִכְתִּיב בְּפָרֶשֶׁת נִשְׂא: ו בְּלוֹמַר, אוֹנְקְלוֹס תִּרְגָּם נְמִי שְׁמִרְאוֹתֵי הֵן מִרְאוֹת שְׂרֹאוֹת בְּהֵן כְּשֶׁהֵן מִתְקַשְׁטִין, וְכֵן תִּרְגָּם עַל 'הִגְלִינוּם' מִחְזִינָא, וְהִגְלִינוּם בְּוֹדָאֵי הֵם מִרְאוֹת שֶׁמִּתְקַשְׁטִין בָּהֶם הַנָּשִׁים: ז בְּלוֹמַר, 'צָבְאוּ' לְשׁוֹן צָבָא, שֶׁמִּתְקַבְּצִין יְחִיד, וְלָמָּה נִתְקַבְּצוּ יְחִיד, וּמִפְּרָשׁ שֶׁנִּתְקַבְּצוּ לְהִבְיֵא נִדְבָתָן אֶל פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד: תוֹרָה ט

בְּלוֹמַר כִּדִּי לְמַנוּעַ שֶׁלֹּא יוּכַל לָבֹא לִידֵי וִימָה, אֲבָל עַל יְדֵי הַמִּרְאוֹת בָּאִים לִידֵי וִימָה, מִשּׁוּם הֵכִי הָיָה מוֹאֵס בְּהֵן, 'אָמַר לוֹ הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא קִבֵּל', רְצוֹנוֹ לֵאמֹר תִּקְבְּלֵם: ז בְּלוֹמַר, 'הַצּוֹבֹאוֹת' לְשׁוֹן צָבֹאוֹת, וְכֵן מִשְׁמַע הַפֶּסֶק, בְּאוֹתָן מִרְאוֹת אֲשֶׁר בָּאוּ מִהֵן צָבֹאוֹת רַבּוֹת: ד פִּיתוּי דְּבְרֵים, דִּתְרַגּוּם 'כִּי יִפְתָּה', אֲבִי יִשְׁדֵּל: ה בְּלוֹמַר, מִי שֶׁמִּקְנָא לְאִשְׁתּוֹ בּוֹדָקָה בְּאוֹתָן מִים

לח (ח) ז וְאֵם תֹּאמַר, וְהָא 'בּוֹמֵד' שְׂהוּא דְפּוֹס שֶׁל בֵּית הָרָחֵם שְׂהוּא מֵאֹס בִּיתָר לָמָּה לֹא הָיָה מִשֶּׁה מוֹאֵס בו. וַיֵּשׁ לוֹמַר, דְּגִבִּי בּוֹמֵד, שֶׁהִבְיָאוּ גַם חַח וְנָסִים וְטַבַּעַת בְּהִדִּי כּוּמֵד, וְאַחֲרֵי כֵךְ הִתִּיכֵן בִּיחֹד בָּאֵשׁ, הָיָה הַכּוּמֵד בְּטֵל בִּינֵיהֶם, אֲבָל הִכָּא לֹא הִבְיָאוּ שׁוּם נְחוּשָׁת יוֹתֵר אֶלָּא מִרְאוֹת הַצּוֹבֹאוֹת, וְהָיוּ יוֹלִיין לְרֹאוֹת שָׁם בְּמִרְאֵיהֶן, לְכָךְ לֹא הָיָה רוּצָה לְקַבֵּל. וְעוֹד יֵשׁ לוֹמַר, דְּכּוּמֵד הָיָה כִּדִּי לְבִטֵּל הַצֵּר הָרָע,

(יב) וּלְפָאֲתָיִם קָלָעִים חֲמִשִּׁים בָּאֵמָה עֲמֻדֵיהֶם
עֲשֶׂה וְאֲדָנִיהֶם עֲשֶׂה וְוִי הָעֹמְדִים וְחֲשֻׁקֵיהֶם
כָּסֶף:

יב ולרוע מַעֲרָב סָרְדִין חֲמִשִּׁין בָּאֵמִין
עֲמֻדֵיהוֹן עֲסָרָא וְסִמְכִיהוֹן עֲסָרָא וְוִי
עֲמֻדָא וְכַבּוּשִׁיהוֹן דְּכֶסֶף:

(יג) וּלְפָאֲתָת קִדְמָה מִזְרָחָה חֲמִשִּׁים אֵמָה:

יג ולרוע קִדְמָא מִדִּנְחָא חֲמִשִּׁין אֵמִין:

(יד) קָלָעִים חֲמִשֶּׁ-עֲשֶׂה אֵמָה אֶל־הַפֶּתַח עֲמֻדֵיהֶם
שְׁלֹשָׁה וְאֲדָנִיהֶם שְׁלֹשָׁה:

יד סָרְדִין חֲמֵשׁ עֲסָרִי אֵמִין לְעִבְרָא עֲמֻדֵיהוֹן
תְּלָתָא וְסִמְכִיהוֹן תְּלָתָא:

(טו) וּלְפֶתַח הַשְּׁנִית מִזָּה וּמִזָּה לְשַׁעַר הַחֹצֵר קָלָעִים
חֲמֵשׁ עֲשֶׂה אֵמָה עֲמֻדֵיהֶם שְׁלֹשָׁה וְאֲדָנִיהֶם
שְׁלֹשָׁה:

טו וְלַעֲבָרָא תְּנִיחָא מִכָּא וּמִכָּא לְתַרַע דִּרְתָּא
סָרְדִין חֲמֵשׁ עֲסָרִי אֵמִין עֲמֻדֵיהוֹן תְּלָתָא
וְסִמְכִיהוֹן תְּלָתָא:

(טז) כָּל־קָלָעֵי הַחֹצֵר סָבִיב שֵׁשׁ מִשְׁזֹר:

טז כָּל סָרְדֵי דִּרְתָּא סָחור סָחור דְּבוּץ שְׁזִיר:

(יז) וְהָאֲדָנִים לְעֹמְדִים נְחֹשֶׁת וְוִי הָעֹמְדִים
וְחֲשֻׁקֵיהֶם כָּסֶף וְצָפוֹי רֹאשֵׁיהֶם כָּסֶף וְהֵם
מְחֻשָּׁקִים כָּסֶף כָּל עֹמְדֵי הַחֹצֵר:

יז וְסִמְכֵינָא לְעֲמֻדָא נְחֹשָׁא וְוִי עֲמֻדָא
וְכַבּוּשִׁיהוֹן דְּכֶסֶף וְחָפּוֹי רִישִׁיהוֹן דְּכֶסֶף
וְאֲנֹן מְכַבְּשִׁין דְּכֶסֶף כָּל עֲמֻדֵי דִּרְתָּא:

(יח) וּמִסֹּךְ שַׁעַר הַחֹצֵר מַעֲשֶׂה רָקִם תְּכֵלֶת וְאַרְגָּמָן
וְתוֹלַעַת שָׁנִי וְשֵׁשׁ מִשְׁזֹר וְעֹשִׂים אֵמָה אֶרֶץ וְקוֹמָה
בְּרֹחַב חֲמֵשׁ אַמּוֹת לַעֲמֹת קָלָעֵי הַחֹצֵר:

יח וּפְרָסָא דִּתַּרַע דִּרְתָּא עוֹבֵד צִיר תְּכֵלָא
וְאַרְגָּמָא וְצָבַע זָהוּרִי וּבוּץ שְׁזִיר וְעֹסְרִין
אֵמִין אֶרְכָּא וְרוּמָא בְּפוּתֵינָא חֲמֵשׁ אֵמִין
לְקַבֵּל סָרְדֵי דִּרְתָּא:

י"ח לַעֲמֹת קָלָעֵי הַחֹצֵר • כְּמִדַּת קָלָעֵי הַחֹצֵר.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כרך טז עמ' 445)

לַעֲמֹת קָלָעֵי הַחֹצֵר - הַמִּסָּךְ הוּא כְּחֶלֶק מִהַקָּלָעִים, וְלִכְּנֵי
צִירָה לְהִיּוֹת גְּבֻהָה כְּגִבְהֵם.

כְּמִדַּת קָלָעֵי הַחֹצֵר (רש"י לח, יח) הֵינּוּ שְׂבָא הַפֶּתַח לְתַן
טַעַם מִדּוּעַ הָיָה הַמִּסָּךְ בְּגִבְהָ חֲמֵשׁ אַמּוֹת (וְלֹא כְּמִסָּךְ שַׁעַר
הָאֵהָל, שֶׁהָיָה עֶשֶׂר אַמּוֹת – ראה רש"י תרומה כו, לו). זֶהוּ

(יט) וְעֹמְדֵיהֶם אַרְבַּעָה וְאֲדָנִיהֶם אַרְבַּעָה נְחֹשֶׁת
וְוִיהֶם כָּסֶף וְצָפוֹי רֹאשֵׁיהֶם וְחֲשֻׁקֵיהֶם כָּסֶף:

יט וְעֲמֻדֵיהוֹן אַרְבַּעָא וְסִמְכִיהוֹן אַרְבַּעָא
נְחֹשָׁא וְוִיהוֹן דְּכֶסֶף וְחָפּוֹי רִישִׁיהוֹן
וְכַבּוּשִׁיהוֹן דְּכֶסֶף:

(כ) וְכָל־הִיתְדֹת לַמִּשְׁכָּן וְלַחֹצֵר סָבִיב נְחֹשֶׁת: סָסֵם

כ וְכָל סִפֵּינָא לְמִשְׁכָּנָא וְלַדִּרְתָּא סָחור סָחור
דְּנְחֹשָׁא:

קכ"ב פסוקים, סנוא"ה סימן. חסלת פרשת ויקהל

שפתי חכמים

(יח) ח דלא שייך למכתב 'לעמית' אלא מזה שהוא כנגד, והקלעים לא היו כנגדם אלא בצדדים. לכן פירש 'כמדת', כלומר

לח (כא) אֵלֶּה פְּקוּדֵי הַמִּשְׁכָּן מִשְׁכַּן הָעֵדוּת אֲשֶׁר פָּקַד עַל־פִּי מֹשֶׁה עֲבֹדַת הַלְוִיִּם בְּיַד אִיתָמָר בֶּן־אֶהֱרֹן הַכֹּהֵן:

הַשָּׂרָה שְׂכִינָתוֹ בִּיגִיהֶם. עֲבֹדַת הַלְוִיִּם • פְּקוּדֵי הַמִּשְׁכָּן וְכָלִיו, הוּא עֲבֹדַת הַמִּסֻּדָּה לַלְוִיִּם בַּמִּדְבָּר לְשָׂאֵת וּלְהוֹרִיד וְלִהְיוֹת, אִישׁ אִישׁ לְמִשְׁאֵו הַמִּפְקָד עָלָיו כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר בַּפָּרֶשֶׁת נֶאֱמַר. בְּיַד אִיתָמָר • הוּא הָיָה פָקִיד עֲלֵיהֶם לְמַסֵּר לְכָל בֵּית אָב, עֲבֹדַת שְׂעָלָיו.

נש"י אֵלֶּה פְּקוּדֵי • בַּפָּרֶשֶׁה זֶה נִמְנָו כָּל מִשְׁקָלִי נִדְבַחַת הַמִּשְׁכָּן לַכֶּסֶף וְלַזָּהָב וְלַנְּחֹשֶׁת, וְנִמְנָו כָּל כְּלָיו לְכָל עֲבֹדָתוֹ. הַמִּשְׁכָּן מִשְׁכָּן • שְׁנֵי פָעֳמִים, רָמַז לַמִּקְדָּשׁ שֶׁנִּתְמַשְׁכָּן בְּשְׁנֵי חֲרָבָנִין עַל עֲוֹנוֹתֵיהֶן שֶׁל יִשְׂרָאֵל. מִשְׁכָּן הָעֵדוּת • עֲדוּתֵי יִשְׂרָאֵל, שְׁוֹתָר לָהֶם הַקְדוּשָׁה־כְּרוּךְ הוּא עַל מַעֲשֵׂה הַעֲגָל, שְׁהָרִי

~ נקודות משיחות קודש ~ (מהתוועדות שבת קודש פרשת ויקהל-פקודי תשמ"ו. 673)

בימות המשיח, תלוי במעשיהם ועבודתם של ישראל בזמן הגלות:

הַקִּבְ"ה קָרָא לְיִשְׂרָאֵל 'עֲדִים', כְּדִכְתִּיב (ישעיה מג, י), "אַתֶּם עַדִּי", כִּי הֵם הַמְּגֻלִּים, 'מַעֲדִים' וּמִסְפָּרִים אֶת הַקִּבְ"ה בְּעוֹלָם. כָּשֶׁם שֶׁאַבְרָהָם אָבִינוּ הִקְרִיא אֶת שְׁמוֹ הַגָּדוֹל לְבָאִי עוֹלָם, כִּף בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בּוֹנִים (בְּמַעֲשֵׂיהֶם וְעֲבֹדָתָם עֲכָשׁוּ) אֶת "מִשְׁכָּן הָעֵדוּת", שְׂעָלָיו וְעַל בֵּית־הַמִּקְדָּשׁ אָמְרוּ חַז"ל בַּגִּמְרָא (שבת כב, ב), "עֲדוּת הִיא לְכָל בָּאִי עוֹלָם שֶׁהִשְׁכִּינָה שׁוֹנָה בְּיִשְׂרָאֵל".

אלה פקודי המשכן משכן העדות (לח, כא)
הַמִּשְׁכָּן מִשְׁכָּן. שְׁנֵי פָעֳמִים, רָמַז לַמִּקְדָּשׁ שֶׁנִּתְמַשְׁכָּן בְּשְׁנֵי חֲרָבָנִין (רש"י)

רש"י מִפְּרֶשׁ שֶׁמִּשְׁכָּן הוּא מִלְשׁוֹן 'מִשְׁכּוֹן', דָּבָר שֶׁאֵמָנָם לִוְכָחִים אוֹתוֹ לְזִמּוֹן מִסִּיָּם, אֲבָל הוּא נִשְׁאָר בְּשִׁלְמוּתוֹ. מִכָּאֵן שֶׁחָרְבָן שְׁנֵי בְתֵי־הַמִּקְדָּשׁ הוּא בְּאִפְסוֹ שְׁמִידָה עִם בְּנֵין הַבֵּית הַשְּׂלִישִׁי יִחְזְרוּ בְּשִׁלְמוּתָן כָּל הַמַּעֲלֹת שֶׁהָיוּ בְּשְׁנֵי הַבָּתִּים הַקּוֹדְמִים.
הַבְּטוּי "מִשְׁכָּן הָעֵדוּת" רֹמַז גַּם לָכֶּה, שֶׁכָּל מִוֶּה שְׁעֵתִיד לְבֹא

~ נקודות משיחות קודש ~ (מהתוועדות שבת קודש פרשת ויקהל-פקודי תשמ"ו. 673)

באיזה פסוק מוזנים? בספר הפרדס לרש"י מובא שהפסוק הוא "ואני ברב חסדך אבא ביתך אשתחווה אל היכל קדשך ביראתך", שיש בו עשר מלים. ואולם, אף שתכן הפסוק קשור במיוחד לבית הכנסת, נהגו בדורות האחרונים למנות בפסוק "הושיעה את עמך וברך את נחלתך ורעם ונשאם עד העולם". ויש לומר שהסבה לכך היא, משום שבבעקבות דמשיחא, כּאֲשֶׁר יְהוּדִים נִפְגָּשִׁים יַחַד, הַבְּקִשָּׁה וְהַמִּשְׁאָלָה הָרִאשׁוֹנָה שֶׁלָּהֶם הִיא "הוֹשִׁיעָה אֶת עַמֶּךָ" - שֶׁתֵּבֵא כְּבֹר הַגָּאֹלָה.

חז"ל אומרים (בבא-מציעא מב, א) שאין הברכה שורה אלא בדבר הסמוי מן העין, ועל-כן ספירת הדבר מהיה גורם מפריע לברכה. אבל כאשר הספירה נעשית "על-פי משה", הדבר מביא את המשכת השכינה וממשיך ברכה בלתי מגבלת.

לכן ההלכה קובעת שאין למנות את ישראל, אפילו לדבר שבקדשה - כדי לדעת, למשל, אם יש 'מנין' - אלא באמצעות פסוק. ויש לומר שגם מנין זה הוא בכלל "אשר פוקד על-פי משה", שהרי הפסוק הוא מ'תורת משה'.

שפתי חכמים

כְּדִכְתִּיב 'חֲטָא יִשְׂרָאֵל' וגו', אף על פי שחטא ישראל הוא. הִרְאָ"ם. וְלִי נִרְאָה, כִּיּוֹן שְׁמִי שְׁחָטָא בְּעֲדִים וּבְהִתְרָאָה כְּבֹר נִהְרָגוּ עַל יְדֵי בְנֵי לֵוִי, בְּעֲדִים וְלֹא בְהִתְרָאָה מִתּוֹ בַּמִּגְפָּה, בְּלֹא עֲדִים וּבְלֹא הִתְרָאָה בְּדָק אוֹתָם כְּסוּטוֹת, אִם כֵּן הַנִּשְׁאָרִים לֹא חָטְאוּ: דְּדָקְשָׁה לְרִשְׁ"י, דְּפִשְׁטוֹ שֶׁל קָרָא מִשְׁמַע דְּעֲבֹדַת הַלְוִיִּם הוּא פְּקוּדֵי הַמִּשְׁכָּן, כְּלוּמָר מִנֵּן כָּלִי הַמִּשְׁכָּן, לְכֹן פִּירֵשׁ לְשָׂאֵת וּלְהוֹרִיד: תוֹרָה כב

הַקָּרָא בְּלִשׁוֹנוֹ וְכַתִּב 'הַמִּשְׁכָּן מִשְׁכָּן' וְלֹא כְּתִיב תְּרוּבִיהוּ בְּהִ"א אוּ בְּלֹא הִ"א, וְדַעִי הִ"א קָאִי עַל הַמִּשְׁכָּן הַמְיוּחָד, דְּהֵינּוּ בֵּית עוֹלָמִים שְׁהוּא בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, אִם כֵּן קִשָּׁה לָמָּה מְכַנֶּה אוֹתוֹ הַכְּתוּב בְּלִשׁוֹן 'מִשְׁכָּן', אֲלֵא כִּמּוֹ וְכו': אֲבָל הָא דְּתָנָן לָהֶם הַלּוּחוֹת אֵינּוּ עֲדוּת, דִּישׁ לֹמַר דְּתָנָן לָהֶם שְׁלֹא לְדַחֲתָן בְּיָדִים כִּיּוֹן שֶׁנִּתְגַּיִירוּ וְקִבְּלוּ עֲלֵיהֶם עוֹל תּוֹרָה וּמִצְוֹת, וְאִף עַל פִּי שְׁחָטָא, הוּוּ לָהּ כִּי־יִשְׂרָאֵל, שִׁי־יִשְׂרָאֵל מוֹמָר לֹא פָקַע מִיָּדָה שֵׁם יִשְׂרָאֵל,

שֶׁהָיָה כְּמִדְּתוֹ: תוֹרָה יט
(כא) אֵלֶּה דְּקִשָּׁה לְרִשְׁ"י, הָיָה לִיָּה לְמִימָר וְיִאֲלֶה' בְּנֵא"ו מוֹסִיף עַל הָרִאשׁוֹנִים, וּמִתְרַץ דְּלֹא תִטְעֶה לֹמַר דְּקָאִי דְּוָקָא אֲבָלִי הַמִּשְׁכָּן דְּסִמְיָה לִיָּה, וְתִקְשָׁה לָךְ לָמָּה מְנָה מִנֵּן הַמִּשְׁקָלוֹת כְּמָה הָיָה, לְכָךְ כְּתִב 'אֲלֶה' בְּלֹא וְאִ"ו הַמוֹסִיף, לֹמַר דְּקָאִי נִמְי עַל מִשְׁקָלִי נִדְבַחַת הַמִּשְׁכָּן כְּמָה מִשְׁקָלוֹת הָיוּ וְלֹא דְוָקָא עַל כָּלִי הַמִּשְׁכָּן: בְּ וְאִם תֹּאמַר, הָא לֹא מִיּוֹתֵר לְדָרְשָׁא אֲלֵא חַד 'מִשְׁכָּן', יַחַד אִצְטְרִיךְ לְגוֹפִיָּה. וְיִשׁ לֹמַר, מִדְּשִׁנִּי

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות' כרך א עמוד 198)

הגשמי. פי' 'עדות' ש'יכת' רק ב'דבר מ'כסה ונ'עלם; על ד'בר ג'לוי אין צ'רף ב'עדות. ומ'אחר ש'במציאות הגשמיית, לא נ'ראית א'לקות בג'לוי, ל'כן ז'קוקים ל'עדות על כ'ף ש'במשכן הגשמי ה'יתה ה'שראת השכינה.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות' כרך יא עמ' 175)

נמצא בשלמות, אלא ש'עובר מן הל'זה אל המל'זה למ'שך זמן מ'ס'ים, וא'חר-כ'ף ח'זר אל הל'זה. וא'ף כ'אן: ח'רבן המ'קד'ש אין מ'שמעותו בט'ול המ'קד'ש, ח"ו, אלא ה'קב"ה ל'קחו כמ'שכון, וא'חר כ'ף ה'חזירו, ושוב ל'קחו, ו'עתי'ד לה'חזירו ל'נו.

כב וּבְצִלָּאֵל בֶּן-אֹרִי בֶן-חֹר לְמִטָּה יְהוּדָה עֲשֵׂה
דיהודה עבד ית כל די פקיד יי ית משה:

ל'ענן ל'התנ'ב ל'הכין מ'ה ש'יהיו צ'ריכין, מ'ה לי מ'ה ש'מתנ'ב ת'חלה, ו'עין ב'תוס'פות" פ'רק ה'רוא'ה (ברכות ט). ואם ת'אמר, מ'נ'לן ש'משה ר'בינו ע'ליו-ה'ש'לום צ'נה ל'בצלאל ה'פ'ך ה'ענן? ו'יש לו'מר, ד'כתיב ב'פ'רשת ו'יקהל': "ו'יקרא מ'שה אל ב'צלאל ו'אל א'הליאב וגו'" וק'צר מ'ה ש'ד'בר ע'מ'הם, ו'האי ק'רא מ'דכתיב: "כל א'שר צ'נה ה' את מ'שה" ח'זין ד'היה מ'צ'נה ל'הם ב'הפ'ך, ו'דוק ה'יטב), א'מר לו ב'צלאל: מ'נהג ה'עולם ל'עשות ת'חלה ב'ית, וא'חר-כ'ף מ'שים כ'לים ב'תוכו. א'מר לו: כ'ף ש'מ'עתי מ'פי ה'קד'וש ב'רו'ף-הוא. א'מר לו מ'שה: ב'צל אל ה'יית? כ'י ב'ודאי כ'ף צ'נה לי ה'קד'וש-ב'רו'ף-הוא, ו'כן ע'שה, המ'שכון ת'חלה וא'חר-כ'ף ע'שה כ'לים.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות' כרך א עמוד 199)

מקום לה'שראת השכינה. התפלה א'ף היא מ'עלה ע'ננים א'רציים ל'מעלה, כ'ידוע ש'התפלה היא ב'בחינת "סולם מ'צב א'רצה (ע'ננים א'רציים) ו'ראשו מ'גיע השמי'מה". כ'שם ש'תפלה ע'נינה ל'העלות את ה'חמרי'ות ה'נמוכה של ה'עולם, כ'ן ע'ליה ל'העלות גם את ה'חלקים התחתונים והנחותים ש'בנפ'ש. ל'כן מונים את י"ח ה'צוויים רק מ'הכ'תובים ש'בהם נז'כרו גם ב'צלאל וגם א'הליאב, כ'י ב'צלאל ה'יה מ'גדולי השבטים, ו'אילו א'הליאב ה'יה מ'השבטים ה'ירודים (רש"י שמו'ת לה, לד). ו'כ'אמור, התפלה ע'נינה הוא ל'העלות לא רק את ה'בצלאל' ש'בנפ'ש אלא גם את ה'א'הליאב' ש'בה.

אלה פקודי המשכן משכן העדות (לח, כא)

הלשון הפ'ול "המשכן מ'שכן" רומז ל'שני המשכנים - המשכן ה'רוחני ש'למעלה, והמשכן הגשמי ש'למטה. א'ף המלה "ה'עדות" נ'אמרה ב'משכן השני ד'וקא - המשכן

רמז למקדש שנתמשכן. . על עזונתיהן של ישראל (רש"י לח, כא) יש לשאל, מדוע נרמז חרבן המקדש ב'פ'רשתנו, ה'עוסקת ב'בנין המשכן. ו'יש לו'מר, ש'הוא ל'מעלי'ותא, ה'ינינו רמז ל'נצחיות המקד'ש. ד'הנה, מ'שכון ה'רי

(כב) וּבְצִלָּאֵל בֶּן-אֹרִי בֶן-חֹר לְמִטָּה יְהוּדָה עֲשֵׂה
את כל-אשר-צוה יהוה את-משה:

כ"ב וּבְצִלָּאֵל בֶּן-אֹרִי וגו' עֲשֵׂה את כל-אשר-צוה ה' את-משה • 'אשר צוה אותו משה' אין כתיב כאן, אלא 'כל אשר צוה ה' את משה', אפלו דברים שלא אמר לו רבו, הספימה דעתו למה שנאמר למשה בסני, כי משה צוה לבצלאל לעשות תחלה כלים ואחר-כך משכן (לא לענן צווי להתנדב קאמר, ד'הא א'דרבה ל'הפ'ך צוה ה'קד'וש ב'רו'ף-הוא ב'פ'רשת 'ת'רומ'ה', מ'תחלה ה'כלים: ש'לחן, מ'נורה, י'ריעות, וא'חר-כ'ף צווי ה'ק'רשים. ו'צווי מ'שה ר'בינו ע'ליו-ה'ש'לום, ר'יש ו'יקהל', ת'חלה המ'שכון ו'א'הלו, וא'חר-כ'ף ה'כלים. אלא מ'רי ל'ענן צווי ל'פועל, א'יך י'פעל כ'סדר, ו'תמצא ב'פ'רשת 'כ'י-תשא': "ר'אה ק'ראתי כ'שם ב'צלאל וגו'", ה'זכר מ'תחלה "את א'הל מ'ועד", וא'חר-כ'ף ה'כלים, א'כל

ובצלאל... עשה את כל אשר צוה ה' את משה (לח, כב) ב'ירושלמי' (ברכות פרק ד הלכה ג) מובא ש"ח ה'ברכות שבתפלת שמונה-עשרה, הן כנגד י"ח ה'צוויים ("כאשר צוה ה'") המופיעים ב'פ'רשתנו, מ'ואתו א'הליאב" (פסוק כג) עד לסוף ה'פ'רשה. א'בל "אשר צוה ה'" ה'אמור ב'פסוק זה אינו מן המנין, מ'אחר ש'נזכר בו רק ב'צלאל בלי א'הליאב. ו'יש ל'הבין: א) מ'ה ה'ק'שר ב'ין ב'רכות התפלה ל'משכון? ב) מדוע מונים א'ף ו'רק את ה'פסוקים ש'נזכר ב'הם גם א'הליאב?

אלא: ת'כן המ'שכון ו'ת'כן ע'נין התפלה - ח'ד הוא: ב'רו'ר ו'זכו'ר ה'דברים ה'נחותים ב'יותר, ו'הפיקתם ל'משכון לה'שראת השכינה. המ'שכון נבנה מ'חמרים גשמיים ש'על-י'דם נ'עשה

כג וַעֲמָה אֶהְיֶיבָּ בְּרֹאֲחִיסָמֶךָ לְשִׁבְטָא דְדָן
נָגֵד וְאֶמֶן וְצִיר בְּתַכְלָא וּבְאַרְגָּנָא וּבְעִבְעָא
זְהוּרִי וּבְכוּצָא :

(כג) וְאֵתוּ אֶהְיֶיבָּ בְּרֹאֲחִיסָמֶךָ לְמִטְהִדָּן חֲרָשׁ
וְחִשָּׁב וְרָקַם בְּתַכְלָל וּבְאַרְגָּמָן וּבְתוֹלַעַת הַשָּׁנִי
וּבְשֵׁשׁ: ם

כד כָּל דְּהָבָא דְאִתְעַבַּד לְעִבְדָא בְּכָל עֲבִידַת
קוּדְשָׁא וְהָיָה דְהָב אֲרָמוּתָא עֲסָרִין וְהִשְׁעָא
כְּכָרִין וּשְׁבַע מָאָה וְתַלְתִּין סֻלְעִין בְּסֻלְעֵי
קוּדְשָׁא :

(כד) כָּל-הַזָּהָב הָעָשׂוּי לַמִּלְאכָה בְּכָל מְלָאכַת
הַקֹּדֶשׁ וַיְהִי זֶה־בַּתְנוּפָה תִּשְׁעָ וְעֶשְׂרִים כָּכָר
וּשְׁבַע מֵאוֹת וּשְׁלֹשִׁים שֶׁקֶל בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ:

אלפים שקלים. לפיכך, מנה בפרוטרוט כלי
השקלים שפחותין במנינם משלשת אלפים, שאין
מגיעין לככר.

כ"י • ככר • ששים מנה, ומנה של קדש כפול
היה, הרי הככר מאה ועשרים מנה, והמנה
עשרים וחמשה סלעים, הרי ככר של קדש שלשת

כה וּכְסָף מְנִיגֵי כְנֻשְׁתָּא מָאָה כְּכָרִין וְאַלְף
וּשְׁבַע מָאָה וּשְׁבַעִין וְחִמְשָׁא סֻלְעִין בְּסֻלְעֵי
קוּדְשָׁא :

(כה) וְכֶסֶף פְּקוּדֵי הָעֵדָה מֵאֵת כָּכָר וְאַלְף וּשְׁבַע
מֵאוֹת וְחִמְשָׁה וּשְׁבַעִים שֶׁקֶל בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ:

כז כִּוְתָקְלָא לְגַלְגֻּלְתָּא פְּלֻגוֹת סֻלְעָא בְּסֻלְעֵי
קוּדְשָׁא לְכָל דְּעִבֵּר עַל מְנִיגָא מִכּוּר עֲסָרִין
שָׁנִין וְלַעֲלָא לְשִׁית מָאָה וְתַלְתָּא אֲלָפִין
וְחִמְשָׁה מָאָה וְחִמְשִׁין :

(כו) בָּקַע לְגַלְגֻּלַת מַחְצִית הַשֶּׁקֶל בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ לְכָל
הָעֵבֶר עַל-הַפְּקָדִים מִבֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה וְמוֹעֵלָה לְשֵׁשׁ-
מֵאוֹת אֶלְף וּשְׁלֹשֶׁת אֲלָפִים וְחִמְשׁ מֵאוֹת וְחִמְשִׁים:

שלשת אלפים שקלים, כיצד? שש מאות אלף
חצאין הרי הן שלש מאות אלף שלמים, הרי מאת
ככר, והשלשת אלפים וחמש מאות וחמשים
חצאין, עולין אלף ושבע מאות וחמשה ושבעים
שקלים.

כ"י • בקע • הוא שם משקל שלי מחצית השקל.
לשש מאות אלף וגו' • כך היו ישראל, וכך עולה
מנינם אחר שהוקם המושכן בספר 'במדבר', ואף
עתה בנדבת המושכן כך היו, ומנין חצאי השקלים
של שש מאות אלף עולה מאת ככר, כל אחד של

שפתי חכמים

(כו) ז דקשה לרש"י, דכל בקע
שבמקרא הוא לשון בקוע, והכא אין
שייך לשון בקוע: ח דקשה לרש"י,
דעל ברחוק היו יותר, דהא בחומש
הפקודים כשמנה ישראל היו שש
מאות אלף ושלשת אלפים וחמש
מאות וחמשים לכד מן הלויים שלא
התפקדו בתוך בני ישראל, וכאן
בנדבות המושכן שנתנו ישראל והלויים
אם כן היו יותר, ועל זה פירש 'כך היו
ישראל', כי בקע לגלגולת לא נתנו
אלא ישראל שטעו בעגל והוצרכו
ליתן הנדבה לצורך המושכן לכפר על
מעשה העגל, אבל הלויים אשר לא
טעו לא היו צריכין ליתן. ובענין זה
פירש גם הרא"ם: תורה כז

עולין לככר, ונמצא מאת ככר הם
שלש מאות אלף שקלים, וקל להבין:
ו פירוש, אם המנה של הקדש כפול,
אחי שפיר, דמנה בפרוטרוט אלף
ושבע מאות וחמשה ושבעים שקלים
יתרים שלא הגיעו לככר, אבל אם
אמרת דלאו כפול היה, כיון שחמש
עשרה מאות שקלים עולין לככר,
למה חשב אלף ושבע מאות וחמשה
ושבעים שלא הגיעו לככר, היה לו
לחשוב שני מאות ככרים וככר אחד
ושני מאות וחמשה ושבעים שקלים
שלא הגיעו לככר, אלא שמע מינה
דכפול היה המנה. וזה גם כן ראיה
שמנה של קדש כפול, ונמצא שבכר
נמי כפול: תורה כה

(כד) ה דקשה לרש"י, דאי לא כפול
היה, אלא לא היו כי אם ששים מנה,
ומנה עשרים וחמש סלעים שהם
שקלים, אז יעלו הבקע לגלגלת
למאתים ואחד ככר ואחד עשר מנה,
דהא שלש מאות אלף ואלף ושבע
מאות ושבעים וחמשה שקלים שלמים
היו, וחמש עשרה מאות שקלים עולין
לככר, כי עשרה מנה הם מאתים
וחמשים שקלים, ולפי חשבון זה ששים
מנה הם חמש עשרה מאות שקלים,
נמצא מאת הככר הם מאה וחמשים
אלף שקלים, נמצא לפי החשבון זה
יהיו מאתים ואחד ככר ואחד עשר
מנה. ומתוך, דמנה של קדש כפול
היה, ואם כן שלשת אלפים שקלים

כַּוְהָה מָאָה כְּבָרִין דְּכֶסֶף לְאַתְכָּא זֵית
סְמָכִי קוּדְשָׁא וְזֵית סְמָכִי דְּפִרְכְּתָא מָאָה
סְמָכִין לְמָאָה כְּבָרִין כְּבָרָא לְסְמָכָא:

(כו) וַיְהִי מֵאֵת כֶּבֶר הַכֶּסֶף לָצֶקֶת אֶת אֲדָנֵי הַקֹּדֶשׁ
וְאֵת אֲדָנֵי הַפִּרְכָּת מֵאֵת אֲדָנִים לְמֵאֵת הַכֶּבֶר כֶּבֶר
לְאָדָן:

זש"י • לָצֶקֶת • כְּתִרְגוּמוֹ: 'לְאַתְכָּא'. אֵת אֲדָנֵי
הַקֹּדֶשׁ • שֶׁל קְרָשֵׁי הַמִּשְׁכָּן שֶׁהֵם מ"ח קְרָשִׁים וְלָהֶם
צ"ו אֲדָנִים, וְאֲדָנֵי פִרְכָּת אַרְבַּעַה, הָרִי מָאָה, וְכָל
שָׂאָר הָאֲדָנִים "נְחֹשֶׁת" כְּתִיב בָּהֶם.

כח וְזֵית אֶלְפָּא וְשִׁבְעָה מָאָה וְשִׁבְעִין וְחֲמִשָּׁא
עֶבֶד וַיִּין לְעִמּוּדֵיָא וְחִפָּא רִישִׁיהוֹן וְכִבְשָׁ
יְתֵהוֹן:

(כח) וְאֶת־הָאֶלֶף וְשִׁבְעַת הַמֵּאוֹת וְחֲמִשָּׁה וְשִׁבְעִים
עֲשָׂה וַיִּים לְעִמּוּדִים וְצִפָּה רָאשֵׁיהֶם וְחִשָּׁק אֹתָם:

זש"י • וְצִפָּה רָאשֵׁיהֶם • שֶׁל עִמּוּדֵי־ס, מִהֶן, שֶׁכְּבָלָן כְּתִיב: "וְצִפָּה רָאשֵׁיהֶם וְחִשּׁוּקֵיהֶם כֶּסֶף".

כט וְנִחֲשֶׁת דְּאַרְמוּתָא שִׁבְעִין כְּבָרִין וְתָרִין
אֶלְפִין וְאַרְבַּע מָאָה סְלָעִין:

(כט) וְנִחֲשֶׁת הַתְּנוּפָה שִׁבְעִים כֶּבֶר וְאַלְפִים וְאַרְבַּע־
מֵאוֹת שָׁקֶל:

ל וְעֶבֶד בָּה זֵית סְמָכִי תִרַע מִשְׁכָּן זִמְנָא וְזֵית
מִדְּבָחָא דְנִחֲשָׁא וְזֵית סְרָדָא דְנִחֲשָׁא דִי לָה
וְזֵית כָּל מְנֵי מִדְּבָחָא:

(ל) וַיַּעַשׂ בָּה אֶת־אֲדָנֵי פֶתַח אֹהֶל מוֹעֵד וְאֵת מִזְבֵּחַ
הַנִּחֲשֶׁת וְאֵת־מִכְבַּר הַנִּחֲשֶׁת אֲשֶׁר־לוֹ וְאֵת כָּל־כְּלֵי
הַמִּזְבֵּחַ:

לא וְזֵית סְמָכִי דְדִרְתָּא סְחֹר סְחֹר וְזֵית סְמָכִי
תִרַע דִּרְתָּא וְזֵית כָּל סְכִי מִשְׁכָּנָא וְזֵית כָּל סְכִי
דִּרְתָּא סְחֹר סְחֹר:

(לא) וְאֶת־אֲדָנֵי הַחֲצֵר סָבִיב וְאֶת־אֲדָנֵי שַׁעַר הַחֲצֵר
וְאֵת כָּל־יִתְדֵת הַמִּשְׁכָּן וְאֶת־כָּל־יִתְדֵת הַחֲצֵר
סָבִיב:

א וּמִן תְּכֵלֵא וְאַרְגָּמָא וְצִבְעָה זָהוּרִי עֶבְדוֹ
לְבוּשֵׁי שְׂמֹשֵׁא לְשִׁמְשָׁא בְּקוּדְשָׁא וְעֶבְדוֹ
יֵת לְבוּשֵׁי קוּדְשָׁא דִי לְאַהֲרֹן כְּמָא דִי פְקִיד
יֵי יֵת מֹשֶׁה:

לט (א) וּמִן־הַתְּכֵלֶת וְהָאַרְגָּמָן וְתוֹלַעַת הַשָּׁנִי עָשׂוּ
בְגָדֵי־שָׂרָד לְשָׂרֵת בְּקֹדֶשׁ וַיַּעַשׂוּ אֶת־בְּגָדֵי הַקֹּדֶשׁ
אֲשֶׁר לְאַהֲרֹן כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה: פ

שְׂמֻכְסִים בָּהֶם כָּלִי הַקֹּדֶשׁ בְּשַׁעַת סְלוֹק מִסְּעוֹת,
שֶׁלֹּא הָיָה בָּהֶם שֵׁשׁ.

זש"י • וּמִן הַתְּכֵלֶת וְהָאַרְגָּמָן וְגו' • שֵׁשׁ לֹא נֶאֱמַר
כָּאן, וּמִכָּאן אֲנִי אוֹמֵר שָׂאִין בְּגָדֵי שָׂרָד הָלָלוּ בְּגָדֵי
כְהֹנָה, שֶׁבְּבְגָדֵי כְהֹנָה הָיָה שֵׁשׁ, אֲלֵא הֵם בְּגָדִים

♦ יום חמישי כ"ג אדר ♦

כ וְעֶבֶד יֵת אֶפְרָדָא דְהֵבָא תְכֵלֵא וְאַרְגָּמָא
וְצִבְעָה זָהוּרִי וּבֹדִין שְׁזִיר:

(כ) וַיַּעַשׂ אֶת־הָאֶפֶד זָהָב תְּכֵלֶת וְאַרְגָּמָן וְתוֹלַעַת
שָׁנִי וְשֵׁשׁ מִשְׁוֹר:

שפתי חכמים

שֶׁנַּעֲשׂוּ מֵהֶם הָאֲדָנִים, וְהָאֶלֶף וְהַשִּׁבְעָה
מֵאוֹת וְגו' שֶׁלֹּא הִגִּיעוּ לְכֻלָּל
כְּבָר: תורה כט

מִהֶן, לְהוֹרוֹת שְׂמֻכְסֵי הַזֶּה נַעֲשָׂה
הַצִּפּוּי וְגַם הַנְּוִין וְהַחֲשׂוּקִים, וְלֹא הַנְּוִין
לְבַד. וְרָאִיתוּ, שְׁהָרִי אֵין כֶּסֶף אַחֵר
מִכָּל כֶּסֶף פְּקוּדֵי הַעֲדָה, רַק מֵאֵת הַכֶּבֶר

(כח) ז' דְּקָשָׁה לְרִשִּׁי, דְּפִשּׁוּטוֹ שֶׁל
קָרָא מִשְׁמַע דְּקָאֵי עַל הַנְּוִין, שְׁצִרְיָה
לְצִפּוֹת רָאשֵׁיהֶן, וְלָמָּה צִרְיָכִין צִפּוּי,
וְהָא הַנְּוִין הָיוּ בּוֹלָן כֶּסֶף. וְהוֹסִיף מִלַּת

ג וַיִּרְדּוּ יָת טַיִּי דְהָבָא וְקִצְצוּ חוּטִין
לְמַעַבְד בְּגוֹ תְּכֵלֵא וּבְגוֹ אֲרָגוֹנָא וּבְגוֹ צִבְעֵי
זָהָבִי וּבְגוֹ בּוֹצָא עוֹבֵד אֶמֶן:

(ג) וַיִּרְקְעוּ אֶת־פָּחִי הַזֶּהֱבִי וְקִצְצוּ פְתִילִים לַעֲשׂוֹת
בְּתוֹךְ הַתְּכֵלֶת וּבְתוֹךְ הָאֲרָגְמָן וּבְתוֹךְ תּוֹלַעַת
הַשָּׁנִי וּבְתוֹךְ הַשֵּׁשׁ מַעֲשֵׂה חֹשֶׁב:

הַטֶּס, לַעֲשׂוֹת אוֹתָן פְּתִילִים מְעֻרְבִין עִם כָּל מִין
וּמִין בַּחֲשֵׁן וְאַפּוֹד, שְׁנָאֵמֶר בִּהֵן "זָהָב", חוּט אֶחָד
שֶׁל זָהָב עִם שֵׁשׁ חוּטִין שֶׁל תְּכֵלֶת, וְכֵן עִם כָּל
מִין וּמִין, שֶׁכָּל הַמִּינִים חוּטֵן כָּפוּל שֵׁשׁ, וְהַזָּהָב
חוּט שְׂבִיעִי עִם כָּל אֶחָד וְאַחֵר.

כ"ג"◀ וַיִּרְקְעוּ • כְּמוֹ (תהלים קלז): "לִרְקַע הָאָרֶץ".
כְּתֻבָּתוֹ: "וַיִּרְדּוּ טַיִּין", הֵיוּ מְרַדְּדִין מִן הַזָּהָב,
אֲשֶׁטֶנְדֵר"א בְּלַע"ז (אוֹיִזְדֵּהנֶען), טַסִּין דְּקוֹת. כָּאֵן
הוּא מְלַמֵּד הַיָּאָף הֵיוּ טוֹוִין אֶת הַזָּהָב עִם הַחוּטִין,
מְרַדְּדִין טַסִּין דְּקִין וְקוֹצְצִין מִהֵן פְּתִילִים לְאַרְךָ

ד פִּתְפֹּת עֲבָדוֹ לֵה מְלַפֵּן עַל תְּרִין סְטְרוֹהִי
יִתְלַפֵּן:

(ד) כְּתֻבָּת עֲשׂוּלוֹ חִבְרַת עַל־שְׁנֵי קְצוֹתָיו חִבְרִי:

הַזָּהָבִין תְּקוּנָה דִּי עֲלוּהִי מִנָּה הוּא
כְּעוֹבְדוֹהִי דְהָבָא תְּכֵלֵא וְאַרְגָּוֵנָא וְצִבְעֵי
זָהָבִי וּבוּיָן שְׁזִיר כְּמָא דִּי פְקִיד יְיָ יִתְ
מַשֶּׁה:

(ה) וַחֲשֹׁב אֶפְדָּתוֹ אֲשֶׁר עָלָיו מִמֶּנּוּ הוּא כְּמַעֲשֵׂהוּ
זָהָב תְּכֵלֶת וְאַרְגָּמָן וְתוֹלַעַת שָׁנִי וְשֵׁשׁ מְשֻׁזָּר
כְּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה: ס

וְעָבְדוֹ יִתְ אֲבָנֵי בּוֹרְלָא מְשַׁקְעָן מְרַמָּן
דְּדָהָב גְּלִיפָן כְּתֵב מְפָרֵשׁ עַל שְׁמֵהֶן בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל:

(ו) וַיַּעֲשׂוּ אֶת־אֲבָנֵי הַשֹּׁהַם מִסִּבַּת מְשַׁבְּצַת זָהָב
מִפְתַּחַת פְּתוּחֵי חוֹתָם עַל־שְׁמוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:

ז'וֹשׁוּי יִתְהוֹן עַל כְּתָפָא דְאַפּוֹדָא אֲבָנֵי
דִּיכְרָנָא לְבָנֵי יִשְׂרָאֵל כְּמָא דִּי פְקִיד יְיָ יִתְ
מַשֶּׁה:

(ז) וַיִּשֶׂם אֹתָם עַל כְּתֻפֹת הָאֶפֶד אֲבָנֵי זָכָרֹן לְבָנֵי
יִשְׂרָאֵל כְּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה: פ

ח'עָבְד יִתְ חוּשְׁנָא עוֹבֵד אֶמֶן כְּעוֹבְדֵי
אֶפּוֹדָא דְהָבָא תְּכֵלֵא וְאַרְגָּוֵנָא וְצִבְעֵי זָהָבִי
וּבוּיָן שְׁזִיר:

(ח) וַיַּעַשׂ אֶת־הַחֹשֶׁן מַעֲשֵׂה חֹשֶׁב כְּמַעֲשֵׂה אֶפֶד
זָהָב תְּכֵלֶת וְאַרְגָּמָן וְתוֹלַעַת שָׁנִי וְשֵׁשׁ מְשֻׁזָּר:

ט מְרַבֵּעַ הָיָה עֵיף עָבְדוֹ יִתְ חוּשְׁנָא זֹרֵמָא
אַרְבַּע זֹרֵמָא פְתִיחַ עֵיף:

(ט) רְבֹעַ הָיָה כָּפוּל עָשׂוֹ אֶת־הַחֹשֶׁן זֹרֵת אֲרָבָו
וּזֹרֵת רַחְבּוֹ כָּפוּל:

י'אֲשִׁלִּימוּ בֵּה אֲרַבְעָא סְדְרֵי אֲבָן טָבָא
סְדְרָא מְרַמָּה סְמָקוֹן יִרְקוֹן וּבְרָקוֹן סְדְרָא
חֵד:

(י) וַיִּמְלֵאוּ־בּוֹ אֲרַבְעָה טוּרֵי אֲבָן טוּר אָדָם פְּטֻדָּה
וּבְרָקֶת הַטוּר הָאֶחָד:

יא וְסְדְרָא תְּנִינָא אֲזַמְרָגְדִין שְׁבִיזִי
וְסִבְכָּלוֹם:

(יא) וְהַטוּר הַשֵּׁנִי נִפְדָּ סִפִּיר וַיְהִלֵּם:

יב וְסְדְרָא תְּלִיתָאָה מְרַבְרִי טְרָקִיָא וְעִין
עֲגֵלָא:

(יב) וְהַטוּר הַשְּׁלִישִׁי לְשֵׁם שְׁבוֹ וְאַחֲלָמָה:

יג וְסְדְרָא רְבִיעָאָה כְּרוּם יִמָּא וּבוּרְלָא
וּפְתִיחֵי מְשַׁקְעָן מְרַמָּן דְּדָהָב
כְּאֲשִׁלְמוֹתָהוֹן:

(יג) וְהַטוּר הָרְבִיעִי תְּרִשִׁישׁ שֹׁהַם וַיִּשְׁפָּה מוֹסִבַּת
מְשַׁבְּצַת זָהָב בְּמִלֵּאתָם:

יד וְאֶבְנוּ אֶל שְׁמֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲנִין תְּרַמִּי
עֲסָרִי עַל שְׁמֵתָהוּן כְּתֹב מִפְּרֹשׁ כְּגִלּוּף
דְּעֻזָּא גְבֵר עַל שְׁמָה לְתַרְיָן עֶסֶר שְׁבָטִין:

טו וְעָבְדוּ עַל חוֹשֶׁנָּה תְּכִין מִתְחַמֵּן עוֹבֵד
גְּדִילוֹ דְּהֵב דְּכִי:

טז וְעָבְדוּ תְּרַמִּין מִרְמָצֵן דְּהֵב וּמִרְמִין עֲזָמֵן
דְּדְּהֵב וִיהִבּוּ יֵת תְּרַמִּין עֲזָקְתָא עַל תְּרִין
סְטָרִי חוֹשֶׁנָּה:

יז וִיהִבּוּ תְּרַמִּין גְּדִילְתָא דְּהֵב עַל תְּרַמִּין
עֲזָקְתָא עַל סְטָרִי חוֹשֶׁנָּה:

יח וְיֵת תְּרַמִּין גְּדִילְתָא דְּעַל תְּרַמִּין סְטָרוֹהִי
יְהִיבּוּ עַל תְּרַמִּין מִרְמָצָתָא וִיהִבּוּ עַל כְּתָפֵי
אֲפֻדָּא לְקַבֵּל אֲפוּהִי:

יט וְעָבְדוּ תְּרַמִּין עֲזָמֵן דְּהֵב וְשׁוּיָאוּ עַל
תְּרִין סְטָרִי חוֹשֶׁנָּה עַל סְפָתָה דִּי לְעִבְרָא
דְּאֲפֻדָּא מְלָגִיו:

כ וְעָבְדוּ תְּרַמִּין עֲזָמֵן דְּהֵב וִיהִבּוּ עַל
תְּרַמִּין כְּתָפֵי אֲפֻדָּא מְלָרַע מְלָקַבֵּל אֲפוּהִי
לְקַבֵּל בֵּית לֹפִי מְעֻלֵּי לְהַמִּין אֲפֻדָּא:

כא וַיַּחֲדִין יֵת חוֹשֶׁנָּה מְעֻזָּתָהּ לְעֻזָּקְתָא
דְּאֲפֻדָּא בְּחוּטָא דְּתַכְלָתָא לְמַהֲוִי עַל הַמִּין
אֲפֻדָּא וְלֹא יִתְפָּרַק חוֹשֶׁנָּה מְעֻלֵּי אֲפֻדָּא
כְּמָא דִּי פְקִיד יְיָ יֵת מֹשֶׁה:

(יד) וְהָעֲבָדִים עַל־שְׁמֵת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל הֵנָּה שְׁתִּים
עֲשָׂרָה עַל־שְׁמֵתָם פְּתוּחֵי חֹתֶם אִישׁ עַל־שְׁמוֹ
לְשָׁנִים עֲשָׂר שְׁבָט:

(טו) וַיַּעֲשׂוּ עַל־הַחֹשֶׁן שְׁרָשְׁרַת גְּבֻלַת מַעֲשֵׂה עֹבֵד
זָהָב טָהוֹר:

(טז) וַיַּעֲשׂוּ שְׁתֵּי מִשְׁבָּצֹת זָהָב וְשְׁתֵּי טַבַּעַת זָהָב
וַיִּתְּנוּ אֶת־שְׁתֵּי הַטַּבָּעֹת עַל־שְׁנֵי קְצוֹת הַחֹשֶׁן:

(יז) וַיִּתְּנוּ שְׁתֵּי הָעֹבֳתוֹת הַזֹּהָב עַל־שְׁתֵּי הַטַּבָּעֹת
עַל־קְצוֹת הַחֹשֶׁן:

(יח) וְאֵת שְׁתֵּי קְצוֹת שְׁתֵּי הָעֹבֳתוֹת נָתַנוּ עַל־שְׁתֵּי
הַמִּשְׁבָּצֹת וַיִּתְּנֵם עַל־כְּתֹפֶת הָאֲפֹד אֶל־מֹול פָּנָיו:

(יט) וַיַּעֲשׂוּ שְׁתֵּי טַבַּעַת זָהָב וַיִּשְׂימוּ עַל־שְׁנֵי קְצוֹת
הַחֹשֶׁן עַל־שְׁפָתָו אֲשֶׁר אֶל־עֶבֶר הָאֲפֹד בֵּיתָהּ:

(כ) וַיַּעֲשׂוּ שְׁתֵּי טַבַּעַת זָהָב וַיִּתְּנֵם עַל־שְׁתֵּי כְתֹפֶת
הָאֲפֹד מִלְמַטָּה מִמֹּול פָּנָיו לְעֹמֶת מַחְבְּרָתוֹ מִפְּעֹל
לְחֹשֶׁב הָאֲפֹד:

(כא) וַיִּרְכְּסוּ אֶת־הַחֹשֶׁן מִטַּבַּעְתָּיו אֶל־טַבַּעַת הָאֲפֹד
בְּפִתִּיל תְּכֵלֶת לְהִיֵּת עַל־חֹשֶׁב הָאֲפֹד וְלֹא־יִזַּח
הַחֹשֶׁן מֵעַל הָאֲפֹד כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה: פ

♦ יום שישי כ"ד אדר ♦

כב וְעָבְדוּ יֵת מְעִילָא דְּאֲפֻדָּא עוֹבֵד מְחִי גָמִיר
תְּכֵלֶת:

כג וּפּוֹם מְעִילָא כְּפִיל לְגוּהַ כְּפּוֹם שְׂרָיָן
תּוֹרָא מְקַן לְפּוֹמָה סְחוֹר סְחוֹר לֹא יִתְבָּזַע:

(כב) וַיַּעַשׂ אֶת־מְעִיל הָאֲפֹד מַעֲשֵׂה אֲרָג כָּלִיל
תְּכֵלֶת:

(כג) וּפִי־הַמְעִיל בְּתוֹכוֹ כְּפִי תַחֲרָא שְׂפָה לְפִיו סָבִיב
לֹא יִקָּרַע:

סה שיעור יומי ליום שישי כ"ד אדר ושנים מקרא ואחד תרגום – לט – פרשת ויקהל-פקודי

(כד) וַיַּעֲשׂוּ עַל־שׁוּלֵי הַמַּעִיל רְמוֹנֵי תְּכֵלֶת וְאַרְגָּמָן וְתוֹלַעַת שָׁנִי מִשְׁזֹר:

כד וַעֲבֹדוּ עַל שְׁפּוּלֵי מַעִילָא רְמוֹנֵי תְּכֵלֶת וְאַרְגָּמָן וַצִּבֵּעַ זָהָרִי שְׁזִיר:

(כה) וַיַּעֲשׂוּ פַעֲמָנִי זָהָב טָהוֹר וַיִּתְּנוּ אֶת־הַפַּעֲמָנִים בְּתוֹךְ הָרְמוֹנִים עַל־שׁוּלֵי הַמַּעִיל סָבִיב בְּתוֹךְ הָרְמוֹנִים:

כה וַעֲבֹדוּ זָהָב זָהָב דְּהָב דְּכִי וַיִּהְיוּ יָת זָהָב בָּגוּ רְמוֹנֵי עַל שְׁפּוּלֵי מַעִילָא סָחֹר סָחֹר בָּגוּ רְמוֹנֵי:

(כו) פַּעֲמָן וְרֶמֶן פַּעֲמָן וְרֶמֶן עַל־שׁוּלֵי הַמַּעִיל סָבִיב לְשֵׁרֵת כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה: ם

כו זָהָב וְרְמוֹנָא זָהָב וְרְמוֹנָא עַל שְׁפּוּלֵי מַעִילָא סָחֹר סָחֹר לְשִׁמְשָׁא כְּמָא דִּי פְקִיד יְיָ יָת מֹשֶׁה:

(כז) וַיַּעֲשׂוּ אֶת־הַכֶּתֶנֶת שֵׁשׁ מַעֲשֵׂה אֲרָג לְאַהֲרֹן וּלְבָנָיו:

כז וַעֲבֹדוּ יָת כֶּתוּנִין דְּבוּצָא עוֹבֵד מְחִי לְאַהֲרֹן וְלִבְנָוֵהִי:

(כח) וְאֵת הַמִּצְנֶפֶת שֵׁשׁ וְאֶת־פָּאֲרֵי הַמִּגְבָּעַת שֵׁשׁ וְאֶת־מִכְנְסֵי הַכֹּהֵן שֵׁשׁ מִשְׁזֹר:

כח וְיָת מִצְנַפְתָּא דְּבוּצָא וְיָת שְׂבִיחַ כּוֹכְעֵינָא דְּבוּצָא וְיָת מִכְנְסֵי בּוּצָא דְּבוּצָא שְׁזִיר:

כ"י • וְאֵת־פָּאֲרֵי הַמִּגְבָּעַת • תְּפָאֲרֵת הַמִּגְבָּעוֹת, הַמִּגְבָּעוֹת הַמְּפָאֲרוֹת.

(כט) וְאֶת־הָאֲבִגָּט שֵׁשׁ מִשְׁזֹר וְתְּכֵלֶת וְאַרְגָּמָן וְתוֹלַעַת שָׁנִי מַעֲשֵׂה רָקֵם כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה: ם

כט וְיָת הַמִּינָא דְּבוּצָא שְׁזִיר וְתְּכֵלֶת וְאַרְגָּמָן וַצִּבֵּעַ זָהָרִי עוֹבֵד עֵינֵי כְּמָא דִּי פְקִיד יְיָ יָת מֹשֶׁה:

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כרך כט עמ' 126)

וְאֵת הָאֲבִגָּט שֵׁשׁ מִשְׁזֹר וְתְּכֵלֶת וְאַרְגָּמָן וְתוֹלַעַת שָׁנִי (לט, כט) צִמְרֵן וּפְשִׁתָּן הֵם שְׁנֵי הַכִּסִּים, חֶסֶד וּגְבוּרָה, שְׂאִין חֲבוּרִין עוֹלָה יְפֹה. אֲמֻנָם, זֶהוּ בַעֲנִיגֵי הָעוֹלָם בְּלִבָּד, בָּהֶם מְרַגְּשֵׁת בְּתִקְוָה 'מִצִּיאוֹתָהּ' שֶׁל כָּל מִדָּה; אֲבָל בְּקִדְשָׁהּ, שְׁעִינָנָה בְּטוֹל לְהַקְבִּ"ה, אֵין שְׁתֵּי הַמִּדּוֹת מְגֻדָּוֹת זוֹ לְזוֹ, וְלֹא עוֹד אֵלָּא שְׁלִשְׁתֵּיהֶן יֵשׁ אוֹתוֹ תִּכּוֹן: עֲבוּדָת ה'. וְכַמֵּאֲמַר רַ"ל: "אֵין לָךְ אֲהֶבָה בְּמִקּוֹם יִרְאָה וְיִרְאָה בְּמִקּוֹם אֲהֶבָה, אֵלָּא בְּמִדַּת הַקֶּבֶד" בְּלִבָּד.

(ל) וַיַּעֲשׂוּ אֶת־צִיץ גִּזְר־הַקֹּדֶשׁ זָהָב טָהוֹר וַיִּכְתְּבוּ עָלָיו מִכְתָּב פְּתוּחֵי חוֹתָם קֹדֶשׁ לַיהוָה:

ל וַעֲבֹדוּ יָת צִיצָא כְּלִילָא דְּקוֹדֶשָׁא דְּהָב דְּכִי וַיִּכְתְּבוּ עַלְוֵהִי גְלִיפִין כְּתִב מְפָרֵשׁ קֹדֶשׁ לִי:

(לא) וַיִּתְּנוּ עָלָיו פְּתִיל תְּכֵלֶת לְתֵת עַל־הַמִּצְנֶפֶת מְלֻמָּעָה כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה: ם

לא וַיִּהְיוּ עַלְוֵהִי חוּטָא תְּכֵלֶתָא לְמִתֵּן עַל מִצְנַפְתָּא מְלַעֲלָא כְּמָא דִּי פְקִיד יְיָ יָת מֹשֶׁה:

שפתי חכמים

לט (כח) * הוֹכֵרַח לְפִירוּשׁ זֶה כִּדִּי שְׁלֹא שְׁהוּא תְּפָאֲרַת הַמִּגְבָּעוֹת, וּפָאֲרִי שֵׁם רַבִּים מִן 'פָּאֲרִי' שְׁפִירוּשׁוֹ פָּאֲרִים. וְאִמֵּר 'הַמְּפָאֲרוֹת', שְׁאֵם לֹא הִיּוּ נִטְעָה לֹאמַר כִּי 'פָּאֲרִי' מִלְשׁוֹן 'מִסְעֵף' פָּאֲרָה בְּמַעֲרָצָה' (יִשְׁעִיָּה י). לְכֵן פִּירֵשׁ

הַמִּגְבָּעוֹת הֵם מְפָאֲרוֹת לֹא הִיּוּ לָהֶם פָּאֲרִים וְלֹא הִיָּה אֹמֵר 'פָּאֲרִי הַמִּגְבָּעוֹת'. רַא"ם: תוֹרָה כֵּט

בראשו, ושני חוטין היו בכל קצה וקצה, אחת ממעל ואחת מתחת לצד מצחו, וכן באמצעו, שפך הוא נוח לקשר, ואין דרך קשירה בפחות משני חוטין. לכך נאמר על פתיל תכלת: "ועליו פתיל תכלת". וקושר ראשיהם השנים כלם יחד מאחוריו למול ערפו, ומושיבו על המצנפת. ואל תתמה שלא נאמר: 'פתילי תכלת', הואיל ומרבין הן, שהרי מצינו בחשן ואפוד "וירפסו את החשן וגו'", ועל-כרחך פחות משנים לא היו, שהרי בשני קצות החשן היו שתי טבעות החשן, ובשתי כתפות האפוד היו שתי טבעות האפוד שנגדן, ולפי דרך קשירה ארבעה חוטין היו, ומכל-מקום פחות משנים אי אפשר.

כ"ה לַתַּת עַל הַמִּצְנֶפֶת מִלְמַעְלָה • ועל-ידי הפתילים היה מושיבין על המצנפת כמין כתר, ואי אפשר לומר הציץ על המצנפת, שהרי ב'שחיטת קדשים' שנינו: 'שערו היה נראה בין ציץ למצנפת, ששם מניח תפלין, והציץ היה נתון על המצח'. הרי המצנפת למעלה והציץ למטה, ומהו "על המצנפת מלמעלה"? ועוד הקשיתי בה: כאן הוא אומר "ויתנו עליו פתיל תכלת", ובפסוק הצנפה הוא אומר "ושמרת אתו על-פתיל תכלת", ואומר אני: פתיל תכלת זה, חוטין הן לקשרו בהן במצנפת, לפי שהציץ אינו אלא מאזן לאזן, ובמה יקשרנו במצחו? והיו קבועין בו חוטי תכלת לשני ראשיו ובאמצעיתו, שבהן קושרו ותולהו במצנפת כשהוא

לב ושלמים כל פלחון משקנא משפן זמנא ועבדו בני ישראל ככל די פקיר יי ית משה בן עבדו:

(לב) וַתֵּכֶל כָּל-עֲבֹדַת מִשְׁכַּן אֹהֶל מוֹעֵד וַיַּעֲשֵׂוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל כְּכֹל אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת-מֹשֶׁה בֶּן עֲשׂוֹ: פ

כ"ה וַיַּעֲשׂוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל • את המלאכה ככל אשר צוה ה' וגו'.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות' כרך יא. עמוד 127)

כך גם בעבודת האדם לבוראו: בתחלה על האדם לעבד את עבודתו ככל יכלתו ולמצות את כל אפשרויותיו, אף עדן אין זה מספיק להשגת השכינה ב'בית-מקדשו' הפרטי. עליו להביא את מלאכת עבודתו ולהתקשר אל ה'משה' שבדור ("אתפשטותא דמשה בכל דורא"), אשר מחבר את בני ישראל לאביהם שבשמים ("אנכי עומד בין ה' וביניכם"), ורק אז יוכל ה'משכן' הפרטי לקום ולהתקיים.

וַיַּעֲשׂוּ בְנֵי-יִשְׂרָאֵל כְּכֹל אֲשֶׁר צִוָּה ה' אֶת מֹשֶׁה... וַיְבִיאוּ אֶת הַמִּשְׁכָּן אֶל מֹשֶׁה (לט, לביג)
שלא היו יכולים להקימו... ומשה העמידו (רש"י)
שני פסוקים אלו מלמדים אותנו כיצד יכול האדם להגיע לתכלית שלמותו בהקמת ה'משכן' הפרטי לה' יתברך.
בבנין המשכן הגשמי נדרשו בני ישראל לעשותו תחלה עם כל פרטיו ("ככל אשר צוה ה'"), אף עדן לא נתנה להם הרשות להקימו, ורק כשהביאוהו אל משה הוקם המשכן.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות' כרך טז. עמוד 458)

חביבות הדבר. לכן, למשל, נכפלה פרשת אליעזר בתורה, כי "יפה שיחתו של עבדי אבות לפני המקום מתורתן של בנים" (רש"י בראשית כד, מב). המשכן, מקום השגת השכינה, כה יקר וחביב לבני ישראל, עד שמשום זה כפלה התורה את כל פרטיו.

וַיַּעֲשׂוּ בְנֵי-יִשְׂרָאֵל כְּכֹל אֲשֶׁר צִוָּה ה' אֶת מֹשֶׁה בֶּן עֲשׂוֹ (לט, לב)
מדוע חזרה התורה על כל פרטי עשיית המשכן וכליו (בפרשיות ויקהל-פקודי), ולא הסתפקה בפסוק "וַיַּעֲשׂוּ בְנֵי-יִשְׂרָאֵל כְּכֹל אֲשֶׁר צִוָּה ה' אֶת מֹשֶׁה, בֶּן עֲשׂוֹ"?
אלא, כאשר התורה כופלת ענין מסים, הרי זה מפני

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות' כרך א עמוד 169)

בפרשיות ויקהל-פקודי. שני אלה מרמזים לשני ה'משכנות' - הרוחני והגשמי. המשכן שהראה הקב"ה

ועוד: על המשכן "אשר צוה ה' את משה", מספר בפרשיות תרומה ותצוה. ועל המשכן שעשו בני ישראל, מספר

שפת חכמים

(לב) ב' הוסיף מלת 'המלאכה', דהא כבר כתיב וַתֵּכֶל כָּל עֲבֹדַת מִשְׁכָּן, אִם בן מאי וַיַּעֲשׂוּ וגו', לכן פירש 'המלאכה ככל' וגו', כלומר לא שנו המלאכה אלא עשו ככל אשר צוה ה' את משה: תורה לג

למשה הוא משכן רוחני, המשכן שלמעלה; והמשכן שעשו בני ישראל היה משכן גשמי. לכן, אף שקבר נאמרו כל פרטי המשכן בפרשיות תרומה

וַיָּבִיאוּ אֶת־הַמִּשְׁכָּן אֶל־מֹשֶׁה אֶת־הָאֹהֶל וְאֶת־כָּל־כֵּלָיו קָרְסוּ קִרְשָׁיו בְּרִיחָיו וְעַמּוּדָיו וְאִדָּנָיו: (לג) וַיָּבִיאוּ אֶת־הַמִּשְׁכָּן וְאֶת־הָאֹהֶל וְאֶת־כָּל־כֵּלָיו קָרְסוּ קִרְשָׁיו בְּרִיחָיו וְעַמּוּדָיו וְאִדָּנָיו:

כ"י" – וַיָּבִיאוּ אֶת־הַמִּשְׁכָּן וְגו' • שלא היו יכולים להקימו, ולפי שלא עשה משה שום מלאכה במשכן הניתן לו הקדוש-ברוך-הוא הקמתו, שלא היה יכול להקימו שום אדם מחמת כבוד הקרשים, שאין כח באדם לזקפן, ומשה העמידו. אמר משה לפני

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כרך 1 עמ' 222)

שלא עשה משה שום מלאכה במשכן (רש"י לט, לג) ממה שקרב "שום מלאכה" משמע שפגנתו גם להבאה (נדבת המשכן), שנקראת 'מלאכה' (ויקהל לו, וי). ותמונה, איך לא קים את צווי ה' "קחו מאתכם תרומה". ויש לו מר,

וְאֶת־מִכְסֵּה עוֹרֹת הָאֵילָם הַמֵּאֲדָמִים וְאֶת־מִכְסֵּה עֹרֹת הַתַּחֲשִׁים וְאֶת פֶּרֶכֶת הַמָּסֹךְ: (לד) וְאֶת־מִכְסֵּה עוֹרֹת הָאֵילָם הַמֵּאֲדָמִים וְאֶת־מִכְסֵּה עֹרֹת הַתַּחֲשִׁים וְאֶת פֶּרֶכֶת הַמָּסֹךְ:

וְאֶת־אֲרוֹן הָעֵדֻת וְאֶת־בִּדְיוֹ וְאֶת הַכַּפֹּרֶת: (לה) וְאֶת־אֲרוֹן הָעֵדֻת וְאֶת־בִּדְיוֹ וְאֶת הַכַּפֹּרֶת:

אֶת־הַשֻּׁלְחָן אֶת־כָּל־כֵּלָיו וְאֶת לֶחֶם הַפָּנִים: (לו) אֶת־הַשֻּׁלְחָן אֶת־כָּל־כֵּלָיו וְאֶת לֶחֶם הַפָּנִים:

אֶת־הַמִּנְחָה הַטְּהוֹרָה אֶת־גִּרְתִּיהָ גֵּרֶת הַמַּעֲרֵכָה וְאֶת־כָּל־כֵּלֶיהָ וְאֶת שֶׁמֶן הַמָּאֹר: (לז) אֶת־הַמִּנְחָה הַטְּהוֹרָה אֶת־גִּרְתִּיהָ גֵּרֶת הַמַּעֲרֵכָה וְאֶת־כָּל־כֵּלֶיהָ וְאֶת שֶׁמֶן הַמָּאֹר:

וְאֶת מִזְבַּח הַזֶּהָב וְאֶת שֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה וְאֶת קִטְרֵת הַסַּמִּים וְאֶת מָסַךְ פֶּתַח הָאֹהֶל: (לח) וְאֶת מִזְבַּח הַזֶּהָב וְאֶת שֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה וְאֶת קִטְרֵת הַסַּמִּים וְאֶת מָסַךְ פֶּתַח הָאֹהֶל:

אֶת מִזְבַּח הַנְּחֹשֶׁת וְאֶת־מִכְבַּר הַנְּחֹשֶׁת אֲשֶׁר־לוֹ אֶת־בִּדְיוֹ וְאֶת־כָּל־כֵּלָיו אֶת־הַכִּיֹּר וְאֶת־כַּנּוֹ: (לט) אֶת מִזְבַּח הַנְּחֹשֶׁת וְאֶת־מִכְבַּר הַנְּחֹשֶׁת אֲשֶׁר־לוֹ אֶת־בִּדְיוֹ וְאֶת־כָּל־כֵּלָיו אֶת־הַכִּיֹּר וְאֶת־כַּנּוֹ:

שפתי חכמים

(לג) ל דאם לא בן לא היה להם להביא איברים איברים, כי דרך האומנים שמקיימים את הבית ואחר כך מראין את בנותם, ועל זה פירש מפני שלא היו יכולין להקימו. ותו קשיא ליה, והא בשעת המסעות בכל

מסע ומסע היו מקיימים אותו, אם בן היה לו גם בן עכשיו להקימו. ועל זה פירש ולפי וכו', והוקם על ידי משה בפעם ראשונה מאליו, ומן היום שהוא והלאה נזקק מאליו על ידי המקימין אותו בכל מסע. (נחלת יעקב) כאן משמע

דגם משה הקים על פי הנס, אבל בבכורות דף נ"ז ובשבת דף צ"ב ובבכורות מ"ד ונדרים ל"ח משמע דמשה היה גבוה עשר אמות לכה היה לו כח להקימו: תורה לך

מִיֵּת סִרְדֵי דִרְתָּא יֵת עֲמֻדָּהּ וְיֵת סִמְכָהּ
וְיֵת פִּרְסָא לְתַרְע דִּרְתָּא יֵת אֲטוּנוּהִי וְסִפְהָ
וְיֵת כָּל מְנִי פִלְחָן מִשְׁכָּנָא לְמִשְׁכַּן זְמָנָא:

(מ) אֶת קַלְעֵי הַחֹצֵר אֶת־עַמֻּדֶיהָ וְאֶת־אֲדָנֶיהָ וְאֶת־
הַמִּסָּךְ לְשַׁעַר הַחֹצֵר אֶת־מִיתְרָיו וְיִתְדֹתֶיהָ וְאֶת־
כָּל־כְּלֵי עֲבֹדַת הַמִּשְׁכָּן לְאַהֲל מוֹעֵד:

מֵא יֵת לְבוּשֵׁי שְׁמוּשָׂא לְשִׁמּוּשָׂא בְּקוּדְשָׁא יֵת
לְבוּשֵׁי קוּדְשָׁא לְאַהֲרֹן כְּהֵנָּא וְיֵת לְבוּשֵׁי
כְּהוּנֵהּ לְשִׁמּוּשָׂא:

(מא) אֶת־בְּגָדֵי הַשָּׂרָד לְשַׁרְת בִּקְדָּשׁ אֶת־בְּגָדֵי
הַקֹּדֶשׁ לְאַהֲרֹן הַכֹּהֵן וְאֶת־בְּגָדֵי בָנָיו לְכַהֵן:

מִב כָּל דֵּי פִקִּיד יֵי יֵת מִשָּׁה כֵּן עֲבָדוּ בָנֵי
יִשְׂרָאֵל יֵת כָּל פִּלְחָנָא:

(מב) כָּל אֲשֶׁר־צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה כֵּן עָשׂוּ בָנֵי
יִשְׂרָאֵל אֶת כָּל־הָעֲבֹדָה:

מִג וְיִחְזָא מִשָּׁה יֵת כָּל עֲבֹדָתָא וְהָא עֲבָדוּ
יֵתָּה כְּמָא דֵּי פִקִּיד יֵי כֵּן עֲבָדוּ וּבְרִיף יִתְהוֹן
מִשָּׁה:

(מג) וַיֵּרָא מֹשֶׁה אֶת־כָּל־הַמְּלָאכָה וְהִנֵּה עָשׂוּ אֹתָהּ
כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה כֵּן עָשׂוּ וַיְבָרֶךְ אֹתָם מֹשֶׁה: פ

ה' אֱלֹהֵינוּ עֲלֵינוּ וְגו'... וְהוּא אֶחָד מֵאַחַד־עֶשְׂרִי
מִזְמוּרִים שֶׁב־תַּפְּלָה לְמֹשֶׁה.

כִּי־י וַיְבָרֶךְ אֹתָם מֹשֶׁה • אָמַר לָהֶם: יְהִי רְצוֹן
שִׁתְּשֶׁרָה שְׂכִינָה בְּמַעֲשֶׂה יְדִיכֶם, (תהלים ז: ז) "וַיְהִי־נָעַם

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כרך יא עמ' 171)

שֶׁהַתְּחִלַּת הַמִּזְמוֹר הוּא, אָכֵן, שֶׁל מֹשֶׁה, אָבֵל סִימוֹ הוּא
מֵה שֶׁעָנָה בְּנֵי יִשְׂרָאֵל עַל דְּבָרָיו. אָבֵל פִּינּוֹן שֶׁגַם הַמִּזְמוּרִים
שֶׁלֹּאֲחֲרֵי־זֶה אֶמְרָם מֹשֶׁה, מוֹכֵן שֶׁגַם מֵה שֶׁתּוֹב בְּאַמְצָע -
הַכֹּל הוּא מִדְּבָרֵי מֹשֶׁה.

וְהוּא אֶחָד מֵאַחַד־עֶשְׂרִי מִזְמוּרִים שֶׁב־תַּפְּלָה לְמֹשֶׁה"
(רש"י לט, מג) וְקִשָּׁה, לְשֵׁם מֵה מִצְוֵי רִש"י דְּבָר זֶה, וְהָרִי
פֶּסוּק זֶה מוֹפִיעַ בְּסִיּוּם "תַּפְּלָה לְמֹשֶׁה" עֲצָמוֹ. וַיֵּשׁ לּוֹמַר:
אִם הָיָה רַק זֶה הַמִּזְמוֹר שֶׁל מֹשֶׁה, הָיָה אֶפְשָׁר לּוֹמַר

♦ שבת קודש כ"ה אדר ♦

א וּמִלֵּיל יֵי עַם מִשָּׁה לְמִיָּמָר:

מ (א) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר:

ב כִּיּוֹמָא נִרְחָא קֳדָמָא בְּחַד לִירְחָא תְּקִים
יֵת מִשְׁכָּנָא מִשְׁכַּן זְמָנָא:

(ב) בַּיּוֹם־הַחֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן בְּאַחַד לַחֹדֶשׁ תִּקִּים אֶת־
מִשְׁכַּן אֹהֶל מוֹעֵד:

ג וּתְשׁוּי תִּמְן יֵת אֲרֻנָּא דְּסִהְדוּתָא וְתַטֵּל עַל
אֲרֻנָּא יֵת פִּרְכָּתָא:

(ג) וַיִּשְׁמַתְּ שָׁם אֶת אֲרוֹן הָעֵדוּת וְסִפֹּת עַל־הָאָרֶץ
אֶת־הַפִּרְכָּת:

כִּי־י וְסִפֹּת עַל־הָאָרֶץ • לְשׁוֹן הִגָּה, שֶׁהָרִי מְחַצֶּה הָיְתָה.

שפתי חכמים

אָמַר שְׁהִם אָמְרוּ לוֹ "וַיְהִי נָעַם" וְכו', וְכֵן
הוּא בִּילְקוּט: תוֹרָה א

בְּנֵין הַבֵּית, וְקַל לְהִבִּין: ג עֲחֻלַּת
יַעֲקֹב נִרְחָא דְּהוֹצֵרָה לְרִאֲיָה, לְפִי
שְׁבוּתוֹת כְּהֵנִים רִישׁ פִּרְשַׁת שְׁמִינִי

(מג) מ דְּקִשָּׁה לְרִש"י, מֵאִי בְּרַכָּה בִּירָךְ
אוֹתָם, לְכֵן פִּירֵשׁ בְּרַכָּת "וַיְהִי נָעַם",
שְׁהָיָא בְּרַכָּה שֶׁתִּקֵּן מֹשֶׁה עַל הַשְּׁלֵמַת

(ד) וְהִבַּאתְּ אֶת־הַשְּׁלֶחַן וְעָרַכְתָּ אֶת־עַרְבּוֹ וְהִבַּאתְּ אֶת־הַמִּנְחָה וְהֵעַלִיתָ אֶת־נִרְתִּיהָ:

כ"ה ~ וְעָרַכְתָּ אֶת עַרְבּוֹ • שְׁתֵּי מַעֲרֻכּוֹת שֶׁל לֶחֶם הַפָּנִים.

(ה) וְנִתְּתָהּ אֶת־מִזְבַּח הַזֶּהָבִל לְקִמְצָתָהּ לִפְנֵי אֲרוֹן הָעֵדֻת וְשִׁמַּתָּ אֶת־מָסַךְ הַפֶּתַח לַמִּשְׁכָּן:

(ו) וְנִתְּתָהּ אֶת מִזְבַּח הָעֹלָה לִפְנֵי פֶתַח מִשְׁכַּן אֹהֶל־מוֹעֵד:

(ז) וְנִתְּתָהּ אֶת־הַכִּיֹּר בֵּין־אֹהֶל מוֹעֵד וּבֵין הַמִּזְבֵּחַ וְנִתְּתָה שָׁם מַיִם:

(ח) וְשִׁמַּתָּ אֶת־הַחֹצֵר סָבִיב וְנִתְּתָה אֶת־מָסַךְ שַׁעַר הַחֹצֵר:

(ט) וְלָקַחְתָּ אֶת־שֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה וּמִשַּׁחְתָּ אֶת־הַמִּשְׁכָּן וְאֶת־כָּל־אֲשֵׁרֵבּוֹ וּקְדַשְׁתָּ אֹתוֹ וְאֶת־כָּל־כֵּלָיו וְהָיָה קֹדֶשׁ:

(י) וּמִשַּׁחְתָּ אֶת־מִזְבַּח הָעֹלָה וְאֶת־כָּל־כֵּלָיו וּקְדַשְׁתָּ אֶת־הַמִּזְבֵּחַ וְהָיָה הַמִּזְבֵּחַ קֹדֶשׁ קֹדָשִׁים:

(יא) וּמִשַּׁחְתָּ אֶת־הַכִּיֹּר וְאֶת־כָּנּוֹ וּקְדַשְׁתָּ אֹתוֹ:

(יב) וְהִקְרַכְתָּ אֶת־אֹהֶרֶן וְאֶת־בָּנָיו אֶל־פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד וּרְחַצְתָּ אֹתָם בַּמַּיִם:

(יג) וְהִלַּבַשְׁתָּ אֶת־אֹהֶרֶן אֶת בְּגָדֵי הַקֹּדֶשׁ וּמִשַּׁחְתָּ אֹתוֹ וּקְדַשְׁתָּ אֹתוֹ וְכַהֵן לִי:

(יד) וְאֶת־בָּנָיו תִּקְרִיב וְהִלַּבַשְׁתָּ אֹתָם כְּתֹנֶת:

~ נְקֻדּוֹת מְשִׁיחוֹת קוֹדֶשׁ ~ (לְקוּשִׁי שִׁיחוֹת כֹּךְ כו עמ' 288)

וְאֵת בָּנָיו תִּקְרִיב וְהִלַּבַשְׁתָּ אוֹתָם כְּתֹנֶת (מ, יד) וְאֵלּוּ בְּפִרְשֵׁת תַּצְנֶה (כט, ח-ט) נִזְכְּרוּ גַם הָאֲבֻנֹט וְהַמִּגְבָּעוֹת. וְיֵשׁ הַבְּגָדִים כְּדֵי לְחֻנָּם לְקִהּוֹנָה, וְלִכְן הִלְבִּישׁ מוֹשֶׁה אוֹתָם אֶת לֹמֶר, דִּהְיָה בְּשִׁבְעַת יָמֵי הַמְּלוּאִים לְבָשׁוּ אֹהֶרֶן וּבָנָיו אֶת

כל הבגדים, כי זה תפקידו - לחנכם בכהנה. אבל ביום השמיני לבשו את הבגדים בתפקידם **בכהנים**, ולכן הלביש אותם רק את הבגד העקרי, המכסה את כל הגוף, כדי להכניסם בכך לעבודת הכהנה.

טו ויתרבי יתהוון כמא די רביתא זת אבוהון וישמשון קדמי ויהי למהוי להון רביתהון לכהנות עלם לדריהון:

(טו) וּמִשְׁחַת אֹתָם בְּאֵשׁ מִלִּשְׁחַת אֶת־אֲבֵיהֶם וְכִהְנוּ לִי וְהִיְתָה לְהִית לָהֶם מִשְׁחַתָּם לְכַהֵנֶת עוֹלָם לְדֹרֹתָם:

טז ועבד משה ככל די פקיד יי יתה פן עבד:

(טז) וַיַּעַשׂ מֹשֶׁה כְּכֹל אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֹתוֹ כִּן עָשָׂה: ׀

יז ויהי בירחא קדמאא בשמא תניתא בחד לירחא אתקם משפנא:

(יז) וַיְהִי בַּחֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן בַּשָּׁנָה הַשְּׁנִית בְּאַחֲד לַחֹדֶשׁ הַיּוֹקֵם הַמִּשְׁפָּן:

יח ואקם משה זת משפנא ויהב זת סמכוהי ושוי זת דפוהי ויהב זת עברוהי ואקם זת עמודוהי:

(יח) וַיָּקָם מֹשֶׁה אֶת־הַמִּשְׁפָּן וַיִּתֵּן אֶת־אֲדָנָיו וַיֵּשֶׁם אֶת־קִרְשָׁיו וַיִּתֵּן אֶת־בְּרִיחָיו וַיָּקָם אֶת־עַמּוּדָיו:

יט ופרס זת פרסא על משפנא ושוי זת חופאא דמשפנא עלוהי מלעלא כמא די פקיד יי זת משה:

(יט) וַיִּפְרֹשׂ אֶת־הָאֹהֶל עַל־הַמִּשְׁפָּן וַיֵּשֶׁם אֶת־מִכְסֵּה הָאֹהֶל עָלָיו מִלְמַעְלָה בְּאֵשׁ צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה: ׀

כ"י ויפרש את האהל • הן יריעות העזים.

כ ונסכיב ויהב זת סהדווא לארונא ושוי זת אריחא על ארונא ויהב זת פפרתא על ארונא מלעלא:

(כ) וַיִּקַּח וַיִּתֵּן אֶת־הָעֶדֶת אֶל־הָאָרֶן וַיֵּשֶׁם אֶת־הַבָּדִים עַל־הָאָרֶן וַיִּתֵּן אֶת־הַכַּפֹּרֶת עַל־הָאָרֶן מִלְמַעְלָה:

כ"י"א את העדת • הלוחות.

~ נקודות משיחות קודש ~ (על"פ 'לקוטי שיחות' כרך טז עמוד 434 ואילך)

ויש לומר דהא גופא מרמז המדרש, שהשראת השכינה באפן הכי נעלה היא דוקא על-ידי התורה. דהנה השראת השכינה בבני ישראל היא על-ידי למוד התורה וקיום המצוות. והחלוק ביניהם הוא:

בקיום המצוות - מקום האדם את רצון הקב"ה, אבל האדם והמצוה אינם מתאחדים, ולדוגמא יד העוסקת בנטילת לולב, הנה אף שביד זו קיים רצון הקב"ה, מכל-מקום אין היד עצמה מתאחדת עם הקב"ה בעצמו.

מהשאינו כן בלמוד התורה, מכיון ש"אורייתא וקודשא בריה"ה הוא כולא חד", הנה בהבנת דבר תורה, על-ידי שחקמת ה' בקרבנו, שונה הקב"ה בעצמו בשכלו של האדם. ונמצא, דשכל האדם בעצמו מאחד עם הקב"ה

בלמוד התורה - נמצא הקב"ה בשכלו של האדם על הפסוק 'ויקח ויתן את העדות אל הארון' (מ, כ) מפרש רש"י, העדות - הלוחות.

והנה איתא ב'שמות רבה' (פ"ג, ב) "בשעה שאמר הקב"ה למשה, עשה המשכן, בא ואמר לבצלאל. אמר לו: מהו המשכן הזה? אמר לו: שישרה הקב"ה שכינתו בתוכו, ומלמד לישראל תורה. אמר לו בצלאל: והיכן התורה נתונה? אמר לו . . הארון".

ולכאורה תמוה, הרי ידועים דברי הרמב"ן ש"עקר החפץ במשכן . . מקום מנוחת השכינה שהוא הארון", דהשראת השכינה היתה בעיקר בארון, ואם-כן מדוע איתא במדרש שהארון הוא בשביל התורה?

שיעור יומי לשבת קודש כ"ה אדר ושנים מקרא ואחד תרגום – מ – פרשת ויקהל-פקודי עא

השכינה בגלוי. אבל בשאר המשכן, אף שגם שם שרתה השכינה, אבל מקום המזבח (על-דרך-משל) נשאר במדתו, ולא שרתה שם שכינה באותו אפן כבארון.

(וראה בזה בארוכה תניא פ"ה).
וזה גם החלוק בין כללות המשכן והארון עצמו:
"מקום ארון אינו מן המדה". שבארון, מכיון שבו היו הלוחות - התורה - הנה בתוך "מקומו" ו"מדתו" שרתה

כא ואצל ית ארונא למשכנא ושוי ית פרכתא דפרסא ואטל על ארונא דסהדותא כמא די פקיד יי ית משה:

(כא) וַיִּבֶּא אֶת־הָאָרֶן אֶל־הַמִּשְׁכָּן וַיֵּשֶׁם אֶת פְּרֻכֶּת הַמִּסְךָ וַיִּסֹּךְ עַל אֲרוֹן הָעֵדוּת בַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה: ם

כב ויהב ית פתורא במשכן זמנא על צדא דמשכנא צפונא מבאר לפרכתא:

(כב) וַיִּתֵּן אֶת־הַשְּׁלֶחַן בְּאֹהֶל מוֹעֵד עַל יַרְדֵּי הַמִּשְׁכָּן צִפְנָה מִחוּץ לַפְּרֻכֶּת:

כג על ירך המשכן צפנה • (יזמא לג) בְּחֻצֵי הַצִּפּוּנִי שֶׁל רֹחַב הַפִּתִּי. יֶרֶךְ • כְּתוּבָה: 'צִדָּא', פִּירָךְ הָיָה שֶׁהוּא בְּצִדּוֹ שֶׁל אָדָם.

כג נסדר עלוהי סדור דלחם קדם יי כמא די פקיד יי ית משה:

(כג) וַיַּעֲרֹךְ עָלָיו עֵרֹךְ לֶחֶם לִפְנֵי יְהוָה בַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה: ם

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כרך 1 עמ' 227)

צריכת הלחם – הזמן הקבוע לכך הוא בשבת, ויום השמיני למלואים היה יום ראשון. הדלקת הנרות – הזמן הקבוע לכך הוא בין הערבים, ומשה נצטוו להדליקם בבקר.

וַיַּעֲרֹךְ עָלָיו עֵרֹךְ לֶחֶם. . . וַיַּעַל הַנֵּר. . . וַיִּקְטֹּר עָלָיו קֹטֶרֶת סַמִּים. . . וַיַּעַל עָלָיו אֶת הָעֹלָה וְאֶת הַמִּנְחָה (מ, כב-כט) ואלו בצווי ה' למשה (לעיל פסוק ד) נזכרו רק עריכת הלחם והדלקת הנרות. ויש לומר, שמכיון ששתי עבודות אלה נעשו שלא בזמן הרגיל, היה צריך בצווי מיוחד עליהן.

כד ושוי ית מנרתא במשכן זמנא לקבל פתורא על צדא דמשכנא לדרומא:

(כד) וַיֵּשֶׁם אֶת־הַמִּנְרָה בְּאֹהֶל מוֹעֵד נֹכַח הַשְּׁלֶחַן עַל יַרְדֵּי הַמִּשְׁכָּן נֹגְבָה:

כה ואדלק בוצינהא קדם יי כמא די פקיד יי ית משה:

(כה) וַיַּעַל הַנֵּר לִפְנֵי יְהוָה בַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה: ם

כו ושוי ית מדבחא דדהבא במשכן זמנא קדם פרכתא:

(כו) וַיֵּשֶׁם אֶת־מִזְבַּח הַזָּהָב בְּאֹהֶל מוֹעֵד לִפְנֵי הַפְּרֻכֶּת:

כז ואקטר עלוהי קטרת בסמין כמא די פקיד יי ית משה:

(כז) וַיִּקְטֹּר עָלָיו קֹטֶרֶת סַמִּים בַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶ�ה: ם

כח על ירך קטרת • שחרית וערבית, כמו שנאמר (לעיל ה): "בבקר בבקר בהיטיבו את הנרות וגו'".

כח ושוי ית פרסא דתרעא למשכנא:

(כח) וַיֵּשֶׁם אֶת־מִסְךְ הַפֶּתַח לַמִּשְׁכָּן:

כט וַיֵּת מִדְּבַח זָעֶלְתָּא שׁוּי בְּתֵרַע מִשְׁכָּנָא
מִשְׁכָּן זִמְנָא וְאַסְק עֲלוּהִי יֵת עֲלֵתָא וַיֵּת
מִנְחָתָא כְּמָא דִּי פִקִּיד יֵי יֵת מִשָּׁה:

(כט) וַיֵּת מִזְבֵּחַ הָעֹלָה שָׁם פֶּתַח מִשְׁכָּן אֹהֶל־
מוֹעֵד וַיַּעַל עָלָיו אֶת־הָעֹלָה וְאֶת־הַמִּנְחָה כַּאֲשֶׁר
צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה: ם

הָעֹלָה • עלת התמיד. וְאֶת־הַמִּנְחָה • מִנְחַת
נְסֻכִּים שֶׁלֹּם תָּמִיד, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (לעיל כט): "וַיַּעֲשֶׂה
סֶלֶת בְּלֵיל בִּשְׁמֹן וָגוֹ'".

כס"י • וַיַּעַל עָלָיו וָגוֹ' • אף ביום השמיני למלואים,
שהוא יום הקמת המשכן, שמש משה והקריב
קרבנות צבור, חוץ מאותן שנצטוו אהרן בו ביום,
שנאמר (ויקרא ט): "קרב אל המזבח וגו'". אֶת־

ל וַיִּשׂוּי יֵת פִּיורָא בִּין מִשְׁכָּן זִמְנָא וּבִין
מִדְּבַחָא וַיְהִיב תַּמָּן מִיָּא לְקַדוּשׁ:

(ל) וַיִּשֶׂם אֶת־הַכִּיֹּר בֵּין־אֹהֶל מוֹעֵד וּבֵין הַמִּזְבֵּחַ
וַיֵּתֵן שֶׁמֶה מַיִם לְרַחֲצָה:

לא וַיִּקְדְּשׁוּן מִנְּה מִשָּׁה וְאַהֲרֹן וּבְנוֹהִי יֵת
יִדְיָהוּן וַיֵּת רִגְלֵיהֶון:

(לא) וַרְחֲצוּ מִמֶּנּוּ מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן וּבְנָיו אֶת־יְדֵיהֶם
וְאֶת־רַגְלֵיהֶם:

כס"י • וַרְחֲצוּ מִמֶּנּוּ מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן וּבְנָיו • יום שמיני למלואים השווה כלם לכהנה, ותרגומו: 'ויקדשו
מניה'. בו ביום קדש משה עמהם.

לב בְּמַעֲלֵהוּן לְמִשְׁכָּן זִמְנָא וּבְמִקְרָבֵהוּן
לְמִדְּבַחָא וַיִּקְדְּשׁוּן כְּמָא דִּי פִקִּיד יֵי יֵת
מִשָּׁה:

(לב) בְּבֹאֵם אֶל־אֹהֶל מוֹעֵד וּבִקְרַבְתֶּם אֶל־הַמִּזְבֵּחַ
יִרְחֲצוּ כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה: ם

כס"י • וּבִקְרַבְתֶּם • כמו ובקרבתם, כשיקרבו.

לג וַיִּקָּם אֶת־הַחֲצִיר סָבִיב לְמִשְׁכָּן וְלַמִּזְבֵּחַ וַיֵּתֵן
אֶת־מִסְדָּ שַׁעַר הַחֲצִיר וַיְכַל מֹשֶׁה אֶת־
הַמִּלֻּאכָה: פ

(לג) וַיִּקָּם אֶת־הַחֲצִיר סָבִיב לְמִשְׁכָּן וְלַמִּזְבֵּחַ וַיֵּתֵן
אֶת־מִסְדָּ שַׁעַר הַחֲצִיר וַיְכַל מֹשֶׁה אֶת־
הַמִּלֻּאכָה: פ

לד וַיַּחֲפֹא עֲנָנָא יֵת מִשְׁכָּן זִמְנָא וַיִּקְרָא דִּינִי
אַתְמָלִי יֵת מִשְׁכָּנָא:

(לד) וַיִּכֶם הָעֲנָן אֶת־אֹהֶל מוֹעֵד וּבִכְבוֹד יְהוָה מָלֵא
אֶת־הַמִּשְׁכָּן:

לה וְלֹא יָכִיל מֹשֶׁה לְמַעַל לְמִשְׁכָּן זִמְנָא אַרְי
שָׂרָא עֲלוּהִי עֲנָנָא וַיִּקְרָא דִּינִי אַתְמָלִי יֵת
מִשְׁכָּנָא:

(לה) וְלֹא־יָכֵל מֹשֶׁה לָּבֹא אֶל־אֹהֶל מוֹעֵד כִּי־שָׁכַן
עָלָיו הָעֲנָן וּבִכְבוֹד יְהוָה מָלֵא אֶת־הַמִּשְׁכָּן:

שפתי חכמים

היה לו להזכירה בפני עצמה בין
שאיה טפלה לשום קרבן, אלא על
כרחי מיירי במנחת התמיד שהיא
בכלל עולת התמיד, דכתיב 'את
הכפש האחד תעשה בבקר וגו'
ועשירית האיתה סלת למנחה'
וגו': תורה ל

לבו ביום: ע לאפוקי עולת אהרן
ועולת העם, שביום השמיני הקריב
אהרן ולא משה, כמו שפורש
בפרשת שמיני: אף על פי שהרבה
מנחות הן, מכל מקום מדכתיב 'את
המנחה' סתמא, מדבר במנחה של
תמיד, שאם היה מנחה בפני עצמה

מ (כט) ם הא דכתיב הכא 'ויקטר עליו
קטרת' קאי על משה שהקטיר בשבעת
ימי המלואים קודם שנמשח אהרן,
ואף ביום שמיני למלואים שהתחיל
אהרן להקטיר היה משה מקטיר חוץ
מאותן שנצטוו לאהרן לבו ביום,
ואהרן ובניו הקריבו קרבנות שנצטוו

שיעור יומי לשבת קודש כ"ה אדר ושנים מקרא ואחד תרגום - מ - פרשת ויקהל-פקודי

עג כש"י וְלֹא־יָכֹל מֹשֶׁה לָּבוֹא אֶל־אֱהֹל מוֹעֵד • (תורת כהנים פרשת ויקרא) וְכָתוּב אֶחָד אוֹמֵר (במדבר ז'): "וּבָבֹא מֹשֶׁה אֶל אֱהֹל מוֹעֵד", בֹּא הַכָּתוּב הַשְּׁלִישִׁי וְהַכְרִיעַ

(לו) וּבַהֲעֲלֹת הָעֵנָן מַעַל הַמִּשְׁכָּן יִסְעוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּכָל מַסְעֵיהֶם:

(לז) וְאִם־לֹא יַעֲלֶה הָעֵנָן וְלֹא יִסְעוּ עַד־יוֹם הָעֲלֹתוֹ:

(לח) כִּי עֲנֵן יִהְיֶה עַל־הַמִּשְׁכָּן יוֹמָם וְלַיְלָה תִּהְיֶה לַיְלָה בּוֹ לְעֵינֵי כָל־בֵּית־יִשְׂרָאֵל בְּכָל־מַסְעֵיהֶם:

כש"י לְעֵינֵי כָל־בֵּית־יִשְׂרָאֵל בְּכָל־מַסְעֵיהֶם • בְּכָל מַסַּע שֶׁהָיוּ נֹסְעִים, הָיָה הָעֵנָן שׁוֹכֵן בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר יִחַנּוּ שָׁם. מָקוֹם חֲנֻכָּתוֹ אֵף הוּא צָרָה קְרוֹי מַסַּע, וְכֵן

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כרך 1 עמ' 238)
שֶׁהַתְּעֻלּוֹת זֶה כְּבֹר הַתְּחִלָּה בְּגִלּוֹת מִצְרִים. כִּי מִפְּנֵי שֶׁמִּטְרַת ה' חֲנִיָּה מְלַכְתְּחִלָּה הִיא ה'מַסַּע' שְׁלֹא־חֲרִיָּה, כְּלוּמָר: מִטְרַת הַגְּלוּת הִיא הַגְּאֻלָּה, הָרִי בְּפָנִימִיּוֹת וּבַהֲעֵלֶם - 'חֲנִיָּה' זֶה הִיא כְּבֹר לִפְנֵי כֵן 'מַסַּע'.

סימן פְּרֻשַׁת פְּקוּדֵי (מתוך אגרת להרה"ג ר' אלכסנדר סענדר יודאסין ע"ה, נדפסה בסוף ספרו תורת על הש"ס - מתוך 'לקראת שבת')
בְּזֶה הָיְתָה שִׁישׁ בְּסֻדְרָה זֶה צ"ב פְּסוּקִים שֶׁבְּגִימָטְרִיא "בְּלִי כָל", וְאַחַד הַמַּדְפִּיסִים טָעָה, וְהֵבִין זֶה כְּפֶשׁוּטוֹ, שֶׁאִין סִימָן לִפְרָשָׁה זֶה, וְהִשְׁמִיט הַסִּימָן...

צ"ב פסוקים, בל"י כ"ל סימן. (-ראה אג"ק חלק כ"א עמוד רכח)
חסלת פרשת פקודי

חֹזֶק חֹזֶק וְנִתְחַזֵּק

ההפטרות לציבור ולשמו"ת לקמן עמודים רנג - רס

שפתי חכמים

(לח) צ דַּקְשָׁה לְרִשְׁי, הָא כְּשֶׁנִּסְעוּ וּבִקְרָא מִשְׁמַע 'בְּכָל מַסְעֵיהֶם' אֵף כְּשֶׁנִּסְעוּ חֲנִיָּה הָעֵנָן. וּמִתְרַץ, 'מָקוֹם חֲנִיָּיתוֹ' וכו', וְהָרִי הוּא כְּאֵלּוֹ אָמַר 'בְּכָל

צדקך: ה את־חקיך אֶשְׁמֹר אֶל־תְּעוֹבֹנִי עַד־מָאֵד:
 ב ט בָּמָה יִזְכֶּה־נָּעַר אֶת־אַרְחוֹ לְשֹׁמֵר בְּדַבְּרֶךָ:
 י בְּכָל־לִבִּי דִרְשֹׁנֶיךָ אֶל־תִּשְׁגֵּנִי מִמִּצּוֹתֶיךָ:
 יא בְּלִבִּי צַפְנֹתִי אִמְרֹתֶךָ לְמַעַן לֹא אֶחְטֹא־לָךְ:
 יב בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה לְמִדְּנֵי חֲקִיךָ: יג בִּשְׁפָתִי
 סִפְּרֹתִי כָּל מִשְׁפָּטֵי־פִיךָ: יד בְּדֶרֶךְ עֲדוֹתֶיךָ שִׁשְׁתִּי
 כָּעַל כָּל־הוֹן: טו בִּפְקוּדֶיךָ אִשְׁיָחָה וְאִבְיָטָה
 אֶרְחֹתֶיךָ: טז בַּחֲקֵיךָ אֶשְׁתַּעֲשֶׂע לֹא אֶשְׁכַּח
 דְּבָרֶךָ: זז גָּמַל עַל־עֲבֹדְךָ אַחִיָּה וְאַשְׁמִרָה דְּבָרֶךָ:
 יח גַּלְעִינִי וְאִבְיָטָה נִפְלְאוֹת מִתּוֹרָתֶךָ: יט גַּר אֲנֹכִי
 בָּאָרֶץ אֶל־תִּסְתֵּר מִמֶּנִּי מִצּוֹתֶיךָ: כ גִּרְסָה נִפְשִׁי
 לְתַאֲבָה אֶל־מִשְׁפָּטֶיךָ בְּכָל־עַתָּה: כא גִּעְרַת זָדִים
 אֲרוּרִים הַשָּׁנִים מִמִּצּוֹתֶיךָ: כב גַּל מַעְלֵי חִרְפָּה
 וְבוֹז כִּי עֲדֹתֶיךָ נִצַּרְתִּי: כג גַּם יֵשְׁבוּ שָׂרִים כִּי
 נִדְּבָרוּ עֲבֹדְךָ יִשִּׁיחַ בַּחֲקִיךָ: כד גַּם־עֲדֹתֶיךָ
 שִׁעֲשַׁעֲנִי אֲנִשִּׁי עֲצָתִי: ד כה דְּבָקָה לַעֲפָר נִפְשִׁי
 חֲנִי כְּדַבְּרֶךָ: כו דִּרְכֵי סִפְּרֹתִי וְתַעֲנִנִי לְמִדְּנֵי
 חֲקִיךָ: כז דֶּרֶךְ־פְּקוּדֶיךָ הִבִּינִנִי וְאִשְׁיָחָה
 בְּנִפְלְאוֹתֶיךָ: כח דִּלְפָּה נִפְשִׁי מִתּוֹנָה קִיַּמְנִי
 כְּדַבְּרֶךָ: כט דֶּרֶךְ־שֹׁקֵר הִסֵּר מִמֶּנִּי וְתוֹרָתְךָ חֲנִנִי:
 ל דֶּרֶךְ־אֱמוּנָה בָּחַרְתִּי מִשְׁפָּטֶיךָ שְׁוִיתִי: לא דְּבַקְתִּי
 בְּעֲדוֹתֶיךָ יְהוָה אֶל־תִּבְיַשְׁנִי: לב דֶּרֶךְ־מִצּוֹתֶיךָ
 אֲרוּץ כִּי תִרְחִיב לִבִּי: ח לג הוֹרֵנִי יְהוָה דֶּרֶךְ חֲקִיךָ
 וְאַצְרֵנָה עֹקֵב: לד הִבִּינִי וְאַצְרָה תּוֹרָתְךָ
 וְאַשְׁמִרָנָה בְּכָל־לֵב: לה הִדְרִיכֵנִי בְּנֹתֵיב מִצּוֹתֶיךָ
 פִּירְבוּ חִפְצָתִי: לו הִטְלֵנִי אֶל־עֲדוֹתֶיךָ וְאַל
 אֶל־בָּצַע: לו העֲבֵר עֵינִי מֵרְאוֹת שׂוֹא כְּדַבְּרֶךָ
 חֲנִי: לח הִקֵּם לַעֲבֹדְךָ אִמְרֹתֶךָ אֲשֶׁר לִירְאָתֶךָ:
 לט העֲבֵר חִרְפָּתִי אֲשֶׁר יִגְרֹתִי כִּי מִשְׁפָּטֶיךָ
 טוֹבִים: מ הִנֵּה תֹאבְתִי לִפְקֻדֶיךָ בְּצִדְקָתְךָ חֲנִי:
 ו מא וַיִּבְאֵנִי חֶסֶדְךָ יְהוָה תְּשׁוּעָתְךָ כְּאִמְרֹתֶךָ:
 מב וְאַעֲנֶה חִרְפִּי דָבָר כִּי־כִטַּחְתִּי כְּדַבְּרֶךָ: מג וְאַל־
 תִּצַּל מִפִּי דְּבַר־אֱמֶת עַד־מָאֵד כִּי לְמִשְׁפָּטֶיךָ
 יִחְלָתִי: מד וְאַשְׁמִרָה תּוֹרָתְךָ תָּמִיד לְעוֹלָם וָעֶד:

מה וְאַתְּהִלְכָּה בְּרַחֲבָה כִּי פִקְדֶיךָ דִרְשֵׁתִי:
 מז וְאִדְבַּרְהָ בְּעֲדֹתֶיךָ נֶגֶד מַלְכִּים וְלֹא אֲבוֹשׁ:
 מז וְאַשְׁתַּעֲשֶׂע בְּמִצּוֹתֶיךָ אֲשֶׁר אֶהְבֵּתִי: מח וְאַשָּׂא
 כִּפִּי אֶל־מִצּוֹתֶיךָ אֲשֶׁר אֶהְבֵּתִי וְאִשְׁיָחָה בַּחֲקִיךָ:
 ז מט זָכַר־דְּבָר לַעֲבֹדְךָ עַל אֲשֶׁר יִחְלָתֵנִי: נ זֹאת
 נִחְמַתִּי כַּעֲנִי כִּי אִמְרֹתֶךָ חִיתֵּנִי: נא זָדִים הִלְצֵנִי
 עַד־מָאֵד מִתּוֹרָתְךָ לֹא נִמְיָתִי: נב זָכַרְתִּי מִשְׁפָּטֶיךָ
 מֵעוֹלָם: נ ג יְהוָה וְאַתְּנַחֵם: נג זִלְעָפָה אַחֲזַתִּנִּי
 מִרְשָׁעִים עֲזָבִי תוֹרָתְךָ: נד זְמֹרוֹת הַיּוֹלֵל חֲקִיךָ
 בְּבֵית מְגוּרִי: נה זָכַרְתִּי כִלְיָהָ שְׁמֹךְ יְהוָה
 וְאַשְׁמִרָה תּוֹרָתְךָ: נו זֹאת הִיְתָה־לִּי כִּי פִקְדֶיךָ
 נִצַּרְתִּי: ח נ חֲלָקִי יְהוָה אִמְרֹתִי לְשֹׁמֵר דְּבָרֶיךָ:
 נז חֲלִיתִי פָנֶיךָ בְּכָל־לֵב חֲנִנִי כְּאִמְרֹתֶךָ:
 נח חֲשַׁבְתִּי דְרָכִי וְאִשְׁיָחָה רְגְלִי אֶל־עֲדוֹתֶיךָ:
 ס חֲשִׁיתִי וְלֹא הִתְמַהֲמַהְתִּי לְשֹׁמֵר מִצּוֹתֶיךָ:
 סא חֲבָלֵי רִשְׁעִים עוֹדְנֵי תּוֹרָתְךָ לֹא שָׁכַחְתִּי:
 סב חֲצוֹת־לַיְלָה אֶקוֹם לְהוֹדוֹת לָךְ עַל מִשְׁפָּטִי
 צִדְקָתְךָ: סג חֶבֶר אָנִי לְכָל־אֲשֶׁר יִרְאוּךָ וְלִשְׁמֹרֵי
 פְּקוּדֶיךָ: סד חֶסֶדְךָ יְהוָה מְלֵאָה הָאָרֶץ חֲקִיךָ
 לְמִדְּנֵי: ט סה טוֹב עֲשִׂיתָ עִם־עֲבֹדְךָ יְהוָה
 כְּדַבְּרֶךָ: סו טוֹב טַעַם וְדַעַת לְמִדְּנֵי כִּי בְּמִצּוֹתֶיךָ
 הִאֲמַנְתִּי: סז טָרַם אַעֲנֶה אָנִי שֹׁגֵג וְעָתָה אִמְרֹתֶךָ
 שְׁמַרְתִּי: סח טוֹב־אֶתָּה וּמִטִּיב לְמִדְּנֵי חֲקִיךָ:
 סט טַפְּלוּ עָלַי שֹׁקֵר זָדִים אָנִי בְּכָל־לֵב: א אֲצַר
 פְּקוּדֶיךָ: ע טַפֵּשׁ כַּחֲלָב לִבִּי אָנִי תּוֹרָתְךָ
 שִׁעֲשַׁעְתִּי: עא טוֹב־לִי כִי־עֲנִיתִי לְמַעַן אֶלְמֹד
 חֲקִיךָ: עב טוֹב־לִי תּוֹרַת־פִּיךָ מֵאֲלָפִי זֶהָב וְכֶסֶף:
 י עג יָדֶיךָ עֲשׂוּנִי וַיְכַוְּנוּנִי הִבִּינִי וְאַלְמִדָּה
 מִצּוֹתֶיךָ: עד יִרְאִיךָ יִרְאוּנִי וַיִּשְׂמְחוּ כִּי לְדַבְּרֶךָ
 יִחְלָתִי: עה יִדְעָתִי יְהוָה כִּי־צִדְקָה מִשְׁפָּטֶיךָ וְאַמּוּנָה
 עֲנִיתִנִּי: עו יִהְיֶנָּה חֶסֶדְךָ לְנַחֲמִנִי כְּאִמְרֹתֶךָ
 לַעֲבֹדְךָ: עז יִבְאֹנִי רַחֲמֶיךָ וְאַחִיָּה כִּי־תוֹרָתְךָ
 שִׁעֲשַׁעֲנִי: עח יִבְשׂוּ זָדִים כִּי־שֹׁקֵר עוֹתוּנִי אָנִי
 אִשִּׁיחַ בִּפְקוּדֶיךָ: עט יֵשׁוּבוּ לִי יִרְאִיךָ

וַיִּדְעֵי עֲדֹתֶיךָ: פ יְהִי־לִבִּי תָמִיד בְּחֻקֶּיךָ לְמַעַן לֹא
 אֲבוֹשׁ: כ פֶּא פִלְתָּה לְתִשְׁוֹעַתְךָ נִפְשִׁי לְדַבְּרֶךָ
 יִחְלָתִי: פב פָּלו עֵינִי לְאַמְרַתְךָ לֵאמֹר מָתִי
 תִּנְחַמְנִי: פג פִּי־הֵייתִי כְּנָאֵד בְּקִיטוֹר חֻקֶּיךָ לֹא
 שָׁכַחְתִּי: פד כָּמָה יִמִּי־עֲבָדְךָ מָתִי תַעֲשֶׂה בְרַדְפִּי
 מִשְׁפָּט: פה פָּרוּ־לִי זָדִים שִׁיחֹת אֲשֶׁר לֹא
 כְּתוּרְתְךָ: פו פֶּל־מִצִּיתֶיךָ אִמּוּנָה שָׁקֵר רַדְפוֹנִי
 עוֹרֵנִי: פז כִּמְעֹט פְּלוֹנִי בְּאַרְץ וְאֲנִי לֹא־עוֹבְדִתִּי
 פְּקִידֶיךָ: פח כְּחֹסֶדְךָ חִינִי וְאַשְׁמְרָה עֲדוֹת פִּיךָ:
 ל פֶּט לְעוֹלָם יִהְיֶה דְבָרְךָ נֶצֶב בְּשָׁמַיִם: צ לְדֹר
 וָדֹר אִמּוּנַתְךָ כּוֹנֶנֶת אֶרֶץ וּתְעַמֵּד: צא לְמִשְׁפָּטֶיךָ
 עָמְדוּ הַיּוֹם כִּי חָפַל עֲבָדֶיךָ: צב לוֹלִי תוֹרַתְךָ
 שָׁעֲשֵׂעִי אֹז אֲבָדְתִּי בְּעֵינַי: צג לְעוֹלָם לֹא־אֲשַׁכַּח
 פְּקוּדֶיךָ כִּי בָם חִייתִנִּי: צד לֵךְ־אַנִּי הוֹשִׁיעֵנִי כִּי
 פְּקוּדֶיךָ דִּרְשָׁתִּי: צה לִי קוֹו רְשָׁעִים לְאַבְדְּנִי
 עֲדֹתֶיךָ אֶתְבוֹנֶן: צו לְכָל־תְּכַלָּה רְאִיתִי קֶץ רַחֲמֶה
 מִצִּוְתְךָ מָאֵד: מז מַה־אֶהְבֵּתִי תוֹרַתְךָ כִּלְיֹהִים
 הִיא שִׁיחֹתִי: צח מֵאִיבִי תִּחְפָּמְנִי מִצִּוְתְךָ כִּי
 לְעוֹלָם הִיא־לִי: צט מִכָּל־מַלְמְדֵי הַשִּׁפְלָתִי כִּי
 עֲדֹתֶיךָ שִׁיחָה לִּי: ק מוֹקֵגִים אֶתְבוֹנֶן כִּי פְּקוּדֶיךָ
 נִצְרַתִּי: קא מִכָּל־אַרְח רֵעַ כָּל־אֹתִי רִגְלִי לְמַעַן
 אֲשֹׁמֵר דְּבָרְךָ: קב מִמִּשְׁפָּטֶיךָ לֹא־סָרְתִי כִּי־אַתָּה
 הוֹרַתִּנִּי: קג מַה־נִּמְלָצוּ לַחֲכִי אִמְרַתְךָ מִדְּכַשׁ לִפִּי:
 קד מִפְּקוּדֶיךָ אֶתְבוֹנֶן עַל־כֵּן שָׁנֹאתִי | כָּל־אַרְח
 שָׁקֵר: נ קה גִּר־לְרִגְלִי דְּבָרְךָ וְאוֹר לְנִתִּיבֹתִי:
 קו נִשְׁבַּעְתִּי וְאַקִּימָה לְשֹׁמֵר מִשְׁפָּטִי צִדְקָךָ:
 קז נַעֲנִיתִי עַד־מָאֵד יִהְיֶה חִינִי כְּדְבָרְךָ: קח נִדְבוֹת
 פִּי רָצָה־נָא יְהוָה וּמִשְׁפָּטֶיךָ לְמַדְנִי: קט נִפְשִׁי
 כִּכְפִּי תָמִיד וְתוֹרַתְךָ לֹא שָׁכַחְתִּי: קי נִתְּנוּ רְשָׁעִים
 פֶּח לִי וּמִפְּקוּדֶיךָ לֹא תָעִיתִי: קיא נִחַלְתִּי עֲדֹתֶיךָ
 לְעוֹלָם כִּי־שִׁשְׁוֹן לִבִּי הִפָּה: קיב נִטִּיתִי לִבִּי
 לַעֲשׂוֹת חֻקֶּיךָ לְעוֹלָם עֲקֹב: קיג סַעֲפִים שָׁנֹאתִי
 וְתוֹרַתְךָ אֶהְבֵּתִי: קיד סִתְרִי וּמִגְנִי אֶתָּה לְדַבְּרֶךָ
 יִחְלָתִי: קטו סוֹרוֹ־מִמֶּנִּי מִרְעִים וְאַצְרָה מִצִּוֹת
 אֱלֹהֵי: קטז סִמְכְנִי כְּאַמְרַתְךָ וְאַחִיָּה וְאַל־תִּבְשִׁיעֵנִי

מִשִּׁבְרִי: קיז סַעֲדֵנִי וְאַשְׁעָה וְאַשְׁעָה בְּחֻקֶּיךָ
 תָּמִיד: קיח סָלִית פֶּל־שׁוֹגִים מִחֻקֶּיךָ כִּי־שָׁקֵר
 תִּרְמִיתָם: קיט סִגִּים הַשִּׁפְתָּ כָּל־רִשְׁעֵי־אַרְץ לִכֹּן
 אֶהְבֵּתִי עֲדֹתֶיךָ: קכ סָמֵר מִפְּחַדְךָ בִּשְׂרִי
 וּמִמִּשְׁפָּטֶיךָ יִרְאֵתִי: ע קכא עֲשִׂיתִי מִשְׁפָּט וְצִדֵּק
 פֶּל־תִּנְיִחֵנִי לַעֲשֵׂקִי: קכב עָרַב עֲבָדְךָ לְטוֹב אֶל־
 יַעֲשֻׁקְנִי זָדִים: קכג עֵינִי פָּלוּ לְתִשְׁוֹעַתְךָ וּלְאַמְרַת
 צִדְקָךָ: קכד עֲשֵׂה עִם־עֲבָדְךָ כְּחֹסֶדְךָ וּחֻקֶּיךָ
 לְמַדְנִי: קכה עֲבָדְךָ־אֲנִי הִבִּינִי וְאַדְעָה עֲדֹתֶיךָ:
 קכו עַת לַעֲשׂוֹת לִיהוָה הִפְרוּ תוֹרַתְךָ: קכז עַל־כֵּן
 אֶהְבֵּתִי מִצִּוְתֶיךָ מוֹהֵב וּמִפֶּן: קכח עַל־כֵּן |
 פֶּל־פְּקוּדֵי כָל יִשְׂרָאֵל כָּל־אַרְח שָׁקֵר שָׁנֹאתִי:
 פ קכט פֶּל־אוֹת עֲדֹתֶיךָ עַל־כֵּן נִצְרַתָם נִפְשִׁי:
 קל פֶּתַח דְּבָרֶיךָ יֵאֹר מִבֵּין פְּתִיִם: קלא פִּי־פַעַרְתִּי
 וְאַשְׁאֵפָה כִּי לְמִצִּוְתֶיךָ יֹאבְתִי: קלב פִּגְה־אֱלִי וְחִנִּי
 כְּמִשְׁפָּט לְאַהֲבִי שְׁמֶךָ: קלג פִּעְמִי חֲכֹן כְּאַמְרַתְךָ
 וְאַל־תִּשְׁלַט־בִּי כָל־אֶנוֹן: קלד פִּדְנִי מִעֲשָׁק אָדָם
 וְאַשְׁמְרָה פְּקוּדֶיךָ: קלה פִּגְדִּי הָאֵר בְּעֲבָדְךָ וְלִמְדִּי
 אֶת־חֻקֶּיךָ: קלו פִּלְגִּי־מִים יִרְדּוּ עֵינִי עַל לֹא־שָׁמְרוּ
 תוֹרַתְךָ: צ קלא צִדִּיק אֶתָּה יְהוָה וְיִשְׂרָאֵל מִשְׁפָּטֶיךָ:
 קלכ צוֹיֹת צִדֵּק עֲדֹתֶיךָ וְאַמּוּנָה מָאֵד:
 קלט צִמְתַּתִּנִּי קִנְיָתִי כִּי־שָׁכַחוּ דְּבָרֶיךָ צָרִי:
 קמ צְרוּפָה אִמְרַתְךָ מָאֵד וְעֲבָדְךָ אֶהְבָּה:
 קמא צָעִיר אֲנִכִּי וְנִבְזָה פְּקִידֶיךָ לֹא שָׁכַחְתִּי:
 קמב צִדְקַתְךָ צִדֵּק לְעוֹלָם וְתוֹרַתְךָ אֱמֶת: קמג צָר־
 וּמִצֹּק מִצָּאוֹנִי מִצִּוְתֶיךָ שָׁעֲשֵׂעִי: קמד צִדֵּק
 עֲדֹתֶיךָ לְעוֹלָם הִבִּינִי וְאַחִיָּה: ק מה קִרְאֵתִי
 כָּל־לֵב עֲנִי יְהוָה חֻקֶּיךָ אֲצַרָה: קמו קִרְאֵתֶיךָ
 הוֹשִׁיעֵנִי וְאַשְׁמְרָה עֲדֹתֶיךָ: קמז קִדְמָתִי בְּנִשְׁפָּה
 וְאַשְׁוֹעָה לְדַבְּרֶךָ יִחְלָתִי: קמח קִדְמוֹ עֵינִי אֲשַׁמְרוֹת
 לְשִׁיחַ בְּאַמְרַתְךָ: קמט קוֹלִי שִׁמְעָה כְּחֹסֶדְךָ יְהוָה
 כְּמִשְׁפָּטֶיךָ חִינִי: קנ קָרְבוּ רַדְפִּי זָמָה מִתּוֹרַתְךָ
 רַחֲקוּ: קנא קָרוֹב אֶתָּה יְהוָה וְכָל־מִצִּוְתֶיךָ אֱמֶת:
 קנב קָדָם יָדַעְתִּי מִעֲדֹתֶיךָ כִּי לְעוֹלָם
 יִסְדָּתָם: ר קנג רֹאה־עֲנִי וְחַלְצֵנִי כִּי־תוֹרַתְךָ לֹא

שְׁכַחְתִּי: קנָה רִיבָה רִיבִי וּגְאַלְנִי לְאַמְרַתְךָ חֲיִנִּי:
 קנָה רְחוֹק מִרְשָׁעִים יִשְׁעָה בִּי־חֲפוֹךְ לֹא דָרְשׁוּ:
 קנָה רְחוֹמֶיךָ רַבִּים | יְהוָה כְּמִשְׁפָּטֶיךָ חֲיִנִּי: קנָה רַבִּים
 וְדָפִי וְצָרִי מִעֲדוֹתֶיךָ לֹא נִטִּיתִי: קנָה רֵאִיתִי
 בְּגָדִים וְאַתְקוּטָמָה אֲשֶׁר אִמְרַתְךָ לֹא שָׁמְרוּ:
 קנָה רֵאָה בִּי־פְקוּדֶיךָ אֲהַבְתִּי יְהוָה כְּחֶסֶדְךָ חֲיִנִּי:
 קָם רֹאשׁ־דְּבָרְךָ אָמֶת וְלַעוֹלָם כָּל־מִשְׁפָּט צְדָקָךָ:
 שׁ קָם שָׁרִים וְדַפּוּנֵי חֲנָם וּמִדְּבָרְךָ פָּחַד לִבִּי:
 קָסַב שֵׁשׁ אֲנָכִי עַל־אִמְרַתְךָ כְּמוֹצֵא שָׁלָל רַב:
 קָסַג שֶׁקֶר שָׁנְאֵתִי וְאַתְעַבָה תוֹרַתְךָ אֲהַבְתִּי:
 קָסֵד שִׁבְעַת בָּיִת הַלְלִיתִךָ עַל מִשְׁפָּטִי צְדָקָךָ:
 קָסֵה שְׁלוֹם רַב לְאַהֲבֵי תוֹרַתְךָ וְאִין־לָמוּ מִכְשׁוֹל:

קָסֵו שְׁכַחְתִּי לִישׁוּעַתְךָ יְהוָה וּמִצּוֹתֶיךָ עֲשִׂיתִי:
 קָסֵז שְׁמֵרָה נַפְשִׁי עֲדֹתֶיךָ וְאַהֲבָם מְאֹד:
 קָסַח שְׁמֵרַתִּי פְקוּדֶיךָ וְעֲדֹתֶיךָ בִּי כָל־דְּרָכֵי נִגְדֶיךָ:
 ת קָסֵט תִּקְרַב רִנָּתִי לְפָנֶיךָ יְהוָה כְּדִבְרְךָ הַבִּינֵנִי:
 קַע תָּבוֹא תַחֲנֹנִתִּי לְפָנֶיךָ כְּאִמְרַתְךָ הַצִּילֵנִי:
 קַעֵא תִפְעֶנָה שְׁפָתַי תְּהַלֵּלָה בִּי תִלְמַדְנִי חֲקִיד:
 קַעֵב תַּעֲזֵן לְשׁוֹנִי אִמְרַתְךָ בִּי כָל־מִצּוֹתֶיךָ צְדָק:
 קַעֵג תַּהֲיִי־דֶךְ לְעֶזְרִנִּי בִּי פְקוּדֶיךָ בְּחֵרַתִּי:
 קַעֵד תֵּאֲבֹתִי לִישׁוּעַתְךָ יְהוָה וְתוֹרַתְךָ שַׁעֲשַׁעִי:
 קַעֵה תַחֲיִי־נַפְשִׁי וְתִהְלֹלְךָ וּמִשְׁפָּטְךָ יַעֲזֹרֵנִי:
 קַעֵו תַעֲלִיתִי כְּשֶׁה אֲבִד בְּקֶשׁ עֲבָדְךָ בִּי מִצּוֹתֶיךָ לֹא
 שְׁכַחְתִּי:

קב.

ויכוח על אותן המדברים לשון הרע והיאך הורגת אף במקום רחוק יותר מכלי זיין:

א שִׁיר הַמַּעֲלֹת אֶל־יְהוָה בַּצִּרְתָּה לִּי
 קָרָאתִי וַיַּעֲנֵנִי: ב יְהוָה הַצִּילָה נַפְשִׁי מִשְׁפַּת־
 שֶׁקֶר מִלְשׁוֹן רַמְיָה: ג מִחַיִּיתִן לֵךְ וּמִחַיִּי־סִיף לֵךְ
 לְשׁוֹן רַמְיָה: ד חֲצִי גִבּוֹר שְׁנוֹנִים עִם גִּחְלִי

רַתְּמִים: ה אֲוִיָּה־לִּי בִי־גֵרַתִּי מִשָּׁךְ שְׁכַחְתִּי
 עַם־אֲהֵלִי קָדְרִי: ו רַבַּת שְׁכֻנַּת־לָהּ נַפְשִׁי עִם
 שׁוֹנֵא שְׁלוֹם: ז אֲנִי־שְׁלוֹם וְכִי אֲדַבֵּר הֲמָה
 לְמַלְחָמָה:

אגרות קודש

ב"ה, י"ב אד"ש, תיש"א

ברוקלין

הרה"ח הור"ח אי"א נו"מ מו"ה אברהם חנוך שי

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מה' אד"ש:

הנה כבר פסקו רז"ל (אבות פ"ג מ"ה) כל המקבל עליו עול תורה מעבירין ממנו עול מלכות ועול דרך ארץ, וכל מדותיו של הקב"ה מדה כנגד מדה הן, והנכתב ונרשם בצבאות הוי' בפועל (ולא רק בכח שזהו אצל כל בני"ל) בדרך ממילא הוא יוצא ביד רמה.

וכבר נתבאר ענין צבא הוי' בהמשך מאמרי ההסתלקות.

בת"ח קבלתי חבילת העתק מכתבי כ"ק מו"ח אדמו"ר ששלח,

ואף שעדיין לא נפנית לעיין בהם כדרוש וכן ברשימת השיחות אשר שם אבל תקותי לעשות את זה בעתיד הקרוב ואודיענו אז ע"ד אלו החסרים בארכיון אשר אצלי.

בברכת פורים שמח.

קטע ממכתב כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ

ב"ה א' ט"ו סיון, תרפ"ח, ריגא

... בראשית שנת תרפ"ז באתי בבקשה לכללות אנ"ש שי אשר יקבעו, שבבתי-הכנסת אחר תפילת שחרית בכל מנין מתפללים יאמרו שיעורי תהלים (כמו שנחלק לימי החדש), ולאמר אחר זה קדיש כנהוג. ובקשתי זאת **בתקפה עומדת**, לזכות הרבים, (וראוי הי' לעשות כן בכל בית כנסת, כי איננו ענין פרטי של מפלגת החסידים יחיו בפרט), ובגלל זאת יתברכו ממקור הברכות בכל מילי דמיטב מנפש ועד בשר ...

יום ראשון - י"ט אדר מפרק צ עד סוף פרק צו	יום רביעי - כ"ב אדר מפרק קו עד סוף פרק קז
יום שני - כ' אדר מפרק צז עד סוף פרק קג	יום חמישי - כ"ג אדר מפרק קח עד סוף פרק קיב
יום שלישי - כ"א אדר פרק קד עד סוף פרק קה	יום שישי - כ"ד אדר מפרק קיג עד סוף פרק קיח
שבת קודש - כ"ה אדר פרק כ פרק קיט מתחילת הפרק עד סוף פסוק צו	

קטע ממכתב כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ

[תמוז תרס"ו]

שמעתי מזקני ארץ שבימייהם היה המנהג שכל אחד היה אומר בכל יום את הקאפיטל תהילים לפי שנות חייו. למשל אם מלאו לו כ' שנה ונכנס לשנת הכ"א היה אומר פרק כ"א בתהילים וכן היו אומרים גם את התהילים לפי שנות בניו ובנותיו באמרם שזוהי סגולה שלא ייצאו לתרבות רעה...

יום ראשון י"ט אדר

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' 88, והנה כשהאדם עוסק... עד עמ' מה, וכל הגוף.

הגוף, לְבוֹשׁ הַשְּׁלִישִׁי שֶׁל נֶפֶשׁ הָאֱלֹהִית. – כמו שלמדנו בפרק
ד', שמעשה המצוות מברצע על ידי הלבוש השלישי – לבוש
המעשה – של הנפש האלקית. וְאֵין – כשכוח המעשה נכלל
ומיוחד עם הרצון העליון, נִם כֹּחַ נֶפֶשׁ הַחַיּוֹנִית שֶׁבְּגוּפוֹ מִמֶּשׁ
שֶׁמְקַלֶּפֶת נִנְה, – כפי

שלמדנו בפרק א' שהנפש
הבהמית היא מקליפת
נוגה, נִתְהַפֵּךְ מֵרַע לְטוֹב
וְנִכְלָל מִמֶּשׁ בְּקִדּוּשָׁה
בְּנֶפֶשׁ הָאֱלֹהִית מִמֶּשׁ,
מֵאַחֵר שֶׁהוּא – כוח זה,
הוא הַפּוֹעֵל וְעוֹשֶׂה
מַעֲשֵׂה הַמְצוּה, – אף
שעשית מצוה באה
מהנפש האלקית, מעיר

כאן רבנו הזקן, שהנפש
האלקית לבדה אין בכוחה
לפעול על הגוף לבצע
פעולה גשמית, כהנחת
תפילין. אלא, דוקא על־
ידי הנפש הבהמית, שהיא
ה"ממוצע" בין הנפש
האלקית לבין הגוף, יכול
הגוף להיות מופעל
מהנפש האלקית,
שֶׁבְּלִעְדֹּ – בלי כוחה של
הנפש החיונית, לֹא הֵיְתָה
נֶפֶשׁ הָאֱלֹהִית פּוֹעֵלָת
בְּגוּף כָּלֵל, כִּי הִיא –
הנפש האלקית, רִוּחַנִית,
וְהַגּוֹף נֶשְׁמִי וְחֻמְרִי, –

ורוחניות וגשמיות הן שני דברים נוגדים; וְהַמְּצָע בֵּינֵיהֶם –
בין הנפש האלקית לבין הגוף, הִיא נֶפֶשׁ הַחַיּוֹנִית הַבְּהֵמִית
הַמְּלַבֶּשֶׁת בְּדָם הָאָדָם שֶׁבְּלִבּוֹ וְכָל הַגּוֹף. – והערת כ"ק
אדמו"ר שליט"א: "המדובר (נוגע) ומודגש כאן הוא ענין
הפעולה. ויש לומר גם כן שהוא מפני דהתחברות הנפש (גם)
הנפש הבהמית) בגוף הוא בכח המפליא לעשות (ש"ע אור"ח).
כ"ק אדמו"ר שליט"א מתכוון (לפע"ד) בהערתו זו: במדובר כאן
שה"נפש החיונית הבהמית" היא ה"ממוצע" בין הנפש האלקית
לבין הגוף, הכוונה היא (וכאן זה נוגע ומודגש) לתיווך בפעולת
הנפש האלקית בגוף: הנפש האלקית הרוחנית יכולה להפעיל
את הגוף (לעשות מצוה) רק באמצעות הנפש החיונית הבהמית,
שהיא בעצם המלוכשת ממש בדם הגשמי. – כאן לא מדובר
(כפי שיכולים לשגות ולומר) בנפש הבהמית בתור "ממוצע"

1 להלן יוסבר שבמצוות עצמן קיים הבדל בענין: על ידי מצוות
2 המחשבה והדיבור, באה השראת השכינה על הנפש האלקית.
3 ואילו, כדי להמשיך את אור השכינה על הגוף והנפש הבהמית,
4 הרי זה דוקא על ידי מצוות מעשיות, הנעשות עם הגוף, ובניצול
5 יתר של כוח הנפש

6 הבהמית המחיה את
7 הגוף⁵. וְהִנֵּה, בְּשִׁחָאָדָם
8 עוֹסֵק בְּתוֹרָה, אֵין
9 נִשְׁמָתוֹ, שֶׁהִיא נֶפֶשׁוֹ
10 הָאֱלֹהִית, עִם שְׁנֵי
11 לְבוּשֵׁי הַפְּנִימִים לְבָדָם,
12 שֶׁהֵם כֹּחַ הַדְּבֹר
13 וּמַחֲשָׁבָה – "מחשבה" –
14 הכוח לחשוב, היא לבוש
15 פנימי של הנפש, בהיותה
16 מאוחדת עם הנפש; שלכן
17 המחשבה פועלת תמיד,
18 בלי הפסק, מפני שהיא
19 קשורה בקירוב יותר עם
20 הנפש – והנפש הרי
21 נמצאת תמיד. כך גם כוח
22 הדיבור, הוא לבוש פנימי
23 של הנפש – בהשוואה
24 לכוח המעשה הפועל
25 בדבר שהוא נפרד לגמרי
26 מן האדם. ובשעה שאדם
27 לומד תורה, הרי הנפש
28 האלקית ושני הלבושים:
29 דיבור ומחשבה, נִכְלָלוֹת
30 בְּאֹרֶחַ ה' – שהוא אֵין²³
31 סוֹף בְּרוּךְ־הוּא וּמִיְחָדוֹת

32 בּוֹ בִּיחוד גָּמוּר. וְהִיא הַשְּׁרָאָת הַשְּׁכִינָה עַל נֶפֶשׁ הָאֱלֹהִית,
33 בְּמֵאֶמֶר רַ"ל²⁴ שֶׁאִפְלוֹ אֶחָד שְׁיוֹשֵׁב וְעוֹסֵק בְּתוֹרָה שְׁכִינָה
34 עִמּוֹ. – השכינה שורה אז על נפשו האלקית ושני לבושיה,
35 מחשבה ודיבור, בהם היא מתלבשת כשהוא חושב ומדבר
36 תורה. אֵךְ כְּדִי לְהַמְשִׁיךְ אֹרֶךְ וְהָאֶרֶץ הַשְּׁכִינָה נִם עַל גּוּפוֹ
37 וְנֶפֶשׁוֹ הַבְּהֵמִית, שֶׁהִיא – הנפש הבהמית, הַחַיּוֹנִית,
38 הַמְּלַבֶּשֶׁת בְּגוּפוֹ מִמֶּשׁ – היא מחיה את הגוף בחייו הגשמיים
39 – צִרְיָה לְקִיָּם מִצְוֹת מַעֲשִׂיּוֹת הַנִּעֲשׂוֹת עַל־יְדֵי הַגּוֹף מִמֶּשׁ,
40 – בכוח המעשה. שֶׁאֵין כֹּחַ הַגּוֹף מִמֶּשׁ שֶׁבְּעִשְׂיָה זו – למשל:
41 כשאדם מניח תפילין, ישנו כאן הכוח הגופני המניע את היד
42 ומבצע אתה מצות הנחת תפילין בפועל ממש. במילא מהווה
43 כוח זה חלק מאותה מצוה – שיהודי מניח תפילין – ולכן הוא
44 נִכְלָל בְּאֹרֶחַ ה' וְרִצּוֹנוֹ וּמִיְחָד בּוֹ בִּיחוד גָּמוּר, וְהוּא – כוח

טבעית (ולא שזה מתאפשר על ידי ממוצע). הנפש הבהמית 8
היא כזו, שהגשמיות שברוחניות שלה, יש לה שייכות 9
ובאפשרותה להתלבש ברוחניות שבגשמיות של האדם 10
העולים מן הדם. ומכיון שהנפש הבהמית היא ה"ממוצע" בין 11
הנפש האלקית לבין הגוף, ועל ידה "פועלת" הנפש האלקית 12
בגוף ועושה את מעשה המצוה – לכן נכלל גם כוחה בקדושה 13
בשעת עשיית המצוה. 14

1 בעצם ההתאחדות של הנפש הרוחנית עם הגוף הגשמי (שכן,
2 ענין זה אינו נוגע כאן כלל). וכ"ק אדמו"ר שליט"א מוסיף
3 (מלבד זאת שאין זה נוגע כאן) גם הסבר, שלא שייך כאן כלל
4 לדבר אודות הנפש הבהמית בתור "ממוצע" במובן של
5 ההתחברות הנפש עם הגוף – שכן, לאמיתו של דבר, עצם
6 ההתחברות של הנפש (גם של הנפש הבהמית) עם הגוף, בא
7 על ידי "כח המפליא לעשות", כלומר: בצורה פלאית ועל-

יום שני כ' אדר

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' מה, ואף שמהותה ועצמותה... עד עמ' 90, יבין:

43 ולכך אין זו מניעה – אין בכך משום מניעה, מהשראת
44 השכינה על גוף האדם בשעה זו. – להלן ממשיך רבנו הזקן
45 להסביר כיצד אכן ישנה השראת השכינה על כל גוף האדם על
46 ידי מצוה אחת. דהיינו, – כלומר: שפתי הנפשו החיונית המלכש
47 בעשיית המצוה, –
48 למשל: כוח המעשה של
49 היד המניחה תפילין, הוא
50 נכלל ממש באור ה'
51 ומיוחד בו ביחוד גמור, –
52 הכוח הזה מתמוגג
53 ומתאחד לגמרי עם אור
54 ה' שבמצוה, ועל-ידיה
55 ממשיך הארה – אור
56 אלקי שבבחינת "הארה",
57 לכללות נפש החיונית
58 שפכל הגוף, וגם על
59 הגוף הנשמי, – ולא רק
60 על האבר המקיים את
61 המצוה, באיזו צורה
62 נמשכת ההארה על כל
63 נפש החיונית ועל כל

15 להלן מסביר רבנו הזקן, כיצד על ידי קיום מצוה אחת, ישנה
16 השראת השכינה על כל גוף האדם: ואף שמהותה ועצמותה
17 של נפש הבהמית שכלבו, שהן מדותיה הרעות, עדן לא
18 נכללו בקדושה, – שכן, רק הלבושים וכוחות הביצוע של הנפש
19 הבהמית, שעל ידם
20 המצוה נעשית, נכללים
21 בקדושה, ולא המדות שהן
22 המהוות עצם הנפש
23 הבהמית – כפי שלמדנו
24 בפרק י"ב, שבצדיקים
25 בלבד, נכללות המדות
26 בקדושה; מכל-מקום
27 מאחר דאיתפסין
28 לקדושה, – מכיון
29 שהמדות הרעות נכנעות
30 לקדושה, ובעל-קרן
31 ענין אמן, – למעשה
32 של הנפש האלקית,
33 ומסכימין
34 לעשיית המצוה, על-ידי
35 התגברות נפשו

ליקוטי אמרים

ואף שמהותה ועצמותה של נפש

הבהמית שכלבו שהן מדותיה הרעים עדיין לא נכללו
בקדושה מ"מ מאחר דאיתפסין לקדושה ובע"כ עונין
אמן ומסכימין ומתרחצין לעשיית המצוה ע"י התגברות
נפשו האלהית שבמוח ששליט על הלב והן בשעה זו
בבחי' גלות ושינה כנ"ל ולכך אין זו מניעה מהשראת
השכינה על גוף האדם בשעה זו דהיינו שכח נפש
החיונית המלוכש בעשיית המצוה הוא נכלל ממש
באור ה' ומיוחד בו ביחוד גמור וע"י זה ממשיך הארה
לכללות נפש החיונית שבכל הגוף וגם על הגוף הגשמי
בבחי' מקיף מלמעלה מראשו ועד רגליו וז"ש ושכינתא
שריא על רישיה על דייקא וכן אכל בי עשרה שכינתא
והנה כל בחי' המשכת אור השכינה שהיא

36 האלהית שבמח' ששליט על הלב, – כפי שלמדנו בפרק י"ב,
37 שעל אף שרגשי הלב ב"בינוני" לא נכללו בקדושה, אבל יש בו
38 הכוח לשלוט עליהם, על ידי התבוננות בגדלות הוי' ברוך-הוא
39 במוחו, ולפעול על הלב בקשר לעשיית מצוות בפועל, והן –
40 המדות הרעות של הנפש הבהמית, הן בשעה זו – כשהנפש
41 האלקית מתבוננת בגדלותו של הקב"ה, בבחינת גלות ושינה,
42 – הן באילו ישנות ונמצאות בגלות, כנזכר לעיל, – בפרק י"ב.

הגוף? – בבחינת מקיף מלמעלה מראשו ועד רגליו. –
בהקיפה את הנפש הבהמית ואת הגוף. וזהו שכתוב:
"ושכינתא שריא על רישיה" – "על דייקא. – על דוקא, על
הראש, בבחינת מקיף; וכן "אכל בי עשרה שכינתא שריא".
– וכך גם מה שחכמינו ז"ל אומרים, שעל כל עשרה יהודים
שורה שכינה, שאין הכוונה שהשראת השכינה מורגשת בתוכם,
אלא היא שורה עליהם, באופן של מקיף. מכיון שלפי האמור,

7. "הוא לשון הזהר דלעיל" – הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א. 8. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "כיון שאיסור גילוי הראש (דבזהר) הוא תמיד – גם שלא בשעת עשיית מצוה, מוכן דהטעם ע"ז – דשכינתא שריא – הוא ג"כ תמיד, דתמיד שריא (ולא שנעשה זה ע"י עשיית מצוה), ולכן צ"ע בפי' התניא". 9. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "גם זה אינו שייך לעשיית מצוה (ובזה תובן קצת השייכות כאן)". הרבי שליט"א מתרץ בהערותו האמורה: לכאורה אין למאמר חכמינו ז"ל זה כל שייכות לענינו בו מדובר אודות האור המקיף הנמשך על הנפש הבהמית ועל הגוף על ידי מצוה, שכן מה שהשכינה שורה על כל עשרה בישראל, זהו תמיד, גם כשאין הם עוסקים במצוה. אלא, מתרץ הרבי שליט"א: אדרבה, היא הנותנת. רבנו הזקן רוצה הרי לומר שהארת השכינה מאירה בדרך מקיף על כל הנפש הבהמית ועל כל הגוף (כפי שאומר הלשון "מראשו ועד רגליו") ולא רק על אותו חלק בגוף או אותו כוח של הנפש הבהמית המבצע את המצוה בפועל. לכן מביא רבנו הזקן מאמר חכמינו ז"ל זה, המדבר אודות כל כי עשרה – גם כשאין הם בשעת מעשה עוסקים במצוה – ובכל זאת שורה השכינה עליהם – בדרך מקיף על-כל-פנים.

27 "מין" מסויים אמר לרבן גמליאל: אִמְרִיתוּ כָּל בֵּי עֲשָׂרָה
28 שְׂכִינָתָא שְׂרָיָא, – אתם אומרים שעל כל עשרה מישראל
29 שורה השכינה, כִּמָּה שְׂכִינָתָא אֵית לָבוּ? – אם כך, כמה
30 שכינות יש לכם? וְהָשִׁיב לוֹ – רבן גמליאל: מִשְׁלַּל מְאֹד הַשָּׁמַשׁ
31 הַנִּכְנָם בְּחִלּוֹנוֹת רַבִּים
32 בּוֹ, – אף שאור השמש
33 מאיר על ידי חלונות אין
34 ספור, אין בכך משום
35 "ריבוי" של כל מיני
36 אורות, אלא הוא אור
37 אחד – אור השמש; כך גם
38 כשאור השמש מאיר דרך

ליקוטי אמרים

1 בחי' גילוי אור א"ס ב"ה אינו נקרא שינוי ח"ו בו ית'
2 ולא ריבוי כדאיתא בסנהדרין דאמר ליה ההוא מינא
3 לרבן גמליאל אמריתו כל בי עשרה שכינתא שריא
4 כמה שכינתא אית לנו והשיב לו משל מאור השמש
5 הנכנס בחלונות רבים כו' והמשכיל יבין:

39 זכוכית צבועה, והאור מקבל את צבע הזכוכית – הרי שאין בכך
40 משום "שינוי" באור עצמו – אור השמש נשאר תמיד בגוונו
41 העצמי. רק שבעיני המסתכל נראה האור בגוון אחר, מפני שהוא
42 מקבל את האור על ידי השתקפותו בזכוכית הצבועה. ומכאן
43 ה"שינוי" בביכול, הנראה לו. משל נוסף על כך (קרוב יותר
44 לחושו של אדם): מים הנמצאים בכלי של זכוכית ומקבלים צבע
45 הכלי – הרי שהמים עצמם לא נשתנו בצורתם, כי בהוצאת
46 המים מהכלי, אין להם יותר צבע הכלי. כך גם בנמשל, ביחס
47 להשראת השכינה, שהאור עצמו הוא אותו אחד, בלי שינוי
48 וריבוי ח"ו; כל ההבדל נובע רק מן הצורה שבה אור זה מתקבל
49 בעצם שעליו הוא שורה, וְהַמְשָׁכִיל יֵבִין: – בין חסידים היתה
50 ל"והמשכיל יבין", הוספה של ביטוי: "והעובד מרגיש". כלומר:
51 מי שעובד את ה' מרגיש את הענין, שהוא למעלה בהרבה
52 מאשר להבין.

1 קיימים הבדלים בדרגות השונות של השראת השכינה: כפי
2 שהיא בנפש האלקית, כפי שהיא בכוח הנפש הבהמית העושה
3 את המצוה¹⁰, כפי שהיא בנפש הבהמית בכלל, וכפי שהיא בגוף
4 שהיא בבחינת מקיף בלבד, על ידי עשיית מצוה, על עשרה
5 שאינם עוסקים במצוה,
6 על אחד שאינו עוסק
7 במצוה (הערת כ"ק)¹
8 אדמו"ר שליט"א –
9 כלומר: בהשראת השכינה
10 על הגוף עצמו, אפשר גם
11 לחלק בין ההשראה
12 הבאה על ידי קיום מצוה,
13 להשראה שעל עשרה מישראל וכו' – כמפורט). – בא רבנו
14 חזקוני לומר שכל אחד מאופני השראת השכינה, אינו פועל שינוי
15 ח"ו או ריבוי באור. ההבדל הוא רק בכך, כיצד קולטים את
16 ההשראה אותם גופים שעליהם שורה השכינה. ואילו באור
17 עצמו אין שום שינוי. ובלשון ה"תניא": וְהָנָה, כָּל בְּחִינַת
18 הַמְשָׁכָה אֹרֶךְ הַשְּׂכִינָה, שֶׁהִיא בְּחִינַת גִּלּוּי אֹרֶךְ אֵינֶסוֹף
19 בְּרִיךְ הוּא – שכן, הקב"ה הרי נמצא בכל מקום, אלא שהוא
20 מוסתר מהנבראים – החידוש שבהשראת השכינה הוא, שישנה
21 ההתגלות של אור אין-סוף, גילוי זה של אור אין-סוף אֵינֶסוֹף
22 נִקְרָא שְׁנוֹי חֲסִידֵי שְׁלֹמֹה בּוֹ יִתְבָּרֵךְ, וְלֹא רִבּוּי, – העובדה
23 שקודם לא היתה השראת השכינה ולאחר מכן היא ישנה –
24 אינה אומרת שבהקב"ה נשתנה או ניתוסף משהו ח"ו על מה
25 שהיה קודם, כְּדֹאִיתָא בְּסִנְהֶדְרִין¹¹ – כמו שהגמרא אומרת
26 במסכת סנהדרין: דִּ"אֲמַר לִיה הוּא מֵינָא לְרַבָּן גַּמְלִיאֵל, –

יום שלישי כ"א אדר

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' 90, פרק לו והנה... עד עמ' מז, מהאר"י ז"ל.

68 העליונים. ולכן, מתבטאת ה"תכלית", בקיום מצוות במעשה דוקא. שכן,
69 על-ידיה מתבצע ענין הדירה בתחתונים, שבנפש הבהמית ובגוף,
70 ובאמצעותם בכל העולם כולו – יאיר אור אין-סוף.
71 וְהָנָה, מוֹדַעַת זֹאת מֵאֲמָר רַבִּי לֵי, – ידוע מאמרם של רבותינו
72 זכרונם-לברכה, שְׁתַּכְלִית
73 בְּרִיאַת עוֹלָם הָיָה הוּא
74 שְׁנִתְאָה הַקְדוּשָׁה בְּרִיךְ
75 הוּא לְהִיּוֹת לוֹ דִּירָה
76 בְּתַתְּחוֹנִים. – כלומר:
77 שבתוך הנבראים

ליקוטי אמרים

1 פרק לו והנה מודעת זאת מארז"ל שתכלית
2 בריאת עולם הזה הוא שנתאוה
3 הקב"ה להיות לו דירה בתחתונים. והנה לא שייך

78 התחתונים תתגלה עצמות אור אין-סוף כמו שהוא, בלי כל
79 לבוש והסתרה: כאדם, למשל, הגר בדירה, שעצם האדם נמצא
80 בדירה. להלן מסביר רבנו חזקוני, שמשמעות "דירה" (בתחתונים)
81 היא: בעולם הזה. ברם, כדי להקל את המשך הלימוד, מן הראוי
82 להקדים הסבר קצר לגבי מה שחכמינו ז"ל אומרים, שנתאוה

53 פֶּרֶק לו. בפרק הקודם החל רבנו חזקוני להסביר את המלה "לעשותו"
54 (מלת הסיים של הפסוק: "כי קרוב אליך הדבר מאד בפניך ובלבבך
55 לעשותו") – שתכלית הכל היא "לעשותו", לקיים מצוות במעשה. וזאת
56 משום שעל ידי מעשה, נמשך אור השכינה גם על הנפש הבהמית והגוף
57 ולא רק על הנפש האלקית.
58 ברם, עדיין הדברים טעונים
59 הסברה: מהי המעלה הגדולה
60 המיוחדת בהמשכת האור על
61 הנפש הבהמית והגוף,
62 שבגללה מהווה המעשה את
63 התכלית? – לכן יסביר רבנו חזקוני בפרק ל"ו, שכל תכלית בריאת
64 העולמות היא, כי נתאוה הקב"ה להיות לו "דירה בתחתונים", בעולמות
65 התחתונים ובנבראים – ובעיקר בעולם הזה, שהוא העולם התחתון
66 ביותר, בו שורר חושך כפול ומכופל. והכוונה היא להפוך את החושך
67 לאור, ושיאיר בו אור אין-סוף במדה מרובה יותר מאשר בעולמות

10. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "צ"ע – שה"ה נכלל באור ה'. ולא עוד – "שנכלל ממש". 11. לט, א. 1. מדרש תנחומא נשא, ז, א.

ליקוטי אמרים

הבריאה לא היו בנמצא "מקבלים" לקבל את החיות והאור, ואילו לאחר הבריאה - ישנם "מקבלים", שִׁמְקִבְלִים - את החיות והאור ממנו יתברך, עַל יְדֵי לְבוּשִׁים רַבִּים הַמְּכַסִּים וּמְסַתְּרִים אוֹרֵי יִתְבָּרָה, - שכן, בלי אותם לבושים לא היו יכולים לקבל את החיות והאור והיו מתבטלים במציאות לגמרי. לְגַמְרִי. בְּדִבְתֵּיב: - כמו שכתוב: "כִּי לֹא יֵרָאֵי הָאָדָם וְחַי", - ולא רק האדם, שהוא בעל גוף גשמי, אלא גם הנבראים הרוחניים, כמלאכים, אינם יכולים לקבל את האור והחיות האלקית בלי לבושים המסתירים; וּכְדִפְּרֵשׁוּ רַז"ל³ שֶׁאֶפְלוּ מִלְּאֲכִים הַנִּקְרָאִים "חַיִּוֹת" - הקודש, אֵין רוֹאִין כּו'. - אלקות, אלא על-ידי לבושים המסתירים ומאפשרים שיוכלו לקבל. הרי, שכל העולמות והנבראים מקבלים את חיותם האלקית על ידי לבושים והסתרים. ובכך, כפי שיוסבר כאן מיד, מתבטא ההבדל בין העולמות העליונים לעולמות התחתונים: החיות האלקית בעולמות העליונים היא יותר בהתגלות, והסתרתה היא במדה פחותה יותר. ואילו בעולמות התחתונים - החיות האלקית מוסתרת יותר. וְהוּ עֲנִין הַשְׁתַּלְשְׁלוֹת הָעוֹלָמוֹת וְיִרְדָּתָם מִמְּדֵרְגָה לְמִדְרָגָה, - כלומר, ההשתלשלות והירידה המדרגת של העולמות, מעולם לעולם, מתבטאת במדת ההסתרה שלהם, עַל־יְדֵי רַבִּי הַלְבוּשִׁים הַמְּסַתְּרִים הָאוֹר וְחַיִּוֹת שִׁמְקִבְלֵי יִתְבָּרָה, - ככל שרבים הלבושים וההסתרה גדלה - כך גדלה הירידה, עַד שֶׁנִּבְרָא עוֹלָם הַחַיִּים הַגְּשָׁמִי וְהַחֲמָרִי מִפֶּשֶׁשׁ, - העולם הזה הוא "גשמי" - שלכן לא נראית בו כלל האמת שהחיות האלקית מחיה כל דבר, ונוסף לכך הוא גם "חומרי", שלכן נראה גם השקר כאמת, וְהוּא - העולם הזה, הַתַּחְתּוֹן בְּמִדְרָגָה, - בין כל העולמות, שֶׁאֵין תַּחְתּוֹן לְמִפְּנֵי מִמֶּנּוּ, בְּעֵינֵי הַסֵּתֶר אוֹרֵי יִתְבָּרָה וְחֻשֶׁה בְּפֹל וּמִכְפָּל, - אין עולם שבו האור כל כך מוסתר כמו שהוא בעולם הזה, עַד שֶׁהוּא - עולם הזה, מִלֵּא קְלִפּוֹת וּסְמֵרָא־אֲחֵרָא, שֶׁהֵן נִגְדֵי ה' מִמֶּשׁ, לִזְמַן: "אֲנִי וְאֶפְסִי עוֹד". - הקליפות אומרות על עצמן שהן הן המציאות הבלעדית ומלבדן - אפס. מכל האמור מובן, שהמשמעות של "בתחתונים", היא - העולם הזה, בהיותו התחתון ביותר במדרגה. מעתה, כיוון שקיימת השתלשלות אחת של עולמות עליונים ותחתונים, יש מקום לדון, אלו מהם הם עיקר ותכלית

1 הקב"ה להיות לו "דירה בתחתונים": אין לומר שלגבי הקב"ה
2 נחשבים עולמות אלה תחתונים וכבעלי מדרגה פחותה יותר
3 לעומת עולמות אחרים הנחשבים כאילו לעליונים וכבעלי
4 מדרגה נעלה יותר - שכן, משמעות קביעה כזו היא, שלגבי
5 הקב"ה העולמות
6 העליונים קרובים אליו
7 מפני שהם במדרגה
8 עליונה יותר מאשר
9 העולמות התחתונים
10 שרחוקים ממנו מפני שהם
11 במדרגה פחותה יותר -
12 וזה אינו אמת, כי לגבי
13 הקב"ה, כל העולמות
14 שווים. פירוש הדבר: לגבי
15 הקב"ה אין העולמות
16 והמדרגות העליונות
17 ביותר תופסים מקום כלל,
18 בדיוק כפי שהדבר ביחס
19 לעולמות ולמדרגות
20 התחתונות; הקב"ה נמצא
21 בתחתונים באותה מדה
22 שהוא נמצא בעליונים.
23 לכן, מן ההכרח לומר, שמשמעות "בתחתונים" היא לגבי
24 העולמות: בהם ולגביהם קיים סדר השתלשלות של עולמות
25 שהם עליונים ותחתונים במעלה ובמדרגה. העליונות והנחיתות
26 מתבטאות בכך שבעולמות העליונים ישנו גילוי אלקות, אלקות
27 היא שם בהתגלות; ואילו בעולמות התחתונים האלקות
28 מוסתרת ונעלמת. ובהתאם לכך - עולמנו אנו, העולם הזה,
29 הוא התחתון ביותר, מפני שבו האלקות מוסתרת ונעלמת יותר
30 מאשר בכל שאר העולמות. וְהֵנָּה, לֹא שֶׁנֶּדָּה לְפָנֵינוּ יִתְבָּרָה
31 בְּחִינַת מַעְלָה וּמִפְּנֵי, - עליון ותחתון במדרגה, כִּי הוּא
32 יִתְבָּרָה מְמַלֵּא כָּל עוֹלָמֵינוּ בְּשֹׁה. - הוא נמצא בעולמות
33 התחתונים באותה מדה כמו שהוא נמצא בעולמות העליונים,
34 ולכן, אין הבדל לגביו בין העולמות העליונים והעולמות
35 התחתונים, אֲלָא בְּאוֹר הָעֵינָן, - מה שחכמינו ז"ל אומרים,
36 שהקב"ה נתאוו להיות לו "דירה בתחתונים", שאין הכוונה
37 לתחתונים לגביו יתברך, אלא, כפי שיסביר, שלגבי העולמות
38 עצמם הם נקראים תחתונים, כִּי קִדְּם שֶׁנִּבְרָא הָעוֹלָם -
39 כלומר, כל העולמות, הֵיךְ הוּא לְבָדוּ יִתְבָּרָה יְחִיד וְיִמְיָה,
40 וּמִמֶּלֶא כָּל הַמְּקוֹם הַזֶּה שֶׁנִּבְרָא בּוֹ הָעוֹלָם, - כל שיכול היה
41 להיחשב כמקום וכאפשרות לבריאת העולמות - היה ממולא
42 באור אֵין־סוּף; וְגַם עֲתָה - לאחר בריאת העולמות, כֵּן הוּא
43 לְפָנֵינוּ יִתְבָּרָה. - כלומר: לגבי הקב"ה אין הבדל בין לפני
44 הבריאה לבין אחרי הבריאה; הבריאה כולה לא יצרה שום
45 שינוי בו יתברך ובייחודו המוחלט. רַק שֶׁהַשְּׁנוּי הוּא אֵל
46 הַמְּקַבְּלִים חַיִּוֹת וְאוֹרֵי יִתְבָּרָה, - לגבם נתהווה שינוי לפני

1 ההשתלשלות: העולמות העליונים שבהם ישנו גילוי אלקות,
2 ואילו העולמות התחתונים באים רק כדי להבליט מעלת
3 העליונים, כי כשקיים חושך והעולם ניכרת אז מעלת האור
4 והגילוי, או שהתכלית היא בעולמות התחתונים בהם אלקות

5 בהעלם (אלא, שכדי

6 שיווצר עולמות

7 תחתונים, היה צריך

8 להיות סדר ההשתלשלות,

9 והיבראות המוקדמת של

10 העולמות העליונים), אך

11 כיוון שאין שום תכלית

12 בהעלמת האור האלקי –

13 הרי הכוונה היא להפוך

14 את החושך וההעלם לאור

15 וגילוי. – והוה תוכן מאמר

16 חכמינו ז"ל ש"נתאוו

17 הקב"ה להיות לו דירה

18 בתחתונים: שהתכלית

19 היא שבכל העולמות

20 התחתונים, בהם שורר

21 חושך והעלם – יומשך אור וגילוי במדה מרובה יותר מאשר

22 בעולמות העליונים, עד כדי שיוכלו להיות ל"דירה" לו יתברך –

23 כפי שיוסבר להלן. והנה, תכלית השתלשלות העולמות

24 וירידתם ממדרגה למדרגה – אינו בשביל עולמות

25 העליונים, – בהם ישנו גילוי אלקות, הואיל ולהם – לעולמות

26 העליונים מהווה הדבר ירידה מאור פניו יתברך, – שכן,

27 בהיותם "עולם", מלשון העלם, אין האלקות בהתגלות גמורה

28 בהם, אלא על ידי אי אלו לבושים, והרי זו ירידה לגבי מה שהיה

29 לפני בריאת עולמות אלה, שאז היתה אלקות בהתגלות גמורה

30 – ולכן אי אפשר לומר שהתכלית היא בגילוי האלקות

31 שבעולמות העליונים, מאחר שגילוי זה הוא העלם וירידה לגבי

32 מה שהיה קודם, והתכלית היא הרי בגילוי האור ולא בהעלם

33 וברידת האור, אלא התכלית הוא עולם תהו התחתון, –

34 וכל העולמות העליונים נבראו במגמה, שהאור האלקי ירד

35 בהשתלשלות ממדרגה עליונה לתחתונה ממנה, עד להיווצרות

36 עולם של חושך והעלם – עולם הזה – ודוקא העולם הזה הוא

37 התכלית, מפני שכך עלה ברצונו יתברך, להיות נחת רוח

38 לפניו יתברך, כד אתכפא סמרא-אחרא – כשהסמרא-

39 אחרא נכפפת ונכנעת לקדושה, ואתהפך חשוכא לנהורא, –

ליקוטי אמרים

ממדרגה למדרגה אינו בשביל עולמות העליונים הואיל
ולאם ירידה מאור פניו ית' אלא התכלית הוא עו"הו
התחתון שכך עלה ברצונו ית' להיות נחת רוח לפניו
ית' כד אתכפא ס"א ואתהפך חשוכא לנהורא שיאיר
אור ה' אין סוף ב"ה במקום החשך והס"א של כל
עו"הו כולו ביתר שאת ויתר עז ויתרון אור מן החשך
מהארתו בעולמות עליונים שמאיר שם ע"י לבושים
והסתר פנים המסתירים ומעלימים אור א"ס ב"ה שלא
יבטלו במציאות. ולזה נתן הקב"ה לישראל את
התורה שנקר' עוז וכח וכמאזר"ל שהקב"ה נותן כח
בצדיקים לקבל שכרם לעתיד לבא שלא יתבטלו
במציאות ממש באור ה' הנגלה לעתיד בלי שום לבוש
כדכתיב ולא יכנף עוד מוריד [פי'] שלא יתכסה ממך

40 וחושך הקליפות נהפך לאור של קדושה, שיאיר אור ה'

41 אי"סוף ברוך-הוא במקום החשך והסמרא-אחרא של כל

42 עולם תהו בלוי, ביתר שאת ויתר עז – ביתר עליונות וביתר

43 חזק, ויתרון אור מן החשך, – כשהחושך עצמו נהפך לאור,

44 באה מזה מעלה נוספת

45 באור. כלומר: האור מאיר

46 בעולם הזה ביתר תוקף, מהארתו בעולמות

47 עליונים, – מאשר הארת

48 האור האלקי בעולמות

49 העליונים, שמאיר שם

50 על-ידי לבושים והסתר

51 פנים, – שגם בעולמות

52 העליונים ההארה היא על

53 ידי לבושים, שפנימיות

54 האור מסתרת,

55 המסתירים ומעלימים –

56 הלבושים והסתר פנים

57 מעלימים ומסתירים על

58 אור אי"סוף ברוך-הוא

59 שלא יבטלו – העולמות, במציאות. – שכן, אם האור היה

60 מאיר בלי לבושים, היו העולמות בטלים במציאות. נמצא

61 שבעולמות העליונים אין אור אי"סוף מאיר כמו שהוא;

62 ואילו בעולם הזה יאיר האור כמו שהוא בלי לבושים

63 באמצעות הכנעת הסמרא-אחרא, כאמור. ברם, הדבר טעון

64 הסברה: מאחר שאף העולמות הרוחניים והעליונים יותר אינם

65 יכולים לקבל את האור רק על ידי לבושים, כיצד, איפוא,

66 יוכלו לקבל את האור בעולם הזה בלי לבושים? – את זה

67 מסביר רבנו הזקן בהמשך הדברים, שלשם כך נתן הקב"ה

68 את התורה, הנותנת כוח לקבל את אור אי"סוף כמו שהוא,

69 ועם זאת לא להיות בטלים במציאות: ולזה – ולכן, נתן

70 הקדוש-ברוך-הוא לישראל את התורה, שנקראת עז

71 ובח, – והיא הנותנת כוח לקבל את גילוי אור אי"סוף בלי

72 לבושים, ובמאמר רז"ל⁵ שהקדוש-ברוך-הוא נותן כח

73 בצדיקים לקבל שכרם לעתיד לבא, – ולשם מה, ומזה

74 פעולתו של כוח זה? – כדי שלא יתבטלו במציאות ממש

75 באור ה', הנגלה לעתיד בלי שום לבוש, כדכתיב: –

76 כמו שכתוב: "ולא יכנף עוד מוריד [פרוש, שלא יתכסה

77 ממך בבגדו ולבוש], – שהקב"ה לא "יתכסה" עוד. שכן,

4. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "אולי הכוונה לתרץ בזה קשיא הידועה: דאין לברוא דבר גדול ונעלה אך ורק בשביל דבר קטן ממנו. ולזה מבאר דעוה"ז (ע"י העבודה, דרך בעולם מלא קליפות אפשרית היא) נעשה ביתר שאת כו'". כ"ק אדמו"ר שליט"א מעיר בהערתו זו, כפי הנראה מאריכות לשונו של רבנו הזקן, שאינו מסתפק בסיום (שהעולם הזה הוא ה"תכלית". מפני שכך "עלה ברצונו יתברך להיות לו נחת רוח כד אתכפא...") (רבנו הזקן מוסיף, שאור אי"סוף ברוך-הוא יאיר במקום החושך של העולם הזה ביתר שאת ויתר עז מהארתו בעולמות עליונים – אומר על כך כ"ק אדמו"ר שליט"א, שכונת רבנו הזקן לתרץ את הקושיא הידועה: כיצד יכולים לומר שהעולמות העליונים, בהם מאיר כל כך הרבה אור אי"סוף ברוך-הוא, הם בשביל התכלית של העולם הזה בו מאיר אור אי"סוף ברוך-הוא, בהעלם? הרי, לא בוראים "דבר גדול בשביל דבר קטן"? לכן מסביר רבנו הזקן, שהעולם הזה (על ידי העבודה של "אתהפכא", האפשרית רק בעולם הזה המלא קליפות) יתעלה במדה כזו, שבו יאיר אור אי"סוף ברוך-הוא ביתר שאת ויתר עז מאשר בעולמות העליונים כו'. 5. סנהדרין ק, ב. 6. ישע"י ל, ב.

1 ישנו פירוש המפרש את כוונת הפסוק על אי־עצירת גשמים,
2 ולכן מופסק רבנו הזקן באמצע הפסוק ומפרשו כפירוש רש"י,
3 שהקב"ה לא יכסה את עצמו בכנף ובלבוש — ולאחר מכן
4 הוא ממשיך בסיום הפסוק: והיו עיניך ראות את מורידה,
5 — את הקב"ה; וכתב: "כי עין בעין יראו וגו'" — העין שלמטה
6 תראה את העין שלמעלה, כלומר: יראו במועל את ההתגלות של
7 אור ה'; וכתב: "לא יהיה לך עוד השמש" — מעין זה בשעת מתן תורה
8 כדכתי' אתה הראת לדעת כי ה' הוא האלהים אין
9 שום לבוש, יוכלו לקבל על ידי התורה שלומדים עתה. ורבנו
10 הזקן מסיים את מה שאמר קודם: שתכלית כל העולמות היא
11 העולם הזה, במקום החושך והקליפות דוקא. שעל ידי עבודה
12 נשברת הסטרא־אחרא והחושך נהפך לאור. ועל־ידיה יאיר
13 בעולם הזה אור גדול בהרבה מאשר בעולמות העליונים.

ברם, גילוי אור כזה בעולם הזה, יאיר רק לעתיד־לבוא,
ואילו כעת האור הוא בהעלם — על כך אומר רבנו הזקן
להלן, שימות המשיח וזמן תחיית המתים הוא, אכן, כל
התכלית והשלמות של בריאת העולם הזה: וְנִדְעַ, שְׁיִמּוּת
הַמְּשִׁיחַ, וּבְפֶרֶט
כְּשִׁיחּוֹ הַמְּתִים, הֵם
תְּכִלִּית וְשְׁלֵמוֹת
בְּרִיאַת עוֹלָם הַזֶּה,
שֶׁלְכֵךְ נִבְרָא מִתְחִלָּתוֹ.
— שיהיה כמו בימות
המשיח ותחיית המתים.
* הגהה (וקבלת שְׁכָר —
עבור העבודה שבעולם
הזה, עֲקָרוֹ בְּאֵלֶּה
הַשְּׂבָעִי, — שכן, לכאורה
ימות המשיח ותחיית
המתים הם הזמן של קבלת שְׁכָר, ולא הזמן כשהעולם הוא כך
מצד תכלית בריאתו — לכן מעיר רבנו הזקן, שעיקר קבלת
השְׂכָר הוא באלף השביעי, ועד אז נוצרת בעיקר בעולם
התכלית והשלמות של בריאתו, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב בְּלִקּוּטֵי תוֹרָה'
מִהָאָר"י ו"ל):

יום רביעי כ"ב אדר

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' מו, וגם כבר ה'... עד עמ' 92, ארצ' וגו'.

43 וגם — לא זו בלבד שזה יהיה לעתיד, אלא כְּבָר הָיָה לְעוֹלָמִים
44 מִעֵין זֶה, — מעין גילויי ימות המשיח ותחיית המתים, כבר היה
45 בְּשַׁעַת מִתֵּן תּוֹרָה, כְּדָכְתִּיב: — כמו שכתוב: "אַתָּה הָרַאתָ
46 לְעֵינַי כִּי ה' הוּא הָאֱלֹהִים אֵין עוֹד מִלְּבָדוֹ" — הָרַאתָ
47 מִמֶּשֶׁ, בְּרִאִיָּה חוּשִׁית,
48 — כי, כשאומרים "הראת"
49 — הראת את עצמך, הרי
50 הכוונה שראו אותו, וזהו
51 ראייה מוחשית, כְּדָכְתִּיב: "וְרָאוּ אֶת
52 — כמו שכתוב¹⁰: "וְכָל
53 הָעָם רֹאִים אֶת
54 הַקְּדוֹשׁ" — "וְרָאוּ אֶת
55 הַנִּשְׁמָע", — את כל גילוי
56 מתן תורה שקלטו — הם
57 ראו ממש; ופֶרֶשׁוֹ
58 ר"ל¹¹: מִסְתַּבְּלִים
59 לְמִזְרַח וְשׁוֹמְעִין אֶת
60 הַדְּבָר יוֹצֵא אֲנִי כו',
61 — ה' אלקיך, וְכֵן לְאַרְבַּע

רוחות ולמעלה ולמטה, — מכל צד שאליו הסתכלו נשמע
משם הדבור "אנכי ה' אלקיך". וכדפֶרֶשׁ בְּתִקּוּנֵימ' — וכמו
שמפרש ב"תיקוני זוהר": דְּלִית אַתָּר דְּלֹא מְלִיל מִיָּנִיָּה עֲמַחוֹן
כו'. — שאין מקום ממנו לא דיבר — הקב"ה — אתם. והיִינוּ, —
כך היה הדבר, מִפְּנֵי גִלּוֹי
רְצוֹנוֹ וְתִפְרֵד בְּעֶשְׂרֵת
הַדְּבָרוֹת, שֶׁהֵן כְּלָלוֹת
הַתּוֹרָה, שְׁהִיא —
התורה, היא פְּנִימִית
רְצוֹנוֹ וְתִפְרֵד וְחִקְמָתוֹ,
וְאֵין שֵׁם הַסֵּתֶר פְּנִים
כְּלָל, — ומשום כך היתה
התגלות אלקות בכל
העולם. כְּמוֹ שְׁנֵאמַר¹²:
"כִּי בָאֹר פְּנִיךָ נִתְּתָה
לָנוּ תּוֹרַת חַיִּים". — הרי
שתורה באה מ"אור פניך"
— האור הפנימי של
אלקות. וְלָכֵן — מפני

7. ישע' נב, ח. 8. ישע' ס, יט. 9. דברים ד, לה. 10. שמות כ, טו; במכילתא (מובא ברש"י) על הפסוק. 11. ראה שמות רבה ה, ט.
12. בתפילת שמונה עשרה.

וְהָעוֹלָם, וְיוֹכְלוּ לְקַבֵּל גְּלוֹי אֹרֶךְ ה', שִׁיאִיר לְיִשְׂרָאֵל
עַל־יְדֵי הַתּוֹרָה שֶׁנִּקְרְאת "עוֹ". – וְהִיא הַנוֹתֶנֶת כּוֹחַ לְקַבֵּל
אֶת הַהִתְגַּלּוּת. וּמִתְרוֹן הַהֶאֱרָה לְיִשְׂרָאֵל – יְגִיָּה חֲשָׁד
הָאֲמוֹת גַּם כֵּן, כְּדַכְתִּיב: – כִּמו שְׁכַתוּב¹⁵: "וְהִלְכּוּ גוֹיִם
לְאוֹרְךָ וְגוֹ", – שֶׁל
יִשְׂרָאֵל; וּכְתִיב¹⁶: –

אֹמוֹת הָעוֹלָם יֹאמְרוּ
לְבִנֵי יִשְׂרָאֵל: "בֵּית יַעֲקֹב
לָבוֹ וְנִלְכָּה בְּאוֹר ה'",
וּכְתִיב¹⁷: "וְנִגְלָה כְּבוֹד
ה', וְרָאוּ כָּל בָּשָׂר וַיְחִדּוּ
וְגוֹ", – "כָּל בָּשָׂר" – כָּל
אָדָם, גַּם שֶׁל אֹמוֹת
הָעוֹלָם; וּכְתִיב¹⁸: "לְבוֹא
בְּנִקְרַת הַצּוּרִים וּבִסְעֵפֵי
הַסְּלָעִים מִפְּנֵי פֶחַד ה'
וַיְהִי בְּאוֹרָם וְגוֹ", – זֶה
מוֹסֵב עַל הָאֹמוֹת, שִׁיחִיו
אֶז חֲדוּרִים בְּרוֹב פֶּחַד –
שָׁכָן, עַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל

שִׁיחִיו אֶז מִיּוֹחֲדִים וּמֵאוֹחֲדִים עִם הַקִּבְ"ה, לֹא מֵתֵאִים לֹמֵר
שֶׁהֵם יִמְהָרוּ לְהִתְחַבֵּא בְּצוּרִים וְכוּ'. וְכִמּוֹ שֶׁאֲמָרִים¹⁹:
"וְהוֹפֵעַ בְּהִדְרָא גָאֹן עֲדָה עַל כָּל יוֹשְׁבֵי תֵּבֶל אֲרֻצָּה וְגוֹ"²⁰:
– כָּל – גַּם אֹמוֹת הָעוֹלָם. הִרִי, שֶׁתִּהְיֶה אֶז הַתְּגַלּוּת אֱלֻקֹּת
בְּעוֹלָם גַּם בְּשֶׁאֵר הָעַמִּים. בְּכָךְ מֵתַבְּטֵאת תְּכֵלֶת וּשְׁלִימוֹת
הָעוֹלָם הַזֶּה, כִּפִּי שֶׁהָעוֹלָם יִהְיֶה בִּימּוֹת הַמְּשִׁיחַ וְתַחֲיִית הַמֵּתִים.

שֶׁהִיָּתָה הַתְּגַלּוּת אֱלֻקֹּת, הָיוּ – בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בִּשְׁעַת מִתֵּן תּוֹרָה,
בְּמִלִּים בְּמִצִּיאוֹת מִמֶּשֶׁ, כְּמֵאֲמַר רַ"ל²¹ שֶׁעַל כָּל דְּבָר
פְּרָחָה נִשְׁמָתָן כו', – כִּלְתָּה נִפְשָׁם וְנִתְבַּטְּלוּ בְּמִצִּיאוֹת, אֱלָא
שֶׁהִתְחִיירָה הַקְּדוּשָׁה בְּרוּךְ־הוּא לָהֶן – אֶת הַנִּשְׁמָה, בְּטַל
שֶׁעֲתִיד לְהַחְיֹת בּוֹ אֶת
הַמֵּתִים, וְהוּא טַל תּוֹרָה

– שָׁכָן, בַּתּוֹרָה יִשְׁנֶן
בַּחֲנִינַת "מִטְר" וּבַחֲנִינַת
9 "טל", שֶׁנִּקְרָא "עוֹ", –
10 הַחוּק וְהַכּוֹחַ לְקַבֵּל
11 הַהִתְגַּלּוּת הָאֱלֻקִּית וּשְׁלֹא
12 לְהִתְבַּטֵּל בְּמִצִּיאוֹת, כִּפִּי
13 שֶׁנִּזְכָּר לְעֵיל בְּקֶשֶׁר
14 לְצִדִּיקִים לְעִתִּיד־לְבוֹא.
15 כְּמֵאֲמַר רַ"ל²²: "כָּל
16 הָעוֹסֵק בַּתּוֹרָה – טַל
17 תּוֹרָה מִתֵּיחֵי כו'". –
18 הִרִי, שֶׁהִכּוֹחַ לְהַחְיֹת, בֹּא
19 מִבַּחֲנִינַת "טל" שֶׁבַּתּוֹרָה.
20 וּבֹאוֹתוֹ טַל הַחֲזִיר הַקִּבְ"ה

אֶת הַנִּשְׁמּוֹת לְיִשְׂרָאֵל בִּשְׁעַת מִתֵּן תּוֹרָה – בְּלִי עֲנִינָה שֶׁל
22 תַּחֲיִית הַמֵּתִים – שְׁלֹא יִתְבַּטְּלוּ בְּמִצִּיאוֹת לְנוֹכַח גִּילּוֹי הָאוֹר
23 הָאֱלֻקִּי שֶׁהִתְגַּלָּה אֶז בְּאוֹפֶן שֶׁל מַעֲיָן יְמוֹת הַמְּשִׁיחַ וְלַעֲתִיד־
24 לְבוֹא. רַק שֶׁאֲחֶרֶךְ־ךָ – אַחֲרֵי מִתֵּן תּוֹרָה, גֵּרָם הַחֲטָא –
25 שֶׁחֲטָאוּ יִשְׂרָאֵל, וְנִתְגַּשְׁמוּ הֵם וְהָעוֹלָם, עַד עַתָּה קִיָּן הִמְיָן,
26 – כְּשִׁיתְגַּלָּה "יְמִינוֹ" שֶׁל הַקִּבְ"ה, שֶׁאֵז יִיֻדְכָּה גְּשָׁמִיּוֹת הַגּוֹף

יום חמישי כ"ג אדר

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' 92, פרק לז. והנה... עד עמ' מז, התפלה.

הַנִּשְׁמִי – תְּלֹוֹי בְּמַעֲשֵׂינוּ וְעִבּוּדֵּנוּ כָּל זְמַן מִשְׁךְ הַגְּלוּת. –
הַהִתְגַּלּוּת שֶׁהִיָּתָה בִּשְׁעַת מִתֵּן תּוֹרָה, בֹּאָה, כֹּאמֹר, בַּהֲתַעֲוִירוֹת
מִלְּמַעְלָה, שְׁלֹא עַל־יְדֵי עֲבוּדָה מִלְּמַטָּה; וְאִילוּ הַהִתְגַּלּוּת
שֶׁתִּהְיֶה לְעִתִּיד־לְבוֹא, תְּלוּיָה בְּעִבּוּדֵּנוּ וּמַעֲשֵׂינוּ בְּזִמְנֵי הַגְּלוּת,

כִּי הַגּוֹרֵם שֶׁכָּר הַמִּצְוָה
– הִיא הַמִּצְוָה בְּעֶצְמָהּ,
– שֶׁכָּר הַמִּצְוָה הִרִי הוּא
הַתְּגַלּוּת אֹרֶךְ אֵי־סוֹף
בְּרוּךְ־הוּא, וְהַ"גּוֹרֵם",
הַמְּבִיא וְיוֹצֵר הַתְּגַלּוּת זֶה,
הִרִי זֶה הַמִּצְוָה עֲצֻמָּה.
וְהַעֲרַת כִּ"ק אֲדָמוֹר
שֶׁלִּיט"א: "לֹא כְּדוּגְמַת

מִמֶּנּוּ שֶׁבַעל הַשְּׁדָה מִשְׁלֵם לֹזֶה שְׁחוּרֵשׁ וְזוֹרֵעַ אֶת שְׁדָהוּ (שֶׁאֵין
הַזּוֹרֵעַ מֵיִיצֵר אֶת הַמִּמּוֹן כו') מִהַ"שֶׁאֵי־כֵן בְּנִידוֹן דִּידֵן שֶׁהַמִּצְוָה
עוֹשֶׂה אֶת הַשְּׁכָר שֶׁלָּהּ". כִּי בְּעֶשְׂתִּיתָה – שֶׁל הַמִּצְוָה, מִמֶּשֶׁךְ
הָאָדָם גְּלוֹי אֹרֶךְ אֵי־סוֹף בְּרוּךְ־הוּא מְלַמֵּעַלָּה לְמִטָּה,

ליקוטי אמרים

פרק לז והנה תכלית השלימות הוזה של ימות
המשיח ותחיית המתים שהוא

גילוי אור א"ס ב"ה בעו"ה הגשמי תלוי במעשינו
ועבודתנו כל זמן משך הגלות כי הגורם שכר המצוה
היא המצוה בעצמה כי בעשייתה ממשיך האדם גילוי
אור א"ס ב"ה מלמעלה למטה להתלבש בגשמיות

ממנו שבעל השדה משלם לזה שחורש וזורע את שדהו (שאין
הזורע מייצר את הממון כו') מה"שאי"ן בנידון דידן שהמצוה
עושה את השכר שלה". כי בעשייתה – של המצוה, ממשיך
האדם גילוי אור א"ס ב"ה מלמעלה למטה

53 פָּרָךְ לֹו. בַּפֶּרֶק הַקּוֹדֵם הַסְּבִיר רַבְּנוּ הֲזָק, שֶׁמִּשְׁמַעוֹת מֵאֲמַר חֲכָמֵינוּ ז"ל:
54 "נִתְּאוּ הַקִּבְ"ה לְהִיּוֹת לוֹ דִּירָה בַּתְּחוּנִים", הִיא – הָעוֹלָם־הַזֶּה – בַּעֲיָקָה,
55 שֶׁהוּא הָעוֹלָם הַתְּתוּחַן בִּיּוֹתֵר. תַּתְּחוּנֵינוּ מֵתַבְּטֵאת בְּכָךְ שֶׁהָאוֹר הָאֱלֻקִּי
56 מוֹסֵתֵר בּוֹ יוֹתֵר מֵאֲשֶׁר בְּשֶׁאֵר כָּל הָעוֹלָמוֹת, וְשׁוֹרֵר בּוֹ "חֲשָׁךְ כָּפוֹל וּמִכּוֹפֵל" –

57 וְבוֹ רִצָּה הַקִּבְ"ה שֶׁתִּהְיֶה לוֹ נֹחַח
58 רוּחַ, עַל יְדֵי הַפִּיכֵת חוּשֶׁךְ

59 הָעוֹלָם־הַזֶּה לְאוֹר, שִׁיאִיר
60 בְּעוֹלָם הַזֶּה אֹרֶךְ אֵי־סוֹף בְּלִי
61 שׁוֹם לְבוּשִׁים, וּבַהֲתַגַּלּוּת יוֹתֵר
62 מֵאֲשֶׁר בְּעוֹלָמוֹת הָעֲלִיּוֹנִים. דְּבַר
63 זֶה יְמוּשׁ בִּימּוֹת הַמְּשִׁיחַ
64 וְתַחֲיִית הַמֵּתִים, שֶׁאֵז תִּהְיֶה
65 תְּכֵלֶת הַשְּׁלִימוֹת שֶׁל הָעוֹלָם

66 הַזֶּה. שָׁכָן, הוּא נּוֹצֵר מִלְּכַתְּחִילָה בְּכוּוֹנָה זֶה, שֶׁתִּאִיר בּוֹ אֱלֻקֹּת בְּגִילּוֹי מוֹחֲלֵט,
67 עַד שֶׁאִפִּילוֹ אֹמוֹת הָעוֹלָם יִרְאוּ אֱלֻקֹּת.

68 וְהֵנָּה, תְּכֵלֶת הַשְּׁלִימוֹת הִיא שֶׁל יְמוֹת הַמְּשִׁיחַ וְתַחֲיִית
69 הַמֵּתִים, שֶׁהוּא גְּלוֹי אֹרֶךְ אֵי־סוֹף בְּרוּךְ־הוּא בְּעוֹלָם הַזֶּה

שָׁבָהּם - החיות שבקלף התפילין, או האתרוג, או דמי הצדקה, 47
עוֹלָה וּמִתְבַּטֵּל וְנִכְלָל בְּאוֹר אֵיין־סוֹף בְּרוּךְ־הוּא, שֶׁהוּא 48
רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ הַמְלֻבָּשׁ בָּהֶם, - כפי שלמדנו בפרקים הקודמים, 49
שרצונו של הקב"ה מלוּבֹשׁ במצוה, שהקב"ה רוצה שיהודי 50

יעשה אותה מצוה; מֵאַחֵר 51
שְׁאִין שָׁם בְּחִינַת הַסֵּתֵר 52
פְּנִים כָּלֵל לְהַסְתִּיר אוֹרוֹ 53
יִתְבָּרַךְ. - לכן נכללת 54
החיות של דברים אלה 55
ברצון העליון. עד כאן 56
למדנו אודות החיות של 57
אותם דברים שבהם 58
נעשית המצוה, כחיות 59
הקלף של התפילין, או 60
החיות של האתרוג, 61
ובדומה. להלן נלמד, שכך 62
הדבר גם בקשר לכוח 63
הנפש החיונית הבהמית 64
המחיה את הגוף, שגם 65
היא מקליפת נוגה - ועל 66
ידי ההשתמשות בכוח 67
נפש זו לקיום מצוה, נכלל 68
גם כוח זה בקדושת 69
המצוה שהיא הרצון 70
העליון. וְכֵן כֹּחַ נֶפֶשׁ 71
הַחַיּוֹנִית הַבְּהֵמִית 72
שֶׁבְּאֲבְרֵי גוֹף הָאָדָם 73
הַמְּקַיֵּם הַמִּצְוָה - הוּא 74

מִתְלַבֵּשׁ גַּם־כֵּן בְּעֶשְׂיָהּ זוֹ, וְעוֹלָה מִהַקְלִיפָה, - תחת 75
ממשלתה היה נתון עד אז, כחלק מהנפש החיונית הבהמית 76
שהיא נפש של קליפה, וְנִכְלָל בְּקִדְשֵׁי הַמִּצְוָה שֶׁהִיא רְצוֹנוֹ 77
יִתְבָּרַךְ, וּבִטְלָה בְּאוֹר אֵיין־סוֹף בְּרוּךְ־הוּא. - הרי, שכוח הנפש 78
הבהמית שמקליפת נוגה, מתעלה בקדושה על ידי עשיית מצוה. 79
עתה יוסבר, שלא דוקא על ידי עשיית מצוות מעשיות נכלל 80
כוח הנפש החיונית בקדושה, אלא גם מצוות כלימוד תורה, 81
קריאת־שמע ותפילה - מצוות שמקיימים אותן בדיבור בלבד, 82
ולא בכוח המעשה - גם בקיומן שלהן משתמשים בכוח הנפש 83
החיונית הבהמית שמקליפת נוגה, ולכן נכלל אותו כוח 84
בקדושה. וְגַם בְּמִצְוֹת תִּלְמוּד תּוֹרָה וּקְרִיאַת שְׁמַע וּתְפִלָּה 85
וּכְיוּצָא בָהֶן, - נכלל על ידן כוח הנפש החיונית הבהמית באור 86
איין־סוף ברוך־הוא, אִף שְׁאִין בְּעֶשְׂיָה נִשְׁמִית מִמֶּשׁ - אף 87
שמצוות אלו לא קיימו באמצעות עשיה גשמית ממשית, 88
שֶׁתַּחַת מְשַׁלֵּת קְלִיפַת נֹגַה - אלא על־ידי דיבור בלבד. 89
מִכְלֵמֶקוֹם הָאֵל כִּנְיָמָאֵל - הרי מקובל עלינו, ד'תְּרַהוּר לְאוֹ 90
בְּדִבּוּר דְּמִי, - ש'הִרְהוּר" (מחשבה) אינו כמו דיבור, וְאִינוֹ 91
יוצא יְדֵי חוּבְתוֹ - באותן מצוות שיש להשתמש בהן בדיבור, 92

לְהַתְלַבֵּשׁ בְּנִשְׁמִיּוֹת עוֹלָם הוּא, בְּדִבּוּר שֶׁהִיא תְּחִלָּה תַּחַת 1
מְשַׁלֵּת קְלִיפַת נֹגַה, וּמִקְבֵּל חַיּוֹתָהּ מִמֶּנָּה, - שיומשך גילוי 2
אור איין־סוף ברוך־הוא בדבר הגשמי, שהרי כל דבר גשמי מותר 3
מקבל חיותו מקליפת נוגה ונתון לשליטתה, כפי שהוסבר 4

בפרקים הקודמים, שֶׁהֵם 5
כָּל דְּבָרִים הַמְּהוּרִים 6
וּמִתְרִים שְׁנַעֲשִׂית בָּהֶם 7
הַמִּצְוָה מַעֲשִׂית, כְּגוֹן: 8
9 - והערת כ"ק אדמו"ר
10 שליט"א: "ומביא דוגמא
11 מהחי, צומח, דומם:" קִלְף
12 הַתְּפִלִּין וּמִזוּזָה וְסֵפֶר
13 תוֹרָה, - הקלף הרי מקבל
14 חיותו מקליפת נוגה, ועל
15 ידי הפיכתו למצוה של
16 תפילין, או מזוזה, או ספר
17 תורה, נמשך באותו קלף,
18 גילוי אור איין־סוף הנמשך
19 על ידי המצוה. - הברחי
20 הרי שהדבר בו נעשה
21 המצוה, ידיה טהור ומותר
22 - וּבְמֵאֵמֶר רַבּוֹתֵינוּ
23 וְכוּנֵם לְכַרְכְּהִי: לֹא
24 הִבְשֵׁר לְמֵלֶאכֶת שְׁמִים
25 - לדבר שיעשה בו מצוה,
26 אֲלֵא מְהוּרִים וּמִתְרִים
27 בְּפִי, - בפיו של יהודי
28 לאכילה, וְכֵן אֶתְרוֹג

שְׁאִינוֹ עֶרְלָה, - בהגהה הבאה, מסביר רבנו חזקן, מדוע אין 29
האתרוג נעשה מצוה, אם הוא עדיין בשנות ערלה: * הגהה 30
31 (שְׁהַעֲרֵלָה הִיא מְשַׁלֵּשׁ קְלִיפּוֹת הַטְּמֵאוֹת לְגִמְרֵי שְׁאִין לָהֶם
32 עֲלֵיהֶן לְעוֹלָם, - ערלה איננה יכולה להתעלות, אף פעם,
33 לקדושה. וכך גם כל אותם דברים המקבלים חיותם משלוש
34 הקליפות הטמאות, אינם יכולים להתעלות לקדושה, גם
35 כשעושים בהם מצוה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב בְּעֵץ חַיִּים, וְכֵן כָּל
36 מִצְוָה הַבָּאָה בְּעֶבְרָה חִס־וְשָׁלוֹם - כי העבירה, הרי מקבלת
37 חיותה משלוש הקליפות הטמאות לגמרי, ולכן אין היא יכולה
38 להתעלות לקדושה: וּמַעוֹת הַצִּדְקָה שְׁאִין גּוֹל, וְכִיוּצָא
39 בָּהֶם, - דברים גשמיים אחרים בהם עושה מצוה, שלפני עשיית
40 המצוה בהם, היו תחת ממשלת קליפת נוגה וקיבלו חיותם
41 ממנה, ועל ידי עשיית המצוה בהם, מתאחדים הדברים עם
42 הרצון העליון. ברם, כשהדברים בהם הוא מקיים מצוה, הם
43 דברים מותרים וטהורים, וזה נעשה שלא על ידי עבירה -
44 פועלת המצוה באותם דברים, שהיו עד אז תחת ממשלת קליפת
45 נוגה, להתעלות ולהתאחד עם אור איין־סוף ברוך־הוא, ובשלון
46 ה'תניא': וְעִכְשָׁו שְׁמִימִים בָּהֶם מִצְוֹת ה' וְרְצוֹנוֹ - הרי החיות

מקלפת נגה הנכללת לפעמים בקדשה, - ואז, כשקליפת
נוגה נכללת בקדושה, אין כל סיבה לשכחה; והינו כשמתיש
בחן - של הגוף והנפש החיונית, ומכנים כל בחן בקדשת
התורה או התפלה: - זוהי המשמעות של "ערוכה בכל רמ"ח
אברים" - הוא לומד

באופן שהיא חודרת את
כל רמ"ח אבריו, - אז היא
"משתמרת", היא נשמרת
בזכרונה, כי בכך הסייר את
הסיבה המביאה לשכחה.
עד כאן למדנו, כיצד כוח
הנפש החיונית - הבהמית
שמקליפת נוגה,
כשמקיימים על ידו מצוות
של תורה ותפילה - נכלל
בקדושה. להלן נלמד,
שלא רק כוח הנפש
החיונית עצמו נכלל

בקדושה על ידי מצוה; אלא גם כל המאכלים שמהם ניזונית
הנפש החיונית ומקבלת חיותה מהם - גם מאכלים אלה היו
תחת ממשלת קליפת נוגה וקיבלו חיותם ממנה - הרי כשהנפש
החיונית מקיימת מצוה באמצעות הכוח שקיבלה ממאכלים
אלה, נכללת אז בקדושת המצוה גם החיות של אותם מאכלים.
בכך גם יסביר רבנו הזקן, איך שהחיות של כל העולם הזה,
השייכת עתה לקליפת נוגה, תיהפך לקדושה לעתיד-לבוא: על
ידי שכל נשמה תקיים תרי"ג מצוות - להישמר מלעבור על
שס"ה (365) מצוות לא-תעשה, שהן כנגד שס"ה (365) גידי
האדם, וכשם שתפקידם של גידי האדם הוא לשמור שהדם
לא יזרום למקום שאין הוא שייך אליו - כך גם שומרות שס"ה
מצוות הלא-תעשה שהחיות (של קדושה) לא תימשך למקום
שאינו מתאים; ועל ידי שכל נשמה תקיים רמ"ח (248) מצוות
העשה, שהן כנגד רמ"ח (248) אברי האדם, שכשם שכל אבר
הוא כלי לכוח מסוים של הנפש והוא ממשיך חיות מן הנפש, כך
כל מצוה היא כלי לרצון העליון ומביאה התגלות אלקות.
וכשכל נשמות ישראל ישמרו שהקליפות לא תשאבנה חיות
מהקדושה ויעלו לקדושה את הנפש החיונית של כלל ישראל
- הרי שיחד עם זה יעלו בכך גם את החיות הכללית של העולם
הזה - כל נשמה את חלקה בעולם, ובעולם ישרור גילוי אלקות
בפועל ממש.

עד שיציא בשפתיו, - שמן ההכרח שבאותן מצוות - יהיה
דיבור, וקנימא-לן - ומקובל עלינו, ד"עקימת שפתיו - בשעת
אמירת המלים, הני - הוא, מעשה, - גם מעשה כזה שייך
לנפש החיונית הבהמית שתחת ממשלת קליפת נוגה, כשם
שהדבר במעשה גשמי
ממש, כאמור לעיל - כ"ק
אדמו"ר שליט"א. כי אי
אפשר לנפש האלהית
לבטא בשפתים ופה
ולשון ושנים הנשמיים,
- שהם "מוצאות הפה"
דרכם באים לידי ביטוי
בגשמיות, כל סוגי
האותיות בשפה שבעל-
פה, בייאם על-ידי נפש
החיונית הבהמית
המלכשת באברי הגוף
ממש, - כפי שלמדנו

בפרק ל"ה בקשר לעשיית מצוה במעשה, שהיות והנפש
האלקית היא כולה רוחנית ואילו הגוף הוא גשמי - אין
האפשרות לנפש האלקית לפעול ולעורר את הגוף לעשיה
גשמית של מצוה, רק באמצעות הנפש החיונית המחיה את
הגוף, והיא ה"ממוצע" בין הנפש האלקית לגוף הגשמי - הנפש
החיונית היא המביאה את פעולת הנפש האלקית בגוף. וכך
הדבר גם ביחס לדיבור: מכיוון שהדיבור בתורה ותפילה בא על
ידי הפעלת אברי הדיבור הגשמיים - נמצא שאין הנפש
האלקית יכולה לבצע זאת אלא על-ידי הנפש החיונית - וכל
מה שמדבר בכתב גדול יותר - ככל שהוא משקיע יותר כוח
בדיבורי התורה והתפילה, הוא מכנים ומלכיש יותר בחות
מנפש החיונית בדבורים אלו. - וממילא מנוצלים בקדושה
כוחות רבים יותר המקבלים חיותם מקליפת נוגה. וזהו שאמר
הכתוב: "כל עצמותי תאמרנה וגו'". - ה' מי כמוך" -
כלומר: תיבות התורה והתפילה צריכות להיאמר באופן של "כל
עצמותי תאמרנה", להשקיע בהן כח רב יותר ככל האפשר של
הגוף. וזהו שאמרנו רבותינו זכרונם לברכה: "אם - התורה,
ערוכה - חדורה, בכל רמ"ח אברים - משתמרת, - בזכרונה
של האדם הלומד תורה, ואם לאו - אינה משתמרת", -
ועלולה להישכח, כי השכחה - של עניני תורה, היא -
מקורה, מקלפת הגוף ונפש החיונית הבהמית, שהן

יום שישי כ"ד אדר

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' מז, זאת ועוד אחרת... עד עמ' 94, כמו האבות.

ליקוטי אמרים

בקדושה, ועוד אחרת, -
יש בכך מעלה נוספת:
שבת נפש החיונית
המתלבשת באותיות

זאת ועוד אחרת שבה נפש החיונית המתלבשת
באותיות הדבור בת"ת או תפלה וכיוצא בהן

79 זאת - מלבד המעלה,
80 שעל ידי קיום מצוות
81 ולימוד תורה מתעלה
82 הכוח של הנפש החיונית

ליקוטי אמרים

מאות האלף - כדלקמן, וכאשר כל שש מאות אלף, "ששים
רבוא", הנשמות תקנים כל נפש פרטית כל תרי"ג מצות
התורה: שם"ה לא תעשה - להישמר שלא לעבור עליה, כדי
להפריד שם"ה גידים של דם נפש החיונית שבגוף, שלא
ינקו ויקבלו חיות
בעברה זו מאחת משלש
קליפות הטמאות, לגמרי, שמהן - משלש
הקליפות הטמאות לגמרי, נשפעים שם"ה לא
תעשה דאורייתא - ולא
רק הלא תעשה שבתורה
אלא גם וענפיהן שהן
מדרבנן, - וכפי שלמדנו
בפרק ז' שגם "ענפים"
אלה שמדרבנן, מקבלים
חיותם משלש קליפות
הטמאות לגמרי. כל
הדברים המקבלים
השפעתם משלש
הקליפות הטמאות לגמרי,
אינם יכולים להתעלות
לקדושה, וכשארם עובר
חלילה על דברים אלה,
מקבל או גיד הדם של
האדם (אותו גיד שיש לו
שייכות לאותה עבירה)
את חיותו משלש הקליפות הטמאות לגמרי, ושוב לא תוכל
נפש החיונית לעלות אל ה', אם נטמאת בשלש
קליפות הטמאות, שאין להן עליה לעולם כראם בגוף
והעברה לגמרי, - שלש הקליפות הטמאות, בניגוד לקליפת
נוגה, אין אפשרות להעלות לקדושה אלא לבטל לגמרי. כמו
שכתוב: "ואת רוח הטמאה אעביר מן הארץ"; - ומאחר
שהדברים הנשפעים משלש הקליפות הטמאות לגמרי, אין
באפשרותם להתעלות לקדושה, ואם יעבור אדם על אחת
משם"ה מצוות הלא תעשה או "ענפיהן" - לא יכול להתעלות
לקדושה אותו פרט של הנפש החיונית שהשתמש בו באותה

הדבור בתלמוד תורה או תפלה וביצא בהן, או - הכוח
המתלבש בקיום מצות מעשיות - הרי כל גדולו וחיותו -
התפתחותו וקיומו של כוח זה באים, מהם, שהוא - הדם,
מקליפת נגה ממש, שהן כל אכלין ומשקין שאכל ושתה
ונעשו דם, שהיו - לפני
כן, תחת ממשלתה, -
של קליפת נוגה, וינקו
חיותם ממנה, - מקליפה
נוגה, ועתה - בשעת
לימודו תורה, תפילתו או
עשייתו מצוה מעשית,
היא - קליפת נוגה,
מתהפכת מרע לטוב
ונכללת בקדושה, עלידי
בן נפש החיונית הגדל
ממנה, שנתלבש -
באמצעות העבודה שבו
זה מתלבש, באותיות
אלו - של תורה ותפילה,
או בעשיה זו, - של
אותה מצוה, אשר הן הן
- אותיות התורה ותפילה
ומעשה המצוה, פנימיות
רצונו יתברך, בלי שום
הסתר פנים, וחיותו
נכלל גם כן באורייתא
סוף ברוך הוא שהוא
רצונו יתברך, ובחיותו נכלל ועולה גם כן נפש
החיונית. - הנה עלידיה עולה לקדושה גם החיות של כל
הדברים שאכל ושתה, ושעל ידם קיבל את הכוח לקיים את
המצוה או ללמוד את התורה, ועלידיה תעלה גם כן
כללות קליפת נגה, שהוא - קליפת נוגה, כללות החיות של
עולם הזה הנשמי והחמרי. - ומתי נכללת כל החיות של
העולם הזה הגשמי - בקדושה? כאשר כל הנשמה ונפש
האלהית שבכל ישראל, המתחלקת בפרטות לששים
רבוא, - שש מאות אלף הוא המספר הכללי של נשמות כלל
ישראל. הנשמות שמעל מספר זה, הן פרטים וניצוצות מש

4. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "צ", הרי רק בנפש החיונית עסקין ע"ע, ואולי מפני שבתרי"ג כמה מצות שבמחשבה ישנן, וצ"ע.
כ"ק אדמו"ר שליט"א עומד בהערתו זו על מה שלמדנו שהרי כאן מדובר אודות הנפש החיונית, כפי שרבונו הזקן מתחיל את הענין,
שכוח הנפש החיונית המתלבש באותיות הלימוד, התפילה ומצוות מעשיות, שגידולה וחיותה (של הנפש החיונית) הם מאכילה ושתיה
הבאים מקליפת נוגה - ועל ידי הנפש החיונית נהפכת ונכללת החיות של קליפת נוגה - בקדושה וכו' - ורבונו הזקן מסביר את הענין
באופן מפורט בעבודה של שני סוגי המצוות, לא תעשה ועשה, איך שהנפש החיונית (ובמילא גם החיות של העולם הזה) מתאחדת
על ידן ברצונו יתברך ובאור אין סוף ברוך הוא - מדוע, איפוא, משתמש כאן רבונו הזקן בלשון "כאשר כל הנשמה ונפש האלקית",
כשהיה יותר מתאים להזכיר את הנפש החיונית? ומתרץ הרבי שליט"א ש"אולי" הטעם הוא מפני שבין תרי"ג המצוות ישנן מספר
מצוות הנעשות במחשבה - ובכן, פעולתה של הנפש החיונית מתבטאת בעיקר בדיבור ובמעשה, מכיוון שהנפש החיונית קשורה
באברים גשמיים שבהן ועל ידן נעשות כל המצוות שבדיבור ובמעשה; ואילו המצוות שבמחשבה מתבצעות בעיקר על ידי הנשמה
והנפש האלקית, בלי תיווכה הממשי של הנפש החיונית. לכן משתמש כאן רבונו הזקן בלשון "נפש האלקית", כי הכוח המקורי לכל
המצוות הוא הרי הנפש האלקית. 5. זכרי' יג, ב.

- 1 עבירה; הרי מובן שעלידי הישמרתו מלעבור על כל שס"ה
2 מצוות הלא-תעשה, הוא מבטיח שכל נפשו החיונית תוכל
3 להתעלות לקדושה,
4 ורמ"ח מצות-עשה –
5 את מצוות העשה' תקיים
6 כל נפש פרטית של יהודי,
7 כדי להמשיך אור א"י
8 סוף ברוך-הוא למטה,
9 להעלות לו – להקב"ה,
10 ולקשר וליחד בו כללות
11 הנפש החיונית שב"מ"ח אברי הגוף, ביחוד גמור –
12 שעלידי קיום מצוות, מתעלה הנפש ומתקשרת ומתאחדת עם
- הקב"ה, להיות לאחדים ממש, – עם הקב"ה, כמו שעלה
ברצונו יתברך להיות לו דירה בתחתונים, והם – אברי
האדם והחיות של הנפש
החיונית שבהם, נעשים לו
– להקב"ה, למרכבה כמו
האבות. – שהיו "מרכבה"
להקב"ה, שכל אבריהם
היו בטלים ומאוחדים עם
הרצון העליון – כפי
שלמדנו בפרק כ"ג – כך
יהיו כל אבריו של כל יהודי "מרכבה" להקב"ה, עלידי ענין
המצוות.

ליקוטי אמרים

הטומאה אעביר מן הארץ ורמ"ח מצות עשה להמשיך
אור א"ם ב"ה למטה להעלות לו ולקשר וליחד בו
כללות הנפש החיונית שב"מ"ח אברי הגוף ביחוד גמור
להיות לאחדים ממש כמו שעלה ברצונו ית' להיות לו
דירה בתחתונים והם לו למרכבה כמו האבות.

יום שבת קודש כ"ה אדר

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' 94, ומאחר שכללות נפש... עד עמ' מז, יצירה עש'.

- 25 ומאחר שכללות נפש החיונית שבכללות ישראל תהיה
26 מרכבה קדושה לה' – אזי גם כללות החיות של עולם הזה,
27 שהיא קליפת נגה עכשו, – לפני ביאת המשיח, החיות של
28 העולם הזה היא מקליפת נוגה, תצא אז – החיות כולה של
29 העולם הזה, מממארתה
30 ונלאתה, – "טומאתה"
31 היינו הרע שבקליפת נוגה,
32 ו"חלאתה" היינו הטוב
33 שבנוגה, שגם טוב זה אינו
34 מקדושה, אלא מקליפה,
35 ותעלה לקדושה להיות
36 מרכבה לה', – לעתיד
37 לבוא, בהתגלות כבודו,
38 – כבוד ה', "וראו כל בשר
39 יחדיו", – כל בני האדם
40 יראו אלקות, ויופיע
41 עליהם בחדר גאון עזו,
42 "וימלא כבוד ה' את כל
43 הארץ", וישראל יראו
44 עין בעין בכמתן תורה, –
45 ה"עין שלמטה", העין
- בלע המות" – הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א. כלומר: הפירוש
הפשוט של "יתבלעו" הוא – בליעה, ולפי זה היה מקום לומר
שהדבר שנבלע נמצא באיזה מקום שהוא, אך כאן הפירוש של
"יתבלעו" הוא מלשון "בלע המות", כלומר – כליון והכחדה
גמורה. העובדה שקליפת
נוגה תעלה לקדושה,
כתוצאה מקיום המצוות
תביא ממילא לידי כך
ששלוש הקליפות הטמאות
תתבטלנה, כי יניקתן
וחיותן מהקדושה עכשו
היא עלידי קליפת נגה
הממזעת ביניהן. –
קליפת נוגה היא ממוצעת
בין שלש הקליפות
הטמאות לבין, להבדיל,
קדושה – שכן, שלש
הקליפות הטמאות בהיותן
טומאה רע בלבד, בלי
קורטוב של טוב, אין להם
שום שייכות לקדושה

ליקוטי אמרים

ומאחר
שכללות נפש החיונית שבכללות ישראל תהיה מרכבה
קדושה לה' אזי גם כללות החיות של עו"הו שהיא
קליפת נוגה עכשו תצא אז מטומאת' וחלאתה ותעלה
לקדושה להיות מרכבה לה' בהתגלות כבודו וראו כל
בשר יחדיו ויופיע עליהם בחדר גאון עזו וימלא כבוד
ה' את כל הארץ וישראל יראו עין בעין בכמתן תורה
דכתיב אתה הראת לדעת כי ה' הוא האלהים אין עוד
מלבדו ועל ידי זה יתבלעו ויתבטלו לגמרי כל השלש
קליפות הטמאות כי יניקתן וחיותן מהקדושה עכשו
היא ע"י קליפת נוגה הממוצעת ביניהן ונמצא כי כל
תכלית של ימות המשיח ותחיית המתים שהוא גילוי
כבודו ואלהותו ית' ולהעביר רוח הטומאה מן הארץ

- שתוכלנה לקבל חיות מקדושה; ורק עלידי קליפת נוגה, שהיא
"ממוצע", בהיותה מורכבת מטוב ורע – בגלל הטוב שבה יש לה
שייכות לקדושה ובגלל הרע שבה יש לה שייכות לקליפות
הטמאות – הרי עלידי "תיווך" קליפת נוגה, אפשר לשלש
הקליפות הטמאות לינוק חיות מקדושה. ואילו, בשקליפת נוגה
תתעלה לקדושה, לא יוכלו, ממילא, שאר הקליפות לינוק יותר
את חיותן ותתבטלנה לגמרי. ונמצא, כי כל תכלית של ימות
המשיח ותחיית המתים, שהוא גילוי כבודו ואלהותו
- האנושית, תראה את האמת של אלקות, כמו שרואה זאת ה"עין
שלמעלה" – כפי שהיה הדבר בשעת מתן תורה, דכתיב: –
במתן תורה: "אתה הראת לדעת כי ה' הוא האלהים אין עוד
מלבדו". – שההסברה ששם אלקים מסתיר על ההתגלות
האלקית של שם הוי' – אינה הסתרה כלל, אלא שבשעת מתן
תורה, היה זה לזמן קצר בלבד, ואילו לעתיד-לבוא זה יהיה באופן
תמידי. ועלידי-זה – שקליפת נוגה תעלה לקדושה, יתבלעו
ויתבטלו לגמרי כל השלש קליפות הטמאות, – "יתבלעו מל'

זה של העולם, תלוי בנפשו החיונית, להעלותו לה' בעליתו, 33
 – על-ידי עליית הנפש החיונית הפרטית של יהודי. דהיינו – 34
 כלומר: כיצד הוא מעלה את החלק מהעולם? – במה – על-ידי, 35
 שמשתמש – בדברים מעולם הזה לצורך גופו ונפשו 36
 החיונית – במטרה לנצל 37
 אותם לעבודת ה', – על- 38
 ידי השתמשותו בעיני 39
 העולם הנצרכים לגופו 40
 ולנפשו החיונית, לשם 41
 עבודת ה' – הוא מעלה 42
 את חלקו בעולם. כגון 43
 אכילה ושתיה ודומיהם, 44
 ודירה וכל כלי 45
 תמישיו. – כשהוא 46
 משתמש בכל הדברים 47
 הללו לעבודת ה', הוא 48
 מעלה על-ידם את חלקו 49
 בעולם להקב"ה. ברם, 50
 ישנן הרי יותר משש מאות 51
 אלף, "ששים רבוא", 52
 נשמות, ונוסף לכך בלתי 53
 אפשרי הדבר שיהודי 54
 אחד ישתמש בחלק 55
 מששים רבוא של כל 56
 העולם? אלא שששים רבוא נשמות פרטיות אלו – שהן 57
 פרטים מהנשמה הכללית של כללות ישראל, הן שרשים, – 58
 וכשם שכל שורש מתחלק ומתפשט להרבה ענפים ופרטים – כך 59
 גם ביחס לנשמות שהן "שרשים" – וכל שרש מתחלק לששים 60
 רבוא ניצוצות, שכל ניצוץ הוא נשמה אחת, וכן בנפש 61
 ורוח, בכל עולם מארבע עולמות: אצילות-בריאה-יצירה- 62
 עשיה. – ישנה בחינת נפש, או בחינת רוח או נשמה מעולם 63
 האצילות ואותו דבר מעולם הבריאה וכו', 64

ליקוטי אמרים

תלוי בהמשכת אלהותו ואור א"ס ב"ה לנפש החיונית
 שבכללות ישראל בכל רמ"ח אבריה ע"י קיומה כל
 רמ"ח מצות עשה ולהעביר רוח הטומאה ממנה
 בשמירת' כל שם"ה מצות ל"ת שלא יינקו ממנה שם"ה
 גדיה כי כללות ישראל שהם ששים רבוא נשמות
 פרטיות הם כללות החיות של כללות העולם כי
 בשבילם נברא וכל פרט מהם הוא כולל ושייך לו
 החיות של חלק אחד מששים רבוא מכללות העולם
 התלוי בנפשו החיונית להעלותו לה' בעלייתה דהיינו
 במה שמשמש מעו"ה לצורך גופו ונפשו החיונית
 לעבודת ה' כגון אכילה ושתיה ודומיהם ודירה וכל כלי
 תמישיו אלא שששים רבוא נשמות פרטיות אלו הן
 שרשי' וכל שרש מתחלק לששים רבוא ניצוצות שכל
 ניצוץ הוא נשמה אחת וכן בנפש ורוח בכל עולם
 מארבע עולמות אצילו' בריאה יצירה עשיה

יתברר, ולהעביר רוח הטומאה מן הארץ – תלוי בהמשכת 1
 אלהותו ואור אינסוף ברוח-הוא לנפש החיונית 2
 שבכללות ישראל בכל רמ"ח אבריה, – של הנפש. ועל-ידי 3
 מה באה לנפש המשכה זו? – על-ידי קיומה כל רמ"ח 4
 מצות-עשה, – ועל-ידי 5
 המשכת האלקות לנפש 6
 החיונית, נמשכת אלקות 7
 גם בכל העולם כולו; 8
 ולהעביר רוח הטומאה 9
 ממנה, – מהנפש החיונית 10
 של כל אחד מכלל 11
 ישראל, בשמירתה כל 12
 שם"ה מצות לא-תעשה, 13
 – הישמרות זו מלעבור על 14
 שם"ה מצות לא-תעשה; 15
 מביאה שלא יינקו ממנה 16
 – מהנפש החיונית, ועל- 17
 ידה מקדושה, שם"ה 18
 גדיה. – של טומאה. 19
 כיצד מושגת הכחדתה 20
 של רוח הטומאה בכל 21
 העולם, על-ידי קיום 22
 ושמירת תרי"ג המצוות 23
 על-ידי בני ישראל – כי 24
 בכללות ישראל, שהם ששים רבוא נשמות פרטיות, הם 25
 בכללות החיות של כללות העולם, כי בשבילם – בשביל 26
 נשמות ישראל, נברא, – ומאחר שהעולם כולו חי ומתקיים 27
 בשביל נשמות ישראל, יוצא אשר וכל פרט מהם – בנשמות 28
 ישראל, הוא כולל ושייך לו החיות של חלק אחד מששים 29
 רבוא מכללות העולם – כלומר, העולם מתחלק כאילו לשש 30
 מאות אלף חלקים, שכל אחד מהם שייך לאחת משש מאות 31
 אלף הנשמות, ומשום כך יש לכל נשמה החלק התלוי – חלק 32

המשך ביאור למסכת שבת ליום רביעי עמ' ב

לא יקרא עם התינוקות, והאמרת רישא – והרי המשנה אמרה 14
 בתחילת דבריה, החון רואה היכן התינוקות קוראים, ומאי לאו – 15
 האם אין הכוונה שמותר לו אף לקרוא עמם, שכיון שהתינוקות 16
 קוראים לאור הנר אין דינו שונה מהם. 17
 מתרצת הגמרא: לא, אין הכוונה להתירו לקרוא עמם, אלא רק 18
 לסדר ראשי פרשיותיו – לראות לאור הנר את ראשי הפרשיות 19
 שהתינוקות קוראים, ומרגיל עצמו בפיו לקרותם, שמתוך שראש 20
 הפרשה שגור בפיו, יזכר בכולה למחר בקריאת התורה, ויוכל 21
 לסייע בלחש לעולים לתורה לקרוא בנקודותיה וטעמיה בלא 22
 לטעות. וכן אמר רבא בר שמואל, אף שאסור לחון לקרוא כל 23
 הפרשה, אבל בסדר הוא ראשי פרשיותיו. 24
 מקשה הגמרא: וכולה פרשה לא – וכי לקרוא את כל הפרשה 25
 לאור הנר לא הותר, 26

ההלכה היא שמותר לבדוק, ואף מוזין בן לרבים. 1
 הגמרא מביאה מעשה בענין זה: רב ירמיה בר אבא אקלע לבי – 2
 הודמן לביתו של רב אסי, קם שמועה – קם שמשו של רב ירמיה 3
 בר אבא, שבבית רב אסי הוא שמש שאינו קבוע, וקא גדיק לנהורא 4
 דשרגא – ובדק את נקיון הכלים לאור נר של שמן. אמרה ליה 5
 דביתו – אמרה אשתו של רב אסי לרב אסי, ומר לא עבדי הכי – 6
 והרי אתה סובר שאסור לשמש לבדוק לאור הנר, אף שאינו קבוע. 7
 אמר לה רב אסי, שגקיה – הניחיו לו, כרביה בבירא ליה – הוא סובר 8
 כרבו רב ירמיה בר אבא, שמתיר לשמש שאינו קבוע לבדוק אף 9
 לאור נר של שמן, ואף מתיר להורות כן. 10
 שנינו במשנה: באמת אמרי, תתן ב' רואה היכן התינוקות קוראין, 11
 אבל הוא לא יקרא. 12
 הגמרא מקשה סתירה בדברי המשנה: כיצד אמרה המשנה שהחון 13

יום ראשון

יום רביעי

יט אדר א

ה'תש"ג

שיעורים. חומש: כי תשא, רביעי עם פירש"י.
תהלים: צ"צו.

תניא: וכל שלא . . . לט הצדקה וכה"ג.

החסידיים, אפלו הבינונים, היו בקיאים בתנ"ך [=תורה נביאים וכתובים]. ומנהג מסדר ה'ה אצלם, אשר אחר למוד שעור משניות שאחרי תפלת שחרית, בשעת קפילת הטלית ותפלין היו אומרים שעור תנ"ך, באפן אשר במשך שלשה חדשים היו גומרים את התנ"ך.

יום ששי

יט אדר שני

ה'תש"ג

שיעורים. חומש: צו, ששי עם פירש"י.
תהלים: צ"צו.

תניא: וכל ניצוץ . . . 96 ניצוצין כו'.

ר' משה מייזליש סיפר: דער רבי (רבינו הזקן) האָט אונז געלערענט, אז דער אלף פון חסידות איז, אויסצוניצען די טבעיות אין עבודה. און ראשית העבודה זאל זיין אויסצוניצען די טבע הכחות, ווי למשל די טבע פון מוח שליט על הלב.

ר' משה מייזליש ספר: הרבי (רבנו הזקן) למד אותנו, שה'אלף' של חסידות הוא, לנצל את הטבעיות ב'עבודה'; וראשית העבודה תהיה לנצל את טבע הכחות, כמו למשל את הטבע של מוח שליט על הלב.

יום שני

יום חמישי

כ אדר א

ה'תש"ג

שיעורים. חומש: כי תשא, חמישי עם פירש"י.
תהלים: צו"קג.

תניא: ואפילו בבחי' . . . לט ושנה כו'.

ניט עבודה איז אז עבודה זאל זיין באמת, נאָר אמת אליין איז אן עבודה, אז די נעגעל זיינען אמת. וואָס ווערסטו נתפעל? מדת האמת ראה (סנהדרין קיא. א) ונפל על פניו.

אין משמעותה של 'עבודה', ש'עבודה' תהיה באמת, אלא האמת עצמה היא עבודה, שהצפונים הנן חדורות באמת. מה אתה מתפעל? מדת האמת ראה (סנהדרין קיא, א) ונפל על פניו.

שבת

כ אדר שני, פרשת פרה

ה'תש"ג

הפטורה: ויהי דבר ה' גו' - דברתי וצויתני.
אומרים אב הרחמים.

שיעורים. חומש: צו, שביעי עם פירש"י.
תהלים: צו"קג.

תניא: ובוז יובן . . . (פרק כג).

רבנו הזקן ספר: מהתורות שאמר מורי (הרב המגיד) לפני ביחידות, היתה תורה על הפסוק "אש תמיד תוקד על המזבח, לא תכבה", דהגם שהאש יורד מלמעלה באתערותא דלעלא, מצוה להביא [=להדליק האש] מן ההדיוט, כי באתערותא דלתתא אתערותא דלעלא, כי רוח אייתי רוח ואמשיך רוח, רוח מלמטה אייתי רוח מלעלא, ואמשיך רוח מלעלא ולעלא. ומצות-עשה

להבעיר אש על המזבח, מזבח הוא "אדם כי יקריב מכם", ובהקנכה עצמה אינה מספקת, וצריכים להבעיר אש על הקרבן אשר מכם, ואש זה לא תכבה, שהיא מכבה את ה"לא".
את התורה הזאת אמר מורי לפני עשר פעמים - כדי לחקקה בעשר כחות נפשי - ויאמר לי: אתה, תלמידי, הנך נצרך לה"אש תמיד", לפי שעליך הטל לכבות "לא" (של המנגדים) גדול. אתה תכבה את ה"לא", והשם יתברך יהפוך את ה"לא" להן.

יום שלישי

יום ששי

כא אדר א

ה'תש"ג

שיעורים. חומש: כי תשא, ששי עם פירש"י.
תהלים: קד-קה.
תנאי: אבל באמת . . . בשגגות.

שם "חסיד" הוא שם קדום הנמצא בדרושי רז"ל גם על אדם הראשון (עירובין יח, ב), והוא תאר השלמות וההפלגה, אם בשכל או במדות או בשניהם יחדיו. אמנם בתורת חסידות חב"ד תאר "חסיד" הוא מי שמכיר מהותו העצמי ומעמדו בידיעת התורה ולמודה ומצבו בקיום המצות. יודע הוא מה שחסר לו, ונותן לב ודואג למלאת את החסר, ומרבה במשמעת בדרך קבלת על.

יום ראשון

כא אדר שני

ה'תש"ג

שיעורים. חומש: שמיני, פרשה ראשונה עם פירש"י.
תהלים: קד-קה.
תנאי: פרק לח. והנה . . . נ אברי הגוף.

ה"צמח צדק" אמר בסיום ספור הנ"ל (כ אדר שני): זקני - רבנו הזקן - הוא משה רבנו בתורת חסידות חב"ד. במשה אמרו רז"ל שהתורה נתנה לו, אלא שנהג בה טוב עין. "אש תמיד" האלקי הנוגע לתורת חסידות חב"ד - נתן הרב המגיד לזקני, וזקני נהג בה טוב עין ויתנה לכל העוסקים בתורת החסידות. ברור לי, אשר כל הלומד עם חברו ומעורר בו את ה"אש תמיד" האלקי, הנה שָׁכְרוּ אותו אשר זכותו זה "לא תכבה" לעד.

יום רביעי

שבת

כב אדר א

ה'תש"ג

הפטורה: וישלח אחאב.

שיעורים. חומש: כי תשא, שביעי עם פירש"י.
תהלים: קו-קוז.
תנאי: פרק לא. והנה . . . משמחי לב.

אדני אבי מורי ורבי [הרש"ב] כותב באחד ממאמריו: הא דסעודה שלישית היום לא גו', הינו שאין צריך פת, אבל צריך לטעם איזה דבר, ואמר רבי יוסי יהא חלקי מאוכלי ג' סעודות. תורת רבנו הזקן בתחלת בואו לליאזנא: "לעולם יהא אדם זהיר בתפלת המנחה". יתרון תפלת המנחה על התפלות דשחרית וערבית הוא בזה, שהיא באמצע היום, בשעה שבני אדם עסוקים וטרוידים בענייניהם, ומפסיקים לתפלת המנחה. וזהו: לעולם, עבודת האדם בעולם היא, שיהא אדם שכל המאיר ופועל במדות, זהיר יאיר, הינו התגברות הצורה על החמר, וזה נכר בענין תפלת המנחה.

ה'תש"ג

כב אדר שני

יום שני

שיעורים. חומש: שמיני, שני עם פירש"י.

תהלים: קו"קז.

תניא: אך אעפ"כ . . . נ כל חי.

ברכת כהנים הוא המשכת המחין, הגבהת הידים הוא העלאת המדות, ומברכים לישראל שהם בני מלכים - מלכות, הרי פרצוף שלם של עשר ספירות.

יום
חמישי

ה'תש"ג

כג אדר א

יום ראשון

שיעורים. חומש: ויקהל, פרשה ראשונה עם פירש"י.

תהלים: קח"קב.

תניא: פרק לב. והנה . . . מא ועד קטן.

הרבנים ובעלי תורה נקראים עיני העדה וראשי אלפי ישראל, וכשהראש הוא בריא אזי גם הגוף בריא.

ה'תש"ג

כג אדר שני

יום שלישי

שיעורים. חומש: שמיני, שלישי עם פירש"י.

תהלים: קח"קב.

תניא: ואף שבשניהם . . . 100 והתפשטות.

אאמו"ר אמר לרב אחד - בעל עבודה ומתמיד בלימודו: א רב בעדארף בכל עת ובכל רגע געדיינקען, אז תמיד שטייט ער אויף דעם שוועל וואס צווישען מזכי הרבים און ח"ו מחטיאי הרבים, אויף דעם שוועל פון עומק רום און עומק תחת, און אלע ענינים בעדארף נוגע זיין אין פנימית נקודת הנפש ממש, ווייל בנפשו הוא.

אדני אבי מורי ורבי [הרש"ב] אמר לרב אחד - בעל עבודה ומתמיד בלימודו: רב צריך לזכור בכל עת ובכל רגע, כי תמיד נצב הוא על הסף שבין מזכי הרבים, וחסד-שלום, מחטיאי הרבים; על הסף של עמק רום ועמק תחת - וכל הענינים צריכים לגעת בפנימיות נקודת הנפש ממש, כי בנפשו הוא.

יום
שישי

ה'תש"ג

כד אדר א

יום שני

שיעורים. חומש: ויקהל, שני עם פירש"י.

תהלים: קיג"קח.

תניא: כי מאחר . . . מא לבדה.

אדמו"ר האמצעי ענה לר"ה פאריטשער על שאלתו, אם יחזור חסידות גם בעיירות שאנשיהם אין להם מושג בחסידות: דברי חסידות הערט די נשמה. וכתוב ונוזלים מן לבנון, לבנון ל"ב נו"ן, חכמה ובינה שבנשמה. און אז די נשמה הערט, איז נוזל ונוטף אין דער הארת הנשמה וואס איז מחי' דעם גוף, און עס ווערט א חזוק אין דעם ועשה טוב פון רמ"ח מ"ע און אין דעם סוד מרע פון שס"ה מל"ת.

אדמו"ר האמצעי ענה לרבי הלל מפאריטש על שאלתו, אם יחזור חסידות גם בעיירות שאנשיהם אין להם משג בחסידות: "דברי חסידות שומעת הנשמה. וכתוב 'ונוזלים מן לבנון',

לְכַנּוֹן – ל"ב [ל"ב נתיבות חכמה, וחמישים שערי בינה], נו"ן, חֲכָמָה וּבִינָה שֶׁבְּנִשְׁמָהּ. וְכֹאשֶׁר הִנְשָׁמָה שׁוֹמַעַת – נִוּוֹל וְנוֹטֵף הַדָּבָר בְּהֶאֱרַת הַנִּשְׁמָה הַמְחִיָּה אֶת הַגּוֹף, וְנוֹצֵר חֲזוֹק בְּ"וַעֲשֵׂה טוֹב" שֶׁבְּרַמ"ח מְצוֹת-עֲשֵׂה וּבְ"סוּר מִרַע" שֶׁבְּשֵׁס"ה מְצוֹת לֹא-תַעֲשֶׂה."

ה'תש"ג

כד אדר שני

יום רביעי

שיעורים. חומש: שמיני, רביעי עם פירש"י.
תהלים: קיג-קיד.
תניא: כי בגוף . . . 100 בו ית'.

בְּאֵמִירַת "אֲנֵא בְכַח" צָרִיךְ לְרֹאוֹת – אוֹ לְצַיֵּר בְּמַחֲשָׁבָה – הַשְּׂמוֹת, שֶׁהֵם הָרָאשִׁי-תְבוּת, אֲבָל לֹא לְאִמָּרָם.

ה'תש"ג

כה אדר א

שבת
קודש

יום שלישי

שיעורים. חומש: ויקהל, שלישי עם פירש"י.
תהלים: קיט, אשרי . . . מצותך מאד.
תניא: וז"ש הלל . . . מא באריכות.
"הושיענו" אֲחֵר שִׁיר שֶׁל יוֹם, אוֹמְרִים הֵן בְּחוֹל הֵן בְּשַׁבָּת, יוֹם טוֹב, רֹאשׁ הַשָּׁנָה וְיוֹם הַכְּפוּרִים.

ה'תש"ג

כה אדר שני

יום חמישי

שיעורים. חומש: שמיני, חמישי עם פירש"י.
תהלים: קיט, אשרי . . . מצותך מאד.
תניא: ולא שדבקות . . . נא חי ומדבר.

הַחֲסִיד ר' מַרדְכִי הָאֶרֶאדָאקֶר סִפֵּר: פֶּתַח הָרָאשׁוֹן שֶׁשִּׁמְעֵנוּ מִרְבִּינוּ הִזְקֵן כִּשְׁבָּאנוּ לְלִיאֲזָנָא הִי: וּוְאֵס מֵעַן טָאָר נִיט טָאָר מֵעַן נִיט, אוֹן וּוְאֵס מֵעַן מַעַג דָּאָרְף מֵעַן נִיט. – כִּשְׁלֹשׁ אַרְבַּע שָׁנִים עָבְדְנוּ בֹזָה עַד שֶׁהִבָּאנוּ אוֹפֵן זֶה בַּעֲנִינֵי חַיִּינוּ, וְרַק אַז נִכְנַסְנוּ לִיחִידוֹת לִשְׂאוֹל דֶּרֶךְ בַּעֲבוּדָה.

הַחֲסִיד ר' מַרדְכִי מֵהָאֶרֶאדָאקֶר סִפֵּר: פֶּתַח הָרָאשׁוֹן שֶׁשִּׁמְעֵנוּ מִרְבִּינוּ הִזְקֵן כִּשְׁבָּאנוּ לְלִיאֲזָנָא הִי: "הָאָסוּר – אָסוּר, וְהַמְּתָר – מִיתָר". כִּשְׁלֹשׁ אַרְבַּע שָׁנִים עָבְדְנוּ בֹזָה, עַד שֶׁהִבָּאנוּ אִפֹּן זֶה בַּעֲנִינֵי חַיִּינוּ, וְרַק אַז נִכְנַסְנוּ לִיחִידוֹת לִשְׂאוֹל דֶּרֶךְ בַּעֲבוּדָה.

המשך ביאור למסכת שבת ליום רביעי עמ' א

- 1 תָּנוּ רַבֵּנּוּ, הַמְּפַלֵּחַ אֶת בָּלִי – הַמְסִיר אֶת הַכִּינִים מִבְּגָדָיו בִּשְׁבֹּת,
- 2 מוֹלֵל – לוֹחֵץ בֵּין אֲצִבְעוֹתָיו אֶת הַכִּינִים לְהַתִּישׁ כּוֹחַן שֶׁלֹּא יַחְזוּר
- 3 אֵלָיו, וְזוֹרֵק אוֹתוֹ, וּבִלְבָד שֶׁלֹּא יִמְלֹל בְּרוּחַ עַד שֶׁיִּהְיֶה, שֶׁאִסּוּר
- 4 לְהַרְגוֹ כִּינִים בִּשְׁבֹּת. אָבָא שְׂאוֹל אָמַר, נִמְלֵל אֶת הַכִּינִים מִבְּגָדוֹ
- 5 וְזוֹרֵק אוֹתוֹ, וּבִלְבָד שֶׁלֹּא יִמְלֹל, שֶׁאִם יִמְלֹל יֵשׁ לְחוּשׁ שְׂמָא יַהְרֹג,
- 6 וְאִסּוּר מִדְּאוּרִיתָא לְהַרְגוֹ כִּינִים בִּשְׁבֹּת.
- 7 פֶּסֶק הֵחֳלָה בֹזָה: אָמַר רַב הִנָּא, הִתְלַבָּה הִיא כְּתָנָא קָמָא שְׂמוּלָל
- 8 אֶת הַכִּינִים וְזוֹרֵק אוֹתוֹ, וְזֶהוּ כְּבוֹדוֹ שֶׁעוֹשֶׂה כֵן, שֶׁמַּחֲלִישׁ אֶת
- 9 הַכִּינִים וְאִינוּ הוֹרֵגֵם, כִּיּוֹן שֶׁהִרְיָגָתָם מֵאוֹסֶה, וְאִפְּלוּ בְּחוֹל יַעֲשֶׂה כֵן.
- 10 הַגִּמְרָא מְבִיאָה הַנַּהְגוּת הָאִמּוּרָאִים בְּבִיעוּר הַכִּינִים: רַבָּה מְקַטֵּעַ
- 11 לָהּ – הִיא הוֹרֵגֵם בִּשְׁבֹּת, וְכֵן רַב שֶׁשֶּׂת הִיא מְקַטֵּעַ לָהּ. רַבָּא שְׂדִי
- 12 לָהּ לְקֵנָא דְּמִיָּא – הִיא זוֹרֵקֵם לְסַפֵּל מִיָּם. אָמַר לָהּ רַב נַחֲמָן לְבָנָתָהּ
- 13 [לְבִנּוּתָיו] בִּשְׁבֹּת, קְטוּלִין – הִרְגוּ אֶת הַכִּינִים, וְאִשְׁמְעִינוּ לִי קֶלֶא
- 14 דְּסָנּוּתִי – וְהַשְׁמִיעוּ לִי אֶת קוֹל שׁוֹנְאֵי כֶּשֶׁם נִהְרָגִים.
- 15 בְּרִיתָא שֶׁנִּחְלָקוּ תְנָאִים הָאֵם מוֹתֵר לְהַרְגוֹ כִּינִים בִּשְׁבֹּת: תְּנִיָּא, רַבִּי
- 16 שְׁמַעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אָמַר, אֵין הוֹרְגִין אֶת הַמַּאֲכֹלֶת וְ–הַכִּינִיָּה בְּשַׁבָּת,
- 17 דְּבִרִי בֵּית שְׁמַאי, וְבֵית הֶלֶל מְתִירִין לְהוֹרְגָהּ. הַבְּרִיתָא מוֹסִיפָה

- 18 שֶׁנִּחְלָקוּ בְּדִין נֹסֵף בַּהֲלֻכוֹת שְׁבֹת: וְכֵן הָיָה רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר
- 19 אָמַר מִשּׁוּם רַבֵּן שְׁמַעוֹן בֶּן זְמַרְבַּל, שֶׁנִּחְלָקוּ בֵּית שְׁמַאי וּבֵית הֶלֶל
- 20 בְּדִין נֹסֵף, אֵין מְשַׁדְּכִין אֶת הַתִּינוּקוֹת – אֵין מוּזוּגִים נַעֲרִים לְנַעֲרוֹת
- 21 בִּשְׁבֹּת כְּדִי לְאַרֵּם אוֹתָם לַחֵן, וְכֵן לֹא מוֹסְרִים אֶת הַתִּינוּק לְמַלְמֵד
- 22 לְלִמּוּד סֵפֶר, וְלֹא לְלִמּוּד אוֹמְנוּת, מִשּׁוּם שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה נח יג) 'אִם
- 23 תִּשָּׁב מִשְׁבֶּת רִגְלֶךָ וְגו', מִמִּצְוַת הַפָּצֵר וְדָבַר דְּבָר, כְּלוֹמַר שֶׁאִסּוּר
- 24 לְאָדָם לַעֲשׂוֹת חֲפָצִיו בִּשְׁבֹּת, וְאֵין מְנַחֲמִין אֲבָלִים בִּשְׁבֹּת, וְאֵין
- 25 מְבַקְרִין חוֹלִין בְּשַׁבָּת, כְּדִי שֶׁלֹּא יַצְטַעַר בַּצַּעֲרָם, דְּבִרִי בֵּית שְׁמַאי.
- 26 וְבֵית הֶלֶל מְתִירִין אֶת כָּל אֵלוֹ, מִשּׁוּם שֶׁסוֹבְרִים שֶׁרַק 'חֲפָצִי' דִּהְיִינוּ
- 27 חֲפָצִי הָאָדָם עֲצָמוֹ אִסּוּרִים, אֲךָ דְּבָרִים אֵלוֹ חֲפָצֵי שְׁמִים הֵם,
- 28 כְּלוֹמַר שֶׁמִּצְוָה לַעֲשׂוֹתָם, וְכֵן מוֹתִירִים (להלן קכ).
- 29 אֲבָּא שֶׁהוּבָא בְּבִרְיָתָא דִּין בִּיקוּר חוֹלִים בִּשְׁבֹּת, הַגִּמְרָא מְבִיאָה
- 30 בְּרִיתָא כִּיצַד נוֹהֲגִים בְּבִיקוּר חוֹלִים בִּשְׁבֹּת: תָּנוּ רַבֵּנּוּ, הַנֶּכְנֵס בִּשְׁבֹּת
- 31 לְבִקֵּר אֶת הַחוֹלֶה, צָרִיךְ לְהַרְחִיב דַּעְתּוֹ בְּתַנְחוּמִים שֶׁלֹּא יַצְטַעַר
- 32 בִּשְׁבֹּת, וְכֵן אָמַר לֵה שַׁבָּת הִיא שִׁישׁ לְהַמְנִיעַ בָּהּ מִלְּעוֹק עַל הַחוֹלֶה,
- 33 וְדִפּוּאָה קְרוּבָה לְבָא. וְרַבִּי מֵאִיר אָמַר, יֹאמַר לְחוֹלֶה, וְכֹלָה הִיא
- 34 הַשְּׁבֹת שֶׁתִּרְחַם עֲלֶיךָ שֶׁתִּתְרַפָּא, אִם תִּכְבְּדָהּ וְתִמְנַע מִלְּהַצְטַעַר בָּהּ.

יום ראשון י"ט אדר ה'תש"פ

האם מותר לטבול בשלג?

אמנם, על-פי דין השלג האמור כאן בטומאה, מיישב הגר"ח אייגש את קושיות ה'בית יוסף':

מבואר ברש"י (נדה יז, א) כי הטעם לכך שהשלג ש"נטמא מקצתו – לא נטמא כולו", הוא מפני שהשלג אינו עשוי גוש אחד אלא "כל קורט בפני עצמו חשוב ואינו נטמא אלא מקום מגע טומאה". מכאן שהקורטים התחתונים מהווים הפסק בין הקרקע לעליונים, ונמצא שעומדים באויר – "ואין מטבילין באויר".

ועל-דרך-זה יש ליישב גם את הקושיא הראשונה: במים כל טיפה מחוברת לחברתה והרי זה כאילו כל ארבעים הסאה נגעו בטובל, אבל בשלג כל קורט הוא בפני עצמו והדבר נחשב כאילו טבל רק בקורטי השלג הסמוכים לבשרו ולא בכל ארבעים הסאה.

(מרחשת ח"א ל"ט, י"ב)

הלכות טומאת אוכלין פרק א, הלכה כ"ב: הַשֵּׁלֵג... נְטָמָא מְקַצְתּוּ, לֹא נְטָמָא כָּלּוּ.

על פי הלכה זו יש להכריע בדיון הפוסקים אודות השלג לגבי מקוה:

המרדכי (שבת, ס' שלב) הביא את דעת רבינו שמחה, שלא לטבול בשלג שלא הופשר, משתי סיבות: (א) אי אפשר שכל ארבעים הסאה שבשלג יגעו, בו זמנית, בבשרו של הטובל. (ב) "אין מטבילין בכיפין". כלומר, גל הנתלש מן המים אין מטבילין כלים באמצעו העשוי ככיפה משום שהוא עומד באויר.

והקשה עליו הבית-יוסף (יורה דעה, ס' ר"א): (א) אין צורך שכל ארבעים הסאה יגעו בטובל. (ב) הטעם ש"אין מטבילין בכיפין" הוא מפני ש"הוא טבילת אויר ואין מטבילין באויר" (רש"י חולין לא, ב) אבל השלג עומד בערימה על הקרקע ואין בו חלל ואויר.

יום שני כ' אדר ה'תש"פ

פירות שעל האילן - מתי נחשבים כתלושים?

הפירות כשיבש האילן אינו נמצא במשנה ובגמרא (והוסף שיש לתקן בלשון הראב"ד "אם יבשו בו פירות במחובר הרי הן כמחוברין" וצריך להיות "אם יבש ובו פירות". והכוונה שאם יבש האילן והפירות עדיין לא יבשו, הרי הן כמחוברים).

ואחרונים (בני חיי אור"ח ס' שלו. מנחת חינוך מוסף השבת סק"ה. אגלי טל, קצור סק"א) הביאו מקור לדברי הרמב"ם:

אסור לעלות או להשתמש באילן בשבת שמא יתלוש מפירותיו. ומבואר בגמרא (עירובין ק. ב, ע"פ פירוש רש"י) שהאיסור הוא באילן ל"ח כי בתלישת הפרי מתחייב משום 'קוצר' (האילן 'חי' והפרי מחובר אליו), ובאילן יבש אין איסור לתלוש את הפרי ('אין בו לחות ולא מחובר הוא') אך השימוש בו אסור מדרבנן כי יביא לנשירת פירותיו ויבואו להתיר לתלוש גם מאילן לח.

ואם פירות אילן יבש נחשבים כתלושים לענין שבת (ורק מדרבנן אסור לתלושם כדי שלא יבואו להתיר תלישה באילן לח), כל-שכן שנחשבים כתלושים לענין טומאה, וכמו שכתב הרמב"ם כאן.

הלכות טומאת אוכלין פרק ב, הלכה ד: אִם יֵבֵשׁ הָאֵילָן, וְבוּ פְּרִוֹת - הֲרִי הֵן כְּתֻלוֹשִׁין.

וכתב על זה הראב"ד: "אין דבר זה [שאם יבש האילן הפירות כתלושים ומקבלים טומאה] במשנה ולא בתוספתא ולא בגמרא דחולין, אבל אם יבשו בו פירות במחובר, הרי הן כמחוברין [ואינם מקבלים טומאה]".

ותמה ה'סוף משנה':

הגמרא (חולין קז, ב) דנה בפירות שיבשו בעודם על האילן האם נחשבים כמחוברים, הן לענין שבת (והתולשם בשבת חיוב הטאת) והן לענין טומאת אוכלין (המחובר לקרקע אינו מקבל טומאה). והמסקנה היא שלענין שבת נחשבים מחוברים ולענין טומאת אוכלין נחשבים תלושים. וזהו מקורו של הרמב"ם! וה'משנה למלך' מיישב את הראב"ד:

בגמרא אכן מבואר שפירות שיבשו על האילן הם כתלושים, אך הרמב"ם כתב "יבש האילן ובו פירות (אף שעדיין לא יבשו) הרי הן כתלושין". ועל זה משיג הראב"ד שדין

יום שלישי כ"א אדר ה'תש"פ

נטילת ידיים ללחם פחות מ'כביצה'

אך לכאורה ספק זה הוא רק לפי הסוברים (תוספות פסחים לג, ב) שמאכל בשיעור פחות מכביצה אינו מקבל טומאה, אך לדעת הרמב"ם גם מאכל בשיעור הכי קטן מקבל טומאה, ורק אינו מטמא אחרים אם הוא פחות מכביצה, ואם כן בוודאי צריך ליטול ידיים גם על פחות מכביצה.

אך מדברי אדמו"ר הזקן (שו"ע אור"ח שם, ס"ב) מבואר שהספק הוא גם לדעת הרמב"ם, וכך הוא מנמק את טעם הספק: "לפי שפחות מכביצה אינו נקרא אוכל לענין טומאת אוכלין, שמפני זה אינו מטמא משקין ואוכלין אחרים שנגעו בו", ולכן "אין

הלכות טומאת אוכלין פרק ד, הלכה א: בְּמָה שְׁעוֹר אֲכָלִין לְטֻמְאָה? לְטֻמְאָת עֶצֶם, כָּל שֶׁהָיָה וְאִין אֲכָל טֻמְאָה מִטֻּמְאָה אֲכָל אַחֵר... עַד שֶׁיְהִי בּוֹ כְּבִיצָה בְּלֹא קִלְפָתָהּ.

כתב ה'בית יוסף' (אור"ח ס' קנח) בשם ה'רוקח' שיש להסתפק אם האוכל פת פחות משיעור כביצה צריך ליטול את ידיו, ולכן יטול ללא ברכה.

וטעם הספק הוא: מאכל פחות מכביצה אינו מקבל טומאת אוכלין, ויש מקום לומר שלא הצריכו בו חכמים נטילה, שכל עיקרה הוא כדי שלא יטמא האוכל מידיו.

הלכה יומית לעיון ברמב"ם – בנוסף לשיעורים היומיים ג"פ ליום, פ"א ליום, וסהמ"צ צה

אכילתו חשובה אכילה לענין נטילת ידיים".

כלומר: אוכל בשיעור פחות מכביצה אינו מטמא אחרים משום שחסר בו בחשיבות ותואר 'אוכל', ולכן יתכן שאף אין צריך נטילה לאכילה בשיעור זה, כי אינה אכילה חשובה (ראה קצות השולחן ס' לו, בדה"ש ד).

ולפי זה מבואר ענין נוסף: המת מטמא בשיעור כזית ואם נגעו שני חצאי כזית של מת במאכל נטמא, אך אם נגעו

במאכל שני מאכלים טמאים שכל אחד מהם בשיעור חצי כביצה, אינו נטמא.

והטעם, כי שיעור כביצה במאכל טמא הוא מפני חשיבות האוכל. ולכן שתי חתיכות נפרדות שאין בכל אחת מהן כביצה, אף אחת מהן אינה נחשבת 'אוכל' ואינן מטמאות (ראה אשר לשלמה ג, א. משנת טהרות – טהרות, ע' שכת).

יום רביעי כ"ב אדר ה'תש"פ

הדלקת סיגריה בנר של חלב

מחבר בין הכלי הטהור לטמא רק בדבש "שיש להן ריר והרי הן נמשכים כדבך", אבל בשאר מיני אוכל "אין הניצוק שלהן חיבור". ואם כן אף שהשלהבת העולה מן הנר מדליקה את הסיגריה, אין כאן חיבור בין החלב להדלקת הסיגריה.

ב. בעיורי המשקין לחמין, האדים העולים מן החמין מתחברים למים בכלי העליון, ואילו בהדלקת הסיגריה מהנר, הרי החלב שממנו דולקת האש נשאף לסיגריה לאחר שהוא שורף. ומטעם זה ה'בני חיי' חזר בו והתיר הדלקת סיגריה מנר של חלב. ולמעשה, כותב ה'משאת משה': "אין כאן סרך איסור, אם לא על צד הפרישות ומשנת חסידים גרידא".

גם החיד"א (מחזיק ברכה ס' רי סק"ח) הביא דעות האוסרים ודעות המתירים ולמעשה התיר. ולדעה אחת, אף שיש להתיר מכל-מקום "בעל נפש יחוש לזה". וה'לקט הקמח' (או"ח דף נב) הביא "חלום נפלא שסיפר לו הרב הגדול... שהיו מנדין אותו בשמים על שהיה מדליק ה'פיפא' (מקטרת) מנר של חלב".

הלכות טומאת אוכלין פרק ז, הלכה ב: ומפני מה אמרו, 'המערב מצוין לחמין חפור'? לפי ש'ענין החמין עולה בתימרות עשן, ומתערב בנצוק ובמים שבכלי העליון, ומטמא הכל - ש'ענין העולה מן החמין, משקין הוא חשוב.

מהלכה זו למד ה'בני חיי' (ס' קה סק"ד) שאסור להדליק סיגריה מנר של חלב האסור באכילה, שהרי כתב הרמב"ם "ענין החמין עולה כתמרות עשן ומתערב בניצוק (עמוד הקילוח) ובמים שבכלי העליון", היינו שהאדים העולים מן המים ונחשבים כמשקין מתערבים במים שבכלי. וגם בהדלקת הסיגריה על ידי שאיפת האש - "להב הנר הנמשך מן החלב מתערב בטיטון (סיגריה) ונמצא שואף חלב".

אך ב'משאת משה' (י"ד ס' ד) כתב שיש לחלק בין הנידון לראיה:

א. החיבור על ידי עליית האדים מן המים החמים קיים רק במשקין, ואילו באוכל ההלכה היא (להלן ה"ד) שהניצוק

יום חמישי כ"ג אדר ה'תש"פ

רצון הבעלים הוא הקובע

אלא בפירות של הפקר, ובהגבהתם מן המים זוכה בהם וממילא מועילה מחשבתו להכשירם.

ולדעת הרמב"ם יש להקשות עוד: לגבי מלאכה פוסלת בפרה אדומה נאמר שאין המלאכה פוסלת אלא כשנעשתה ברצון האדם, ובענין זה מפורש: "העושה מלאכה במי חטאת ובפרת חטאת (ובכך פסל את הפרה והזיק לבעלים) פטור מדיני אדם וחייב בדיני שמים" (גטין נג, א). הרי שאף כשנעשתה המלאכה ברצונו של אדם זר ולא ברצון הבעלים פוסלת, ומדוע לגבי הכשר פירות לטומאה לא נאמר כן?

ויש לחלק:

במלאכה בפרת חטאת, הפסול הוא מחמת שהאדם עשה מלאכה עם הפרה, ולכן הקובע הוא רצונו של העושה ולא רצון הבעלים. אך הכשר פירות לקבלת טומאה נובע מעצם הימצאות המים על הפירות ולא מפעולת נתינת המים, ולכן אין חשיבות לאדם העושה את פעולת הנתינה אלא רק לבעל הפירות.

הלכות טומאת אוכלין פרק יב, הלכה י: פירות שנפלו לתוך המים, ופשט ידיו ונטלן - לא הכשרו; ואם חשב שידיו ידיו, הכשרו במים שבידיו, שהמים שבידיו ושעל הפרות, הרי הן הלויין ב'רצון.

לעיל (ה"א) כתב הרמב"ם שנתנית מים על הפירות מכשירה אותם לקבל טומאה רק כאשר היא נעשית ברצון הבעלים, ולא ברצונו של אדם אחר.

אך הרשב"א (חולין לא, ב) כתב שגם נתינת מים על הפירות על ידי אדם זר שלא ברצון הבעלים מכשירה אותם לקבלת טומאה, והוכיח זאת מדברי הגמרא (שם): "פירות שנשרו לתוך אמת המים ופשט מי שידיו טמאות..." ומשמע שמדובר בכל אדם, אפילו אינו בעל הפירות.

ואת המענה לשיטת הרמב"ם יש ללמוד מכך שכאן הביא דין זה בלשון "פירות שנפלו לתוך המים", בשונה מההלכה הבאה בה נקט בלשון "הנותן פירותיו לתוך המים", ומשינוי הלשון יש ללמוד שכאן לא מדובר בפירותיו של אדם פרטי

הכשר אוכלין לקבל טומאה

יום שישי כ"ד אדר ה'תש"פ

וודאי אין רצון הבעלים להרטיב את האתרוג במים ואינו 'שמח' בכך, ומדוע הוכשר האתרוג?
ותירץ ה'אבני מלואים' (שם):

לעיל (פי"ב ה"ב) כתב הרמב"ם "כל משקה שנפל על האוכל בתחילה ברצון בעלים, אע"פ שאין סופו ברצון... הוכשר". ולכן, באתרוג של תרומה, אף שהמים נוגעים בו שלא לרצון הרי בתחילה היתה נתינת אגד הלולב בכלי של מים ברצון הבעלים ולכן מכשירים את האתרוג.
וה'דובב מישרים' (ח"א סי' ס) ביאר:

כתבו התוספות (עבודה זרה נח, ב ד"ה בצר) שבחג הסוכות היו מזלפים מים על האתרוגים כדי שיהיו 'הדר'. ואם כן נגיעת המים באתרוג היא לרצון.

ועוד יש לומר: משקין טמאים מטמאים את האוכלין בין שנפלו לרצון ובין שנפלו שלא לרצון (מכשירין פ"א מ"א) כי הם מכשירים ומטמאים כאחד (ורק כשהמשקים באים קודם לטומאה, צריכים הם ליפול לרצון). ואף כאן המים מכשירים ומטמאים את האתרוג בבת אחת, אף שלא לרצון.

הלכות טומאת אוכלין פרק יג, הלכה ב: ה'יו רגליו או רגליו ב'המתו מלאות מים, וְעָבַר בְּנֶהָר וְנִרְחָצוּ - אִם שָׁמַח, הָרִי הַמִּים הָעוֹלִין עֲלֵיהֶן תְּלוּשִׁין בְּרָצוֹן; וְאִם לֹא שָׁמַח, אֵינָן תְּלוּשִׁין בְּרָצוֹן.

מים שנתלשו מן הקרקע מכשירים את האוכלין לקבל טומאה רק אם נתלשו ברצון (לעיל פי"ב ה"ג) והעובר בנהר ו'שמח' במים שעלו ושטפו את הטיט שהיה על רגליו, הרי המים 'תלושין ברצון' ומכשירים.

וכתב ה'אגנת ורדים' (סי' קלו, הובא באבני מלואים, שו"ת סי' כ) כי מלשון הרמב"ם מוכן שהמים מכשירים רק אם הוא 'שמח' במים שנתלשו וכאו עליו, היינו שהתכוון לרצון אבל אם לא התכוון לא לרצון ולא שלא לרצון, אין המים מכשירים.

והקשה מאתרוג של תרומה (סוכה לה, ב) שאין ליטול אותו מפני שמכשיר את האתרוג לקבל טומאה (בנגיעתו בטומאה) ואסור לגרום טומאה לתרומה, ופירש רש"י (שם ד"ה שמכשירה) שהיו מניחים את הלולב במים כדי שלא יתייבש, וכשמקריבים את האתרוג ללולב מכשירים אותו לקבל טומאה, והרי כאן

כלי זכוית שנטמאו מגבם - יש להם טהרה?

שבת קודש כ"ה אדר ה'תש"פ

ככלי חרס אינם מקבלים טומאה מגבם, ואם דינם ככלי מתכות יש להם טהרה במקוה (שפת אמת שם, ד"ה אלא מעתה וד"ה לטומאתן. תוס' ר"ע איגר מקואות פ"ט מ"י) אך לשיטת רב אשי שכלי זכוית דומים לכלי חרס והטומאה מגבם היא מתורת כלי חרס - לא תועיל להם טהרה במקוה.

ומדברי הרמב"ם שכתב שכלי זכוית "אין להן טהרה במקוה" (מבלי לחלק), משמע שכוונתו בין מגבו ובין מתוכו, ונקט כדעת רב אשי שגם לענין 'טומאת גב' דין כלי זכוית כדין כלי חרס (שפת אמת שם).

ויש להוסיף:

לענין 'טבילת כלים' (כלי סעודה שנקנו מגור) גם כלי זכוית חייבים בטבילה, כדברי רב אשי (עבודה זרה עה, ב), שהשוו לכלי מתכות. וכתבו ראשונים (תוספות שבת טז, ב. ד"ה רב אשי. ריטב"א שם ד"ה רב אשי) שאין זו סתירה לדבריו במסכת שבת, שלענין טומאה וטהרה דומים לכלי חרס - כי חכמים החמירו לענין טבילת כלים, אבל לענין טומאה וטהרה אין להרבות טומאות דרבנן, ולכן הקילו בכלי זכוית שיהא דינם ככלי חרס.

הלכות כלים פרק א, הלכה ה: כְּלֵי זָכוּיִת אֵינָן מְקַבְּלִין טֻמְאָה מִדְּבַר־תּוֹרָה, וְחֻכְמֵיהֶן נִזְוִין עֲלֵיהֶן שִׁיחִיו מְקַבְּלִין טֻמְאָה. הוֹאִיל וְתַחֲלַת בְּרִיתָן מִן תַּחֲלוֹל בְּכָל־חֶרֶשׁ, הָרִי הֵן בְּכָל־חֶרֶשׁ; מִפְּנֵי שֶׁתּוֹכָן נִרְאָה כְּכֶרֶן, לֹא נִזְוִין עֲלֵיהֶן שִׁיחֵיהֶן מֵאִוִּירָן, אֶלָּא עַד שֶׁתַּנֵּעַ הַטֻּמְאָה בָּהֶן בֵּין מִתּוֹכָן בֵּין מִנְּהֶן, בְּכָל־מַתְּכֹת.

חכמים גזרו על כלי זכוית שיקבלו טומאה משום שדומים לכלי חרס. ועם זאת, כלי זכוית נטמאים מגבם, אף שכלי חרס אינם נטמאים אלא מתוכם. וזאת משני טעמים:

א. כלי זכוית שנשברו יש להם תקנה, להתייבש ולעשותם מחדש, ולכן עשאו חכמים ככלי מתכות ומקבלים טומאה מגבם (שבת טז, א). ב. לדעת רב אשי, כלי זכוית מקבלים טומאה מגבם מפני 'שתוכם נראה ככרס', כי הם שקופים ו'תוך' הכלי נראה מבחוץ, וכשהטומאה נוגעת בגב' הכלי נראה כאילו הטומאה בתוך הכלי (שם).

ו'נפקא מינה' בין שני הטעמים:

לטעם הראשון שטומאת כלי זכוית מגבו היא בגלל הדמיון לכלי מתכות מועילה טבילה במקוה לטהרם מ'טומאת גב' (אף שכלי חרס אין להם טהרה במקוה), כי ממה-נפשך: אם דינם

"היד שנשתלחה במקדשך" הייתה רק בנוגע לבית-המקדש הגשמי, אבל בית-המקדש שבלבו של כל אחד ואחד מבניישראל... הרי זה תלוי בו בלבד, ואם רק משתדל ועוסק בזה, אזי יש לו מקדש בנוי על תילו.

משיחות פורים ה'תש"כ

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום ראשון י"ט אדר - ספר טהרה - הל' שאר אבות הטומאות צז
מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - י"ט כ"ה אדר ה'תש"פ

ובמשא בשיעור כשעורה (הלכות טומאת מת פרק ב הלכה ט. 6) שאינה מטמאה כלל. (7) שדה שנחרש בה קבר וחכמים גזרו עליו טומאה. (8) גוש אדמת חוץ לארץ, שהובא לארץ ישראל, היא מטמאה מדרבנן. (9) הזיוז. דין היסט כדן משא, וגושים אלה מטמאים במשא. (10) אם בגוש הטמא או בטהור. (11) פירוש, או במה. (12) כגון שביל העובר בבית הקברות (רבינו בפירושו למשנה).

ג. המוצא מת משכב¹³ לרחבו של דרך אם היה שלם והוא מן הקצה אל הקצה - הרי זה טמא לתרומה, שחזקתו שנגע¹⁴; היה לו מקום לעבור, או שהיה משבר ומפרק שאפשר שעבר בין שוקיו ופרקיו - הרי זה טהור. ואם היה קבר לכל רחב הדרך - הקבר מצרפו¹⁵, והעובר שם¹⁶ טמא. שאין זה כשאר ספקות, אלא חזקתו שנגע.

(13) אחר שעבר עליו הרגיש בו. (14) מתקבל על הדעת שנגע. [דייק רבינו וכתב "שחזקתו שנגע" ולא כתב "וודאי נגע", מפני שהמדובר כשיש אפשרות שהיא שלא נגע, כגון שנטה לצדי דרכים, אבל אין הדבר מתקבל על הדעת, ולפיכך טמא אף על פי שספק טומאה ברשות הרבים טהור. וכל זה לתרומה, ולנזיר ועושה פסח נתבארו הדינים בהלכות קרבן פסח פרק ו הלכה י"א ובהלכות נזירות פרק ט הלכה י"ח והלכה י"ט. ואין לפרש חזקה זו כמו סתם חזקה בכל מקום, שהרי רוב עדיף מחזקה ואינו מכריע לטמא, כמבואר בהלכה קודמת ומכל שכן חזקה]. (15) מצרף את כל החלקים וכאילו הקבר מלא טומאה. (16) ואפילו הוא יודע שלא נגע במת ושעבר במקום, שאין שם כלום מן המת.

ד. שרץ שנמצא במבוי - מטמא למפרע עד העת שיאמר: בדתאי את המבוי הזה ביום פלוני ולא היה בו שרץ¹⁷. אפילו כפדו¹⁸ ולא בדרך - הרי זה מטמא למפרע מקדמ הכבוד. במה דברים אמורים? שמצאו יבש; אבל אם מצאו לח - אינו מטמא למפרע אלא עד שעה שאפשר שמימות בה ויהיה עתה לח בעת שנמצא¹⁹.

(17) ואינו מטמא אלא משעת הבדיקה ואילך, שהרי שרץ זה הגיע לכאן אחר הבדיקה. (18) אין אנו אומרים, הכיבוד היה מעביר את השרץ אילמלי היה כאן. (19) כרבי שמעון שם. [בפירושו למשנה מסיים רבינו: "ואין הלכה כרבי שמעון" וכאן חזר בו ופסק כמותו, מפני שרבי אלעזר (שם עמוד ב) מבאר את דבריו].

ה. שני רקין ברשות היחיד, אחד טהור ואחד מן הרקין הנמצאים שגזרו עליהן טמאה פמו שבארנו, ונגע באחד מהן או הסיטו ואין ידוע אי זהו - תולין²⁰ עליו את התרומה, מפני שהן שני ספקות²¹:

יום ראשון י"ט אדר ה'תש"פ

הלכות שאר אבות הטמאות

פרק שמונה עשר

(1) יבאר שכל מה שאתה יכול לרבות ספיקות וספק ספיקות ברשות היחיד - טמא, ברשות הרבים - טהור וכיצד.

א. כל שאתה יכול לרבות ספקות וספקי ספקות, ברשות הרבים - טהור, ברשות היחיד - טמא. כיצד? נכנס למבוי² והטמאה בהצר, ספק נכנס להצר ספק לא נכנס; טמאה בפית, ספק נכנס לפית ספק לא נכנס; ואפילו נכנס, ספק שלא היתה שם ספק היתה שם; ואם תאמר היתה שם בעת שנכנס, ספק יש בה פשעור ספק אין בה; ואם תאמר יש בה, ספק שהיא טמאה ספק אינה טמאה; ואפילו היא טמאה, ספק נגע ספק לא נגע - ספקו טמא³, שהמבוי רשות היחיד.

(2) שחצרות הבתים פתוחות לתוכו. (3) התוספות בבא בתרא נה, ב דיבור המתחיל רבי (הראשון) בשם רבינו תם נימקו: מפני שדין ספק טומאה ברשות היחיד למדו מסוטה ושם אפילו ספק אחד היה מספיק, כדי לטהר את האשה מפני חזקת כשרות, אלא שהתורה אוסרת אותה ולפיכך אין הבל בין ספק אחד להרבה ספיקות. ונתבאר כבר למעלה בפרק ט"ז, שכל דיני ספק טומאה למדנו מסוטה, שהתורה קראה לזנות - טומאה.

ב. תשעה צפרדעים ושרץ אחד ביניהן ברשות היחיד, ונגע באחד מהן ואינו יודע אי זהו - ספקו טמא. תשעה שרצים וצפרדע ביניהן ברשות הרבים ונגע באחד מהן - ספקו טהור. זה הכלל: כל ספק ברשות הרבים - טהור, עד שיאמר נטמאתי בודאי⁴; וכל ספק ברשות היחיד - טמא, עד שיאמר ודאי שלא נטמאתי. לפיכך, עצמות המת⁵ ועצם נבלה⁶ ברשות הרבים, או גוש מארץ טהור וגושים מבית הפרס⁷ או מארץ העמים⁸, ונגע באחד מהן או הסיטו⁹, ואין ידוע במה נגע מהן¹⁰ ובמה¹¹ הסיט; בזית מן המת ובזית מן הנבלה, והאהיל על אחד מהן, ואין ידוע על אי זה מהן האהיל; שני שבילין, אחד טהור ואחד טמא¹², הלף באחד מהן ואין ידוע באי זה הלף; או שנגע באדם זה בדרך, ואין ידוע אם הוא טמא או טהור; או שהיו שני אנשים, אחד טמא ואחד טהור, ונגע באחד מהן ואין ידוע באי זה מהן נגע - בכל אלו הספקות טהור.

(4) ואפילו רוב לטומאה - טהור. (5) שמתמאים במגע

י. השוטח פלים ברשות הרבים - הרי אלו טהורין;
וברשות היחיד - טמאים, שמא נגעו בהן טמאים.
ואם היה משמרן - טהורים. נפלו והלך להביאם -
טמאים, מפני שנעלמו מעיניו. וכן מי שאבדו פליו
ברשות היחיד ומצאן אפלו בו פיום - הרי הן מדרס
וטמא מת, כמו שבארנו.

יא. שוטה אחת בעיר או נכרית - כל הרקין שבעיר
בחזקת טמאה לעולם בכל מקום.

יב. מי שדרסה אשה על בגדיו או שישבה עמו
בספינה: אם מפירתו שהוא אוכל בתרומה - פליו
טהורין, ואם לאו - ישאלנה.

יג. מי שישן ברשות הרבים ועמד - פליו טהורים.

יד. נגע ברשות הרבים באחד פלילה ואין ידוע אם
חי אם מת, ובשחר עמד ומצאו מת - הרי זה טמא,
שכל הטמאות פשעת מציתן. ואם ראוהו חי
בערב, ובשחר מצאו מת - הרי זה ספק ברשות
הרבים וטהור.

טו. המסכן ברשות היחיד ונתעלה, ואין ידוע אם
מת או עדין הוא חי, והוציאנהו לרשות הרבים
וחרזו והכניסוהו לרשות היחיד: פשהוא ברשות
היחיד - ספקו טמא, וכשהוא ברשות הרבים -
ספקו טהור. מעשה באחד שהיה מסכן והולכיהו
מעיר לעיר במטה, והיו כמות מתחלפות תחתיו,
ובאחרונה נמצא מת, ולא טמא חכמים אלא פת
אחרונה בלבד.

טז. טמא שהיה עומד ומדבר על הבור ונתזה צנורא
מפיו, ספק הגיע לבור ספק לא הגיע: אם היה בור
של שמן - ספקו טמא ברשות היחיד; ואם היה בור
של זין - ספקו טהור בכל מקום, מפני ששפת הבור
קולטת.

פרק תשעה עשר

1) יבאר שני שבילים, אחד טהור ואחד טמא, והלך באחד
מהם ואינו יודע באי זה הלך וכו'. ודין שני שבילים, אחד
טהור ואחד טמא, והלך באחד מהם ועשה טהרות וחבירו
הלך בשני ועשה טהרות וכו'. כיכר טמאה שנתערכה בתשע
כיכרות טהורות ובאו חמישה בני אדם ואכלו חמש כיכרות
מהן וכו'. ודין שני שבילים, אחד טהור ואחד טמא, והלכו
בהם שני אנשים, אחד טהור ואחד טמא וכו'.

א. שני שבילין², אחד טמא³ ואחד טהור⁴, הלך
באחד מהן ואין ידוע באי זה מהן הלך⁵, ועשה
טהרות ונאכלו⁶, והזה שלישי ושביעי⁷ וטבל וטהר⁸,

ספק בטהור נגע ספק בנמצא; ואם תאמר בנמצא,
ספק שהוא טמא ספק שהוא טהור. היו שני הרקין
ברשות הרבים: אם היו נגובין ומנחין שם ונגע
באחד מהן - ספקו טהור; נשא אחד מהן - תולין
עליו, שהרי משנשא אינו מנח ברשות הרבים; וכן
אם היה אחד מהן לח ונתלה בו הרק הלך - תולין
עליו, שהרי אינו מנח ברשות הרבים כדי שיהיה
ספקו טהור, אלא הרי הוא על בגדו. כבר בארנו,
שאם נגע ברק הנמצא או נשא או הסיטו בכל
מקום²² - שורפין עליו את התרומה, בבית הפרס
וכיוצא בה ששורפין על ודאי מגען²³ בכל מקום.

20) לא אוכלים ולא שורפים. 21) לא ביאר רבינו אם גם
באותם הספיקות שנמנו למעלה בהלכה א תולין ולא
שורפין, או לא אמרו תולין אלא בטומאות שעיקרן מדרבנן,
כגון רוקים ובית הפרס. 22) בין ברשות היחיד ובין
ברשות הרבים. 23) אלה הם מששת הספיקות שגזרו
חכמים לשרוף עליהם תרומה וקדרים שנמנו שם.

ו. מי שישב ברשות הרבים ובא אחד²⁴ ודרס על
בגדיו או שרקק ונגע בו²⁵ הרק - על רקו שורפין
את התרומה²⁶, ועל בגדיו הולכין אחר הרב: אם רב
העיר טמאין²⁷ - בגדיו מדרס, ואם רב העיר טהורים
- הרי הוא טהור.

24) ואין אנו יודעים אם הוא טהור או טמא. 25) ביושב.
26) כדין ספק רוקים. 27) זבים. [אמנם זה כמעט מן
הנמנעות שרוב תושבי העיר יהיו זבים, אבל אי אפשר
לפרש אחרת, שהרי עם הארץ אין גופו מטמא מדרס, ומה
שגזרו טומאת מדרס על בגדיהם הוא מפני שאשתו נידה
יושבת עליהם, ואין לפרש שהכוונה לרוב גויים שדינם
כזבים, שהרי טומאת גויים היא מדרבנן ואין שורפים עליה.
וכן פירשו הברטנורה ובעל תוספות יום טוב].

ז. מי שאבד לו פליו ומצאו ברשות היחיד - הרי זה
טמא מדרס וטמא טמא מת. אבד לו ברשות הרבים
ומצאו ברשות הרבים: אם אבדו פיום ומצאו לבו
פיום - טהור; אבד פיום ומצאו פלילה, פלילה
ומצאו פיום, או שאבד פיום ומצאו פיום של אחריו
- הרי זה בחזקת טמא. זה הפלל: כל שעבר עליו
הלילה או מקצתו - טמא.

ח. הניח פליו או שכחו ברשות הרבים, אף על פי
שעבר עליו הלילה - טהור. הניחו או שכחו ברשות
היחיד - הרי זה טמא מדרס וטהור מטמא מת.
ומפני מה לא החמירו בשוכח ומניח כמאבד? מפני
שאינו דבר מצוי תמיד, לא גזרו עליו.

ט. המאבד ומצא בתוך הבית - הרי זה טהור, מפני
שהוא בחזקת שמו.

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום ראשון י"ט אדר - ספר טהרה - הל' שאר אבות הטומאות צט

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

25 נִשְׁאַלּוּ שְׂנֵיָהָן בְּאַחַת או שְׁנֵשְׂאָל עָלָיו וְעַל חֲבֵרוֹ -
26 שְׂנֵיָהָן טְמֵאִין מִסֶּפֶק, וְטְהוֹרָתָם נִשְׁרָפּוֹת, שְׁהָרִי וְדָאִי
27 אַחַת מֵהֶן טְמֵאָה. וְאִפְּלוּ בְּכָר אֶחָד²⁶ טְמֵא שְׁנֵתְעַרְב
28 בְּמֵאָה כְּכֹרוֹת טְהוֹרִין - כִּלְן טְמֵאִין²⁷ וְיִשְׁרְפוּ.

(18) שם מ"ה. (19) רבא, בפסחים י', א מפרש את מחלוקתם של ר' יהודה ור' יוסי במשנתנו, בשאל על עצמו ועל חבריו, ופסק רבינו כר' יוסי שאמר - טמאים. (20) באדם אחד, שנינו במ"ג "תלויות", ובשני בני אדם שנינו "טמאים". ומשינוי לשון זה, למד רבינו שדינן כטמאות ממש. ולא נתבאר טעמו של הבדל זה, וההגיון מחייב להחמיר יותר באדם אחד, כשם שהחמירו בשאל בזה אחר זה, שכולן תלויות. נב'תוספות חדשים' שבגליון המשניות, מפרש מה שאמרו במשנה "טמאים" הכוונה לשני האנשים, אבל הטהרות תלויות. אולם רבינו כותב "וטהרות שעשו נשרפות". (21) שם מ"ו. (22) לשון המשנה. (23) ונתבאר למעלה (פ"א ה"א), שהאוכל אוכלין טמאים, פסול לאכילת תרומה מדרבנן. (24) לכאורה נימוק זה מיותר, שהרי גם בטומאה דאורייתא פסק כן. הרגיש בזה המשנה-למלך, ופירש שרבינו התכוון לרמז בזה שגם ברשות היחיד טהור. (25) למעלה פט"ו ה"א. (26) זה המשך הנימוק למה נשרפות. ובתוספתא שם הלכה ד, הגירסא: "שאפילו" ככר אחד וכו'. (27) דברי ר' יוסי בתוספתא שם ה"ד.

29 ג. כָּר טְמֵא שְׁנֵתְעַרְב בְּתִשְׁעָה כְּכֹרוֹת טְהוֹרִין, וּבָאוּ
30 חֲמִשָּׁה בְּנֵי אָדָם²⁸ וְאָכְלוּ חֲמִשָּׁה כְּכֹרוֹת מֵהֶן, וּבָאוּ
31 חֲמִשָּׁה בְּנֵי אָדָם אֲחֵרִים וְאָכְלוּ חֲמִשָּׁה הַנִּשְׁאָרִים -
32 הָרִאשׁוֹנִים טְמֵאִים, מִפְּנֵי שְׂאִין לָהֶן אֲנָשִׁים אֲחֵרִים
33 שִׁיתָלוּ בֵּהֶן²⁹; וְהַחֲמִשָּׁה הָאֲנָשִׁים הָאֲחֵרִים
34 טְהוֹרִין, מִפְּנֵי שֶׁהֵן תּוֹלִין בְּרִאשׁוֹנִים³⁰.

(28) תוספתא שם ה"ה. (29) ומפני שכל התערובת טמאה, כלמעלה בסוף ההלכה הקודמת - נטמאו, שהרי אכלו אוכלין טמאים. (30) אנו אומרים שהראשונים שטימאנו אותם - אכלו את הכיכרות הטמאות, והם אכלו את הטהורות.

35 ד. שְׁנֵי שְׂבִילִין³¹, אֶחָד טְמֵא וְאֶחָד טְהוֹר, וְהִלְכוּ
36 בֵּהֶן שְׁנֵי אֲנָשִׁים, אִישׁ אֶחָד טְהוֹר וְאִישׁ אֶחָד טְמֵא,
37 אִפְּלוּ הֵיכָה הָאֶחָד תְּלוֹי - הָרִי זֶה הַטְּהוֹר תּוֹלָה
38 בְּתְלוֹי, וְאוֹמְרִין: זֶה הַטְּהוֹר הִלָּךְ בְּשִׁבְלֵי הַטְּהוֹר
39 וְהָרִי הוּא בְּטְהֵרָתוֹ, וְזֶה הַתְּלוֹי הִלָּךְ בְּשִׁבְלֵי הַטְּמֵא.
40 וְאִף עַל פִּי שְׁנֵשְׂאָלוּ שְׂנֵיָהָן כֶּאֱחָד.

(31) מימרא של ר' יוסי בר חנינא, נדה ס, א. המדובר ברשות הרבים.

פֶּרֶק עֶשְׂרִים

(1) יבאר המקומות שהם רשות הרבים לענין טומאה. דברים שהם ברשות הרבים אם דינם כרשות הרבים. וחמור ברשות הרבים גבוה עשרה טפחים וטומאה עליו. ודין היה זה רוכב על חמורו וזה רוכב על חמורו ומהלכים בדרך וכו'.

1 וְהִלָּךְ בְּשְׁנֵי וְעֵשָׂה טְהוֹרוֹת - הָרִי אֵלּוּ טְהוֹרוֹת⁹. אִם
2 קִנְיָמוֹת הָרִאשׁוֹנוֹת¹⁰ - אֵלּוּ וְאֵלּוּ תְּלוֹיֹת¹¹, שְׂבִירָאִי
3 שְׂאֶחָד מִן הַטְּהוֹרוֹת טְמֵא¹². וְאִם לֹא טְהַר בִּינְתָם¹³
4 - הָרִאשׁוֹנוֹת תְּלוֹיֹת¹⁴, וְהַשְּׁנִיּוֹת יִשְׁרְפוּ, שְׁהָרִי הֵן
5 טְמֵאוֹת בּוֹדָאִי, שְׁזָה טְמֵא הוּא, מִפְּנֵי שֶׁהִלָּךְ בְּשְׁנֵי
6 הַשְּׂבִילִין. וְכֵן הַשְּׂרִין¹⁵ וְהַצְּרָדִיעַ¹⁶ בְּרִשׁוֹת הָרִבִּים¹⁷
7 וְאִין צוֹרֶתֶן נִפְרָת וְאִין יְדוּעַ אִי זֶהוּ הַשְּׂרִין, וְנִגַּע
8 בְּאֶחָד מֵהֶן, וְעֵשָׂה טְהוֹרוֹת וְנֶאֱכָלוּ, וְטָבֵל, וְנִגַּע בְּשְׁנֵי
9 וְעֵשָׂה טְהוֹרוֹת - הָרִי אֵלּוּ טְהוֹרוֹת. וְאִם קִנְיָמוֹת
10 הָרִאשׁוֹנוֹת - אֵלּוּ וְאֵלּוּ תְּלוֹיֹת. וְאִם לֹא טָבֵל בִּינְתָם
11 - הָרִאשׁוֹנוֹת תְּלוֹיֹת, וְהַשְּׁנִיּוֹת יִשְׁרְפוּ.

(2) טהרות פ"ה מ"ג. (3) טומאת מת. (4) ושניהם ברשות הרבים. (5) פירוש, אם השביל שהלך בו הוא הטהור או הטמא, אבל יודע הוא באיזה שביל הלך. ואין לפרש הדברים כפשוטם, שאינו יודע באיזה שביל הלך, שהרי כתב לקמן "והלך בשני", ואם הוא אינו יודע באיזה שביל הלך בראשונה - מניין לו שעכשיו הלך בשני. (6) כדין, שספק טומאה ברשות הרבים - ספיקו טהור. (7) אע"פ שמן הדין הוא טהור - אומרים לו שלכתחילה יטהר עצמו (למעלה פט"ו ה"ט). (8) ששקעה החמה, ויצא מכלל טבול-יום שמתמא תרומה וקדשים (תוספות יום טוב). (9) מפני שאנו דנים עכשיו על טהרות השניות בלבד. (10) ואחת מהן טמאה ודאי, אלא שאין אנו יודעים איזו. (11) אף-על-פי שהוא אינו שואל על שתיהן בבת אחת, ואפילו אם שאל כבר על הטהרות הראשונות, והחכם טיהר אותן. (12) ואי-אפשר לטהר טמא וודאי. (13) והראשונות קיימות. (14) גירסת אליהו רבא במשנתנו - טהורות, וכן שנינו בתוספתא שם פ"ו ה"ג. ורבינו מקיים את הגירסא שלפנינו במשנה. וכן גורס הרא"ש, ומבאר שכל זמן ששתיהן קיימות, אין לטהר אף אחת מהן, אף-על-פי שהשניות טמאות ודאי (ראה השלמות). (15) שם מ"ד. (16) שאינו מטמא. (17) גם בשני שבילין - המדובר ברשות הרבים, כמו שנתבאר למעלה בהערה ג. אבל ברשות היחיד - כל הספיקות טמאים, ורבינו לא מצא לנחוץ להודיע זה בפירוש, מפני שסתם שבילים רשות הרבים הם.

12 ב. שְׁנֵי שְׂבִילִין¹⁸, אֶחָד טְמֵא וְאֶחָד טְהוֹר, הִלָּךְ
13 בְּאֶחָד מֵהֶן וְעֵשָׂה טְהוֹרוֹת, וּבָא חֲבֵרוֹ וְהִלָּךְ בְּשְׁנֵי
14 וְעֵשָׂה טְהוֹרוֹת: אִם בָּאוּ וְנִשְׁאַלוּ זֶה אַחֵר זֶה - מוֹרִין
15 לְכָל אֶחָד מֵהֶן בְּפָנָיו עֲצָמוֹ שֶׁהוּא טְהוֹר; בָּאוּ שְׂנֵיָהָן
16 בְּאֶחָד, או שְׂבָא הָאֶחָד וְשָׂאֵל עָלָיו וְעַל חֲבֵרוֹ¹⁹
17 וְאָמַר: שְׁנַיִם הֵינּוּ וּבְשְׁנֵי הַשְּׂבִילִים הִלְכְנוּ וְשִׁתִּי
18 טְהוֹרוֹת עֲשִׂינוּ - הָרִי שְׂנֵיָהֶם טְמֵאִין, וְטְהוֹרוֹת שְׁעֵשׂוּ
19 נִשְׁרָפּוֹת²⁰. וְכֵן²¹ אִם נִטְמְאוּ בְּטֵמֵאָה קְלָה. בִּיצֵד?
20 שְׁנֵי כְּפָרִים²², אֶחָד טְמֵא וְאֶחָד טְהוֹר, אָכַל אֶת אֶחָד
21 מֵהֶם²³ וְעֵשָׂה טְהוֹרוֹת, וּבָא חֲבֵרוֹ וְאָכַל אֶת הַשְּׁנִי
22 וְעֵשָׂה טְהוֹרוֹת: אִם נִשְׁאַלוּ זֶה אַחֵר זֶה - שְׂנֵיָהָן
23 טְהוֹרִין, מִפְּנֵי שֶׁהֵן סֶפֶק דְּבָרֵי סוֹפְרִים²⁴, שֶׁהוּא
24 מִכְּלָל הַסְּפִיקוֹת שֶׁטְהוֹר חֲכָמִים, כְּמוֹ שְׂבָאֲרָנוֹ²⁵;

- 1 א. פל מקום שהוא רשות הרבים לענין שבת², פך
2 הוא רשות הרבים לענין טמאה³.
- 3 ב. ארבע אמות⁴ הסמוכות לרשות הרבים - הרי הן
4 פרשות הרבים לטמאה⁵. וכן הפרמלית⁶, פגון הים
5 והאצטונית⁷ - הרי הן פרשות הרבים לטמאה⁸.
- 6 ג. יש שם⁹ מקומות¹⁰, שאף על פי שהן רשות
7 היחיד לשבת - הרי הן פרשות הרבים לענין
8 טמאה¹¹. ואלו הן: השבילין המפלישין לשיחין
9 ולבורות ולגתות¹²; והבקעה¹³ המקפת גדר בימות
10 החמה¹⁴; ובסילקי¹⁵ מזלכים, שהוא פגון רחב הרבה
11 לעמד בו אנשי המרפכה¹⁶ ויש לו פתחים הרבה
12 פתוחים לרשות הרבים; והפורן, והוא הפגון הגדול
13 שיש לו שני פתחים זה פגון זה וחצר, שהרבים
14 נכנסין בפתח זה ויוצאין בפתח אחר. וכן מבואות¹⁷
15 היודרים לים או לנהר, אף על פי שהן גדרין¹⁸
16 מפאן ומפאן, ורבים¹⁹ מטפסין ועולין בהן,
17 והבימוסות²⁰ והמרפאות²¹ - הרי הן פרשות הרבים
18 לטמאה. וכן פל העזרה²² - פרשות הרבים לטמאה.
- 9 יש במציאות (סיגנון ערבי). (10 שם מ"ו-ט. 11) לא
בכרמלית בלבד, שאינה רשות היחיד לשבת, אמרו שהיא
כרשות הרבים לטומאה, אלא ישנם גם מקומות שהם רשות
היחיד ממש לענין שבת ואעפ"כ הם רשות הרבים לענין
טומאה. (12 שם מ"ו. פירוש, מבוי מפולש (פתוח משני
צדדים) ובסופו בור או גת החוסמת את היציאה, ושביל
עובר באותו מבוי שהולכים בו בני אדם לשאוב מן הבורות
(רבינו בפירושו למשנה). (13 שטח גדול במישור שיש בו
הרבה שדות. (14 ובאים לשם פועלים לקצור את
התבואה, לאסוף ולדוש. בקעה כזו דינה כרשות היחיד
לשבת, אבל אין שם מקום להיסתר מעיני הפועלים.
(15 מלה יוונית. "מלך" ביוונית "בסילאוס".
(16 הממונים על מרכבות המלך. (17 תוספתא פ"ז ה"ד.
(18 גדרות משני צידיהם המכבדות את הכניסה.
(19 פירוש, אם רבים. (20 צ"ל: והדימוסות. פירוש,
מרחצאות של מי מעיינות חמים, כגון חמי טבריה.
- 21 תוספתא, שם פ"ז ה"ה. (22 שבבית המקדש (פסחים
יח, ב).
- ד. גנות העיר²³ שדרה העיר עוברת עליהן - רשות
20 הרבים לטמאה.
- 23 תוספתא, שם.
- ה. הגנה²⁴, בזמן שהיא משתמרת²⁵ - רשות היחיד,
22 ובזמן שאינה משתמרת - רשות הרבים לטמאה. וכן
23 בסילקי גדולה²⁶, בזמן שפותחין אותה - רשות
24 הרבים לטמאה, ובזמן שנועלין אותה - רשות
25 היחיד לכל.
- 24 שם. (25 בשעות מסוימות, שומרים עליה שלא ייכנסו
לה בני אדם. (26 שננעלת בלילה ונפתחת ביום.
- ו. הפקעה²⁷ המקפת גדר בימות הגשמים - רשות
27 היחיד לשבת ולטמאה²⁸; ואם לא היתה מקפת -
28 הרי היא רשות היחיד לטמאה בלבד²⁹. ובקעה
29 שעברו³⁰ עליה בימות³¹ הגשמים³² - הרי היא רשות
30 היחיד לטמאה אפילו בימות החמה³³. ואלו הן³⁴
31 ימות החמה? משתעקר התבואה מתוכה. ואלו הן
32 ימות הגשמים? משתרד רביעה שניה³⁵. בין
33 העגולים³⁶ של ענבים לזוגין³⁷ - רשות הרבים
34 לטמאה³⁸.
- 27 משנה טהרות פ"ו-ז, על פי פירושו של רב אשי (שבת
ז, א). (28 בימות הגשמים אין בני אדם נכנסים לשדות,
כדי שלא לדרוס את התבואה. (29 אבל לשבת אינה לא
כרשות היחיד ולא כרשות הרבים אלא ככרמלית, שדינה
נתבאר בהל' שבת. גם בימות החמה אין תבואה מצויה
בשדות, ובני אדם נכנסים לתוכם לקצור את התבואה וגם
לטייל, ולפיכך אינם מקום סתירה, ודינם כרשות הרבים
אפילו לטומאה. (30 רבא בבבא-בבא קמא, ב.
(31 בבבא-בבא שם, הגירסא "ימות". ונראה לגרוס כך גם
בדברי רבינו. (32 אחר הקמת הגדר, וחל עליה דין רשות
היחיד. (33 מכיוון שנעשתה רשות היחיד, אינה חוזרת
להיות רשות הרבים. ראה לקמן ה"י. [ביאור זה הוא על-פי
פירושו של הרשב"ם שם. ב'תוספות' ד"ה אמר, הביאו שני
פירושים אחרים לדברי רבא, ואי אפשר ליישב על פיהם את
דברי רבינו כאן]. (34 תוספתא, טהרות פ"ז ה"ד.
(35 הגשם השני שזמנו מתחיל בעשרים ושלושה במרחשון
(רבינו בהל' נדרים פ"ו ה"א). (36 משנה, שם פ"י, מ"ח.
ופירש רבינו: כלים גדולים עגולים שמונחים בהם הענבים
המוכנים לדריכה בגת. (37 הפסולת של הענבים אחר
הדריכה שמתקבץ לערימה גדולה (רבינו, שם). (38 מפני
שמקום זה גלוי לעיני הדורכים.
- ז. פרים³⁹ שלפני הבוצרים⁴⁰ - רשות היחיד⁴¹, ולאחר
36 הבוצרים⁴² - רשות הרבים לטמאה. אימתי⁴³ בזמן
37 שהרבים נכנסים פרוח זו ויוצאים פרוח שפגודה⁴⁴.
38 שאר פל המקומות חוץ מאלו שבארנו דינם - פשם

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום ראשון י"ט אדר - ספר טהרה - הל' שאר אבות הטומאות קא

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

ביאה) - טהור, וחכמים מטמאים גם בספק ביאה, ופסק רבינו כחכמים.

י. מקום⁵⁸ שְהָיָה רְשׁוּת הַיָּחִיד וְנִעְשָׂה רְשׁוּת הָרַבִּים⁵⁹ וְחָזַר וְנִעְשָׂה רְשׁוּת הַיָּחִיד⁶⁰ - כְּשֶׁהָיָה רְשׁוּת הַיָּחִיד סִפְקוֹ טָמֵא, וְכִשְׁהָיָה רְשׁוּת הָרַבִּים סִפְקוֹ טָהוֹר.

(58 שם מ"א. 59 כגון שמכרו לרבים. 60 חזר וקנאו מהרבים (תפארת ישראל). ואין זה דומה לדין בקעה שעברו עליה בימות הגשמים (ראה למעלה ה"ו).

יא. דְּבָרִים⁶¹ שֶׁהָיָה בְּרְשׁוּת הָרַבִּים - הָרִי הֵן בְּרְשׁוּת הָרַבִּים. בִּיָּצֵד? קֶפֶה בְּרְשׁוּת הָרַבִּים גְּבוּלָהּ עֲשָׂרָה טַפְחִים⁶² וְהַטְמָאָה בְּתוֹכָהּ, סִפְקָא נִגְעָה⁶³ סִפְקָא לֹא נִגְעָה - סִפְקוֹ טָהוֹר⁶⁴. הַכְּנִיס יָדוֹ לְתוֹכָהּ, סִפְקָא נִגְעָה סִפְקָא לֹא נִגְעָה - סִפְקוֹ טָמֵא⁶⁵. הֵיָתָה כְּפִישָׁה⁶⁶ נְתוּנָה עַל כְּתָפוֹ, וְכִכָּר תְּרוּמָה כְּרוּף בְּסִיב⁶⁷ אוֹ בְּנִי רְשׁוּתוֹ לְתוֹכָהּ, סִפְקָא נִגְעָה בְּהָ אַחֲרָי⁶⁸ סִפְקָא לֹא נִגְעָה - סִפְקוֹ טָמֵא⁶⁹.

(61 תוספתא, שם פ"ז ה"ב. 62 שיעור רשות היחיד. 63 פירוש, ספק אם הכניס ידו לתוך הקופה. 64 ואין זה דומה לספק ביאה, מפני שהקופה עצמה מונחת ברשות הרבים, והרי זה דומה לדין ראשון שבהלכה ט. 65 מכיוון שידו ברשות היחיד והטומאה שם, הרי זה ספק טומאה ברשות היחיד - וספיקו טמא. 66 כלי אבן וכדומה, שאינו מקבל טומאה. 67 חוטים המטפסים על גזעי האילנות ואינם מקבלים טומאה, וכן נייר אינו מקבל טומאה, ובכך נעשתה שמירה מעולה לכיכר של תרומה שלא תיטמא. 68 ואין ידוע אם טהור לתרומה. 69 כמו בהכניס ידו לתוך הקופה. ואע"פ שהכפישא אינה רשות היחיד, ספיקו טמא מפני שהיא על כתיפו של אדם (כסף-משנה). ומה שאמרו "כרוך בסיב או בנייר" הכוונה להשמיענו רבותא, שאף-על-פי-כן חוששים אנו שמא נגע בכיכר עצמה.

יב. חֲמֹר⁷⁰ בְּרְשׁוּת הָרַבִּים גְּבוּלָהּ עֲשָׂרָה טַפְחִים וְהַטְמָאָה נְתוּנָה עָלָיו, סִפְקָא נִגְעָה⁷¹ סִפְקָא לֹא נִגְעָה - סִפְקוֹ טָהוֹר. פֶּשֶׁט יָדוֹ עַל גְּבִיּוֹ, סִפְקָא נִגְעָה סִפְקָא לֹא נִגְעָה - סִפְקוֹ טָמֵא⁷². וְכֵן סֵלַע הַמִּנְחָה בְּרְשׁוּת הָרַבִּים גְּבוּלָהּ עֲשָׂרָה טַפְחִים וְהַטְמָאָה נְתוּנָה עָלָיו, סִפְקָא נִגְעָה סִפְקָא לֹא נִגְעָה - סִפְקוֹ טָהוֹר. עֲלֵה בְּרֹאשׁ הַסֵּלַע⁷³, סִפְקָא נִגְעָה סִפְקָא לֹא נִגְעָה - סִפְקוֹ טָמֵא.

(70 שם. 71 אדם. 72 מכיוון שהושיט ידו לאויר רשות היחיד. 73 לא נתבאר, למה בחמור כתוב "פשט ידו", וכאן כתב "עלה". ומשמע שפשט ידו אינו טמא.

יג. הֵיָתָה⁷⁴ זָב רֹכֵב עַל חֲמֹר וְזֶה⁷⁵ רֹכֵב עַל חֲמֹר וְיִמְהַלְכִין בְּדֶרֶךְ, סִפְקָא נִגְעָה בְּזָב סִפְקָא לֹא נִגְעָה; תִּינוּק טָמֵא מְרַקֵּב עַל כְּתָפוֹ שֶׁל אָבִיו וְתִינוּק טָהוֹר מְרַקֵּב עַל כְּתָפוֹ שֶׁל אָבִיו וְהִלְכּוֹ זֶה בְּצֵד זֶה, סִפְקָא נִגְעָה סִפְקָא

1 שֶׁהָיָה רְשׁוּת הַיָּחִיד לְשִׁבְתָּהּ, כָּף הֵם רְשׁוּת הַיָּחִיד לְטַמְּאָה. 2

(39 שם. 40 המקומות שלא נבצרו עדיין. 41 מפני שבני אדם נמנעים מלהיכנס שמה, כדי שלא יחשדו בהם בגניבת ענבים, והמקום אינו גלוי לעיני הבוצרים, שהגפנים חוצצים. 42 השטח שנבצר. 43 לאחר הבוצרים דינו כרשות הרבים? 44 ואם כן רבים נכנסים שם כדי לקצר את הדרך, אבל פתח אחד אינו עושה רשות הרבים (תפארת ישראל). לא ביארו מפרשי המשנה למה אין המקום רשות הרבים מפני הבוצרים. ואולי מדובר כשארין שם בוצרים.

3 ח. וְיֵשׁ מְקוֹמוֹת שֶׁאֵינָן רְשׁוּת הַיָּחִיד לְשִׁבְתָּהּ, וְאֵף עַל פִּי כֵן הֵן רְשׁוּת הַיָּחִיד לְטַמְּאָה, מִפְּנֵי שֶׁאֵין הָעָם מְשַׁתְּמָשִׁין בָּהֶן⁴⁵. וְאֵלּוּ הֵן: הָאֵילָנוֹת, וְחוֹרֵי רְשׁוּת הָרַבִּים אֵף עַל פִּי שֶׁאֵין בָּהֶן אֲרֻבָּעָה עַל אֲרֻבָּעָה⁴⁶. 4 בִּיָּצֵד? אֵילָן שֶׁהָיָה עוֹמֵד בְּרְשׁוּת הָרַבִּים וְהַטְמָאָה בְּתוֹכּוֹ⁴⁷, עֲלֵה לְרֹאשׁוֹ, סִפְקָא נִגְעָה סִפְקָא לֹא נִגְעָה - סִפְקוֹ טָמֵא⁴⁸. הַכְּנִיס יָדוֹ⁴⁹ לְחוֹר⁵⁰ שֶׁיֵּשׁ בּוֹ טְמָאָה, סִפְקָא נִגְעָה סִפְקָא לֹא נִגְעָה - סִפְקוֹ טָמֵא⁵¹.

(45 לענין טומאה מכריעה העובדה, אם רבים עוברים במקום או לא. 46 מקום שאין בו ארבעה טפחים אורך על ארבעה רוחב, אינו רשות היחיד לשבת. 47 בתוך הענפים. 48 אף-על-פי שאין שם כשיעור האמור למעלה. 49 האדם העומד ברשות הרבים. 50 שאין בו כשיעור, ואינו רשות היחיד לשבת. 51 שאין רבים מצויים שם.

ט. חֲנוּת⁵² שֶׁהָיָה טְמָאָה⁵³ וּפְתוּחָה לְרְשׁוּת הָרַבִּים, סִפְקָא נִכְנָס סִפְקָא לֹא נִכְנָס - סִפְקוֹ טָהוֹר⁵⁴; שֶׁפֶל הַחֲנוּת כְּמוֹ שֶׁרָץ הַמִּנְחָה בְּרְשׁוּת הָרַבִּים, שֶׁסִּפְקָא מִגְּעוֹ טָהוֹר. הָיָה שְׁתֵּי חֲנִיּוֹת, אַחַת טָהוֹרָה וְאַחַת טְמָאָה, וְנִכְנָס לְאַחַת מֵהֶן, סִפְקָא לְטָמֵא נִכְנָס סִפְקָא לְטָהוֹר - סִפְקוֹ טָמֵא; שֶׁזֶה סִפְקָא רְשׁוּת הַיָּחִיד⁵⁵, שֶׁהַחֲנוּת רְשׁוּת הַיָּחִיד. וְכֵן בְּקֻעָה⁵⁶ בִּימּוֹת הַגָּשְׁמִים שֶׁיֵּשׁ בָּהּ שְׂדוֹת הָרֶבֶה, וּבָהּ שְׂדֵה אַחַת טְמָאָה וְאַחַת טָהוֹרָה, וְאָמַר: נִכְנָסְתִּי לְבִקְעָה זֹאת וְאֵינִי יוֹדֵעַ אִם נִכְנָסְתִּי לְאוֹתָהּ שְׂדֵה אוֹ לֹא נִכְנָסְתִּי - סִפְקוֹ טָמֵא; שֶׁסִּפְקָא טְמָאָה בְּרְשׁוּת הַיָּחִיד, אֶפְלוּ סִפְקָא בִּיאָה - טָמֵא⁵⁷.

(52 שם פ"ו מ"ג. 53 מת מונח בה, והנכנס נטמא באוהל. 54 פירוש, הכניסה לחנות הפתוחה לרשות הרבים דומה למגע השרץ המונח ברשות הרבים, שהרי האדם ודאי עמד ברשות הרבים, וספק אם נכנס למקום הטומאה, ולפיכך נידונית כל החנות הטמאה כטומאה המונחת ברשות הרבים (רבינו בפירושו). 55 מפני שוודאי נכנס לרשות היחיד, אלא שאין אנו יודעים אם למקום טמא נכנס, ואם-כן הספק הוא ברשות היחיד, שהרי שתי החנויות רשות היחיד הן (ראה ראב"ד וכסף-משנה). 56 שם מ"ה. 57 נחלקו רבי אליעזר וחכמים בדין ספק טומאה ברשות היחיד, לדעת רבי אליעזר - ספק נגע בטומאה המונחת בה, ספק לא נגע - טמא, אבל ספק אם נכנס למקום שהטומאה בו (ספק

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם – מוסד הרב קוק

רוק ומי האף גם כן מכשירים, ולא מנאם רבינו כאן מפני שהם תולדות מים. (4) תורת כהנים שם הלכה ד: "אשר ישתה" פרט למשקה סרוח.

~ נקודות משיחות קודש ~

שלושה תנאים ציין הרמב"ם לטומאת אוכלין:

א: שיהיה אוכל מיוחד לאדם. ב: שיבלל תחילה באחד משבעת המשקין. ג. שלא יהיה מחובר לקרקע אפילו כשורש קטן (ריש פרק ב'). והסיבה הפנימית בזה שכל גדר הטומאה שייך רק במקום שיש קדושה או אפשרות לקדושה, כי מצד טבע הבריאה הוקצבה לקליפות חיות מצומצמות מאוד, ולכן הם משתדלים להגיע למקום הקדושה ולקבל תוספת חיות על ידי שמורידים את האדם בקליפה ובטומאה.

אכילה במובן הרחב היא כל צרכי האדם, ומאכל אדם היינו צרכי נשמתו הם ענייני התורה ומצוותיו, ולכן רק אוכל המיוחד לאדם יכול לקבל טומאה כי יש בו תוספת קדושה. משקין, מורים על חסד והשפעה כי טבעם לעזוב מקום גבוה ולירד למקום נמוך ולהשפיע למטה מטה. ובנוסף, הם המוליכים את האוכל בגוף (שלכן אמרו חז"ל "אכל ולא שתה אכילתו דם").

ובעבודת האדם, כאשר עבודת ה' של יהודי היא כדבעי יש בו לחלוות המדבקות ומחברת את הסביבה ומשפיעה על הקרובים לו. ולכן, בסוג זה של "אוכל" רוצה הקליפה להתדבק יותר מהאוכל עצמו כי יש בו השפעת קדושה לרבים ומשום כך מצינו ריבוי גזירות על משקין יותר מעל אוכלין.

העצה להינצל מכך היא בתנאי השלישי שבטומאת אוכלין: "...כל זמן שהן מחוברין אפילו כשורש קטן... אינן מקבלין טומאה" כשכל פעולות האדם מקושרות עם פנימיות נשמתו, כלומר עם הידיעה וההכרה במטרה האמיתית של תפקידו בעולם, אין הטומאה יכולה לגעת בו כלל כי פנימיות נשמתו של יהודי היא לעולם בשלימות.

ככל עניין בעבודת ה' גם מקורו של עניין זה הוא בתורה. שבה מצינו שאין די בידיעת התורה, ובכדי שתהיה לו "סם החיים" חייב לקשר לימודו עם נותן התורה "ברוך בתורה תחילה" על ידי חיבור נגלה דתורה שהן גופי תורה עם פנימיות התורה שהיא נשמתא דאורייתא. "וגדול תלמוד שמביא לידי מעשה" שע"י חיבור גליא דתורה ופנימיות התורה נפעל בכל עבודתו חיבור עם פנימיות הנשמה עד שאינו בגדר קבלת טומאה כלל.

(ע"פ לקו"ש חלק כו ע' 74. על פי "זין מלכות" ספר טהרה סימן כב)

1 לא נגע; חבילה על פתפו והרק מדבק בפתל⁷⁶, ספק
2 נגע ספק לא נגע; כלים שטוחין ברשות הרבים
3 למעלה מעשרה⁷⁷ והטמא עובר, ספק הסיט ספק לא
4 הסיט⁷⁸ - הפל טהור⁷⁹.

(74) שם ה"ג. (75) אדם טהור. (76) וספק רוקין טמא. (77) ומקום זה נידון כרשות היחיד. (78) הזיו. (79) ואפילו אם הוא זב שטמא בהיסט. מחלוקת רבי יעקב ורבי יוסי שם, ופסק כרבי יוסי, האומר "שכל שהוא דרך הילוכו – טהור".

ברוך רחמנא דסייען

יום שני כ' אדר ה'תש"פ

הלכות טמאת אוכלין

מצות עשה אחת, והיא דין טמאת אוכלין ומשקין והקשרן.

ובאור מצוה זו בפרקים אלו:

פרק ראשון

(1) יבאר אוכל המיוחד למאכל אדם, ושאינו מיוחד אין מקבל טומאה. המשקין שמכשירים את האוכלין או אינם מכשירים. הדברים שאינם מקבלים טומאה אף על פי שבני אדם אוכלים אותם. הדברים שאם חשב עליהם בטלה דעתו או הזק מחשבה.

5 א. כל אוכל המיוחד למאכל אדם, כגון לחם ופֶּשֶׁר
6 וענבים וזיתים וכיוצא בהן - מקבל טמאה; וכל
7 שאינו מיוחד למאכל אדם - הרי זה טהור ואינו
8 מקבל טמאה, אלא אם כן חשב עליו ויחדו למאכל
9 אדם. וזה וזה אינו מקבל טמאה עד שיבלל תחלה
10 באחד משבעה משקין. וזהו הנקרא הכשר. שְׁנַאמֵר:
11 וכי יתן מים על זֶרַע.

(2) ומסיים "ונפל מנבלתם עליו טמא הוא לכם", משמע, שאם לא ניתנו מים לא נטמא, ובתורת כהנים שמיני פרק יא הלכה ו מרבה שישה משקין המפורטים בהלכה הבאה.

12 ב. ואלו הן השבעה משקין שמכשירין את האוכלין
13 לטמאה: המים, והטל, והשמן, והיין, והחלב,
14 והדם, והדבש³. ואינן מכשירין עד שיפלו על
15 האוכלין ברוצון הפעלים. ולא יהיו סרוחין,
16 שהמשקה הסרוח אינו מכשיר⁴. וכיון שהכשר
17 האכל, אף על פי שיש והרי הוא נגוב - הרי זה
18 מקבל טמאה.

(3) דבש דבורים. בתורת כהנים שם פרשת ח הלכה א אמרו, שכל המשקין שאין להם שם לוואי (שם נוסף) מכשירים, להוציא מי תותים, מי רימונים וכדומה, אבל דבש דבורים אינו בכלל אלה שיש להם שם לוואי מפני שסתם דבש הוא דבש דבורים. במשנה ה שם שנינו, שמי רגליים,

ג. אכל שהיה פלול⁵ במי פרות, כגון מי תותים¹⁹
ורמונים⁶, אף על פי שהוא פלול⁷ ונגע בו הזב או²⁰

כן גם בערבית ועומד לאכילה כשהוא חי (על פי הגמרא נדה נא, ב: "סתם שבת לכמך עשויה"). ואם נותנים אותו בתבשיל יוצא רובו לתוך התבשיל והנשאר הוא כפסולת שאינה ראויה למאכל אדם. (18) אם חישב עליו לקדירה הרי הוא כתבלין, ונתבאר למעלה שתבלינים אינם מקבלים טומאה. (19) נימוק למה אינו מקבל טומאה מפני החלק שאינו נימוח בקדירה ואינו כתבלין.

- ח. התמרים²⁰ והגורגרות²¹ שנתנן לקדירה כתבלין -
עדן הן מתטמאין טמאת אכלין עד שיפסדו מלאכל
אדם²².

(20) תוספתא עוקצין פרק ג הלכה ח. (21) תאנים יבשות. (22) בתוספתא שלפנינו כתוב: "שיפסלו לכלב" ורבינו גורס כמו שכתב כאן, בהתאם לשיטתו לקמן פרק ב הלכה ד, שדבר שנפסל לאדם אינו מקבל טומאה. ולפני שנפסלו מקבלים טומאה ואין המחשבה מועילה להוציאם מתורת אוכל - כמו שבת שבהלכה הקודמת - מפני שהם אוכל חשוב.

- ט. הפרשינים²³, אם יחזן למאכל אדם - מתטמאין
טמאת אכלין.

(23) שרביטים דומים לשרביטי עדשים ובתוכם גרעינים קטנים והם מאכל בהמה, ובשעת הדחק נאכלים גם על ידי בני אדם.

- י. הקור²⁴ - הרי הוא פעץ לכל דבר. ואם שלקו
וטגנו - מתטמא טמאת אכלין.

(24) "ראש הדקל והוא עץ לבן רך ... ואוכלין אותו בני אדם" (רבינו בפירושו למשנה עוקצין פרק ג משנה ז).

- יא. התרצנין²⁵ והזגין²⁶, אף על פי שפנסן לאכלין²⁷
- אינן מתטמאין טמאת אכלין.

(25) גרעיני הענבים. (26) קליפות הענבים. (27) אחר שנדרכו הענבים ויצא יינם כנס את הפסולת, החרצנים והזגים וחישב לאכול אותם. (28) מפני שאין דרכם של בני אדם לאכלם בטלה דעתו של זה.

- יב. זיתים וענבים הקשים שנפרצין²⁹ ויוצאין מתחת
הקורה בשעת הדריכה - אינן מקבלין טמאה³⁰. ועד
פמה³¹? עד ארבעה קבין לכל פור³². הנה הנפרץ
יתר מזה - מקבלין טמאה³³. ואם פנסן לאכלין, אף
על פי שהן פחות מארבעה קבין - מקבלין טמאה.

(29) קופצים מתחת הקורה הלוחצת עליהם. (30) מפני שאינם ראויים לא לאכילה ולא לתעשיית שמן ויין. (31) תהא כמות הנפרצים ולא יקבלו טומאה. (32) הכור הוא שלושים סאה והסאה שישה קבים, נמצא שהכור מחזיק מאה ושמונים קבים, ואם נפרצים יותר מארבעה קבים לכור זיתים או ענבים שהוכנסו לבית הבד או לגת אין אדם מוותר עליהם. (33) מפני שלא יצאו לגמרי מתורת אוכל, המחשבה מועילה.

- 1 בשר המת - הרי הוא טהור, מפני שלא הכשר⁸
2 באחד משבעת המינין.

(5) רטוב. (6) שם הלכה א: "ומוציא אני מי תותים ומי רימונים ושאר כל מיני פירות שיש להם שם לוואי". (7) עודנו רטוב בשעה שנגע בטומאה ואפשר לומר שהמשקה נטמא. (8) נימוק למה לא נטמא האוכל. ובסמוך יבואר למה לא נטמא המשקה שעל האוכל.

- 3 ד. אין שם משקה שמקבל טמאה אלא שבעת
4 המשיקין⁹ שמנינו בלבד; אבל שאר מי פרות - פדרן
5 שאין מכשיריו, כף אין מקבלין טמאה כלל¹⁰.

(9) דברי רבינו כאן הם סיום הנימוק לדין שבהלכה הקודמת. הנימוק שנאמר שם מספיק רק לטהר את האוכל כשהוא לעצמו, אבל למה לא ייטמא המשקה שעל גבו ויטמא את האוכל אחר שיוכשר על ידי הרוק שבפי האדם? ולפיכך הוסיף כאן שמשקין אלה לא רק שאינם מכשירים אלא גם אינם מקבלים טומאה. (10) בתורת כהנים שם הלכה א דרשו את הכתוב (ויקרא יא, לד) "וכל משקה אשר ישתה בכל כלי יטמא". אי כל משקה יכול (אפשר לחשוב) מי תותים או מי פירות או מי רימונים ושאר כל מיני פירות, תלמוד לומר "מים", מה מים מיוחדים שאין להם שם לוואי, ומוציא מי תותים ומי רימונים וכו' שיש להם שם לוואי. וסובר רבינו שפרשה זו כוללת הכשר וגם טומאה.

- 6 ה. זיתים וענבים¹¹ שלא הביאו שליש¹² - משקין
7 היוצאין מהן אינן מכשירין ולא מקבלין טמאה¹³,
8 אלא הרי הן פשאר מי פרות שהן טהורין לעולם.

(11) ירושלמי מעשרות פרק א סוף הלכה ג. (12) אם יסחוט אותם לא יוצאו יין ושמן כדי שליש ממה שיוציאו כשיובשלו. (13) בירושלמי המובא למעלה אמרו שאינם מכשירים. ורבינו מוסיף ואומר, שאינם מקבלים טומאה, כמו שנתבאר בהלכה הקודמת, שמשקה שאינו מכשיר אינו מקבל טומאה. וכן משמע בתורת כהנים שהבאנו למעלה.

- 9 ו. אלו דברים¹⁴ שאינן מקבלין טמאה אף על
10 פי שבגין אדם אוכלין אותן, לפי שאינן נאכלין
11 להנאת גופן¹⁵, אלא מפני שנותנין טעם במאכלות
12 או מפני הריח או המראה. ואלו הן: הקשט
13 והחמס וראשי בשמים והתיאה והחלתית
14 והפלפלין וחלות חריע¹⁶. וכן כל פיוצא בהן.

(14) פרק ג משנה ה. (15) ליהנות מגוף דברים אלה. (16) כל אלה מיני תבלינים הם, שמשתמשים בהם לשיפור הטעם או הריח או הגוון של התבשיל.

- 15 ז. השבת¹⁷ - סתמו לאכילת גופו פשאר ירקות
16 השדה; ואם חשב עליו לקדירה - אינו מתטמא
17 טמאת אכלין¹⁸. והשבת משנתנה טעם לקדירה - הרי
18 זו כזבל¹⁹ ואינה מתטמאה טמאת אכלין.

(17) שם משנה ד. ופירש רבינו שם שהוא מין ירק שנקרא

- 1 יג. הפניות³⁴ והפגיות³⁵ והבסר³⁶ והקצח³⁷ - הרי הן
2 כְּאֶכְלִין וּמִקְבְּלִין טְמֵאָה.
- 34 שם משנה ז, "עוקצי התמרים בתחילת צמיחתם" (לשון רבינו בפירושו שם). (35) תאנים שלא בשלו. (36) ענבים שטרם בשלו. שם משנה ו. ופסק כרבי עקיבא. (37) כמון שחור (ערוך).

- 3 יד. לולבי זרדים³⁸ וחרובין ושל ערל ועלי הלוח
4 השוטה - אינן מקבלין טמאה עד שיתמתקו³⁹.
- 38 "הקצוות הרכים היוצאים בקצוות השבטים (הענפים הדקים) בעת שהאילנות מלבליים". (39) שישופר טעמם על ידי כבישה וכדומה.
- 5 טו. החרדל והתרומסין⁴⁰ ושאר כל הנקבשין -
6 מטמאין טמאת אכלין בין משהמתיקו בין עד שלא
7 המתיקו⁴¹.
- 40 מין קטנית. במסכת ביצה כה, ב אמרו ששולקים אותו שבע פעמים ואוכלים אותו בקינוח סעודה. (41) דרכם של בני אדם לכובשם ולאוכלם ולפיכך יש עליהם תורת אוכלין אפילו לפני כבישתם.

- 8 טז. זיתים שפכשן בעלין שלהן - אין העלין
9 מקבלין טמאה⁴²; שלא פכשן לאכלין אלא
10 למתאה⁴³.
- 42 מפני שאינם נאכלים. (43) הזיתים נראים טריים ויפים כשהם מחוברים לעלים.

- 11 יז. פשות של קשות⁴⁴ והגין⁴⁵ שלה - אין מקבלין
12 טמאה⁴⁶, מפני שאינו אכל.
- 44 קישואים וכשהם קטנים יש עליהם כעין שערות ונקראות קשות ואינן ראויות לאכילה. (45) הפרח שבראש הקישוא. (46) אם נגעה בהם טומאה לא נטמאו הקישואות, מפני שאינם יד ולא שומר לקישואות. ראה לקמן פרק ה הלכה א והלכה ב.

- 13 יח. דבש בכורתו⁴⁷ - מטמא טמאת אכלין⁴⁸ שלא
14 במחשבה. רדה הדבש⁴⁹ - משירסק החלות⁵⁰

- 15 מתטמא משום משקה⁵¹. דבש הזב⁵² מפורתו -
16 מתטמא טמאת משקין⁵³; חשב עליו לאכלין -
17 מתטמא טמאת אכלין⁵⁴.
- 47 כשעודנו בכורת. (48) אינו כמשקה. טומאת משקין חמורה מטומאת אוכלין. (49) הדבורים אוגרות את הדבש בשפופרות משובות לשעורה המדובקות לחתיכות גדולות הנקראות "חלות דבש", והוצאת החלות מהכוורת נקראת רדייה. ובכן: "רדה הדבש" משמעותו הוציא חלות דבש מהכוורת. (50) כדי להוציא דובשן. (51) אבל לפני הריסק יש עליו דין אוכל. (52) מאליו. (53) כדין חלות שריסקן להוציא דובשן. (54) כשריסק החלות אין מחשבת אוכלין מועילה מפני שעשה מעשה המוכיח שנתכוון למשקה, אבל בזב מאליו מועילה מחשבתו.

- 18 יט. השמן הקרוש⁵⁵ - אינו אכל ולא משקה. חשב
19 עליו כשהוא קרוש בין לאכלין בין למשקין - בטלה
20 דעתו⁵⁶. וכן הדם שקרוש - אינו אכל ולא משקה.
21 חשב עליו לאכלין - מתטמא טמאת אכלין⁵⁷; חשב
22 עליו למשקין - בטלה דעתו.
- 55 בתוספתא כתוב סתם "השמן" ורבינו הוסיף מדעתו "הקרוש", שהרי שמן ניגר הוא אחד משבעת המשקין. (56) מכיוון שאין דרכם של בני אדם לאכול שמן קרוש אין מחשבת יחיד מועילה לעשותו אוכל או משקה. [הראב"ד משיג על רבינו ומפרש התוספתא בשמן שיצא מאליו מן הזיתים. ובתוספות פסחים כתבו בשם רבינו תם כדעת רבינו]. (57) לא נתפרש מה בין דם לשמן, וההגיון הפשוט מחייב ששמן קרוש יותר ראוי לאכילה מדם קרוש. ואולי בתקופתם רגילים היו גויים לאכול דם קרוש, והרי אמרו "כבד כולו דם".

- 23 כ. חלב שקרוש - לא אכל ולא משקה. חשב עליו
24 לאכלין⁵⁸ - מתטמא טמאת אכלין; למשקין - בטלה
25 דעתו.
- 58 בתוספתא שלפנינו (שם הלכה ב) הגירסא: "אין צריכין מחשבה לאוכלין". [דיני חלב יתבארו לקמן בפרק שלישין]. בתקופת המשנה לא היו רגילים לאכול חלב קרוש ואין לפרש שהכוונה לחלב קרוש שנמצא במעי עגל רך, שהרי דינו כפרש ממש ומחשבה אינה מועילה בו (ראה לקמן הלכה כ"ג והלכות אבות הטומאות פרק א הלכה ט"ו).

- 26 כא. דבש תמרים - לא אכל ולא משקה. חשב עליו
27 לאכלין - מתטמא טמאת אכלין⁵⁹; למשקין - בטלה
28 דעתו⁶⁰. ושאר כל מי פירות פלן - לא אכל ולא
29 משקה. חשב עליהן בין לאכלין בין למשקין -
30 בטלה דעתו.
- 59 ישנם בני אדם שאוכלים דבש תמרים ולפיכך מועילה מחשבתו להוריד עליו תורת אוכל. (60) מפני שאין אדם שותה דבש תמרים.

- 31 כב. השלג - אינו אכל ולא משקה. חשב עליו
32 לאכלין - בטלה דעתו; למשקין - מתטמא טמאת
33 משקין. נטמא מקצתו - לא נטמא פלו⁶¹; העעבירו⁶²
34 על גבי כלי חרס הטמא⁶³ - נטמא פלו⁶⁴.
- 61 אלא המקום שנגע בטומאה, והטעם מפני שהשלג אינו גוש אחד אלא קבוצה של הרבה קרטים דבוקים זה בזה. (62) את השלג. (63) פירוש, שהכניסו לתוך אוויר הכלי. (64) מפני שכל השלג היה באוויר הכלי והתורה אמרה (ויקרא יא, לג) "כל אשר בתוכו יטמא". בגמרא שם מסיימים: התורה העידה על כלי חרס (שהוא מטמא מאווירו), אפילו הוא מלא חרדל. [בבריייתא שם הגירסא: "שהעבירו על אוויר תנור", ורבינו שינה וכתב "על גבי כלי חרס". מובן שהתכוון לאווירו, שהרי כלי חרס אינו מטמא מגבון].

חמורה אפילו לא נגע בטומאה. ואפשר להעמיד דין זה גם אחר מיתת החמור, כגון שלקח פחות מכזית מנבלת החמור (פחות מכזית נבילה אינו מטמא) וצירף אוכל טהור והשלים לכביצה (אוכלין טמאים אינם מטמאים בפחות מכביצה) ונגעו בשרץ, נטמאו טומאת אוכלין ומטמאים את האוכלין שיגעו בהם. (78) בשרה אסור באכילה ובהנאה. (79) קדשים שחישב בשעת שחיטתם להקטיר אימוריהם או לאכול בשרם אחר הזמן או מחוץ למקום (לפעמים כולל המונח "פיגול" גם מחשבת חוץ למקומם), שקבעה תורה. (80) בשר קדשים שלא נאכל בזמנו. (81) אף על פי שכל הדברים שנימנו כאן אסורים באכילה ובהנאה, לא יצאו מתורת אוכל. פסק כחכמים נגד דעת רבי שמעון בתוספתא שם.

פרק שני

(1) יבאר האוכלין הגדלים מן הקרקע אם מקבלים טומאה לפני שייעקרו. ודין אוכלין שהוכשרו כשהם מחוברים לקרקע או במים שבקרקע. ודין משקין טמאים שנפלו על האוכלין, ואוכל שנפסד ונסרח עד שאינו ראוי לאכילה וכו'. זרעים טמאים שזרעם ומשקה שנטמא ואחר שנטמא נפסד ונסרח. קדירה מלאה משקין ונתונה בתוך המקווה ופשט ראשון לטומאה ידו ונגע בה וכו'. מי שפיכות אם הם בחזקת טומאה ואם ירדו עליהם גשמים.

א. פל האוכלין הגדלים מן הקרקע - אינן מקבלין טמאה עד שייעקרו; אבל פל זמן שהן מחוברים, אפילו בשרש קטן שיכולין לחיות ממנו³ - אינן מקבלין טמאה.

(2) עוקצין פ"ג מ"ח. (3) במשנה כתוב סתם: ומעורה בשורש קטן. וסובר רבינו, שאם אין התבואה יכולה לחיות משורש זה, הרי היא כעקורה לגמרי.

ב. ויחור⁴ של תאנה⁵ שנפשה⁶ ומערה בקלפה שאינו יכול לחיות ממנה⁷ - פל האוכלין שבו מתטמאין⁸. ויש בדבר ספק, אם היה שאר האילן כמו יד⁹ לזה ויחור שנשבר או לאו¹⁰.

(4) שם. (5) ענף, ותאנים תלויות בו. (6) נשבר. (7) אם תקשור את הענף לקליפתו, לא יתרפא לשוב להוציא עלים, פרחים ופירות. (8) כדעת חכמים שם. שהטומאה לא נגעה באוכל. וזה נקרא יד לאוכל. (9) פירוש, אם נגעה טומאה באילן, ספק הוא אם נטמאו התאנים התלויות בייחור. בעיא של רב פפא בחולין קכח, ב ונשאהר בתיקו. [בלשון ראשון מפרש רש"י שהבעיא היא, אם נפשח זה הייחור, והייחור השני אינו יכול לחיות, ופירות שבו מקבלות טומאה, והייחור הראשון יכול לחיות, ודינו כמחובר. ושאל רב פפא, אם הייחור הראשון נעשה יד לשני, וטומאה הנוגעת בו מטמאה את הפירות שבייחור השני. ולשונו של רב פפא מתיישבת יותר לפי פירוש זה, שהרי אמר: "מהו שתעשה יד לחברתה?".] (10) תוספתא עוקצין פ"ב ה"ג, מובאה בחולין קכו, ב.

ג. ירקות שיבשו¹¹ באפיהן¹², כגון קרוב ודלעת¹³

כג. החלב שבפחל¹⁴ שחשב עליו - פטלה דעתו, והרי הוא טהור. חשב על החלב שבקבה¹⁵ - הרי זה מתטמא טמאת אכלין¹⁶.

(65) שד הבהמה. (66) הנמצא בקיבת עגל יונק. (67) רוב בני אדם אינם אוכלים אותו ולפיכך אם לא חישב עליו אין עליו תורת אוכל, ומכיוון שישנם בלתי איסטגיסים האוכלים אותו, מועילה בו מחשבה לעניין טומאה (לעניין איסור ראה בהלכות מאכלות אסורות פרק ט). [למעלה בהלכה כ אמרנו, שחלב קרוש אין מחשבה מועילה בו ובעל כרחנו עלינו לפרש, שכאן המדובר בחלב ניגר. אולם תמוה קצת למה מחשבת משקין אינה מועילה ומחשבת אוכלין מועילה. ואולי אין דרכם של בני אדם לשתותו אלא מטבילים בו לחם וכדומה].

כד. ענבים שדרכן¹⁷ - משיהלך בהן הדורף שתי וערב מתטמאין טמאת משקין¹⁸. נשפיר בהן גרגרין שלמים - אותן גרגרין מתטמאין טמאת אכלין¹⁹. וכן הזיתים - משיטענן²⁰ מתטמאין טמאת משקין. נשפיר בהן גרגרין שלמין - מתטמאין טמאת אכלין.

(68) בגת להוציא יינם. (69) אפילו הנשאר בתוך הקליפה. (70) מלשונו של רבינו משמע, שהמדובר בענבים שנשאר שמים במקום הדריכה. (71) יטעינו עליהם את הקורה הכבידה.

כה. הערלה²¹, וכלאי²² הפרם, ושור הנסקל²³ שנשחט, ועגלה ערופה²⁴ בין שנשחטה בין שנערפה²⁵, וצפרי מצרע, ופטר חמור²⁶, ובשר בחלב, ובשר פרה אדמה²⁷, והפגול²⁸, והנותר²⁹, אף על פי שכל אלו אסורין בהנאה - פלן מתטמאין טמאת אכלין³⁰.

(72) פירות האילן בשלוש השנים הראשונות לנטיעתו נקראים "ערלה" ואסורים באכילה ובהנאה (פרשת קדושים יט, ג). (73) אם נזרעה תבואה בין הגפנים נאסרה התבואה והענבים בהנאה. דיניהם מפורטים בספר זרעים הלכות כלאים. (74) שור שנגח אדם או רבע אשה דינו בסיקלה, בשרו אסור באכילה ובהנאה. (75) נמצא הרוג ולא נודע מי רצחו מביא בית דין עגלה ועורפים אותה, ובשרה אסור באכילה ובהנאה. דינה - מתבארים בספר נזיקין הלכות רוצח פרק ט. (76) אחר עריפתה אין העגלה מטמאה טומאת נבילות. מפני שמצוותה בעריפה היא (העריפה) עומדת במקום שחיטה. (77) בכור חמור מצוה לפדותו בשה ולתת את השה לכהן, ואם לא פדאוהו, עורפים אותו, ככתוב בתורה (שמות יג, יג). והמדובר, כשנשחט ועודו מפרס, ואינו מטמא טומאת נבילות כל זמן שיש בו מקצת חיות, ואף על פי כן דינו כאוכלין, מקבל טומאה ומטמא אחרים בנגיעה, כמו שנינו בחולין (ק"י, ב): "השחט בהמה טמאה לגוי, מטמאה טומאת אוכלין אבל לא טומאת נבילות עד שתמות". אבל אחר שמת הרי הוא נבילה ומטמא טומאה

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

ומסיימת: "הרי הן כמחוברין". וקושיית הגמרא על שמואל, המדבר על פירות שיבשו, היא מקל-וחומר: אם יבש האילן כולו - דין הפירות כמחוברים, כשיבשו הפירות לבדם - לא כל-שכן. ע' שם בגמרא, וראה משנה-למלך].

ה. תאנים¹⁸ שייבשו¹⁹ באפיהן - מטמאות טמאת אכלין במקומן²⁰.

(18) מימרא של שמואל שם. (19) בגמרא שם כתוב "שצמקו", ומפרש רבינו (וכן רש"י שם) שיבשו. (20) אפילו כשעודם מחוברים באילן.

ו. כל האכלין שהן מבעלי חיים - אינן מקבלין טמאה עד שיימותו²¹. שחט²² בהמה חיה ועוף, אף על פי שצדין הן מפרסין - מקבלין טמאה²³. ודגים מאימתי מקבלין טמאה? משיימותו²⁴. נולד בהן²⁵ טרפה²⁶ ונתטמאו²⁷ פשהן מתנדנדין - הרי יש בדבר ספק, אם הן חשוכין כמתים הואיל ונטרפו²⁸, או אינן מקבלין טמאה עד שיימותו כחיים ולא יתנדנדו. האיבר או הפשר המדלדלין בבהמה או חיה שאינן יכולין לחיות²⁹, אם הכשרו³⁰ - מקבלין טמאה במקומן, מפני שהן חשוכין כאכל שפרש. נשחטה בהמה - הכשרו פשחיה³¹; שהבהמה פלה כמו יד לאיבר זה, ויד שהכשר - הכשר האיבר פלו, כמו שיתבאר³². ויש בדבר ספק, אם תהיה בהמה בחיה כמו יד לאיבר או פשר המדלדלין³³ ביה.

(21) כל זמן שהם חיים, אין עליהם תורת אוכל. (22) שם קיז, ב. (23) דין זה שנינו שם, בשוחט בהמה טמאה לגוי. והטעם, מפני ששחיטה מתירה בהמה טהורה לאכילה כשעודה מפרססת, מועילה היא גם בבהמה טמאה להוריד לה תורת אוכל, ומכל-שכן השוחט בהמה טהורה, שניתרת לאכילה בשחיטה לפני שתמות. (24) עוקצין פ"ג מ"ח, כבית-הלל. (25) בדגים. (26) פירוש, נולד בהם מום או מחלה, שיוצא בהם בבהמה חיה ועוף - טריפה. (27) נגעו בטומאה. (28) בעיא שלא נפשטה (חולין עה, א). (29) להתרפא. (30) נטרבו באחד משבעת המשקין שנמנו למעלה בפ"א ה"א. (31) פירוש, בדם שיצא בשעת שחיטה. פסק כר' מאיר (שם קכו, ב) שבהמה נעשית יד לאבר. ראה למעלה ה"ב דין ייחור של תאנה. (32) לקמן פ"ה ה"ג. (33) בעיא שלא נפשטה, שם קכח, א.

ז. השוחט בהמה חיה ועוף - הכשר כל הפשר בדם שייצא פשחיה³⁴. לפיכך, אם לא יצא מהן דם פשחיה - הרי כל פשרן צריך הכשר³⁵ ככל האכלין שלא הכשרו.

(34) דין זה נתבאר כבר, ונכפל כאן כעין מבוא לדין שלאחריו. (35) כנא-קמא במשנה (שם לג, א) נגד דעת ר' שמעון שהשחיטה עצמה מכשירה.

ח. אכלין³⁶ שהכשרו פשהן מחברין לקרקע³⁷, או

שיבשו באפיהן - אינן מתטמאין טמאת אכלין¹³. לקטן¹⁴ ליבשן - הרי הן אכלין פשהיו¹⁵ עד שייבשו ויעשו קצין.

(11) טרם שנקצו. (12) מפני שאינם ראויים לאכילה. [בחולין שם כתוב "שצמקו", ורבינו נקט לשון התוספתא]. (13) כשהם לחים וראויים לאכילה. (14) ואין המחשבה מועילה להוריד מהם תורת אוכל (ראה הלכה ד). (15) שם ה"ד.

ד. אילן שפנשח ובו פרות - הרי הן פתלושין¹⁶. וכן אם יבש האילן ובו פרות - הרי הן פתלושין¹⁷.

~ נקודות משיחות קודש ~

חכמה ובינה נקראו 'אוכל' ו'משקה', שהאוכל הוא בחי נקודה אבל השתיה מביאה התפשטות האוכל בגוף - בינה, ולכן 'אין מערבין במים' כי אינם מן המזונות. דבש מרמז על עשיית תורה ומצוות, כמאמר חז"ל "מה הדבורה הזאת כל מה שהיא מסגלת מסגלת לבעליה, כך כל מה שישראל מסגלין מצוות ומעשים טובים הם מסגלים לאביהם שבשמים". בעשיית המצוות, העיקר הם הניצוצות שבדומם-צומח-וחי שבהם נעשית המצוה ועל ידם מקבל האדם חיות בדוגמת החיות של אכילה. אבל כדי שהניצוצות יתלבשו (פעולת המים) באדם העושה, צריך שיהיה "תלמודו בידו". ומובן שכל עוד שאין תפיסת יד אדם אין מקום לטומאה, וזהו שאין טומאה במחובר. וכיון שמים עניינם נעלה יותר כי הם המביאים את התפשטות החיות לכל הגוף, לכן עלולים יותר לקבל טומאה.

ונחלקו ב"ש וב"ה" חלות דבש מאימתי מיטמאות משום משקין" היינו באיזה אופן צריך האדם לשמור עצמו בעבודתו כדי שיתלבש בו הניצוץ ויתאחד עמו. בית-שמאי אומרים: משיהרהר מחשבה בלבו לרדות הדבש, ומחמירים להצריך שימור וזהירות גם על לבוש המחשבה שבאדם. אבל בית-הלל מקילים ואומרים משירסק כי הקפידו רק על לבוש המעשה, וכל עוד שלא ריסק נחשבים כמחוברים ואינם מקבלים טומאה, ומיד כשעושה המצוה ומתחיל בהעלאת דבר גשמי ממקום חיבורו נעשה משקה ומתאחד עם הניצוץ.

(ע"פ רשימות ז' ק"ב ט"ד)

(16) מתטמאים ומטמאים טומאת אוכלין. (17) בתוספתא שם כתוב "כמחוברין", אבל בגמרא שם פירשו שהמדובר לענין שבת, אבל לטומאה דינם כתלושים. [הראב"ד השיג ואומר שלא נמצא מקור דין זה, ברור שהוא קיבל את הגירסא שבגמרא שם "יבשו". פירוש, הפירות. אולם רבינו הסתמך על גירסת התוספתא "יבש". פירוש, האילן יבש. וגירסתו מתקבלת יותר על הדעת, שהרי הרישא של ברייתא זו מדברת באילן שנפשח, והיא ממשיכה ואומרת: "יבש",

- 1 **שֶׁהִכְשִׁירוּ בְּמִים הַמְּחֻבְּרִים** ³⁸ שֶׁבִּקְרָקַע - אֵינוֹ הִכְשִׁיר,
2 **עַד שֶׁיִּכְשִׁרוּ אַחֵר שֶׁנֶּעְקְרוּ בְּמִים הַתְּלוּשִׁין מִן הַקְּרָקַע**
3 **אוּ בִשְׁאֵר מִשְׁקִין; שְׁנֵאֵמַר: כָּל כְּלִי - אֵינוֹ מִכְשִׁיר**
4 **עַד שֶׁיִּתְּלֶשׁ מִן הַקְּרָקַע פְּעִין הַמִּים שֶׁבְּכֵלִים** ³⁹. **שְׁאֵב**
5 **הַמִּים בְּכָל וְנִתְּנָן בִּקְרָקַע - אֵינָן מִכְשִׁירִין** ⁴⁰.

(36) שם ק"ח, ב. (37) ונעקרו אחר שנוגבו. (38) מים שבבורות ובמערות, ונגעה בהם טומאה בעודם במים המחוברים, אבל אם הוציאם מן הבור הוכשרו במים שעל גבם. [בפסחים טז, א אמרו, שמים מחוברים מכשירים. ופירש ריב"א ב'תוספות' שם ד"ה חד, שהמדובר כשהוציאו האוכל מן המים המחוברים, ומסתמך על המשנה מכשירין פ"ד מ"ו]. (39) 'תורת כהנים' פרשת שמני פרשת ח, ב. (40) אף-על-פי שהיו לפני כן בכלי, והיו ראויים להכשרה (הכסף-משנה מציין המקור ב'תורת כהנים' שם, אולם נפלו שם כמה שיבושים, וקשה לקבוע את הגירסא הנכונה. ראה קרבן אהרן שם).
6 **ט. קְשׁוּת** ⁴¹ שֶׁנֶּטְעָה בְּעֶצִין ⁴² וְהִגְדִּילָהּ, **אָף עַל פִּי**
7 **שִׁנְיָאָת חוץ לְעֶצִין** ⁴³ - **אֵינָהּ מְקַבֶּלֶת טֻמְאָה** ⁴⁴.
8 **וְעֶצִין שֶׁהוּא נֶקֶב כְּדִי שִׁנְיָא בּוֹ** ⁴⁵ **שֶׁרֶשׁ קֶטֶן** ⁴⁶ -
9 **הָרִי הוּא כְּאֶרֶץ, וְהֵנָּטוּעַ בּוֹ אֵינוֹ מְקַבֵּל טֻמְאָה. וְכֵן**
10 **אִם הָיָה בּוֹ מִים - אֵינָן מִכְשִׁירִין** ⁴⁷.

(41) עוקצין פ"ב מ"ט. (42) נקוב, והורעים שבו דינם כמחובר לקרקע. (43) הגדילה, ויצא חלק ממנה חוץ לעצין. (44) אין אנו אומרים שחלק זה נתלש מן העצין, ודינו כפירות תלושים (על-פי פירוש רבינו במשנתנו. ראה ראב"ד וכסף-משנה). [ואפשר גם לפרש, שהמדובר בעצין שאינו נקוב, ודין הקישות כתלושה, ואפילו יצא חלק ממנה חוץ לעצין, אין אנו אומרים שהיא יונקת מן האוויר שכנגד הקרקע, והרי היא כמחוברת. ופירוש זה מתקבל יותר על הדעת, מפני שהבבא הבאה מתחילה: "ועצין שהוא נקוב", משמע שעד כאן המדובר באינו נקוב]. (45) דרך הנקב. (46) שם מ"ו. (47) שם.
11 **י. עֶצִין** ⁴⁸ **שֶׁאֵינוֹ נֶקֶב - הָרִי הֵנָּטוּעַ בּוֹ מְקַבֵּל**
12 **טֻמְאָה; וְאִם הָיָה מִים בְּתוֹכוֹ - מִכְשִׁירִין**.

(48) שם.
13 **י.א. פְּלִי** ⁴⁹ **גָּלִילִים** ⁵⁰ **וְכָלִי אֲדָמָה** ⁵¹ **שֶׁהִשְׁרִישׁ כּוֹלִין**
14 **לְבִקְעַ בָּהֶן** ⁵² **וְלִצְאָת - אֵינָן מִכְשִׁירִין אֶת הַזְּרָעִים** ⁵³,
15 **וְאָף עַל פִּי שֶׁאֵינָן נְקֻבִּין - הָרִי הֵן נְקֻבִּין**.

(49) שם. (50) כלים העשויים מרפש בהמות מיובש. (51) בלתי מוסקים באש. (52) מפני שהם רכים. (53) הזרעים הגדלים בהם, דינם כמחובר לקרקע ואינם מקבלים הכשר, והמים שבתוכם אינם מכשירים (במשנתנו כתב רבינו פירוש אחר מסובך מאד, וכאן חזר בו).
16 **יב. עֶצִין שֶׁמְלֹאָהוּ** ⁵⁴ **עָפָר עַד שֶׁפָּתוֹ - אֵינוֹ חֲשׁוּב**
17 **כְּפִלִי** ⁵⁵, **אֲלָא הָרִי הוּא כְּטַבֵּלֵא שֶׁאֵין לָהּ שְׁפָה, שֶׁאֵינוֹ**
18 **כְּפִלִי קְבוּל** ⁵⁶.

(54) שם עמוד א, בעיא שלא נפשטה. בגמרא שם אמרו, שעור החמור מאוס ואין אוכלים אותו אפילו ע"י שליקה.
19 **יז. חֲטִים** ⁷⁰ **שֶׁבְּגָלְלִי בְּקָרִי** ⁷¹ **וְשֶׁעֲזָרִים שֶׁבְּגָלְלִי**
20 **בְּקָרִי** ⁷² **וְשֶׁעֲזָרִים שֶׁבְּגָלְלִי**
21 **בְּקָרִי** ⁷³ **וְשֶׁעֲזָרִים שֶׁבְּגָלְלִי**
22 **בְּקָרִי** ⁷⁴ **וְשֶׁעֲזָרִים שֶׁבְּגָלְלִי**
23 **בְּקָרִי** ⁷⁵ **וְשֶׁעֲזָרִים שֶׁבְּגָלְלִי**
24 **בְּקָרִי** ⁷⁶ **וְשֶׁעֲזָרִים שֶׁבְּגָלְלִי**
25 **בְּקָרִי** ⁷⁷ **וְשֶׁעֲזָרִים שֶׁבְּגָלְלִי**
26 **בְּקָרִי** ⁷⁸ **וְשֶׁעֲזָרִים שֶׁבְּגָלְלִי**
27 **בְּקָרִי** ⁷⁹ **וְשֶׁעֲזָרִים שֶׁבְּגָלְלִי**
28 **בְּקָרִי** ⁸⁰ **וְשֶׁעֲזָרִים שֶׁבְּגָלְלִי**
29 **בְּקָרִי** ⁸¹ **וְשֶׁעֲזָרִים שֶׁבְּגָלְלִי**
30 **בְּקָרִי** ⁸² **וְשֶׁעֲזָרִים שֶׁבְּגָלְלִי**
31 **בְּקָרִי** ⁸³ **וְשֶׁעֲזָרִים שֶׁבְּגָלְלִי**
32 **בְּקָרִי** ⁸⁴ **וְשֶׁעֲזָרִים שֶׁבְּגָלְלִי**
33 **בְּקָרִי** ⁸⁵ **וְשֶׁעֲזָרִים שֶׁבְּגָלְלִי**
34 **בְּקָרִי** ⁸⁶ **וְשֶׁעֲזָרִים שֶׁבְּגָלְלִי**
35 **בְּקָרִי** ⁸⁷ **וְשֶׁעֲזָרִים שֶׁבְּגָלְלִי**
36 **בְּקָרִי** ⁸⁸ **וְשֶׁעֲזָרִים שֶׁבְּגָלְלִי**
37 **בְּקָרִי** ⁸⁹ **וְשֶׁעֲזָרִים שֶׁבְּגָלְלִי**
38 **בְּקָרִי** ⁹⁰ **וְשֶׁעֲזָרִים שֶׁבְּגָלְלִי**
39 **בְּקָרִי** ⁹¹ **וְשֶׁעֲזָרִים שֶׁבְּגָלְלִי**
40 **בְּקָרִי** ⁹² **וְשֶׁעֲזָרִים שֶׁבְּגָלְלִי**
41 **בְּקָרִי** ⁹³ **וְשֶׁעֲזָרִים שֶׁבְּגָלְלִי**
42 **בְּקָרִי** ⁹⁴ **וְשֶׁעֲזָרִים שֶׁבְּגָלְלִי**
43 **בְּקָרִי** ⁹⁵ **וְשֶׁעֲזָרִים שֶׁבְּגָלְלִי**
44 **בְּקָרִי** ⁹⁶ **וְשֶׁעֲזָרִים שֶׁבְּגָלְלִי**
45 **בְּקָרִי** ⁹⁷ **וְשֶׁעֲזָרִים שֶׁבְּגָלְלִי**
46 **בְּקָרִי** ⁹⁸ **וְשֶׁעֲזָרִים שֶׁבְּגָלְלִי**
47 **בְּקָרִי** ⁹⁹ **וְשֶׁעֲזָרִים שֶׁבְּגָלְלִי**
48 **בְּקָרִי** ¹⁰⁰ **וְשֶׁעֲזָרִים שֶׁבְּגָלְלִי**
49 **בְּקָרִי** ¹⁰¹ **וְשֶׁעֲזָרִים שֶׁבְּגָלְלִי**
50 **בְּקָרִי** ¹⁰² **וְשֶׁעֲזָרִים שֶׁבְּגָלְלִי**
51 **בְּקָרִי** ¹⁰³ **וְשֶׁעֲזָרִים שֶׁבְּגָלְלִי**
52 **בְּקָרִי** ¹⁰⁴ **וְשֶׁעֲזָרִים שֶׁבְּגָלְלִי**
53 **בְּקָרִי** ¹⁰⁵ **וְשֶׁעֲזָרִים שֶׁבְּגָלְלִי**
54 **בְּקָרִי** ¹⁰⁶ **וְשֶׁעֲזָרִים שֶׁבְּגָלְלִי**
55 **בְּקָרִי** ¹⁰⁷ **וְשֶׁעֲזָרִים שֶׁבְּגָלְלִי**
56 **בְּקָרִי** ¹⁰⁸ **וְשֶׁעֲזָרִים שֶׁבְּגָלְלִי**
57 **בְּקָרִי** ¹⁰⁹ **וְשֶׁעֲזָרִים שֶׁבְּגָלְלִי**
58 **בְּקָרִי** ¹¹⁰ **וְשֶׁעֲזָרִים שֶׁבְּגָלְלִי**
59 **בְּקָרִי** ¹¹¹ **וְשֶׁעֲזָרִים שֶׁבְּגָלְלִי**
60 **בְּקָרִי** ¹¹² **וְשֶׁעֲזָרִים שֶׁבְּגָלְלִי**
61 **בְּקָרִי** ¹¹³ **וְשֶׁעֲזָרִים שֶׁבְּגָלְלִי**
62 **בְּקָרִי** ¹¹⁴ **וְשֶׁעֲזָרִים שֶׁבְּגָלְלִי**
63 **בְּקָרִי** ¹¹⁵ **וְשֶׁעֲזָרִים שֶׁבְּגָלְלִי**
64 **בְּקָרִי** ¹¹⁶ **וְשֶׁעֲזָרִים שֶׁבְּגָלְלִי**
65 **בְּקָרִי** ¹¹⁷ **וְשֶׁעֲזָרִים שֶׁבְּגָלְלִי**
66 **בְּקָרִי** ¹¹⁸ **וְשֶׁעֲזָרִים שֶׁבְּגָלְלִי**
67 **בְּקָרִי** ¹¹⁹ **וְשֶׁעֲזָרִים שֶׁבְּגָלְלִי**
68 **בְּקָרִי** ¹²⁰ **וְשֶׁעֲזָרִים שֶׁבְּגָלְלִי**
69 **בְּקָרִי** ¹²¹ **וְשֶׁעֲזָרִים שֶׁבְּגָלְלִי**
70 **בְּקָרִי** ¹²² **וְשֶׁעֲזָרִים שֶׁבְּגָלְלִי**
71 **בְּקָרִי** ¹²³ **וְשֶׁעֲזָרִים שֶׁבְּגָלְלִי**
72 **בְּקָרִי** ¹²⁴ **וְשֶׁעֲזָרִים שֶׁבְּגָלְלִי**
73 **בְּקָרִי** ¹²⁵ **וְשֶׁעֲזָרִים שֶׁבְּגָלְלִי**
74 **בְּקָרִי** ¹²⁶ **וְשֶׁעֲזָרִים שֶׁבְּגָלְלִי**
75 **בְּקָרִי** ¹²⁷ **וְשֶׁעֲזָרִים שֶׁבְּגָלְלִי**
76 **בְּקָרִי** ¹²⁸ **וְשֶׁעֲזָרִים שֶׁבְּגָלְלִי**
77 **בְּקָרִי** ¹²⁹ **וְשֶׁעֲזָרִים שֶׁבְּגָלְלִי**
78 **בְּקָרִי** ¹³⁰ **וְשֶׁעֲזָרִים שֶׁבְּגָלְלִי**
79 **בְּקָרִי** ¹³¹ **וְשֶׁעֲזָרִים שֶׁבְּגָלְלִי**
80 **בְּקָרִי** ¹³² **וְשֶׁעֲזָרִים שֶׁבְּגָלְלִי**
81 **בְּקָרִי** ¹³³ **וְשֶׁעֲזָרִים שֶׁבְּגָלְלִי**
82 **בְּקָרִי** ¹³⁴ **וְשֶׁעֲזָרִים שֶׁבְּגָלְלִי**
83 **בְּקָרִי** ¹³⁵ **וְשֶׁעֲזָרִים שֶׁבְּגָלְלִי**
84 **בְּקָרִי** ¹³⁶ **וְשֶׁעֲזָרִים שֶׁבְּגָלְלִי**
85 **בְּקָרִי** ¹³⁷ **וְשֶׁעֲזָרִים שֶׁבְּגָלְלִי**
86 **בְּקָרִי** ¹³⁸ **וְשֶׁעֲזָרִים שֶׁבְּגָלְלִי**
87 **בְּקָרִי** ¹³⁹ **וְשֶׁעֲזָרִים שֶׁבְּגָלְלִי**
88 **בְּקָרִי** ¹⁴⁰ **וְשֶׁעֲזָרִים שֶׁבְּגָלְלִי**
89 **בְּקָרִי** ¹⁴¹ **וְשֶׁעֲזָרִים שֶׁבְּגָלְלִי**
90 **בְּקָרִי** ¹⁴² **וְשֶׁעֲזָרִים שֶׁבְּגָלְלִי**
91 **בְּקָרִי** ¹⁴³ **וְשֶׁעֲזָרִים שֶׁבְּגָלְלִי**
92 **בְּקָרִי** ¹⁴⁴ **וְשֶׁעֲזָרִים שֶׁבְּגָלְלִי**
93 **בְּקָרִי** ¹⁴⁵ **וְשֶׁעֲזָרִים שֶׁבְּגָלְלִי**
94 **בְּקָרִי** ¹⁴⁶ **וְשֶׁעֲזָרִים שֶׁבְּגָלְלִי**
95 **בְּקָרִי** ¹⁴⁷ **וְשֶׁעֲזָרִים שֶׁבְּגָלְלִי**
96 **בְּקָרִי** ¹⁴⁸ **וְשֶׁעֲזָרִים שֶׁבְּגָלְלִי**
97 **בְּקָרִי** ¹⁴⁹ **וְשֶׁעֲזָרִים שֶׁבְּגָלְלִי**
98 **בְּקָרִי** ¹⁵⁰ **וְשֶׁעֲזָרִים שֶׁבְּגָלְלִי**
99 **בְּקָרִי** ¹⁵¹ **וְשֶׁעֲזָרִים שֶׁבְּגָלְלִי**
100 **בְּקָרִי** ¹⁵² **וְשֶׁעֲזָרִים שֶׁבְּגָלְלִי**
101 **בְּקָרִי** ¹⁵³ **וְשֶׁעֲזָרִים שֶׁבְּגָלְלִי**
102 **בְּקָרִי** ¹⁵⁴ **וְשֶׁעֲזָרִים שֶׁבְּגָלְלִי**
103 **בְּקָרִי** ¹⁵⁵ **וְשֶׁעֲזָרִים שֶׁבְּגָלְלִי**
104 **בְּקָרִי** ¹⁵⁶ **וְשֶׁעֲזָרִים שֶׁבְּגָלְלִי**
105 **בְּקָרִי** ¹⁵⁷ **וְשֶׁעֲזָרִים שֶׁבְּגָלְלִי**
106 **בְּקָרִי** ¹⁵⁸ **וְשֶׁעֲזָרִים שֶׁבְּגָלְלִי**
107 **בְּקָרִי** ¹⁵⁹ **וְשֶׁעֲזָרִים שֶׁבְּגָלְלִי**
108 **בְּקָרִי** ¹⁶⁰ **וְשֶׁעֲזָרִים שֶׁבְּגָלְלִי**
109 **בְּקָרִי** ¹⁶¹ **וְשֶׁעֲזָרִים שֶׁבְּגָלְלִי**
110 **בְּקָרִי** ¹⁶² **וְשֶׁעֲזָרִים שֶׁבְּגָלְלִי**
111 **בְּקָרִי** ¹⁶³ **וְשֶׁעֲזָרִים שֶׁבְּגָלְלִי**
112 **בְּקָרִי** ¹⁶⁴ **וְשֶׁעֲזָרִים שֶׁבְּגָלְלִי**
113 **בְּקָרִי** ¹⁶⁵ **וְשֶׁעֲזָרִים שֶׁבְּגָלְלִי**
114 **בְּקָרִי** ¹⁶⁶ **וְשֶׁעֲזָרִים שֶׁבְּגָלְלִי**
115 **בְּקָרִי** ¹⁶⁷ **וְשֶׁעֲזָרִים שֶׁבְּגָלְלִי**
116 **בְּקָרִי** ¹⁶⁸ **וְשֶׁעֲזָרִים שֶׁבְּגָלְלִי**
117 **בְּקָרִי** ¹⁶⁹ **וְשֶׁעֲזָרִים שֶׁבְּגָלְלִי**
118 **בְּקָרִי** ¹⁷⁰ **וְשֶׁעֲזָרִים שֶׁבְּגָלְלִי**
119 **בְּקָרִי** ¹⁷¹ **וְשֶׁעֲזָרִים שֶׁבְּגָלְלִי**
120 **בְּקָרִי** ¹⁷² **וְשֶׁעֲזָרִים שֶׁבְּגָלְלִי**
121 **בְּקָרִי** ¹⁷³ **וְשֶׁעֲזָרִים שֶׁבְּגָלְלִי**
122 **בְּקָרִי** ¹⁷⁴ **וְשֶׁעֲזָרִים שֶׁבְּגָלְלִי**
123 **בְּקָרִי** ¹⁷⁵ **וְשֶׁעֲזָרִים שֶׁבְּגָלְלִי**
124 **בְּקָרִי** ¹⁷⁶ **וְשֶׁעֲזָרִים שֶׁבְּגָלְלִי**
125 **בְּקָרִי** ¹⁷⁷ **וְשֶׁעֲזָרִים שֶׁבְּגָלְלִי**
126 **בְּקָרִי** ¹⁷⁸ **וְשֶׁעֲזָרִים שֶׁבְּגָלְלִי**
127 **בְּקָרִי** ¹⁷⁹ **וְשֶׁעֲזָרִים שֶׁבְּגָלְלִי**
128 **בְּקָרִי** ¹⁸⁰ **וְשֶׁעֲזָרִים שֶׁבְּגָלְלִי**
129 **בְּקָרִי** ¹⁸¹ **וְשֶׁעֲזָרִים שֶׁבְּגָלְלִי**
130 **בְּקָרִי** ¹⁸² **וְשֶׁעֲזָרִים שֶׁבְּגָלְלִי**
131 **בְּקָרִי** ¹⁸³ **וְשֶׁעֲזָרִים שֶׁבְּגָלְלִי**
132 **בְּקָרִי** ¹⁸⁴ **וְשֶׁעֲזָרִים שֶׁבְּגָלְלִי**
133 **בְּקָרִי** ¹⁸⁵ **וְשֶׁעֲזָרִים שֶׁבְּגָלְלִי**
134 **בְּקָרִי** ¹⁸⁶ **וְשֶׁעֲזָרִים שֶׁבְּגָלְלִי**
135 **בְּקָרִי** ¹⁸⁷ **וְשֶׁעֲזָרִים שֶׁבְּגָלְלִי**
136 **בְּקָרִי** ¹⁸⁸ **וְשֶׁעֲזָרִים שֶׁבְּגָלְלִי**
137 **בְּקָרִי** ¹⁸⁹ **וְשֶׁעֲזָרִים שֶׁבְּגָלְלִי**
138 **בְּקָרִי** ¹⁹⁰ **וְשֶׁעֲזָרִים שֶׁבְּגָלְלִי**
139 **בְּקָרִי** ¹⁹¹ **וְשֶׁעֲזָרִים שֶׁבְּגָלְלִי**
140 **בְּקָרִי** ¹⁹² **וְשֶׁעֲזָרִים שֶׁבְּגָלְלִי**
141 **בְּקָרִי** ¹⁹³ **וְשֶׁעֲזָרִים שֶׁבְּגָלְלִי**
142 **בְּקָרִי** ¹⁹⁴ **וְשֶׁעֲזָרִים שֶׁבְּגָלְלִי**
143 **בְּקָרִי** ¹⁹⁵ **וְשֶׁעֲזָרִים שֶׁבְּגָלְלִי**
144 **בְּקָרִי** ¹⁹⁶ **וְשֶׁעֲזָרִים שֶׁבְּגָלְלִי**
145 **בְּקָרִי** ¹⁹⁷ **וְשֶׁעֲזָרִים שֶׁבְּגָלְלִי**
146 **בְּקָרִי** ¹⁹⁸ **וְשֶׁעֲזָרִים שֶׁבְּגָלְלִי**
147 **בְּקָרִי** ¹⁹⁹ **וְשֶׁעֲזָרִים שֶׁבְּגָלְלִי**
148 **בְּקָרִי** ²⁰⁰ **וְשֶׁעֲזָרִים שֶׁבְּגָלְלִי**
149 **בְּקָרִי** ²⁰¹ **וְשֶׁעֲזָרִים שֶׁבְּגָלְלִי**
150 **בְּקָרִי** ²⁰² **וְשֶׁעֲזָרִים שֶׁבְּגָלְלִי**
151 **בְּקָרִי** ²⁰³ **וְשֶׁעֲזָרִים שֶׁבְּגָלְלִי**
152 **בְּקָרִי** ²⁰⁴ **וְשֶׁעֲזָרִים שֶׁבְּגָלְלִי**
153 **בְּקָרִי** ²⁰⁵ **וְשֶׁעֲזָרִים שֶׁבְּגָלְלִי**
154 **בְּקָרִי** ²⁰⁶ **וְשֶׁעֲזָרִים שֶׁבְּגָלְלִי**
155 **בְּקָרִי** ²⁰⁷ **וְשֶׁעֲזָרִים שֶׁבְּגָלְלִי**
156 **בְּקָרִי** ²⁰⁸ **וְשֶׁעֲזָרִים שֶׁבְּגָלְלִי**
157 **בְּקָרִי** ²⁰⁹ **וְשֶׁעֲזָרִים שֶׁבְּגָלְלִי**
158 **בְּקָרִי** ²¹⁰ **וְשֶׁעֲזָרִים שֶׁבְּגָלְלִי**
159 **בְּקָרִי** ²¹¹ **וְשֶׁעֲזָרִים שֶׁבְּגָלְלִי**
160 **בְּקָרִי** ²¹² **וְשֶׁעֲזָרִים שֶׁבְּגָלְלִי**
161 **בְּקָרִי** ²¹³ **וְשֶׁעֲזָרִים שֶׁבְּגָלְלִי**
162 **בְּקָרִי** ²¹⁴ **וְשֶׁעֲזָרִים שֶׁבְּגָלְלִי**
163 **בְּקָרִי** ²¹⁵ **וְשֶׁעֲזָרִים שֶׁבְּגָלְלִי**
164 **בְּקָרִי** ²¹⁶ **וְשֶׁע**

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

בעריבה ואין דעתו לאכלם. (84) בדרגת הטומאה של הכלי. אם הכלי אב הטומאה, גם שיירי האוכל אב הטומאה. (85) נעשו חלק מדופן הכלי.

16 כא. פל משקה שנטמא ואחר שנטמא נפסד ונסרח
17 - הרי זה בטמאתו לעולם⁸⁶, שאין המשקה יוצא
18 על ידי הכלב⁸⁸ לעולם. ואין למשקה שנטמא טהרה
19 חוץ מן המים בלבד, שאם הטביל מים טמאים
20 במקוה - פיון שצפו מי מקוה עליהן⁸⁹ טהור⁹⁰.
21 ומטבילין תמין בצונן וצונן בחמין, ורעים בפיפים
22 ויפים בפרעים⁹¹.

(86) לענין קבלת טומאה, פסק רבינו (למעלה ה"ד) שמשקה דינו כאוכל, ואם נפסד מאוכל אדם אינו מקבל טומאה. אבל לענין יציאה מטומאתו - מחלק רבינו ביניהם. באוכל כתב (בה"ח) שאם נטמא ונפסד מאכילת כלב נטהר, אבל משקה אינו יוצא מידי טומאתו. ומקור הדין ב'תורת כהנים' פרשת שמיני פרשת ח, ה"ד. שנינו שם: ר' אליעזר אומר "אשר ישתה", פרט למשקה סרוח. אמרו לו, אין משקין יוצאים לא לידי עופות ולא לידי פרה (יש גורסים: מידי). ומפרש רבינו שלדעת ר' אליעזר מיעטה התורה מכל טומאה - משקה שאינו ראוי לשתיית אדם, ואפילו אם נטמא לפני שנפסל משתיית אדם - יוצא מטומאתו כשנפסל; ואמרו לו חכמים, הרי משקה זה ראוי לעופות ולפרה, ולפיכך אם כבר נטמא אינו יוצא מטומאתו, אבל מודים הם שמשקה שנפסל משתיית אדם אינו מקבל טומאה. ופסק רבינו כאמרו לו. (87) מטומאתו. (88) שהכלב מלקק כל משקה סרוח שהוא, ולפיכך אין בכלל משקה שנפסל משתיית כלב. [וב'תורת כהנים' כתוב "פרה". ורבינו סובר, שהכוונה לכל בהמה שהיא (ראה השלמות)]. (89) אם השקיע כלי מלא מים טמאים במקוה עד שנגעו במי המקוה. (90) משנה ביצה י, ב. בלשון חכמים זה נקרא "השקה", והיא טהרת מים בלבד אבל לא שאר משקין (מכשירין פ"ד מ"ח). (91) כבית-הלל במשנה מקוואות פ"ו, ו.

23 כב. מקל⁹² שהיא מלאה משקין טמאים⁹³ והטביל
24 מקצתה במקוה⁹⁴ - לא טהרו המים שעל מקצתה⁹⁵
25 עד שיטביל את כלה.

(92) טהרות פ"ח מ"ט. (93) כל המקל נרטב במים טמאים. [מה שכתב "משקין" הכוונה למים בלבד, שהרי אמרנו (למעלה בהכ"א) שהשקה אינה מטהרת אלא מים בלבד]. (94) ונגעו מי המקוה במצקת המים שעל המקל. (95) שעל המקצת שלא הוטבל, אע"פ שהם מחוברים למים שבחלק המושק. [ונראה שגם המים הנמצאים בחלק המוטבל טמאים, מפני נגיעתם במים שנשארו בטומאתם]. וטעמו של דבר, מפני שמשקין הנמצאים במקום משופע, אף-על-פי שסופם לרדת למטה, אינם בגדר חיבור, כמו ששינונו שם: "הניצוק והקטפרס אינו חיבור" (משקין הזוחלים לאט לאט על פני שטח משופע, נקראים "קטפרס"). ודווקא מקל, אבל כלי - דינו כאשבורן (מים בגומא), ואפילו נגעו רק מקצת המים במקוה נטהרו כולם, מפני שנעשו שטח אחד עם מי המקוה (רבינו בפירושו שם). [ולא נתבאר לי למה לא טימאו המשקין

1 הבהמה שלקטן⁷² - אין מקבלין טמאה. ואם חשב⁷³
2 עליהן לאכילה - מתטמאות טמאת אכלין.

(70) ברייתא, מנחות טט, א. (71) רגילים להאכיל את הבקר - חטים, ואת הבהמות האחרות, כגון סוסים וגמלים - שעורים (רש"י). (72) ולא חישב לאכלן. (73) בשעה שלקטן. והמחשבה שלאחר הליקוט אינה מועילה (כ"מ). [בברייתא שם כתוב: אע"פ שחשב עליהן לאכילה, אינן מטמאין טומאת אוכלין. כנסן לאוכלין - מטמאין טומאת אוכלין. וכדי להתאים דברי רבינו לאותה הברייתא, פירשם הכסף-משנה כך].

3 יח. פל אכל⁷⁴ שנטמא ואחר שנטמא נפסל ונסרח:
4 אם נפסל מלאכל הכלב או שייבש פתרו⁷⁵ - הרי זה
5 טהור⁷⁶; ואם נפסל מלאכל אדם ועדין הוא ראוי
6 לכלב - הרי זה טמא פשהיה. וכל האכלין שנטמאו
7 - אין להן טהרה במקוה⁷⁷.

(74) נתבאר למעלה בהלכה יד. (75) ומתוך כך אינו ראוי לאכילת כלב, אף-על-פי שלא נסרח. [הכסף-משנה מציין מקור דין יבש כחרס, בגמרא נדה נה, א, אולם שם המדובר בבשר המת שנפרך (לדעת ר' יוחנן) או נעשה כקמח (לדעת ריש לקיש), ולא נאמר שם כלום בדין יבש כחרס, ורבינו עצמו (בפ"ב מהלכות טומאת מת ח, א) פסק שבשר המת יבש כחרס מטמא. ולכאורה יש בזה סתירה לדבריו כאן. אולם אין לדמות טומאת מת לטומאת אוכלין, אבל קשה להבין כיצד מצא הכסף-משנה בסוגיא זו מקור להלכה שאנו עוסקים בה כאן]. (76) פקעה טומאתו. (77) תוספתא טבול-יום פ"א ה"ב: "ואין להן טהרה מטומאתן".

8 יט. זרעים⁷⁸ טמאים שזרעם - הרי הצומח מהן
9 טהור, ואפלו בדבר שאין זרעו כלה⁷⁹. והוא
10 שהשרישו⁸⁰; אבל קדם השרשה - הרי הן בטמאתן,
11 אפלו בדבר שזרעו כלה⁸¹.

(78) ב'תורת כהנים' פרשת שמיני פ"א ה"ב, דרשו: מנין לזרעים טמאים שזרען טהור? תלמוד לומר "אשר יזרע טהור" (ויקרא יא, לו). יכול אף-על-פי שלא השרישו, תלמוד לומר "הוא". (79) כגון בצלים ששותלים בצלצל קטן, והוא גדל והולך. [במעשרות פ"ה מ"ב, שנינו: "בצלים משהשרישו בעליה - טהרו מלטמא". ומפרש הר"ש, שהבצלים היו מונחים בעלייה על גבי המעזיבה, שעפר שטוח עליה והשרישו באותו עפר. אבל בצלים שבסל, אפילו הוציאו עלים לא טהרו]. ורש"י (פסחים לד, א) מפרש הטעם, שכיוון שחוברו לקרקע - בטלו לגבה ויצאו מתורת אוכל. (80) הוציאו שרשים. (81) נרקב באדמה.

12 כ. אכלין⁸² שמהפריין לכלים⁸³ - בטלו מתורת אכל.
13 ואם נטמא הפלי - הרי הן מתטמאין בטמאת
14 הפלי⁸⁴; הואיל והן משמשין תשמיש עץ⁸⁵ - הרי
15 הן פעץ.

(82) חולין קכט, א. (83) כגון שיירי עיסה הדבוקים

את הכלי, והכלי יחזור ויטמא את המשקין אחר שנטהרו בהשקה? ואולי התכוון רבינו לכלי שאינו מקבל טומאה].

1 כג. שְׁלֵג⁹⁶ שְׁנֻטְמָא וְהִשִּׁיק מְקַצְתוֹ לְמִי מְקַוָּה -
2 הוֹאִיל וְטָהַר מְקַצְתוֹ, טָהַר בְּלוֹ⁹⁷.

(96) ברייתא, נדה יז, א. (97) למעלה (פ"א הכ"ב) למדנו שנטמא מקצתו לא נטמא כולו, מפני שאין דנים את פתיתי השלג כמחוברים לגוש אחד, ולמה נחשב כגוף אחד לענין השקה? הר"ש משאנץ בפירושו למשנה טהרות פ"ג, ב, מסביר את ההבדל הזה, מפני ששלג משלים את המקוה לארבעים סאה (מקוואות פ"ז מ"א), ואם-כן כל השלג המושק נעשה חלק מהמקוה, ולכן נטהר.

3 כד. הַתְּמָד⁹⁸ הַטָּמֵא, בֵּין שְׁנֻטְמָא אַחֵר שֶׁתְּמָדוֹ בֵּין
4 שֶׁתְּמָדוֹ בְּמִים טָמְאִים: עַד שֶׁלֹּא הִחְמִיץ - מְשִׁיקוֹ
5 בְּמְקַוָּה וְיָטַהַר, שֶׁהָיָה הוּא בְּמִים; מְשִׁיחֵהוּ מִיָּד - הָיָה
6 הוּא בְּיָדוֹ, וְאֵין לוֹ טָהָרָה בְּמְקַוָּה⁹⁹.

(98) משקה שעושים ממים ושמרי יין. (99) ברייתא, חולין כו, ב.

7 כה. קִדְרָה¹⁰⁰ שְׁמֵלָאָה מְשָׁקִין, כְּגוֹן דְּבַשׁ וַיֵּין
8 וְכִיּוֹצֵא בִּהְיוֹן¹⁰¹, וְנִתְּנָה בְּתוֹךְ הַמְּקַוָּה¹⁰², וּפְשֵׁט
9 הָרָאשׁוֹן לְטִמְאָה אֶת יָדוֹ וְנָגַע בָּהָּ¹⁰³ - הָיָה זֶה מְטַמֵּא
10 אֶת הַמְּשָׁקִין אֲף עַל פִּי שֶׁהָיוּ בְּתוֹךְ הַמְּקַוָּה, וְנִטְמָאת
11 הַקִּדְרָה¹⁰⁴ מִחֲמַת הַמְּשָׁקִין שֶׁבְּתוֹכָהּ אֲף עַל פִּי שֶׁהָיָה
12 בְּתוֹךְ הַמְּקַוָּה¹⁰⁵. הֵיטָה מְלֵאָה מִיָּם - הַקִּדְרָה
13 טְהוֹרָה¹⁰⁶, שְׁאֵין הָרָאשׁוֹן מְטַמֵּא כְּלִי חָרָס לְעוֹלָם,
14 וְאֵין הַמִּים שֶׁבְּתוֹכָהּ טָמְאִים¹⁰⁷, מִפְּנֵי שֶׁהָיוּ מְעַרְבִּים
15 בְּמֵי הַמְּקַוָּה¹⁰⁸. פְּשֵׁט אֲב הַטָּמֵאָה אֶת יָדוֹ וְנָגַע בָּהּ
16 - נִטְמָאת הַקִּדְרָה, שְׁאֵין הַמְּקַוָּה מְטַהֵר כְּלִי חָרָס¹⁰⁹.

(100) מכשירין פ"ד מ"ח. סתם קדירה של חרס היא. (101) כל המשקין המקבלים טומאה חוץ למים. (102) נתבאר בהלכה כ"א שהשקה אינה מועילה אלא למים בלבד. (103) במשקין שבקדירה. ואם נגע בקדירה עצמה הכול טהור, מפני שראשון אינו מטמא כלי. (104) משום גזירת משקין (הלכות אבות הטומאות פרק ז ה"ב). (105) שכלי חרס אין לו טהרה במקוה, ככתוב בתורה (ויקרא יא, לג): "וכל כלי חרש . . . ואותו תשבורו". (106) אפילו נגע בקדירה עצמה. (107) אפילו אם נגע בהם. (108) ונטהרים בהשקה. (109) והקדירה מטמאה את המים כשמוציאה מן המקוה, ואין זה דומה לאדם העומד במקוה ונגע בטומאה שבתוכה.

17 כו. מִי¹¹⁰ שְׁפִיכוֹת¹¹¹ - הָיָה הֵן בְּחֻזְקַת טָמְאָה. יָרְדוּ
18 עָלֶיהֶן מִי גִשְׁמִים, אִם רַבּוּ עָלֶיהֶן - הָיָה הֵן טְהוֹרִים;
19 מִחֻצָּה לְמִחֻצָּה - הַפֶּל טָמֵא, בֵּין בְּכָלִים בֵּין
20 בְּקוֹרְעוֹת¹¹². אֵימָתִי? בְּזִמְן שֶׁקָּדְמוּ מִי שְׁפִיכָה; אֲבָל
21 קָדְמוּ מִי גִשְׁמִים וַיְרִידוּ עָלֶיהֶן כֹּל שֶׁהוּא מְמִי
22 שְׁפִיכוֹת - הַפֶּל טָמֵא¹¹³, שֶׁמְשָׁקִין טָמְאִין שִׁירְדוּ
23 לְטְהוּרִים - מְטַמְאִין בְּכָל שֶׁהוּא.

(110) מכשירין פ"ב מ"ג. (111) מי שופכים. (112) רבינו לשיטתו בפט"ו ה"י, שמשקין מחוברים מיטמאים ומטמאים, אם נגעו ברצון בעלים. (113) הרא"ש במשנה מסביר, כשקדמו מי השפיכה לא החשיב האדם את מי הגשמים, שהרי יזוהמו בשופכין, ולפיכך לא נפלו לרצונו ואינם מקבלים טומאה. אבל אם קדמו מי גשמים, לרצונו הם ומקבלים טומאה.

24 כז. הַטְּוֹרָה¹¹⁴ אֶת גִּגְיוֹ¹¹⁵ וְהַמְכַבֵּס אֶת כְּסוּתוֹ¹¹⁶ וְהָיָה
25 הֵן מְנֻטְפִים, יָרְדוּ עָלֶיהֶן גִּשְׁמִים וְרַבּוּ הַנְּטִיפוֹת¹¹⁷ -
26 הָיָה רַבּוּ מִי גִשְׁמִים עָלֶיהֶן, וְהַנְּטִיפִין מֵהֵן טְהוּרִין.

(114) שם מ"ד. (115) מחליק את הטיט שטח על הגג. בפרוס ימות הגשמים, היו נותנים טיט חדש על הגג במקום הישן שנפרך מחמת החום, ושופכים עליו מים ומחליקים אותו במעגילה. (116) ומים אלה דינם כשופכין (כך משמע מפירושו של רבינו למשנתנו, והרא"ש שם מפרש שהמדובר במים טמאים). (117) עם ירידת הגשמים, התגבר טפטוף המים.

27 כח. הַפֶּךְ¹¹⁸ שֶׁמֶן טְהוֹר וְנִטְמָא זֶה הָאָדָם וְטָבַל וְהָיָה
28 הַשֶּׁמֶן עַל בִּשְׁרוֹ, אִם הָיָה כְּדִי סִכַּת אֵיכָר קָטָן¹¹⁹ -
29 הָיָה הוּא טְהוֹר כְּשֶׁהָיָה מְקֻדָּם¹²⁰. סָף שֶׁמֶן טָמֵא
30 וְטָבַל - לֹא טָהַר הַשֶּׁמֶן שְׁעָלָיו; אֲלֹא אִם נִשְׁאַר
31 מִמֶּנּוּ מִשְׁקָה טוֹפָח¹²¹ - הָיָה הַשֶּׁמֶן בְּטָמְאָתוֹ, וְאִם
32 לֹא נִשְׁאַר מִמֶּנּוּ כְּדִי לְהַטְפִּיחַ מִמֶּנּוּ - בָּטַל בְּמַעוֹטוֹ.

(118) עדיות פ"ד מ"ו. (119) אצבע קטנה (רבינו בפירושו למשנה). (120) לפני הסיכה, לפי שהשמן נתבטל אגב הגוף, אבל אם היה יותר מכדי שיעור זה - לא נתבטל, ונטמא מן הגוף הטמא, והמקוה אינו מטהר משקין. (121) אם תיגע בו אצבע - תורטב. דינים אלה הם מקולי בית-שמאי ומחומרי בית-הלל, ופוסק רבינו כבית-הלל, שהלכה כמותם בכל מקום, בין לקולא ובין לחומרא.

פֶּרֶק שְׁלִישִׁי

(1) יבאר אוכל המיוחד לאדם במקום אחד ואינו מיוחד במקום אחר אם צריך מחשבה. דברים שצריכים מחשבה והכשר, הכשר ולא מחשבה, או מחשבה ולא הכשר, או לא זה ולא זה.

33 א. כָּכָר בָּאֲרָנִי¹²², שְׁאֵין הָאֲכָלִין מִתְטַמְּאִין עַד
34 שִׁיכְשְׁרוּ; וְשֶׁפֶל אֲכָל שְׁאֵינוּ מִיָּחֵד לְמֵאכָל אָדָם -
35 אֵינוּ מְקַבֵּל טָמְאָה עַד שִׁיחֲדוּ לְאָדָם.

(2) פ"א, ה"א.

36 ב. אֲכָל¹²³ שֶׁהוּא מִיָּחֵד לְאָדָם בְּמָקוֹם הַזֶּה וְאֵינוּ
37 מִיָּחֵד לְאָדָם בְּמָקוֹם אֲחֵר - בְּמָקוֹם שֶׁהוּא מִיָּחֵד בּוֹ
38 אֵינוּ צָרִיךְ מִחֻשְׁבָּה לִיחֲדוֹ לְאָדָם, וּבְמָקוֹם שֶׁאֵינוּ
39 מִיָּחֵד בּוֹ צָרִיךְ מִחֻשְׁבָּה לִיחֲדוֹ לְאָדָם וְאַחֵר כֵּן יִקְבֹּל
40 טָמְאָה¹²⁴. וְכָל אֲכָל שֶׁשּׁוּפוֹ לְטָמְאָה אָדָם וְכָלִים¹²⁵ אֵינוּ
41 צָרִיךְ הִכְשָׁר¹²⁶.

(3) עוקצין פ"ג מ"ג. (4) ברבים מדיני טומאה והכשר

(10) תוספתא, שם ה"א. במשנה שלפנינו הגירסא "צריכים מחשבה בכפרים". ברור שגירסא אחרת היתה לעיני רבינו, שהרי אין להעדיף את התוספתא על המשנה. (11) חלב נבילה אינה מטמא טומאת נבילות, שנאמר (ויקרא ז, כד): "וחלב נבילה וחלב טריפה יעשה לכל מלאכה", ואפילו למלאכת קודש, אבל מטמא טומאת אוכלין. בפירוש למשנה כתב רבינו, שאם הוכשר במים הוא מטמא טומאת אוכלין אע"פ שלא נגע בטומאה מפני שהתורה טיהרה אותו מטומאת נבילות בלבד, כדי שלא יטמא אדם וכלים. חולקים עליו כל מפרשי המשנה, ודעתם שצריך גם הכשר שרץ, פירוש, שיגע בשרץ ואחר-כך יטמא (ראה הל' אבות הטומאות פ"א ה"ה). (12) בין בכרכים ובין בכפרים. בתוספתא שם, אנו שונים: "חלב מתה בכל מקום צריכה הכשר, ואינה צריכה מחשבה מפני שהיא כגופה" (ראה לקמן הערה טו). (13) משנה, שם פ"ג, ב. (14) במשנה כתוב: "החותך מן האדם וכו'" ורבינו דייק וכתב בשר הפורש, פירוש שפרש מאליו, אבל אם חתכו אדם - יש הבדל בין חתכו להאכילו לאדם ובין להאכילו לכלב, כמבואר לקמן בה"ט, שאם חתכו לאדם חתיכתו היא מחשבתו ואינו צריך מחשבה שניה. ומשנתינו תתפרש בנחתך מאליו, או בלי כל כוונה או במתכוון לכלב. (15) שאינו מטמא כלל, אבל מקבל טומאה ככל אוכל. (16) רבינו מחלק בין חלב בהמה טהורה שנתנבלה ובין חלב שחוטא, בחלב נבילה כתב למעלה שאינה צריכה מחשבה אפילו בכפרים, ובשחוטא פוסק כאן שבכפרים צריכה מחשבה. מקור הבדל זה הוא בתוספתא שהבאנו למעלה (הערה יא) הממשיכה ואומרת: "חלב שחוטא בכפרים צריך מחשבה והכשר". וטעמו של דבר: חלב לבדו אינו נאכל בכפרים ולפיכך צריך מחשבה, אבל בכרכים שמרובים תושביהם נמצאים קונים גם לחלב. וכל זה בחלב שפורש מן הבשר, אבל חלב מחובר לבשר נאכל גם בכפרים. ומכאן ההבדל בין חלב נבילה וחלב שחוטא. בהמה שנשחטה כהלכה, בשרה נאכל ליהודים ואת החלב חותכים ומוכרים לגויים, אבל בהמה שנתנבלה - מוכרים אותה כולה לגויים והם אוכלים את הבשר ביחד עם החלב שעליו ('חזון איש'. ראה השלמות). (17) דם השחיטה הכשירה. (18) ההכשר שלפני המחשבה אינו מועיל, מפני שהחלב לא היה אז אוכל, ולכן הוא טעון הכשר אחר שנעשה אוכל על-ידי מחשבתו. (19) פירוש, אלה שלא נמנו בה"א. (20) במשנה שלפנינו (שם פ"ג מ"ב) הגירסא: "חזן משמרקעין (בצלים חריפים מאוד) ופטירות". אולם גירסת רבינו: "ושמרקעין" והוא מפרש שהמשנה נקטה שני אלה לדוגמא. (21) במשנה (שם ט) שלפנינו, כתוב: דגים טמאים. וגירסת רבינו: קטנים. (22) מין ירק שהוא ראוי בדוחק למאכל אדם, ובעיקרו הוא משמש מאכל בהמה. כיום קוראים "עולש" לירק שעושים ממנו תחליף לקפה (ציקוריה בלעז). (23) בשעת זריעה חישב להאכיל את הגידולים לבהמה. (24) המחשבה שחישב כשהירק היה מחובר לקרקע. (25) שהכשר אינו מועיל בדבר מחובר (ראה למעלה בדין חלב שחוטא). מדובר כשנתייבשו המים שעליהם לפני שחישב עליהם לאכילת אדם, אבל אם נשארה עליהם לחלוות כדי להרטיב את האצבע הנוגעת

טומאה, מחשבת האדם היא בעלת משקל מכריע. (5) כגון השוחט בהמה טמאה לגוי, והיא מפרכסת - אינה מטמאה כנבילה כל זמן הפירכוס (משנה, חולין קיז, ב). אבל לאחר שתפסיק מלפרכס - תטמא טומאה חמורה אדם וכלים. ראה לקמן ה"ד. (6) ומתטמא וגם מטמא טומאת אוכלין.

ג. וְשֶׁאֲכָלִין⁷ שְׁצָרִיכִין הַכֶּשֶׁר וְאֵינָן צָרִיכִין מַחֲשָׁבָה, וְיֵשׁ שְׁצָרִיכִין מַחֲשָׁבָה וְאֵינָן צָרִיכִין הַכֶּשֶׁר, וְיֵשׁ שְׁצָרִיכִין מַחֲשָׁבָה וְהַכֶּשֶׁר, וְיֵשׁ שְׁאֵין צָרִיכִין לֹא מַחֲשָׁבָה וְלֹא הַכֶּשֶׁר. פִּיזָד? כָּל הָאֲכָלִין הַמֵּיחָדִין לְאָדָם בְּכָל מְקוֹם⁸ - צָרִיכִין הַכֶּשֶׁר וְאֵין צָרִיכִין מַחֲשָׁבָה. דְּגִים טְהוֹרִים וְחֲגָבִים טְהוֹרִים בְּכָל מְקוֹם, וְחֲגָבִים טְמָאִים וְדְגִים טְמָאִים בְּכָפְרִים⁹ - הָרִי הֵן מֵיחָדִין לְאָדָם, וְצָרִיכִין הַכֶּשֶׁר וְלֹא מַחֲשָׁבָה¹⁰. וְכֵן חֵלֶב בְּהֵמָה טְהוֹרָה שְׁמֵתָה - צָרִיךְ הַכֶּשֶׁר¹¹ וְלֹא מַחֲשָׁבָה בְּכָל מְקוֹם¹². וְאֵלוֹ צָרִיכִין מַחֲשָׁבָה וְהַכֶּשֶׁר¹³: בֶּשֶׂר הַפּוֹרֵשׁ מִן הַחֵי¹⁴, בֵּין מִן הָאָדָם בֵּין מִן הַבְּהֵמָה בֵּין מִן הָעוֹף, וְנִבְלַת הָעוֹף הַטְּמֵא¹⁵, וְחֵלֶב בְּהֵמָה טְהוֹרָה שְׁחוּטָה בְּכָפְרִים¹⁶. אֵף עַל פִּי שֶׁהַכֶּשֶׁר בְּשִׁחִיטָה¹⁷, צָרִיךְ הַכֶּשֶׁר שְׁנֵי אַחֵר הַמַּחֲשָׁבָה¹⁸. וְשֹׁאֵר כָּל יִרְקוֹת הַשָּׂדֶה¹⁹, כְּגוֹן²⁰ הַבְּצָלִים הַקָּשִׁים בְּיוֹתֵר וְהַפְטוֹרִיּוֹת. וְכֵן חֲגָבִים וְדְגִים קְטָנִים²¹ - צָרִיכִין מַחֲשָׁבָה בְּכָפְרִים. עַל־שֵׁין²² שְׁזָעָן לְבִהְמָה²³ וְנִמְלָךְ עָלֶיהָ לְאָדָם - אֵינָן מְקַבְּלִין טְמָאָה עַד שֶׁיִּחַשְׁבֻּם עָלֶיהָ אַחֵר שְׁיִתְּלוּן²⁴ שְׁמֵחֲשָׁבָה חִבּוּר²⁵ אֵינָה מַחֲשָׁבָה. עַל־שֵׁין שְׁלֵקָטָן לְבִהְמָתוֹ וְהִדְיָחָן, וְנִמְלָךְ עָלֶיהָ לְאָדָם - צָרִיכִין הַכֶּשֶׁר שְׁנֵי אַחֵר הַמַּחֲשָׁבָה²⁶. וְכֵן כָּל פִּיּוּצָא בְּזֶה. הָאֲלֵל²⁷, אִם חֵשֵׁב עָלָיו לְאֲכִילָה - מְקַבֵּל טְמָאָה אֲכָלִין²⁸, וְאִם לֹא - הָרִי הוּא כְּעֵץ²⁹ וְאֵינוֹ מְקַבֵּל טְמָאָה. וְכֵן הַעֲצָמוֹת הַמְּחַבְּרִין בְּבֶשֶׂר, וְהַגִּידִים, וְהַמְּקוֹמוֹת הַרְּפִים מִן הַקְּרָנִים וּמִן הַטְּלָפִים³⁰, וְהַכְּפָפִים³¹ וְהַנוּצָה³², וְהַמְּקוֹמוֹת הַרְּפִים מִן הַצְּפָרְנִים וּמִן הַחֲרָטוֹם הַמְּכַלְעִין בְּבֶשֶׂר - צָרִיכִין הַכֶּשֶׁר וּמַחֲשָׁבָה. וְאֵלוֹ שְׁאֵין צָרִיכִין לֹא מַחֲשָׁבָה וְלֹא הַכֶּשֶׁר: נִבְלַת בְּהֵמָה טְהוֹרָה בְּכָל מְקוֹם³³, וְנִבְלַת הָעוֹף הַטְּהוֹר³⁴ וְחֵלֶב בְּהֵמָה טְהוֹרָה³⁵. לְפִי שֶׁהֵן מֵיחָדִין לְמֵאֵכֵל אָדָם, אֵין אֶחָד מֵאֵלוֹ צָרִיךְ מַחֲשָׁבָה; וְאֵינָן צָרִיכִין הַכֶּשֶׁר, מִפְּנֵי שְׁסוּפָן לְטֵמְאָה³⁶ אָדָם וְכָלִים בְּכֻזִּית³⁷, וְכָל הַמְּטֵמָא טְמָאָה חֲמוּרָה אֵינוֹ צָרִיךְ הַכֶּשֶׁר. וְאֵלוֹ צָרִיכִים מַחֲשָׁבָה וְאֵינָן צָרִיכִין הַכֶּשֶׁר³⁸: נִבְלַת הָעוֹף הַטְּהוֹר בְּכָפְרִים, וְנִבְלַת בְּהֵמָה טְמָאָה בְּכָל מְקוֹם. וְהוּא שֶׁיִּחַשְׁבֻּם עַל פְּחוֹת מְכֻזִּית; אֲבָל פְּזִית - אֵב טְמָאָה³⁹ הוּא.

(7) עוקצין פ"ג מ"א. (8) נאכלים הם בין בערים בין בכפרים. (9) תושבי הערים אינם רגילים לאוכלם.

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום – יום שני כ' אדר – ספר טהרה – הלכות טומאת אוכלין קיא

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם – מוסד הרב קוק

ה. החותך בשר מאיכר מן החי⁴⁶ של בהמה ואחר
 כף חשב עליו⁴⁷ - צריך הכשר⁴⁸. חשב עליו ואחר
 כף חתכו⁴⁹ - אינו צריך הכשר, מפני שטמא
 טמאה חמורה נבילה⁵⁰, וכל המטמא טמאה חמורה
 אינו צריך הכשר.

אבר שלם מן החי מטמא כנבילה, והבשר הפורש ממנו
 אינו טמא טומאת עצמו. (47) ונעשה אוכל. (48) ואף-
 על-פי שלפני שחתכו היתה עליו טומאה חמורה בתורת
 אבר, אין זה מועיל, מפני שהבשר הזה יצא מתורת אבר
 ונעשה אוכל, ומשעה שנעשה אוכל לא טמא טומאה
 חמורה והוא כפנים חדשות (סברת רש"י בחולין קכח, ב).
 (49) וירדה עליו תורת אוכל, בעודו מחובר לאבר.
 (50) לפני שחתכו כשהיה כבר אוכל. למדנו מכאן, שלא
 דווקא אמרו "סופו לטמא טומאה חמורה אינו צריך
 הכשר" אלא גם אם תחילתו טומאה חמורה - הדין כך.
 [בגמרא שם (קכט, א) משמע, שצריך הכשר, אולם רבינו
 מעדיף את התוספתא המפורשת (הראב"ד מציין שרבינו
 מצא תוספתא כזו) על שקלא-וטריא שבגמרא. רבינו נמנע
 בדרך כלל מלהוציא הלכות מתוך שקלא-וטריא. ראה
 ראב"ד וכסף-משנה].

ו. פחות מקפזית⁵¹ מנבלת בהמה טמאה שחשב
 עליו, והשלים עליו כביצה מאכלים אחרים - אין
 הכל צריך הכשר⁵²; הואיל ופחות מקפזית⁵³ שפכל
 הביצה, אם השלימו לכזית, מטמא טמאה חמורה.
 וכן פזית⁵⁴ מנבלת בהמה טמאה שחשב עליו,
 והניחה בבצק עד שהשלים לכביצה, הואיל ואינו
 מטמא במגע מפני הבצק⁵⁵ - הרי זה צריך מחשבה.
 ואין הבצק הזה צריך הכשר, הואיל וכל השעור
 הזה מטמא במשא⁵⁶ מפני כזית נבלה שבתוכו, אף
 על פי שאינו מטמא במגע, הרי סופו⁵⁷ לטמא
 טמאה חמורה, לפיכך אין צריך הכשר.

(51) כריתות כא, א. (52) אפילו החלק של אוכלין אחרים.
 (53) של הנבילה (ראה השלמות לה"ז). [גם בנבלת בהמה
 טהורה הדין כך, ונקט בהמה טמאה, משום "חישב עליו",
 שהרי נבלת בהמה טהורה אינה צריכה מחשבה. רבינו רמז
 על דין זה בסוף ה"ג, ושם ביארנו]. (54) שם עמוד ב.
 (55) החוצץ בין הנבילה ובין הנוגע. (56) משא מטמא
 אפילו בלא נגיעה (הל' טומאת מת פ"א ה"ז). (57) פירוש,
 הרי זה נכלל בדין סופו לטמא טומאה חמורה. ראה למעלה
 הערה נא.

ז. פחות מקפזית⁵⁸ מבשר המת שהשלים עליו כביצה
 משאר אכלין - הכל⁵⁹ צריך מחשבה, שהרי בטל
 הפל⁶⁰ אצל כל אדם; ואין הכל צריך הכשר, מפני
 בשר המת שפכללו.

(58) שם. (59) אפילו הבצק שעליו. (60) כך היא גירסת
 רבינו בגמרא שם ('קריט ספר' להמבי"ט) ולא כמו שכתוב
 בספרים שלפנינו: "בטלה דעתו אצל כל אדם" וולעני

בהם - הוכשרו בלחלוחית זו. (26) בפירושו למשנה
 (חולין קיז, ב) כותב רבינו, שאלל הוא הבשר הנשאר דבוק
 בעור כשמפשיטים את הבהמה. כריש לקיש שם, נגד דעת
 רבי יוחנן. (27) שם קכא, א. (28) שם אמרו דבר זה
 לדעת רבי יוחנן, שאלל הוא מרקטא (גיד השדרה והצואר
 - רש"י). אבל לפירושו של ריש לקיש, הנימוק הוא משום
 שאינו חשוב. ותמוה קצת למה נקט רבינו נימוקו של רבי
 יוחנן, ופירושו של ריש לקיש. (29) חלקי הטלפיים
 והקרניים המובלעים בבשר, רכים הם. (30) הנוצה
 הנשארת אחר מריטת הנוצה הגדולה. (31) הדקה מן הדקה
 הנשארת אחר מריטת כל הנוצות (על-פי פירוש רבינו במס'
 טהרות פ"א מ"ב, וכגירסת הגר"א שם). (32) עוקצין פ"ג
 מ"ג. (33) שם. (34) שחוטה. דין חלב בהמה טהורה
 שנתנבלה - נחבאר למעלה. (35) בכפרים שתושביהם
 מועטים, אין אוכלים נבלת עוף ולא חלב שאינו דבוק
 לבשר, כמו שנתבאר למעלה. (36) נימוק זה נמשך לנבלת
 בהמה ועוף, ולא לחלב, שהרי חלב - אפילו של נבילה -
 אינו מטמא טומאה חמורה לעולם. ולמה חלב שחוטה אינו
 צריך הכשר? מפני שהוכשר בשחיטה. (37) בנבלת בהמה
 מדובר בפחות מכזית, וצירפו לאוכל טמא אחר, והשלימו
 לכביצה (אוכל אינו מטמא אחרים בפחות מכביצה), שאם
 יש בו כזית הרי הוא מטמא טומאת נבילות שהיא חמורה
 מטומאת אוכלין, ולשם מה אנו דנים בטומאת אוכלין (ראה
 סוף הלכה זו)? ומשמיענו רבינו, שהפחות מכזית נבילה
 מצטרף לענין טומאת אוכלין בלי הכשר, מפני שכזית שלם
 מטמא טומאה חמורה (ראה לקמן ה"ו). (38) משנה, שם.

ד. ישראל ששחט³⁹ בהמה טמאה לנכרי, ושחט בה
 שנים⁴⁰ [או רב שנים] - הרי זו מתטמאה טמאת
 אכלין כל זמן שהיא מפרקסת⁴¹. ואין צריכה
 מחשבה, שהרי ישראל שחטה לאכילת העובד
 פוכבים, ואין לה מחשבה גדולה מזו; ואינה צריכה
 הכשר, לפי שסופה לטמא טמאה חמורה. שחט בה
 אחד⁴² או שנתרה⁴³ - אינה מטמאה טמאת אכלין⁴⁴.
 וכן עובד פוכבים ששחט בהמה טהורה לישראל,
 ושחט בה שנים או רב שנים - מתטמא טמאת
 אכלין⁴⁵ כל זמן שהיא מפרקסת, ואינה צריכה
 הכשר. שחט בה אחד או נתרה - אינה מטמאה
 טמאת אכלין, והרי היא כשאר הנבלות.

(39) חולין קיז, ב. (40) שני הסימנים: וושט וקנה.
 (41) מפני שישראל שחטה שחיטה המתירה בהמה טהורה
 באכילה, הרי היא כאוכל אף-על-פי שעודנה מפרקסת,
 ומטמאה טומאת אוכלין, ולאחר שתמות מטמאה טומאת
 נבילות. (42) סימן אחד, וושט או קנה. (43) דקרה.
 (44) שחיטה המתירה טהורה מפרקסת באכילה, עושה גם
 בהמה טמאה מפרקסת כאוכל, אבל שחיטה או נחירה,
 שדוגמתן בטהורה אינה מתירה באכילה - אינה מועילה
 בטמאה. (45) שם קכא, ב. מפני ששחיטה שכזו על-ידי
 ישראל מתירה את המפרקסת באכילה, מועילה שחיטת גוי
 להוריד עליה תורת אוכל (רש"י. ראה ראב"ד וכסף-משנה).

קִיב שִׁיעוּרֵי רַמב"ם ג' פְּרָקִים לְיוֹם - יוֹם שְׁלִישִׁי כ"א אֲדָר - סֵפֶר טְהוֹרָה - הַלְכוֹת טוֹמָאָת אוֹכְלִין

מוֹתוֹךְ מִהַדוֹרֹת וּגְשַׁל עִם רַמב"ם לַעֲם - מוֹסֵד הָרֵב קוֹק

וּדִין כָּל שִׁיעוּרֵם וְטוֹמָאָתָם שׁוּם אוֹ טוֹמָאָתָם וְלֹא שִׁיעוּרֵם
אוֹ שִׁיעוּרֵם וְלֹא טוֹמָאָתָם.

- א. בְּמָה? שִׁיעוּר אֲכָלִין לְטַמְאָה? לְטַמְאָת עֲצָמִין - כָּל
שֶׁהֵן. אֲפֹלוּ שִׁמְשׁוּם אוֹ חֶרְדֵּל מִחֶטְמָא. שְׁנֵאמַר: כָּל
הָאֲכָל אֲשֶׁר יֵאָכֵל - כָּל שֶׁהוּא.³ וְאִין אֲכָל טַמָּא
מִטַּמָּא אֲכָל אַחֵר אוֹ מִשְׁקִין אוֹ יָדִים עַד שֶׁיְהִיָּה בּוֹ
כְּבִיעָה בְּלֹא קִלְפָתָהּ.⁴ וְכֵן הָאוֹכֵל אֲכָלִין טַמָּאִים -
אֵינוֹ נִפְסָל⁵ עַד שֶׁיֵּאָכֵל כְּבִיעָה וּמִחֶטְמָה.⁶ וְזֶהוּ חֲצִי
פָּרָס.⁷

(2) תּוֹרַת כְּהֵנִים פִּרְשֵׁת שְׁמִינִי פֶּרֶק ט הִלְכָה א. (3) דִּרְשׁוּ
זֹאת מִהֵתִיבָה "כָּל" הַמִּיּוֹתֶרֶת. (4) הִקְלִיפָה הַקְּשָׁה. פֶּסֶק
כַּחֲכָמִים בְּעִירּוּבִין פֶּג, א. (5) מִלֵּאכּוֹל תְּרוּמָה וְקִדְשִׁים.
בְּפֶרֶק ח מִהַלְכוֹת אֲבוֹת הַטּוֹמָאוֹת הִלְכָה וְנִתְבָּאֵר, שֶׁחֲכָמִים
גּוֹרֵוּ טוֹמָאָה עַל הָאוֹכֵל אוֹכְלִין טַמָּאִים אוֹ שׁוֹתָה מִשְׁקִין
טַמָּאִים, לְתִרּוּמָה וְלִקְדֻשִׁים. וּבִגְמָרָא נִקְרָאָה טוֹמָאָה זֶה
"פְּסוֹל גּוֹרִייה". (6) בַּהֲלָכוֹת אֲבוֹת הַטּוֹמָאוֹת שֶׁם כָּתַב
רַבִּינוּ "כְּבִיעָה וּמִחֶטְמָה שׁוֹחֲקוֹת" פִּירוּשׁ קִימָעָא יוֹתֵר.

- ב. הַמִּשְׁקִין מִתַּטְמָאִין כָּל שֶׁהֵן, וּמִטַּמְאִין⁷ כָּל
שֶׁהֵן. אֲפֹלוּ טַפַּת מִשְׁקִין טַמָּאִים כְּחֶרְדֵּל שְׁנִנְעָה
בְּאֲכָלִין אוֹ בְּכָלִים אוֹ בְּמִשְׁקִין אַחֲרֵים - נִטְמָאוּ. וְאִף
עַל פִּי כֵן, אִין הַשּׁוֹתָה מִשְׁקִין טַמָּאִין נִפְסָל עַד
שֶׁיִּשְׁתָּה רַבִּיעִית,⁸ כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוֹ.

(7) אַחֲרֵים. (8) כְּבִיעָה וְחִצִּי שֶׁהֵן רַבִּיעִית הַלּוֹג.

- ג. כָּל הַמִּשְׁקִין מִצְטָרְפִין לְפֶסֶל אֶת הַגְּזוּיָה לְרַבִּיעִית.⁹
וְכָל הָאֲכָלִין מִצְטָרְפִין לְכְּבִיעָה לְטַמָּא טַמָּאָת
אֲכָלִים, וְלִכְחֲצִי פָּרָס לְפֶסֶל אֶת הַגְּזוּיָה. אֲפֹלוּ חֲטָה
עִם קֶמַח עִם בָּצֵק עִם תַּאֲנָה וְכֶשֶׁר וְכִיּוֹצֵא בְּאֵלוּ -
הַכֹּל מִצְטָרֵף.

- ד. הַעוֹר⁹ הַמִּחְבֵּר בְּכֶשֶׁר¹⁰, וְהַמֶּרֶק¹¹ וְהַתְּבִלִּין¹²,
וְהָאֲלָל¹³ - אִף עַל פִּי שִׁמְקָצוֹ חֲשֵׁב עָלָיו¹⁴
וּמִקְצָתוֹ לֹא חֲשֵׁב עָלָיו, מִקְצָתוֹ פְּלִטָתוֹ חִתָּה¹⁵
וּמִקְצָתוֹ פְּלִטָתוֹ סִפִּין¹⁶ - וְהַעֲצָמוֹת הַמִּחְבְּרוֹת
בְּכֶשֶׁר, וְהַגִּידִים, וְהַמְקוּמוֹת הַרְּפִים מִן הַקְּרָנִים וּמִן
הַטְּלָפִים, וְהַקְּנָפִים וְהַנּוֹצָה, וְהַמְקוּמוֹת הַרְּפִים מִן
הַצְּפָרִינִים וּמִן הַחֲרִטּוֹם הַמְּבִלְעִין בְּכֶשֶׁר - כָּל אֶחָד
מֵאֵלוּ מִתַּטְמָאִין וּמִטַּמְאִין, וּמִצְטָרְפִין לְכְּבִיעָה¹⁷ אוֹ
לְכְּחֲצִי פָּרָס.¹⁸

(9) בַּחֲלוּץ קִיז, שְׁנִינּוּ: הַעוֹר וְהַרוֹטֵב וְהַקּוֹפָה וְהָאֲלָל
וְהַעֲצָמוֹת וְהַגִּידִין וְהַקְּרָנִים וְהַטְּלָפִים מִצְטָרְפִים לְטַמָּא
טוֹמָאָת אוֹכְלִין. וּרְבִינוּ מְבִיא כֹאֵן אֶת הַדִּינִים שֶׁנֶּאֱמָרוּ
בַּמִּשְׁנָה כְּפִי שֶׁנִּתְבָּאֵרוּ בַּגְּמָרָא. (10) עוֹר כֶּשֶׁהוּא לְעַצְמוֹ
אֵינוֹ מִטַּמָּא, מִפְּנֵי שֶׁאֵינוֹ רָאוּי לֵאכִילָה, אֲבָל אִם הוּא דְּבוֹק
בַּפְּחוֹת מִכְּבִיעָה בִּשְׂרָה הוּא מְשַׁלְּמוֹ לְכְּבִיעָה וּמִטַּמָּא, מִפְּנֵי
שֶׁהוּא שׁוֹמֵר לְבִשְׂרָה וְכָל הַשּׁוֹמְרִים מִטַּמְאִים (עוֹקְצִין פֶּרֶק א
מִשְׁנָה א). (11) בַּמִּשְׁנָה כָּתוּב: "הַרוֹטֵב". בַּגְּמָרָא שֶׁם (קֶס,

הֵרָאב"ד הִיתָה הַגִּירָסָא שְׁלִפְנִינוּ, וְלִפְיֶכֶךְ כָּתַב שִׁמְחֶשְׁבָה
אֵינָה מוֹעִילָה, שֶׁהָרִי בְּטִלָה דַּעְתּוֹ. וּמִדְּרַבְרִי יוֹצֵא שֶׁהַחֶבְדֵּל
בֵּין בִּשְׂרָה נְבִילָה לְבִשְׂרָה הַמֵּת הוּא, שֶׁבִּשְׂרָה נְבִילָה אִין הַבִּצָק
צָרִיךְ מִחֶשְׁבָה, כִּי הוּא רָאוּי לִמְאָכֵל אֲדָם, מִהֶשְׁאִין-כֵּן
בְּבִשְׂרָה הַמֵּת, שֶׁאִין אֲדָם אוֹכֵל בִּצָק שֶׁהִיָּה מִמּוֹלָא בִּשְׂרָה הַמֵּת,
וְאִף-עַל-פִּי-כֵן מוֹעִילָה מִחֶשְׁבָתוֹ, מִפְּנֵי שֶׁכֶּשֶׁהוּא לְעַצְמוֹ לֹא
נִפְסָל מֵאֲכִילָת אֲדָם, וְאֵילֵמָלָא יֵדַע שֶׁשִּׁמְשׁוּם כִּיּוֹסִי לְבִשְׂרָה
הַמֵּת הִיָּה אוֹכְלוֹ (רָאָה הַשְּׁלֵמוֹת).

- ח. פְּנִיתִי⁶¹ מִן הַמֵּת שֶׁחֶפְזָהּ בְּבִצָק - הַכֹּל מִתַּטְמָא
טַמְאָה חֲמוּרָה⁶².

(61) שֵׁם. (62) אֲפִילוּ אֲדָם וְכָלִים שֶׁנִּגְעוּ בְּבִצָק, מִפְּנֵי
שִׁטְמוֹתָם מִתְּבוֹקַעַת וְעוֹלָה וְבוֹקַעַת וְיוֹדֶרֶת.

- ט. הַחוֹתֵף בְּשֶׁר מֵאֲדָם חֵי לְהֵאֲכִילוֹ לְכָלֵב⁶³, אִם
חֲשֵׁב עָלָיו⁶⁴ לְמֵאֲכִיל אֲדָם - הָרִי זֶה צָרִיךְ מִחֶשְׁבָה,
וְאֵינוֹ צָרִיךְ הַכֶּשֶׁר⁶⁵.

(63) מִחֶשְׁבָה זֶה אֵינָה מוֹעִילָה לַעֲשׂוֹת אֶת הַבִּשְׂרָה כְּאוֹכֵל לַעֲנִין
טוֹמָאָה, מִפְּנֵי שֶׁאוֹכֵל שֶׁאֵינוֹ רָאוּי לֵאדָם אֵינוֹ מִקְבֵּל טוֹמָאָה
(רָאָה מִס' כְּרִיתוֹת שֵׁם). (64) לְאַחֵר שֶׁחֲתָכוּ נִמְלֵךְ וְחִישַׁב
עָלָיו לִמְאָכֵל אֲדָם. הַמִּילִים "צָרִיךְ מִחֶשְׁבָה" מִיּוֹתוֹת, שֶׁהִיָּה
מְדוּבָר בְּחִישַׁב עָלָיו, אֲלֵא שֶׁנִּקְטַל לְשׁוֹן הַמִּשְׁנָה מִס' עוֹקְצִין
פ"ג, ב: הַחוֹתֵף מִן הָאֲדָם וְכִי צָרִיךְ מִחֶשְׁבָה וְהַכֶּשֶׁר.
(65) ה'חֲזוֹן אִישׁ מִגִּיהָ וְגוֹרִם "צָרִיךְ הַכֶּשֶׁר". וְכֵן כָּתַב רַבִּינוּ
בְּפִירוּשׁ לַמַּעֲלָה ה"ג, בְּדִין בִּשְׂרָה הַפּוֹרֵשׁ מִן הַחֵי, וְלַעֲנִין
הַכֶּשֶׁר אִין סְבָרָא לְחַלֵּק בֵּין חוֹתֵף לְבִין פּוֹרֵשׁ מֵאֵלָיו.

- י. גּוֹזֵל⁶⁶ שֶׁנִּפְסַל לְגַת⁶⁷ וְמֵת, אִף עַל פִּי שֶׁהִגַּת
בְּמִדְיָנָה⁶⁸ - הָרִי נִמְאָס בְּגַת⁶⁹, וְלִפְיֶכֶךְ צָרִיךְ
מִחֶשְׁבָה⁷⁰. חֲשֵׁב עָלָיו שֶׁהִעֲלָהוּ לְהֵאֲכִילוֹ לְנֹכְרִי -
הָרִי זֶה מִטַּמָּא, שֶׁהָרִי חֲשֵׁב עָלָיו לְמֵאֲכִיל אֲדָם. חֲשֵׁב
עָלָיו לְהֵאֲכִילוֹ לְכָלֵב - אֵינוֹ מִתַּטְמָא טַמָּאָת
אֲכָלִים⁷¹. הִיָּה זֶה שֶׁחֲשֵׁב עָלָיו לְהֵאֲכִילוֹ לְאֲדָם חֲרַשׁ
שׁוֹטֵה וְקָטָן - הָרִי זֶה טְהוֹר⁷². הַעֲלָהוּ פְּדִי
לְהֵאֲכִילוֹ לְאֲדָם - הָרִי זֶה טַמָּא; שֶׁיֵּשׁ לָהֶן מַעֲשֶׂה⁷³,
וְאִין לָהֶן מִחֶשְׁבָה.

(66) עוֹף קֶטָן. (67) טְהוֹרוֹת פ"ח מ"ו. (68) בַּעִיר
שֶׁאוֹכְלוֹסִיָּה מְרֻבִּים, וְאוֹכְלִים נִבְלָת עוֹף טְהוֹר. (69) נִדָּה
נ, ב. (70) אִף-עַל-פִּי שֶׁנִּבְלָת עוֹף טְהוֹר אֵינָה צָרִיכָה
מִחֶשְׁבָה בְּכֻרָכִים (רָאָה לַמַּעֲלָה סוֹף ה"ג). (71) מִפְּנֵי שֶׁלֹּא
יִיחָדוּ לִמְאָכֵל אֲדָם (רָאָה לַמַּעֲלָה פ"א ה"א). (72)
שֶׁמִּחֶשְׁבָתָם אֵינָה מוֹעִילָה. (73) מַעֲשִׂיהֶם מוֹעִילִים
כְּמַעֲשֵׂה אֲדָם בְּרִיאָה וּמְבוּגָר. כָּל הַדִּינִים שֶׁבַּהֲלָכָה זֶה שֶׁנֶּשְׁנו
שֵׁם.

יוֹם שְׁלִישִׁי כ"א אֲדָר ה'תש"פ

פֶּרֶק רַבִּיעִי

(1) יְבָאֵר כְּמָה שִׁיעוּר אוֹכְלִין וּמִשְׁקִין לְטַמָּא עֲצָמִים אוֹ
אַחֲרִים. וְדִין אִם כָּל הָאוֹכְלִין וְהַמִּשְׁקִין מִצְטָרְפִים לְשִׁיעוּר.
דְּבָרִים שֶׁהֵנִיחָם בַּחֲמָה וְנִתְמַעְטוּ אוֹ הֵנִיחָם בְּגִשְׁמִים וְנִתְפַּחוּ.

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום שלישי כ"א אדר - ספר טהרה - הלכות טומאת אוכלין קיג

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

ט. בֶּשֶׂר הָעֵגֶל שֶׁנִּתְפַּח³⁵ וּבֶשֶׂר זֶקֶנָה שֶׁנִּתְמַעֵט³⁶ - 14
מִשְׁתַּעֲרִין בָּמוֹת שֶׁהֵן³⁷. 15

(35) בבישול. בשר עגל רך גדל כשמבשלים אותו הרבה (רבינו שם). (36) בשר כזה מצטמק ומתמעט בבישול. (37) כפי כמותם בשעת הנגיעה. כגירסת רב ורבי חייא ורבי יוחנן במנחות נד, א.

י. הָאֵגוֹז וְהַתְּמָרִים וְהַשֶּׁקֶד הַמִּתְקַרְקָשִׁים³⁸ - 16
מִשְׁתַּעֲרִין בָּמוֹת שֶׁהֵן³⁷. 17

(38) המתקשקשים. כשהם לחים אינם מקשקשים וכשהם מתייבשים ומצטמקים כן מקשקשים.

יא. כָּל שְׁטֵמָאֵתוֹ³⁹ וְשַׁעוּרוֹ שׁוֹין - מִצְטָרְפִין זֶה עִם 18
זֶה. הֵיוּ שְׁטֵמָאֵת שׁוֹין אֶבֶל לֹא שַׁעוּרָן, שַׁעוּרָן אֶבֶל 19
לֹא שְׁטֵמָאֵת - אֵין מִצְטָרְפִין וְאִפְלוּ לְטֵמָא פְּקֵל 20
שֶׁבִשְׁנֵיהֶן⁴⁰. בִּיצֵד שְׁטֵמָאֵתוֹ וְלֹא שַׁעוּרוֹ? כְּגוֹן בֶּשֶׂר 21
הַמֵּת⁴¹ וְרֶקֶב שָׁלוֹ⁴². שַׁעוּרוֹ וְלֹא שְׁטֵמָאֵת? כְּגוֹן בֶּשֶׂר 22
הַמֵּת וּבֶשֶׂר הַנִּבְלָה⁴³. וְאֵין צָרִיךְ לוֹמַר, שָׂאֵם לֹא הֵיוּ 23
שְׁוִים לֹא בִשְׁעוּרָן וְלֹא בְּשְׁטֵמָאֵת, כְּגוֹן בֶּשֶׂר נִבְלָה⁴⁴ 24
וּבֶשֶׂר הַשֶּׁרִץ⁴⁵ - שָׂאֵין מִצְטָרְפִין. 25

(39) חומרת הטומאה. (40) ואין אנו אומרים הרי הטומאה החמורה כוללת גם טומאה קלה וראוי לה לחמורה להצטרף עם הקלה לכשיעור, וכן לעניין הברל בשיעורים יצטרף הדבר ששיעורו קטן עם זה ששיעורו יותר גדול, כשיש בשניהם יחד כדי השיעור הגדול. ולמה אין מצטרפים? מפני שהם שני מיני טומאה. (41) שמתמא בכזית. (42) בשר המת שהרקיב, ששיעורו במלוא חפניו (הלכות טומאת מת פרק ב הלכה י"א). ובכן שיעורם אינו שווה, אבל טומאתן שווה, שניהם מטמאים טומאה חמורה במשא ובאוהל. [ואף על פי שמת מטמא במגע ורקב לא, אין בכך שינוי בעצם חומרת הטומאה, אלא מפני שאי אפשר לו ליגע בכזית שלם או במלוא חפניו, שהרי הבשר התפורר לפירוורים זעירים]. (43) שניהם מטמאים בכזית, אבל מת מטמא טומאת שבעה ומטמא באוהל מה שאין כן נבילה. (44) מטמא במשא בלי נגיעה ושיעורו בכזית. (45) שיעורו בכעדשה ואינו מטמא במשא.

יב. אֶכְלִין טֵמָאִים - שַׁעוּרָם שְׁוֵה, שֶׁפֶל אֶכָּל טֵמָא 26
אֵינוֹ מְטֵמָא⁴⁶ אֶלָּא בִּבְיָצָה, וְשְׁטֵמָאֵת שְׁוֵה⁴⁷, שֶׁפֶל 27
אֶכָּל טֵמָא אֵינוֹ מְטֵמָא אֶלָּא בְּמִגַּע וְאֵינוֹ מְטֵמָא לֹא 28
אָדָם וְלֹא בָּלִים, לְפִיכָךְ מִצְטָרְפִין לְטֵמָא פְּקֵל 29
שֶׁבִשְׁנֵיהֶן⁴⁸. בִּיצֵד? בְּחָצִי בִּיצָה אֶכָּל רֵאשׁוֹן⁴⁸ וּבְחָצִי 30
בִּיצָה אֶכָּל שְׁנֵי שְׁבָלִין זֶה בָּזָה - הָרִי זֶה שְׁנֵי, וְאֵם 31
נִגַּע בְּתוֹרֵמָה - פֶּסְלָה⁴⁹. בְּחָצִי בִּיצָה אֶכָּל שְׁנֵי וּבְחָצִי 32
בִּיצָה אֶכָּל שְׁלִישִׁי שְׁבָלִין - הָרִי זֶה שְׁלִישִׁי⁵⁰. וְכֵן 33
כָּל פְּיוּצָא בָּזָה. אִפְלוּ חָצִי בִּיצָה אֶכָּל רֵאשׁוֹן וְחָצִי 34
בִּיצָה אֶכָּל רְבִיעִי שֶׁל קֹדֶשׁ שְׁבָלִין זֶה בָּזָה - הָרִי 35
הַכֹּל רְבִיעִי⁵¹. 36

(46) אוכלין אחרים. (47) כל האוכלין חומרת טומאתם

(א) פירש אב"י ציר סמ"ך המתמצה מן הבשר, ורבא פירש "שומנא" (פירש רש"י השומן שעל המרק) וכנראה "מרק" הוא אחד משני אלה. (12) פירוש "קיפה" שבמשנה, כרב פפא שם. (13) חתיכות קטנות של בשר שנשארו דבוקות בעור אגב הפשטו. (14) לאכילה. שם קבא, א. (15) חיה אכלה את הבשר והשאירה את העור ושרידי בשר דבוקים בו. (16) כשהפשטו את הבהמה בסכין נפלטו מתחת פי הסכין. שם נאמרו שני הפירושים הללו היינו: א. מקצתו חישוב ומקצתו לא חישוב; ב. מקצתו פלטתו חיה ומקצתו סכין, וקיבל רבינו את שניהם להלכה. (17) לטמא אוכלין. (18) לפסול את הגוויה. כל הדברים שנימנו בהלכה זו אינם מקבלים טומאת אוכלין בפני עצמם. אבל משלימים את השיעור כשיש עמהם אוכל אחר פחות מכשיעור.

ה. בִּבְיָצָה אֶכְלִין טֵמָאִים שֶׁהֵנִיחַן בְּחִמָּה וְנִתְמַעֵטוּ¹⁹ 1
- אֵין מְטֵמָאִים. וְכֵן בְּזִית מִן הַמֵּת אוֹ מִן הַנִּבְלָה 2
וּבְעֵדֶשָׁה מִן הַשֶּׁרִץ²⁰ שֶׁהֵנִיחַן בְּחִמָּה וְנִתְמַעֵטוּ - 3
טְהוּרִין. 4

(19) נתייבשו מחמת חום השמש וצמקו ולא נשאר בהם כביצה. (20) נתבאר בפרק ד מהלכות אבות הטומאות הלכה ב ששמונה שרצים האמורים בתורה מטמאים בכעדשה (ראה שם הלכה י"ג, פנים והערות, פרטי הלכה זו והלכה ו').

ו. בְּזִית חֶלֶב וְדָם וְנוֹתָר²¹ וּפְגוּל²² שֶׁהֵנִיחַן בְּחִמָּה 5
וְנִתְמַעֵטוּ - אֵין חֲבִיבִין עֲלֵיהֶן בִּרְתָּה. הֵנִיחַן בְּגִשְׁמִים²³ 6
וְנִתְפַּח²⁴ - חֲזָרוּ לְכָמוֹת שְׁהָיוּ. בֵּין לְטֵמָאָה 7
חֲמוּרָה²⁵, בֵּין לְטֵמָאָה קְלָה²⁶, בֵּין לְאִסוּר²⁷. 8

(21) בשר קדשים שנשאר אחר הזמן שקבעה התורה לאכילתו. (22) אם הכהן המקריב את הקרבן חישוב בשעת עבודתו לאכול את הבשר אחר הזמן שקבעה תורה - הרי זה פיגול. והאוכל כזית מאחד הדברים שנימנו כאן עונשו כרת. (23) את אותם הכזיתים שנתמעטו. (24) ויש בהם כזית. (25) מת ונבילה. (26) טומאת אוכלין. (27) אכילה. ואם הניח בגשמים פחות מכזית מעיקרו ותפח עד לכזית אסור מדברי סופרים.

ז. עֲלֵי בָצָלִים²⁸ וּבְנֵי בָצָלִים²⁹ שֶׁהֵן חֲלוּלִין: אִם יֵשׁ 9
בָּהֶם רִיר - מִשְׁתַּעֲרִין בָּמוֹת שֶׁהֵן³⁰; וְאִם הֵיוּ חֲלוּלִין 10
וְרִיקָנִים - מִמַּעַץ אֶת חֲלָלָן³¹. 11

(28) עוקצין פרק ב משנה ח. עלים אלה דומים לקנים חלולים ובתוכם ריר סמ"ך. (29) העלים היוצאים מבצלים שאינם מחוברים לקרקע. (30) מפני שגם הריר נאכל ולכן מצטרף לשיעור כביצה. (31) ואם אין כשיעור אחר שמיעכו אינו מטמא.

ח. פֶּת סַפְגִּין³² - מִשְׁתַּעֲרֵת בָּמוֹת שֶׁהֵיא³³. וְאִם יֵשׁ 12
בָּהּ חֲלָל³⁴ - מִמַּעַץ אֶת חֲלָלָהּ. 13

(32) נקובי כספוג. (33) עם הנקבים הקטנים. (34) מקום ריק גדול.

קיד שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום שלישי כ"א אדר - ספר טהרה - הלכות טומאת אוכלין

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

21 לְאֶכֶל שֶׁהָאֶכֶל³ נִתְּלָה בֵּהֶן מִן הָאֵילָן, כְּמוֹ עֶקְצִי
22 הַתְּאֵנִים וְהָאֲגָסִים וְקִצַּת הָאֲשְׁכּוֹל⁴, וְכֵן הַגִּרְעִינִים
23 וְכִיזָא בֵּהֶן מְדַבְּרִים שֶׁהָאֶכֶל צָרִיךְ לָהֶן. וְשׁוּמְרֵי
24 הָאֶכֶלִין - הֵן הַקְּלֵפָה שֶׁעַל הָאֶכֶל שֶׁהִיא שׁוּמְרָתוֹ.
25 וְכֵן כָּל פִּיזָא בְּזָה⁵.

(2) עוקצין פ"א מ"א. (3) הפרי. (4) יבואר לקמן בהלכה
כ. (5) בהלכה זו מבאר רבינו את המונחים, ובהלכות
הבאות יבוארו דיניהם.

26 ב. כָּל שֶׁהוּא יָד⁶ וְאֵינוֹ שׁוּמֵר - מִתְּטַמָּא וּמִטְמָא וְלֹא
27 מִצְטָרֵף⁷; וְכָל שֶׁהוּא שׁוּמֵר, אֵף עַל פִּי שְׁאִינוֹ יָד -
28 מִטְמָא וּמִתְטַמָּא וּמִצְטָרֵף; וְכָל שְׁאִינוֹ לֹא שׁוּמֵר וְלֹא
29 יָד - אֵינוֹ מִתְּטַמָּא וְלֹא מִטְמָא, וְאֵין צָרִיךְ לִשְׁמֹר
30 שְׁאִינוֹ מִצְטָרֵף⁸. בִּיצֵד מִתְּטַמָּא וּמִטְמָא וְאֵינוֹ
31 מִצְטָרֵף? שָׂאֵם נִגְעָה טִמְאָה בְּיָד - נִטְמָא הָאֶכֶל
32 הַתְּלוּי בּוֹ⁹; וְאֵם נִגְעָה טִמְאָה בְּאֶכֶל - נִטְמָא הַיָּד¹⁰; וְ
33 וְאֵין הַיָּד מִצְטָרֶפֶת עִם הָאֶכֶל לְהַשְׁלִימוֹ לְכַבִּיעָה¹¹ אוֹ
34 לְכַחֲצִי פָּרְסָה¹². אֲבָל אִם הָיָה שׁוּמֵר - הָרִי זֶה מִצְטָרֵף
35 לְכַבִּיעָה וְלְכַחֲצִי פָּרְסָה.

(6) שם. (7) יתבאר לקמן בהלכה זו. (8) מכיוון שלמדנו
ביד שמיטמא ומטמא, ואף-על-פי-כן אינו מצטרף, יש
ללמוד בקל-וחומר שהדבר שאינו מיטמא ומטמא אינו
מצטרף. [כותב רבינו לתרץ למה לא נאמר במשנה שאינו
מצטרף, ולפיכך הדגיש וכתב: "ואין צריך לומר"].
(9) היינו "מטמא". (10) היינו "מתטמא". (11) למדנו
בפרק הקודם, שאוכל אינו מטמא אחרים אם אין בו כביעה.
ומשמיענו רבינו כאן, שאם אין באוכל עצמו - בלי היד -
כזית שלם, אין מצרפים את היד להשלים את השיעור.
(12) לפסול את האדם האוכלו מלאכול בתרומה, ראה
למעלה פ"ד ה"א. בחולין קיח, א למדו דיני יד ושומר
מהמקרא.

36 ג. כָּשֵׁם¹³ שֶׁיָּד לְטִמְאָה, כֵּף יֶשׁ יָד לְהַכְשֵׁר¹⁴. שָׂאֵם
37 הַכְשֵׁר הַיָּד - הַכְשֵׁר כָּל הָאֶכֶל הַתְּלוּי בּוֹ¹⁵. וְיֶשׁ יָד
38 לְפָחוֹת מְכֻזִּית¹⁶. וְיֶשׁ שׁוּמֵר לְפָחוֹת מְכֻפּוֹל¹⁷. וְשׁוּמֵר
39 שֶׁחֲלָקוֹ¹⁸ - אֵינוֹ מִצְטָרֵף עִם הָאֶכֶל¹⁹.

(13) חולין קיח, ב. (14) נתבאר כבר, שאוכל אינו מקבל
טומאה כל זמן שלא הורטב באחד משבעת המשקין שנמנו
למעלה (פ"א ה"ב). (15) כר' יוחנן שם. (16) הכוונה
לטומאת עצמו, בהתאם לדעת רבינו (למעלה בפ"ד ה"א)
שטומאת עצמם בכל שהן (ראה 'תוספות' שם ד"ה אין יד).
(17) כר' יוחנן שם. מלשונו משמע שאין יד לפחות מכפול.
פול = מין שעועית, ואין בו כחצי זית (ראה רש"י שם ד"ה
ור' יוחנן). (18) שם קיט, ב. (19) מכיוון שכל חלק בפני
עצמו אין בו כדי שמירה.

40 ד. וּמִנְיֵין²⁰ לְשׁוּמְרֵי²¹ אֶכֶלִין שֶׁהֵן מִתְּטַמָּאִין עִם
41 הָאֶכֶלִין כְּשֶׁהֵן מִחֲפְרִין בֵּהֶן? שְׁנַאמֵר: עַל כָּל זֶרַע
42 זֶרַע אֲשֶׁר יִזְרַע²² - כִּדְרָךְ שְׁבָנֵי אָדָם מוֹצִיאִין

שווה ואפילו האחד ראשון לטומאה והשני רביעי אין
לראות בזה הבדל מהותי אלא מקרי, שזה נגע באב וזה נגע
בשלישי. (48) אוכל הנוגע באב הטומאה נעשה ראשון
ועושה את הנוגע בו שני לטומאה וכן הלאה. (49) היא
עצמה פסולה, אבל אינה פוסלת תרומה אחרת בנגיעתה.
(50) ופוסל את הקודש, אבל לא את התרומה, שאין רביעי
לתרומה. (51) ואינו פוסל את הקודש, שאין חמישי בקודש
אלא בפרה אדומה. משמיענו, שאין אנו תופסים את
הממוצע לומר הראשון משפיע להעלות במקצת את כוחה
של טומאת הרביעי.

1 יג. כְּבִיעָה אֶכֶל רִאשׁוֹן וְכַבִּיעָה אֶכֶל שְׁנִי שֶׁבִּלְלָן זֶה
2 בְּזָה - הַכָּל רִאשׁוֹן⁵². חֲלָקִין⁵³ - כָּל אֶחָד מֵהֶן שְׁנֵי⁵⁴.
3 נָפַל זֶה לְעֶצְמוֹ [וְזֶה לְעֶצְמוֹ] עַל כָּפֹר שֶׁל תְּרוּמָה -
4 פְּסָלוֹהוּ⁵⁵. נָפְלוּ שְׁנֵיהֶן כְּאֶחָד - עֲשָׂאוּהוּ שְׁנֵי⁵⁶.

(52) מפני שיש כאן שיעור שלם של ראשון. (53) לשני
חלקים. (54) שהרי אין בראשון לבדו כשיעור.
(55) נעשה שלישי ואינו פוסל אחרים. בכל מקום שאתה
מוצא ההגדרה של פסול, הכוונה שאינו מטמא ואינו פוסל
אחרים. (56) שהרי נגע בבת אחת בשיעור שלם של
ראשון.

5 יד. כְּבִיעָה אֶכֶל שְׁנִי וְכַבִּיעָה אֶכֶל שְׁלִישִׁי שֶׁבִּלְלָן
6 זֶה בְּזָה - הָרִי הַכָּל שְׁנִי. חֲלָקִין - כָּל אֶחָד מֵהֶן
7 שְׁלִישִׁי. נָפַל זֶה לְעֶצְמוֹ [וְזֶה לְעֶצְמוֹ] עַל כָּפֹר שֶׁל
8 תְּרוּמָה - לֹא פְּסָלוֹהוּ. נָפְלוּ שְׁנֵיהֶן כְּאֶחָד - פְּסָלוֹהוּ,
9 מִפְּנֵי שֶׁעֲשָׂאוּהוּ שְׁלִישִׁי.

10 טו. כְּבִיעָה אֶכֶל רִאשׁוֹן וְכַבִּיעָה אֶכֶל שְׁלִישִׁי שֶׁבִּלְלָן
11 זֶה בְּזָה - רִאשׁוֹן⁵⁷. חֲלָקִין - זֶה שְׁנִי וְזֶה שְׁנִי,
12 שֶׁהִשְׁלִישִׁי שְׁנַנְע בְּרִאשׁוֹן נִעְשָׂה שְׁנִי.

(57) כולו כראשון.

13 טז. כְּשִׁתִּי בִּיצִים אֶכֶל רִאשׁוֹן וְכְשִׁתִּי בִּיצִים אֶכֶל
14 שְׁנִי שֶׁבִּלְלָן - הַכָּל רִאשׁוֹן. חֲלָקִין לְשָׁנִים - כָּל אֶחָד
15 מֵהֶן רִאשׁוֹן. חֲלָקִין לְשִׁלְשָׁה חֲלָקִים אוֹ לְאַרְבָּעָה -
16 כָּל אֶחָד מֵהֶן שְׁנִי. וְכֵן כְּשִׁתִּי בִּיצִים אֶכֶל שְׁנִי וְכְשִׁתִּי
17 בִּיצִים אֶכֶל שְׁלִישִׁי שֶׁבִּלְלָן - הַכָּל שְׁנִי. חֲלָקִין לְשָׁנִים
18 - כָּל אֶחָד מֵהֶן שְׁנִי; לְשִׁלְשָׁה וְלְאַרְבָּעָה - הָרִי כָּל
19 אֶחָד מֵהֶן שְׁלִישִׁי.

פָּרֶק חֲמִישִׁי

(1) יבאר מה הן ידות האוכלין ושומריהם ומה דינם. מי
שהוא יד ואינו שומר, שומר ולא יד או לא זה ולא זה אם
מתטמא ומטמא ומצטרף. הבוצר לגת אם יש לו ידות או
הקוצר לסיכוך, וידות האוכלין שבססם בגורן. ודין שומר
ע"ג שומר והקליפות והגרעינים שמתמאין ומצטרפים. ודין
המתמאין ומטמאין ומצטרפין או שאינם מצטרפים או
שאינם מתמאין ולא מטמאין ולא מצטרפים.

20 א. יְדוֹת הָאֶכֶלִים² - הֵן הַעֲצִים הַרְפִּין הַסְמוּכִין

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום שלישי כ"א אדר - ספר טהרה - הלכות טומאת אוכלין קטו

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

- 1 לְרִיעָה: חֲטִים בְּשֻׁעֲרֵיהֶן²³ וּשְׁעָרִים בְּקִלְפֵיהֶן
2 וְעֲדָשִׁים בְּקִלְפֵיהֶן. וְהוּא הָדִין לְשָׂר הַשּׁוֹמְרִין.

(20) שם קיז, ב. (21) ע"פ כת"י תימן ודפוס רומי. בדפוסים: לשמורי. (22) ובפסוק שלאחריו כתוב: "ונפל מנבלתם עליו, טמא הוא לכם". (23) אינני יודע לפרש תיבה זו. בגמרא שם כתוב חיסה בקליפתה, וגם רבינו בפירושו לעוקצין פ"א מ"א גורס כך. [יש להניח שהשין מיותרת, ויש לקרוא "בעוריהן" כי אין קליפה לחיסה בדומה לשעורים או עדשים, אלא עור דקיק שאי אפשר להפרידו מגוש הקמח שבחיסה בלי טחינה וניפוי. ומלשונו של רש"י במנחות ע, ב ד"ה קליפת, משמע שהכוונה לקליפה שהחיסה טמונה בה לפני הדישה ונופלת אגב דישה].

- 3 ה. וּמִנֵּין לִידוֹת²⁴ הָאֲכָלִין שֶׁהֵן מִתְטַמְּאוֹת וּמִטְטַמְּאוֹת
4 כְּשֶׁהֵן מִחֻבְרִין עִם הָאֲכָלִין? שְׁנָאֵמַר: טָמֵא הוּא לָכֶם
5 - לְכָל שֶׁבְּצָרְכֵיכֶם²⁵.

(24) חולין קיח, א. (25) כל דבר הנצרך לכם בקשר עם אותו אוכל.

- 6 ו. הַבּוֹצֵר²⁶ לְגַת²⁷ - אֵין לוֹ יְדוֹת, שֶׁהִי אֵין לוֹ צֶרֶךְ
7 בֵּיד, מִפְּנֵי שְׁמוּצֵין אֶת הַמִּשְׁקָה²⁸.

(26) סוכה יג, ב. (27) הקוטף ענבים כדי לדרוך אותם בגת לעשיית יין. (28) היד סופגת יין, ולפיכך אין האדם רוצה בו.

- 8 ז. הַקּוֹצֵר²⁹ לְסֻפּוֹךְ³⁰ - אֵין לוֹ יְדוֹת³¹, שֶׁהִי אֵינוֹ
9 צָרִיךְ לֵיד.

(29) שם. (30) לסכך בו סוכתו. (31) כרב מנשיא שם.

- 10 ח. כָּל יְדוֹת³² הָאֲכָלִין שֶׁבְּסֻסָּן³³ בִּגְרִין - טְהוֹרִין.

(32) עוקצין פ"ג מ"ה. (33) "מכתתן ורצצן, מלשון בוססו מקדשך (ישעיה סג, יח)" (רבינו בפירושו שם). כר' יוחנן בסוכה יד, א.

- 11 ט. פְּסִיגָה³⁴ שֶׁל אֶשְׁפּוֹל שְׂרָקָה³⁵ - טְהוֹרָה. וְאֵם
12 נִשְׁתַּיֵּר בָּהּ גִּרְגָּר³⁶ אֶחָד - הִי זֹו יָד לְאוֹתוֹ גִּרְגָּר
13 וּמִקְבֵּלֵת טָמְאָה. וְכֵן³⁷ שְׂרָבִיט תְּמָרָה³⁸ שְׂרָקָה -
14 טְהוֹר. שֶׁיֵּר בּוֹ תְּמָרָה אַחַת - טָמֵא. וְכֵן שְׂרָבִיט
15 קִטְיֹוֹת³⁹ שְׂרָקָה - טְהוֹר. שֶׁיֵּר בּוֹ גִּרְגָּר אֶחָד - מִקְבֵּל
16 טָמְאָה.

(34) אשכול ענבים קטן היוצא משידרה האמצעית של האשכול, וענבים תלויים בו. (35) הוריד ממנה את הענבים (משנה שם). (36) ענב. (37) שם. (38) תמרים תלויות בדקל, באופן דומה לאשכולות ענבים, שידרה גדולה מרכזית מחוברת ישר לאילן, וממנה צומחים כעין ענפים קטנים שהתמרים מחוברות בהם ונקראים "שרביטים". (39) שם. המדובר בשרביטים שאינם ראויים לאכילה, אבל שרביטי אפונה וכדומה ראויים לאכילה כל זמן שלא נתייבשו, ומקבלים טומאה בתורת אוכל.

(50) עוקצין שם. (51) תוספתא עוקצין פ"ב ה"ג. (52) מין קטנית (ראה פ"א ה"טו). יש בני אדם ששולקים ואוכלים קליפות אלו. (53) שם. (54) שקלף קליפה דקה מאוד, ולא נשאר עליה כלום מבשר המלפפון עצמו.

- 17 י. לְעוֹלָם⁴⁰ אֵין שוֹמֵר עַל גִּבִּי שוֹמֵר⁴¹, אֶלָּא שוֹמֵר
18 אֶחָד בְּלִבְד הַסְמוּךְ לְאֶכָל הוּא הַנְּחָשֵׁב עִמּוֹ.

(40) חולין קיט, ב. (41) כגון הקליפה הירוקה שעל גבי קליפת האגוז.

- 19 יא. שְׁלֹש⁴² קְלִפּוֹת בְּבָצֵל: פְּנִימִית⁴³ - בֵּין שְׁלֹמָה
20 בֵּין קְדוּרָה⁴⁴ מִצְטָרֶפֶת⁴⁵; אִמְצָעִית⁴⁶ - שְׁלֹמָה
21 מִצְטָרֶפֶת⁴⁷, קְדוּרָה אֵינָה מִצְטָרֶפֶת⁴⁸; הַחִיצוֹנָה - בֵּין
22 כֶּף וּבֵין כֶּף טְהוֹרָה⁴⁹.

(42) עוקצין פ"ב מ"ד. (43) בשר הלבן של הבצל. (44) חתוכה, נקובה. (45) מפני שהיא עצמה אוכל. מובן שהיא מיטמאה מחמת עצמה, ואינה צריכה צירוף. ונקט לשון צירוף, משום הדינים הבאים. (46) קליפה שאינה נאכלת, וקליפה שניה (חיצונית) מקיפה אותה. (47) מדין שומר. (48) קליפה חתוכה אינה שומרת על הבצל, ונקלפת אגב משמוש בידים. (49) א. מפני שאין שומר על גבי שומר; ב. מפני שהיא נוחה ליפול כשנוגעים בה. פסק כר' יהודה, וחזר בו מדברי עצמו בפירושו שמסיים שם: "ואין הלכה כר' יהודה". ולמה פסק כר' יהודה נגד תנא-קמא? מפני שבחולין (קט, ב) מסתמכת הגמרא על דבריו (כסף-משנה).

- 23 יב. כָּל הַקִּלְפִּין⁵⁰ מִתְטַמְּאוֹת וּמִטְטַמְּאוֹת וּמִצְטָרֶפֶת, מִפְּנֵי שֶׁהֵן שוֹמֵר. קִלְפֵי פוֹלִין⁵¹ וְתוֹרְמוֹסִין⁵²: זֶרֶקֶן -
24 אֵינָן מִתְטַמְּאוֹת, כִּנְסָן לְאֶכָלִין - מִתְטַמְּאִין. וְאֵם נִשְׂאָר
25 בָּהֶן אֶכָל - בֵּין כֶּף וּבֵין כֶּף מִתְטַמְּאִין. קִלְפֵי מִלְּפָפוֹן⁵³,
26 אֶף עַל פִּי שְׂאִין בָּהֶן מִתוֹךְ הַמִּלְּפָפוֹן⁵⁴ - מִתְטַמְּאוֹת
27 טָמְאָת אֶכָלִין. הַשְּׁעוֹרִים⁵⁵, בְּזִמְן שֶׁהֵן יִבְשִׁין - קִלְפָתָן
28 מִצְטָרֶפֶת⁵⁶ עֲמָהֶן, וּבְזִמְן שֶׁהֵן לַחִין - אֵין מִצְטָרֶפֶת.
29 אֶכָל הַחִטָּה, בֵּין לַחָה בֵּין יִבְשָׁה - קִלְפָתָה מִצְטָרֶפֶת.
30

(50) עוקצין שם. (51) תוספתא עוקצין פ"ב ה"ג. (52) מין קטנית (ראה פ"א ה"טו). יש בני אדם ששולקים ואוכלים קליפות אלו. (53) שם. (54) שקלף קליפה דקה מאוד, ולא נשאר עליה כלום מבשר המלפפון עצמו.

- 25) במנחות ע, ב: שעורה שאינה קלופה אינה מצטרפת". והקשו על ברייתא זו מהדרשה של תנא דבי ר' ישמעאל המובאה למעלה בהלכה ד, ותירצו "הא (כאן) בלחות, הא ביבשות". פירוש, לחות אין מצטרפות, יבשות מצטרפות. ולא נתבאר טעמו של הברל זה. ואולי טעמו מפני ששעורה רכה מתקלפת בנקל. [רש"י שם מפרש להיפך: יבשות אינן מצטרפות מפני שאינן ראויות לאכילה, אבל לחות ראויות לאכילה ומצטרפות]. (56) ראה למעלה ה"ד.

- 26 יג. כָּל הַגִּרְעִינִין⁵⁷ מִתְטַמְּאוֹת וּמִטְטַמְּאוֹת וּמִצְטָרֶפֶת, וְלֹא
27 מִצְטָרֶפֶת⁵⁸, חוּץ מִגִּרְעִינֹת הָרֹטֵב⁵⁹; אֶכָל שֶׁל
28 תְּמָרָה יִבְשָׁה - אֵינָה מִצְטָרֶפֶת.
29

(57) עוקצין פ"ב מ"ב. (58) נידונים כיד ולא כשומר (ראה ה"ב). (59) תמרה רטובה, צעירה ולחה. ואם תוציא את גרעינה תתקלקל, ולפיכך דין הגרעין כשומר ומצטרף (רבינו בפירושו למשנה).

19 השום והבצלים והקפלוטות⁷⁹ בזמן שהן לחין,
20 והפטמה⁸⁰ שלהן בין לחה בין יבשה, והעמוד⁸¹
21 שהוא מכון כנגד האכל. ושרשי החזיר⁸² והנפוס⁸³.
22 ושרש צנון גדול - מצטרף, והסיב שלו⁸⁴ - אינו
23 מצטרף. ושרשי המנתא⁸⁵ והפיגם⁸⁶. ושרשי ירקות
24 שדה⁸⁷ וירקות גנה⁸⁸ שעקרן⁸⁹ לשתלים⁹⁰. והשורה⁹¹
25 של שבלת והלבוש שלה⁹². ועקצי תאנים וגורגרות
26 והפלסים⁹³ והרובין⁹⁴.

(78) עוקצין פ"א מ"ב. (79) מין בצלים קטנים (הרא"ש במשנה). (80) כעין כפתור שבראש הבצל. (81) כעין קנה יוצא מאמצעותו של הבצל, ובראשו כיס ובתוכו זרע הבצל. (82) חסא. (83) מין צנון. (84) כעין חוטים היוצאים מהצנון. (85) מין עשב, ושמו בכמה שפות "מנתה" (מם סגולה ותיו דגושה). (86) אל פג'אן בערבית. רבינו בפי"ה"מ. (87) הגדלים מעצמם בשדה. (88) שזורעים או שותלים אותה בגינה. (89) כך בכ"י תימן, וכן הגירסא במשנה. בדפוסים: שעיקרם. (90) במקום אחר, ולפיכך הוא צריך לשרשיהם. (91) צ"ל והשדרה (כתי" תימן, וכן הגירסא במשנה). כשמוציאים את החיטה מהשיבולת, נשאר שם במקומה כעין שלשלת עשויה חוליות חוליות כשידרה (רבינו במשנה). (92) הקליפה שגרעיני התבואה טמונים בה, והיא נופלת בשעת דישא. [בפי"ה"מ כתוב "קרום", אולם רבינו התכוון לקליפה שאמרנו]. (93) מין תאנים דקות (רבינו בפירושו למשנה שם). (94) עוקצין של חרובים. כלוסים וחרובים שניטלו עוקציהם מקדימים להתייבש, ולפיכך דין העוקץ כשומר.

27 כ. ואלו⁹⁵ מתטמאים ומטמאין ולא מצטרפין⁹⁶:
28 שרשי השום והבצלים והקפלוטות בזמן שהן
29 יבשים, והעמוד שאינו מכון כנגד האכל⁹⁷. ומלעין
30 של שבלים. והן השערות השחורות שבראש
31 השבלת שדומין כמו מסר⁹⁸. ועקצי האגסים
32 והקרוסמלין⁹⁹ והפרישין¹⁰⁰ והעזרדין¹⁰¹. ועקץ
33 דלעת - טפח הסמוך לאכל. ועקץ קונדס¹⁰² - טפח.
34 וכן יד הפרקיל - טפח מפאן וטפח מפאן. והפרקיל
35 הוא השריג¹⁰³ שהאשכולות תלויין בו. ויד
36 האשכול¹⁰⁴ - כל שהוא. וזנב האשכול¹⁰⁵ שרקנו¹⁰⁶
37 ויד המכבד של תמרה - ארבעה טפחים. והמכבד
38 הוא העץ האדם שהשריבטין תלויין בו, והתמרין
39 דבוקות בשריבטין. וקנה השבלת¹⁰⁷ - שלשה
40 טפחים. ויד פל הנקצרין - שלשה טפחים; ושאיין
41 דרפן להקצר¹⁰⁸ - ידיהם ושרשיהן כל שהן¹⁰⁹. כל
42 אלו מתטמאין ומטמאין ולא מצטרפין, מפני שהן
43 ידות אכלין.

(95) שם מ"ג. (96) דינם כיד, ולא כשומר. (97) רבינו מגדיר במונח "אוכל" רק את הגוש הפנימי שבמרכז הבצל בלבד, להוציא את כל חלקי הבצל הסובבים את הגוש הפנימי, ואף-על-פי שגם הם נאכלים. (98) משור.

1 יד. החותל⁶⁰ שעל הגרעינה של רטב⁶¹ - אין
2 מצטרף⁶², ושעל גרעינת היבשה - מצטרף⁶³; מפני
3 שהוא דבוק באכל, נחשב כאכל⁶⁴.

(60) קרום דק המבדיל בין בשר התמרה לבין גרעינה. "חותל" משמעותו ליפוף, מלשון המקרא (יחזקאל טז, ד): "והחתל לא חתלת". (61) של תמרה לחה. (62) משום שלא הוא שומר על הפרי אלא הגרעין, כמו שביארנו. (63) אף-על-פי שאינו שומר. (64) משמע, שהוא עצמו אוכל. [בפירושו למשנה כתב: "הוא דבק בעצם התמרים והוא השומר, לא הגרעין"].

4 טו. גרעינה⁶⁵ של רטב שניצאת מקצתה⁶⁶ - כל
5 שפנגד האכל מצטרף, והיוצא אינו מצטרף. וכן
6 עצם שיש עליו פשר - כל שפנגד הפשר⁶⁷ מצטרף.
7 הנה עליו הפשר מצד אחד⁶⁸ - אינו מצטרף ממנו
8 אלא העצם שתחת הפשר עד חלל העצם⁶⁹. ואם לא
9 היה לעצם חלל - רואין אותו כאילו הוא כעבי
10 האזוב⁷⁰. ושאר העצם אין מצטרף, שהעצמות⁷¹
11 לפשר כשומר הן חשובין.

(65) שם. (66) בתוספתא שם ה"א שנינו: "רוטב שנאכל חציו וחציו קיים, כנגד האוכל מצטרף. ושלא כנגד האוכל - אינו מצטרף", וסובר רבינו שהתוספתא מביאה דוגמא, אבל גם אם כל התמרה קיימת יוצא חלק מהגרעין - הדין כך (ראה ראב"ד וספ"ה-משנה). (67) כגון, שחלק מהעצם מגולה לגמרי, וחלק מוקף בשר מכל צד. (68) הבשר אינו מקיף את העצם סביב סביב. (69) רוב עצמות חלולות הן (תוספתא שם ה"א). (70) כאילו נחתכה העצם שמתחת לבשר, ונשאר ממנה כעובי איזוב מודבקת לבשר, וחלק דק זה מצטרף והשאר אינו מצטרף. כי עצם דקה מספיקה כדי לשמור על הבשר (ע"פ פירוש רבינו למשנה). (71) נימוק למה העצם מצטרפת.

12 טז. קולית⁷² שהיה עליה פשר אפלו כפול - גורר
13 את פלה לטמאה⁷³.

(72) עצם הירך (חולין קיט, א). (73) כחכמים שם, לפי גירסת הגר"א. ראה למעלה ה"ג.

14 יז. גרעיני זיתים⁷⁴ ותמרה, אף על פי ששלקן
15 לאכלין - אין מתטמאין⁷⁵.

(74) תוספתא עוקצין פ"ב ה"ג. (75) למעלה בהלכה יג אמרנו שגרעיני תמרה יבישה אינה מצטרפת, אבל מיטמא ומטמא משום יד. המדובר שם כשהגרעין בתוך התמרה, וכאן כשיצא לגמרי מן הפרי.

16 יח. גרעיני חרובין⁷⁶, אף על פי שפנסן לאכלין -
17 אין מתטמאין; שלקן לאכלין - מתטמאין⁷⁷.

(76) שם. (77) משום שהם מתרככים בכישול, וראויים למאכל אדם.

18 יט. ואלו⁷⁸ מתטמאין ומטמאין ומצטרפין: שרשי

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום שלישי כ"א אדר - ספר טהרה - הלכות טומאת אוכלין קיז

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

ב. בַּיִצָּה⁵ מְגַלְגֶּלֶת⁶ - מְשִׁיבֵי⁷ בַּהּ מְקוֹם לְגִמְעָה¹⁷
מִמֶּנּוּ אֵין שְׂאָר קְלִפְתָּהּ חֲבוּרָה⁸. וְשְׁלוּקָה⁹ - קְלִפְתָּהּ¹⁸
חֲבוּרָה עַד שְׁרִיצָן אֶת הַקְּלִפָּה¹⁰. וְאִם נִתְּבַלָּה¹¹
בְּקְלִפְתָּהּ¹², אָף עַל פִּי שְׂרִיצָה כָּלָה - חֲבוּרָה¹³.

(5) שם מ"ו. (6) צלויה קצת ולא נקרשה עדיין (ראה משנה, שבת לב, ב). (7) בעוקצין שם: "עד שיגוס", ומפרש רבינו עד שיעשה נקב. (8) משום שאינה שומרת על האוכל שבביצה, שהרי יצא דרך הנקב. (9) נתבשלה ונקרשה קצת, ואי-אפשר לגומעה ע"י נקב קטן. (10) כי הקליפה השלימה שומרת על הביצה. (11) נתן בה תבלין. (12) הדביק את התבלין על קליפה, והם נספגים לתוך הביצה דרך הקליפה. (13) מפני שהאדם רוצה להחזיקה בתוך שבירי הקליפה המתובלת כדי שתספוג את התבלין (ע"פ 'כסף משנה').

ג. עֲצָם¹⁴ שֵׁשׁ בּוֹ מֵח - חֲבוּרָה עַד שְׁרִיצָן¹⁵. צִמְרָה¹⁶
שְׂבָרָאשִׁי הַכֶּבֶשִׁים וְשֶׁעַר שְׂבָזָן הַתְּיָשִׁים, אָף עַל פִּי²¹
שְׂחָרְכָן בְּאוּר - הִרִי הֵן חֲבוּרָה עַד שִׁיתְחִיל לְתִלְשׁ.²³
(14) משנה, שם. (15) את העצם. (16) תוספתא עוקצין פ"ב ה"ו.

ד. בְּנִפִי חֲגָבִים¹⁷ וְקִשְׁקִישֵׁי דָגִים, אָף עַל פִּי שֶׁהַעֲבִיר
סָפִין עֲלֵיהֶן¹⁸ - חֲבוּרָה עַד שִׁיתְחִיל לְקַלֵּף. הַרְמוֹן²⁵
שְׂפָרְדוֹ¹⁹ - חֲבוּרָה עַד שִׁקִּישׁ עָלָיו בְּקִנְיָה²⁰.

(17) תוספתא, שם. [ה'כסף משנה' מציין: תוספתא טבול-יום פ"ד. בספרים שלפנינו, אין במס' טבול-יום יותר משני פרקים, וה'כסף משנה' הוסיף עליהם את שני הפרקים הראשונים מעוקצין, ויצא לו שפ"ב מעוקצין הוא פ"ד ממס' טבול-יום. יש להעיר, שתוכן שני הפרקים הללו מוכיח שמקומם הנכון הוא במסכת עוקצין]. (18) והפרידן קצת מן הבשר. (19) משנה, שם פ"ב מ"ו. תוכו של רימון עשוי חדרים חדרים והגרגירים הנאכלים דבוקים בקליפותיהם, וכשמייבשים את הרימון ומנענעים אותו נפרדים הגרגירים מן הקליפה (רבינו בפירוש). (20) הגרגירים אינם נפרדים לגמרי מן הקליפה היבשה, אלא אם מכים עליה במקל. ולפיכך דין הקליפה כשומר כל זמן שלא הקיש בקנה.

ה. הַשְּׂרָבִיטִים²¹ שֶׁל תְּמָרִים - אֵינָן חֲבוּרָה זֶה לָזֶה²².
(21) תוספתא, שם פ"א ה"ד. במכבד היוצא מגזע הדקל צומחים כמה שרביטים (שבטים דקים) שהתמרים תלויות בהם (ראה למעלה פ"ה ה"כ). (22) ואם נגעה טומאה באחד מהם לא נטמאו האחרים, ואף-על-פי שכולן יוצאות מאותו המכבד.

ו. מְלַפְפוֹן²³ שֶׁתִּכְוֶה²⁴ וּנְתָנוּ עַל הַשִּׁלְחָן - חֲבוּרָה²⁵
עַד שִׁיתְחִיל לְפָרֵק²⁶. הַתְּחִיל לְפָרֵק - חֲתִיכָה וְכָל
הָעוֹלָה עִמָּהּ²⁷ חֲבוּרָה, וְהַשְּׂאֵר אֵינּוּ חֲבוּרָה²⁸. פִּקָּה
הַתְּחִתוֹנָה²⁹ - חֲבוּרָה לְעִצָּמָהּ, וְאֵינָה חֲבוּרָה לְחֲתִיכוֹת.
הֵיוּ שְׁנַיִם אוֹ שְׁלֹשָׁה מְלַפְפוֹנוֹת, וְחֲתַךְ כָּל אֶחָד מֵהֶן
וְהִנִּיחָן עַל הַשִּׁלְחָן, וְהַתְּחִיל בְּאֶחָד מֵהֶן - זֶה

(99) מין תפוחים זעירים (שם מ"ו). (100) חבושים. (101) "זעורים" בשפה המדוברת בישראל. (102) מין ירק מר כשהוא חי, ומרירותו מתגדפת על-ידי שרייה במים חמים (ערוך). (103) ענפי הגפן הדקים נקראים שריגים, ומפני שכמה אשכולות תלויים בכל שריג צריך הוא ליד באורך טפח מכאן וטפח מכאן. (104) העוקץ המחובר לשריג. (105) סוף האשכול. (106) הוריד ממנו את הענבים, ונשארו הענבים שבאשכול בקצהו שהיה מחובר לשריג, מפני שעץ הזנב הוא דק, והענבים שבחלק הנשאר מרובים וגדולים - צריך שיעור גדול כדי להחזיק את האשכול. (107) שיבולת הוא החלק העליון של התבואה, שבו טמונים הגרגירים. וכל שלמטה מהשיבולת - נקרא קנה. (108) אלא עוקרים אותו. (109) בין גדול ובין קטן.

כא. וְאִלּוּ¹¹⁰ לֹא מִתְטַמְּאִין וְלֹא מִתְטַמְּאִין וְלֹא
מִצְטַרְפִּין: שְׂאֵר כָּל הָעֲקִיצִים. וְשְׂרִישֵׁי קִלְחֵי הַכְּרוֹב.
וְחִלְפֵי תְרִידִים¹¹¹ וְחִלְפֵי הַלֶּפֶת. וְהֵן הָעֲקָרִין שֶׁנִּשְׁאָרוּ
בְּקִרְכָּע כְּשֶׁלֶקְטוּ הַכְּרוֹב וְהַלֶּפֶת וְחִזְרוּ וְהִחֲלִיפוּ¹¹².
וְכָל הַשְּׂרִישִׁין שֶׁדִּרְכָן לְהַגִּזּוּ שְׁנַעֲקָרוּ עִם הָאֲכָל¹¹³.
הַפְּטָמָה¹¹⁴ שֶׁל רְמוֹן - מִצְטַרְפָּת, וְהַגִּזּוּ¹¹⁵ שֶׁלּוֹ - אֵינּוּ
מִצְטַרְפִּין.

(110) שם מ"ד. (111) בערבית "סלק" (רבינו בפירושו למשנה). (112) הצמיחו שנית תרד ולפת. (113) ואין האוכל צריך להם כלל. (114) בראש הרימון נמצא כעין כפתור, ואם יינטל ייגרם נזק לפרי, ולפיכך דינו כשומר. (115) השערות הגדלות סביב הפיטמא.

כב. הַרְמוֹן¹¹⁶ וְהָאֲבִטִּיחַ שֶׁנִּמְזָק¹¹⁷ מִקְצָתוֹ - אֵין
הַנִּשְׁאָר חֲבוּרָה לְאוֹתוֹ שֶׁנִּמְזָק¹¹⁸. וְאֵין הַנִּשְׁאָר מִן
הַקְּלִפָּה¹¹⁹ מִצְטַרְפָּה, שֶׁהִרִי אֵין שְׂמִירָתוֹ מוֹעֵלֶת
כְּלוּם¹²⁰. וְכֵן אִם הָיָה שֶׁלֶם מִכָּאן וּמִכָּאן וְנִמְזָק
בְּאִמְצָעוֹ¹²¹ - אֵין הַצִּדִּדִּין חֲבוּרָה זֶה לָזֶה, וְאֵין קְלִפְתּוֹ
מִצְטַרְפָּת. עָלֵי יִרְקוֹת: יִרְקוֹן¹²² - מִצְטַרְפִּין,
וְלִבְנִים¹²³ - אֵינָם מִצְטַרְפִּין, שֶׁהִרִי אֵינָן כְּלוּם.

(116) שם פ"ב מ"ג. (117) נמס, הרקב. (118) ואין הנימוק יד ולא שומר. (119) שלא נרקבה. (120) שהרי הרקב אותו חלק הפרי שהיא שמרה עליו. (121) פירוש, נימוק חלק מבשר הרימון באופן שחלק הרימון שלא נימוק נחלק לשני חלקים, והרקב מפריד ביניהם. (122) ראויים לאכילה או שומרים על הירק. (123) נכמשו.

פֶּרֶק שְׁשִׁי

(1) יבאר הדבר שהוא חיבור לאוכל ואם חיבור אדם חיבור. אוכל פירות שהוא מכונס ודבק זה בזה אם מצטרף לכביצה לטמא אוכלין אחרים. היו גושים הרבה זה בצד זה ונגע אב הטומאה באחד מהם וכו'.

א. הָאֲגוּזִין² וְהַשְּׂקָדִים שֶׁנִּסְדָּקָה קְלִפְתָּן - עֲדִין הוּא
חֲבוּרָה לְאֲכָל³ עַד שְׁרִיצָן⁴ אֶת הַקְּלִפָּה.

(2) עוקצין פ"ב, מ"ה. (3) הקליפה היא כמחוברת לאוכל, ויש עליה תורת שומר. (4) ישבר.

קִיחַ שִׁיעוּרֵי רַמְבַּ"ם ג' פְּרָקִים לְיוֹם - יוֹם שְׁלִישִׁי כ"א אֲדָר - סֵפֶר טְהוֹרָה - הַלְכוֹת טוֹמָאָת אוֹכְלִין

מוֹתוֹן מִהַדוֹרֹת וּגְשַׁל עִם רַמְבַּ"ם לַעֲם - מוֹסֵד הָרֵב קוֹק

וּלְפִי זֶה, עָלִינוּ לִפְרֹשׁ אֶת דִּין הַמַּחֲתֵךְ יִרְקוֹת שְׁבָה"ז
כִּשְׁהַטְהוֹר עוֹלָה עִם הַטְמָא.

י. כָּל הָאֲכָלִין⁴⁶ שֶׁהֵיוּ עָלֵין⁴⁷ אוֹ קָלְחִין מִחֻבְרִין בָּהֶן: 16
אֶת שְׁדִּירָכּוֹ לְהֶאֱחֹז בְּעֵלָה - אוֹחֲזִין אוֹתוֹ בְּעֵלָה, 17
בְּקָלַח - אוֹחֲזִין אוֹתוֹ בְּקָלַח; אִם נִתְּלָה עִמּוֹ - הָרִי 18
זֶה חֲבוּר בְּטָבוֹל יוֹם⁴⁸, וְאֵין צָרִיךְ לוֹמַר בְּשֶׁאֵר 19
הַטְמָאוֹת. וְכֵן אִם הָיָה לוֹ יָד - אוֹחֲזִין אוֹתוֹ בְּיָד 20
שְׁלֹ⁴⁹. הֵיתָה לוֹ יָד וְעֵלָה - אוֹחֲזִין אוֹתוֹ בְּאֵי זֶה מֵהֶן 21
שְׁוִירָצָה⁵⁰. לֹא הֵיתָה לוֹ יָד וְלֹא עֵלָה - בְּזֶה אָמְרוּ: אִם 22
אוֹחֲזִי בְּטְמָא וְהִשְׁנִי עוֹלָה עִמּוֹ - חֲבוּר, וְאִם לֹא - 23
אֵינוֹ חֲבוּר. 24

(46 שם. (47 עלים שלו. (48 טמא שטבל נקרא 'טבול
יום', ונשארה עליו טומאה קלה עד הלילה. (49 ואם
האוכל עולה כשמגביהים את היד, הרי זה חיבור.
(50 פירוש, אם יאחז באחד מהם - ביד או בעלה - ויעלה
הכול עמו, הרי זה חיבור (תוספתא שם פ"ב ה"ג).

יא. הָאֲגוּזִין⁵¹ שֶׁקָּצְצוּ בְּעֶקְצֵיהֶן⁵² כְּשֶׁהֵן רַבִּין 25
וְאִמְנָן⁵³ כֵּלָן כְּמוֹ חֶבְלִים⁵⁴, וְכֵן הַבְּצָלִים שֶׁחֲבוּרֵן בְּדִרְךָ 26
הַזֹּאת - הָרִי אֵלָיו חֲבוּר⁵⁵. הַתְּחִיל לְפָרֵק בְּאֲגוּזִים 27
וּלְפָקֵל⁵⁶ בְּבָצָלִים - אֵין הַשֶּׁאֵר חֲבוּר⁵⁷. אֲפֹלוּ הֵיוּ 28
לְפָנָיו מֵאָה פוּר - אֵין כֵּלָן חֲבוּר, שֶׁהֵרִי הוֹכִיחַ 29
שֶׁדַּעְתּוֹ לְפָרֵק הַכֵּל. 30

(51 עוקצין פ"ב מ"ה. (52 עם העוקצים. (53 חרום
וחיברם למחרות. [רבינו בפירושו למשנה כותב, מלשון
'ויהי אומן את הדסה' (מגילת אסתר ב) ומשמעותה מאסף
ומקבץ]. (54 קשר אותם בעוקציהם בחוט זה על יד זה,
ויצא חבל ארוך מלא אגוזים. (55 מפני שנתחברו על-מנת
לקיימם יחד זמן רב. (56 "להכרית עליון שלו ולהסיר את
הנתלה בו" (רבינו בפירושו למשנה, מעשרות פ"א, מ"ו).
(57 אף-על-פי שהם עדיין מחוברים כמקודם, דינם כאילו
נפרדו זה מזה (והנפרדים כל-שכן שאינם חיבור). והטעם,
מפני שחיבור מלאכותי בידי אדם אינו חיבור (ראה ה"ב)
אלא-אם-כן נתחברו לקיום של קבע ('חזון נחום' במשנה).

יב. קְלִיעָה⁵⁸ שֶׁל שוֹם⁵⁹ שֶׁנִּפְלָו מִשְׁקִין עַל אֶחָד 31
מֵהֶן⁶⁰ - הוּא טְמָא⁶¹ וְחֲבוּר⁶² טְהוֹר; שֶׁאֵין חֲבוּרֵי 32
אָדָם חֲבוּרֵי⁶³ לְכָל דָּבָר. וְכֵן אֶתְרוֹג שֶׁנִּפְרַשׁ⁶⁴ וְתַחֲבוּ 33
כְּכֹשׁ⁶⁵ אוֹ בְּקִיסָם - אֵינוֹ חֲבוּר. 34

(58 תוספתא, שם פ"א ה"ד. (59 מגדלי שום רגילים לחבר
את עלי השומים המיובשים כעין קליעת שער. (60 על
שום אחד. (61 הוכשר לקבל טומאה. (62 השומים
המחוברים אליו באותה קליעה. (63 כשלא נתחברו לקיום
זמן רב, וקליעת שום חיבור עראי הוא ('חזון נחום').
(64 נתחלק, נחתך. (65 הברזל שבראש הפלך.

יג. עֶסֶה⁶⁶ שֶׁלִּישָׁה בְּמִי פְרוֹת⁶⁷ - אֵינוֹ חֲבוּר; שֶׁאֵין 35
לָהּ דָּבָר שֶׁמַּחֲבֵר אֶת הָאֲכָלִין אֲלָא שְׂבָעָה מִשְׁקִין 36
בְּלִבָּהּ. 37

1 שֶׁהַתְּחִיל בּוֹ חֲבוּר, וְהַשֶּׁאֵר אֵינוֹ חֲבוּר³⁰. אֲפֹלוּ אָמַר: 1
2 חֲצִיו אֵנִי אוֹכֵל שְׁחִירִית³¹ וְחֲצִיו עֶרְבִית - זֶה הַחֲצִי 2
3 שֶׁהַתְּחִיל בּוֹ חֲבוּר, וְהַשֶּׁאֵר אֵינוֹ חֲבוּר³².

(23 שם פ"ב ה"ה. (24 ולא הפריד את החתיכות אלא
נשארו מחוברות קצת למטה. (25 אם נגעה טומאה
בחתיכה אחת נטמאו כולן. (26 להפריד את הפרוסות זו
מזו. (27 כשמגביהים פרוסה אחת, עולות עמה עוד שתיים
או שלוש פרוסות, מפני שהן דבוקות זו לזו. (28 לחלק
שעלה, אבל הפרוסות שנשארו חיבור זו לזו. (29 במקום
הצומח מן הקנה. (30 כל הפרוסות שבו, דינן כאילו הן
מחוברות. (31 פירוש, החצי מכל מלפפון ומלפפון.
(32 אפילו חציו השני מהמלפפון שבדעתו לאכול עכשיו.
ואין אנו אומרים שמכיוון שבדעתו לאכול כל החצאים
והתחיל לאכול - דינם כחתיכה אחת. [דברי התוספתא לפי
גירסת רבינו, הם סתומים וקשה מאוד להבינם ולהסבירם,
וכל הפירושים שנאמרו בהם הם דחוקים מאוד. ולהג"ר"א
גירסא אחרת בתוספתא זו. ראה 'תוספתא ראשונים' לר"ש
ליברמן].

4 ז. הַמַּחֲתֵךְ יִרְקוֹת³³ וְכִיּוֹצֵא בָּהֶן לְבִשָּׁל, אֵף עַל פִּי 4
5 שְׁלֹא מִרְקָ³⁴ וְהַבְּדִיל³⁵ - אֵינוֹ חֲבוּר³⁶; אֲלָא אִם 5
6 נְטָמָא זֶה - לֹא נְטָמָא זֶה, אֵף עַל פִּי שֶׁהוּא מְעַרָה³⁷ 6
7 בּוֹ. חֲתָף לְכַבֵּשׁ אוֹ לְשַׁלֵּק³⁸ אוֹ לְהַנִּיחַ עַל הַשִּׁלְחָן - 7
8 הָרִי זֶה חֲבוּר³⁹, וְאֲפֹלוּ הַתְּחִיל לְפָרֵק מֵה שְׁחַתְּפוֹ⁴⁰.

(33 משנה, שם פ"ב, ה. (34 לא גמר את החיתוך,
והחתיכות מחוברות במשהו. (35 פירוש - ולא הבדיל.
התיבה "שלא" נמשכת גם ל"הבדיל". (36 יודע הוא
שהחתיכות תתפרקנה בבישול, ולכן אינו מעוניין כלל
בחיבורן ולפיכך אינו חיבור לטומאה. [נתבאר כמה פעמים,
שלענין טומאה וטהרה, המחשבה היא אחד הגורמים
המכריעים]. (37 מחובר קצת. (38 לבישול קל. רבינו
מפרש בכל מקום, ששליקה פחותה מבישול. והר"ש כאן
וגם רש"י בכמה מקומות פירשו, ששלוך משמעותו מבושל
הרבה. ראה למעלה ה"ב. (39 מפני שהוא מעוניין בכך
שיינטלו בבת אחת. (40 אף-על-פי-כן החתיכות שלא
פירק הן חיבור, ואין אנו אומרים הרי גילה דעתו שרוצה
לפרק את הכול (על פי פירוש רבינו למשנה, שם).

9 ח. כָּל אֲכָלִי שֶׁעָדִין לֹא פָּרֵק - חֲבוּר, וְאִם נְטָמָא 9
10 מִקְצָתוֹ - נְטָמָא כֹּל.

(41 האמור בהלכה זו הוא סיום ההלכה הקודמת.

11 ט. אֲכָלִי⁴² שֶׁנִּפְרַשׁ⁴³ וּמְעַרָה מִמִּקְצָתוֹ, וְנִגַּע טְמָא 11
12 בְּאֶחָד מֵהֶן: אִם אוֹחֲזִי בְּזֶה שֶׁנִּגַּע בּוֹ וְהִשְׁנִי עוֹלָה 12
13 עִמּוֹ - הָרִי זֶה חֲבוּר⁴⁴; וְאִם כְּשֶׁאוֹחֲזִי בְּזֶה הַטְמָא 13
14 וּמִגְבִּיהוֹ לְשִׁמְט הָאֲחֵר וְיָפַל - אֵינוֹ חֲבוּר⁴⁵, אֲלָא הָרִי 14
15 זֶה הָאֲחֵר כְּנֹגַע בְּרֹאשׁוֹן שֶׁנְּטָמָא.

(42 טבול-יום פ"ג מ"א. (43 נחלק. (44 כחכמים, שם.
(45 ואף-על-פי שהטמא עולה עם זה שלא נגע בטומאה.

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום שלישי כ"א אדר - ספר טהרה - הלכות טומאת אוכלין קיט

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

- 66 שם. (67) מיצי פירות שלא נמנו למעלה בפ"א ה"ב בין שבעת המשקין המכשירים את האוכלין לקבל טומאה.
- 1 יד. הממנע⁶⁸ אכלין זה בזה וקבצן, כגון הדבילה⁶⁹ והתמרים והצמוקין שקבצן ועשאן גוף אחד⁷⁰ -
- 2 אינן חבור. לפיכך, עגול של דבילה⁷¹ שנפלו משקין
- 3 טמאין על מקצתו - הרי זה נוטל ממנו מקום
- 4 המשקין בלבד, והשאר טהור⁷².
- 5 (68) תוספתא, טהרות פ"א ה"א. (69) תאניה יבישה ('ערוך'). (70) עלידי לחץ חזק. (71) דרכם לקבץ את התאנים ולחברן, עלידי לחץ, לגושים עגולים - ונקראים "עיגולי דבילה". (72) תוספתא, טבול-יום פ"ב ה"ו.
- 6 טו. התמרים⁷³ והגרוגרות⁷⁴ ששלקן ונעשו אום⁷⁵ -
- 7 הרי זה חבור⁷⁶.
- 8 (73) תוספתא, עוקצין פ"ב ה"ב. (74) תאנה יבישה נפרדת. (75) גוש גדול אחד. (76) מכיוון שזה חיבור של קבע.
- 9 טז. הזיתים⁷⁷ שעטנן⁷⁸ ונעשו גוש אחד - הרי זה
- 10 חבור, מפני שמתחלה לא נתנו למעטן אלא על מנת
- 11 שיינקו זה מזה⁷⁹. לפיכך, שרץ⁸⁰ שנמצא על אום
- 12 של זיתים, והן הזיתים שנעשו כלן גוף אחד, אפלו
- 13 נגע בכשעורה - הפל טמא, שהפל גוף אחד. היתה
- 14 לוא⁸¹ אום של זיתים ועתיד להפכה⁸² - בין שתקע
- 15 בה את היתד⁸³, אף על פי שיש בה גושים הרבה⁸⁴,
- 16 אינן חבור⁸⁵. ואם משהפכה נעשו אום⁸⁶ - אינן חבור⁸⁷.
- 17 (77) תוספתא, טהרות פ"א ה"ב. (78) החפירה שנותנים בה את הזיתים העומדים לסחיטה כדי שיתרככו, נקרא "מעטן" בלשון המשנה, ומכאן המונח "עטנן", ופירושו, נתן את הזיתים במעטן. ראה פירוש רבינו לטהרות פ"ט מ"א. (79) זיתים נפרדים אינם מוציאים כל השמן האצור בהם, אבל כשהם נעשים כגוש אחד עוברת טיפות השמן מזית לחבירו ומתקבצות לכמות ניכרת המתמצית מן הגוש בלחץ הקורה והאבנים. (80) משנה, טהרות פ"ט ח. (81) תוספתא, שם פ"י ה"ז. (82) וכשיהפוך אותה תתפרק. (83) יתד מיוחדת להפיכת גושי זיתים. (84) שטרם נתפרקו. (85) ואם נגע בזית אחד לא נטמאו שאר הזיתים שבגוש, מפני שדעתו להפכם ולפרקם. (86) נתחברו שנית מאליהם. (87) אחר הוצאת שמנם, אין האדם מעוניין בחיבורם, ועוד: מפני שנתחברו מאליהם בלי פעולה מיוחדת של האדם (הגר"א בפירושו לתוספתא).
- 17 יז. אכל⁸⁸ פורד⁸⁹ שהוא פלו מכנס ודבק זה בזה,
- 18 אף על פי שאינו חבור להטמא⁹⁰ ואינו כגוף
- 19 אחד כמו שבארנו⁹¹ - הרי הוא מצטרף לכביצה
- 20 לטמא טמאת אכלים אחרים⁹². ואם לא כנסו⁹³
- 21 אלא הרי הוא מפרד, כמעשה קדרה⁹⁴ והקטנית -
- 22 אינו מצטרף⁹⁵ עד שיקבצם ויעשו גוש אחד⁹⁶.
- 23 היו גושים הרבה זה בצד זה, ונגע אב הטמאה
- 24 באחד מהן - הרי הוא ראשון, והגוש שפצדו שני,
- 25 ושפצד השני שלישי, ושפצד השלישי רביעי⁹⁷.
- 26 (88) משנה, עדיות פ"ג מ"ב. (89) גוש ובו כמה תאנים או תמרים וכדומה דבוקים יחד. (90) אם נגע בפרי אחד שבגוש, לא נטמאו האחרים. (91) למעלה בהלכה יד. (92) נתבאר למעלה (פ"ד ה"א) שאוכל פחות מכביצה מתטמא, אבל אינו מטמא אחרים. פסק חכמים, שם. (93) טבול-יום פ"ב מ"ה. (94) גרעיני תבואה וגרגירים קטנים אחרים שמבשלים אותם בקדירה (רבינו בפירושו למשנה). (95) לטמא אחרים, אפילו אם כולם טמאים. (96) רבינו מפרש מה שאמרו במשנה "אינו חיבור" הכוונה לטמא אחרים. (97) במשנתנו: "הרי אלו יימנו". ופירש רבינו: מונים בהם ראשון ושני, וכן הלאה.
- 27 יח. כפר⁹⁸ של תרומה שהיתה ראשון לטמאה
- 28 והשיף⁹⁹ לה אחרות - כלם ראשון¹⁰⁰; פרשה -
- 29 היא ראשון וכלן¹⁰¹ שניות¹⁰². היתה שניה והשיף
- 30 לה אחרות - כלן שניות; פרשה - היא שניה וכלן
- 31 שלישיות¹⁰³. היתה שלישית והשיף לה אחרות -
- 32 היא שלישית וכלן טהורות¹⁰⁴, בין שפרשו בין שלא פרשו¹⁰⁵.
- 33 (98) טהרות, פ"א מ"ח. (99) קירב והדביק. מדובר בבצק, ונקט לשון נשיכה, מפני שאחת נושכת מחברתה בשעה שמפרידים אותן, בין לפני אפיה ובין לאחר מכאן (הרא"ש מ"ז). (100) אם נגע בה אוכל נעשה שני, כאילו נגע בראשונה, אע"פ שלא נעשו גוש אחד ממש. והטעם, מפני שהנשיכה עושה חיבור. (101) כל האחרות. (102) הנשיכה אינה חיבור מלא כמו גוש אחד שנשאר בטומאתו אפילו אחר שנחלק, והיא (הנשיכה) מועילה רק לענין שהנוגע בהן כל זמן שלא נפרדו, יהיה דינו כנוגע בכיכר הראשונה. (103) מדובר בתרומה, אבל בחולין - אין שלישי לטומאה. (104) שאין רביעי בתרומה. (105) מפני שטומאת הראשונה היא קלה, שאינה פוסלת אחרים, אין כוחה יפה לעשות נשיכה כחיבור. [והר"ש מפרש, מכיוון שאם יפרשו לא תישאר בהן כל טומאה שהיא, לפיכך אין חיבור קל זה מועיל אפילו לפני שפירשו, מה שאין-כן בראשון ושני שנשארה בהן טומאה גם אחר שפירשו].
- 33 יט. כפרות¹⁰⁶ של תרומה נושכות זו בזו¹⁰⁷, נטמאת
- 34 אחת מהן בשרץ - כלן ראשון, ואף על פי שפרשו
- 35 אחר מפתא¹⁰⁸. [נטמאת אחת במשקין טמאין - כלן
- 36 שניות¹⁰⁹, אף על פי שפרשו אחר מפתא]. נטמאת
- 37 אחת מהן בידים - כלן שלישיות¹¹⁰, ואף על פי
- 38 שפרשו. מפני שהיו¹¹¹ גוף אחד בשעת טמאתן.
- 39 (106) שם מ"ז. רבינו שינה מהסדר שבמשנה, והקדים את המאוחר, ולא נתבאר לנו נימוקו. (107) רבינו שם מפרש, שהיו עושים עוגות גדולות דומות ללוחות גדולים, וחותכים אותם לכמה חתיכות מבלי להפרידן לגמרי, ונשאר חיבור קל בין החתיכות, ואחר האפייה הן נפרקות על ידי תנועה

מתוך מהדורות וגשל עם רמב"ם לעם – מוסד הרב קוק

משקין צונן לחמין חיבור" כי המים כפי שהם מצד עצמם הם קרים אבל חמימות המים מראה שנעשתה בה פעולה ועבודה על ידי האדם. ושלושת האופנים הנ"ל האמורים בהסבר דין ניצוק, הם שלושה שלבים בעבודת האדם למטה.

דברי רבנו עובדיה מברטנורא שכתב שהתחתון מעלה הבל לעליון הצונן, מתאימים לשלב הראשון בעבודת האדם שכולה מצד בחירה חופשית ובכח עצמו, ואין נראה בזה החיבור לעליון. פירוש הרמב"ם בפירוש המשניות שעליית ההבל החם פועלת החיבור עם העליון (ולא רק נגיעה) מגלה שעבודת התחתון פועלת חיבור עם העוזר מלמעלה ובה כבר נרגש שעבודת האדם היא בכח ובעזרת הקב"ה. ודברי הרמב"ם בספר היד החזקה "הרי הניצוק חיבור" מדגישים שעל ידי עבודת התחתון מתגלה שסוף סוף כל זה הוא ענינו של הניצוק גופא כי כל בריאתו והתהוותו על ידי הקב"ה היתה מלכתחילה לכוונה זו, היינו לעבודת האדם "למעשה ידיך תכסוף".

והגם שכל עניין החיבור הנ"ל נאמר לעניין טומאה, הרי הרמז בפרט זה שעיקר עבודת החיבור נעשית על ידי עבודת התשובה שהיא עיקר העבודה בכח עצמו ולא על ידי גילוי אור כעבודת הצדיקים, ועל ידי עבודתם פועלים הבעלי-תשובה חיבור עם העליון "בחילא יתיר" כי דווקא בעבודה זו ישנו עניין החמימות.

(לקו"ש חלק לו עמוד 27)

2) טהרות פרק ח משנה ט. עמוד הקילוח המחבר את הנוזלים שבכלי שממנו יוצקים עם הנוזלים שבכלי המקבל אותם, נקרא "ניצוק". (3) הכנים כלי באמצע העמוד ונפלו לתוכו מקצת מהמשקין לפני שהגיעו לכלי הטמא. (4) שטרם יצאו מהכלי העליון.

ב. בַּמָּה דְּבָרִים אֲמֹרִים? בַּשְּׁעָרָה מְצֻנָּן לְצֻנָּן אוֹ מִחֵם לְחֵם אוֹ מִחֵם לְצֻנָּן; אֲבָל הַמְּעָרָה מְשָׁקִין טְהוֹרִין צֻנָּן לְתוֹף מְשָׁקִין טְמֵאִין חֲמִין - הָרִי הַנִּצְוֹק חֲבוּר, וְנִטְמָא הַמְּשָׁקִין הַצֻּנָּן בְּלֹן שֶׁהוּא מְעָרָה מִהֶן, וְנִטְמָא הַכֵּלִי שֶׁמְעָרָה מִמֶּנּוּ מִחֲמַת הַמְּשָׁקִין שֶׁבְּתוֹכוֹ, שֶׁהָרִי נִטְמָא. וּמִפְּנֵי מָה אָמְרוּ: הַמְּעָרָה מְשָׁקִין צֻנָּן לְחֲמִין - חֲבוּר? מִפְּנֵי שֶׁעֲשֵׂן הַחֲמִין עוֹלָה כְּתִימָרוֹת עֲשֵׂן, וּמִתְעָרֵב בַּנִּצְוֹק וּבַמֵּים שֶׁבְּכֵלִי הָעֲלִיוֹן וּמִטְמָא הַכֵּלִי, שֶׁהָעֲשֵׂן הָעוֹלָה מִן הַחֲמִין מְשָׁקִין הוּא חָשׁוּב.

5) הקיסור העולה מהמים החמים, שהוא אד המים המתנדפים. (6) כעמוד עשן. (7) וכל מה שבתוכו ואת הניצוק, אבל בחם לתוך חם אין הניצוק סופג את אדי התחתון מפני שהוא עצמו מוציא אדים.

ג. לְפִיכָף, הָאִשָּׁה שֶׁהָיָה יָדֶיהָ טְהוֹרוֹת וְהַגִּיסָה¹⁶ בְּקִדְדָה¹⁷ טְמֵאָה וְהִזְיְעוּ יָדֶיהָ מִהֶבֶל הַקִּדְדָה - נִטְמָא יָדֶיהָ כְּאֵלֹו נִגְעָה בַּמְּשָׁקָה שֶׁבְּקִדְדָה¹⁸. וְכֵן אִם הָיָה

קלה. וזה נקרא "נושכות". (108) אין זה דומה לדין השיך שבהלכה הקודמת, מפני שכאן היו כל החתיכות מחוברות חיבור מלא, לא בטל כוח החיבור, כל זמן שנשארה נשיכה, ולכן דינן כאילו נגע בהן השרץ, אבל בהשיך מדובר כשלא היו מעולם מחוברות ממש, ואין הנשיכה עושה חיבור מלא. [ויש עוד הבדל בין ה"ח והי"ט, בהי"ח מדובר כשהטומאה נגעה לפני שהשיך, ובהי"ט נגעה הטומאה כשהיכרות היו מחוברות]. (109) מפני שמשקין הם תמיד ראשון לטומאה (הל' אבות הטומאות פ"ז ה"ה). (110) חכמים גזרו טומאה על סתם ידים (שם פ"ח ה"ב). (111) נימוק לכל דיני "פירשו" שבהלכה זו.

יום רביעי כ"ב אדר ה'תש"פ

פֶּרֶק שְׁבִיעִי

1) יבאר הניצוק אם הוא חיבור לטומאה ולטהרה מחם לצונן או מצונן לחם. ודין דברים שאינם חיבור בטבול יום אף על פי שהם חיבור לשאר דברים. ודין אוכלים שהם מתטמאים בכל הטומאות והם טהורים בטבול יום.

1 א. הַנִּצְוֹק? אֵינוֹ חֲבוּר לֹא לְטֵמְאָה וְלֹא לְטָהָרָה.
2 פִּיֶּצֶד? הֲיֵה מְעָרָה מְשָׁקִין טְהוֹרִין לְתוֹף כְּלִי טְמֵא,
3 וְאִפְלוֹ עַל גְּבִי הַשָּׂרֵץ - הָרִי הַעֲמוּד הַנִּצְוֹק טְהוֹר,
4 וְאִם קָלַט מִן הַמְּשָׁקִין הַנִּגְרִין מִן הָאֵוִיר³ - הָרִי זֶה
5 שֶׁקָּלַט טְהוֹר. וְאִין צָרִיף לִזְמַר, שֶׁהַמְּשָׁקִין שֶׁמְעָרָה
6 מִהֶן⁴ טְהוֹרִין.

~ נקודות משיחות קודש ~

"הניצוק אינו חיבור לא לטומאה ולא לטהרה".

בהסבר מהות הניצוק מצינו שלושה אופנים: א: נגיעת התחתון בעליון על ידי ההבל (כפירוש רבנו עובדיה מברטנורא). ב: חיבור התחתון לעליון ע"י ההבל (לשון הרמב"ם בפירוש המשניות). ג: ההבל גורם חיבור הניצוק שבין העליון לתחתון (כפירושו בספר הי"ד). והצד השווה ביניהם שתתאה גבר כשהוא חם, ולכאורה קשה שהרי הכלל הוא ש"הניצוק אינו חיבור לא לטומאה ולא לטהרה". והביאור הוא על פי פנימיות העניינים: "עליון" רומז על הקב"ה שאין עליון למעלה ממנו, ותחתון רומז על הנבראים והעולם הזה הגשמי. ניצוק בין העליון לתחתון רומז על החיבור התמידי של הקב"ה עם העולם, ומלמדנו דין התורה ש"הניצוק אינו חיבור לא לטומאה ולא לטהרה" היינו שהחיבור הוא רק לעניין התהוות העולם בכל רגע, אבל לא בנוגע לטומאתו וטהרתו של האדם כי זה תלוי רק בבחירתו "ובחרת בחיים" ואף שהתחתון מחובר עם העליון יכול להיות אצלו מצב של "טומאה" וכן לאיך יכול להיות אצלו מצב של טהרה אבל זו אינה נובעת מחיבורו על ידי "קילוח העליון" אלא ע"י שמתחבר עם העליון בכח עצמו. ו"במה דברים אמורים שעירה מצונן לצונן, אבל המערה

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום רביעי כ"ב אדר - ספר טהרה - הלכות טומאת אוכלין קכא

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

המקוה במי המים הטמאים. (21) כגון כל השטח העליון. (22) שם. ולמה נקט כלי אבן? משום שבכלים המקבילים טומאה אין ההשקה מועילה אפילו אם ניצוק חיבור, שהרי המשקין הטמאים טימאו את הכלי, וחזור הכלי ומטמא את המשקין שטהרו על ידי ניצוק. והשקה בכלים המקבילים טומאה נעשית על ידי הטבלת הכלי במקוה עד שמי המקוה צפים על גבי המים הטמאים ואז נטהר הכלי בטבילה והמים בהשקה. (23) מקום משופע והמים שנשפכו עליו יורדים תיכף למטה ואינם מתעכבים כלל. (24) קצת משקה המרטיב את היד הנוגעת בה. (25) שיש בהם יותר ממשקה טופח. (26) אם נגעה טומאה במשקה טופח לא נטמאו המשקין שבמקום המדרון. (27) אם נגעו במי מקוה לא נטהר המשקה טופח וכן להיפך. (28) בבקע שבאדמה.

ו. עריבה שהיא קטפרס²⁹ ועליה משקה טופח, ושלש חתיכות אכלין טמאים בכביצה³⁰ מנחין עליה זו למטה מזו - אינן מצטרפות³¹; היו שתים - הרי אלו מצטרפות³². ואם היה תחתיהם משקה עומד³³, אפילו פועין החרדל³⁴ - הרי זה מצרף את פלן³⁵.

(29) ששוליה משופעים, או שהיא שעונה על מקום מדרון. (30) שלשתן ביחד יש בהן כביצה, והמדובר כשנוגעות זו בזו ואינן נושכות. (31) לטמא המשקין והם יחזרו ויטמאו את העריבה, כדין כל משקין שמתמאים אחרים בכל שהם ואפילו את הכלים. (32) מפני שטיפת המשקין שבין שתי החתיכות אין עליה דין קטפרס והיא נוגעת בכביצה אוכלין טמאים ונטמאה וחוזרת ומטמאה את העריבה, אבל בשלוש חתיכות הטיפה שבין העליונה והאמצעית אינה נוגעת בכביצה וכן הטיפה שבין האמצעית והתחתונה. והטיפות אינן מתחברות, מפני שהן קטפרס. (33) כגון ששולי העריבה הם מקום שטוח ישר, ומתוך כך המשקה עומד תחת כל החתיכות. (34) חתיכות הבצק הן קטנות כחרדל וכולן ביחד הן כביצה. (35) המשקה מצרף את כל הפירורים לשיעור כביצה ומטמאים את המשקה וזה מטמא את העריבה כמו שנתבאר למעלה.

ז. כפר בארנו, שטבול יום אינו מטמא חלין פלל, אלא פוסל³⁶ אכלי תרומה ומשקה תרומה ועושה הפל³⁷ שלישי³⁸, וכן אם נגע פאכלי קדש או משקה קדש - פסלן ועשאן רביעי.

(36) נתבאר כבר, שדבר שנפסל אינו פוסל אחרים בנגיעתו. (37) אפילו את המשקין. (38) ומה שאמרנו (שם פרק ז הלכה ה) שאפילו שני שנגע במשקין נעשו תחילה (פירוש, כראשון לטומאה) המדובר באוכל שנגע בראשון ונעשה שני, אבל טבול יום אינו מטמא את התרומה ולא את הקודש, אלא פוסל (ראה ביאורנו שם). הלכה זו משמשת הקדמה לבאות אחריה.

ח. יש דברים שאינם חבור בטבול יום ואף על פי שהן חבור בכל הטמאות, אלא אם נגע בהן טבול יום - לא פסלן אלא זה שנגע בו, ואילו היה הנוגע

ידיה טמאות והגיסה בקדרה והזיעו ידיה - נטמא כל מה שבקדרה כאלו נגעה במשקין שבקדרה.

(8) בוחשת בכף. (9) בתבשיל חם שבקדירה ואינה נוגעת בו ביד. (10) חכמים גזרו טומאה על ידיים שנגעו במשקין טמאים.

ד. נחיל¹¹ דבש¹² הזיפים ודבש הצפחת¹³ - הנצוק שלהן חבור, ואפילו היה מערה מצונו לצונו, מפני שיש להן ריר והרי הן נמשכין¹⁴ בדבק. לפיכך¹⁵, כל האכלין - אין הנצוק שלהן חבור ואפילו היו עבים הרבה, כגון הגריסין והחלב המתך וכיוצא בהן, לפי שאין להן ריר. וכן שאר כל המשקין - אין הנצוק שלהן חבור, אלא אם פן ערה מצונו להם, כמו שבארנו.

(11) בכל מקום שנזכרה בתלמוד התיבה "נחיל" משמעותה קבוצת דבורים הנמצאת בכוורת אחת. במשנה כתוב סתם: "דבש הזיפים" ורבינו כאן הוסיף "נחיל". (12) שם משנה ט. (13) רבינו בפירושו למשנה אומר ש"זיפים וצפחת" שמות מקומות בארץ ישראל הם, והדבש הבא מהם היה סמיך מאוד. [בסוטה מח, ב מפרש כן ריש לקיש, ורבי יוחנן מפרש זיפים מלשון זיוף, מפני שהדבש סמיך אפשר היה לזייפו ולהוסיף מים. אף על פי שבכל מקום הלכה כרבי יוחנן נגד ריש לקיש, קיבל רבינו כאן פירושו של ריש לקיש, שנתקבל יותר על דעתו, מפני שאין בזה הבדל להלכה, שהרי דרגת סמיכות הדבש קובעת]. (14) כשאדם נוגע בכל משקה שהוא, ניתק הקשר שבינו ובין המשקה ברגע שהוא מסלק את ידו, אבל כשנוגע בדבש סמיך ומסלק את ידו נמשך עמוד דק של ריר המחבר את ידו לדבש, ולפיכך נידון עמוד הניצוק כגוש אחד, ולא כשאר משקין שכל טיפה היא גוש בפני עצמו. (15) מפני שחיבור ניצוק של דבש מנומק ברירים ולא בסמיכות שלו. [בנזיר שם שאלו אם יש ניצוק לאוכלין עבים (סמיכים) כדבש או אין להם ניצוק ואין לדמותם לדבש שיש לו רירים, ומשמע שם שרירים קובעים ולא סמיכות. ומכאן ה"לפיכך" בדברי רבינו כאן].

ה. הנצוק אינו חבור לטהרה¹⁶. כיצד? שאם ערה מים טמאים מפלי אבן¹⁷ וכיוצא בהן¹⁸ לתוך המקוה - אין אומרים: משהגיע קצת הנצוק למקוה טהרו המים¹⁹, אלא הרי הן בטמאתן עד שישקין²⁰ המקוה לכלן מצד אחד²¹, כמו שבארנו²². וכן הקטפרס²³ שיש עליו משקה טופח²⁴ - אינו מחברן לשאר המשקין שבמדרון²⁵ לא לטמאה²⁶ ולא לטהרה²⁷. אבל המשקין שבאשרון²⁸ - פלן חבור לטמאה ולטהרה.

(16) בהלכה א אמרנו הניצוק אינו חיבור לא לטומאה ולא לטהרה, ובהלכות ב, ג ר"ד נתפרשו דיני ניצוק לטומאה, ומבאר רבינו בהלכה זו לטהרה כיצד. (17) שאינו מקבל טומאה. (18) כלי אדמה וכלי גללי בהמה. (19) מדין השקה (ראה למעלה פרק ב הלכה כא). (20) שיגעו מי

מחלחלת פקבה¹⁵, ורתיתת הגריסין שניה¹⁶, ורתיתת
זין יושן¹⁷, ורתיתת השמן בין יושן בין חדש, ורתיתת
עדשים - הרי אלו חבור בטבול יום, ואין צריך
לומר בכל הטמאות.

(2) כתוב בתורה (במדבר טו, כ): "מראשית עריסותיכם חלה
תרימו תרומה". חלה זו צריך ליתן לכהן, וקדושה כתרומה.
(3) של תרומה. (4) ואם תפרידן, תשאר חתיכה מכל ככר
דבוקה בחברתה, כאילו נשכה ממנה. (5) "חלה"
משמעותה בצק דק ושטוח. (6) לפני שעלה קרום על
החלה התחתונה, הניח עליה חלה שניה. ומובן שבדעתו
להפרידן, כדי שלא תתקלקל תבנית התחתונה מכובד
העליונה (רבינו בפירושו למשנה). (7) כבית-הלל בטבול-
יום פ"א מ"א. וזה נאמר בנגיעת טבול-יום, אבל בשאר
טומאות, אם נגע באחת נטמאו האחרות. [הר"ש במשנתנו
מפרש, שכאן אפילו שאר טומאות אינן מטמאות אלא זו
שנגע בה, ודעת רבינו כמו שכתבנו]. (8) העלו אבעבועות
גדולות שתוכן ריק, ודומות לאוהל זעיר. (9) פולים
כתושים. (10) טרם שהספיקו הגריסים לספוג את המים
ולהיעשות מיקפה, ולפיכך הבועות ריקות כבועות מים.
(11) שהעלה בועות. (12) כר' יהודה במשנתנו.
(13) ואפילו טומאות שגזרו חכמים. (14) והקרום הקשה
מגן על החלה התחתונה. (15) שהבועות הן זעירות ואינן
חלולות. (16) כשהתבשיל עבה קצת, מעלות הרתיתות
חלקי המיקפה. (17) רתיתות אלה הן סמיכות, ויש בהן
ממשות היין.

ב. פצק¹⁸ שיצא בשעת אפיה¹⁹ ונמצא באמצע הפקר
כמו מסמר יוצא, וכן קצת הפצק שנמשך²⁰ ונחרך
בעת אפיה, והוא הנקרא חרחור, אם היו פחותים
מפאצבע ונגע טבול יום בהן - פסל כל הפקר. וכן
אם נגע²¹ בגרגר מלח קטן שבפקר - נפסל כל
הפקר. ואין צריך לומר בכל הטמאות. אבל צרור
שבפקר או תורמוס²² וגרגר מלח גדול וחרחור יתר
מפאצבע ושנגע בהן אפילו אב הטמאה - הפקר
טהור²³, ואין צריך לומר בטבול יום.

(18) שם מ"ג. (19) מפני החום הרב נסדקה הכיכר, ויצא
על פניה קצת בצק. (20) נמשך מצידי הככר קצת בצק,
ומתוך דקותו נחרך. (21) טבול-יום. (22) ראה למעלה
פ"א הט"ו. (23) כל אלה גופים בפני עצמם הם, ואינם
בטלים לגבי הכיכר.

ג. רקיק²⁴ שנחרך²⁵ חציה וחציה קיים - הרי זה אינו
חבור²⁶. נחרך האמצע²⁷ והצדדין קיימין - אינן חבור
זה לזה, אפילו באב הטמאה, ואין צריך לומר
בטבול יום. בשר קדש²⁸ שקרם²⁹ עליו המרק ונגע
טבול יום בקיפה³⁰ - החתיכות מתרות. נגע בחתיכה
- החתיכה וכל העולין עמה³¹ חבור. וכן בתבשיל
קטניות שקרם על גבי פרוסות³². שמן³³ שצף על
גבי זין ונגע טבול יום בשמן - לא פסל אלא השמן.

1 במקום טבול יום אדם אחר³⁹ - היה פוסל הכל.
2 אפילו היה הנוגע אדם שאכל אכלין טמאין או שתה
3 משקין טמאין, שהיא טמאה קלה⁴⁰ - הרי זה פסל
4 הכל, שלא פסלו טבול יום. ואין צריך לומר, שאם
5 היה הנוגע אב טמאה או ראשון, שהוא מטמא
6 הכל. ומפני מה הקלו בטבול יום? מפני שפקר
7 טהור⁴¹ ואינו מחסר אלא הערב שמש⁴². ועוד הקלו
8 בטבול יום, שיש אכלין שהן מיוחדין לאדם
9 ומתטמאין בכל הטמאות, והן טהורות בטבול יום.
10 ואלו הן: השעורה והפסמת בזמן שאינן קלופין.
11 אבל בזמן שהן קלופין, והחטה⁴³ אף על פי שאינה
12 קלופה, והקצח⁴⁴ והשמשום - נפסלין בטבול יום,
13 ואין צריך לומר שהן מתטמאין בכל הטמאות.

(39) אדם טמא אחר שלא טבל. (40) גזירת חכמים. ראה
הלכות אבות הטומאות פרק ח הלכה י והלכה י"א.
(41) על ידי טבילה. (42) שקיעת השמש ויטהר מאליו.
(43) שקליפתה דקה וצמודה לגופה. (44) מין כמון שחור.

ט. כל יד האכלין שהן חבור באב הטמאה - הרי
14 הן חבור בטבול יום. וכן כל האכל שנפרס ומערה
15 במקצת⁴⁵, שהוא חבור באב הטמאה - כך הוא חבור
16 בטבול יום. וכל שאינו חבור בטבול יום⁴⁶ - הרי
17 הוא חבור בידיים⁴⁷. וגם זה חמור בטמאת ידים
18 מטבול יום⁴⁸.

(45) ראה למעלה פרק ו הלכה ט דין אוכל שנפרס ונגע באב
הטומאה. (46) והוא חיבור בשאר טומאות. (ראה לקמן
פרק ח הלכה א). (47) אף על פי, שידיים וטבול יום שווים
לפסול את התרומה ולא לטמא, אינם שווים לעניין חיבור.
(48) בהלכות אבות הטומאות פרק י הלכה ה נתבאר חומר
אחר בידיים מטבול יום; טבול יום אינו מטמא משקין של
חולין כלל וידיים מטמאים אותם להיות כראשון לטומאה.

פרק שמיני

(1) יבאר הדברים שהם חיבור לטבול יום, והדברים שנגע
בהם אם פוסלים. ודין טבול יום מטומאת מת ומבעילת נידה
אם עושה בטהרות.

א. חלות² או פכרים³ שפנסן והיו נושכות זו בזו⁴
21 ודעתו להפרישן, או שאפה חלה על גבי חלה⁵
22 בתנור וצדין לא קרמו פניה⁶, ונגע טבול יום באחת
23 מהן - לא פסל אלא החלה שנגע בה⁷. וכן המים
24 שהרתיתו ונעשו פקבה⁸, והגריסין⁹ שהרתיתו
25 רתיתו ראשונה¹⁰, וזין חדש¹¹ וארז¹² שהרתיתו,
26 ונגע טבול יום ברתיתה - אינו חבור, ולא פסל אלא
27 הרתיתה בלבד. ובשאר כל הטמאות, בין קלות¹³ בין
28 חמורות - הפל חבור. אבל חלות שהיו נושכות זו
29 בזו ואין דעתו להפריש, או שאפה חלה על גבי
30 חלה ונשכו וקרמו בתנור¹⁴, ורתיתת המים שאינה

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום רביעי כ"ב אדר - ספר טהרה - הלכות טומאת אוכלין קכג

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

מכלי לכלי, וזהו "ניצוק" האמור למעלה בפ"ז ה"א. (50) אם יש בכל המשקה שבכלי התחתון פי מאה ואחד בכמות המשקה שנגע בה ונפסלה, בטלה אותה הטיפה והכל טהור. (51) פי"ד הי"ד (ראה השלמות).

ח. טבול יום⁵² שהיה תורם את הבור⁵³ ונפלה ממנו חבית של תרומה ושיקעה בבור של יין⁵⁴ ונגע ביין שבבור: מן השפה ולחוץ⁵⁵ - אינו חבור⁵⁶, מן השפה ולפנים⁵⁷ - חבור. ואם היה הבור פייטס⁵⁸, אפילו היה כלי גדול שפחזיק מאה פו - פלו חבור⁶⁰, ואם נגע במקצת היין - פסל התרומה שפחזיקה שפחזיקה הכלי.

(52) שם מ"ו. (53) היה מפריש תרומה מבור של יין, ונוהר מלנגוע ביין שקרא עליו שם תרומה. (54) חולין. (55) למעלה משפת החבית או מצידה. (56) אף-על-פי שיין הבור צף על פני התרומה - לא נפסלה, מפני שהוא בכלי ואינה חיבור ליין שבבור. ודוקא טבול-יום, שאינו מטמא חולין כלל (למעלה פ"ז ה"ו), אבל טמא שנגע ביין שבבור - נעשה היין ראשון מדין גזירת משקין (ראה הלכות אבות הטומאות פ"ז ה"ה) ומטמא את חבית התרומה. (57) נגע ביין של חולין הצף על גבי התרומה בתוך החבית, כגון שהחבית לא היתה מלאה כשנפלה לבור, ונתמלאה מיין שבבור ונגע ביין שהתווסף - נפסל הכל (ברטנורא). (58) תוספתא שם פ"ב ה"א. (59) בתוספתא שלפנינו הגירסא: "ואם היה פייטס". ונראה שגם בדברי רבינו יש לגרוס כך (ראה כסף-משנה). פירוש, שהחבית לא נפלה לבור חפור בקרקע אלא לפייטס. פייטס = כלי גדול מאוד. (60) טעם ההבדל בין בור לפייטס הוא, שחבית ובור סוגים שונים הם. אבל חבית ופייטס שניהם כלים, ולפיכך מתחברים (כסף-משנה).

ט. הסלת⁶¹ של מנחות והלבונה⁶² והקטרת והגחלים⁶³ שנגע טבול יום במקצתן - פסל את פלו⁶⁴. במה דברים אמורים? בגחלים שחזותה במחתה ביום הנפירים, שהמחתה שחזותה⁶⁵ - בה נכנס להיכל⁶⁶; אבל גחלים שחזותה בכל יום, כשהוא מערה במחתה של פסוף לשל זהב, אם נתפזרו מן הגחלים⁶⁷ - אין בהן קדשה⁶⁸, אלא מכבדן לאמה⁶⁹.

(61) עדיות פ"ח מ"א; בבלי חגיגה כג, ב. (62) מין בושם שמקטירים עם קומצי המנחות, והיא אחד הסמנים שבקטורת. (63) גחלי אש שנותנים עליהן את הקטורת. (64) אף-על-פי שכל קורט וקורט הוא גוף בפני עצמו. חכמים עשו מעלה בקדשים (וכן באפר פרה אדומה) שהכלי מצרפם להיות כגוף אחד לענין זה, והסמיכו מעלה זו על הכתוב (במדבר ז, יד): "כף אחת עשרה זבב", עשה הכתוב כל מה שבכף - אחת (ראה הלכות שאר אבות הטומאות פ"ב ה"ז). [בפירושו למשנתנו כותב רבינו, שגם כלי שאין לו תוך מצרף כל מה שעליו, ומקור הדין בחגיגה כד, א לדעתו של ר' עקיבא. ראה 'תוספות יום טוב' שם].

(24) עוגה דקה. (25) כך היא גירסת רבינו בתוספתא עוקצין פ"ב ה"ג, ובסיפא של בבא זו נאמר דין רימון שנימוק (ראה ראב"ד וכסף-משנה). (26) ואם נגע בחלק שנחרך לא נטמא החלק השני. (27) פירוש, נחרך כעין פס מקצה אחד של הרקיק עד לקצהו השני, ופס זה מפסיק בין שני הצדדים שלא נחרכו (ראה למעלה פ"ה הכ"ב בדין רימון שנימוק). (28) טבול-יום פ"ב מ"ה. (29) נקדש. (30) במרק הקרוש. (31) כל מה שיעלה עם החתיכה כשיגביה אותה. (32) של לחם. (33) שם.

ד. ירק³⁴ תרומה וביצה טרופה³⁵ נתונה על גבי³⁶, ונגע טבול יום בביצה - לא פסל אלא קלח שפנגד³⁷. ואם היתה פמין פוכע³⁸ - אינו חבור³⁹.

(34) טבול-יום פ"ג מ"ב. (35) שנתערבו יפה החלבון והחלמון אחר שהוצאו מקליפת הביצה. (36) ומפני שנתערבו החלבון והחלמון אינם נשמטים מהירק. והמדובר כשיש שם כמה קלחים של ירק (37) שכנגד מקום הנגיעה, ואע"פ שביצה היא חולין ואינה נפסלת במגע טבול-יום, אבל הקלחים האחרים לא נטמאו, שביצה אינה מחברת אוכלין לטומאה. ולמה נפסל הקלח שכנגדו? משום שזה כאילו נגע בקלח עצמו. [הרא"ש מפרש שנפסל הקלח שכנגד הביצה, ופירושו הוא ע"פ הר"ש]. (38) ולא היתה דבוקה לירק במקום הנגיעה. (39) ולא נטמא אפילו הקלח שכנגדו. וגם הביצה עצמה לא נפסלה, מפני שאינה תרומה, ואינה נפסלת במגע טבול-יום. יתר על כן, לדעת רבינו (למעלה פ"א הי"ד), שמי פירות אינם מקבלים טומאה כלל, לא נטמאה הביצה אפילו אם נגע בה טמא ממש, שהרי ביצה דינה כמי פירות.

ה. חוט⁴⁰ של ביצה שקרם על דפנה של אלפס⁴¹ ונגע בו טבול יום: מן השפה⁴² ולפנים - חבור⁴³, מן השפה ולחוץ - אינו חבור. וכן בקטניות⁴⁴ שקרמו על שפת הקדרה.

(40) שם מ"ג. (41) מחבת גדולה, ובה תבשיל של תרומה. המדובר כשהחוט מגיע עד התבשיל שבאלפס. (42) של האילפס. (43) אם נגע בחלק החוט הדבוק משפת האילפס ולמטה בכיוון לתבשיל - נפסל כל התבשיל. (44) תבשיל של קטניות סמיך.

ו. חבית⁴⁵ שנקבה, בין משוליה בין מצדיה, וסתם טבול יום הנקב בידו - נפסלה בלה⁴⁶.

(45) שם מ"ז. (46) כתנא-קמא. [רבינו מחמיר כאן בטומאה יותר מביין נסך, שהרי בהלכות מאכלות אסורות פ"ב ה"י פסק, שאם ניקבה חבית של יין מצידה, וסתמה גוי בידו - לא נאסר היין שממקום הנקב ולמטה. ראה כסף-משנה].

ז. המערה⁴⁷ מפלי לכלי⁴⁸ ונגע טבול יום בקלחת⁴⁹ - משערין זה שנגע בו באחד ומאה⁵⁰; שתורמה טמאה שנתערבה באחד ומאה - בטלה במעוטה, כמו שבארנו בהלכות תרומות⁵¹.

(47) שם. (48) משקה של תרומה. (49) בעמוד היורד

קכד שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום רביעי כ"ב אדר - ספר טהרה - הלכות טומאת אוכלין

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

(83) לשון המשנה, ורבינו מפרש שם: "ואם היה השום יותר מן המקפה, יהיה דין הכל כדין תרומה, וכאשר נגע במקצת פסול הכל". משמע מלשוננו שלחומרא בלבד אמרו שהולכים אחר הרוב, אבל כשהמקפה של תרומה, והשום והשמן של חולין אפילו הם רוב - פסל את כולו, מפני שהמקפה עיקר ('תוספות יום טוב' במשנתנו). (84) פסל את כולו? (85) בשעה שכותשים אותו. (86) החתיכה שנגע בה. במשנה כתוב: "טהור". ומפרש רבינו שהחלק שלא נגע בו טהור, אבל מקום מגעו טמא. (87) רוצה הוא לכותשו לפירורים זעירים, ולפיכך אין רואים את כל חלקי השום כגוש אחד. (88) הגר"א גורס במשנתנו: "וכן שאר כל הנידוכין", ומוכן שלדעתו יש לתקן כך גם כאן. [בכסף-משנה מקיים גירסתנו, ומפרש: ושאר כל הדברים שהם נידוכים במשקין כמו שום בשמן, גם כן דינם כך. ולפי פירושו, יש להוסיף וא"ו, ולגרוס: "ואם דכן"]. (89) ראה למעלה פ"ו הי"ד.

יד. עסה⁹⁰ שקרא שם חלתה⁹¹ בצפונה או בדרומה, וכן הקשות⁹² שקרא שם תרומה בצפונה או בדרומה - הרי זה חבורי⁹³, ואם נגע טבול יום במקצת העסה⁹⁴ - נפסלה החלה. נטלה חלתה מתוכה וחזרה לתוכה - אינו חבורי⁹⁵.

(90) תוספתא טבול-יום פ"ב הלכה א. (91) קדושת חלה כקדושת תרומה. ואפילו אם לא הפריש עדיין את החלה מן העיסה אלא קבע באמירה את מקומה בעיסה - אמירה זו מקדשת את החלה בקדושת התרומה, וזה נקרא "קרא שם". (92) מין ירק. יש מפרשים מלפפון, ואחרים אומרים "קוסה". (93) אף-על-פי שנגע בחלק שהוא חולין. והטעם, מפני ששני החלקים מחוברים מתחילת ברייתם. (94) בחולין שבה. (95) מכיוון שהופרשה פעם מן העיסה, וגם עכשיו אינו רוצה שתתערב בעיסה (הגר"א שם).

טו. עסה⁹⁶ שנדמעה⁹⁷ או שנתחמצה בשאור של תרומה⁹⁸ - אינה נפסלת⁹⁹ בטבול יום¹⁰⁰.

(96) משנה שם פ"ג, ד. (97) שנתערבה בה תרומה יותר מחלק אחד ממאה חלקי חולין, ונאסרה לזרים (זו = מי שאינו מזרע אהרן הכהן). (98) ונאסרה לזרים, אפילו אם היה השאור אחד מאלף בעיסה, כמו ששנינו בערלה פ"ב מ"ד. והטעם, מפני שפעולת השאור ניכרת. (99) שפעולת השאור כוחה יפה לאיסור, אבל לא לטומאה. (100) במשנה ערלה שם מודים בית-הלל שאם היה שאור כשיעור ביצה מטמא. וכאן לא חילקו. ומשמע שאפילו בכביצה אינו מטמא, ואין בזה כל סתירה, כי שם המדובר בשאור של תרומה טמאה (כך פירש רבינו שם) ואם יש בה כביצה טימאה את כל העיסה, אבל פחות מכביצה אוכלין אינו מטמא, וכאן המדובר בתרומה טהורה.

טז. עסה¹⁰¹ שהקשרה¹⁰² במשקין¹⁰³ ונלושה במי פרות¹⁰⁴ ונגע בה טבול יום - לא פסל אלא מקום מגעו בלבד¹⁰⁵.

(101) שם. (102) לקבל טומאה. (103) החטים נרטבו

(65) שגורף את הגחלים. (66) משנה יומא מג: "בכל יום היה חותה בשל כסף, ומערה בתוך של זהב, והיום (ביום הכיפורים) חותה בשל זהב ובה היה מכניס", ואותן הגחלים נתקדשו. (67) שלא הגיעו למחתה של זהב. (68) מכיוון שלא ישתמשו בהן להקטרה. (69) מרוב שברצפת העזרה. ירושלמי חגיגה פ"ג ה"ב. כ"ר בון.

י. מקפה⁷⁰ של חלין⁷¹ או ריקק⁷² של חלין ושמן של תרומה צף על גביהן, ונגע טבול יום בשמן - לא פסל אלא השמן בלבד⁷³. ואם חפץ⁷⁴ - כל מקום שהלה בו השמן פסל.

(70) תבשיל סמך. (71) טבול-יום פ"ב מ"ד. (72) עוגה. (73) דין זה פשוט, שהרי טבול-יום אינו מטמא חולין, ונכתב כעין הקדמה לדין שלאחריו. (74) עירבב את השמן והמקפה, או לש את את הריקק באותו השמן (ראה ר"ש ומלאכת שלמה במשנתנו).

יא. ירק⁷⁵ של חלין שפשלו בשמן של תרומה⁷⁶ ונגע בו טבול יום - לא פסל אלא מקום מגעו⁷⁷.

(75) שם פ"ג מ"ה. (76) והיו בתבשיל הרבה קלחי ירק, ונבלע בהם כל השמן. (77) הקלח שנגע בו בלבד, ואין השמן מחבר את כל הקלחים להיות דינם כגוש אחד, מפני שכולו בלוע בירק. אבל אם נשאר קצת שמן עומד, הוא מצרף את כל הקלחים (ראה למעלה פ"ז ה"ו. וראה השלמות). פסק כ"ר עקיבא בשם ר' יהושע.

יב. המקפה⁷⁸ של תרומה והשום והשמן של חלין שנגע טבול יום במקצתן - פסל את כלן⁷⁹.

(78) שם פ"ב מ"ג. (79) מפני שהמקפה עיקר, והוא מחבר את הכל לגוש אחד.

יג. המקפה של חלין⁸⁰ והשמן⁸¹ של תרומה שנגע טבול יום במקצתן - לא פסל אלא מקום מגעו⁸². אם היה השום מרפה - הולכין אחר הרב⁸³. אימתי⁸⁴? בזמן שהוא גוש בקערה; אבל אם היה מפזר במדוכה⁸⁵ ונגע במקצתו - לא פסל אלא מקום מגעו⁸⁶, מפני שהוא רוצה בפזורו⁸⁷. ושאר⁸⁸ כל הנידוכין שדרךן לדרךן במשקין, כגון השום בשמן, אם דכן שלא במשקין וקבצן, אף על פי שהן גוש בקערה, ונגע בהן - לא פסל אלא מקום מגעו; שהרי הם פגול של דבילה⁸⁹, שאם נטמא מקצתו - לא נטמא כלו.

(80) שם. (81) צ"ל והשום והשמן (דפוס רומא ר"מ וכת"י יתמן, וכן הגירסא במשנתנו). (82) התבשיל שהוא חולין אינו נפסל במגע טבול-יום, ולפיכך אינו מצרף את כל השום והשמן לגוש אחד להיפסל, ואף-על-פי-כן נפסל מקום מגעו מפני השום והשמן שבו. [נהמדובר כשנבלע כל השמן בתבשיל, אבל אם נשארה טיפה בעין - היא מצרפת את כל השום של תרומה ונפסל כולו, כמו שביארנו למעלה בהלכה יא. ראה בבלי פסחים מד, א. ורש"י ותוספות שם].

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום רביעי כ"ב אדר - ספר טהרה - הלכות טומאת אוכלין קכה

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

טבל כמו שהיה, וצריך להפריש ממנו תרומת מעשר. (126) מפני שהיין או השמן שבכד נשפך לפני שחל עליו שם תרומת מעשר.

יט. טבול יום מטמאת מת ומבעילת נדה - עושה 20 בבית הבד¹²⁷. וכן שאר הטמאים¹²⁸ שטבולו - עושה 21 בטהרות¹²⁹. חוץ מזב וזבה¹³⁰ בשביעי שלהן¹³¹, 22 שאף על פי שטבולו - לא יעשו בבית הבד ולא יתעסקו בטהרות, שמה יראו¹³² ונמצאו טמאים 24 למפרע; שהרי סותרין את הכלל¹³³, כמו שבארנו¹³⁴. 25

(127) מקום שסוחטין בו זיתים להוציא שמנם. (128) כגון נוגע בנבילה או בשרץ. רבינו מפרט טומאת מת ובעילת נדה, שהם טמאים שבעת ימים, ואחר-כך כלל כל הטמאים האחרים. (129) בבא זו אינה צריכה לגופה, שהרי השמיענו כבר (בהלכה יז) שאפילו במעשר מותרים לנגוע. וכפל הדברים כאן כעין הקדמה לבבא השניה. [ואפשר שהתכוון להשמיענו שטבול-יום אינו פוסל חולין שנעשו על טהרת תרומה]. (130) שהם מחוייבים לספור שבעה ימים נקיים מראית זוב. (131) ביום השביעי של ספירת נקיים שמותרים לטבול ביום, ודינם ככל טבול-יום, ואעפ"כ לא יגעו בטהרות. (132) זוב לפני שקיעת החמה. (133) אפילו אם ראו אחר הטבילה, סותרים כל ימי הספירה שהיו נקיים מזוב, וחוזרים לטומאתם וצריכים להתחיל ולספור שבעת ימים נקיים אחרים ולטבול. בנדה כט, ב נאמרה חששא זו בשם ר' שמעון, לענין טהרה לבעלה. (134) בהלכות איסורי ביאה פ"ו ה"ד.

פרק תשיעי

1) יבאר השמן והדבש שנטמאו ואחר כך קרשו ואחר כך נימוחו. הרוטב והגריסים והחלב שקרשו ונגע בהם אוכל ראשון. נטמאו כשהם משקין וקפאו, או כשהם קפואים ונימוחו וכו'. טמא שהיה אוכל ענבים מוכשרים ונפל ממנו גרגיר לגת וכו'. גוש של זיתים טמאים שהיה מקובץ והשליכו לתנור והוסק. עצים שהיו בלועים בהם משקין טמאים והסיקם בתנור. שרץ שנמצא בריחיים של זיתים. הגפת והזגים שנעשו בטהרה והלכו עליהם טמאים. כיכרות הקודש שהיו בהן גומות, ובגומות משקין ונגע שרץ באחד מהן. ודין אבעבוע הנעשה בעובי החבית ונגע אב הטומאה במשקה שבאבעבוע.

א. השמן או הדבש² שנטמאו³ ואחר כך קרשו²⁶ ואחר כך נמוחו - הרי הן ראשון לטמאה לעולם, 27 מפני שהן כמשקין⁴ ואף על פי שקפאו אחר 28 שנטמאו. 29

(2) בטהרות פ"ג מ"ב שנינו: "רבי מאיר אומר, השמן תחילה לעולם. וחכמים אומרים, אף הדבש". ופירש רבינו שם, שמדובר בשמן ודבש שנטמאו ואחר-כך קרשו. (3) ונעשו ראשון לטומאה כדין משקין. (4) אפילו בזמן שהם קרושים (רבינו בפירושו למשנתנו). ואין בזה סתירה לדבריו פ"א ה"ט ששמן קרוש אינו לא אוכל ולא משקה, מפני שמדובר שם בשמן טהור שקרש ונפסל ע"י למאכל אדם,

באחד משבעת המשקין המכשירים (רבינו בפירושו למשנתנו). (104) שאינם משבעת המשקין המכשירים. (105) שמי פירות אינם עושים חיבור. [ראה למעלה ה"א, שאפילו שמן שהוא משבעת המשקין המכשירים, אינו עושה חיבור אם לא נשארה טיפה בעין. ויוצא מזה, שהמדובר כאן כשנשארו משקה טופח בעין, ואעפ"כ אינו חיבור מפני שמי פירות אינם חיבור כשם שאינם מכשירים].

1 יז. מעשר¹⁰⁶ ראשון¹⁰⁷ שהקשר ונגע בו טבול יום 2 או ידים מסאבות¹⁰⁸ - מפרישין ממנו תרומת מעשר 3 בטהרה¹⁰⁹. מפני שמעשר ראשון פחלין, וטבול יום 4 וידים מסאבות אינם פוסלין את החלין; שהשלישי 5 בחלין - טהור¹¹⁰, כמו שבארנו¹¹¹. וכן האשה שהיא 6 טבולת יום - לשה את העשה¹¹² וקוצה¹¹³ לה חלה¹¹⁴ 7 ומפרישה ומניחה בפלים¹¹⁵, ונותנת¹¹⁶ עם שאר 8 העשה פאחת¹¹⁷ ומקפת¹¹⁸ על הפל כדי לתרם מן 9 המקף¹¹⁹, ואחר כך קוצה לה שם ואומרת: הרי זו 10 חלה. ומשתקרא לה שם לא תגע בה, שלא 11 תפסלה. וכך היא עושה אם לשה בערבה שהיא¹²⁰ 12 טבולת יום.

(106) שם פ"ד מ"ב. (107) וצריך להפריש ממנו אחד מעשרה לתרומת מעשר, שדינה כתרומה גדולה. (108) שלא שמר על טהרתו. וגזרו חכמים עליה דין שני לטומאה, לפסול תרומה וקודש. (109) ותהיה טהורה. (110) וטבול-יום וידים - עושים שלישי. (111) בפ"א מהלכות אבות הטומאות. (112) עיטת חולין החייבת בחלה. (113) חותכת. (114) חתיכת הבצק שברעתה לעשותה חלה, אבל אינה קוראת עליה עדיין שם חלה. (115) בכת"י תימן: בכלי. (116) את הכלי הזה. (117) בכלי גדול אחד. (118) ומקרכת. (119) הסמוך, הקרוב (חלה, וכן תרומה צריך להפריש מעיסה או מפירות הסמוכים לאלה שמפרישים עליהם. ראה משנה חלה פ"א ט). (120) העריבה. ולמה הצריכה לתת החתיכה בכלי מיוחד, כדי שלא תיגע בה אחר קריאת השם "חלה" ותפסל, אבל כלי אינו ניטמא במגע טבול-יום. [בפירושו למשנתנו, אומר רבינו שמיחתו בכלי אבן (כלי אבן אינו מקבל טומאה). ונשגב מבינתי נימוקן].

13 יח. לגין¹²¹ שהוא טבול יום שמלאהו מחבית מעשר 14 שלא נטלה תרומתו¹²² ואמר: הרי זו תרומת מעשר 15 על מה שפחבית אחר שתהשף¹²³ - הרי זו תרומה 16 טהורה; לפי שאינה נעשית תרומת מעשר עד 17 שתהשף כפי תנאו, ואחר שתהשף יעריב שמשו של 18 לגין ויטרה. נשברה החבית¹²⁴ קדם שתהשף - 19 הלגין בטבולו¹²⁵; נשבר הלגין - החבית בטבולה¹²⁶.

(121) כד (שם מ"ד). (122) תרומת מעשר. (123) קדושת תרומת מעשר לא יחול עליה לפני שקיעת השמש. (124) ונשפך כל המשקה שבתוכו. (125) מעשר שלא ניטלה ממנו תרומת מעשר - נקרא טבל. מפני שנאבד המעשר לא נעשה המשקה שבכד תרומה, ומתוך כך נשאר

קכו שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום רביעי כ"ב אדר - ספר טהרה - הלכות טומאת אוכלין

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

טמאה את המשקין, כי כשינימוח כלשהוא לא נשאר באוכל שיעור כביצה, ופחות מכביצה אוכלין אינו מטמא אחרים (למעלה פ"ד ה"א). (14) בנגיעה בכביצה. (15) שמשקין מתטמאים וגם מטמאים אחרים בכל שהן (שם ה"ב). (16) או פחות ממנה. (17) במקום שנעשה כבר משקה אע"פ שאין בו כביצה. (18) נימוק לדין טהורים. (19) אינו מחובר לזג שהוא אוכל, אלא כאילו הוא נתון בכלי. (20) ואין המשקה מתטמא מהנגיעה בזג הטמא, מפני שאינו נעשה משקה לפני סחיטתו (רבי יוחנן, פסחים לג, ב): לכו סחיט להו ליתיה לשיעוריה. (21) אף-על-פי שהמשקה המופקד בזגים ובזיתים הוא טהור, ובזגים עצמם אין כביצה, מצטרף עמהם המשקה הטהור להשלים את השיעור (רש"י פסחים שם, ד"ה טמא מת). (22) המשך המשנה, שם. (23) נדה ויולדת. (24) פ"ח מהל' משכב ומושב ה"ב. (25) אפילו לא נגע בו. (26) מפני שהזיוז את החלב ממקומו.

ג. קדרה²⁷ שמלאה בפשין²⁸ של חלין ויצאו עליהם²⁹ חוץ לקדרה, ונגע אב הטמאה³⁰ או ראשון בעלה שחוץ לקדרה במקום הנגוב, אף על פי שיש בעלה פביצה - הוא טמא והכל טהור³¹. חזר³² לקדרה - טמא את המשקין שבה³³, ונטמאת הקדרה³⁴ וכל הפכשין. נגע בעלה שחוץ לקדרה והיה בו משקה³⁵, אם יש בעלה פביצה - הכל טמא; שהעלה מטמא משקה שעליו, והמשקה מטמא כל המשקין שפקדנה³⁶, ומטמא את הקדרה. היתה הקדרה³⁷ מלאה בפשים של תרומה³⁸ ונער אותה טבול יום וראה משקין על ידו, ספק מן הקדרה נתזו ספק שהקלח נגע בידו - הירק פסול³⁹ והקדרה טהורה⁴⁰.

(27) טהרות פ"ב מ"א. (28) ירקות כבושים. ומדובר בחולין (רבינו בפירוש). (29) העלים של הירקות. (30) במשנה כתוב סתם "ונגעה", ורבינו הוסיף את המילים "אב הטומאה". לקמן יתבאר. (31) מכיוון שהעלה הטמא הוא מחוץ לקדירה, אינו חיבור לטומאה לירק שבקדירה, וכאילו הוא מובדל לגמרי מחלק העלה שבתוך הקדירה, ולפיכך אינו מטמאו בנגיעתו. (32) אחר שנטמא ויש בו כביצה. (33) ונעשו ראשון. נתבאר כבר שאפילו שני בחולין מטמא משקין להיות תחילה. (34) שמשקין טמאים מטמאים כלים (הל' אבות הטומאות פ"ז ה"א). (35) על העלה היה משקה ולא נגע במשקה. (36) מפני שהמשקה שעל העלה מחובר למשקה שבקדירה. [ביארנו לפי פירוש רבינו למשנתנו. ולא נתבאר למה דילג רבינו על הבבא: "היתה מגע טמא מת". ולהר"ש משאנץ שיטה אחרת לגמרי בפירוש משנה חמורה זו, שרב יהודה אמר עליה (ברכות כ, א): הוויות דרב ושמואל חזינא הכא]. (37) סיפא של המשנה, שם. (38) רבינו כאן מפרש את הסיפא בתרומה, מפני שכתוב בה "היתה טבולת יום" וטבול-יום אינו פוסל את החולין. [בפירושו למשנה, כותב רבינו שגם בסיפא מדובר בחולין, והירק נפסל מפני טומאת הידיים, ומיישב

ולפיכך אינו מקבל טומאה, וכאן מדובר בשמן שנטמא ואחר-כך קרש אין הטומאה יורדת ממנו עד שייפסל מאכילת כלב, כאמור למעלה פ"ב ה"ח. ומה שאמר: "ואחר-כך נימוחו" בא להשמיענו, שאפילו נימוחו וקפאו אלף פעמים - דינם כמשקה (ראה כסף-משנה כאן).

ב. הרטב⁵ והגרסין והחלב שקרשו - הרי הן פאכלין⁶, וצריכין מחשבה⁷. ואם נגע בהן אכל ראשון או משקה - נעשו שניים. היה בהן משקה טופח⁸ - הרי הן פמשקין והן תחלה לטמאה. נטמאו פשהן משקין וקפאו אחר כן וקרשו - הרי הן שניים⁹, כמו אכל שנטמא ממשקין טמאין¹⁰. נטמאו פשהן קפויים¹¹ ונמוחו ונעשו משקין: אם היה פביצה מכון¹² - הרי המשקין טהורין¹³; היה יותר מפביצה - המשקין טמאין, שפשוטמה טפה ראשונה נטמאת בפביצה¹⁴ אכל טמא שנטמחה ממנו¹⁵, ואותה הטפה תטמא כל המשקין שנטמחו אחריה. וכן טמא מת שפחט זיתים וענבים שהקשירו: אם היה פביצה¹⁶ - הרי המשקין היוצאין מהן טהורין, ובלבד שלא יגע במקום המשקה¹⁷; שהמשקה¹⁸ פמפקד פאכל¹⁹ וכאלו הוא גוף אחר²⁰. היה אותן זיתים וענבים יתר מפביצה - הרי המשקין היוצאין מהן טמאין; שפיון שציצאת טפה ראשונה נטמאת מפביצה²¹ וטמאה כל המשקין. ואם היה הסוחט זב וזכה²² וכיוצא בהן²³, אפלו סחט גרגר אחד יחידי שלא הכשר ולא נגע במשקה - המשקה טמא; שפיון שציצאת טפה ראשונה נטמאת במשא הזב, שהזב שנטמא אכלין או משקין - טמאין, כמו שבארנו²⁴. וכן זב שחלב את העז - החלב טמא²⁵; שפיון שציצאת טפה הראשונה נטמאת במשא הזב²⁶.

(5) שם מ"א. (6) ולא חל עליהם גזירת משקין. (7) שהאדם יחשוב לאוכלם, וכל זמן שלא חישב כך אינם אוכלין ולא משקין ואינם מקבלים טומאה כלל (למעלה פ"א ה"ב, ופ"ד ה"ד). (8) כדי להרטיב את היד הנוגעת בו. [הרע"ב מפרש שהכוונה ל"טופח על-מנת להטפוח" פירוש, שהיד שנרטבה תרטיב בנגיעתה, ואפשר שגם רבינו התכוון לכך, אלא שנקט לשון המשנה, כדרכו במקומות רבים]. (9) לא נשארו בטומאתם הראשונה, מפני שהאוכל הוא גוף חדש. (10) שכל טיפה שנקרשה נטמאה במגע במשקין הטמאים, שאוכל מקבל טומאה בכל שהוא, ומשקין מטמאים אחרים בכל שהם, ולפיכך אפילו אם המשקין פחות מכביצה נטמא הקרוש. ומה בין אלה לשמן ודבש שבהלכה הקודמת, שאמרנו שם שאפילו קפאו דינם כמשקין? מפני ששמן ודבש אינם נקפאים כל-כך עד שלא תישאר בהם כל לחלוחית שהיא (רבינו בפירוש). (11) שם. (12) וכל-שכן אם היה פחות מכביצה. (13) רבינו מפרש שהם טהורים ממש, מפני שהמשקין הם גוף חדש שלא נטמא מעולם (ראה למעלה הערה ג, בדין נטמאו כשהן משקין), והנגיעה באוכל הטמא גם כן לא

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום רביעי כ"ב אדר - ספר טהרה - הלכות טומאת אוכלין קכו

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

מִתְטַמְּאִין מִן הַמִּשְׁקִין הַבְּלוּעִין בָּהֶם⁶². וְלֹא יִסִּיקֶם⁶³ 24
אֶלָּא בִּידֵים טְהוֹרוֹת⁶⁴. גִּזְרָה שְׁלֹא יִסִּיקֶם הַטֹּמֵא⁶⁵, 25
וְנִמְצְאוּ הַמִּשְׁקִין שֶׁעָלִיהֶם מִטְמְאִין אֶת הַתְּנוּרָה. 26

(60) מכשירין פ"ד מ"י. (61) צ"ל שיפלו. (62) מפני שהמשקין הטמאים כלים במקומם מחום האש. (63) עצים שנפלו עליהם משקין. (64) שנשמרו בטהרה. ואף-על-פי שמשקין שנשמאו מחמת טומאת ידיים אינם מטמאים כלים. (65) כשעליהם משקה טופח.

ז. שֶׁרִץ⁶⁶ שֶׁנִּמְצָא בְּרַחֲמִים שֶׁל זֵיתִים⁶⁷ - אֵין טֵמֵא 27
אֶלָּא מְקוֹם מִגְעוֹ⁶⁸. אִם הָיָה מִשְׁקָה מְהֻלָּף⁶⁹ - הַכֹּל 28
טָמֵא; שֶׁיֵּשׁוּן שֶׁנִּטְמָא מִקְצַת הַמִּשְׁקָה נִטְמָא כָּלוּ, 29
וְהַשֵּׁמֶן מִטְמָא אֶת כָּל הַזֵּיתִים. נִמְצָא עַל גִּבִּי 30
הַעֲלִין⁷⁰ לַמַּעֲלָה מִן הַזֵּיתִים - יִשְׁאָלוּ מִן הַבְּדִידִין⁷¹. 31
אִם אָמְרוּ: לֹא נִגְעָנוּ⁷² - נֶאֱמָרֵינוּ⁷³. נִמְצָא עַל אוֹם⁷⁴ 32
שֶׁל זֵיתִים - נִטְמָא כָּל הַגּוֹשׁ⁷⁵, כִּמוֹ שֶׁבְּאֲרָנוֹ⁷⁶. 33
נִמְצָא⁷⁷ עַל גִּבִּי זֵיתִים פְּרוּרִין⁷⁸ וְהוּא נֹגֵעַ בְּכַבִּיצָה⁷⁹ 34
- הַכֹּל טָמֵא; שֶׁהָאֵכֶל שֶׁהוּא כְּבִיצָה מִטְמָא הַמִּשְׁקָה 35
הַמַּעֲרֵב בָּהֶן⁸⁰, וְהַמִּשְׁקָה מִטְמָא שְׁאֵר הַזֵּיתִים. הָיָה 36
פְּרוּרִין עַל גִּבִּי פְּרוּרִין וְהַמִּשְׁקָה מְלֻמְטָה⁸¹, אָף עַל 37
פִּי שֶׁנִּגַּע בְּכַבִּיצָה - אֵין טֵמֵא אֶלָּא מְקוֹם מִגְעוֹ⁸². 38

(66) טהרות פ"ט מ"ח. (67) לפני שנותנים את הזיתים במקום סחיטתם, טוחנים אותם בריחיים, כדי שיוציאו בבית הבד כל שמנם בלחץ הקורות והאבנים. (68) הזיתים שנגע בהם השרץ, והזיתים הטמאים אינם מטמאים את הטהורים, מפני שאין באחד מהם כביצה. (69) ונוגע בכל הזיתים. (70) שאינם אוכלין, ואינם מקבלים טומאה כלל. (71) פועלי בית הבד. ומדובר בעמי הארץ שטיהרם חבר, ומעסיק אותם בבית הבד. (72) בשרץ. [הגר"א גורס במשנתנו "לא נגע", פירוש: השרץ לא נגע בזיתים]. (73) מה שאמרו עם-הארץ אינו נאמן על הטהרות, היינו בטהרות שלו, אבל על של אחרים נאמן (ראה הל' משכב ומושב פ"ג ה"א). (74) זיתים שנדבקו לגוש אחד. (75) דנים את כל הזיתים שבאום כגוף אחד. (76) למעלה פ"ו הט"ז. (ראה הערות, שם. (77) שם מ"ט. (78) האום התפורר לכמה גושים קטנים. (79) השרץ נגע בפירור שיש בו כביצה. [עלינו לדחוק ולפרש את לשונו של רבינו במשנתנו "זיתים מפורדים" לפי ביאורנו כאן, שהרי פסק בפ"א מהל' אבות הטומאות ה"ב, ששני חצאי זיתים מן הנבילה אינם מטמאים אפילו אם נגעו בבת אחת, ואפילו נדבקו בידי אדם וכל-שכן שאין הזיתים דבוקים, אבל כשנדבקו ונעשו גוש, נתבאר למעלה שהם חיבור. ראה פ"ו הט"ז טעמו של דבר]. (80) מדובר במשקה מועט שאינו מחבר את כל הפירורים שיהיה דינם כגוש אחד, אבל אם יש תחת כולם שמן בעין נטמא הכול, אפילו כשהשרץ מונח על פירור פחות מכביצה, מפני שהמשקה מצרפם. (81) ואינו נוגע בפירור שנגע בו השרץ. (82) מפני שהפירור הטמא אינו נוגע במשקה.

ח. עִם הָאֶרֶץ⁸³ שֶׁהוּשִׁיט יָדוֹ לָגֶת וְנִגַּע בְּאִשְׁכוּלוֹת 39

בדוחק גדול את המילים "טבולת יום". ונראה שחזר בו כאן מפירושו במשנה, כנראה מפני ששנינו (טבול יום פ"ב מ"ב) "והידיים ספיקן טהור". וכאן מטמא את העלה מספק. ולא נתבאר לי כיצד יפרש רבינו מה שכתוב במשנתנו "בידיים מסובאות" [39] שספק טבול-יום ספיקו פסול (הל' אבות הטומאות פ"י ה"ה). (40) שמשקין שנשמאו במגע טבול-יום אינם מטמאים כלים (רבינו שם ה"ג).

ד. טֵמֵא⁴¹ שֶׁהָיָה אוֹכֵל עֲנָבִים מְכֻשְׂרִים⁴² וְנִפְל מִמֶּנּוּ 1
גִּרְגֵר יְחִידִי לָגֶת⁴³: אִם הָיָה שָׁלֵם וְלֹא נִשְׁמַט מִמֶּנּוּ 2
עֲקָצוֹ⁴⁴ - הִגַּת טְהוֹר⁴⁵; וְאִם נִטַּל עֲקָצוֹ⁴⁶, וְהָיָה 3
עֲנָבִים⁴⁷ מוֹכְנִים בְּעֵבִיט⁴⁸ וְכִיּוֹצֵא בּוֹ לְדֶרֶךְ, שֶׁהָיָה 4
רוֹצֵה בַּמִּשְׁקָה הַיּוֹצֵא מִהֶן⁴⁹ - נִטְמָא הִגַּת בְּטַפַּת 5
מִשְׁקָה שֶׁבְּרָאשׁ הַגִּרְגֵר בְּמִקּוֹם הָעֲקָץ⁵⁰. נִפְלו מִמֶּנּוּ⁵¹ 6
עֲנָבִים⁵² וְדֶרֶךְ בְּמִקּוֹם מִפְּנֵה⁵³: אִם הָיָה כְּבִיצָה מִכֶּן 7
- הָרִי הַמִּשְׁקִין הַיּוֹצֵא מִהֶן טְהוֹרִין, כִּמוֹ 8
שֶׁבְּאֲרָנוֹ⁵⁴. הָיָה יָתֵר מִכְּבִיצָה - הַיּוֹצֵא מִהֶן טָמֵא; 9
שֶׁיֵּשׁוּן שִׁיעָצָא טֶפֶה רֵאשׁוֹנָה נִטְמָא בְּכַבִּיצָה, 10
וּמִטְמָא אֶת כָּל הַמִּשְׁקָה הַיּוֹצֵא אַחֲרֶיהָ. 11

(41) טהרות פ"י מ"ה. (42) לקבל טומאה. (43) ובה ענבים מוכנים לדריכה. (44) הסותם את פי הגרגר, ולא יצאה ממנו טיפת משקה. (45) מפני שאין בגרגר כביצה, ואוכל פחות מכביצה אינו מטמא אחרים (ראה 'תפארת ישראל' שם). (46) ומתוך כך יש מעט משקה בפי הגרגר, ומשקה מטמא בכל שהוא. (47) שמהם לקח את הגרגר. (48) כלי בלתי מנוקב, והמשקה הזב מהענבים אינו הולך לאיבוד. (49) ולפיכך הכשירו את הענבים לקבל טומאה. [במכשירין פ"א מ"א שנינו, שמשקין אינם מכשירים אלא מרצון בעלים]. (50) וטיפת המשקה נטמאה כשנגע בה הטמא. (51) מן הטמא. (52) טמאים. (53) שלא היו שם ענבים אחרים. (54) למעלה ה"ב.

ה. גֹּשׁ⁵⁵ שֶׁל זֵיתִים⁵⁶ טֵמֵאִין שֶׁהָיָה מְקַבֵּץ וּמְחַבֵּר 12
וְהַשְׁלִיכוֹ לְתוֹךְ תְּנוּרָה וְהִסִּיק⁵⁷: אִם הָיָה כְּבִיצָה מִכֶּן 13
- הַתְּנוּרָה טְהוֹר, שְׁאֵין הָאֶכֶלִין מִטְמְאִין בָּלִים, 14
וְהַמִּשְׁקָה הַיּוֹצֵא מִהֶן טְהוֹר, כִּמוֹ שֶׁבְּאֲרָנוֹ. הָיָה 15
הַגּוֹשׁ יָתֵר מִכְּבִיצָה - נִטְמָא הַתְּנוּרָה; שֶׁשִּׁיעָצָא טֶפֶה 16
אֶחָת נִטְמָא בְּכַבִּיצָה, וְטֵמֵאָה אֶת הַתְּנוּרָה. לְפִיכָךְ, 17
אִם הָיָה הַזֵּיתִים הַטְּמֵאִין פְּרוּרִין⁵⁸ וְאֵינָן גּוֹשׁ, אֶפְלוּ 18
הֵן מֵאָה - הַתְּנוּרָה טְהוֹר⁵⁹. 19

(55) שם פ"ג מ"ב. (56) הזיתים נדבקו ונעשו גוש אחד. (57) והחום הפליט שמן מן הגוש. (58) במשנה, הגירסא "פרודין". ואין הבדל במשמעות, ושתי הגירסאות מתכוונות לזיתים שלא נתחברו לגוש אחד. (59) שהשמן הנפלט לא נגע בשיעור כביצה.

ו. עֲצִים⁶⁰ שֶׁנִּבְלְעוּ בָּהֶם מִשְׁקִין טְמֵאִין וְהִסִּיקֶן - 20
הַתְּנוּרָה טְהוֹר, שֶׁהָרִי בְּטָלוּ בְּעֵצִים. וְאֶפְלוּ הַיּוֹצֵא 21
הָעֲצִים שֶׁנִּפְלוּ⁶¹ עָלֵיהֶן גְּשָׁמִים, וְנִפְלוּ לְרִצּוֹנוֹ, 22
וְהִסִּיקֶן - הַתְּנוּרָה טְהוֹר, וְאֵין הַיָּמִים שֶׁעָלִיָּהֶן 23

קכח שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום רביעי כ"ב אדר - ספר טהרה - הלכות טומאת אוכלין

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

96) ונרטבו רגליהם. 97) שבחוץ מקום פנוי. 98) אגב הילוך. 99) וכשאין מקום כדי לגבב הרגלים, נטמאו הזיתים מן המשקין הטמאים שעל רגליהם. ומדובר ברגלים יחפות, אבל כשעליהן נעליים נטמאו הנעליים, שהרי משקין מטמאים כלים, והן מטמאות את הזיתים. 100) שם פ"א מ"ט. 101) כדין משקים, שהם ראשון לטומאה, אפילו אם נגעו בולד הטומאה. 102) ראשון ושני וכו'. [במשנתנו כתוב "כולן טמאות", ומפרש שם רבינו, שהמשקין נעשו ראשון ומטמאים את הכיכרות והן שניות, וכאן חזר בו ואומר שכולן ראשון. ובדוחק אפשר לומר, שהתכוון כאן לכל המשקין שבגומות]. 103) מוכן שהראשונה היא ראשון, והשנייה היא שני לטומאה, כמו ששינו שם: "מטמא שנים ופוסל אחד". 104) כדין אוכל תרומה. 105) המשקין שעליהם נטמאו ונעשו ראשון, כדין משקים שנגעו בראשון או בשני, והכיכרות שנגעו בהם נעשו שניות. 106) מפני שנגעה בשרץ.

יא. אֲבַעְבּוּעַ 107 הַנַּעֲשֶׂה בַּעֲבִי 108 הַחֲבִית 109 וְהָרִי הוּא 23 כְּמוֹ כְּלִי אַחֵר בַּצִּדָּה, אִם נִקַּב הָאֲבַעְבּוּעַ לְאוּרִי 24 הַחֲבִית וְנִקַּב נִקַּב אַחֵר לַחוּץ זֶה פִּגְגָּד זֶה 110, אוֹ 25 שֶׁהָיָה הַנִּקַּב הַפְּנִימִי מִלְמָטָה וְהַחֲצִיזוֹן מִלְמַעְלָה 111, 26 וְהָיָה הָאֲבַעְבּוּעַ וְהַחֲבִית מְלֵאִים מִשְׁקִין, אִם נִגַּע אֵב 27 הַטְּמָאָה בַּמִּשְׁקָה שְׁבַאֲבַעְבּוּעוֹת 112 - נִטְמָאוּ כָּל 28 הַמִּשְׁקִין שְׁבַחֲבִית 113. הִיתָה הַחֲבִית מִקְּפֶת צָמִיד 29 פְּתִיל 114 וְנִתְּנָה בְּאֵהָל הַמֶּת 115 - נִטְמָאת מִפְּנֵי הַנִּקַּב 30 שְׁבַאֲבַעְבּוּעַ זֶה, שֶׁהָרִי הוּא מְפֹלֵשׁ לְאוּרִיהָ 116. וְכֵן 31 אִם הָיָה הַנִּקַּב שְׁבַאֲבַעְבּוּעַ שְׁבַפְּנִים מִלְמַעְלָה 32 וְהַחֲצִיזוֹן מִלְמָטָה - הָרִי זֶה אֵינָה נִצְלָת בַּצָּמִיד 33 פְּתִיל 117; אֲבָל אִם נִגַּע אֵב הַטְּמָאָה בְּאֲבַעְבּוּעַ 118 - 34 לֹא נִטְמָאוּ מִשְׁקִין שְׁבַחֲבִית, וְהֵנָּה פְּמַבְדִּילִין מִהֶן 119. 35

107) טבול-יום פ"ב מ"ח. 108) בדופן. 109) חביות של חרס נעשות מטיט, ושורפים אותן בכבשן, ולפעמים הן מעלות כעין אבעבועות חלולים בדפנותיהן. 110) והמשקין שבחבית נכנסים בנקב הפנימי, ושפכים לחוץ דרך הנקב החיצון. 111) בשני המקרים הללו, המשקין הנכנסים לחלול שבאבעבוע עד למקום הנקב החיצון מתעכבים שם. 112) נגע בנקב החיצון. 113) מכיון שמשקין שבאבעבוע מחוברים למשקין שבחבית. ולא דווקא אב הטומאה, אלא אפילו טבול-יום מטמא. ונקט אב הטומאה משום הבבא האחרונה להשמיענו שאפילו אב הטומאה אינו מטמא (תפארת ישראל). ראה ראב"ד. 114) כיסוי מהודק וחבובר יפה. 115) כלי חרס מוקף צמיד פתיל אינו מתטמא באוהל. 116) ואינה סגורה מכל צד. 117) שהרי היא פתוחה לכניסת אוויר ומשקין. 118) בנקב החיצון שמלמטה. 119) המשקין הנכנסים לאבעבוע דרך הנקב שמלמעלה יוצאים תיכף לחוץ דרך הנקב שלמטה הימנו, והרי זה כניצוק שאמרנו למעלה (פ"ז ה"א) שאינו חיבור. [הר"ש בפירוש שני מפרש, שאבעבוע שהמשקין אינם מתעכבים בו אין עליו תורת כלי כלל, ודינו כגב הדופן, וכלי חרס אינו מטמא מגבו].

1 - אֲשָׁפוּל וְכָל סְבִיבוֹתָיו טְמָאִין, וְהִגַּת 84 פְּלָה 2 טְהוּרָה, מִפְּנֵי שֶׁמִּפְּסִיקִין הָאֲשָׁפוּלוֹת 85 שְׁסִבִּיבוֹת זֶה 3 הָאֲשָׁפוּל בִּינוּ וּבֵין שָׂאָר הִגַּת.

83) בבלי, עבודה זרה עה, ב. 84) הענבים שבגת שאינם נוגעים באשכול זה. 85) אבל זיתים אין להם אשכולות, ולפיכך אם נגע בגוש אחד - נטמאו כל הנוגעים בו. ונראה שזה אחד מהדברים שהקילו חכמים בטומאת עץ-הארץ, אבל אם נגע טמא באשכול - נטמאו כל האשכולות שבגת כשהמשקה מחברם.

ט. הִגַּת 86 וְהַנִּגִּים 87 שֶׁנַּעֲשׂוּ בַּטְּהָרָה 88 וְהִלְכּוּ עֲלֵיהֶן 4 טְמָאִין וְאַחֵר כִּף יִצְאוּ מִהֶן מִשְׁקִין 89 - הָרִי אֵלֹ 5 טְהוּרִין, שֶׁמִּתְחַלָּה נַעֲשׂוּ בַּטְּהָרָה 90. וְאִם נַעֲשׂוּ 6 מִתְחַלָּה בַּטְּמָאָה 91 וְיִצְאוּ מִהֶן מִשְׁקִין - טְמָאִין 92. 7

86) פסולת של זיתים אחר סחיטת שמנם (כלים פ"ט מ"ו). 87) פסולת הענבים אחר דריכתם. 88) נסחטו ונדרכו על-ידי טהורים. 89) הגר"א אינו גורס במשנתנו את המלים "ואחרי-כך", ומוסיף ואו, וגורס "ויצאו". ומפרש שעל-ידי דריכת הטמאים יצאו המשקין. ויש להניח שגם בדברי רבינו כאן הוא גורס כך. וכך היא הגירסא בתוספתא טהרות פ"ג ה"א. 90) בתוספתא שם מבואר, שהמשקין שבתוך הפסולת יצאו בשעת סחיטה ודריכה, וכאשר סר הלחץ חזרו ונבלעו, וכשהם יוצאים מחמת דריכת הטמאים יוצאים בלי רצון בעלים, ושינוי במכשירין (פ"ו מ"ח) שמשקין שיצאו שלא לרצון בעלים, אינם מקבלים טומאה (ראה פירוש רבינו, שם). ואף-על-פי שמתחילה יצאו לרצון, כיון שנבלעו בתוך הפסולת דינם כפסולת ואינם כמשקין, ולפיכך צריך שיצאו לרצון (הגר"א). 91) תוספתא, שם. 92) מפני שנטמאו בדריכה ראשונה שהיו לרצון, וכשנבלעו בפסולת לא ירדה מהם טומאתם (הגר"א).

י. הַפְּדִדִּין 93 שְׁנֹכְסִין 94 וְיִוצְאִין 95 וּמִשְׁקִין טְמָאִין 8 בתוך בית הפדד, אִם יֵשׁ בֵּין מִשְׁקִין לְזִיתִים 97 כְּדִי 9 שְׁיִנְגְּבוּ אֶת רִגְלֵיהֶן בְּאַרְצָם 98 - הָרִי הַזֵּה טְהוּרִין; 10 שֶׁהִנּוּגַע בַּמִּשְׁקִין טְמָאִים שְׁלֹא בִידּוֹ - טְהוּר 99 וְאִפְּלוּ לְקַדָּשׁ. כְּפָרוֹת 100 הַקֹּדֶשׁ שֶׁהָיוּ בֵּהֶן גְּמוֹת 12 וּבְתוֹךְ הַגְּמוֹת הָיוּ מִשְׁקִין שֶׁל קֹדֶשׁ, וְנִגַּע הַשֶּׁרֶץ 13 בְּאַחַת מֵהֶן, וְנִגַּעַה רִאשׁוֹנָה בְּשֵׁנִיָּה וּשְׁנִיָּה 14 בְּשִׁלִּישִׁית, אֲפֹלוּ מָאָה - כָּלֵן רִאשׁוֹן לְטְמָאָה 101, 15 מִפְּנֵי הַמִּשְׁקָה שְׁבַגְמוֹת וּחִבַּת הַקֹּדֶשׁ הָרִי הֵן כָּלֵן 16 כְּמִשְׁקִין שְׁאִין מוֹנִין בֵּהֶן 102. אֲבָל אִם הָיוּ כְּפָרוֹת 17 תְּרוּמָה - הָרִי הַכֹּפֵר הַשִּׁלִּישִׁית כָּלְבֵד פְּסוּלָה 103, 18 וּמִשְׁלִישִׁית וְהִלָּאָה טְהוּרָה 104. וְאִם הָיָה מִשְׁקָה טוֹפֵחַ 19 עַל כָּל הַכְּפָרוֹת - אֵף בְּתְרוּמָה הַכָּל טְמָאוֹת. וְכָלֵן 20 שְׁנִיּוֹת 105, חוּץ מִן הָרִאשׁוֹנָה שֶׁנִּגַּע בָּהּ הַשֶּׁרֶץ שֶׁהָיָה 21 רִאשׁוֹן 106. 22

93) ראה לעיל ה"ז, הערה 71 (טהרות פ"י מ"ב). 94) לבית הבד. 95) ורגליהם נוגעות בזיתים שבחוץ.

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום חמישי כ"ג אדר - ספר טהרה - הלכות טומאת אוכלין קכט

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

יום חמישי כ"ג אדר ה'תש"פ

פרק עשירי

1 יבאר דין תולדות שבעת המשקין המכשירים כיוצא בהם, ומה הן התולדות. ואם הקודש צריך הכשר.

1 א. כָּכֶר בְּאַרְנוֹ, שֶׁהִשְׁכַּעַה מִשְׁקִין בְּלִבָּה הֵן
2 שְׁמִתְטָמְאִין אוּ מְכַשְׁרִין, וְהִשְׁאָר קְרוּיִין מִי פְרוֹת
3 וְאֵינָם מִתְטָמְאִין וְלֹא מְכַשְׁרִין. וְשִׁבְעָה מִשְׁקִין
4 שְׁמַנֵּינוּ - תּוֹלְדוֹתֵיהֶם³ פִּיּוּצָא בְּהֶם⁴.

2 בפרק א הלכה ב מהלכות אלו. 3 בהלכות הבאות
יבואר תולדות מה הן. 4 דינם שווה לדין המשקין -
האבות.

5 ב. תּוֹלְדוֹת הַמֵּים הֵם הַיּוֹצֵא מִן הָעֵין וּמִן הָאָזֶן וּמִן
6 הַחֹטֶם וּמִן הַפֶּה, וּמִי רִגְלֵי בְנֵי אָדָם, בֵּין גְּדוֹלִים בֵּין
7 קְטָנִים. כָּל אֵלּוּ הַיּוֹצֵאִין מִן הָאָדָם - מִשְׁקִין הֵן, בֵּין
8 שְׂעִיבָא לְדַעְתּוֹ שֶׁל אָדָם בֵּין שְׂעִיבָא שְׂעִיבָא לְדַעְתּוֹ.
9 אָבֵל מִי רִגְלֵי בְּהֵמָה וְהַמִּלַּח שְׁנִמְחַח⁵ - הָרִי הֵן כְּמִי
10 פְרוֹת, לֹא מִתְטָמְאִין וְלֹא מְכַשְׁרִין.

5 נמס ונעשה נוזל.

11 ג. הַדֵּם הַמְּנוּי מִן הַמִּשְׁקִין הוּא הַדֵּם הַשּׁוֹתֵף⁶ בְּשַׁעַת
12 שְׁחִיטָה⁷ מִן הַבְּהֵמָה וְהַחֲמִיָּה וְהַעוֹפוֹת הַטְּהוֹרִין; אָבֵל
13 דֵּם הַקְּלוּחִ⁸ - אֵינוֹ מְכַשֵּׁר⁹, שְׁעָדִין חַיִּים הֵן וְהָרִי
14 הוּא דוֹמָה לְדָם מִכָּה אוּ לְדָם הַקָּזָה. הַשּׁוֹחֵט וְנִתְּוֹ דָּם
15 עַל הָאֲכָלִין וְנִתְּקַנָּה הַדֵּם בֵּין סִימָן¹⁰ לְסִימָן¹¹ - הָרִי
16 זֶה סִפְקָ¹². לְפִיכָּךְ תּוֹלִין עָלָיו, לֹא אוֹכְלִין וְלֹא
17 שׁוֹרְפִין¹³. תּוֹלְדוֹת הַדֵּם: דֵּם הַקָּזָה שֶׁל אָדָם שֶׁהוֹצִיא
18 לְשִׁתּוֹ¹⁴. אָבֵל אִם הוֹצִיא לְרִפּוּאָה - טְהוֹר וְאֵינוֹ
19 מְכַשֵּׁר. וְכֵן דָּם שְׁחִיטָה בַּבְּהֵמָה וּבַחֲמִיָּה וּבַעוֹפוֹת
20 הַטְּמְאִין¹⁵, וְהַדֵּם הַיּוֹצֵא עִם הַלֶּחֶם וְעִם הָרֵעִי, וְדָם
21 הַשֹּׁחֵט וְהַאֲבַעְבוּעוֹת, וְתַמְצִית הַבֶּשֶׂר - כָּל אֵלּוּ אֵינָן
22 מִתְטָמְאִין וְלֹא מְכַשְׁרִין, אֲלֹא הָרִי הֵן פִּשְׁאָר מִי
23 פְרוֹת. וְדָם הַשֶּׁרֶץ - כְּבָשָׂרוֹ¹⁶, מְטָמֵא וְאֵינוֹ מְכַשֵּׁר.
24 וְאֵין לָנוּ פִּיּוּצָא בּוֹ¹⁷.

6 זב לאט לאט. 7 במכשירין שם מנו דם שחיטה בין
תולדות הדם, ובתוספתא שבת פרק ט הלכה י"ד שנינו:
"מניין לדם שהוא משקה שנאמר (במדבר כג, כד): ודם
חללים ישתה". ומשמע שעיקר דם הוא דם חללים של אדם.
8 המתפרץ מן הפצע בכוח. 9 "ודם חללים ישתה" -
פרט לדם הקילוח שאינו מכשיר (חולין לו, א).
10 הוושט והקנה הם שני סימני שחיטה וצריך לשחוט רוב
שניהם בבהמה. 11 חתך סימן אחד והדם שיצא לפני
חיתוך השני נפל על אוכלין. 12 איבעייא שם אם
הוכשרו האוכלין או לא. 13 ודווקא בנתקנה לפני
שחיטת הסימן השני, אבל כשלא נתקנה הוכשרו אחר גמר
השחיטה באותו הדם. מסקנת הגמרא שם. 14 לבהמה,
או לגוי, מחשבתו עושה אותו משקה. 15 אינו מכשיר.

כל דינים אלה נמסרו בקבלה איש מפי איש.
16 בכעדשה. 17 דומה לו, שמתמא ואינו מכשיר
(הרא"ש במשנתנו).

25 ד. מִי הַחֶלֶב¹⁸ - הָרִי הֵן בְּחֶלֶב. וְחֶלֶב הָאָדָם שְׂאִינוֹ
26 צָרִיךְ לוֹ - אֵינוֹ מְשָׁקָה, לֹא מְכַשֵּׁר וְלֹא מִתְטָמֵא.
27 לְפִיכָּךְ חֶלֶב הַזֶּכֶר¹⁹ אֵינוֹ מְשָׁקָה²⁰. וְכֵן חֶלֶב בְּהֵמָה
28 וְחִמָּה שְׂעִיבָא שְׂעִיבָא לְרִצּוֹן, כְּגוֹן שְׂעִיבָא מִהֵד מֵאֲלִיו אוּ
29 שְׂחֶלֶב כְּמִתְעַסֵּק²¹. אָבֵל חֶלֶב הָאִשָּׁה, בֵּין שְׂעִיבָא
30 לְרִצּוֹן בֵּין שְׂעִיבָא שְׂעִיבָא לְרִצּוֹן - סִתְמוּ מְשָׁקָה
31 וּמִתְטָמֵא אוּ מְכַשֵּׁר, מִפְּנֵי שֶׁהוּא רָאוּי לְתִינוּק²².

18 נוזל הנפרד מן החלב כשמקפאים אותו לעשות גבינה.
19 ישנם מקרים, אמנם נדירים מאוד, שמתמצה חלב מדדי
הזכר. במסכת שבת נג, ב מסופר על מעשה כזה שהיה.
20 אין אדם שותה אותו. 21 מטפל בדדי הבהמה ללא
כוונת חליבה. 22 במשנה שאל רבי עקיבא הלא חלב
בהמה גם כן ראוי לתינוק ויש בו מעלה יתירה שראוי גם
לגדולים? וענו לו, שבחלב אשה יש מעלה יתירה שדם
היוצא מפצעה מכשיר, אבל בבהמה רק דם שחיטה מכשיר.
[רש"י (שבת קמז, א) מפרש שהכוונה למה שאמרו דם
נעכר ונעשה חלב והר"ש כאן דוחה פירוש זה].

32 ה. הַמִּשְׁקִין שְׂעִיבָאִין מֵאוֹתָן הַטְּמְאִין²³ שְׂאוֹתָן
33 הַמִּשְׁקִין²⁴ אָבוֹת טָמְאָה - מְטָמְאִים בְּלֹא הֶכְשֵׁר,
34 שֶׁהַטָּמְאָה וְהַהֶכְשֵׁר בְּאֵין פְּאֻחַת. וְאֵלּוּ הֵן: זֹב הַזֶּבֶב
35 וְשִׁבְכַת זִרְעוֹ וּמִימֵי רִגְלָיו, וּרְבִיעִית דָּם מִן הַמֵּת,
36 וְדָם הַנֶּדֶה²⁵. וְכֵן²⁶ דָּם מִגִּפְתּוֹ²⁷ שֶׁל זֶב וְחִבְרָיו,
37 וְחֶלֶב שֶׁל אִשָּׁה, וְדַמְעַת עֵינָיִם עִם שְׂאֵר תּוֹלְדוֹת
38 הַמֵּים²⁸ הַיּוֹצֵאִין מִהֵן - מְטָמְאִין כְּמִשְׁקִין טְמְאִין²⁹
39 שְׂמִטְמְאִין³⁰ בְּלֹא כְּוִנָּה³¹, שְׂמִשְׁקִין טְמְאִין מְטָמְאִין
40 לְרִצּוֹן וְשְׂעִיבָא לְרִצּוֹן. לְפִיכָּךְ, נִדָּה אוּ זָבָה שְׁנִטְףָ³²
41 חֶלֶב מִדִּידָהּ לְאֹרֵר הַתַּנּוּר³³ - נִטְמָא הַתַּנּוּר וְכָל מַה
42 שֶׁבְּתוֹכוֹ.

23 מן הטמאים שיפורטו לקמן. 24 שהמשקין האלה.
25 כל המנויים כאן הם אבות הטומאה ומטמאים גם אדם
וכלים. 26 כל אלה המנויים מכאן ואילך, הם וולדות
הטומאה. 27 פצעו. 28 המבוארים למעלה בהלכה ב.
29 פירוש, מטמאים בלי הכשר כמו המשקין הטמאים
מחמת עצמם שנמנו למעלה שכולם אב הטומאה. [כל
המשקין המפורטים בבבא זו, טומאתם מנגיעתם גוף הטמא,
שממנה יצאו. 30 צריך להיות: ומטמאין. כאן מתחילה
בבא חדשה ונמשכת לכל המשקין המפורטים למעלה בין
אבות הטומאה ובין וולדות הטומאה. 31 אף על פי
שנפלו על הטהרות בלי כוונתם ושלא לרצונם של הבעלים
- הוכשרו ונטמאו. 32 מעצמו. 33 של חרס.

ו. כָּכֶר בְּאַרְנוֹ, שֶׁהַמִּשְׁקִין הַיּוֹצֵאִין מִטְּבוֹל יוֹם אֵינָם
טְמְאִים. לְפִיכָּךְ, אִם נָפְלוּ אֶפְלוּ עַל כָּכֶר שֶׁל תְּרוּמָה
- אֵינוֹ מְכַשֵּׁר עַד שְׂיִפְּלוּ לְרִצּוֹן, כִּשְׂאֵר הַמִּשְׁקִין
הַטְּהוֹרִין שְׂאִינָן מְכַשְׁרִין אֲלֹא לְרִצּוֹן.

- 1 ז. הַזֵּעָה וְהַלָּחָה הַסְּרוּחָה וְהָרָעִיָּה³⁴, וְהַמְשָׁקִין
- 2 הַיּוֹצְאִין מִבֶּן שְׁמוֹנֶה חֳדָשִׁים³⁵, וְהַשּׁוֹתֶה מִי טְבִירָה³⁶
- 3 וְכִיּוֹצֵא בָּהֶן אֶף עַל פִּי שְׂוִיצָאִין נְקִיִּים - כָּל אֱלוֹ
- 4 אֵינָן חֲשׁוּבִין מִשְׁקָה, וְלֹא מִתְטַמְּאִין³⁷ וְלֹא מִכְשִׁירִין.
- (34) צואה. (35) שנולד בחודש השמיני לעיבור. נפל כזה
- אף על פי שהוא חי דינו כדבר דומם, מפני שאינו בן קיימא.
- (36) חמי טבירה. הם מביאים שלשול רב ולפעמים יוצאים
- כשהם זכים (רבינו בפירושו). (37) אם נגעו בטומאה.
- 5 ח. הַשּׁוֹתֶה שְׁאֵר מִשְׁקִין³⁸ וְיִצְאוּ - הָרִי הֵן
- 6 מִשְׁקִין בְּשִׁהִיו, שְׁאִין שְׁאֵר הַמְשָׁקִין טְהוֹרִין
- 7 בַּגּוֹף³⁹. בִּיצֵד? שֶׁתָּה מִים טְמֵאִין וְהִקְיָאן - הָרִי
- 8 אֱלוֹ טְמֵאִין, מִפְּנֵי שְׁלֹא טְהוֹרֵי בִּיצֵאָתָן⁴⁰. שֶׁתָּה
- 9 מִים טְמֵאִים וְטָבֵל וְאַחֵר כֶּף הִקְיָאן, [או שְׁנִסְרָחוּ
- 10 וְאַחֵר כֶּף הִקְיָאן], או שְׂעִיצָאוּ מִלְּמָטָה אֶף עַל
- 11 פִּי שְׁלֹא טָבֵל - הָרִי הֵן טְהוֹרִין⁴¹. שֶׁתָּה שְׁאֵר
- 12 מִשְׁקִין טְמֵאִין או שְׁאֵר אֲכָלִין טְמֵאִין, אֶף עַל
- 13 פִּי שְׁטָבֵל וְאַחֵר כֶּף הִקְיָאן - טְמֵאִין, לְפִי שְׁאִינָן
- 14 טְהוֹרִין בַּגּוֹף⁴². נִסְרָחוּ או שְׂעִיצָאוּ מִלְּמָטָה - הָרִי
- 15 הֵן טְהוֹרִין.
- (38) ששת המשקין המכשירים חוץ למים. (39) שאר
- משקין אינם בטלים בגוף ולא בטלה טומאתם. (40) בדפוס
- רומא (ר"מ) ובדפוס קושטא וכן בכתב יד תימן הגירסא:
- "מפני שנטמאו במגעו ביציאתן" וכן היא גירסת הראב"ד
- בהשגותיו, והוא מפרש, כגון ששתה רביעית הלוג שיעור
- שנטמא את האדם, והמשקין עצמם כשהם במעי האדם
- בטלה טומאתם, אולם כשהקיאם נטמאו שנית במגע האדם
- הטמא. וברור שהראב"ד מחלק בזה בין מים לשאר משקין,
- מים בטלה טומאתם ושאר משקין לא. וכדבריו שנינו
- בפירוש בתוספתא טבול יום פרק א הלכה ז: חומר במשקין
- (במבים), שהמשקין אין להם טהרה ואין טהורין בגוף מה
- שאין כן במים. (41) בטבל והקיאם נטהרו המים בגוף כמו
- שאמרנו, ולא נטמאו אגב הקאה, שהרי האדם טבל ונטהר.
- ונסרחו או יצאו מלמטה טהורים אף על פי שלא טבל מפני
- שאינם ראויים לשתייה אינם מקבלים טומאה. (42) לא
- נטהרו בעודם בגוף, מכיוון שמשקין אינם בטלים בגוף.
- 16 ט. כָּכָר בְּאַרְנוֹ, שֶׁהִזְעָה אֵינָה מִשְׁקָה. אֶפְלוּ שֶׁתָּה
- 17 מִשְׁקִין טְמֵאִין וְהִזְיַע - זֵעָתוֹ טְהוֹרָה⁴³. אֲכָל הַבָּא
- 18 בְּמִים שְׂאוּבִין וְהִזְיַע - זֵעָתוֹ טְמֵאָה⁴⁴. וְאֵם נִסְתַּפַּג⁴⁵
- 19 מִן הַמִּים הַשְּׂאוּבִין וְאַחֵר כֶּף הִזְיַע - זֵעָתוֹ טְהוֹרָה.
- (43) ואף על פי ששתה רביעית ונטמא גופו, וגם אינה
- מכשירה, מפני שהזיעה באה מגופו ולא מהמשקין שבלע
- (רבינו שם). (44) הבא ראשו ורובו במים שאובים אפילו
- טהורים טמא (הלכות אבות הטומאות פרק ט הלכה א).
- ומכיוון שהזיעה מעורבת במים השאובים נטמאה התערובת
- מנגיעתה בגוף הטמא, והיא גם מכשירה. (45) התנגב.
- 20 י. זֵעָת פְּתִים⁴⁶ שִׁיחִין וּמַעְרוֹת וּבוֹרוֹת - אֵינָן מִשְׁקָה,
- 21 וְאֶפְלוּ הֵן טְמֵאִין - זֵעָתוֹ טְהוֹרָה. אֲכָל זֵעָת הַמְּרָחֵן
- כְּמִים: אִם הָיְתָה הַמְּרָחֵן טְמֵאָה⁴⁷ - זֵעָתָהּ
- טְמֵאָה⁴⁸; וְאִם הָיְתָה טְהוֹרָה⁴⁹ וְהַכְּנִיס בָּהּ פְּרוֹת -
- הַכְּשִׁירוֹ⁵⁰. הַכְּנִיסוּ לָהּ פְּלִים - הָרִי הַמִּים שֶׁעָלִיָּהֶן
- כִּתְלוּשִׁין בְּרִצּוֹן⁵¹ וּמִכְשִׁירִין.
- (46) קירות בתים שנבנו במקומות נמוכים מוציאים לחלוחית
- המתגבשת לפעמים לטיפות דומות לטיפות זיעה.
- (47) המים שבתוכה היו טמאים. (48) וגם מכשירה,
- שהזיעה היא קיטור הבא מן המים שהתנדפו מחמת החום.
- (49) המים היו טהורים. (50) מפני שהורטבו בקיטור.
- (51) משקין שנתלשו ממקום חיבורם שלא ברצון בעלים
- אינם מכשירים (לקמן פרק י"ב הלכה ג), ומשמיענו, שאם
- הכניס כלים למרחץ והורטבו הרי זה רצון בעלים מפני
- שהוא יודע שיורטבו והכניסם מרצונו.
- 26 יא. הַבְּרִכָּה⁵² שֶׁבִּפְתִּי וְהַפִּתִּי מִזֵּיעַ מִחֻמָּתָהּ, אִם
- 27 הָיְתָה הַבְּרִכָּה טְמֵאָה⁵³ - זֵעָתָה כָּל הַפִּתִּי שֶׁמִּחֻמָּתָהּ
- 28 טְמֵאָה.
- (52) חפירה בקרקע הבית ויש בה מים. (53) המים שבתוכה
- טמאים.
- 29 יב. שְׁתֵּי בְּרִכּוֹת בִּפְתִּי, אַחַת טְמֵאָה וְאַחַת טְהוֹרָה:
- 30 הַמִּזְיַע⁵⁴ קְרוֹב לְטְמֵאָה⁵⁵ - טְמֵאָה, קְרוֹב לְטְהוֹרָה -
- 31 טְהוֹרָה, מִחֻצָּה לְמִחֻצָּה - טְמֵאָה.
- (54) אדם וכלים ואוכלין. (55) קרובים יותר לבריכה
- הטמאה.
- 32 יג. הַמַּהֲלָל⁵⁶ - בְּשִׁמּוֹן⁵⁷. מִשְׁקִין הַמְּנַטְפִּין מִסְּלֵי זֵיתִים
- 33 וְעִנְבִּים - אֵינָן מִשְׁקָה וְלֹא מִתְטַמְּאִין וְלֹא
- 34 מִכְשִׁירִין⁵⁸, עַד שֶׁיִּכְנִיסֵם⁵⁹ בְּכָלִי.
- (56) לחלוחית המתמצה מאליה מן הזיתים. ויש גורסים
- "מוחל" (מכשירין פרק ו משנה ה). (57) ואף על פי שאין
- עימו שיורי שמן. כרבי מאיר במשנתנו. (58) שאינם
- משקה, לפי שאינו מקפיד עליהם והם הולכים לאיבוד.
- (59) בכלי יחשיב אותם ואז תורת משקה עליהם.
- 35 יד. הַשּׁוֹקֵל עֲנָבִים בְּכַף מֵאֻזְנִים - הֵינִי שֶׁבִּפְּךָ אֵינִי
- 36 מִשְׁקָה עַד שֶׁיַּעֲרֹנוּ לְתוֹף הַכָּלִי, וְהָרִי זֶה דוֹמָה לְסֵלִי
- 37 זֵיתִים וְעִנְבִּים שֶׁמְנַטְפִּין.
- 38 טו. הַדּוֹרֵס⁶⁰ עֲנָבִים שֶׁל תְּרוּמָה בַּחֲבִית, אֶף עַל פִּי
- 39 שֶׁהֵינִי צָף עַל גִּבִּי יְדִיו⁶¹ - הָרִי הַכֹּל טְהוֹר⁶².
- (60) לוחץ עליהם, כדי להכניס הרבה ענבים. (61) וסתם
- ידיים פוסלות את התרומה. (62) שהיין היוצא אגב הלחיצה
- אינו משקה מפני שהאדם אינו רוצה שיצא היין.
- 40 טז. מִשְׁקָה בֵּית מִטְבָּחִים שֶׁבַּעֲזָרָה, וְהוּא דָם
- 41 הַקָּדָשִׁים וְהַמִּים שֶׁמִּשְׁתַּמְשִׁין בָּהֶן שֵׁם - טְהוֹרִין⁶³
- 42 לְעוֹלָם, וְאֵינָן מִתְטַמְּאִין⁶⁴ וְלֹא מִכְשִׁירִין. וְדָבָר זֶה
- 43 הַלָּכָה מִפִּי הַקַּבְלָה. לְפִיכָּךְ, כָּל דָּמֵי הַזִּבְחִים אֵינִי
- 44 מְקַבֵּל טְמֵאָה וְאֵינִי מִכְשִׁיר. וְהוּאִיל וְדָם הַקָּדָשִׁים

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום חמישי כ"ג אדר - ספר טהרה - הלכות טומאת אוכלין קלא

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

1 אינו מכשיר, קדשים שנשחטו בעזרה לא הכשרו
2 בדם שחיטה; ואין לבשר הקדשים הכשר אלא
3 במשקין שיפלו על הבשר חוץ ממשקה בית
4 המטבחיים.

(63) שנינו שם: "העיד יוסי בן יועזר איש צרידה על משקה בית מטבחיא דכן (טהור)". (64) כרב בפסחים טז, א שאמר: "מה דכן? דכן ממש" פירוש, טהור לגמרי ואפילו טומאת עצמם אין להם.

5 יז. פרת קדשים שהעבירה בנהר ושחטה ועדיין⁶⁵
6 משקה טופח⁶⁶ עליה - הרי זו מכשרת. לפיכך, אם
7 נמצאת מחט טמאה⁶⁷ בבשרה - הרי הבשר טמא.
8 וכן אם היתה הפרה חסומה⁶⁸ מחוץ לירושלים⁶⁹,
9 אף על פי שאין המחט ידועה⁷⁰ - הרי הבשר טמא,
10 מפני שנגע בפלים הנמצאין מחוץ לירושלים⁷¹.
11 נמצאת המחט בפשר⁷² - הבשר טהור. וכן כף וכן
12 כף הידים טהורות, שאין טמאת ידים במקדש, כמו
13 שבארנו. במה דברים אמורים⁷³? להיות הבשר טמא
14 בדין תורה; אבל להתטמא מדבריהן - אין הקדש
15 צריך הכשר, אלא חבת הקדש מכשרת הבשר. ואם
16 נגע בה טמאה, בין קלה בין חמורה - נפסלה, אף
17 על פי שלא הכשר במשקה, כמו שבארנו.

(65) אחר שחיתתה. (66) רטוב. (67) בפסחים יט, ב אמרו בשם רב כשבעל המחט הכירה. (68) כך מפרש שם רבי יוסי בר אבין את המשנה. (69) ונשחטה בעודה חסומה ואם כן בלעה את המחט מחוץ לירושלים. (70) אין אנו יודעים אם היא טמאה. (71) חכמים גזרו טומאה על כלים שנמצאו מחוץ לירושלים. (72) האוכלין המעוכלים שבמעה, מפני שהפרש אינו מקבל טומאה. (73) שבשר קדשים אינו מטמא אלא אם הוכשר במשקין שמחוץ לבית המקדש.

פרק אחד עשר

(1) יבאר הבוצר ענבים למכור או לגת אם הוכשרו. אימת הוכשרו עם המשקה היוצא מהן. כרם שהוא עומד בצד בית הפרס ובוצר ממנו לגת. המוסק זיתים שלא נגמרה מלאכתם אם הוכשרו, ואימתי גמר מלאכתם. ודין הפוצע זיתים של תרומה בידיים טמאות. העוטן ברשות עם הארץ ונעל וחתם, והדורך בטומאה ורצה לטהר כלי בית הבד.

18 א. הבוצר² ענבים למכור בשוק או לבישן³ - לא
19 הכשרו לטמאה⁴ עד שיפלו עליהן משקין לרצונו,
20 כשאר האכלין; אבל הבוצר לדרש⁵ - הכשר
21 לטמאה⁶ ואף על פי שלא נפלו משקין על הבציר
22 קלל, ואם נגעה בו טמאה - נטמא. ודבר זה גזרה
23 מדברי סופרים. ומפני מה גזרו⁷ על הבוצר לגת
24 שהוא מכשר? שפעמים שאדם נכנס לכרמו לידע
25 אם הגיע להפצר, וסוחט אשכול של ענבים לבדק
26 בו ומזלפו על גבי הענבים הבצורות, שהרי הפל

ג. הבוצר¹⁸ ענבים ונתנם בעביט¹⁹ או ששטחן על
גבי העלין²⁰ - הכשרו במשקין היוצאין מהן, שהרי
דעתו על המשקין ולפיכך שטח על העלין או נתן

(2) שבת טו, א. קטיפת ענבים נקראת "בצירה". בלשון הקודש ניתנו שמות שונים לקטיפת פירות שונים: בוצר - ענבים, מוסק - זיתים, אורה - תאנים, גודר - תמרים. (3) לעשות צימוקים. (4) אף-על-פי שהורטבו במיץ שוב מהם. והטעם, מפני שמיץ זה לא נפל עליהם מרצון הבעלים, והכשר טעון רצון בעלים (לקמן פי"ב ה"א). (5) לתעשיית יין. (6) בשבת שם, מחלוקת שמאי והלל, ופסק כשמאי, מפני שאמרו שם: "שתק ליה הלל לשמאי". פירוש, אחרי טענותיו התקיפות של שמאי, שתק הלל, משמע שהודה לו. ושם נז, א אמרו, שתלמידי שמאי והלל גזרו על הבצירה, וגזירתם נתקבלה. (7) שם יז, א. (8) ואם כן, הורטבו לרצון בעלים. (9) על האשכול להניחו בנחת, ושלא יכבירו עליו האשכולות האחרים. (10) בסל מפני הלחץ. ולמה אינו מקפיד? מפני שעומד לדריכה. (11) שהרי מימיו (המיץ) יוצאים מרצונו (ראה ראב"ד וכסף-משנה). ורבינו כותב כאן על הענבים "הבצורות", משמע שכבר נבצרו. אבל בגמרא שם, אמר רבה בר אבוא: "ובשעת בצירה, עדיין משקה טופח עליהם". ומשמע מזה שמזלף הענבים לפני בצירתם. ואולי "הבצורות", פירוש בשלות ועומדות לבצירה. אמנם פירוש דחוק הוא, אבל לא מצאתי ביאור אחר.

ב. הבוצר¹² ענבים¹³ שאם לא מצא להם שוק
מחזירין לגת¹⁴ - לא הכשרו עד שיבואו לרשות
הגת¹⁵. וכן הזיתים¹⁶ שבאו לרשות הבד - הכשרו,
כמו שיתבאר¹⁷.

(12) תוספתא טהרות פי"א ה"ה. (13) על-מנת למכורם. (14) לא היה בטוח שימצא קונים, וחשב שאם לא יוכל למכורם - יעביר אותם לגת לעשות יין. (15) כל עוד שלא הגיעו לגת, אפשר שימצא קונים, ולפיכך אינו רוצה שיתמצה משקה מהענבים. (16) שם. זיתים אינם מוכשרים עד גמר מלאכתם. ואימתי גמר מלאכתם? כשימסוק כל הזיתים שבדעתו לסוחטם בבת אחת בבית הבד (לקמן ה"ח), ואם דעתו למכורם אינם מוכשרים, מפני שלא גמר מלאכתם, שהרי חסירה מכירתם (לקמן ה"ו). ומלמדת התוספתא, שאם מסק כל זיתיו אבל היה בדעתו למכורם, וחישב שאם לא ימצא קונים יעבירם לסחיטה, לא הוכשרו עד שיבואו לרשות בית הבד. ורבינו קיצר, והביא לשון התוספתא. (17) לקמן הלכה ו, שאם דעתו למכורם - אין המסיקה גמר מלאכה, ולקמן בהי"ב, שלפני גמר מלאכה מותר ליטלם בטומאה, ולהוליכם לבית הבד בטומאה, ומובן שהטמא אינו מכניסם לתוך בית הבד ממש, אלא עד בית הבד.

קלב שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום חמישי כ"ג אדר - ספר טהרה - הלכות טומאת אוכלין

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

35) תוספתא שם (כסף-משנה). 36) מתקנת חכמים, כמו הבוצר לגת. ראה מה שכתבנו בהלכה הקודמת.

ה. פָּרֶם³⁷ שֶׁהוּא עוֹמֵד בְּבֵית הַפָּרֶס³⁸ - הַבּוֹצֵר¹⁴ אוֹתוֹ לִגְתִּי אֵינוֹ מִכְשָׁר³⁹ כָּל זֶמֶן שֶׁהוּא בְּבֵית הַפָּרֶס⁴⁰. הוֹאִיל וְטִמְאַת בֵּית הַפָּרֶס מִדְּבָרֵיהֶם⁴¹, וְהַבּוֹצֵר לִגְתִּי הַכֶּשֶׁר מִדְּבָרֵיהֶם⁴², הִקְלוּ בַּגִּזְרָה זֶה וְלֹא גָזְרוּ עָלָיו שֶׁיְהִי מִכְשָׁר עַד שֶׁיֵּצֵא מִבֵּית הַפָּרֶס⁴³. לְפִיכָךְ, הַרֹצֵחַ לְבָצֵר בְּבֵית הַפָּרֶס לִגְתִּי בְּטִהְרָה - מִטְהַר אֶת הַבּוֹצֵרִים וְאֶת הַכֶּלִים⁴⁴, וּמִזֶּה עָלִיהֶם⁴⁵ שְׁלִישִׁי וּשְׁבִיעִי⁴⁶ וּמַעֲרִיב שִׁמְשׁוֹן⁴⁷, כְּדִי לְהַפִּיר שְׁאֵין מְקַלֵּין בְּטִמְאַת בֵּית הַפָּרֶס אֶלָּא מִפְּנֵי שֶׁהוּא סֶפֶק⁴⁸, וְאַחֵר כִּף נִכְסִין וּבּוֹצְרִין וּמוֹצִיאִין חוּץ לְבֵית הַפָּרֶס⁴⁹, וְאַחֲרֵים טְהוּרִים מְקַבְּלִין מִהֶן וּמוֹלִיכִין לִגְתָּם⁵⁰. וְאֵם נִגְעוּ אֵלָּו בְּאֵלָּו⁵¹ - טִמְאִין וּמִטְמְאִין⁵² אֶת הָעֲנָבִים. שֶׁהָאֲנָשִׁים שֶׁבְּבֵית הַפָּרֶס טִמְאִין, וּמִטְמְאִין לְאוֹתָן שֶׁבְּחוּץ וְעוֹשִׂין אוֹתָן רִאשׁוֹן, וְהֵן מִטְמְאִין אֶת הָעֲנָבִים, שֶׁהֲרִי הַכֶּשֶׁר²⁸ מְשַׁעֲרֵאוּ חוּץ לְבֵית הַפָּרֶס²⁹.

37) אהלות פי"ח מ"א. 38) שדה שנחרש בו קבר, וגזרו חכמים טומאה על הנכנסים לתוכו, שמא נגע בעצם כגודל שעורה ולא הרגיש בה, ועצם כשעורה מטמאה מן התורה (הלכות טומאת מת פ"ב ה"). ודיני בית הפרס, נחבארו בפרק יוד שם). 39) ולפיכך לא נטמאו בטומאת בית הפרס, אף-על-פי שכל הנבצר לגת מוכשר מגזירת חכמים, כלמעלה בהלכה א. 40) וברגע שיצאו הענבים משטח בית הפרס, חלה עליהם גזירה זו ונעשו מוכשרים מאליהם. 41) מגזירת חכמים. 42) ואם כן, צריכים אנו לשתי גזירות חכמים, כדי לדון את הענבים כמוכשרים ולטמאם. 43) כדי לאפשר את הבצירה. 44) ואפילו הם טהורים (רבינו בפירושו שם. והר"ש מפרש, שהמדובר בטמאים). 45) מי אפר פרה, כדין טמא מת. 46) ביום השלישי מיום שהתחיל בטהרתם, ובשביעי ממנו. 47) ואין מכניסים אותם לעבודה בכרם עד אחר שקיעת השמש, כדין טמא מת ממש. 48) טומאת בית הפרס היא מפני הספק, שמא נגע בעצם כשעורה כמו שביארנו למעלה. ולמה כל הטורח הזה? כדי שהבוצרים לא יחשבו שגם לטמא ודאי מותר לבצור לגת. 49) ומיד הוכשרו, כמו שנתבאר למעלה. 50) מפני שהענבים יוכשרו הכשר דאורייתא במין שיפלטו אגב הולכתם, ויתטמאו בנגיעת הבוצרים, שטומאת בית הפרס עליהם, שהרי אין כאן אלא גזירת חכמים אחת - גזירת בית הפרס - ולא הקלו אלא בשתי גזירות. [ר"ש בפירושו שם. והרא"ש מפרש מפני שאפשר בטהורים, לא התירו בטמאים]. 51) האנשים הטמאים, בטהורים. 52) בדפוס רומא (ר"מ), וכן בכת"י ימין: "ומטמאין".

ו. הַמּוֹסֵק⁵³ אֶת זִיתָיו לְכִבְשָׁן אוֹ לְמִכְרָן בְּשׁוּק - לֹא הַכֶּשֶׁר עַד שֶׁיִּפְּלוּ עָלֵיהֶן מִשְׁקִין בְּרִצּוֹן, כְּשֶׁאֵר הָאֲכָלִין. וְכֵן הַמּוֹסֵק זִיתָיו⁵⁴ לְדֶרֶךְ בְּבֵית הַכֹּהֵן - לֹא הַכֶּשֶׁר עַד שֶׁתִּגְמַר מִלְּאֻכְתָּן⁵⁶. וּמִפְּנֵי מָה יִכְשְׁרוּ

1 לְתוֹךְ הָעֲבִיט, שֶׁהוּא כְּמוֹ בּוֹר²¹. לְפִיכָךְ, אִם נָטַל 2 מִהֶן טִמְא²² אוֹ מִי שִׁדְיוֹ טִמְאוֹת²³ - טִמְאָן. בָּצֵר 3 וְנָתַן לְסִלִּים²⁴ אוֹ בְּמִשְׁטַח שֶׁל אֲדָמָה²⁵ - לֹא הַכֶּשֶׁר, 4 שֶׁהֲרִי אֵינוֹ מִקְפִּיד עַל הַמִּשְׁקָה הַיּוֹצֵא מִהֶן. לְפִיכָךְ 5 נּוֹטֵל הַטִּמְא מִהֶן וְאוֹכֵל. וְאִם עַל פִּי שֶׁהֵן מִבְּקָעוֹת 6 וּמִנְטָפוֹת²⁶ לִגְתִּי - הֲרִי הִגַּת טְהוּרָה²⁷, שֶׁהֲרִי לֹא 7 הַכֶּשֶׁר²⁸ וְהֲרִי נִבְצְרוּ לְאֲכִילָה²⁹. וְכֵן הַנּוֹטֵל³⁰ מִן 8 הַסִּלִּים וּמִן הַמִּשְׁטַח שֶׁל אֲדָמָה³¹ וְאִכָּל וְהוֹתִיר 9 כְּסִיָּה וּכְסִיָּתִים וְיִרְקָן לִגְתָּם³², וְאִם עַל פִּי שֶׁהֵיִין³³ 10 מִנְתָּה עַל הָעֲנָבִים - לֹא הַכֶּשֶׁר³⁴.

18) טהרות פ"י מ"ד. 19) חפירה שנותנים בה את הענבים העומדים לדריכה בגת (רבינו בפירושו למשנתנו. והר"ש פירש - כלי גדול). 20) על-מנת ליתן לגת את הענבים ביחד עם העלים שנטף עליהם מיץ. 21) שמתאסף שם המיץ, ומוציאים אותו ונותנים לגת. 22) אדם שנטמא גופו. 23) והגוף טהור, כגון שנגעו בראשון לטומאה, שאינו מטמא אדם, או סתם ידיים, שלא שמר עליהן בטהרה, וחכמים גזרו שתהיינה שניות. ראה הלכות אבות הטומאות פ"ח ה"ח, וה"י. 24) קלועים, והמיץ דולף והולך לאיבוד. 25) מקום על פני הקרקע המיוחד לשטוח עליו הענבים. 26) שם מ"ה. 27) הענבים שבגת לא נטמאו אפילו אם הם מוכשרים. 28) פירוש, הענבים שהוא אוכל לא הוכשרו, מפני שהמיץ נוטף שלא לרצון. 29) ולפיכך אין תורת משקה על המיץ המנטף, ודינו כמי פירות שאין מטמאים ואין מכשירים (למעלה פ"י ה"א). פיסקא זו מנמקת למה לא נטמאת טיפת המיץ מחמת הידיים וטמא את הענבים שבגת, שהרי משקין מטמאים בכל שהם. 30) תוספתא טהרות פ"א ה"ז. 31) המדובר כשבצרים לאכילה, והמיץ יוצא שלא לרצונו. 32) בידיים טמאות. 33) שהתמצה לפני שזרקם לגת. 34) דעת רבינו, שהמיץ שאין עליו תורת משקה כלל אינו מכשיר אפילו כשירד לגת. בתוספתא שלפנינו כתוב "טהור", ואפשר לפרש כפשוטו שלא נטמאו מידי הטמאות, מכיוון שלא הוכשרו לפני שהגיעו לגת, שהרי נבצרו לאכילה, אולם רבינו כותב "לא הוכשרו", ולכאורה כאן סתירה גלויה לדבריו בהלכה ד, שאם לקח מן הסלים לדורכן הוכשרו (ראה השגת הראב"ד). אולם יש לחלק בין נטל על-מנת לדורכם, שנטילה זו דומה לבוצר לגת, לבין נטל על-מנת לאכול ונשתתירה כמות לא גדולה, ולא גזרו חכמים על דבר זה (ע"פ כסף-משנה). ורבינו עצמו מעיר ברמיזה על הבדל הגיוני זה. בהלכה ד כתב "ולקח מהן לדורכן", וכאן כתב "וזרקו לגת". שינוי לשון זה מלמדנו שהמדובר כאן בכמות בלתי חשובה, שהבעלים "וזרקו" אותם לגת בלי תשומת לב מיוחדת. בכל הלכה זו המדובר בבוצר לאכילה, אבל כשבצר לגת הרי הוכשרו מגזירת חכמים אף-על-פי שהמשקה הנוטף מהם לא הכשירים.

ד. עֲנָבִים³⁵ שֶׁהֵיוּ בְּסִלִּים אוֹ בְּמִשְׁטַח שֶׁל אֲדָמָה 11 וְלִקַּח מִהֶן לְדֶרֶךְ - הַכֶּשֶׁר³⁶. לְפִיכָךְ צָרִיף לִקַּח מִהֶן 12 בְּיָדִים טְהוּרוֹת, כְּדִי שְׁלֹא יִקַּח מִהֶן הַטִּמְא וְיִטְמְאָן. 13

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום חמישי כ"ג אדר - ספר טהרה - הלכות טומאת אוכלין קלג

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

עליהם, אפילו אינו עתיד להוסיף אלא או קב⁷¹ או
קבים - לא הכשרו. ואם הערים⁷² - הרי אלו
מקשרין⁷³. גמר⁷⁴ מלקח⁷⁵ אבל עתיד ללוות⁷⁶
והלוסיף, וארעו אנס או נתעסק במשקה ולא הוסיף
- עדין לא נגמרה מלאכתו ואין מקבלין טמאה,
ואפילו זבים וזבות⁷⁷ מהלכין עליהם - טהורים.

(67) שאין בדעתו להוסיף עליהם, אלא להעבירם לבית הבד
(ראה שם משנה ב.). (68) רבן גמליאל (שם) אמר סתם
"משתיגמר מלאכתו", ולא הוסיף כל תנאי אחר, ומשמע
מזה שגמר מלאכה עצמו מכשיר. [יש לראות בדבריו כאן
סתירה למה שכתב בה"ו: "שחזקתן שהוכשרו במוהל
שלחן". ובדוחק אפשר לפרש כוונתו כאן כשאין אנו רואים
שם משקה, אבל אפשר שהיה ונבלע בזיתים או נתייבש.
ובתוספתא טהרות פ"י ה"א, שנינו: "הגומר את זיתיו בני
יומן (ביום מסיקתם והכנסתם למעטן), חזרנו לדברי בית-
שמיא ולדברי בית-הלל". ופירשו מבארי התוספתא, מפני
שלפני גמר מלאכתם נפסקה הלכה כחכמים שאינם
מוכשרים, נגד דעת בית-הלל, מלמדת תוספתא זו, שאם
נגמרה מלאכתם וטרם הספיקו להוציא מוהל, אנו חוזרים
למחלוקת בית-שמיא ובית-הלל במשנה שם, שביט-שמיא
אומרים משזיעו, ובית-הלל אומרים משיתחברו שלושה זה
לזה. והגר"א שם מבאר, שרבן גמליאל וחכמים באו להקל,
שכל זמן שלא נגמרה מלאכתם אינם מוכשרים, אבל לא
להחמיר. וסוברים שאפילו נגמרה מלאכתם אינם מוכשרים
עד שזיעו - לדברי ב"ש, או עד שיתחברו לדברי ב"ה. ויש
לתמוה על רבינו למה נטה מדברי תוספתא זו].
(69) תוספתא פ"י ה"ח. (70) לקנות או להביא מכרם אחר.
(71) מדה עתיקה, אחד מששה בסאה. (72) רצונו להוסיף,
בא מתוך כוונה שזיתיו לא יוכשרו. (73) חכמים ראו בזה
ערמה, ואין להסכים שעזמתו תועיל לו. (74) טהרות פ"ט
מ"ב. (75) מפני שהוציא כבר כל כספו. (76) בדעתו היה
לעשות כך לשם הוספת רווח, ולא לשם מניעת ההכשר.
(77) שטמאים טומאה חמורה.

ט. העוטין⁷⁸ זיתיו בשני בדים⁷⁹ - פיון שגמר אחת⁸⁰
מהן הכשרו לקבל טמאה.

(78) נותן למעטן. תוספתא פ"י ה"ב. (79) יש לו הרבה
זיתים, ואין בדעתו לסחוט את כולם בבת אחת.
(80) למסוק ולתת במעטן את הזיתים שבדעתו לסוחטם בבת
אחת.

י. המוסקין⁸¹ זיתיו בגליל העליון ועתיד להורידם
לגליל התחתון - אין מקבלין טמאה⁸² עד שיוורידם⁸³
לשם. והוא שחשב עליהן קדם שיימסק; אבל אחר
שימסק - אין המחשבה מועלת, אלא הכשרו. גמר
את זיתיו ועתיד למכרן⁸⁴ - לא הכשרו⁸⁵. עתיד
לחפותן בעליון⁸⁶ - הכשרו⁸⁷ ומקבלין טמאה.

(81) שם. (82) אפילו אין דעתו להוסיף. (83) הנתינה
במעטן בגליל העליון, אינה גמר מלאכה, מפני שבדעתו
להעביר את הזיתים למקום אחר. גליל עליון וגליל תחתון

הזיתים שנגמרה מלאכתו? שחזקתן שהכשרו
במהל⁵⁷ שלהן, שהרי רוצה בקיומו כדי שיהיו נוחין
לדרף. אבל קדם שתגמר מלאכתו⁵⁸ - אין המהל
היוצא מהן מכשיר, מפני שאינו רוצה בקיומו⁵⁹.
לפיכך, זיתים שלא נגמרה מלאכתן שנפלו עליהן
משקין טמאין⁶⁰ - אין טמא אלא מקום מגעם, ככל
האכלים שלא הכשרו. נפלו עליהן משקין טמאין
אחר שנגמרה מלאכתן - נטמאו פלן⁶¹; שהמשקין
הטמאין מטמאים את המהל שבהן, והמהל מטמא
את פלן. שהמהל שייצא מהן אחר גמר מלאכתן
חשוב משקה ומתטמא ומכשיר.

(53) בשבת טו, א אמרו הכל מודים שמותר למסוק זיתים
בידיים טמאות, אפילו כשהם עומדים לסחיטה בבית הבד,
ומכל-שכן לאכילה או למוכרם בשוק. (54) טהרות פ"ט
מ"א. (55) ונותן אותם במעטן, כדי שיתרככו ונוח יהיה
להוציא שונם. (56) כרבן גמליאל וחכמים במשנה שם.
ומאימתי גמר מלאכתם? משיגמור למסוק ולהניח במעטן
את כל הזיתים שבדעתו להעבירם לבית הבד לסחיטה (ראה
הלכה ח.). (57) נוזל המתמצה מן הזיתים במעטן.
(58) בדעת בעל הזיתים להוסיף עוד זיתים לאותו מעטן, כדי
לסוחטם ביחד. (59) תוספתא טהרות פ"י ה"א. אינו רוצה
שיתרככו הזיתים הראשונים לפני שיגיעו האחרונים למעטן,
כדי שלא יתרככו יותר מדאי ויתקלקלו (תפארת ישראל
במשנתנו שם). (60) שנטמאים אוכלין שלא הוכשרו, כמו
שנתבאר למעלה בפ"ב ה"ג. (61) משקין טמאים מטמאים
בכל שהם (שם הלכה כו). פסק כחכמים בטהרות פ"ט מ"ג.

ז. חבית⁶² של זיתים מגלגלים⁶³ - צריך לנקב
החבית כדי שייצא המהל; ואם לא נקב - הרי אלו
מקשרין⁶⁴. נקבה וסתמוה שמרים והנם⁶⁵ פלולים
במהל - אינם מקשרין, מפני שאין פרצונו, שהרי
נקבה⁶⁶.

(62) עדיות פ"ד מ"ו. (63) מלוחים ומקובצים ועומדים
לאכילה (רבינו בפירושו שם). (64) ואף-על-פי שהוא אינו
צריך למוהל, רוצה הוא בו כדי שלא יתקלקלו הזיתים. ואם
ניקב את החבית גילה דעתו שאינו רוצה במוהל. הלכה זו
מנויה שם בין ההלכות שביט-שמיא מקילים ובית-הלל
מחמירים. והלכה בכל מקום כבית-הלל, בין להקל ובין
להחמיר. (65) הזיתים. ואפשר גם לפרש שהכוונה
לשמרים. (66) במשנה שם אמרו, שבזה מודים בית-הלל
שאינם מוכשרים.

ח. זיתים שמסקן לדריקה, מאימתי גמר מלאכתו?
משתיגמר מסיקתו⁶⁷ ויהיו מנחים ומוכנים לדריקה.
אף על פי שלא נפלו עליהן משקין ולא יצאו מהן
משקין, הואיל ונגמרה מלאכתו - הכשרו⁶⁸. אבל
קדם שנגמרה מלאכתו, אף על פי שנתמכרו והזיעו
ונתחברו במשקהו - אין מקשרין. גמר מלמסק
זיתיו⁶⁹ אבל עתיד לקחן⁷⁰ זיתים אחרים להוסיף

קלד שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום חמישי כ"ג אדר - ספר טהרה - הלכות טומאת אוכלין

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

- שיתקיימו זמן ארוך, אבל כאן קשה לפרש כך].
(100) הוכשרו במשקה היוצא מהם. (101) כבית-הלל שם.
(102) ולא נגמרה מלאכתם.

יד. הפוצע¹⁰³ זיתים של תרומה¹⁰⁴ בידים טמאות -
פסל¹⁰⁵, שפציעתו היא גמר מלאכתו. פצע¹⁰⁶
לספגן במלח¹⁰⁷ - לא הכשרו¹⁰⁸. וכן¹⁰⁹ אם פצע¹¹⁰
לידע אם יש בהן שמן והגיעו להמסק¹¹⁰ - לא
הכשרו¹¹¹.

(103) מבקע. שם. (104) במשנתנו כתוב "זיתים" סתם,
ורבינו הוסיף: "של תרומה" (ראה ההערה הבאה).
(105) ידיים שניות לטומאה, ושני פוסל את התרומה. [גם
כאן שינה רבינו מלשון המשנה שכתוב בה "טימאן", משמע
שהזיתים פוסלים אחרים. ונראה שלדעתו "טימאן" לאו
דוקא, וכוונת המשנה - שנפסלו ממגעם בידיים טמאות.
ויוצא מזה, שלדעת רבינו הלחלוחית שעל הזיתים הנפצעים
לא נטמאה מפני כמותה הזעירה, ואולי גם מפני שהיא
הולכת לאיבוד לא חלה עליה תורת משקה, ומתוך כך נאלץ
רבינו להעמיד משנתנו בתרומה, שהרי ידיים אינן פוסלות
אוכל חולין. והמדובר כשהוכשרו לפני פציעתם. אולם
הר"ש והרא"ש פירשו בחולין שלא הוכשרו - כמו הבבא
הראשונה - והמסקין שיצאו נטמאו מידיו, שידים מטמאות
משקה חולין, שכל הפוסל את התרומה מטמא משקין להיות
ראשון, והם מטמאים את הזיתים, שמשקין מטמאים בכל
שהם]. (106) שבת קמה, א. (107) המלח אינו נדבק יפה
בדברים יבשים, ואם נרטבו במוהל היוצא ע"י פציעתם -
יידבק. (108) שהרי לא נגמרה מלאכתם. בבא זו, וכן
הבבא שאחריה עוסקות בזיתים שלא הוכשרו, ולענין הכשר
אין הבדל בין תרומה לחולין. (109) שם. (110) בשלו
כבר, וראוים למסיקה. (111) מפני שאינו מעוניין כלל
במשקה היוצא, והוא הולך לאיבוד.

טו. המנחת¹¹² זיתים בגת לגרגר¹¹³ וליבשן, אפלו
הם רום אמה¹¹⁴ - אינן מכשרין¹¹⁵. נתנן בפית
שילקו¹¹⁶, אף על פי שעתיד להעלותן לגג¹¹⁷, או
שנתנן בגג שילקו, אף על פי שעתיד לפתחם
ויפריס אותם¹¹⁸ - הרי אלו מכשרים¹¹⁹. נתנן בפית
עד שישמור¹²⁰ את גגו או עד שיוליכם למקום אחר
- אינן מכשרים, שעדיין לא נגמרה מלאכתן¹²¹.

(112) טהרות פ"ו ה"ו. (113) פירות מיובשים נקראים
גרגירים, ומכאן "לגרגר", פירוש לייבש עד שיעשו גרגרים
טובים לאכילה (רבינו בפירושו למשנתנו). (114) ואם כן,
התחתונים אינם ממחרים להתייבש, ובניתיים מתמצה
משקה ומרטיבם. (115) מפני שהתכוון לייבשם אינו רוצה
שיורטבו, שהרי הרטיבות מעכבת את הייבוש. [הר"ש גורס
במשנתנו "הרי אלו מוכשרים" ומפרש, שהמין מייפה את
טעם הזיתים, ולפיכך הוא רוצה בו]. (116) שיכמשו קצת
(רבינו שם). (117) אחרי כמישתם, כדי שיתייבשו.
(118) יחתכם לחצאים. (119) מפני שהוא רוצה בזיעה
הגורמת לעיפוש. (120) צ"ל "שישמר" כגירסתנו במשנה.
פירוש, שיעשהו ראוי לשמור על הפירות השטוחים עליו,

לאו דוקא, אלא כל מחשבת העברה ממקום אחד לשני.
ונקט "גליל" מפני שבתקופתם שגשגה שם תעשיית השמן.
(84) שם ה"ב. (85) גמר מלאכה מכשירה כשדעתו לסחוט
(ראה למעלה ה"ח, הערה סז). (86) כדי לשמור עליהם
מפני הגשם או מפני האבק. (87) אף-על-פי שדעתו
להוסיף חיפוי בעלים, מפני שמלאכת הזיתים עצמה נגמרה,
והחיפוי מלאכה בפני היא.

יא. הלוקח⁸⁸ מעטן זיתים מן העובד פוכבים, אם
יש מוסק⁸⁹ על פני האדמה - יעשו בטמאה⁹⁰, שזה
בחזקת שגמרי⁹¹. ונאמן עם הארץ⁹² לומר: מעטן זה
לא גמרתיו⁹³.

(88) שם ה"ג. (89) ונמצאים שם זיתים מוסקים של הגוי
שלא נמכרו עם הזיתים שבמעטן. (90) פירוש, אפשר
לטפל בהם בידיים טמאות, מפני שכבר נטמאו במגע הגוי,
ואין אנו אומרים שהגוי רצה להוסיף למעטן את הזיתים
הנמצאים על פני האדמה, ואם-כן לא נגמרה מלאכתם ולא
הוכשרו. וכל-שכן אם אין שם מוסק. [המלים: "יעשו
בטמאה" מתפרשים כאן אחרת במבומות אחרים. ראה
לקמן ה"ב]. (91) לא היה בדעתו להוסיף אלא למכור מה
שכבר נתן במעטן. (92) שם. (93) פירוש, היה בדעתי
להוסיף ואף על פי שאינו נאמן על טומאה וטהרה אין אנו
חושדים בו שישקר בזדון (ראה הלכות משכב ומושב פ"י
ה"א).

יב. הרוצה לטל⁹⁴ מזיתים שלא נגמרה מלאכתו
ולדרף - הרי זה נוטל מהן בטמאה⁹⁵ ומוליך לבית
הבד בטמאה ומכסה השאר בטמאה⁹⁶ ואינו חושש,
שהרי לא הכשרו כדי שיקבלו טמאה.

(94) משנה טהרות פ"ט, ז. (95) בידים טמאות ובכלים
טמאים, מפני שלא הוכשרו ולא יתטמאו. (96) הזיתים
שנותרו במעטן, דינם כמו שהיה לפני שנטל מהם. כבית
הלל במשנתנו. [בתוספתא שם פ"י ה"ח מסיימים בית הילל:
"ובלבד שלא יעקור את כל האם ואם עקר הרי אלו טמאים
... ובלבד שלא יערים ואם הערים הרי אלו טמאים". פירוש,
שלא יעביר לבית הבד את כל הגוש שבמעטן. ועוד תנאי:
שאמירתו שברצונו להוסיף, יהיה רצון כנה ולא מחשבה
ערמומית, כדי שלא יוכשרו. ותמוה הדבר למה השמיט
רבינו שני תנאי בית-הלל אלה? ונראה שב"הערים" סמך על
מה שכתב בה"ח, ועקירת כל האום אפשר ללמוד מזה
שאמר ומכסה "השאר"].

יג. המנחת⁹⁷ את זיתיו בכותש⁹⁸ כדי שימתינו⁹⁹ ויהיו
נוחים להפתש - הרי אלו מכשרין¹⁰⁰. הניחן
שימתינו ושימלחם אחר שימתינו - אינן
מכשרין¹⁰¹, שהרי דעתו עליהן לכבשן¹⁰².

(97) שם מ"ה. (98) במכתשת גדולה שכותשים בה זיתים
העומדים לאכילה. (99) במשנתנו הגירסא "שימתנו",
פירוש, שיתלחלו ויתרככו. [בבבא בתרא יח, א אמרו:
"מתנותא קשי לכותל", פירוש לחלוחית מזיקה את הכותל.
אמנם רבינו בפירושו למכשירין פ"ו מ"ב, מפרש "שימתנו"

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום חמישי כ"ג אדר - ספר טהרה - הלכות טומאת אוכלין קלה

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

שעות]. (140) להוציא פשוטי כל עץ שאין להם בית קיבול.

פרק שנים עשר

(1) יבאר שהכשר אוכלין צריך שיהיה ברצון בעלים, ואחר שנעקרו מהקרקע. משקה שנפל על האוכל בתחילה ברצון ולא בסוף או בהיפך. משקין שנתלשו מהקרקע שלא ברצון. ודין הכופה קערה על הכותל כדי שתודח או שלא ילקה הכותל, או שידוח הכותל.

א. פל דברי הכשר אכלין - דברי קבלה הן. מפי 17
השמועה למדו, שזה שנאמר: וכי יתן מים על זרע 18
- אחד המים ואחד שאר שבעה משקין. והוא 19
שניתן עליהם ברצון בעלים ואחר שנעקרו מן 20
הקרקע. שדבר ידוע הוא שאין לה זרע שלא בא 21
עליו מים כשהוא מחבר, לא נאמר 'וכי יתן מים' 22
אלא לאחר שנעקרו האכלין ונתלשו המשקין. 23

(2) הכוונה לששת המשקין שביחד עם המים הם שבעה. ואלה הם שבעת המשקין: יין, דם, שמן, חלב, טל, דבש, מים (ראשי תיבות: יד שחט דם). (3) מכשירין פ"א מ"א. במשנה שם אמרו "לרצון" סתם, ורבינו מפרש "לרצון בעלים, כי ההגיון מחייב, שבדבר התלוי ברצון - קובע רצון בעלים ולא רצונם של אחרים (ראה למעלה פ"א ה"ב). (4) 'תורת כהנים' פרשת שמיני, פרשת ח ה"ג: "ומוציא אני (מדין הכשר) את שירדו לבורות שיחין ומערות שאינן תלושין מן הקרקע". ובמס' מכשירין פ"ד מ"ו, שנינו: "צנון שבמערה, נדה מדיחתו (במים מכונסים שבמערה) והוא טהור, העלתו כל שהוא מן המים - טמא" (ראה 'תוספות' חולין לא, ב - ד"ה ופירות). (5) ואם כן לא תמצא זרעים שאינם מוכשרים.

ב. פל משקה שנפל על האכל בתחלה ברצון 24
בעלים, אף על פי שאין סופו ברצון, או שהיה 25
סופו ברצון ואין תחלתו ברצון - הכשרי. נפל שלא 26
ברצונו - אינו מכשיר. אפלו כלל הוא פירותי מפני 27
הספקה או מפני הצורך, והוא אין רצונו שהיה 28
בלולין - הרי אלו לא הכשרו. פיצד? הטומן פירותי 29
במים מפני הגנבים, או הנותן פירותי לשבילת 30
הנהר להביאן עמו, אינן מכשרים. 31

(6) משנה שם. (7) רבינו מדייק ואומר: "שנפל על האוכל בתחילה ברצון בעלים", אבל אם נפלו במקום אחר ברצון בעלים, ומשם חזרו ונפלו על הפירות שלא ברצונו - לא הוכשרו. ואין כן דעת הר"ש, והוא מפרש, שמספיק רצון בעלים בנפילה ראשונה. וכן דעת הראב"ד. (8) נפלו על הפירות ללא כוונת בעלים ואחר-כך היה מרוצה מזה. (9) לקמן יתבאר. (10) הוא צריך לכן שיהיו במים, אבל לא כדי שיורטבו. (11) שלא ירגישו בפירות (דוגמא לסכנה). (12) הוא הולך על שפת הנהר בכיוון הזרם, ונותן שק מלא פירות בנהר והוא שט עם הזרם (דוגמא למפני הצורך).

ג. משקין שנתלשו מן הקרקע שלא ברצון - אינן 32

כגון שיקפהו מעקה או יבנה סוכה לשומר, שישמור על הזיתים מפני הגנבים. (121) ואינו רוצה שיוציאו כאן מיץ, שהרי ילך לאיבוד, כשיעביר את הזיתים למקום אחר. [הלכה זו עוסקת בזיתים העומדים לאכילה, ומסיקתם היא גמר מלאכתם, ולפיכך כשהורטבו ברצון בעלים - הוכשרו].

1 טז. העוטן 122 זיתיו 123 ברשות עם הארץ ונעל וחתם
2 - אינו חושש שמא יש לו מפתח אחר וחותם אחר.
3 אף על פי שמצא חותם מקלקל ומפתח פתוח - הרי
4 אלו טהורין 124. וחותם שאמרו, אפלו צרור 125 או
5 קיסם 126. היו שם 127 חורין וסדקין - אינו חושש
6 שמא מכניס קנה ומסיטן. היו שם חלונות של
7 ארבעה טפחים - נדונות כפתחים 128.

(122) ראה הערה עז. (123) תוספתא טהרות פ"י ה"ד.
(124) מפני שעם-הארץ ירא להכנס שם, שלא יתפס כגנב, ואנו אומרים שגנבים שברו את החותם ונמלכו ולא נכנסו (ראה הלכות משכב ומושב פ"ב ה"ו). ואם לא נעל וחתם אין עם-הארץ מפחד להיכנס, מפני שיכול להתנצל ולומר: חשבתי שאינך מקפיד שאכנס, ולפיכך הזיתים טמאים. (125) אבן קטנה. (126) חתיכת עץ. (127) בבית שבו המעטן. (128) שאם לא נעל וחתם - טמאים, לפי שאפשר לאדם להיכנס בלי התאמצות יתירה דרך חלון שכזה.

8 יז. הדורה 129 בטמאה 130 ורצה לטהר פלי בית הבד
9 והעקל 131 מן המשקין הטמאין שנבלעו בהן, פיצד
10 יעשה? פלי של עץ ושל אבנים - מדיח, ושל
11 נסרים 132 וכיוצא בהן 133 - מנגבן 134, ושל גמיי 135 -
12 מושנן 136. פל שנים עשר חדש, או חולטן בתמין או
13 במי זיתים 137, או מניחן תחת צנור שממיו
14 מקלחין 138 או לתוף מעין שממיו רודפין 139 שתים
15 עשרה שעות, ואחר כך מטביל את הפלים שצריכין
16 טבילה 140, ומשתמש בהן בטהרה.

(129) משנה טהרות פ"ו, ח. ותוספתא שם פ"א ה"י.
(130) ונרטבו כל כלי הגת ביין הטמא ונטמאו. (131) רבינו במשנה, מפרש: "היקף סביב הזיתים בשעת הדריכה לקבצם ולחברם". והר"ש מפרש כעין קופה מסורגת, ונותנים בה הזיתים אחרי דריכתם, ומניחים עליהם דברים כבדים ויוצא מותר השמן דרך נקבי הסריגה. (132) קרשים. נראה שהכוונה לקרשים שאינם מהוקצעים. (133) והדומים להם, שהדחה אינה מעבירה את הרטיבות שעליהם. (134) בשמש או באוויר. (135) מין עשב שסופג הרבה. (136) וצריכים הדחה וניגוב (תפארת ישראל). (137) מים שנתבשלו בהם זיתים (רש"י במסכת עבודה זרה עה, א). מובן שהכוונה למי זיתים חמים (ראה השלמות). (138) בזרם חזק. (139) זורמים. כר' שמעון בן גמליאל בשם ר' יוסי בתוספתא שם. [במשנתנו אמר ר' יוסי: "אם נותן בשיבולת הנהר, דיו" (שיבולת = זרם). ורבינו מסיים שם: "ואין הלכה כר' יוסי". ברור שחזר בו כאן. ואולי דעתו, שר' יוסי במשנתנו אינו מצריך שישוה בנהר 12

- 1 מכשירין. לפיכך, אדם או פלים או פרות שנכללו
2 במשקין ונתלשו שלא ברצון, אף על פי שנגעו
3 אכלין באותן משקין ברצון - לא הכשרו, שהרי
4 אותן המים שלא לרצון נתלשו, וכאלו הן עדן
5 בקרקע שאינן מכשירין¹⁴. היו המים שעל האדם
6 ועל הפלים ועל הפרות תלושין ברצון ונגעו בהן
7 אכלין ברצון - הכשרו¹⁵. כיצד? הפופה קצרה¹⁶ על
8 הפתל בשביל שתודח¹⁷ - המים שבה מכשירין, ואם
9 הניח בהן פרות - הכשרו, מפני שהן תלושין בכלי
10 לרעת¹⁸. כפאה בשביל שלא ילקה הפתל¹⁹ - המים
11 שבה אינן כתלושין²⁰, ולפיכך אם נתן בה אכלין -
12 לא הכשרו. נתפון שידוח הפתל²¹: אם היה פתל
13 בית²² - הרי אלו מכשירין; שהתלוש שחברו -
14 לענין הכשר הרי הוא כתלוש, ונמצאו מים שעל
15 פתל בית זה פמים שבפלים²³. ואם היה פתל מערה,
16 שאינו בגין אלא עצמה של קרקע - המים שעליה
17 אינן כתלושין²⁴ מן הקרקע.
- 13 שם פ"ד מ"ג. 14) כמבואר בה"א. ואין זה דומה לדין
צנון שבמערה שהובא למעלה בהערה ג, שאם הוציאה אותו
מן המים - נטמא, מפני ששם נתלשו המים ברצון והם
מכשירין אחרי שנתלשו. 15) גם התלישה וגם הנגיעה
צריכות להיות ברצון. נראה שהתלישה אינה טעונה רצון
בעלים, ומספיק רצונו של כל אדם שהוא, ורק הנגיעה
טעונה רצון הבעלים של הפירות, כמבואר בתחילת ההלכה
הקודמת. 16) שם. 17) כדי שירדו מי גשמים לתוכה
וידיוחה. 18) בהתאם לרצונו. 19) שהמים יעברו לקערה
ולא ירטיבו את הכותל. 20) מפני שהוא אינו מעוניין בכך
שיגיעו המים לקערה, אלא שלא יפלו על הכותל, והרי זה
דומה למפני הצורך שבהלכה הקודמת. 21) לפי פירושו
של רב פפא (חולין טז, א) למשנתו. 22) והחומר שממנו
נבנה הכותל היה תלוש שחברו לקרקע. 23) שנתלשו
ברצון, שהרי הוא רוצה שיפלו על הכותל. 24) מפני
שכותל זה לא היה תלוש מעולם.
- 18 ד. השוה²⁵ לשותת²⁶ - הרי המים העולים בשפמו
19 ובפיו תלושין ברצונו²⁷; שדבר ידוע הוא שהשותת
20 יעלה המים בפיו ובשפמו, והואיל ושתה ברצונו -
21 הרי אלו נתלשו ברצון. אבל המים העולים בפתמו
22 ובזקנו ובראשו - אינן תלושין ברצון²⁸.
- 23 ה. הממלא²⁹ את החבית³⁰: המים העולים אחריה³¹,
24 ובחבל שהוא מכונן³² על צוארה³³, ובחבל שהוא
25 לצרפה³⁴ - הרי הן תלושין ברצון³⁵; והמים שפחבל
26 היתר על צרפה - אינן תלושין ברצון. נתנה תחת
- 27 הצנור³⁶ - כל המים שעל גבה ובחבל אינן תלושין
28 ברצון³⁷, לפיכך אין מכשירין.
- 29 שם. 30) קושר סביבה חבל ומשקיעה בבור. [החביות
בתקופת המשנה היו צרות למעלה ומוקפות שפה, וקושרים
את החבל במקום הצר והשפה מעכבת שלא יפול].
31) אחורי החבית. 32) לפוף, כרוך. 33) המקום
שמתחת לשפה, נקרא "צואר". 34) לצורך מילוי החבית.
כשהוא דולה מים מן הבור משקיע את החבית למטה מפני
המים ומרטיב חלק מן החבל. [במשנה, אמר רבי שמעון בן
אלעזר: "וכמה לצורכה? טפח". ותמוה למה השמיט רבינו
את דבריו שאין חולק עליהם במשנתו]. 35) שהרי
אי אפשר למלא את החבית מבלי שיעלו מים על גבה ועל
החבל, וזה דומה למים שבשפת השותה ובפיו שבהלכה
הקודמת. 36) שיקלחו המים מעצמם ישר לחבית.
37) מפני שאפשר שהמים יפלו לחבית ללא הרטבת גבה או
החבל הקשור סביב צוארה.
- 29 ו. מי שירדו³⁸ עליו גשמים, אפילו היה אב הטמא
30 - המים שעליו, אף על פי³⁹ שירדו מצד העליון
31 לתחתון⁴⁰, טהורין⁴¹. והוא שניתקם מעליו בכל
32 פחו⁴²; אבל אם היו שותתין⁴³ ויורדים - בשעת
33 פרישתם מתטמאין⁴⁴. ובזמן שהן טהורין - אינן
34 מכשירין, שהרי אינן תלושין עליו לרצונו; ואם
35 נער⁴⁵ - הרי אלו לרצון⁴⁶. עמד תחת הצנור להקר
36 או לדוח - הרי זה לרצון, ואם היה טמא - המים
37 שעליו טמאין.
- 38 שם מ"ב. 39) תוספתא, מכשירין פ"א ה"ג.
40) אפילו ירדו מגופו או מבגדיו. 41) מפני שנפלו עליו
שלא לרצון. 42) ונותקו כהרף עין. 43) לאט לאט.
44) בנגיעתם בבגד הטמא, מפני שהוא רוצה בהעברתם
מבגדיו, אבל כשנותקו כהרף עין - אין כאן נגיעה בשעת
ההעברה. כך מפרש רבינו דברי רב יוסף בכריתות טו, ב
(ראה ראב"ד). 45) כדי להוציא את המים והם ניתנים מן
הבגד. 46) שהרי נתלשו לרצונו ע"י הניעור, ולפיכך הם
מכשירין גם כשנותקו בכל כוחו, אף-על-פי שאינם
מטמאים.
- 38 ז. חבית⁴⁷ שהיתה מלאה פרות וירד הדלף⁴⁸
39 לתוכה⁴⁹ - הרי זה יערה⁵⁰ המים מעליהן ואינן
40 מכשירין⁵¹, ואף על פי שרצונו שיהיו פתוקה עד
41 שיערה המים מעליהן⁵².
- 47 שם מ"ד. 48) מי גשמים הנוטפים מן הגג. 49) שלא
לרצונו. 50) מטה את החבית על צידה והמים יצאו.
51) כבית-הלל, שם. 52) בפירושו למשנתו מבאר רבינו
טעמם של בית-שמאי שאמרו ישבר את החבית, שאם הוא
מטה אותה על צידה, המים נשפכים לאט לאט, ורצון
הבעלים בכך שפירותיו ישוהו עוד מעט במים, ולפיכך ישבר
את החבית, כדי שהמים יצאו במהירות האפשרית, ובית-
הלל חולקים.

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום חמישי כ"ג אדר - ספר טהרה - הלכות טומאת אוכלין קלז

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

שהמילה "שבתוכה" נעתקה ממקומה בטעות, ומקומה הנכון למטה אחר המילים "הרי אלו" (בדוחק גדול אפשר לפרש שהכוונה לצפים שהיו בתוכה לפני שנשפכו, אבל יש להעדיף העברתה למטה כמו שכתבנו. ראה השלמות). ממקומם הראשון. נימוק זה אינו במשנה, ונאמר למעלה בפירושו למשנתו לדעת בית-שמיא בבבא ראשונה, כשלא הניח את העריבה בכוונה, ושם לא נתקבל על דעת בית-הלל מפני שיש גם סברא נגדית, כמו שביארנו, ושתי הסברות שקולות, ולכן מעשה הנטילה לשפכה לא מעלה ולא מוריד. אולם כאן, כשהניח מרצונו, מסביר רבינו, למה אין השפיכה מועילה כגילוי דעת שאינו רוצה במים - ואומר, שיש כאן סברא נגדית "שתלשן מרצונו", ומשום כך מכריע גילוי דעתו הראשון, שהניח בכוונה. ומתוך אותו הטעם ששתי הסברות שקולות ומבטלות זו את זו, פוסק רבינו, בלא הניח בתוכה אינם מכשירים (ראה למעלה ה"א וה"ב).

ט. המטביל את פליו והמכבס את פסותו במערה: 8
המים העולים בידיו - ברצון⁶², וברגליו - אינן 9
כתלושין ברצון⁶³. 10

(62) פירוש, המים שעלו בידיו אגב כביסה, נידונים כתלושים ברצון ומכשירים, מפני שאי-אפשר לכבס או להטביל מבלי שיעלו המים על ידיו. (63) אין רצונו שיתלחלו רגליו במים.

י. פרות⁶⁴ שנפלו לתוך המים ופשט ידיו ונטלן - 11
לא הכשירו⁶⁵. ואם חשב שייחדו ידיו - הכשירו 12
במים שבידיו, שהמים שבידיו ושעל הפרות⁶⁶ הרי 13
הן כתלושין ברצון⁶⁷. 14

(64) שם מ"ז. (65) מפני שנפלו שלא ברצון בעלים. (66) שנרטבו מהמים שעל ידיו. (67) מכיוון שהוא רוצה שיגיעו המים לידיו, ורוצה גם כן שיגע בפירות בידיו אלו כדי להוציאם, אבל כשלא נתכוון שיוחדו ידיו הרי המים שעל ידיו אינם לרצון, ולפיכך אע"פ שהוא רוצה שתגענה בפירות - לא הוכשרו.

יא. הנותן⁶⁸ פרותיו לתוך המים ברצונו, אם היו 15
מים שפזקו⁶⁹ - אינן מכשירין כל זמן שהן 16
במים⁷⁰; הוציאן - הכשירו במים שעליהן או שעל 17
ידיו, שהרי נתלשו ברצון. כיצד? צנון או לפת 18
שהוא בתוך המערה - נזה מדיחתו שם והוא טהור; 19
העלתהו כל שהוא מן המים - נטמא במגע⁷⁰. 20

(68) שם מ"ו. (69) שמים מחוברים בקרקע אינם מכשירים, אע"פ שהפירות נרטבו מרצון בעלים. (70) בנגיעה שלאחר הוצאתם מן המים.

יב. קפה⁷¹ שהיא מלאה תורמוסין⁷² ונתונה⁷³ לתוך 21
המקרה - מושיט ידו ונטל תורמוסין מתוכה 22
והן טהורין, מפני שלא הכשירו, שהרי מתוכה נטל 23
ואין רצונו במים שעליהן⁷⁴. העלים⁷⁵ מן המים - 24

ח. ערבה⁵³ שירד הדלף לתוכה⁵⁴ - המים הנתזין⁵⁵ 1
והצפין⁵⁶ מעליה אינן תלושין ברצון⁵⁷. נטלה 2
לשפכה⁵⁸ - המים שבתוכה⁵⁹ אינן ברצון. הניחה 3
שירד הדלף לתוכה - הנתזין והצפין שבתוכה⁶⁰ אינן 4
תלושין ברצון. ואם נטלה לשפכה - הרי אלו 5
מכשירין, שפין שלא שפכה במקומה הרי תלשן 6
ברצונו⁶¹. 7

(53) שם מ"ה. (54) שלא לרצון בעלים. (55) כשנופלות טיפות עבות לתוך המים שבעריבה, ניתזות טיפות זעירות ונופלות מחוץ לעריבה. (56) כשנתמלאה העריבה, צפים על גבה מי הגשמים הנוספים ונשפכים. (57) ואינם מכשירים. והוא-הדין למים שבתוך העריבה. ונקטה המשנה "ניתזין וצפין" מפני הבבא השניה, העוסקת בהניח בכוונה כדי שירדו המים לתוכה, שבה נחלקו בית-שמיא ובית-הלל בניתזין וצפין. ורבינו נקט לשון המשנה, כדרכו. (58) כדי להסביר יפה את דברי רבינו, יש לבאר תחילה את המשנה ששימשה לו מקור להלכה זו. שנינו שם: "עריבה שירד הדלף לתוכה, הניתזין והצפין אינן בכיירותין (פירוש, לא נכללו במה שכתוב (ויקרא יא, לח): וכי יותן מים על זרע ונפל מנבלתם עליו, טמא הוא לכם). נטלה לשפכה, בית-שמיא אומרים בכיירותין, ובית-הלל אומרים אינן בכי-יותן. הניחה שירד הדלף לתוכה, הניתזין והצפין בית-שמיא אומרים בכיירותין, ובית-הלל אומרים אינן בכיירותין. נטלה לשפכה - אלו ואלו מודים שהן בכיירותין". ופירושה לפי דעת רבינו הוא: הבבא הראשונה עוסקת כשירד הדלף שלא לרצון בעלים. ושניהם מודים, שהמים אינם מכשירים, ולא רק הניתזים והצפים אלא גם אלה שבתוך העריבה (כן פירשו גם הר"ש והרא"ש במשנה), והמשנה כתבה "הניתזין והצפין" מפני הבבא השניה שבה נחלקו בית-שמיא ובית-הלל בניתזין וצפין. ואם נטל את העריבה לשפוך את המים במקום אחר, סוברים בית-שמיא מכיון שלא שפך המים בו במקום, אלא העביר את העריבה למקום אחר, הרי רצה שיישאר למשך זמן מה בעריבה, וזה נקרא לרצונו ומכשירים. ודעת בית-הלל, שיש כאן סברא נגדית: מכיוון שהוא שופך את המים - גילה דעתו, שאינו רוצה בהם בכלל (ראה רא"ש כאן) ולכן אמרו שאינם מכשירים. בבבא שניה מדובר, כשהניח העריבה בכוונה שירדו לתוכה המים. כאן הדבר פשוט, שהמים שבתוכה מכשירים לדברי הכל, ולא הוצרכה המשנה להשמיענו זאת. ובניתזין וצפין נחלקו. בית-שמיא אומרים מכיון שירדו לעריבה לרצונו, אע"פ שניתזו או נשפכו - מכשירים, ובית-הלל חולקים, מפני שלא התכוון להם אלא למים שיישאר בעריבה. ובנטלה לשפכה משמיעה אותנו המשנה, שגם בית-הלל מודים שהמים שבתוכה מכשירים, ואין אנו אומרים, הרי גילה דעתו שאינו רוצה כלל במים אלה, ומכל-שכן כשלא נטלה לשפכה, כמבואר למעלה. עד כאן פירוש המשנה, ועכשיו נמשיך בפירוש דברי רבינו: (59) המילה "שבתוכה" אינה במשנה, ורבינו הוסיף אותה, שלא תטעה לומר שהמחלוקת במשנה היא בניתזים וצפים, אבל במים שבתוך העריבה מכשירים גם לדעת בית-הלל כשנטלה לשפכה. (60) נראה

קלח שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום שישי כ"ד אדר - ספר טהרה - הלכות טומאת אוכלין

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

קמא שם, נגד דעת רבי יהודה שאינו לרצון עד שיעשה מעשה.

ג. המוריד את הגלגלים¹¹ ואת כלי הבקר¹² בשעת הקדים¹³ למים כדי שיסתמו הסדקין שבפני - הרי המים העולים בהן תלושין ברצון.

אופני העגלה העשויים עץ. (12) כגון מרדע שנותנים על צוואר הבקר וידות המחרישה שם מעץ. (13) בימי הקיץ שרוח קדים (מזרחית) מנשבת ומייבשת את הלחות שבפני והוא מתבקע, ונותנים אותו במים כדי שיספוג לחלוחית ויסתמו הסדקים.

ד. המוריד את ההמה לשותות - המים העולים בפיה תלושין ברצון, וברגליה אינן תלושין ברצון, אלא אם חשב שיויחדו רגליה. ובשעת החרף¹⁴ והדיש¹⁵ - אף שברגליה תלושין ברצון¹⁶. הורידה חרש¹⁷ שוטה וקטן, אף על פי שחשב שיויחדו רגליה - המים העולים ברגליה אינן תלושין ברצון; שיש להן מעשה ואין להן מחשבה¹⁸.

(14) רבינו בפירושו למשנתנו גורס "בשעת היחף" ומפרש מחלת טלפיים הבאה מרוב הליכה והרחיצה במים צוננים מקילה את הכאב ומסירה את היגיעה. וגם כאן נראה לתקן ולכתבו כך. (15) רגילים היו לרוש את התבואה ברגלי הבהמות ומלאכה זו מייגעת מאוד. (16) ואפילו אם לא התכוון לכך, מפני שרוב בני אדם עושים זאת בכוונה, נידונה גם רחיצה שלא בכוונה כאילו התכוון בפירוש (רבינו שם). (17) שאינו שומע ואינו מדבר. (18) פירוש, מחשבתם אינה מועילה, מפני שהיא מעורפלת, ושל קטן אינה מפותחת כל צרכה.

ה. הטובל במים - הרי כל המים שעל בשרו תלושין ברצון¹⁹; אבל העובר במים²⁰ - כל המים שעל בשרו אינן תלושין ברצון²¹.

(19) שהרי מרצונו נכנס למים כדי לטבול וידע שיעלה מים על גופו. (20) נהר בדרכו והוא מוכרח לעבור בו. (21) יותר היה נוח לו אילמלי לא היה נהר מפסיק את הדרך.

ו. מי שטבל בנהר²² והיה לפניו נהר אחר ועבר בו - בטלו השניים²³ את הראשונים²⁴, והרי המים שעליו אינן תלושין ברצון. וכן אם דחהו חברו לשכרו²⁵ או לשכר בהמתו²⁶ - בטלו המים הראשונים; אבל אם דחהו דרך שחוק²⁷ - לא בטלו, אלא הרי המים שעליו תלושין ברצון. טבל בנהר ועלה וירדו עליו גשמים, אם רבו עליו גשמים²⁸ - הרי בטלו מים הראשונים, והרי כל המים שעליו אינן תלושין ברצון.

(22) והמים שעל גופו הם ברצון. (23) שאינם לרצון. (24) מפני שעברו מעל גופו בעברו בנהר השני. (25) הדוחה היה שיכור, שהרי אדם מפוכח לא ידחה את חברו למים (ר"ש ורא"ש). (26) והיו עליה מים תלושין ברצון.

הנוגעין בקפה טמאין⁷⁶, שהרי הקשרו במים שבקפה שנתלשו ברצונו⁷⁷, ושאר כל התרמוסין שבתוך הקפה טהורין⁷⁸.

(71) שם. (72) מין קטנית. (73) שלא לרצונו. (74) ואין זה דומה לדין צנון שבהלכה הקודמת, מפני ששם מדיחה ברצון. (75) צ"ל העלה (דפוס רומא ר"מ וכת"י תימן, וכן גורס ה'תוספות יום-טוב'), פירוש, הטמא העלה את כל הקופה מן המקווה. (76) שהקופה נטמאה מנגיעת הטמא, ומטמאה את התרמוסים. (77) כשהוציא את הקופה מן המקווה. (78) אפילו אם הוא אב הטומאה, מפני שהקופה נעשית ראשון, והתרמוס הנוגע בה הוא שני, ואין שני עושה שלישי בחולין (רבינו בפירושו למשנתינו). ויוצא מזה, שאם התרמוסים תרומה, נטמאו גם אלה שנגעו בנוגעים בקופה.

יום שישי כ"ד אדר ה'תש"פ

פרק שלשה עשר

(1) יבאר הממלא בקילון אם המים הנשארים בקילון הם תלושים ברצון. ודין עצים שנפלו עליהם משקין לרצון ומי גשמים שלא לרצון. ודין כל המים שהם תלושים ברצון. ושמי תרומה שנתן עליהם מים.

א. הממלא בקילון³ - המים הנשארים בקילון הרי הן תלושין ברצון עד שלשה ימים⁵; אבל אחר שלשה ימים אינן תלושין ברצון⁶, אלא אם נשאר שם משקה - אינו מכשיר.

(2) מכשירין פרק ד משנה ט. (3) תעלה להמשיך את המים ממקום כינוסם למקומות רחוקים (רבינו בפירושו). (4) המים שנשארו בתעלה. (5) אם נתן לתוכם פירות תוך שלושה ימים משאיבת המים - הוכשרו. (6) מתקבל על הדעת, שבשעת שפיכת המים לתעלה לא היה רצונו שישארו בה המים יותר משלושה ימים, ואם נשארו אינם שם ברצון (כסף משנה).

ב. עצים שנפלו עליהן משקין⁷ ברצון, וירדו עליהן גשמים שלא לרצון, אם רבו⁸ - הרי כלן שלא לרצון. הוציאן שירדו עליהן גשמים, אף על פי שרבו - הרי כלן לרצון⁹. היו רגליו או רגלי בהמתו מלאות טיט, ועבר בנהר ורחצו: אם שמה - הרי המים העולים עליהן תלושין ברצון¹⁰, ואם לאו - אינן ברצון.

(7) משבעת המשקין המכשירים. (8) מי הגשמים מרובים מהמשקין שעל העצים. (9) במשנה כתוב: "אף על פי שרבו טמאין" ומפרש רבינו שהמדובר במשקין טהורים "ומה שאמרו טמאים" הכוונה הוכשרו לטומאה. ובבא זו אינה צריכה לגופה, שהרי זה פשוט מאוד, ונכתבה משום הבבא שלאחריה: "בלעו משקין טמאין אף על פי שהוציאם שירדו עליהן גשמים - טהורין". ובבא זו כתבה רבינו למעלה בפרק ט הלכה ו, [על פי ביאור התוספות יום טוב שם]. (10) כתנא

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום שישי כ"ד אדר - ספר טהרה - הלכות טומאת אוכלין קלט

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

- 27) שיחקו זה עם זה ומתוך פעולות השחוק נפל זה למים.
28) מי הגשמים שירדו עליו מרובים על מי הנהר שעל גופו.
- ז. השט על פני המים - המים הנתזין²⁹ אינן תלושין
ברצון³⁰, והמים העולין עליו תלושין ברצון. אם
נתפזן להתיז על חברו - אף הנתזין תלושין ברצון³¹.
- 29) על ידי תנועות איבריו. (30) השט אינו מעוניין בהתזת
ניצוצות. (31) כמו בדחווה דרך שחוק (למעלה הלכה ו).
- ח. העושה צפור³² במים - המים הנתזין ואת שפה
אינם תלושין ברצון.
- 32) כלי עשוי מקנים והוא מיוחד לשחק בו בזריקה למים
והמשתתפים במשחק אינם מעוניינים בהתזה ולא באיסוף
מים לתוכו (רבינו בפירושו למשנתנו. והר"ש והרא"ש
פירשו: מעלה אבעבועות על פני המים בנפיחת פה אגב
שיטה).
- ט. המורד את הבור לידע עמקו³³ - מים העולין
בידו ובדבר שמדד בו תלושין ברצון³⁴. ואם מדד
רחבו - מים העולין בידיו או בדבר שמדד בו אינן
תלושין ברצון³⁵. פשט ידו או רגלו לבור לידע אם
יש בו מים - הרי המים העולין בידו או ברגלו אינן
תלושין ברצון³⁶. פשטן לידע כמה מים שם -
העולין בהן תלושין ברצון. זרק אבן לבור לידע אם
יש בו מים - מים הנתזין אינן ברצון³⁷, וישעל
האבן³⁸ אינן בתלושין.
- 33) ולשם כך הוא משקיע ידו או אמת מידה למים שבבור.
34) שהרי הוא רוצה שיעלו מים על ידו או על הקנה, כדי
שידע עומק הבור. [ואף על פי שהוא מעוניין רק במים
שהרטיבו את ההיקף העליון ולא באלה שלמטה ממנו,
נידונים כולם כמרצון, מפני שאי אפשר בלי עליית המים
בחלק התחתון של היד והקנה]. (35) כשהוא מורד את
רוחב הבור אינו מעוניין שתושקע ידו במים ואם נרטבה אין
זה מרצונו. כרבי עקיבא במשנתנו וגם רבי טרפון החולק
עליו בדין רחבו, הודה לו בתוספתא שם הלכה ה.
(36) כשהוא נוגע במים הוא מרגיש ואינו מעוניין שיעלו על
ידו או רגלו. (37) אינו מעוניין בהתזה אלא בשמיעת קול
החבטה. (38) אם יש אבן בבור ומקצתה בולטת הם
כמחברים ואינם מכשירים. [במשנה כתוב "טהורין" ופירש
רבינו, וכן מפרשי המשנה האחרים, שאינם מכשירים
לטומאה].
- י. החובט על השלח³⁹ חוץ למים⁴⁰ - הנתזין ממנו
תלושין ברצון, שהרי רצונו שייצאו. חבט עליו והוא
בתוך המים - אינן תלושין ברצון⁴¹.
- 39) עור הבהמה שלא ניטל צמר, וכדי לנקותו רוחצים אותו
במים וחובטים אותו במקל. (40) אחר שהוציאו מן מי
הרחיצה. (41) אינו מתכוון להוציא המים, שהרי יספוג
מים אחרים במקומם.
- יא. המים העולין בספינה ובקקל⁴² ובמשוטות -
- 19) אינן תלושין ברצון; ובמצודות ובקשיות
ובמכמורות⁴³ - אינם תלושין ברצון; ואם נער⁴⁴ -
תלושין ברצון⁴⁵. וכן המים שעל הקסיה⁴⁶ של
שלחנות⁴⁷ ועל השיפה⁴⁸ של לבנים - אינן ברצון;
ואם נער - הרי אלו ברצון.
- 42) רבינו מפרש מקום בספינה שמתאספים בו המים
החודרים דרך הבקיעים הוציירם שבדופני הספינה. והרא"ש
פירש: עוגן שמורידים בשלשלת עד קרקע הים או הנהר,
כדי לעכב הליכת הספינה. (43) מצודות, רשתות ומכמורות
הם כלים לצוד בהם בעלי חיים. (44) להוציא מהם המים.
(45) מפני שהוא מעוניין בהוצאתם. (46) ציפוי.
(47) כשיורדים גשמים מכסים השולחנים את שולחנותיהם
העומדים בחור, כדי שהגשמים לא ירטיבו את הדברים
שעליהם. (48) במשנה הגירסה: והסיפא, ופירש רבינו
כיסוי ללבנים להגן עליהם מפני הגשם.
- יב. המוליך את הספינה לים הגדול לצרפה⁴⁹,
המוציא מסמר לגשמים לצרפו⁵⁰, המניח את האוד⁵¹
בגשמים לעשותו פתח⁵² - הרי המים שעליהן
תלושין ברצון; אבל המוציא את המסמר ואת האוד
לגשמים לכבות⁵³ - אין המים שעליהן תלושין
ברצון.
- 49) דופני הספינה מתייבשים ומתבקעים כשאינם במים
ומוליכים אותה למים כדי לחזקה על ידי סתימת הסדקים
(ויש מפרשים לבדקה, אם היא שטה כראוי).
(50) להקשותו. ברזל מלוכלך באש הניתן במים קרים הוא
מתקשה ומתחזק. (51) עץ שמחתים בו את האש וחלק
ממנו נשרף. (52) לכבות את הגחלת הבורעת ויישאר פחם
להשתמש בו. (53) כדי שלא יזוק בהם, הרי זה ככופה
קערה על הכותל, כדי שלא ילקה הכותל שנתבאר דינו
למעלה (בפרק י"ב הלכה ג).
- יג. שלשל את המשל⁵⁴ לבור להעלות בה פלי או
קיתון⁵⁵, שלשל את הפלפלה⁵⁶ לבור כדי שתשב עליה
התנגלת⁵⁷ - אין המים שעליה תלושין ברצון⁵⁸.
- 54) שרשרת ובסופה וו מעוקם. (55) כוס לשתייה.
(56) סל קטן. (57) ויעלה אותה. (58) שהרי אינו מעוניין
כלל שתורטב המשולת או הכלכלה.
- יד. המקח את הפרשה⁵⁹ להסיר המים שעליה,
והסוחט שערו⁶⁰ בכסותו - המים היוצאין תלושין
ברצון⁶¹, והנשארין אינן תלושין ברצון⁶², מפני
שרצונו שייצאו מכלן. וכרשה עצמה הכשרה,
שבשעת פרישתה מכשירין⁶³. ואם נתק המים
מעליה בכל פחו - לא הכשרה⁶⁴.
- 59) מין כרוב. המדובר, כשירדו עליה גשמים במחובר או
בתלוש שלא לרצון והוא מקנחה ומעביר את המים.
(60) שנרטב שלא ברצונו. (61) שהרי רוצה בהעברתם
ובציאתם. (62) אף על פי שעברו ממקום למקום. ואין זה

תיקונים בבית המקדש והדומה להם, לא להקרב קרבות על המזבח. (82) כל אדם מישראל חייב להפריש מפירותיו שני עישורים, עישור ראשון ניתן ללויים ודינו כחולין (אחר שהופרשה ממנה תרומת מעשר), ועישור שני ("מעשר שני בשנות א, ב, ד ו-ה בכל שמיטה) הוא רכוש בעלים ונאכל רק בתוך חומות ירושלים בטהרה. ולפני הפרשות אלו הפירות הם טבל ואסורים באכילה. (83) שהופרש מטבל וודאי, להוציא מעשר שני מפירות שנקנו מעם הארץ, שאינו נאמן על המעשרות ופירותיו הם ספק מעושרים. ומלמדנו רבינו שהתמד הראשון של מעשר שני מפירות אלה מותר לשותתו חוץ לירושלים, מפני שאיסור תמד הוא חומרא דרבנן, לא גזרו על הספק. (84) לאכלו חוץ לירושלים. (85) שנפלו שם מים מאליהם בלי כוונת הבעלים, שאם נתן בכוונה אין מקום לדון אם מכשירים או לו, שהרי בנתינתו החשיב את התמד למשקה, אבל כשאין כאן כוונה, אנו אומרים שהשמרים מקלקלים את המים ויצאו מתורת משקה. [כך פירשו התוספות שם, ונראה שגם דעת רבינו כן. שהרי כתב סתם "מים" ולא כתב "מי גשמים" שצריכים מחשבה, כמו שאמרו בגמרא שם בתחילת השקלא וטריא]. ואף על פי כן עד שני בתרומה מכשירין וכו', מפני שחשובים משקה לעניין איסור, חשובים גם כן לעניין הכשר. (86) שאם היה אדם שותה הרי החשיב את התמד כמשקה (גמרא שם). (87) אפילו בחולין ואפילו עד אלה.

פרק ארבעה עשר

(1) יבאר פירות שירד הדלף לתוכם ועירבן, והמעלה פירותיו לגג מפני הכנימה וכו'. המולך חטים לטחון וירדו עליהם גשמים וכו'. חבית שהיא מליאה פירות שנתנה בתוך המשקין או איפכא. הרודה פת חמה ונתנה על פי חבית של יין וכו'. המרבץ ביתו במים טהורים או טמאים ונתן בו חטים. המעלה שקים מלאים פירות מהנהר ונתן זה על גב זה. הנופה בעדשים לבדוקן והנושך באוכל ונפל האוכל וכו'.

א. פרות² שירד הדלף לתוכן וערבן כדי שיתנגבו³ - לא הכשרו⁴.

(2) מכשירין פ"ה מ"ג. (3) מתוך שהמים יתפזרו לכל הפירות. (4) שהרי אינו רוצה להרטיב את הפירות.

ב. המעלה⁵ פרותיו לגג מפני הכנימה⁶ וירד עליהן הטל - לא הכשרו; ואם נתפזר שירד עליהן הטל - הכשרו. לפיכך, אם העלים חרש שוטה וקטן, אף על פי שחשבו שירד הטל עליהן - לא הכשרו; שיש מעשה להן⁷ דין תורה⁸, ואין להן מחשבה⁹ אפילו מדברי סופרים¹⁰. הפכו בהן קטנים¹¹ על הגג - הרי אלו מכשירין; שאם היתה מחשבה של קטן נפטר מתוך מעשיו - מחשבתו מועלת מדבריהן¹².

(5) שם פ"ו מ"א. (6) כדי שיצאו התולעים מן הפירות. כנימה - תולעים. (7) מעשיהם מועילים בין לחומרא ובין לקולא. (8) חולין יג, א. (9) מחשבתם אינה מועילה. (10) שם. (11) והוכיחו בזה, שהם מתכוונים שירד הטל על

דומה לנטלה לשפכה שבפרק י"ב הלכה ח, מפני שלא נתקיימה מחשבתו, שהרי רצונו שיצאו לגמרי. פסק כרבי יוס' נגד תנא קמא, מפני שזה דומה לדין מרעיד את האילן (שם משנה ב) ובית הלל עומדים שם בשיטתו. (63) המים שיצאו מכשירים אותה ברגע שפירשו ממנה ברצונו. (64) מפני שנתלשו כהרף עין לא הייתה נגיעה בשעת פרישה.

טו. המרעיד⁶⁵ את האילן להשיר⁶⁶ ממנו אכלין או להשיר טמאה⁶⁷ - המים הנתזין ממנו אינן תלושין ברצון⁶⁸. הרעידו להשיר ממנו משקין⁶⁹ - היוצאין הרי הן תלושין; והנשארינן בו⁷⁰, אף על פי שגששו במקום למקום, אינן תלושין ברצון, מפני שהוא מתפזר שצאו מכלו. וכן אם נתזו⁷¹ על המהבירין - אינן תלושין ברצון⁷².

(65) מנענע את האילן והוא רועד. (66) להפיל. (67) המונחת בענפי האילן. (68) שהרי לא נתכוון להוריד את המים. (69) התכוון להפיל משקין שעליו. (70) באילן. (71) על ידי הרעידה. (72) ואם נגעו פירות תלושים במים שעל המחוברים אינם מוכשרים [פירוש זה מסלק השגתו של הראב"ד]. ומשמע, שאם ניתזו על תלושים - מכשירים אף על פי שלא התכוון שיפלו עליהם, שהרי נתקיימה מחשבתו להורידם מן המחוברים. ואם נתכוון שיפלו על המחוברים, אותם מים מכשירים פירות תלושים.

טז. המרעיד⁷³ את האילן ונפל על חברו, או ספה⁷⁵ ונפלה על חברתה, ותחתיהן זרעים וירקות מהבירים לקרקע, ונפלו המים על הפרות המהבירין שתחתיהן - אותן המים שפזרעים ושפזרקות אינן תלושין ברצון⁷⁶.

(73) שם משנה ג. (74) בכוונה להשיר מים. (75) פירוש, ענף, מלשון המקרא (שופטים יוד, מט): ויקחו איש שוכה. (76) ואינם מכשירים את הנוגע בהם, מפני שלא התכוון שיפלו על אותם זרעים. ואם נפלו על תלושים מכשירים אף על פי שלא התכוון להם (כסף משנה).

יז. שמרים⁷⁷ של תרומה שנתן עליהן מים⁷⁸ - פבר בארנו בתרומות שהראשון⁷⁹ והשני⁸⁰ אסור לזרים; ושל הקדש בדק הבית⁸¹ - אף השלישי אסור; ושל קדשי מזבח - לעולם אסור; ושל מעשר שני⁸² הודאי⁸³ - ראשון בלבד אסור⁸⁴. פשם שאמרו לעגן אסורין, פך אמרו לעגן הכשרין. פגון שנתמדו מאליהן⁸⁵ והיתה בהמה שותה⁸⁶ ראשון ראשון. שאם היה האדם הוא שמסיר המים הראשונים, אף על פי שמאליהן נפלו - פיון שחשבו והקפיד עליהן מכשירין⁸⁷.

(77) שמרי יין. (78) לעשות תמד. (79) התמד הראשון. (80) אחר התמד הראשון נתן מים פעם שנייה. (81) לצורך

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום שישי כ"ד אדר - ספר טהרה - הלכות טומאת אוכלין קמא

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

23 **אם היה³⁸ היין טמא והיתה פת חטים - טהורה;**
24 **ואם היתה שעורים - נטמאה, מפני ששארבה משקין**
25 **טמאין.**

(35) שם מ"ג. רודה - מוציא פת מן התנור. (36) המדובר
בנילושו במי פירות, שאינם מכשירים, אבל כשנילושו במים
הרי הוכשרו בלישה. (37) כר' יוסי שם. (38) במשנתו
נחלקו לענין טומאה, ורבינו סובר שהוא-הדין לענין הכשר.

26 **ח. המרבץ³⁹ את ביתו ונתן בו חטים וטנגו⁴⁰: אם**
27 **מחמת המים - הכשרו, ואם מחמת הסלע⁴¹ - לא**
28 **הכשרו. המכבס את פסותו בערבה ונתן בה חטים**
29 **וטנגו: אם מחמת המים - הכשרו, ואם מחמת**
30 **הערבה⁴² - לא הכשרו.**

(39) שם מ"ד. מרבץ - זולף מים על הרצפה כדי שלא יעלה
האבק. (40) הורטבו. וכמוה מצינו במועד קטן ו, ב: אם
היתה שדה מטוננת. (41) ספגו לחלוחית עצם סלע
הרצפה. [הר"ש מפרש, סלע היינו אבן הנמצאת במקום
מששת ימי בראשית, ואבנים כאלו מוציאות רטיבות, ודינה
כזיעת בתיים]. (42) במשנה: "מחמת עצמן", ויש גורסים
"עצמה". וכך היא גירסת רבינו. [ונאמרו פירושים שונים
דחוקים מאד, ומתקבל על הדעת פירושו של הראב"ד
בהשגותיו כאן, שאם נתן החטים בעריבה עד שיתלחלו
מן המים הוכשרו, אבל אם נתן בשביל העריבה עצמה,
פירוש שלא מצא מקום נוח יותר להניח בו את החטים -
לא הוכשרו. וסגנונו מוכיח, שאינו משיג אלא מפרש דברי
רבינו].

31 **ט. הטומן⁴³ פרות בחול כדי שירטיבו - הכשרו⁴⁴.**
32 **הטומן בטיט הנגוב: אם יש בו משקה טופח⁴⁵ -**
33 **הכשרו, ואם לאו - לא הכשרו.**

(43) שם. (44) שאין חול בלי מים שנבלעו בו (ר"ש).
(45) נשאר בטיט לחלוחית, שתספיק להרטיב את היד
הנוגעת בה.

34 **י. המרבץ⁴⁶ את גרנו - אינו חושש⁴⁷ שטמא יכשרו**
35 **חטיו⁴⁸ אם טנגו בו, ואף על פי שהוא שמח⁴⁹.**

(46) שם. (47) אינו מחוייב לחשוש. (48) שיניחן שם
אחר-כך. (49) שישמח אם יטנגו. וטעמו של דבר, מפני
היובש שבגורן, המים נבלעים מהר (על-פי פירוש הרא"ש
במשנתנו. וכן יש להבין גם דברי רבינו שם).

36 **יא. המלקט⁵⁰ עשבים כשהטל יורד עליהן לחפות**
37 **בהן החטין⁵¹ - לא הכשרו; ואם נתפנו לקח⁵² -**
38 **הכשרו.**

(50) שם. (51) כדי שיספגו לחלוחית שבעשבים שאינה
מכשירה, אבל לא נתכוון לטל. [במשנה כתוב "להטן בהם
חטים", ופירשו ה'ברטנורא' וה'תפארת ישראל': שירטיבו,
ורבינו כתב "לחפות". ונראה שהוא מפרש גם-כן את
המשנה כמותם]. (52) לטל שעליהם.

39 **יב. המרבץ⁵³ את ביתו במים טמאים ונתן בו שבבים**

כל הפירות. (12) שם. ומוכן שאינה מועילה להקל אלא
להחמיר. רבינו מדייק וכותב "קטנים" "קטן", ומשמע
שמחשבת חרש ושוטה הניכרת מתוך מעשיהם - אינה
מועילה אפילו מדבריהם.

1 **ג. המעלה¹³ את האגדות¹⁴ ואת הקציעות¹⁵ ואת**
2 **השום לגג כשביל שיתנינו¹⁶, וירד עליהן הטל -**
3 **לא הכשרו. ואין אומרים: הואיל והכל יודעין**
4 **שהטל יורד¹⁷ - הרי זה ברצונו; שהרי לא העלים**
5 **אלא כדי שיתנינו.**

(13) שם מ"ב. (14) אגודות ירק. (15) גושי דבילה.
(16) שיתקיימו זמן ארוך (רבינו בפירושו, ראה למעלה פי"א
ה"ג). (17) בלילה. [והר"ש מפרש, שיתלחלו מאליהם
מן הלחלוחית שתצא מהם, שאינה מכשירה].

6 **ד. המוליך חטין¹⁸ לטחן וירדו עליהן גשמים, אם**
7 **שמו¹⁹ - הכשרו. היו זיתיו נתונים בגג וירדו עליהן**
8 **גשמים, אם שמוח - הכשרו. החמרים²⁰ שהיו**
9 **עובדים בנהר ונפלו שקיהן במים והעלים, אם**
10 **שמוחו - הכשרו הפירות, והמים שעל השקין הנם**
11 **תלושין ברצון²¹, שהרי שמוחו²².**

(18) שם פ"ג מ"ה. (19) חטים שריות במים, מוציאות קמח
יותר לבן. ואם הוא שמח, גילה דעתו שהוא מרוצה
מהרטבתן. (20) מוליכי חמורים טעונים שקים מלאים
תבואה. (21) ומכשירים פירות אחרים שיגעו בהם.
(22) ואף-על-פי ששמוחו על שהורטבו הפירות ולא על
הרטבת השקים.

12 **ה. שק²³ שהוא מלא זרעונים ונתון על גבי הנהר²⁴**
13 **או על פי הבור או על מעלות²⁵ המערה²⁶ ושאר²⁷**
14 **הכשרו.**

(23) שם מ"א. (24) ולא בנהר ממש אלא במקום קרוב
מאוד למים. (25) מדריגות שיורדים בהן למערה.
(26) שיש בה מים, ועל המדריגות עצמן אין מים.
(27) ספגו מים מן האוויר הרטוב.

15 **ו. חבית²⁸ שהיא מלאה פרות שנתנה בתוך**
16 **המשקין²⁹, או מלאה משקין שנתנה בתוך הפירות³⁰,**
17 **ושאר³¹ - הכשרו. באילו משקין אמרו? במים**
18 **וביין ובחמץ³²; אבל שאר המשקין³³ אין משאבין³⁴**
19 **מן החרס כדי שישקשירו הפירות שבצדן.**

(28) שם מ"ב. סתם חבית היא של חרס. (29) ולא שקעה
כולה במשקין ולא נכנסו לתוכה. (30) והפירות נוגעים
ברופני החבית מבחוץ. (31) את הלחלוחית המתמצה דרך
דופני החרס. (32) של יין. (33) חמשה המשקין האחרים
המכשירים. (34) אינם חודרים דרך דופני החבית.

20 **ז. הורדה³⁵ פת חמה ונתנה על פי חבית של יין;**
21 **אם היתה פת חטין - לא הכשרה³⁶; ואם היתה של**
22 **שעורים - הכשרה, מפני שהשעורים שואבות³⁷. וכן**

קמב שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום שישי כ"ד אדר - ספר טהרה - הלכות טומאת אוכלין

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

(70) ברייתא חולין קכח, ב. (71) כדי להאכילם לבהמה.
(72) ולא הוכשרו, מפני שמאכל בהמה אינו מקבל טומאה.
(73) למעלה פ"ג ה"ג. (74) ההדרה בזמן שהיו מאכל בהמה, אינו מועילה להכשירים אחר שנעשו מאכל אדם.
(75) הוכשרו במשקה טופח שעליהם. תוספתא עוקצין פ"ג ה"א.

פרק חמשה עשר

(1) יבאר המים מטמאים ומתטמאים לרצון ושלא לרצון ואותם שאין מטמאים אלא לרצון. המים שהם בחזקת טהרה בימות הגשמים או כשפסקו. גבא שנפל לתוכו יין או חלב או דבש או שמן. מי תמצית שלא פסקו. ומי שהיה אוכל תרומה בידים טמאות והכניס ידו לתוך פיו. ודין האשה שהיתה אוכלת תרומה שאינה מוכשרת והיתה גורפת התנור הטמא והכה הקוץ ויצא ממנה דם וכו'.

א. מים שפבליים² - מתטמאין בין לרצון בין שלא לרצון, ומטמאין אכלים וכלים³ בין שפפל עליהן ברצון בין שלא נפל עליהן ברצון. אבל מים שפברקעות, כגון מי בורות⁴ שיחיו⁵ ומערות⁶ ומי גבאים⁷ שאין בהם ארבעים סאה⁸ - אין מתטמאין אלא לרצון ואין מטמאין אלא ברצון. כיצד? מים שפברקע שאין בהן ארבעים סאה, בין שהיו שאובין⁹ בין שאינן שאובין¹⁰, שפפל לתוכן המים או שהלך בהן הטמא - הרי אלו טהורין¹¹. אבל אם שתה מהן אדם טמא או שפלא מהן בכלי טמא או שפפלו לתוכן משקין טמאין ברצון - הרי אלו טמאין ואף על פי שהן פברקע. שתה מהן הטהור אחר שנטמא פברקע או שפלא מהן בכלי טהור - נטמא השותה¹² ונטמא הכלי, שהרי ברצון שתה או מלא. נפל¹³ לתוכן¹⁴ כפר של תרומה - הרי הוא טהור כשהיה, שאין מתטמאין¹⁵ אלא לרצון. לפיכך, אם הדיח ידו והוציא הכפר - נטמא הכפר במים שפבדיו, שהרי הן ברצון¹⁶.

(2) מקוואות פ"א מ"ב. (3) נתבאר בפ"ז מהל' אבות הטומאות ה"א, שחכמים גזרו על המשקין שיטמאו כלים, ועל אוכלין לא גזרו. (4) בור עגול ועמוק. (5) ארוכים וצרים. (6) מקורות, מכוסות מלמעלה. (7) גומא לא עמוקה שנתקבצו בה מים. (8) ואם יש בהם ארבעים סאה, יתבאר דינם בהל' מקוואות פ"ט. (9) ששאבו מים בכלים ושפכום לתוכם. (10) שנמשכו מנהר או שנקווה בהם מי גשמים. (11) אף-על-פי שעבר מרצון, לא נטמאו המים מפני שהוא התכוון להגיע לצד השני, אבל אינו מעוניין בנגיעה במים, והרי זה דומה לעבר בנהר שבפ"ג ה"ה. (12) נתבאר בפ"ח מהל' אבות הטומאות ה"י"א, שהשותה רביעית משקין טמאים נטמא גופו מדרבנן. (13) מעצמו. (14) למים שנטמאו. (15) צ"ל שאין מטמאין. (16) [הראב"ד הקשה, למה צריך כאן רצון, הלא המים שבידיו הם תלושים, ותלושים מטמאים בין לרצון ובין שלא לרצון, כמו שכתב רבינו בתחילת הלכה זו? אמנם הראב"ד

1 וְטַנְנוּ: אִם יֵשׁ עֲלֵיהֶן מִשְׁקָה טּוֹפֵחַ⁵⁴ - הֲרִי אֵלָיו
2 טַמְאִין, וְאִם לֹא - טְהוֹרִין.

(53) תוספתא שם פ"ב ה"א. (54) נתבאר למעלה בהלכה ט.

3 יג. הנוצר⁵⁵ אגדה של גרק שהיו עליה משקין ויָרְדוּ
4 מצד העליון לצד התחתון - לא הכשר⁵⁶.

(55) מנענע את האגודה, כדי להוריד את המים שעל הירקות (שם מ"א מ"ד). (56) מכיוון שהוא התכוון שירדו לגמרי מן הירק, הרי לא נעשית מחשבתו.

5 יד. המעלה⁵⁷ שקין מלאין פרות מן הנהר ונתנן זה
6 על גבי זה⁵⁸ - הכשר התחתון במים שיָרְדוּ לוֹ מִן
7 העליון, שהרי ברצונו הניח זה על גבי זה.

(57) שם. (58) וידע שהמים משק העליון ירדו לתחתון.

8 טו. הנופח⁵⁹ בערשים לבדקן אם הן פות⁶⁰ והזיעו
9 - הכשרו בהכל פיו, מפני שהוא מתולדות המים⁶¹.
10 וכן האוכל שמשקין⁶² באצבע - הכשרו במשקה פיו
11 וישל אצבעו.

(59) שם מ"ו. (60) המדובר בערשים טחונות, והוא בודק אותן לדעת אם הן נוחות להתבשל ונופח עליהן, ואם הן מתלחלות מהר, סימן שהן סופגות את ההבל ויספגו מהר גם את מי הבישול (רבינו בפירושו למשנתנו). (61) שדינן כמים לענין הכשר, כמבואר למעלה פ"ה ה"ב. (62) הרוצה לאכול שומשמן, מלחלח אצבעו ברוק שבפיו ומניחה עליהם והם נדבקים בו, ואחר-כך מכניס אצבעו לפה ומורידם.

12 טז. נשך⁶³ באכל ונפל האכל - הרי המשקה שעל
13 האכל שלא לרצון⁶⁴. היה אוכל זיתים פצועים⁶⁵
14 ותמרים רטובות וכל שהוא רוצה למץ את גרעינתו⁶⁶,
15 ונפל⁶⁷ מפיו - הרי המשקה שעליו ברצון⁶⁸. היה
16 אוכל זיתים גובין ותמרים יבשות וכל שאינו רוצה
17 למץ את גרעינתו, ונפל מפיו - הרי המשקה שעליו
18 שלא ברצון.

(63) טבול-יום פ"ג מ"ו. (64) ואינו מכשיר את הפירות שיגעו בו, מפני שאינו רוצה שרירי ירטיב את פיסת הלחם לפני שתגיע לפיו וילעוס. (65) והם רטובים מהשמן שבהם. (66) כדי להוציא ממנו מעט הלחלוחית שבו. (67) הגרעין. (68) מפני שאי-אפשר למוץ מבלי להרטיבו בריר שבפיו, החשיבו ונעשה משקה, ולפיכך מכשיר את הפירות שנגעו בו לרצונו.

19 יז. עלשין⁶⁹ שלקטן⁷⁰ לבהמה⁷¹ והדיח⁷², והשם
20 עליהן לאדם אחר כך - כפר בארנו⁷³ שהן צריכים
21 הכשר שני⁷⁴. ואם היה עליהן משקה טופח כשהשם
22 עליהן לאדם - הרי אלו מכשרין⁷⁵.

(69) מין עשב שבעיקרו הוא מאכל בהמה, ויש בני אדם שאוכלים אותו, ובלשונות לעז רבות נקרא "ציקוריה".

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום שישי כ"ד אדר - ספר טהרה - הלכות טומאת אוכלין קמג

מתוך מהדורת גוגל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

ד. חֲזַקְתָּ 36 טִיט וּגְמוּמִיּוֹת 37 שֶׁפִּתְחֵי חַנִּיּוֹת 38 בְּרִשּׁוֹת 20
הַרְבֵּים בְּשַׁעַת הַגָּשְׁמִים שֶׁהֵן טְהוּרִין 39; פֶּסְקוֹ 21
הַגָּשְׁמִים - הֲרִי הֵן קָמִי שְׁפִיכוֹת 40. וְשֶׁבִשְׁקִין 41 - 22
הוֹלְכִין בֵּהֶן אַחֵר הָרֵב. גָּבֵא שֶׁנֶּפֶל לְתוֹכוֹ יִין 42 אוֹ 23
חֶלֶב אוֹ דָּבָשׁ - הוֹלְכִין בּוֹ אַחֵר הָרֵב. נֶפֶל לְתוֹכוֹ 24
שֶׁמֶן 43, אֵף עַל פִּי שֶׁהִקְפִּיאוּהוּ 44 - הֲרִי זֶה 45 מִתְטַמֵּא 25
וּמִתְטַמֵּא שְׁלֹא בְּרִצּוֹן, לְפִי שֶׁאֵי אֶפְשָׁר לוֹ לְצֵאת יָדָי 26
צִחְצִיחִית 46. 27

(36 תוספתא, שם. (37 גומות. (38 החנוונים, וגם
הבאים לחנות - שופכים שם מים עכורים. (39 חזקה
(מתקבל על הדעת וקורב לוודאי) שהם טהורים, מפני שמי
הגשמים מרובים ומבטלים אותם, ואפשר שגם מעבירים
אותם. (40 שנתבאר דינם למעלה בפ"ב הכ"ו.
(41 הגר"א גורס בתוספתא "שבשווקים", ונראה שגם בדברי
רבינו כאן הוא גורס כך. (42 שם ה"ב. (43 טמא, ושמן
אינו מתערב במים. (44 על-ידי צינון והסירוהו מעל
המים. (45 הגבא. (46 א-אפשר שלא יישארו במים
צחצוחי (טיפות זעירות) שמן, והם מטמאים גם שלא לרצון
(ראה הלכה הבאה).

ה. שֶׁמֶן וְשֶׂאֶר הַמִּשְׁקִין חוּץ מִן הַמִּים - הֲרִי הֵן 28
בְּקִרְקַע כְּמוֹת שֶׁהֵן בְּפִלִים 47, דִּין אֶחָד הוּא 48. 29

(47 זה למד רבינו מדין שמן שהקפאוהו שבהלכה הקודמת.
(48 דינם בקרקע כדין מים שבכלים, שנתבאר בה"א מפרק
זה.

ו. מִי תִמְצִית 49 שְׁלֹא פֶסְקוֹ 50, אֵף עַל פִּי שֶׁאֵין בֵּהֶן 30
אַרְבָּעִים סָאָה, הוֹאִיל וְהֵם בְּקִרְקַע וְהֲרִי הַמִּים 31
נִמְשְׁכִין וּבָאִין לָהֶן - אֵינָן מְקַבְּלִין טַמְאָה, וְאֵף עַל 32
פִּי שֶׁשֶּׁתֵּה מִהֵן הַטַּמֵּא וּמִלֵּא מִהֵן בְּכָלִי טַמֵּא אוֹ נֶתֶן 33
לְתוֹכָן מִמֵּם טַמְאִים - הֲרִי הֵן טְהוּרִין לְכָל דְּבָר. 34

(49 משנה, מקוואות פ"א מ"ו. (50 שמי גשמים זוחלים
עוד מן ההרים ונמשכים (דין מי תמצית שפסקו, נתבאר
למעלה ה"ב).

ז. מִי שֶׁהִיָּה 51 אוֹכֵל תְּרוּמָה בְּיָדָם טַמְאוֹת, כְּגוֹן 35
דְּבִלָּה שְׁלֹא הִכְשָׁרָה 52, וְהִכְנִים יָדוֹ לְתוֹף פִּי לְטַל 36
צְרוּר 53: אִם הִפָּךְ 54 - נִטְמָאת הַדְּבִלָּה בְּרִירוֹ; שֶׁהִיָּה 37
נִטְמָא בְּיָדָהּ 55, מִפְּנֵי שֶׁעָקְרוּהָ 56. וְאִם לֹא הִפָּךְ - 38
טְהוּרָה; שֶׁהִמְשִׁקָּה שֶׁבִּפִּי קָדָם שֶׁהִפְכָּנוּ אוֹ 39
יִמְצְצֵנוּ לְהוֹצִיאָהּ דוּמָה לְמִים שְׁלֹא נִחְלָשׁוּ אֵלָּא 40
הֵן עֲדִין בְּקִרְקַע, שֶׁאֵין מִתְטַמְּאִין וְאֵין מִטְמְאִין 57 41
אֵלָּא בְּרִצּוֹן, כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ 58, וְזֶה אֵין רִצּוֹנוֹ אֵלָּא 42
לְטַל הַצְּרוּר. הִיָּה פּוֹנֵדִיוֹן 59 לְתוֹף פִּי 60 וּפְשִׁט יָדוֹ 43
לְטַל וְהַדְּבִלָּה בְּתוֹף פִּי, אִם הֵנִיחוֹ לְצִמְאֻן 61 - 44
הֲרִי זֶה הָרֵק כְּעָקוֹר 62, וְנִטְמָאת הַדְּבִלָּה מִחֲמַת 45
מִשְׁקָה פִּי שֶׁנִּטְמָא מִחֲמַת יָדָיו 63. 46

(51 כלים פ"ח מ"י. (52 ולא נפסלה בנגיעת ידו.

לשיטתו שאל כענין, אבל רבינו ישיב כהלכה לשיטתו
(למעלה פ"ב ה"ג) שמשקין אינם נקראים תלושים אם לא
נתלשו ברצון, ומה שכתב בתחילת ההלכה "מים שבכלים",
הכוונה למים שנתלשו ברצון. ואפשר גם לפרש שמדובר
כאן במים טהורים, ומה שאמר נטמא, פירושו - הוכשרה
(ראה כסף-משנה, ולא נתבאר לי דבריו).

ב. מִי גָבֵאִים 17 וְכִיּוֹצֵא בֵּהֶן מִמֵּם שֶׁבְּקִרְקַעוֹת, כְּגוֹן 1
מִי בּוֹרוֹת שִׁיחִין וּמַעְרוֹת וּמִי תִמְצִית 18 שֶׁפֶּסְקוֹ 19
וּמִקְנָאוֹת 20 שֶׁאֵין בֵּהֶן אַרְבָּעִים סָאָה שֶׁנִּטְמְאִין 21,
וְיִרְדּוּ לָהֶם גָּשְׁמִים וְרִבּוֹ מִי גָשְׁמִים עָלֵיהֶם, אֵף עַל 4
פִּי שְׁלֹא שֶׁטְפוּ 22 - הֲרִי הֵן טְהוּרִין 23. לְפִיכָּךְ, כָּל 5
הַמִּים שֶׁבְּקִרְקַעוֹת, כְּגוֹן מִי גָבֵאִים וְכִיּוֹצֵא בֵּהֶן, 6
בְּשַׁעַת הַגָּשְׁמִים - הֶפֶל בְּחֻזְקַת טְהוּרָה 24. 7

(17 שם מ"ד. (18 גשמים היורדים על ההרים והמים
מתמצים (מבעבעים מכוח הזחילה) ונופלים לעמק.
(19 שפסקו הגשמים, וגם הזחילה נגמרה (ברטנורה).
(20 בורות מרובעים. (21 כגון ששתה מהם אדם טמא או
מילא בכלי טמא. (22 לא עברו על גדותם. [מפירושו
למשנתנו משמע שמדובר כשעברו ויש לחלות שגרפו את
המים הטמאים. ונראה שחזר בו כאן]. (23 מפני שמי
הגשמים מבטלים אותם כמו שנתבאר למעלה פ"ב ה"ג,
כדין מי שפיקוח. ואין אנו חוששים שמא שתה מהם הטמא
אחר שנפלו שם גשמים ונטמאו שנית, מפני שבתקופת
הגשמים אין עוברי דרכים מצויים, ומים אפשר למצוא בכל
מקום, ואין להניח שעובר דרך בודד פנה לבור לשותות
ממנה. (24 מתקבל על הדעת כמעט ללא ספק, שהם
טהורים.

ג. פֶּסְקוֹ הַגָּשְׁמִים 25 - הִקְרוּבִין לְעִיר 26 אוֹ לְדֶרֶךְ 8
טַמְאִין, שֶׁהֵן בְּחֻזְקַת שִׁשְׁתֵּה מִהֵן הַטַּמֵּא וְשֶׁמֶלֶאֻ 9
מִהֵן בְּכָלִים טַמְאִין 27, וְהִרְחֻקִים טְהוּרִים 28 עַד 10
שֶׁיִּהְיֶה לָּהֶם רֵב הָאָדָם. הִלְכוּ 29 - הֶפֶל בְּחֻזְקַת טַמְאָה, 11
שֶׁהוֹלְכִים בְּשִׁירֹת מְמַלְאִין וְשׁוֹתִין מִהֵן. בְּמָה 12
דְּבָרִים אֲמֹרִים? 30 בְּגָבֵא שֶׁאֶפְשָׁר לְשׁוֹת מִמֶּנָּה; 13
אֲבָל בְּגָבֵא שֶׁאֵי אֶפְשָׁר לְשׁוֹת מִמֶּנָּה 31 אֵלָּא בְּדַחַק 14
גָּדוֹל - הֲרִי זֶה בְּחֻזְקַת טְהוּרָה, (שֶׁהֵם בְּחֻזְקַת 15
טְהוּרִין) עַד שֶׁיִּמְצֵא מְקוֹם פְּרִסוֹת רִגְלֵי אָדָם 32 אוֹ 16
פְּרִסוֹת רִגְלֵי בְּהֵמָה גִּסָּה 33 נִפְתָּר בּוֹ. אֲבָל מִצָּא 17
פְּרִסוֹת רִגְלֵי בְּהֵמָה דְּקָה 34 - הֲרִי זֶה טְהוֹר, שֶׁאֶפְשָׁר 18
שִׁירְדָּה 35 וְשִׁתָּה. 19

(25 שם. (26 הגבאים והבורות הנמצאים במקום קרוב
לעיר. (27 בני העיר הטמאים שתו ומילאו בכלים.
(28 מפני שאין דרכם של אנשים ללכת בדרכים שנתקלקלו
בימות הגשמים. (29 התחילו בני אדם רבים לעבור
בדרכים. (30 תוספתא, מקוואות פ"א ה"ג. (31 בלי
טורח גדול. (32 על יד הגבא, שזו הוכחה שבא לשם
אדם, ויש לחוש שהיה טמא ושתה או מילא בכלים טמאים.
(33 כגון חמור או סוס, ואפשר שאדם הגיע לגבא ברכיבה.
(34 גדיים וטלאים. (35 בעצמה, בלי ליווי הרועה.

שְׁדַרְכֵּן⁹ לְזַלֵּף הַמַּיִם עָלֶיהָ תָּמִיד⁶; וְהִקְמַח וְהַסֵּלֶת⁹
 - לֹתְתִיךָ⁷ אוֹתוֹ וְאַחֵר כֶּף טוֹחֲנִין אוֹתוֹ. וְכֵן חֲטִיץ¹⁰
 שְׁחוֹלֵקִין אוֹתָן⁸ בְּרַחֲמִים אַחַת לְשִׁפְתִּים וְאַחַת לְשִׁלְשִׁי¹¹
 כְּדֵי לַעֲשׂוֹת מִהֵן מַעֲשֵׂה קִדְרָה¹⁰, כְּגוֹן הַרִיפוֹת¹¹
 וּכְיוֹצֵא בָהֶן - הֲרִי הֵן בְּחֻזְקַת מְכַשְּׂרִין בְּכָל מָקוֹם,¹³
 בֵּין שֶׁל שְׂוָקִין בֵּין שֶׁל בָּתִּים¹², מִפְּנֵי שְׁלֹתֶתִין אוֹתָן¹⁴
 לְהַסִּיר קְלַפְתָּן.¹⁵

(2) מכשירין פרק ו משנה ב. (3) ירקות קשורים יחד.
 (4) שהוצאו לשוק למכירה. (5) של מוכרי ירקות. (6) כדי
 שלא יכמשו ושיהיו נראים טריים. (7) רוחצים במים כדי
 להסיר קליפת החיטין ויצא קמח לבן מבהיק. (8) שוברים
 אותן. (9) כל חיטה נשברת לשני חלקים או לשלושה.
 (10) תבשיל. (11) גריסים. מלשון המקרא (שמואל-ב יז, כ)
 ותשטח עליו הרפות. (12) שאנשים עושים לצורכי הבית
 לא למכירה. אבל סתם קמחים וסלתות שבבתים אינם
 מוכשרים, מפני שהטוחן חיטים לצורך עצמו אינו מקפיד
 כל כך על לבנונית הקמח והסולת כמו הטוחן למכירה.
 [במשנתנו כתוב "טמאים" ורבינו כאן מפרש - מוכשרים]
 (ראה הלכה הבאה).

ב. כָּל אֵלוֹ שֶׁהֵן בְּחֻזְקַת מְכַשְּׂרִין - הֲרִי הֵן בְּחֻזְקַת¹⁶
 טְמָאָה, מִפְּנֵי שֶׁהִכָּל מְמַשְׁמִשִּׁין בָּהֶן וְהֵן מְכַשְּׂרִין.¹⁷
 וְעַל פֶּלֶן נֶאֱמָן עִם הָאֶרֶץ לֹא הִכְשָׁרוּ. וְאֵין¹⁸
 צָרִיךְ לֹאמַר שֶׁאֵין אֶכְלִין שֶׁאֵין לָהֶן חֻזְקָה¹³, שֶׁעִם¹⁹
 הָאֶרֶץ נֶאֱמָן לֹא הִכְשָׁרוּ.²⁰

(13) שאין אנשים רגילים לשפוך עליהם מים.

ג. כָּל הַדְּגִים בְּחֻזְקַת מְכַשְּׂרִין¹⁴, וְאֵין עִם הָאֶרֶץ²¹
 נֶאֱמָן עָלֶיהֶן לֹא הִכְשָׁרוּ¹⁵. לְפִיכָּךְ לְעוֹלָם²²
 הַדְּגִים בְּחֻזְקַת טְמָאָה. הַדְּגִים, בֵּין שֶׁצֶדֶן בְּחֵרֶם בֵּין²³
 בְּכַפּוֹף בֵּין בְּמַצוֹדָה¹⁶, אִם לֹא נֵעַר אֶת הַמַּצוֹדָה²⁴
 עָלֶיהָ - לֹא הִכְשָׁרוּ¹⁷, וְאִם נֵעַר - הִכְשָׁרוּ¹⁸. וְאֵין²⁵
 עִם הָאֶרֶץ נֶאֱמָן לֹא הִכְשָׁרוּ¹⁹: לֹא נֵעַרְתִּי¹⁹ אֶת הַמַּצוֹדָה²⁶
 עָלֶיהָ, וְהֲרִי הֵן בְּחֻזְקַת טְמָאָה עַד שִׁיתְּפוֹן לְצוּדָן²⁷
 בְּטַהֲרָה²⁰.

(14) מובן מאליו, שהמדובר בדגים מתים, שהרי בעל חי אינו
 מקבל הכשר ולא טומאה, והוכשרו מפני המים שנשארו
 עליהם לאחר שהוצאו מן המים ומתו. (15) במשנתנו
 אמרו: "כל הדגים בחזקת טומאה ... וכל הציר בחזקת
 טומאה, ועל כולן עם הארץ נאמן לומר טהורין הן חוץ מן
 הדגה". ופירש שם רבינו, דגה הוא מין דגים שבזמן המשנה
 היה ידוע בשם זה, ומפירוש זה יוצא שעל דגים אחרים
 נאמן עם הארץ לומר לא הוכשרו, אולם כאן כתב שעל כל
 דגים אינו נאמן, וברור שהוא מפרש את המונח "דגה" כשם
 כולל לכל מיני דגים, כלשון הכתוב (שמות ז, יח): והדגה
 אשר ביאור תמות, וחזר בו מפירושו למשנה, רבינו אינו
 מפרש כאן למה אין עם הארץ נאמן על דגים כשם שהוא
 נאמן על הפירות, במשנתנו נימקו "מפני שמפקדין אותם
 אצל עם הארץ", ורבינו לא פירש שם כלום. והר"ש מפרש,

(53) הרגיש בצרור שנלחץ לתוך הדבילה. (54) בידו את
 הדבילה שבפיו, ומתוך כך הזיז את הריר ממקומו.
 (55) הריר נטמא בנגיעת היד, והוא מטמא את הדבילה
 אף-על-פי שלא הוכשרה לפני כן, שההכשר והטומאה באים
 כאחת כמו שנתבאר למעלה פ"ו ה"ה. (56) את הריר.
 ואפילו דבילה חולין מתטמאה אף-על-פי שידיים אינן
 מטמאות את החולין. והטעם, מפני שידיים עושות את
 המשקין ראשון לטומאה לטמא אפילו חולין מגזירת י"ח
 דבר (פ"ה מהל' אבות הטומאות ה"י (ראה השלמות שם)
 ופ"י ה"ו). ונקט תרומה לרבותא של הבבא הבאה, שאם לא
 הפך 'אפילו תרומה לא נטמאה' (ראה השלמות). (57) וגם
 אינם מכשירים. (58) למעלה בה"א. (59) מטבע של
 מתכת. ולא דווקא פונדיון אלא כל מטבע שהוא של מתכת.
 (60) בפיו (משנה, שם). (61) צמא היה ולא נמצאו מים
 תחת ידו, והכניס המטבע לתוך פיו, כדי לגרות את בלוטות
 הרוק שתוציאנה כמות רוק למעלה מהרגיל. (62) מפני
 שהוציאו בכוונה (ע"פ פירושו למשנתינו). (63) כמו
 שנתבאר למעלה בדין גטילת צרור.

ח. הָאִשָּׁה⁶⁴ שֶׁהִיָּתָה אוֹכֵלֶת אֶכְלִין שֶׁל תְּרוּמָה⁶⁵
 שֶׁאֵין מְכַשְּׂרִין, וְהִיָּתָה גוֹרֶפֶת⁶⁶ אֶת הַתַּנּוּר הַטָּמֵא⁶⁷,
 וְהִכָּה הַקּוֹץ וַיֵּצֵא מִמֶּנָּה דָם, וּמִצָּעָה אֶצְבָּעָהּ מִפְּנֵי³
 הַדָּם, אוֹ שֶׁנִּכְוִית וְנִתְּנָה אֶצְבָּעָהּ בְּפִיהָ - נִטְמָאת⁴
 הַתְּרוּמָה שֶׁבְּפִיהָ, שֶׁהִי רְצוּנָה לְהוֹצִיא הַמַּשְׁקָה⁶⁸
 מִפִּיהָ וְלַעֲקוֹר בְּמַצִּיצַת אֶצְבָּע.⁶

(64) שם מ"א. (65) גם בחולין הדין כך, כמו שכתבנו
 בהלכה הקודמת, ונקט תרומה אגב ההלכה הקודמת. ראה
 השלמות להל' אבות הטומאות פ"ח ה"י. ומדובר באשה
 טהורה, ונקט אשה מפני שאין דרכם של אנשים לגרוף
 תנורים. [בבא ראשונה במשנתנו מלמדת דין אשה שנטף
 חלק מדריה לתנור טהור, ומדובר באשה טמאה (רבינו הביא
 דין זה למעלה פ"י ה"ה). ובבא שניה - הדין שלפנינו כאן
 - מדבר במקרה הפוך, שהאשה טהורה והתנור טמא (רבינו
 בפירושו למשנתינו)]. (66) מוציאה את הגחלים.
 (67) ונטמאו ידיה באויר התנור, אבל גופה לא נטמא, שכלי
 חרס אינו מטמא אדם. (68) הרוק. נימוק זה נמשך לנכוויות,
 אבל בדין הכה הקוץ, הדם מטמא את התרומה (על-פי
 פירושו למשנה).

יום ש"ק כ"ה אדר ה'תש"פ

פֶּרֶק שְׁשֵׁה עָשָׂר

(1) יבאר הדברים שהם בשווקים בחזקת מוכשרים ובחזקת
 טומאה. ודין הדגים והציר שהם בחזקת הכשר. ואם נאמן
 עם הארץ עליהם לומר שלא הוכשרו. מי פירות שנתערבו
 בשאר משקים. והלוקח ציר מעם הארץ. הפירות בכל מקום,
 אם הם בחזקת טהרה. החולין אם יש בהם איסור טומאה
 ואם מותר לגרום להם טומאה. כל ישראל מוזהרים להיות
 טהורים ברגל.

א. כָּל הָאֲגָדוֹת³ שֶׁבְּשְׁוָקִים⁴ וְכָל הַקְּמָחִים וְכָל⁷
 הַסֵּלֶתוֹת שֶׁבְּשְׁוָקִים בְּחֻזְקַת מְכַשְּׂרִין. הָאֲגָדוֹת - מִפְּנֵי⁸

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום ש"ק כ"ה אדר - ספר טהרה - הלכות טומאת אוכלין קמה

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

שארין עם הארץ נותן יותר ממחצה. ובהתאם לכך יתפרשו יפה דבריו בכל הדינים הבאים. ויש לציין, שהראב"ד כאן מדבר בלשון רכה בלי כל מלה של ביקורת, אלא מעיר שבגמרא שם פירשו אחרת, ויש לראות בזה כעין הודאה, שאפשר לפרש גם כרבנן. (26) שמא נגע בו עם הארץ. (27) לציר הטהור שיודעים שאין בו מים כלל. (28) שהם משקין המכשירים ומקבלים טומאה. (29) אם רוב ציר אינו מכשיר ואם רבו המשקין המכשירים - מכשיר. דין זה שנינו בתוספתא מכשירין פרק א הלכה ה בנתערבו במי פירות, ורבינו למד מזה לעניין ציר. (30) המכשירים, חוץ למים. (31) תוספתא שם. גירסת רבינו שם: "וחכמים אומרים, אפילו נפל לתוכן מים כל שהן - טמאים, ופסק כמותם.

- 9 ה. הלוקח ציר מעם הארץ³² - משקין במים³³
- 10 וטהור. שאם היה רב הציר מים - הרי המים
- 11 מטהרין במקוה; ואם היה רבו מלח של דגים³⁴ -
- 12 אינה מקבלת טמאה, והמים שבה בטלו במעוטן.
- 13 במה דברים אמורים? לטבל בהן פת; אבל לקדרה³⁵
- 14 - מצא מין את מינו³⁶ ונעור³⁷, ונמצאו רב המים
- 15 טמאים, שהמעוט שהיה בציר לא טהר במקוה³⁸.

(32) ואפשר שיש בו יותר ממחצה מים. (33) מים טמאים מתטהרים אם משקעים את הכלי במקוה כשר עד שמימיו צפים ועולים על המים הטמאים, וזה נקרא השקה (ראה למעלה פרק ב הלכה כ"א). (34) צריך להיות מליחה של דגים, פירוש ציר ומלח. כסף משנה. (35) לתבשיל שיש בו מים. (36) המים שבציר מצטרפים עם המים שבקדירה. (37) מתעורר. [רבינו גרשום מפרש - נסתלק, והכוונה שהביטול נסתלק]. (38) משום שבטלו במיעוטם ולא היה עליהם תורת מים כלל. יוצא מזה דבר מוזר קצת: אם היו מים טמאים מרובים על הציר אפילו הוסיף אחר ההשקה קצת מים, התערובת נשארה בטהרתה ואם היו מים טמאים מועטים והוסיפו עליהם אחר ההשקה מים טהורים - נטמאה כל התערובת.

- 16 ו. הפירות בכל מקום פחזקת טהרה, אפלו היה
- 17 המוכר עובד פוכבים, עד שידע שהכשרו או שהיה
- 18 מדברים שחזקתן מכשרין.
- 19 ז. האוג³⁹ בכל מקום פחזקת טמאה⁴⁰. וכן כל
- 20 הקשואין⁴¹ והדלועין והתלויות בגמי על פתחי
- 21 חנייות⁴² - פחזקת מכשרין וטמאין⁴³.

(39) רבינו בפירושו למסכת פאה פרק א משנה ה כותב: מין צמח שמעבדין בו עורות ויש לו אשכולות כאשכולות הגפן ויאכלו. (40) מפני שמרטיבים את פירותיו במים. (41) כל מיני דלעת. (42) החנוונים תולים על פתחי חנויותיהם דוגמאות פירות וירקות הנמצאים למכירה. (43) ידי עוברים ושבים ממשמשים בהם ולפעמים ידיהם רטובות. ויש לחשוש גם לטל הנופל עליהם ומכשירם לקבל טומאה והחנווני לא הרגיש בו.

- 22 ח. כל הפתוב בתורה ובדברי קבלה מהלכות

שהרי נהגו חברים להפקיד פירות שלא הוכשרו אצל עם הארץ ומזה ראייה שהם נאמנים לומר לא הוכשרו, אבל דגים לא נהגו להפקיד אצלו. (16) חרם, כפיף ומצודה הם מיני רשתות ומכמורות לצידת דגים (תוספתא מכשירין פרק ג הלכה ז). (17) מפני שהמים שעליהם לא נתלשו ברצון. (18) מכיוון שעקר את המים ממקומם. (19) מפני שדרך שולי דגים לנער. (20) כדי למוכרם לאוכלי חולין בטהרה, ובמקרה זה הוא נשמר מלנער.

- 1 ד. כל²¹ הציר²² פחזקת מכשר²³. וציר טהור שפול
- 2 לתוכו מים כל שהם - הרי הפל משקה, ומכשר
- 3 ומתטמא²⁴ טמאת משקין²⁵. לפיכך חזקתו טמא²⁶.
- 4 נפל לתוכו²⁷ יין דבש וחלב²⁸ - הולכין אחר הרב²⁹.
- 5 וכן מי פרות שנתערבו בשאר המשקין³⁰ - הולכין
- 6 אחר הרב. נתערבו במים כל שהן - הרי הפל משקה,
- 7 ומתטמא טמאת משקין ומכשירין³¹. וציר הגבים
- 8 טמאים אינו מכשר, אבל מתטמא טמאת משקין.

(21) משנה שם פרק ו, ח. (22) המתמצה מדגים. (23) פירוש, אם יגע בטומאה - ייטמא, כמו אוכלין שהוכשרו, ואף על פי שציר נקי אינו מקבל טומאה (בכורות כב, א), חוששים אנו שמא נתנו בו מים, וציר שנתערב בו מים מקבל טומאה. והמדובר בציר של עם הארץ, שאינו נאמן על הטהרות. (24) כשיגע בטומאה. (25) כרבי אליעזר בן יעקב במשנתנו. מלשון רבינו כאן משמע שמעט מים שנפלו לציר עושים את כל הציר משקה לקבל טומאה ולהכשיר. והראב"ד משיג ואומר שזה נגד גמרא ערוכה (שם כג, ב). רב נחמן אומר שם בפירוש, שאם לא רבו המים על הציר - אינו משקה, ודברי רבי אליעזר בן יעקב מתפרשים שם בציר של עמי הארץ, שעמי הארץ חשודים לתת מים בציר עד מחצה על מחצה, וכשהחבר מוסיף כל שהוא מים הרי רבו על הציר ולפיכך נעשו משקה. ותמיהה נוספת, שהרי רבינו כותב בהלכה ה שאם היה רוב ציר בטלו המים במיעוטם, ונמצאו דבריו סותרים אלה את אלה. וישוב נכון לדברי רבינו ימצא אם נדייק יפה בפירושו למשנתנו. כתב שם: "שעשיית הציר הוא על ידי משקה", פירוש, הציר אינו מיץ הדגים לבדו, אלא שופכים עליהם מים ומוסיפים עליהם מלח ומתמצה רטיבות מן הדגים, ותערובת זו היא ציר רגיל. ולאחר מכן מוסיף רבינו וכותב: "אמנם יהיה הציר טהור, כשמוציאים הציר על ידי מלח או פירות שאינן מוכשרין (צריך להיות "מכשירין"). ברור, שהוא מפרש "ציר טהור" שאמר רבי אליעזר בן יעקב בציר שנעשה בלי כל תערובת מים ואם נתן בציר זה קצת מים הם מכשירים ומתטמאים. ומובן שכך יש לפרש גם דברי רבינו כאן. ורבינו לשיטתו (לקמן בהלכה זו עצמה), שמי פירות שנתערבו בהם מים כל שהם הכל משקה. ומעתה תבאר בנקל גם הבבא הראשונה: "כל הציר בחזקת מוכשר". המדובר כאן (וכן במשנה שאמרנו: כל הציר בחזקת טמא) בציר רגיל שנעשה על המים, וקיבל רבינו דעתו של ריש לקיש בשם רבי יהודה נשיאה (שם כב, א) שחוששים שמא נתן עם הארץ יותר ממחצה מים וצריך השקה (וכמותו פסק רבינו בפירוש לקמן בהלכה ה), בניגוד לדעת רב נחמן,

שזהו זמן שחייבים בו להיכנס למקדש, הרי שאז צריך להיות טהור.

אבל רש"י בפרשת בא דיבור-המתחיל מקרא קודש, כתב: "...קרא אותו קודש לאכילה ושת"י וכסות". והנפק"מ ביניהם, שלרש"י א: החיוב הוא רק במועד ולא בכל הרגל, מה שאין כן להרמב"ם הוא גם בחול המועד. ב: לרש"י גם ראש השנה ויום הכיפורים נקראו רגלים וגם בהם יש חיוב לטהר עצמו. ג: לרש"י החיוב הוא מעצם קדושת יום-טוב וצריך להיות כל זמן הרגל גם כשאינו אוכל ושותה.

(על פי לקו"ש חז"ב ע' 63)

53) שם הלכה י: "אחרים אומרים, ובנבלתם לא תגעו, יכול (יכולים היינו לפרש), אם נוגע אדם ילקה את הארבעים, תלמוד לומר (ויקרא יא, כד): ולא להאכל תטמאו".

יא. הטמא והטהור יחדו. מפי השמועה⁵⁴ למדו⁵⁵,
שהטמא והטהור אוכלין בקערה אחת. אבל לא
יאכל הפעל עם אשתו בקערה אחת פשתהיה נדה,
ולא ישתה עמה⁵⁶, ולא תמזג לו את הפוס, כמו
שבארנו. ולא יאכל הזב עם הזבה, מפני הרגל
עברה⁵⁷, שטמא יבעל.

54) תלמיד מפי רבו, ורבו מרבו עד משה רבינו מפי הגבורה. 55) לדרוש מהכתוב הזה. 56) מכוס אחת. 57) שלא יבוא לידי עבירה חמורה לבוא על הזבה.

יב. אף על פי שמותר לאכל אכלין טמאין ולשתות
משקין טמאים, חסידים הראשונים היו אוכלין
חלין בטהרה ונהרין מן הטמאות כלן כל ימיהם,
והן הנקראים פרושים. ודבר זה קדשה יתרה היא
ודרך חסידות, שיהיה נבדל אדם ופורש משאר
העם, ולא יגע בהם ולא יאכל וישתה עמם.
שהפרישות מביאה לידי טהרת הגוף ממעשים
הרעים, וטהרת הגוף מביאה לידי קדשת הנפש מן
הדעות הרעות, וקדשת הנפש גורמת להדמות
בשכינה; שנאמר: והתקדשתם והייתם קדשים, כי
קדוש אני יי מקדשכם⁵⁸.

~ נקודות משיחות קודש ~

בהל' ח' כתב ש"כ כל הכתוב בתורה מהלכות הטומאות והטהרות אינו אלא לענין המקדש וקדשיו... אבל החולין אין בהם איסור ומותר לאכול חולין טמאין כו". ובהלכה י"ב כתב "אע"פ שמותר כו' חסידים הראשונים היו אוכלים חולין בטהרה... ודבר זה קדושה יתירה היא... וטהרת הגוף מביא לידי קדושת הנפש מן הדעות הרעות וגורמת להדמות לשכינה וכו'" ולכאורה קשה הלא אם אכילת חולין בטהרה מביאה לידי קדושת הנפש מן הדעות הרעות מדוע מותר לכתחילה לאכול חולין בטומאה ולטמא חולין.

1 הטמאות והטהרות - אינו אלא לענין מקדש
2 וקדשיו ותרומות ומעשר שני בלבד, שהרי הזהיר
3 את הטמאין מלכנס למקדש או לאכל קדש או
4 תרומה ומעשר בטמאה; אבל החלין⁴⁴ - אין בהן
5 אסור כלל⁴⁵, אלא מותר לאכל חלין טמאין ולשתות
6 משקין טמאים. הרי נאמר בתורה: והבשר אשר
7 יגע בכל טמא לא יאכל. מפלל שהחלין מותרין,
8 שאינו מדבר אלא בבשר קדשים. אם כן, מפני מה
9 נאמר: הראשון שפחלין - טמא, והשני - פסול?
10 לא שיהיה אסור באכילה, אלא למנות ממנו
11 לתרומה ולקדש: שאם נגע שני של חלין בתרומה
12 - פסלה⁴⁶ ועשאה שלישי; וכן אם נגע באכלין של
13 קדש - טמאן ועשאן שלישי, כמו שבארנו; וכן
14 האוכל אכל שני של חלין, אם נגע בתרומה -
15 פסלה⁴⁷.

44) שנטמא. 45) לאכלם. 46) נתבאר כבר כמה פעמים שדבר שנפסל אינו פוסל כיוצא בו בנגיעתו, ודבר שנטמא פוסל או מטמא (הלכות אבות הטומאות פרק י"א הלכה א). 47) נתבאר (שם פרק ח הלכה י), שחכמים גזרו פסול הגוף על האוכל שני של חולין.

ט. כשם שמותר לאכל חלין טמאים ולשתות, כן
מותר לגרם טמאה לחלין שבארין ישראל⁴⁸. ויש לו
לטמא⁴⁹ את החלין המתקנין⁵⁰ לכתחילה⁵¹. וכן מותר
לאדם לגע בכל הטמאות ולהתטמא בהן. שהרי
הזהיר הכתוב את בני אהרן ואת הנזיר מהתטמא
במת. מפלל שכל העם⁵² מותרין, ושאר כהנים
ונזירים מותרין להתטמא בשאר טמאות חוץ מטמא
מת.

48) אפילו חולין שאינם מתוקנים. 49) מותר לו לטמא. 50) שהפרישו מהם תרומה ומעשר. 51) מזה יוצא שחולין שאינם מתוקנים אסור לטמאם לכתחילה, אבל מותר לגרום להם טומאה, כלומר אינו מחוייב להיזהר מדברים העשויים לגרום להם טומאה. 52) שאינם כהנים.

י. כל ישראל מזהרין להיות טהורים בכל רגל, מפני
שהם נכונים לכנס במקדש ולאכל קדשים. וזה
שנאמר בתורה: ובנבלתם לא תגעו - ברגל בלבד.
ואם נטמא - אינו לוקה⁵³. אבל בשאר ימות השנה
- אינו מזהר.

~ נקודות משיחות קודש ~

"כל ישראל מזהרין להיות טהורים ברגל מפני שהם נכונים להיכנס במקדש ולאכול קדשים וכו'". ודייקו האחרונים בלשונו שכתב "שהם נכונים" ולא שהם חייבים וכד' כי לשיטתו החיוב אינו משום שחייבים להיכנס לצורך הבאת קרבנות אלא שהוא גילוי מילתא בנוגע לימץ החיוב מכיון

ב. מפי השמועה⁵ למדו⁶, שזה שנאמר בתורה: וְכָל
מַעֲשֵׂה עֲזִים - לְרִבּוֹת פְּלִים הָעֲשׂוּיִין מִן הַקֶּרְנִים וּמִן
הַטְּלָפִים וּמִן הָעֲצָמוֹת שֶׁל עֲזִים⁷. והוא הדין לשאר
מיני בהמה וְחִיָּה⁸. אֲבָל פְּלִים הָעֲשׂוּיִין מִעֲצָמוֹת
הָעוֹף - אֵינָן מְקַבְּלִין טְמֵאָה⁹; חוץ מִפְּלִים הָעֲשׂוּיִין
מִקֶּנֶף הָעוֹזְנָה¹⁰ בְּלִבָּד וּבִיצַת הַנְּעֻמִּית¹¹ הַמְצֻפָּה¹² -
הַזֵּאֵל וְהַן דּוֹמִין לַעֲצָם, מְקַבְּלִין טְמֵאָה פְּכָלִי עֲצָם.
וְקָרוֹב בְּעֵינֵי, שֶׁטְמֵאָתָן מְדַבְּרִי סוֹפְרִים¹³.

(5) איש מפי איש עד משה רבינו. (6) במסכת חולין כה, ב
(כל דרשות חז"ל בפסוקי התורה, שאינן מובנות מתוך
פשוטו של מקרא, מוגדרות על-ידי רבינו "מפי השמועה",
מפני שאינן כתובות בתורה בפירוש, אלא שמענו מפי משה
רבינו לדרוש כך. ראה הקדמת רבינו לפירוש המשניות שלו,
ד"ה "החלק הראשון; פירושים מקובלים"). (7) "מעשה
עזים" משמעותו הדברים שנעשים מן העזים. (8) למדו שם
מן המלה "וכל" המיותרת, שאפשר היה לכתוב "ומעשה
עזים". (9) הברייתא שם מסיימת: "אם כן (פירוש, אם
אתה מרבה כל בהמה וחייה), מה תלמוד לומר "עזים"? פרט
לעופות". (10) כלים פי"ז, מ"ד. שם כתוב "העוז",
ומפרש רבינו שהכוונה לעזניה. עוף זה נמנה בתורה (ויקרא
יא, יג) בין העופות הטמאים, והוא גדול ורגילים לעשות
כלים מכנפיו (ר"ש). (11) "בת היענה" מתרגם אונקלוס
"בת נעימתא" (רב האי גאון). (12) בדבר המחזק ומעמיד
את הכלי, שנעשה מקליפת הביצה (ראה השלמות). רבינו
סובר שכלים העשויים מכנף העזניה, מקבלים טומאה גם
בלי ציפוי. ולזה התכוון באמרו "בלבד", כלומר, בלי ציפוי.
ולדעתו, מה שנאמר במשנה "המצופה" נמשך לביצת
הנעמית בלבד. וב'תוספות יום טוב' למשנתנו מביא בשם
מהר"ם (מרוטנבורג) שהמלה "המצופה" שבמשנה נמשכת
גם לעזניה. (13) גזרו עליהם טומאה, מפני שהם דומים
לכלי עצם אחרים.

ג. פְּלִים¹⁴ הָעֲשׂוּיִין מִעֲצָמוֹת חִיָּה שְׂפִיָּם וּמַעוֹרָה -
טְהוּרִים. כֹּל שְׂפִיָּם - טְהוֹר, וְאֵינּוּ מְקַבְּלִין טְמֵאָה מִן
הַטְּמֵאוֹת וְלֹא טְמֵאָה מִדֶּרֶס¹⁵. אִם הָאֹרֶג בְּגֵד מִצֶּמֶר
הַגָּדֵל בָּיָם - אֵינּוּ מְקַבְּלִין טְמֵאָה. שְׁנֵאֲמַר: אוֹ בְּגֵד אוֹ
עוֹר. מִפִּי הַשְּׂמוּעָה¹⁶ לְמַדוּ¹⁷: מֵה בְּגֵד - מִן הַגָּדֵל
בְּאֶרֶץ, אִם עוֹר - מִן הַגָּדֵל בְּאֶרֶץ. חֲבֵרָא¹⁸ מִן הַגָּדֵל
בָּיָם עִם הַגָּדֵל בְּאֶרֶץ¹⁹ אָפְלוּ חוּט אוֹ מְשִׁיחָה, אִם
חֲבֵרוֹ חֲבוּר עַד שֶׁמִּשִּׁים אֶת שְׁנֵיהֶן כְּאֵלוֹ הֵן אֶחָד
לְטֵמְאָה²⁰, שֶׁאִם נִטְמָא זֶה יִטְמָא זֶה²¹ - הַפֶּלֶל²² מְקַבֵּל
טְמֵאָה.

(14) שם מ"ד. (15) זב וזבה, נדה, יולדת ומצורע מטמאים
את הכלים ששכבו, ישבו, רכבו או עמדו עליהם, וטומאה
זו "מדרס" שמה (דיניה מפורשים בהלכות מטמאי משכב
ומושב). רבינו מדגיש במיוחד טומאת מדרס, מפני שישנם
דברים שאינם נטמאים בשום טומאה אלא בטומאת מדרס
בלבד, כגון פשוטי כלי עץ, כלי עור וכלי עצם (ראה לקמן
ה"פ). (16) ראה ה"ב אות ד. (17) ב'תורת כהנים' פרשת

אלא שסדר עבודתו של יהודי הוא באופן של "ילכו מחיל
אל חיל". תחילת העבודה היא באופן ש"דיין מה שאסרה
לך התורה", אבל אין לו להסתפק בזה אלא להגיע לעבודת
הבדלה ופרישות שאז נשללת בכלל האפשרות למעשים
הרעים ודעות הרעות, וזהו גם סדר ההלכות ברמב"ם
שתחילה לומדים ההלכה שמותר לאכול חולין טמאים,
ומכיוון שזוהי הלכה בתורה הרי זה כבר חיל ואח"כ הולכים
מחיל אל חיל, ומגיעים להלכה המבארת את מעלת
הפרישות.

וכפתגם הידוע אצל חסידים שדעת העולם שמה שמותר
מותר, ומה שאסור אפשר לפעמים למצוא היתר. אבל
שיטת החסידות היא שמה שאסור בוודאי אסור, ומה
שמותר צריך לחשוב אם אפשר להסתדר בלעדיו שעניין זה
אינו הידור מצווה כ"אם הלכה מפורשת ברמב"ם שאע"פ
שיש עניינים המותרים, בכל זאת יש להתנהג בפרישות.

(על פי יין מלכות' ספר טהרה סימן כה)

(58) רבינו הקפיד לסיים כל ההלכות שבספר טהרה בלשון
קדושה וטהרה.

בְּרִיךְ רַחֲמָנָא דְסִיעֵן

הִלְכוֹת פְּלִים

1 עֲנִין אֵלֹו הִלְכוֹת לִידַע פְּלִים שֶׁמְקַבְּלִין טְמֵאָה
2 מִפְּלִי אֵלֹו הַטְּמֵאוֹת וְכָלִים שֶׁאֵינָן מִתְטַמְּאִין, וּבִיצַד
3 מִתְטַמְּאִין וּמִטְמֵאִין.
4 וּבְאֹרֶךְ עֲנִין זֶה בְּפָרָקִים אֵלֹו:

פָּרָק רִאשׁוֹן

(1) יבאר ששה מיני כלים שמקבלים טומאה מן התורה. ודין
כלים העשויים מעצמות העוף או מחיות שבים. כלי זכוכית
מקבלים טומאה, ודין כלי גללים אבנים ואדמה. פשוטי כלי
חרס ופשוטי כלי מתכות ומקבליהם. פשוטי כלי עץ עור
ועצם ומקבליהם ומה שהוא בכללם.

5 א. שְׂבָעָה מִיָּנִי פְּלִים הֵן שֶׁמְקַבְּלִין טְמֵאָה מִן
6 הַתּוֹרָה, וְאֵלֹו הֵן²: הַבְּגָדִים, וְהַשִּׁקִּין, וְכָלִי עוֹר,
7 וְכָלִי עֲצָם, וְכָלִי מִתְכוֹת, וְכָלִי עֵץ, וְכָלִי חֶרֶשׁ. הֵרִי
8 הוּא אוֹמֵר: מִפְּלִי עֵץ אוֹ בְּגֵד אוֹ עוֹר אוֹ שֶׁקֶץ.
9 וּבְכָלִי מִתְכוֹת נֶאֱמַר: אִם אֶת הַזֶּהָב וְאֶת הַכֶּסֶף⁴.
10 וּבְכָלִי חֶרֶשׁ נֶאֱמַר: וְכָלִי חֶרֶשׁ אֲשֶׁר יִפֹּל מֵהֶם אֶל
11 תּוֹכוֹ, כֹּל אֲשֶׁר בְּתוֹכוֹ יִטְמָא וְאִתּוֹ תִּשְׁבְּרוּ.

(2) כל אלה הנמנים למטה, שווים רק לענין זה שכולם
מקבלים טומאה, אבל חלוקים הם בפרטי דיני טומאתם כמו
שיתבאר לקמן. (3) ולמעלה מזה כתוב: "וכל אשר יפול
עליו מהם במותם יטמא". (4) והכתוב ממשיך: "את
הנחושת את הברזל את הברזל ואת העופרת". מנה הכתוב
כל מיני המתכות שהיו ידועים אז לישראל. והפסוק הבא
אחריו אומר: "אך במי נדה יתחטא", פירוש, כל אלה
צריכים טהרה מטומאתם.

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

מכל הכלים, שאין כלי המטמא גם מגבו וגם מאוירו בלי נגיעה, ומפני שהוכרחו למעט טומאה אחת, העדיפו למעט טומאת אויר שהיא חידוש. ויש להניח, שגם רבינו התכוון לכך, אלא שקיצר בלשונו, כדרכו. (34) שם טז, א. (35) שאין להם בית קיבול. (36) כלים שיש להם בית קיבול. (37) כמו כלי חרס (שם טז, ב). (38) תרומה וקדשים שנטמאו צריך לשורפם. ומשמיענו רבינו, שאם נטמאו ע"י נגיעה בכלי זכוכית טמא, אין שורפים אותם (שם טז, א). (39) אסורים באכילה ואסור לשורפם, אלא מניחים אותם עד שייקבדו. המלה "לתלות", פירושה, כעין דבר התלוי באויר בין השמים ובין הארץ.

ו. פלי גללים⁴⁰ וכלי אבנים וכלי אדמה⁴¹ - לעולם טהורין⁴², ואין מקבלין טמאה מן הטמאות ולא טמאת מדרס⁴³, לא מן התורה ולא מדברי סופרים, בין פשוטיהן בין מקבליהן.

(40) כלים עשויים מרפש בקר שנתייבש ונתקשה (רבינו בפירושו למשנה כלים פ"י, א). רש"י בשבת נח, א מפרש "גללים" - שיש, אולם שם טז, ב פירש כריבנו. (41) שלא הוסקו באש, ואם הוסקו - הם כלי חרס. (42) שבת שם. (43) ביארנו למעלה בהלכה ג.

ז. פיל שפלע⁴⁴ הוציין⁴⁵ והקיאין⁴⁶ דרך הרעי⁴⁷, העושה מהן פלים - הרי הן ספק⁴⁸ אם הם ככלי גללים⁴⁹ או כלי עץ פשהיו. אבל פסיפה⁵⁰ שנטמאת ובלעה פיל והקיא דרך בית הרעי - הרי היא בטמאתה⁵¹.

(44) בעיא במנחות סט, ט. (45) שבטים דקים. (46) הוציאם. (47) דרך שהרעי יוצאת. (48) בעיא שלא נפשטה. (49) ואינם מקבלים טומאה. (50) סל קלוע משבטים דקים. (51) שם. דבר שנטמא אינו יוצא מטומאתו אלא על-ידי שינוי ממש בגופו, וכאן המדובר כשיצאה שלימה, אבל אין מורידים טומאה לדבר שיש בו עיכול ואפילו הוא שלם (פיל שאמרו - לאו דוקא, ונקט פיל לדוגמא, שהוא גדול ואפשר לו לבלוע סל ולהוציאו כשהוא שלם).

ח. פשוטי כלי חרס⁵², כגון מנורה וכסא ושלחן של חרס וכיוצא בהן - אין מקבלין טמאה מן הטמאות ולא טמאת מדרס⁵³, לא מן התורה ולא מדברי סופרים. שנאמר: אשר יפל מהם אל תוכו יטמא; כל שיש לו תוף⁵⁴ בכלי חרס - מקבל טמאה, ושאין לו תוף - טהור.

(52) כלים שם מ"ג. (53) ברייתא שבת פד, א. (54) 'תורת כהנים' פרשת שמיני פרשתא ז ה"ד.

ט. כלי מתכות⁵⁵, אחד פשוטיהן, כגון הספינים והמספרים, או מקבליהן, כגון היורות והקוקמוסין - הפל מקבלין טמאה; שנאמר: כל דבר אשר יבא באש⁵⁶ - בין מקבל בין פשוט. אפלו

שמיני פרשתא ו, ה"י. (18) משנה שם, ו'תורת כהנים' שם. (19) בתוספתא כלים בבא מציעא פ"ז ה"ב, נחלקו ר' מאיר ור' יהודה בדין חיבר לגדל בים דבר הגדל בארץ שאינו מקבל טומאה, כגון כלי אבנים וכדומה. ר' מאיר אומר שאינו מקבל טומאה, ר' יהודה אומר (לפי גירסת הגר"א בביאורו שם) "כלי ים ראויים לקבל טומאה, וטיהרום (מגזירת הכתוב), לכשתמצא להם עילה (נימוק כל שהוא) יהיו טמאים". פירוש, אפילו חיבר להם דבר שאינו מקבל טומאה. ואף-על-פי שבכל מקום הלכה כר' יהודה נגד ר' מאיר, כתב רבינו כאן "חוט או משיחה" שהם מהדברים שמקבלים טומאה כשיש בהם השיעור הקבוע, ומשמע שכלי אבנים והדומים להם שאינם מטמאים כלל, אינם מועילים לטמא. וטעמו, מפני שסתם משנה כאן ובנגעים שם, בשיטת ר' יהודה נשנו, וכל סתם במשנה ומחלוקת בברייתא - הלכה כסתם. (20) פירוש, אם חיבור שכזה בבגדים ששניהם מקבלים טומאה, עושה אותם כבגד אחד לענין טומאה. (21) שאם נגעו טומאה באחד, נטמא גם השני כאילו נגע בטומאה עצמה (ולא משום נגיעה בבגד שנטמא). (22) הגדל בארץ והגדל בים. ראה השלמות.

ד. יראה לי, שהפלים העשויים מעור העוף אין מקבלין טמאה, כמו עצמותיו²³. ואם תאמר: והרי הוא פשר לכתב עליו תפלין²⁴ פעור בהמה וחייה? הנה עור הדג אינו מקבל טמאה, ולולא זהמיתו שאינה פוסקת²⁵ היה פשר לתפלין²⁶. הנה למדת²⁷, שאף דבר שאינו מקבל טמאה פשר לתפלין, אם אין לו זהמית²⁸.

(23) ראה למעלה ה"ב. (24) שבת קח, א וכן פסק רבינו בפ"א מהלכות תפלין ה"י. (25) אינה עוברת ע"י עיבוד העור כמו זוהמא של עורות אחרים. (26) גמרא שם. (27) מזה יש ללמוד. (28) ועור העוף אין לו זוהמא.

ה. כלי זכוכית אינן מקבלין טמאה מדברי תורה²⁹, וחכמים גזרו עליהן שיקבלו טמאה³⁰; הואיל ויתחלת בדינתן³¹ מן החול בכלי חרס - הרי הן ככלי חרס³². ומפני שתוכן נראה כבדן, לא גזרו עליהן שיטמאו מאירין³³, אלא עד שתגע הטמאה בהן, בין מתוכן בין מגבן, ככלי מתכות. ולא גזרו טמאה³⁴ על פשוטיהן³⁵, אלא על מקבליהן³⁶. ואין להם טהרה במקוה³⁷. ואין שורפין עליהן תרומה וקדשים³⁸, שלא גזרו עליהן אלא לתלות³⁹.

(29) לא נמנו בתורה בין סוגי המקבלים טומאה. (30) בשבת יד, ב אמרו: יוסי בן יעזר איש צרידה ויסי בן יוחנן איש ירושלים (נשיא הסנהדרין ואב בית-הדין) גזרו טומאה על ארץ העמים ועל כלי זכוכית. (31) החומר הגלמי שממנו עושים זכוכית. (32) ר' יוחנן שם, א"ב. (33) הראב"ד משיג, הלא בגמרא שם טז, ב נימקו בסברא זו למה מיטמאים מגבם. והוא מוסיף: "ואם תשאל למה לא יטמא מאוירו ככלי חרס?" ומשיב, שאם כן יהיו חמורים

הָאֵרִיג מֵהֶן כְּמוֹ הַמְצֻפִּין⁷⁹, או הַגָּדֵל כְּמוֹ חֶבֶק⁸⁰ 24
שֶׁל חֲמוֹר וְכִיּוֹצֵא בּוֹ. אֲבָל הַחֲבָלִים וְהַמְשִׁיחוֹת 25
הַשְּׂזוּרִין, בֵּין מִן הַשֹּׁעַר בֵּין מִצָּמֶר וּפְשָׁתִים - אֵינָן 26
מִקְבָּלִין טִמְאָה בְּפָנֵי עֲצָמָן⁸¹. 27

(76) שזורים, קלועים, מלשון הכתוב (דברים כב, יב) "גדילים תעשה לך". (77) בד לעשיית בגדים, ארוג חוטי שתי וחוטי ערב, ושקים קלועים בצורה של טבעות אחוזות זו בזו. (78) תנא דבי ר' ישמעאל שבת כז, א. (79) שקים גדולים וחזקים שאורזים בהם משאות גדולים להעבירם בספינות. (80) איזור רחב הכרוך ומהודק סביב בטן הבהמה ('תורת כהנים' שם פ"ח ה"א). (81) אבל כשהם מחוברים בדבר המקבל טומאה - מתטמאים (שם).

יג. כֹּל הַכֵּלִים הַעֲשׂוּיִין מִן הַגִּמָּא⁸² וּמִן הָעֵרֶבָה וּמִן 28
הַקִּנִּים⁸³ וּמִפְּפוֹת תְּמָרִים וּמִן הָעֵלִים וְהַשְּׂרִיגִין⁸⁴ 29
וְקִלְפֵי אֵילָנוֹת וּמִן הַחֲלָף⁸⁵, כְּגוֹן הַכְּפִיפּוֹת⁸⁶ 30
וְהַטְּרַסְקָלִין⁸⁷ וְהַמְחֲלָצוֹת⁸⁸ וְהַמְּפָצוֹת⁸⁹ - הַכֹּל בְּכֹל 31
כְּלֵי הָעֵץ, שֶׁהַכֹּל גָּדֵל מִן הָאֶרֶץ כְּעֵץ. אֶחָד כְּלֵי חָרָס 32
וְאֶחָד כְּלֵי נֹתָר⁹⁰ לְכֹל דָּבָר⁹¹. כֹּל כְּלֵי הָעֵשׂוֹי מִהָעֶפֶר 33
מִן הָעֶפְרוֹת⁹² וְאֶחָד כֶּף שׁוֹרְפִין אוֹתָן בְּכֶשֶׁן - הָרִי 34
זֶה כְּלֵי חָרָס. וְהַתְּנוּרָה⁹³ וְהַפִּירִים⁹⁴ וְהַכְּפָח⁹⁵ וְכִיּוֹצֵא 35
בָּהֶן מִשְׁאֵר הַבְּנִינּוֹת⁹⁶ שְׂאוּפִין בָּהֶן אוֹ מְבַשְּׁלִין בָּהֶן 36
- הַכֹּל מִקְבָּלִין טִמְאָה דִּין תּוֹרָה⁹⁷, וְטִמְאָתָן וְטִמְאֹת 37
כְּלֵי חָרָס שָׁוִה. 38

(82) מין עשב. (83) הגדלים על שפת הנהרות. (84) ענפי עץ הגפן. (85) בערבית אל פלחר (רבינו בפירוש למשנה), מין עשב. (86) סלים קטנים קלועים מגידולי קרקע. (87) סלים גדולים קלועים. (88) שטיחים גדולים, קלועים מקנים או שבטים דקים. (89) שטיחים רכים, קלועים מעשבים. (90) במסכת עבודה זרה לג, ב פירשו - מחפורת של צריף. ופירש רבינו (בכלים פ"ב מ"א) אבן רכה מאוד הנמסת בקלות במים. (91) משנה שם. (92) כל מין עפר שהוא, בין טיט בין חול, ובין אדמה רכה או קשה. (93) הוא רחב מלמטה וצר מלמעלה. (94) תנור שדפנותיו מאונכים, ויש בו מקום להעמיד שתי קדירות. (95) תבניתו ככירה, ויש בו מקום לקדירה אחת בלבד (ראה שבת פרק ג מ"א, וב). (96) ושלשתם עשויים מחרס. (97) מיני תנורים גדולים. רבינו קורא להם בנינות מפני שמחברים אותם בטיט לאדמה. (98) אף-על-פי שהם מחוברים לקרקע, וכל מחובר לקרקע אינו מקבל טומאה. והטעם, מפני שהתורה אמרה (ויקרא יא, לה): תנור וכיריים יותץ.

פֶּרֶק שְׁנִי

(1) יבאר העושה כלי קיבול אפילו כל שהוא מדבר של קיימא. ודין בית קיבול העשוי למלאותו. שפופרת הקש והקנה וכיוצא בהן אם דינן ככלי קבלה.

א. הָעוֹשֶׂה² כְּלֵי קִבּוּל מִכָּל מְקוֹם³ - הָרִי זֶה מִקְבָּל 39
טִמְאָה כָּכֵל שֶׁהוּא מִן הַתּוֹרָה. וְאֵין לְכֵלִי קִבּוּל 40
שְׂעוֹר. וְהוּא שֶׁיַּעֲשֶׂה דָּבָר שֶׁל קִימָא, שְׂאִפְשָׁר 41

1 תְּבֵה אוֹ מִגְדֵּל וְכִיּוֹצֵא בָּהֶן שֶׁל מַחֲכָת, שֶׁהֵן מִקְבָּלִין 2
אֲרָבָעִים סָאָה בְּלַח⁵⁷ אוֹ יָתֵר - מִקְבָּלִין טִמְאָה⁵⁸; 3
שְׂנֵאמֶר: כֹּל דָּבָר אֲשֶׁר יָבֵא בְּאִשׁ⁵⁹.

(55) כלים פ"א, מ"א. (56) 'ספרי' מטות פיסקא קנח. (57) שהן ששים סאה ביבש. כל כלי מקבל דברים יבשים כשליש יותר מנוזלים, מפני הגודש. (58) בשבת פג, ב דרשו: "מה שק מיטלטל מלא וריקן, אף כל מיטלטל מלא וריקן", אבל כלים גדולים שאי-אפשר לטלטל אותם כשהם מלאים, אינם מקבלים טומאה מפני שאינם דומים לשק. ומשמיענו שהגבלה זו אינה נוהגת בכלי מתכת. (59) המלה "כל" מרבה כלים גדולים.

י. כְּלֵי עֵץ עוֹר וְכֵלִי וְכֵלִי עֵצִים: מִקְבָּלִיהֶן, כְּגוֹן 4
הָעֵרֶבָה⁶¹ וְהַחֲמָת⁶² וְכִיּוֹצֵא בָּהֶן - מִקְבָּלִין טִמְאָה 5
מִדְּבַרֵי תּוֹרָה; אֲבָל פְּשׁוּטִיָּהֶן, כְּגוֹן הַלּוּחוֹת וְהַכְּסָא 6
וְהָעוֹר שְׂאוּקָלִין עָלָיו וְכִיּוֹצֵא בָּהֶן - אֵינָן מִקְבָּלִין 7
טִמְאָה אֲלָא מִדְּבַרֵי סוּפְרִים⁶³. שְׂנֵאמֶר: מִכָּל כְּלֵי 8
עֵץ⁶⁴. מִפִּי הַשְּׂמוּעָה לְמָדוּ: מֵה שֶׁק - שִׁישׁ לוֹ בֵּית 9
קִבּוּל⁶⁵, אֵף כָּל⁶⁶ - שִׁישׁ לוֹ בֵּית קִבּוּל. וְכֵלִי עֵצִים 10
כְּכֵלֵי עֵץ לְכֹל דָּבָר⁶⁷. בְּמֵה דְּבָרִים אֲמֹרִים⁶⁸ שְׂטִמְאָת 11
פְּשׁוּטִיָּהֶן מִדְּבַרֵי סוּפְרִים⁶⁹? בְּשֹׁאֵר טִמְאֹת חוּץ 12
מִטִּמְאֹת מִדָּרַס, אֲבָל בְּמִדָּרַס הַזֶּה וְחִבְרִי⁷⁰ מִתְטַמְּאִין 13
מִן הַתּוֹרָה⁷¹; שְׂנֵאמֶר: כֹּל הַמְשַׁכֵּב אֲשֶׁר יִשְׁכַּב - כֹּל 14
הָעֵשׂוֹי לְמִשְׁכָּב אוֹ לְמִרְכָּב, כְּמוֹ שְׂבָאֲרָנוֹ⁷². וְכֵן כְּלֵי 15
זִכּוּכִית הָעֵשׂוֹי לְמִשְׁכָּב - מִתְטַמְּא בְּמִדָּרַס מִדְּבַרֵיָּהֶן. 16

(60) כלים פ"ב, מ"א. (61) של עץ. (62) נוד עשוי מעור בהמה. (63) לקמן בפ"ד ה"א מונה רבינו סוגי כלי עץ שאינם מטמאים כלל, אפילו מדברי סופרים. (64) והכתוב מסיים: "או בגד או עור או שק . . . וטמא עד הערב". (65) מקום לקבל בו כלים ואוכלין. (66) כל הכלים האמורים בפסוק זה אינם מטמאים כשאין להם בית קיבול (שבת פו, ב). (67) מפני שטומאתם למדנו מהכתוב "וכל מעשה עזים" (ראה למעלה ה"ב), והכתוב ממשיך: "וכל כלי עץ", ולפיכך הוקשו (הושו) לכלי עץ. (68) בבא בתרא סו, א. (69) זבה נדה ויולדת. (70) בכורות לה, א. (71) בהלכות מטמאי משכב ומושב פ"ז ה"א. (72) גזור עליהם שיטמאו כלי מתכת.

יא. כֹּל שֶׁהוּא אֲרוֹג⁷³, בֵּין מִצָּמֶר וּפְשָׁתִים בֵּין 17
מִקְנָפוֹס, אוֹ מִמְּשִׁי אוֹ מִשְׁאֵר דְּבָרִים הַגָּדֵלִים בִּפְיָשָׁה 18
- הוּא הַנִּקְרָא בְּגָד לְעֵינֵי טִמְאָה. וְהַלְבָּדִים⁷⁴ כְּבָגְדִים 19
לְכֹל דָּבָר⁷⁵. 20

(73) שבת סד, א. (74) חתיכות בד. (75) ב'תורת כהנים' פרשת שמעני פרשתא ו ה"ח, דרשו: "או בגד" לרבות את הלבדין. המלה "או" נדרשת לריבוי.

יב. הַשֶּׁק הוּא חוּטִי שֹׁעַר הַגָּדֵלִין⁷⁶ פְּשִׁלְשֶׁלֶת⁷⁷ או 21
הָאֲרוּגִין כְּבָגְדִים. אֶחָד הָעֵשׂוֹי⁷⁸ מִן הָעֵזִים אוֹ מִצָּמֶר 22
גְּמָלִים אוֹ מִזֶּנֶב הַסּוֹס וְהַפֶּרָה וְכִיּוֹצֵא בָּהֶן, וְאֶחָד 23

מתוך מהדורת גושל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

בו, וכשמוכרים מניחים שם את הדבר הנמכר. באופן דומה הם משתמשים גם במחק, בקניה מוחקים בצד הקל ובמכירה בצד הכבד. (12) מוט שתולים בו הסחורה הנמכרת, וחנווני רמאי עושה בו בית קיבול וטומן בו מקצת הכסף שקיבל, ואומר לקונה שטעה במנין ונתן פחות ממה שהיה עליו לשלם. (13) עני רמאי מעמיד פנים כאילו הוא יושב בתענית כדי שיחמלו עליו, ושותה מים מן הקנה מבלי שירגישו בזה העוברים ושבים. (14) כדי לקבעו בפתח הבית (ע"פ פירוש רבינו למשנתו. ראה השלמות). (15) כדי להסתירה שם ולהכריח המכס (המשנה מסיימת: "ועל כולן אמר רבן יוחנן בן זכאי: אוי לי אם אומר, אוי לי אם לא אומר". פירוש, אם אומר - אפשר שילמדו אנשים רעים את התחבולות הללו לרמות, ואם לא אומר - יחשבו הרמאים, שאין אנו בקיאים בתחבולותיהם וגם התלמידים לא יהיו בקיאים בדינים אלה. בבבא-בבא-בבא, סט, ב - אמרו, שרבן יוחנן בן זכאי גילה את כל התחבולות בהסתמכו על הכתוב (הושע יד, ו): כי ישרים דרכי ה' וצדיקים ילכו בסם ופושעים יכשלו בסם). (16) שם מ"ז. במשנה כתוב סתם "משחזת", ורבינו הוסיף "של עץ", שאם היא של מתכת הרי היא מיטמאה אף-על-פי שאין בה בית קיבול, ואם היא של אבן אפילו כשיש בה בית קיבול אינה מקבלת טומאה כמו שנתבאר בפ"א ה"ו (רבינו בפירושו). (17) כדי להחליק יפה את חוד הסכין מטפטים קצת שמן על המשחזת, ולפיכך עושים בה חקיקה קטנה לקבלת השמן. (18) לוח עץ שמניחים עליו שעווה, והחנוונים חורטים עליו בחרט של מתכת או של עץ קשה, את חשבונותיהם. וולא השתמשו בקלף או בנייר מפני מחירם הגבוה. וכשלא היו צריכים יותר לאותם החשבונות - החליקו את השעווה כדי להשתמש בה שנית. (19) יש עושים בלוחות בית קיבול לשעווה. (20) תוספתא, כלים בבא-מציעא פ"ז ה"ד. (21) שבלי חלק זה לא יהיה הכלי ראוי להשתמש בו. לשון התוספתא: אינו מטמא אלא המשמש את הצורך. (22) פ"א ה"א, שפשוטי כלי עץ מקבלים טומאה מגזירת חכמים.

- ג. בית קבול²³ העשוי למלאתו - אינו בית קבול.²³
 ב. בית קבול²⁴ של עץ שחוקקין בה בית קבול ותוקעין בו הסדן של פרזל²⁵: אם של נפחים היא - אינה מקבלת טמאה; שאף על פי שיש בה בית קבול, לא נעשה אלא למלאתו²⁶. וכן כל פיוצא בזה. ואם היתה של צורפין²⁷ - הרי זו מקבלת טמאה; מפני שהן מגביהין את הפרזל בכל עת שירצה ומקבצין את שפות²⁸ הזזה והפסס²⁹ המתקבצת שם תחת הסדן²⁹, והרי נעשה לקבלה. וכן כל פיוצא בו.³²

(23) משנה, שם. (24) חתיכת עץ פשוטה. (25) ועליו מניחים את המתכת, כשמעבדים אותו. (26) מלשונו משמע שאפילו לפני שתקעו את הסדן בבית הקיבול אין העץ מקבל טומאה מפני שהחור נעשה בכוונה תחילה למלאות אותו מילוי קבוע. (27) צורפי מתכות יקרות, כגון זהב וכסף. (28) נסורת דקה שנושרת מן המתכת כשמחליקים אותה בפצירה ששיניה זעירות (מלשון המשנה, כלים פ"ל,

1 שיעמד. ב. בית קבול²³ העשוי למלאתו - אינו בית קבול.²³
 2 נתעבד פלל, או מן הנר, אף על פי שאין הנר
 3 מקבל טמאה, או מקלפת הרמון והאגוז והאלון.²⁴
 4 אפילו חקקים התינוקות למד בהן את העפר או
 5 שהתינונים לכף מאזנים - הרי אלו מקבלין טמאה;
 6 שתינוק חרש²⁵ שוטף וקטן יש להן מעשה²⁶, אף על
 7 פי שאין להן מחשבה²⁸. אבל העושה פלים²⁹ מן
 8 הלפת והאתרוג והדלעת היבשים, שחוקקן למד בהן,
 9 וכל פיוצא בהן - הרי הן טהורין, לפי שאי אפשר
 10 שיעמדו אלא זמן מועט.

(2) כלים פ"ז מט"ו. (3) לרבות עור המצה והנייר ומשחקי תינוקות האמורים למטה (רבינו בפירושו למשנתו, וכן פירשו הרא"ש ותוספות יום-טוב. והברטנורא מפרש "מכל מקום" היינו אפילו בית קיבול זעיר), אבל עצמות הדג ועורו אינם מיטמאים אפילו כשיש להם בית קיבול, שהתורה מיעטה אותם מטומאה. (4) עור שאינו מעובד כלל, כמו מצה שאין בה כל תיקון או תערוכת כדי לשפרה. ב'תורת כהנים' פרשת שמיי, פרשת ו ה"א, שנינו: "יכול אף המצה ועור החיפה שלא נעשה בהם מלאכה? תלמוד-לומר (ויקרא יא, לב): אשר יעשה מלאכה בהם". ומדרשה זו נתמעט עור שלא נגמרה מלאכתו. וסובר רבינו, שאם עשה לעור זה בית קיבול, כגון תרמיל או כיס - נגמרה מלאכתו ומקבל טומאה, ונתמעט פשוטי כלי עור בלבד (ראה משנה-למלך). (5) פרי עץ האלון שקליפתו וגם תוכו קשים. (6) אינו שומע ואינו מדבר, אבל אילם השומע - דינו כגדול. (7) מעשיהם מועילים כמו מעשה בן דעת. (8) בכל הדברים שמחשבתו של אדם מכריעה לכאן או לכאן - אין למחשבתם כל ערך. (9) תוספתא, כלים בבא-מציעא פ"ז ה"ג.

- ב. קנה מאזנים¹⁰ והמחק¹¹ שיש בהן בית קבול מתכת, והאסל¹² שיש בו בית קבול מעות, וקנה של עץ שיש בו בית קבול מים¹³, ומקל שיש בו בית קבול מזוזה¹⁴ או מקום מרגלית¹⁵, ומשחזת של עץ¹⁶ שיש בו בית קבול שמן¹⁷, ולוח פנקס¹⁸ שיש בו בית קבול שעווה¹⁹ - כל אלו וכיוצא בהן, אף על פי שהן פשוטי כלי עץ, הואיל ויש בהן בית קבול כל שהוא, מקבלין טמאה דין תורה. ואין טמא מן התורה²⁰ אלא בית קבול לבדו שיש בהן והמשמש את בית הקבול משאר הכלי שבית הקבול צריך לו²¹; אבל היתר על הצורך משאר הכלי הפשוט - טהור מן התורה וטמא מדבריהן, כמו שבארנו²².

(10) החלק האמצעי שכפות המאזניים תלויים בו (משנה, שם פ"ז, מ"ט). (11) חתיכת עץ מהוקצעת, שמוחקים בה את המידות. כיצד? מעבירים את המחק על כל שפת המידה ונופל על הגודש, ואם המחק כבד, הוא נדחק קצת לתוך הכלי ומפיל יותר. הקנה של מאזניים והמחק הם מעץ, והרמאים עושים להם בית קיבול ומכניסים בהם מתכת בצד אחד, וכשהם קונים מניחים את המשקלות בצד שהמתכת

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום ש"ק כ"ה אדר - ספר טהרה - הלכות כלים קנא

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

מפני שאינה קבועה בכותל. (48) והכניס בה המזוזה על ידי לחיצה בכותל. (49) כשחיבר את השופרת לכותל לא היתה כלי, שהרי לא הוכיח שלקבלה התכוון, ולכן בטלה לגבי הכותל אפילו בחיבור בלתי מהודק, והכוונה שבאה לאחר מכאן אינה מועילה. (50) בחיבור של קבע אין מחשבתו מועילה (פירושנו זה מיוסד על פירוש בעל סדרי טהרות לתוספתא, כלים שם).

ו. כלי שאורגין אותו מן הנסרים⁵² או מן השעם⁵³ כלי שישטחו עליו הפגדים והמגמר⁵⁴ מלמטה כדי שיתבסמו: אם היה עשוי פכורת שאין לו קרקע⁵⁵ - טהור, ואם היה בו בית קבלת פסוי⁵⁶ - הרי זה מקבל טמאה.

(51) כלים פכ"ב מ"י. (52) פירוש, שבבי עץ דקים מאוד. (53) מין גמי (בזמנו ניתן שם "שעם" לעץ רך וקל עשויים ממנו פקקים, אולם רבינו התכוון לגמי). (54) כלי שבו מקטירים בושם על גחלים לוחשות. (55) שוליים, אלא דפנות בלבד ושוטחים את הבגדים מלמעלה. (56) שטח ארוג למעלה מן המוגמר העומד על הקרקע ועל הכיסוי מניחים את הבגד שרוצים לבסמו.

ז. סנדל⁵⁷ של בהמה: של מתכת - טמא⁵⁸, ושל שעם - טהור, שאין זה חשוב מקלי הקבלה⁵⁹.

(57) שם פי"ד מ"ה. רגילים היו להנעיל על רגלי הבהמות סנדלי מתכת להגן על הרגלים מפני הקוצים. (58) כל כלי שמשמש בהמה (הכלים העשויים לצרכי הבהמה עצמה) אפילו של מתכת אינם מקבלים טמאה, אבל סנדל מקבל טמאה. במס' שבת נט, א - מנמק רב, מפני שבמלחמה שותים החיילים בו מים, כשאינן להם כלי אחר, ולכן דינו כמשמש בהמה ואדם. (59) בסנדל של גמי אי אפשר לשחות מים, ואם כן הוא משמש רק את הבהמה (מלשונו של רבינו אפשר להבין שאינו נידון כבית קיבול, אולם מגמרא שבת הנ"ל משתמעת הכוונה שאמרנו).

ח. הצורר⁶⁰ מרגלית בעור והוציאה ונשאר מקומה עמק⁶¹ - הרי זה מקבל טמאה עד שיפשט⁶²; שפל כלי קבול מקבלין בכל שהן, והרי מקומן כמו כיס קטן. אבל צרור המעוץ אינו מקבל טמאה, שאין עליו צורת כלי⁶³.

(60) שם פכ"ו מ"ב. (61) מפני שאין דרכו של אדם לפתוח תכופות את הצרור, נשארה תבנית הכיס, ומפני כך חשוב בית קיבול. (62) שיתפשטו הקמטים ויחזור העור לצורתו הטבעית. (63) אדם רגיל לפתוח ולסגור צרור מעותיו, ומתוך כך הוא מתפשט מהר ואין עליו תורת בית קיבול אפילו לפני שנפשט (בהגהות מים טהורים' במשנתנו מפרש כך את נימוקו של רבינו בפירושו שם).

מ"א: "שפן בשופין"). (29) אבל נסורת הברזל אין לה כל ערך ואין מאספים אותה (תוספתא, שם).

ד. הפך³⁰ החקוק שפתח רגלי המטות³¹ והמגדלות וכיוצא בהן, אף על פי שהוא מקבל - טהור, ואין בו משום כלי קבול, לפי שאינו עשוי לקבול אלא לסמוך בו בלבד. שפופרת³² הקש³³ - מקבלת טמאה ככל כלי העץ שמקבלין טמאה, אפילו אינה יכולה לקבל אלא טפה אחת³⁴. ושפופרת הקנה³⁵ שחתכה לקבלה - אינה מקבלת טמאה עד שיוציא את כל הלבן שבתוכה. ואם לא נחתכה לקבלה - הרי היא כפשוטי כלי עץ. אבל שפופרת של פקועות³⁶ וכיוצא בהן - אינן כלים, אלא כמקבלין הן חשובין.

(30) תוספתא, שם פ"ח ה"א. (31) כדי לכוון עמידת רגלי המיטות, והמגדלות הניחו תחתיהן חתיכות קרש עבות, שחקקו בהן בתי קיבול מתאימים לרגלים. (32) משנה, שם פי"ז מ"ז. (33) של תבואה והיא חלולה. (34) שבית קיבול מיטמא בכל שהוא. (35) קנה סוף חלול, וחללו מלא חומר ספוגי לבן, ונקרא במשנה "בכיי". (36) מין צמח שדה רך שטעמו מר, ואחר שכובשים אותו זמן רב הוא מתמתק ונעשה ראוי למאכל אדם (במלכים ב, ד, לט: "וילקט ממנו פקעות שדה"), ויש לו קנים שנאכלים כפריו.

ה. שפופרת³⁷ שחתכה ונתן בה את המזוזה³⁸ ואחר כך נתנה בפתל³⁹, אפילו נתנה שלא בדרך קבלתה⁴⁰ - מקבלת טמאה⁴¹. קבעה בפתל⁴²: אם קבעה בדרך קבלתה - הרי זו מקבלת טמאה⁴³: שלא בדרך קבלתה - טהורה⁴⁴. נתן השפופרת בפתל⁴⁵ ואחר כך נתן בה המזוזה⁴⁶: אם היתה בדרך קבלתה - הרי זו מקבלת טמאה⁴⁷; שלא בדרך קבלתה⁴⁸ - טהורה⁴⁹. קבעה בפתל, אפילו בדרך קבלתה - טהורה⁵⁰.

(37) תוספתא, שם ה"ג. (38) ובזה גילה דעתו שעשאה לקבלה וראויה לקבל טמאה. (39) חיבור עראי, שקל לנתקו. (40) חיבר את צידה הפתוח למזוזה הפתח, ובמצב זה אינה ראויה לקבל. (41) מכיוון שלפני נתינתה בכותל ירדה עליה תורת קבלת טמאה, אין הטומאה מסתלקת אלא על-ידי שינוי מעשה, וחיבור עראי אינו נקרא שינוי מעשה. (42) חיבור של קבע במסמרים. (43) לפי שעודה ראויה לקבלה. (44) לפי שעל-ידי קביעתה אינה ראויה לקבל, הרי קביעתה שינוי מעשה גמור והועילה לעשותה כמחובר לקרקע, שאינו מקבל טמאה, מה שאין-כן כשקבעה דרך קבלתה ונשארה ראויה למלאכתה הקודמת להכניס לתוכה מזוזה. (45) חיבור ארעי. (46) וגילה אז דעתו שלקבלה הוא מתכוון, אבל לפני הכנסת המזוזה לא גילה כוונה כזו. (47) כוונתו שלאחר הנתינה בכותל מועילה לעשות כלי,

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - י"ט כ"ה אדר ה'תש"פ

וְהַמְשַׁעְבָּדִים בִּינוֹנִית¹¹ או עֲדִית¹², בֵּין שְׁמֶכְרָם בֵּין
שְׁנֵתָם¹³. נִשְׁתַּדְּפוּ¹⁴ בְּנֵי חוּרִין - הָרִי זֶה טוֹרֵף מִן
הַמְשַׁעְבָּדִין¹⁵; שְׁפִינָן שְׁנֵשְׁתָּנוּ כְּאִלּוּ אֵינָם.

(8) משנה שם. (9) אפילו אם נמכרו אחר ההלוואה.
(10) הנמצאים ברשות הלווה ואין עליהם כל שעבוד אחר.
(11) אין המלווה יכול לטעון: בינונית אני נוטל כתקנת
חכמים, משום שחכמים לא תיקנו במקום שיש הפסד
לאחרים. (12) המלים "או עידית" נוגעות לדין גבייה
ממזיק, שדינו בעידית, אבל בעל חוב אינו גובה עידיית
אפילו מבני חורין, כשיש ללווה זיבורית, כמבואר לקמן
בהלכה ד. ומכאן, שדין אין נפרעים ממשועבדים כשיש בני
חורין נאמר גם בניזקין. (13) שם נ: (14) כמו נשתטפו,
פירוש, נהר עלה על גדותיו והציף את השדה ונשחתה ואינה
ראויה לזריעה. (15) כתובות צה: בעייה שנפשטה, [במגיד
משנה מביא דעת הרשב"א בתשובותיו, שאם גולן לקח
בורע נכסים בני חורין אין גובים ממשועבדים, שסופו של
גולן ליפול בידי שומרי החוק ויוכל בעל החוב לגבות את
חובו].

ג. רַאוּבֵן שְׁמֶכְרָ¹⁶ כָּל שְׁדוּתָיו לְשִׁמְעוֹן, וְחִזְרָ שְׁמֶעוֹן
וּמֶכְרָ שְׁדָה אַחַת מֵהֶן לְלֹוִי, וְכָא פֶּעַל חוֹב שֶׁל רַאוּבֵן
לְטָרֵף - רָצָה מִזֶּה גּוֹבֶה, רָצָה מִזֶּה גּוֹבֶה¹⁷. בְּמָה
דְּכָרִים אָמּוּרִים? כְּשֶׁלָּקַח לֹוִי בִּינוֹנִית¹⁸; אֲכָל אִם
לָקַח עֲדִית או זְבוּרִית - אֵינוֹ טוֹרֵף מִלּוֹוִי; שְׁהָרִי זֶה
אוֹמֵר לוֹ: מִפְּנֵי זֶה טָרַחְתִּי וְלָקַחְתִּי שְׁדָה שְׁאִין דִּינָךְ
לְגִבּוֹת מִמֶּנּוּ. וְכֵן אִם לָקַח לֹוִי בִּינוֹנִית, וְהִנִּיחַ אֲצֵל
שְׁמֶעוֹן בִּינוֹנִית כְּמוֹ הַבִּינוֹנִית שֶׁלָּקַח¹⁹ - אֵינוֹ טוֹרֵף
מִלּוֹוִי; שְׁהָרִי זֶה אוֹמֵר לוֹ: הִנֵּחְתִּי לָךְ מְקוֹם לְגִבּוֹת
מִמֶּנּוּ.

(16) מימרא של רבה כתובות צב. (בבבא קמא ח. נאמר דין
זה בשם רבא). (17) כדי להקל את ההבנה רצוי לבאר
מתחילה את כל פרטי הדין ולפרש אחר כך כל פיסקא
ופיסקא בפני עצמה. ובכן: ראוּבֵן לוּוֹה כֶּסֶף מִיְהוּדָה בִּשְׁטַר
וְנִשְׁתַּעֲבַדוּ כָל נַכְסָיו וְאַחַר כֵּךְ מָכַר כָּל שְׁדוּתָיו לְשִׁמְעוֹן וְהָיוּ
בִּינְיָהן עֲדִית, בִּינוֹנִית וְזִיבוּרִית, הֵלֵךְ שִׁמְעוֹן וּמָכַר לֹוִי אֶת
כָּל הַבִּינוֹנִית - הַרְשוּת בִּיד יְהוּדָה (בעל החוב) לְגִבּוֹת
הַבִּינוֹנִית מִיד לֹוִי או אֶת הַזִּיבוּרִית שֶׁנִּשְׁאָרוּ בִּיד שִׁמְעוֹן (ואם
נִשְׁאָרוּ בִּיד שִׁמְעוֹן מֵאוֹתָם נַכְסִים עֲדִית בִּלְבַד - גּוֹבֶה אוֹתָם.
רש"י כתובות שם). מִלּוֹוִי הוּא יִכּוֹל לְגִבּוֹת אִף עַל פִּי
שֶׁנִּשְׁאָרוּ נַכְסִים בִּיד שִׁמְעוֹן, מִפְּנֵי שֶׁהוּא לָקַח אֶת הַשְּׁדָה
הַמְשׁוּעֲבַדָּת לֹו, שֶׁהָרִי בַעַל חוֹב דִּינוֹ בִּבְנוֹנִית. וְאִין זֶה דוּמָה
לְמָה שֶׁאִמְרָנוּ בַּהֲלָכָה הַקּוּדְמָת, שְׁאִין נִפְרָעִים מֵהַלּוֹקַח
בְּמִקּוֹם שִׁישׁ בְּנֵי חוּרִין אֲפִילוּ כִּשְׁבַּנִי חוּרִין הֵם זִיבוּרִית
וְהַנִּמְכָּרִים הֵם בִּינוֹנִית, מִשּׁוּם שֶׁזֶּה נִאֲמַר כִּשְׁהַמְלוּוֹה בֹּא
לְגִבּוֹת מִן הַלוּוֹה עֲצָמוֹ - אֲפִילוּ זִיבוּרִית - אִין לְטָרֵף מִן
הַלְקוּחוֹת, כְּדִי שֶׁלֹּא לִגְרוֹם לָהֶם הַפְסֵד, אֲבָל כֹּאן גַּם שִׁמְעוֹן
הוּא רַק לּוֹקַח, וְלֹא הוּא לוֹוֶה כֶּסֶף, וְאִין כּוּחוֹ גְרוּעַ מִכּוּחוֹ

יום ראשון י"ט אדר ה'תש"פ

הלכות מלוה ולוה

פרק תשעה עשר

(1) מבאר שבעל חוב גובה מן הבינונית, ושאיין נפרעים
ממשועבדים במקום שיש בני חורין אפילו הם זיבורית, ודין
ניזקין וכתובת אשה ממה הם גובים, ודין מוכר נכסיו
לאחרים שנכנסים במקום הבעלים, ודין מכר עידית ושייר
בינונית, ודין כותב ללוקח שני דין ודברים אין לי עימך,
ודין אשה בכתובתה, ודין לוקח שמכר ללוקח והמלווה כתב
לראשון דין ודברים אין לי בנכסיך.

1 א. כְּשִׁיזְרָדִין² בֵּית דִּין לְנִכְסֵי הַלּוֹה לְגִבּוֹת מֵהֶן -
2 לֹא יִגְבּוּ לְפַעַל חוֹב אֲלָא מִן הַבִּינוֹנִית³
3 שְׁבִקְרָקְעוּתָיו⁴. וְדִין תּוֹרָה⁵, שְׁיִגְבֶּה פֶּעַל חוֹב מִן
4 הַזְבוּרִית; שְׁנֵאֲמַר: בְּחוּץ תַּעֲמֹד וְהָאִישׁ אֲשֶׁר אָתָּה
5 נִשֶּׂה בּוֹ יוֹצִיא וְגו' - מָה דָּרְכוֹ שֶׁל אָדָם לְהוֹצִיא?
6 פְּחוֹת שְׁכָכְלִיו. אֲבָל תִּקְנוּ חֲכָמִים בִּבְנוֹנִית, כְּדִי
7 שֶׁלֹּא תִנָּעַל דִּלֶּת בְּפִנֵּי לֹוִין⁶. בְּמָה דְּכָרִים אָמּוּרִים?
8 בְּכָא לְפָרַע מִן הַלּוֹה עֲצָמוֹ; אֲבָל הֵבֵא לְפָרַע מִן
9 הַיּוֹרְשִׁין, בֵּין קִטְנִים בֵּין גְּדוּלִּים - לֹא יִפְרַע אֲלָא
10 מִן הַזְבוּרִית⁷.

(2) משנה גיטין מח. (3) נקבעו שלושה סוגים של קרקעות:
עידית (משוּבַּחַת), בינונית, זיבורית (גרועה). אדם מעדיף
שטח מצומצם של קרקע יפה על שטח יותר גדול של קרקע
גרועה. (4) בגמרא בבא קמא ז: שאלו: כשהן שמין, בשלו
הן שמין או בשל עולם הן שמין? פירוש, גובים לפי סוגי
הקרקעות של הלווה או לפי הסוגים המקובלים בעולם.
למשל, כשהקרקעות הטובים ביותר של הלווה מוגדרים
בדרך כלל כ"בינוניים", והבינוניים שלו מוגדרים כפי העולם
כסוג "זיבורית", מה גובה המלווה? שדה בינונית שלו או
של העולם שהיא עידית שלו. ומלשון רבינו שכתב
"קרקעותיו" משמע שבשלו הם שמים (וכן פסק בפירוש
לקמן פרק כ"ד הלכה י') כדעת רב נחמן (כתובות קט:),
שהלכה כמותו בדיני ממונות (ראה לקמן הלכה ד).
(5) מימרא של עולא גיטין נ. (6) מי שיש לו מעות במזומן
יסרב להלוות על מנת לקבל זיבורית בעד כספו. (7) משנה
שם מח: "אין נפרעין מנכסי יתומים אלא מן הזיבורית".
ובגמרא שם נ. פירשו: יתומים שאמרו - גדולים ואין צריך
לומר קטנים. ורבינו שינה לשון המשנה וכתב מן
"היורשים" במקום מן "היתומים", לומר לך - אין דין זה
מוגבל לבנים בלבד אלא לכל יורש שהוא. וטעמו של דבר,
שהמלווה אינו חושש עד כדי כך, שמא ימות הלווה ויצטרך
לגבות זיבורית מן היורשים.

11 ב. אִין נִפְרָעִים⁸ מִנְכְּסֵי מְשַׁעְבָּדִין⁹ בְּמִקּוֹם שִׁישׁ
12 נְכָסִים בְּנֵי חוּרִין¹⁰, וְאֲפִילוּ הָיוּ בְּנֵי חוּרִין זְבוּרִית

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - יום ראשון י"ט אדר - ספר משפטים - הלכות מלוה ולוה קנג

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

ברייתות הסותרות זו את זו, אחת אומרת, בעל חוב בבינונית והשנייה אומרת בזיבורית. ומסקנת הגמרא שם שנחלקו בתקנה הנודעת בשם "תקנתא דעולא" (והביאה רבינו למעלה בהלכה א) ברייתא א קיבלה תקנה זו וברייתא ב לא קיבלה אותה ונשאר דין התורה שגובה מזיבורית. ורבינו פוסק כעולא. [והראב"ד ובעל העיטור מפרשים להיפך: ברייתא א לא קיבלה את התקנה וברייתא ב קיבלה. שיטתם תתבאר לקמן בפרק כ"ד הלכה י].

ה. מְכַרְן ²⁶ לְשִׁלְשָׁה בְּנֵי אָדָם בְּכַת אַחַת ²⁷ - הָרִי בָּלָן נִכְנְסוּ תַּחַת הַבְּעָלִים, וְהִנָּקְזִין טוֹרְפִין מִן הָעֵדִית ²⁸, וּבִעַל חוֹב טוֹרֵף מִן הַבִּינוּנִית, וְכַתְּבַת אִשָּׁה טוֹרֶפֶת מִן הַזְּבוּרִית. מְכַרְן לָזֶה אַחֵר זֶה - בָּלָן טוֹרְפִין מִן הָאֲחֵרוֹן ²⁹; לֹא הִסְפִּיק - טוֹרְפִין מְשֻׁלְּפִי; לֹא הִסְפִּיק - טוֹרְפִין מְשֻׁלְּפִי פָּנָיו. אִפְלוּ הָיָה הָאֲחֵרוֹן הוּא שֶׁלֶקַח הַזְּבוּרִית ³⁰. שְׁהָרִי הַלּוֹקֵחַ הַקּוֹדֵם אוֹמֵר לְטוֹרֵף: הַנַּחֲתִי לָךְ מְקוֹם לְגִבּוֹת מְמַנּוּ ³¹.

(26 ברייתא שם. (27 כל שלושת הסוגים מכר ביום אחד, לזה עידית, ולזה בינונית ולזה זיבורית. (28 בהגהות מיימוניות שואל למה נזק טורף מהלוקח, הלא מלוה על פה אינו טורף אלא מבני חורין? ותיירץ שמזיק שעמד בדין וחיובהו בית דין לשלם דינו כמלוה בשטר, כמו שאמרו בקידושין יג: (ובכמה מקומות): "מלוה הכתובה בתורה ככתובה בשטר דמיא" [קושייא זו וגם תירוצה כתבו התוספות בבא קמא שם דיבור המתחיל: כולן]. (29 ואין מתחשבים כלל בסוג השדות. (30 אינו יכול לטעון הבינונית משועבדת לי - אגבה אותה (כמו שאמרנו בהלכה ג) משום שהלוקח הבינונית השאיר מקום אצל הלווה עצמו, מה שאין כן בהלכה ג בדין לוקח מן הלוקח. (31 כמו שאמרנו בהלכה ב.

ו. מְכַרְן לְאַחַד זֶה אַחֵר זֶה - הָרִי הַלּוֹקֵחַ נִכְנְסַ תַּחַת הַבְּעָלִים. בְּמָה דְּכָרִים אֲמֹרִים? שֶׁלֶקַח עֵדִית בְּאֲחֵרוֹנָה; אֲבָל לֶקַח זְבוּרִית בְּאֲחֵרוֹנָה - בָּלָן גּוֹבִין מִן הַזְּבוּרִית; שְׁהָרִי אוֹמֵר לְטוֹרֵף כְּשִׁיבּוֹא לְגִבּוֹת מִן הַשָּׂדֶה שֶׁלֶקַח תַּחֲלֶה: הָרִי הַנַּחֲתִי לָךְ מְקוֹם לְגִבּוֹת מְמַנּוּ. וְלָמָּה אֵינוֹ אוֹמֵר לוֹ הַטּוֹרֵף כִּף אִם לֶקַח עֵדִית בְּאֲחֵרוֹנָה, וְתִגְבֶּה הָאִשָּׁה וּבִעַל חוֹב מִן הָעֵדִית שֶׁלֶקַח בְּאֲחֵרוֹנָה ³²? שֶׁזֶּה תַּקְנָה הִיא לְלֹקֵחַ ³³, וְהָרִי אוֹמֵר לּוֹקֵחַ לָהֶן: אִי אֶפְשִׁי בְּתַקְנָה ³⁴, אֵלָּא כָּל אֶחָד מֵכֶם יִגְבֶּה מִן הָרָאוּי לוֹ.

(32 כלומר, אם אנו דוחים את הטורף אצל האחרונה אף על פי שהיא זיבורית, משום שהשעבוד נשאר עליה אחר מכירת העידית והבינונית, למה בלקח עידית באחרונה לא יגבו בעל חוב והאשה כתובתה ממנה? הרי השעבוד רובץ עליה? (33 דין זה, שהלוקח יכול לטעון: הנחתי לך מקום, תקנת חכמים היא לטובת הלוקח, שלא יגבו ממנו כשנשארו שדות ביד המוכר. (34 כדברי רבא שהבאנו למעלה בהלכה ג. נימוק זה אמרו בגמרא שם ח:

ז. מְכַרְן ³⁵ לְאַחַד זֶה אַחֵר זֶה, וּמִכָּר לוֹ עֵדִית

של לוי, ולפיכך אומר המלווה ללוי - אתה קנית את השדה שהייתה משועבדת לי, ואותה אני רוצה. ואם רצה גובה משמעון אפילו מעידית, אם לא נשארו בידו נכסים אחרים מאלה שקנה מראובן, שיכול הוא לומר לו: אתה קנית כל קרקעותיו של ראובן ונכנסת לכל השעבוד שהיה לי על ראובן, ולפיכך כל זמן שאני מוצא אצלך משהו שבא לידך מיד ראובן - אני גובה, ואין רצוני לתבוע מלוי שהניח לי אצלך שדה לגבות ממנה. [רש"י שם מבאר, שהמדובר, כשקנה שמעון כל השדות בשטר אחד או כשקנה לוי משמעון את השדה שקנה שמעון באחרונה, אבל אם קנה לוי שדה שקנה שמעון מראובן לפני האחרונה, יכול לוי לומר למלווה: כשקנה שמעון שדה זו הניח לך מקום אצל ראובן לגבות ופקע שעבודך ממנה, אף על פי שלא נשארה בינונית ביד ראובן, שהרי אין גובים מנכסים משועבדים במקום שיש בני חורין אפילו עידית או זיבורית. והר"י בתוספות שם דיבור המתחיל ראובן חולק על זה ואומר, שבמקרה זה יכול שמעון לטעון: הריני מוותר על תקנת חכמים שאין נפרעים ממשועבדים כשיש בני חורין, כדעת רבא (בבא קמא ז:). שהאומר אי אפשרי בתקנת חכמים שתקנהו לטובתו - שומעים לו, ומשום כך לא פקע השעבוד מהשדה שקנה לוי (ראה שם). ורבינו לא ביאר כלום בזה]. (18 שעליה רובץ עיקר השעבוד. בסמוך יבואר שהכוונה שלקח כל הבינונית שקנה שמעון מראובן. (19 כלשון רבה (רבא) שם: "בינונית דכוותה". ונראה שסגנון זה בא ללמדנו, שאם נשארה בידי שמעון שדה מעולה קצת מהזיבורית שבידו, ויש להגדירה כזיבורית, ביחס לבינונית שמכר ללוי, אולם אחר שמכר ללוי הבינונית אפשר להכניסה לסוג בינונית של קרקעותיו (לפי שיטת "בשלו הן שמיין", ראה למעלה הלכה א) - גובה מלוי, מפני שעל בינונית זו חל השעבוד כשהייתה ביד שמעון. ולפיכך דייק רבה (רבא) ואמר "דכוותה" (כמותה). וכן דייק רבינו וכתב: "כמו הבינונית שלקח".

ד. כָּבֵר בְּאֶרְנו, שְׁהִנָּקְזִין - שְׁמִין לָהֶן בְּעֵדִית ²⁰, וּבִעַל חוֹב - בְּבִינוּנִית ²¹, וְכַתְּבַת אִשָּׁה - בְּזְבוּרִית ²². הָיוּ לִי עֵדִית וְזְבוּרִית - נִזְקִין בְּעֵדִית, וּבִעַל חוֹב וְכַתְּבַת אִשָּׁה בְּזְבוּרִית. הָיוּ לוֹ עֵדִית וּבִינוּנִית - נִזְקִין בְּעֵדִית, וּבִעַל חוֹב וְכַתְּבַת אִשָּׁה בְּבִינוּנִית. הָיוּ לוֹ זְבוּרִית וּבִינוּנִית בְּלִבָּד ²⁴ - נִזְקִין וּבִעַל חוֹב בְּבִינוּנִית ²⁵, וְכַתְּבַת אִשָּׁה בְּזְבוּרִית.

(20 נתבאר בפרק א מהלכות נזקי ממון הלכה ז. (21 בפרק זה הלכה א. (22 בפרק ט"ז מהלכות אישות הלכה ג. (23 ברייתא בבא קמא ח. (24 שם. למעלה בהלכה א למדנו שבשלו שמיין, ואם כן לכאורה קשה למה אנו מגדירים את הקרקע המעולה שבקרקעותיו כבינונית ולא כעידית? בגמרא שם (ח). הקשו כך לשיטת האומר בשלו הן שמיין. ותיצרו, שהמדובר, כשהיו לו גם עידית ממש ומכרה וזו שנשארה בידו הייתה מוגדרת לפני מכירת העידית כבינונית וחל עליה עיקר שעבוד החוב. וכן יש להבין גם את דברי רבינו כאן וכן פסק הטור בחושן משפט סימן קכ (ראה לחם משנה). (25 בגמרא שם מובאות שתי

יום שני כ' אדר ה'תש"פ

פרק עשרים

(1) מבאר דין בעל חוב מאוחר שקדם וגבה, ודין שטרות שזמנם ביום אחד, ודין שני שטרי חוב שבאחד כתוב בחמישה בניסן ובשני ניסן סתם.

- 24 א. מי שיש לו חובות הרבה - כל שקדם חובו²⁴
- 25 גובה תחילה³, בין מן הלוה עצמו בין מן הלקוחות.
- 26 ואם קדם האחרון וגבה - מוציאם מידו⁴; שכל
- 27 שקדם חובו - זכה. במה דברים אמורים? בקרקעות
- 28 שהיו לו בעת שלוה; אבל הקרקעות שקנה אחר
- 29 שלוה מבעלי חובות הרבה, אף על פי שכתב⁵ לכל
- 30 אחד מהן: מה שאני עתיד לקנות משעבד לך - אין
- 31 בהן דין קדימה, אלא פלן שוין⁶, וכל שקדם וגבה
- 32 - זכה, אף על פי שהוא אחרון⁷.

(2) מי שהגיע לידו שטר החוב תחילה, או שקדם זמן קבלת הקנין שלו. (3) ואף-על-פי שזמן הפרעון של השני קודם לזה של הראשון (הרשב"א בתשובה אלף קטז, וכדבריו כתב הטור' בחור"מ ס' קד וראה 'בית יוסף' שם). ואם בא השני לגבות לפני שהגיע זמן הפרעון של הראשון - מגבים לו, וכשיגיע זמן הפרעון של הראשון יטרוף ממנו (רשב"א שם). ואין בזה הבדל בין מלוה בשטר לבין מלוה על-פה (מגיד-משנה). (4) בכתובות צד. אמר רב נחמן, הכל מודים בבעל-חוב מאוחר שקדם וגבה - מה שגבה לא גבה. ופסק הרי"ף שם כמותו, וכתב שכן גם דעת רב שרירא גאון. (5) ראה הערותינו בהלכה הבאה. (6) כלומר, יחלוקו (בבא בתרא קנז: לוה ולוה וחזר וקנה. . . והילכתא יחלוקו). והטעם, מפני שהשעבוד חל על הקרקע בשעה שקנה אותה הלווה, ואז כל המלווים זכותם שוה. (7) סברת עצמו. ונימוקו: שלא אמרו (בגמרא, כתובות שם) "מה שגבה לא גבה" אלא בבעל-חוב מאוחר. ומשמע, שאם כולם שוים - מה שגבה גבה (מגיד-משנה בשם רשב"א).

- 33 ב. לוה וכתב לו: שאני עתיד לקנות משעבד לך,
- 34 ואחר כך קנה שדה, וחזר ולוה מאחר⁸ - הרי השדה
- 35 משעבד לראשון⁹, והוא קודם לגבות¹⁰. וכן אפלו
- 36 היו מאה. אין דין קדימה במטלטלין¹¹, אלא כל
- 37 שקדם וגבה מהן - זכה, אף על פי שהוא אחרון.
- 38 קדם אחד משאר אדם ותפס מן המטלטלין של זה
- 39 כדי לזכות לאחד מבעלי חובות - לא זכה; שכל
- 40 התופס לבעל חוב במקום שיש עליו חוב לאחרים
- 41 - לא קנה¹². אבל אין עליו חוב לאחרים - קנה לו¹³.
- 42 וכן אם אמר לו¹⁴ הלוה: זכה בחפץ זה לפלוני -
- 43 זכה לו; ואין אחד מבעלי חובות יכולין לגבות
- 44 מאלי המטלטלין, שפכר זכה בהן אחר.

(8) אחר קניית השדה. ולא אמרו (בבא-בתרא שם) "יחלוקו"

- 1 באחרונה, וחזר הלוקח ומכר וזבורית ובינונית ושיר
- 2 עדיית לפניו - כלן גובין מן העדיית, שהרי אין לו
- 3 במה ידחה אותם³⁶. מכר עדיית והניח בינונית
- 4 וזבורית - הנזקין טורפין מן העדיית שפיד לוקח
- 5 השני³⁷, ובעל חוב וכתבת אשה גובין מבינונית
- 6 וזבורית ושיר לפניו³⁸.

(35) שם. (36) מכיוון שלקח זו באחרונה לא הניח מקום לגבות. (37) נחבאר למעלה בהלכה ג, שבמקרה כזה רצה מזה גובה רצה מזה גובה, ומובן שהניזק עדיף עדיית. (38) בעל חוב מבינונית ואשה מזיבורית - כדינם.

- 7 ח. מי שלוה³⁹ מאחד, ואחר כך מכר הלוה נכסיו
- 8 לשנים⁴⁰, וכתב בעל חוב ללוקח שני: דין ודברים
- 9 אין לי עמך, וקנו מידו - אינו יכול לטרוף מלוקח
- 10 ראשון; שהרי אמר לו: הנהתי לך מקום לגבות
- 11 ממנו אצל בעל חובך מן הנכסים שקנה לוקח שני
- 12 אחרי, ואתה הפסדת על עצמך, שהרי סלקת עצמך
- 13 מהן⁴¹. והוא הדין לאשה בכתבתה⁴², אם כתבה
- 14 לשני - אפדה בכתבתה, ואינה יכולה לטרוף. אבל אם
- 15 כתבו לראשון - טורפין מן השני⁴³. מכר הלוה שדה
- 16 ללוקח, ומכרה לוקח ראשון ללוקח שני⁴⁴, וכתב
- 17 המלוה ללוקח ראשון: דין ודברים אין לי עמך,
- 18 וקנו מידו - הרי בעל חוב טורף מלוקח שני אותה
- 19 השדה⁴⁵, ולוקח ראשון טורף אותה מבעל חוב⁴⁶,
- 20 שהרי כתב לו⁴⁷, ולוקח שני טורף אותה מלוקח
- 21 ראשון⁴⁸, שהרי הוא מכרה לו⁴⁹, ובעל חוב חזר
- 22 וטורף משני⁵⁰, וחזרין לחילה⁵¹, עד שיעשו פשרה
- 23 ביניהן. וכן האשה בכתבתה.

(39) ברייתא כתובות צה. (40) בזה אחר זה. (41) בגמרא שם נימקו בסברה זו את ההבדל בין הנידון כאן לבין נשתדפו בני חורין שגובה ממשועבדים (ראה למעלה הלכה ב). (42) בגמרא שם השוו כתובת אשה לבעל חוב לעניין זה. [במגיד משנה מביא גירסא אחרת בהלכה זו והמדובר בה כשהחוב הוא כנגד שתי השדות כגון לוה מנה והשדות נמכרו בחמישים חמישים. ובכתב יד תימן נמצאות שתי הגירסאות בשתי הלכות נפרדות]. (43) זה פשוט. וקשה להבין מה משמיענו, הרי כשלא כתב לראשון גם כן טורפים מן השני? (44) כך מפרש רבינו את הברייתא (שם:), "וכן בעל חוב ושני לקוחות". (45) שהרי לא הסתלק אלא מזכותו כלפי לוקח ראשון בלבד. (46) פירוש, אחר שלוקח שני הוציא ממנו בחזרה את דמי השדה. (47) התחייב שלא יגבה חובו ממנו והרי גבה ממנו - אמנם בעקיפין. (48) ומחזיר לו מעותיו. (49) ומחוייב להחזירה לו אף על פי שבאה עכשיו לידו באמצעות בעל החוב. (50) שהרי לא הסתלק מזכותו כלפיו. (51) עד לבלי סוף.

בהלוואות מודה לרב שיחלוקו. ומביא הוכחה לדבריו, ממה שהקשו בגמרא (שם עמוד ב) על שמואל מברייטא, ולא הקשו ממשנתנו. והרי"ף מוסיף וכותב: "ואף-על-גב דחזינן (שאנו רואים) בירושלמי (שם פ"י ה"ד) דאקשי בה על שמואל, וקאמר (ואמר) מתניתין פליגא (משנתנו חולקת) אדשמואל וכו' - אגמרא דילן סמכינן" (על הגמרא שלנו (הבבליה) אנו סומכים), ורבינו קיבל דעת הרי"ף, כדרכו כמעט בכל מקום.

ד. פֶּאוּ בָּלָן בִּיחַד לַגְבוֹת¹⁶, וְכֵן בְּעֲלֵי חֻבוֹת שָׁפֵל
אֶחָד מֵהֶן קוֹדֵם לְזִמְן חֻבּוֹ שֶׁבָּאוּ לַגְבוֹת מִן
הַמְּטַלְטְלִין, שֶׁהֵרִי אֵין בָּהֶן דִּין קְדִימָה¹⁷, אוֹ שֶׁבָּאוּ
לַגְבוֹת מִקְרָקֶע שֶׁקָּנָה הַלֹּה לְאַחַר שְׁלוֹה מִן הָאֲחֵרוֹן
שֶׁבָּהֶן¹⁸, וְאֵין בְּנִכְסִים כְּדִי שִׁיגְבָה פֶּל אֶחָד מֵהֶן אֶת
חֻבּוֹ - מִחֻלְקִין בִּינֵיהֶן¹⁹. כִּיצַד חוֹלְקִין?²⁰ אִם
כְּשִׁיתְחַלֵּק הַמָּמוֹן הַנִּמְצָא עַל מְנִנָם, יִגִּיעַ לַפְּחוֹת
שֶׁבָּהֶן כְּשַׁעוֹר חֻבּוֹ אוֹ פְּחוֹת - חוֹלְקִים לְפִי מְנִינָם²¹
בְּשָׁוָה²²; וְאִם יִגִּיעַ לַפְּחוֹת שֶׁבָּהֶם יוֹתֵר עַל חֻבּוֹ²³ -
חוֹלְקִין מִפֶּל הַמָּמוֹן בִּינֵיהֶם כְּדִי שִׁיגִיעַ לַפְּחוֹת
שֶׁבָּהֶם כְּשַׁעוֹר חֻבּוֹ²⁴, וְחוֹזְרִין הַנִּשְׁאָרִים מִבְּעֲלֵי
חֻבוֹת וְחוֹלְקִין הַיֵּתֵר בִּינֵיהֶן בְּדֶרֶךְ הַזֹּאת. כִּיצַד?
הֵיוּ שְׁלֹשָׁה חֻבוֹת, שֶׁל זֶה מָנָה, וְשֶׁל זֶה מְאֵתִים,
וְשֶׁל זֶה שְׁלֹשׁ מְאוֹת: אִם הָיָה פֶּל הַנִּמְצָא שְׁלֹשׁ
מְאוֹת - נוֹטְלִין מֵאָה מֵאָה; וְכֵן אִם נִמְצָא שֵׁם פְּחוֹת
מִשְׁלֹשׁ מְאוֹת - חוֹלְקִין בְּשָׁוָה. נִמְצָא שֵׁם יֵתֵר עַל
שְׁלֹשׁ מְאוֹת - חוֹלְקִין שְׁלֹשׁ מְאוֹת בְּשָׁוָה, וְיִסְתַּלֵּק
בְּעַל הַמָּאָה, וְשָׂאֵר הַמָּמוֹן חוֹלְקִין אוֹתוֹ הַשְּׁנַיִם עַל
אוֹתָהּ הַדֶּרֶךְ. כִּיצַד? נִמְצָאוּ שֵׁם חֲמֵשׁ מְאוֹת אוֹ
פְּחוֹת - חוֹלְקִין שְׁלֹשׁ מְאוֹת בְּשָׁוָה, וְיִסְתַּלֵּק הָאֶחָד,
וְחוֹזְרִין וְחוֹלְקִין הַמְּאֵתִים אוֹ הַפְּחוֹת בְּשָׁוָה, וְיִסְתַּלֵּק
הַשְּׁנִי²⁵. נִמְצָא שֵׁם שֵׁשׁ מְאוֹת - חוֹלְקִין שְׁלֹשׁ מְאוֹת
בְּשָׁוָה, וְיִסְתַּלֵּק בְּעַל הַמָּנָה, וְחוֹזְרִין וְחוֹלְקִין
הַמְּאֵתִים בֵּין הַשְּׁנַיִם בְּשָׁוָה, וְיִסְתַּלֵּק בְּעַל הַמְּאֵתִים,
וְנוֹתְנִין הַמָּאָה הַנִּשְׁאָרִים לְבְּעַל הַשְּׁלֹשׁ מְאוֹת, וְנִמְצָא
בְּיָדוֹ שְׁלֹשׁ מְאוֹת בְּלִבְד²⁶. וְעַל דֶּרֶךְ זֶה חוֹלְקִין אֶפְלוּ
הֵן מֵאָה, כְּשִׁיבֹאוּ לַגְבוֹת כְּאַחַת. וְיֵשׁ מִן הַגְּאוּנִים
שֶׁהוּרִי, שֶׁחוֹלְקִין לְפִי מְמוּנָם²⁷.

(16) כגון שהיה זמני שטרותיהם שוים (ראה ה"א הערות א רב). (17) כמבואר שם. (18) נתבאר למעלה, שאין דין קדימה בקרקעות אלה. (19) נתבאר בהלכה הקודמת, שכל מקום שאמרו יחלוקו, כל הקודם וגבה הכל - זכה, והוא-הדין להיפך: במקום שאמרו כל הקודם זכה, אם באו ביחד לגבות, יחלוקו. (20) מחלוקת רבי נתן ורבי שם צג. והאריך הרי"ף שם בפירוש שתי השיטות, ופסק כרבי שאמר: חולקות בשוה. וכך היא שיטת רבינו כאן. (21) לפי מספר בעלי החובות. (22) כל אחד מהם מקבל אותו הסכום, בלי הבדל בין חוב גדול לקטן. (23) כשנחלק לפי מספר הגובים. (24) חולקים בשוה חלק מן הנכסים שיש בו כדי לתת לכל מלוה כשיעור החוב הפחות.

אלא בלוה ולוה ואחר-כך קנה, שבשעת קנייתה חל עליה בבת אחת שעבוד כל ההלוואות, ולא קדם שעבוד לשעבוד, אבל כשהלוואה אחת קדמה לקניה - נשתעבדה השדה לאותה הלוואה ברגע שקנאה הלוה, לפני שלוה שנית. (9) לפני השעבוד השני. (10) בכסף-משנה כאן (וכן ב'בדק הבית' שלו בחו"מ סי' קד, ס"ק ח) כתב, שהוא-הדין אם כתב לראשון "דאקני" (השדות שאקנה מכאן ולהבא תהיינה משועבדות לך) - ולוה משני, ולא כתב לו "דאקני", ואחר-כך קנה שדה - הרי היא משועבדת לראשון ולא לשני. ומסתמך בזה על 'ספר התרומות' שער ארבעים. ובש"ך שם ס"ק טו הוכיח מדברי רבינו ירוחם בנתיב ו חלק ח, וכן מ'בעל התרומות' שער מג חלק ד, שאם באו לגבות מן הלוה עצמו - שניהם שוים. ומה שאמרו שאינה משועבדת לשני - הכוונה שאין השני מוציא מיד הלוקח מן הלוה, משום שלא כתב לו "דאקני", אבל כל זמן שהשדה ביד הלוה היא משועבדת גם לשני, כמו שאמרו: "אפילו מגלימא דעל כתפיה (בעל-חוב גובה אפילו מהגלימה שעל גבי הלוה)" שהרי כל זמן שהיא נמצאת בידו היא שלו, וכל בעל-חוב גובה ממנה בין אם כתב לו "דאקני", ובין לא כתב לו. והש"ך מוסיף, שב'שער התרומות' שער מ, לא מצא כלום בדין זה (ב'שער התרומות' שבידי עם "גידולי תרומה" דפוס ויניציאה תקסט, לא מצאתי גם כן מה שהביא הכסף-משנה בשמו). (11) רי"ף, כתובות, שם. (12) מימרא של רבי יוחנן בגיטין יא: ובכתובות פד: ומשם ראה, שאפילו כשעשאו המלוה שליח - לא קנה. [ב'תוספות' גיטין שם ד"ה התופס, תמזה על רש"י שכתב בבבא-מציצה י. שאם עשאו שליח לתפוס - קנה. והוכיחו שלא קנה. וכן דעת הרי"ף בגיטין שם, וכן פסק רבינו ירוחם בנתיב ח חלק ז. ראה 'בית יוסף' חו"מ סי' קד, וסמ"ע שם ס"ק א. (13) והלווה אינו יכול להתנגד ולטעון: לאו בעל דברים ידידי את (אינך בעל דברים שלי). והרי"ף בתשובה (מובא ברא"ש בבא-מציצה י.) מבאר, שדין זה נאמר רק במקום שנשקף הפסד למלוה אם לא יתפוס את המטלטלין, כגון שהלווה גוסס, וכשימות לא יוכל המלוה לגבות, כי אין גובים ממטלטלין של יתומים (ראה למעלה פ"א ה"ח וה"א) או כשהלווה מפסיד נכסיו, אבל כשאין חשש מבוסס להפסד - יכול הלווה לטעון: לאו בעל דברים ידידי את. (14) גיטין יא: (ראה למעלה פט"ז ה"ב).

ג. שְׁטֵרוֹת שְׁזִמְן בָּלָן יוֹם אֶחָד, אוֹ שְׁעָה אֶחָת
בְּמָקוֹם שְׁפוֹתֵבִין שְׁעוֹת, כָּל שֶׁקָּדֵם מֵהֶן וְגָבָה, בֵּין
קְרָקֶע בֵּין מְטַלְטְלִין - זָכָה¹⁵.

(15) שנינו בכתובות צג: "היו כולן יוצאות בשעה אחת וכו' חולקות בשוה", ורבינו לשיטתו בסוף הלכה א, שבמקום שאמרו יחלוקו, כל שקדם וגבה - זכה (ראה ראב"ד). בגמרא שם צד, נחלקו רב ושמואל בדין שני שטרות היוצאים ביום אחד. רב אמר יחלוקו, ושמואל אמר שודא דדייני (הדיינים יטילו הזכות לפי חוות דעתם - רש"י), ולכאורה קשה על רבינו למה פסק כרב, הלא כלל בדינו, שבדיני ממונות הלכה כשמואל נגד רב? אולם כבר העיר הרי"ף בכתובות (אות שמה), ששמואל אינו חולק על המשנה, ודבריו נאמרו במכירות ומתנות בלבד, אבל

קנו שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - יום שלישי כ"א אדר - ספר משפטים - הלכות מלוה ולוה

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

25 ואמר: לא יהא הלוקח רע פחו מהיורד לשדה
26 חבירו שלא ברשות⁸, ששמן לו⁹ וידו על התחתונה.
27 לפיכך, אם השביח מאה והוציא חמשים¹⁰ - נוטל¹¹
28 כל ההוצאה וחצי השבח היתר על ההוצאה, והחצי
29 עם הקרן טורף בעל חוב¹². [נדברים של טעם הם,
30 וכך ראוי לדון¹³]. וחוזר הלוקח וגובה את הקרן¹⁴
31 מנכסי שמעון, אף מן המשעבדים שמכר או נתן¹⁵
32 מאחר זמן שמכר בו ללו¹⁶; אבל השבח שטרף
33 ממנו בעל חוב, בין בחציו בין בכלו - אין לוי
34 גובהו אלא מנכסים בני חורין¹⁷ של שמעון. שתקנת
35 עולם היא¹⁸: שלא יגבה השבח, ולא הפרות שאכל
36 הגזלן¹⁹, ולא מזון האשה והבנות²⁰, מנכסים
37 משעבדים; שאלו דברים שאין להן קצבה²¹. ומקלי
38 כתבה²², שלא תטרף אשה מן השבח כתבתה. ולמה
39 יטרף בעל חוב חצי השבח בלבד הבא מחמת
40 הוצאה עצמה²³? לפי שהשבח בא לאחר שלוה
41 מראובן ולאחר שמכר ללו, ונמצא ראובן²⁴ ולוי²⁵
42 כשגבי בעלי חובות לשמעון, והשבח מנכסים²⁶ שבאו
43 לו אחר שלוה משניהם²⁷, שהן חולקין כאחד כמו
44 שבארנו²⁸. לפיכך²⁹, ראובן שלוה משמעון מנה,
45 וכתב לו: שאני עתיד לקנות³⁰, וחזר ולוה מלוי
46 מאתם, וכתב לו: שאני עתיד לקנות, וקנה אחר כך
47 שדה ומכרה ליהודה במאה וחמשים, והשביחה
48 יהודה בהוצאתו והרי היא שוה שלש מאות - טורף
49 שמעון ולוי הקרן³¹ וחולקין אותו בשוה³², ונמצא
50 בידי זה חמשה ושבעים ובידי זה חמשה ושבעים;
51 וחוזרין שמעון ולוי ויהודה³³ שלשתן וחולקין מאה
52 וחמשים של שבח על הדרך שפירשנו³⁴. ונמצא
53 שמעון טורף מנה שלו משדה זו, ולוי טורף מאה
54 ושלשים ושבעה ומחצה, ויהודה נוטל מן השבח³⁵
55 שנים וששים ומחצה. וכזה הן חולקין אפילו הן
56 מאה.

25) גבה כל חובו, והשלישי מפסיד מאה. 26) המלה
"בלבד" אין לה מקום בדוגמא שלמעלה, שהרי השלישי
גבה כל המגיע לו, ואולי מרמזת לחוב יותר גדול משלוש
מאות. 27) אם כל החובות עולים לאלף, ונכסי הלווה
שוים חמש מאות - מקבל כל אחד מחצית חובו. ואם שוים
ארבע מאות - מקבל כל בעל חוב ארבעים בעד כל מאה,
וכן הלאה. ורבינו אינו מסכים לשיטתם. ונפסקה הלכה
כמותו ב'שולחן ערוך' חו"מ סי' קד סעיף ה.

1 ה. ראובן ושמעון²⁸, לכל אחד משניהם שטר חוב
2 על לוי, ראובן שטר בחמשה בניסן, ושמעון שטר
3 בניסן סתם, והרי יש ללוי שדה שאינה כדי חוב של
4 שניהם - מורדין לתוכה ראובן²⁹, שמא שטר של
5 שמעון בסוף ניסן היה. וכן אין שמעון יכול לטרף
6 מאיר ואילך³⁰, שהרי הלוקח אומר לו: שמא באחד
7 בניסן הוא זמנו של שטרך, והרי שדה בת חורין
8 בידי ראובן³¹ שתגבה אותה, ויבוא ראובן שהוא אחר
9 זמנה והוא שיש לו לטרף ממנו³². לפיכך, אם כתבו
10 הרשאה³³ זה לזה³⁴ - טורפין מאיר ואילך מפל
11 צד³⁵. והוא הדין³⁶ בראובן ושמעון שמכר להן לוי
12 שדה אחת בשני שטרות, שטר של זה בחמשה
13 בניסן ושטר של זה בניסן סתם.

28) מעשה שהיה (שם צד:). 29) כן פסק רב יוסף, שם.
30) מהנכסים שמכר לוי מחודש אייר ואילך, שנשאר אחר
שגבה ראובן חובו. 31) בשעה שלוה לוי מראובן, היתה
לו שדה בת חורין - זו שגבה שמעון - ולא נשתעבדה השדה
שנמכרה אחר שעה זו. 32) צ"ל "ממני". פירוש, לו יש
הזכות לטרוף ממני, ולך אין זכות זו. 33) ייפוי כוח.
34) מלוה אחד לשני. 35) מכוחו של השטר שזמנו חמשה
בניסן או מכוחו של זה שזמנו ניסן סתם. 36) רש"י מפרש
את המעשה שבגמרא שם, בשטרי מכירה. רבינו פירש,
כנראה, בשטרי חוב. ומסביר השווה לזה דין מכר.

יום שלישי כ"א אדר ה'תש"פ

פרק אחד ועשרים

1) מבאר שבעל חוב גובה את השבח, ואיזה שבח גובה
ואיזה שבח אינו גובה.

14 א. בעל חוב² גובה את השבח³ שהשביח הלוקח⁴,
15 בין שהשביחו מחמת הוצאה⁵ בין ששביחו נכסים
16 מאליהן. אלא שאם שביחו מאליהן - טורף כל
17 השבח, ואם השביחו מחמת הוצאה - גובה חצי
18 השבח⁶. כיצד? ראובן שהיה לו חוב על שמעון
19 מאתם, ומכר שמעון ללוי שדה במנה, והוציא
20 עליה לוי הוצאות, והשביחה והרי היא שוה
21 מאתם, כשיבוא ראובן לטרף מלוי - טורף ממנה
22 במאה, וחמשים של חצי השבח. ואם השביחה
23 מחמת עצמה, כגון שהוקרה בדימים או עלו בה
24 אילנות - גובה את פלה. הורו חכמים גדולים⁷

2) ברייתא בבא מציעא טו. ובכמה מקומות. [במגיד-משנה
ציין המקור: מימרא של שמואל שם, "בעל חוב גובה את
השבח". העדפנו להסתמך על הברייתא משני טעמים, א.
ברייתא עדיפה; ב. הרשב"ם בבבא בתרא קנו: כותב
שלדעת שמואל גובה כל השבח, ואין הלכה כמותו.
3) כשהחוב הוא כנגד ערך השדה אחר שהשביחה (ראה
לקמן ה"ו בדין שדה אפותיקי). 4) כלומר, שהשביחה
השדה ביד הלוקח. 5) שהלוקח השקיע כסף כדי
להשביחה. 6) בבא בתרא קנו: (רבים חלקו על רבינו,
ודעתם שגם משבח בלי הוצאה אין בעל חוב גובה יותר
ממחצה) (בית יוסף' חו"מ סימן קטו בשם רבינו זרחיה
הלוי, הראב"ד והרשב"א. וכן פסק הרמ"א שם סעיף א. ראה
ש"ך שם ס"ק א' וס"ק ה). 7) שיטה זו מובאה ברי"ף
בבא מציעא פרק אלו מציאות, ודחה אותה מהלכה. נימוקו
יתבאר לקמן. 8) שדינו כגולן. 9) כמה הוא השבח

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום – יום שלישי כ"א אדר – ספר משפטים – הלכות מלוה ולוה קנז

מתוך מהדורת גושל עם רמב"ם לעם – מוסד הרב קוק

וכמה הוציא, ואם השבח יותר על ההוצאה - נוטל את ההוצאה, ואם ההוצאה יתירה - נוטל רק השבח. (10) ואם-כן השבח גדול מההוצאה בשיעור חמשים. (11) הלוקח. (12) נמצא שמחשבים ומחלקים ביניהם רק את השבח העודף על ההוצאה. (13) למעלה הערה ו כתבנו שהרי"ף דוחה שיטה זו. ונימוקו - שאין זה דומה ליורד לתוך שדה חבירו שלא ברשות, שדעתו ליטול מבעל השדה כשיצטרך להחזיר לו את השדה, אבל בנידון שלפנינו הלוקח סומך על אחריותו של המוכר, וחשב שאם יגבה בעל-חוב את השדה - יחזור ויגבה הכל ממנו, ולכן נוטל בעל-חוב גם את ההוצאה, והלוקח יגבה כל הפסדו מהמוכר. [בש"ך שם ס"י קטו ט"ז כתב, שבספר הרמב"ם עם מגדל-עוז הגירסא היא כשיטת הרי"ף, ומוסיף שגם רב האי גאון בספר 'מקח וממכר' שער כז דף כח פסק כשיטה זו. והכריע כן להלכה למעשה]. (14) הכסף ששילם בעד השדה. (15) כדין כל לוקח שבעל-חובו של המוכר טרף השדה שקנה. (16) ויש לשאול: אם ישנם נכסים שנמכרו אחר זמן המכירה ללוי, כיצד טרף בעל-חוב מלוי, הרי הוא יכול לטעון: הנחתי לך מקום לגבות? במגיד-משנה הרגיש בזה, ומבאר שהמדובר כשקנה שמעון אותם הקרקעות אחר שלוח מראובן, וחל עליהם השעבוד לפי שיטת רבינו (למעלה פ"ח ה"א) שהנכסים שקנה הלוי אחר ההלוואה אינם משועבדים לאותה ההלוואה, אם לא התנו בפירוש "דאקני". יתקיים איפוא הדין האמור כאן - כשלא התנו בהלוואה, והתנו במכירת הקרקע ללוי, או כשקנה הקרקעות אחר ההלוואה, ולפני שמכר אותה השדה ללוי ולא נשתעברו לראובן ונשתעברו ללוי. (17) משנה, גיטין מח: (18) חכמים תיקנו זאת מפני "תיקון העולם" (מונה מקובל בפי חכמי התלמוד להגדיר בו תקנות שמגמתן למנוע עוול בולט לאחד מבעלי הדינים כתוצאה מהחוק המקובל, שיגרורו לשיבוש יחסי משא ומתן וכדומה). (19) במשנה: "אין מוציאם לאכילת פירות וכו' מנכסים משועבדים", ומפרש שם רבינו, כיון שגזל שדה מליאה פירות, ואכל פירות שהוציאה - גובה הנגזל דמי הפירות מנכסים בני חורין בלבד, וכן כתב כאן. ורש"י שם מפרש, כגון שגזל שדה ומכרה, והלוקח זרעה והוציאה פירות, ובאה הנגזל וטרפה עם הפירות אחר שהחזיר ללוקח הוצאותיו, וחזר הלוקח ותובע מהגזלן את דמי השדה, וגם מותר דמי הפירות - מגבים לו דמי השדה גם מנכסים משועבדים של הגזלן, אבל דמי הפירות רק מבני חורין. (20) אלמנה ובנותיה מקבלות מזונות מנכסי המוריש. פרטי דיני המזונות - נתבאר במקומם בפרק טז מהלכות אישות. (21) הסכום אינו קצוב, ולא תיקנו שעבוד נכסים לתביעות שרמתן אינה ידועה וקצובה, שהרי הלוקח אינו יודע עד כמה עליו להזהר. נימוק זה אמרו רבי חנינא שם נ. ועולא נתן שם טעם אחר: "מפני שאין כתובין" פירוש, לא נכתבו בשטר מכר ולא בכתובת אשה, ובמסקנא (שם נא). אמרו שהנימוק שנוי במחלוקת בין תנא-קמא ורבי יוסי. וקיבל רבינו נימוקו של רבי יוסי, שהלכה כמותו בכל מקום אפילו נגד רבים (ראה עירובין מו:). (22) חכמים הקילו בכמה דברים את ההתחייבויות הנובעות מתנאי הכתובה, וזו אחת מהן (בכורות נב:). (23) תמיהה זו כוחה יפה לשתי השיטות

שנאמרו למעלה, בדין ניכוי ההוצאה מן השבח. (24) שהלוה כסף לשמעון. (25) שקנה משמעון השדה באחריות. (26) צ"ל: כנכסים. (27) יש לדון את השבח כנכס חדש של שמעון שבא לו אחר שלוח משניהם. (28) למעלה בפ"כ ה"א. (29) מזה שאמרנו, שהלוקח דינו כבעל-חוב של המוכר, והשבח נידון כאילו הוא נכס של הלווה-המוכר שהגיע לידו אחר המכירה - יוצא. (30) רבינו לשיטתו (למעלה פ"ח ה"א) שהנכסים הבאים ללווה אחר ההלוואה לא נשתעברו, אם לא הותנה בפירוש. (31) שוויה של השדה לפני שהשיבחה, היינו 150. (32) בהתאם לשיטת רבינו שנתבארה למעלה (פ"כ ה"ד) בדין חלוקה (ראה שם). (33) הלוקח שנעשה בעל-חוב של ראובן, אחר ששמעון ולוי טרפו השדה שקנה מראובן. מלשוננו של רבינו כאן יש ללמוד, שלא קיבל דעתם של חכמים גדולים, שמנכים את כל ההוצאה מן השבח ונותנים ללוקח, ואת מותר השבח מחלקים ביניהם, שהרי לפי שיטה זו אין חולקים את כל השלש מאות, וזה כדעת הש"ך שהבאנו למעלה (הערה יב). ולגירסת המגיד-משנה שם, שרבינו קיבל דעתם - מוכרחים אנו לקבל פירושו הדחוק כאן, שהשדה שוה עכשיו שלוש מאות, אחר ניכוי ההוצאה שהשקיע יהודה. (34) שם, היינו שבתחילה מחלקים שלשתם 75 בשוה, ונוטל כל אחד 25 ונסתלק שמעון שגבה כבר כל חובו, וחוזרים לוי ויהודה ומחלקים ביניהם את 75 הנותנים, ונוטל זה 37 וחצי, וזה 37 וחצי. (35) ממאה וחמישים של הקרן אינו נוטל כלום, אלא גובה כל הקרן מן המוכר, ומשתתף רק בשתי חלוקות האחרונות, היינו מחלוקה ראשונה נוטל 25, ומהשניה נוטל 37 וחצי - ביחד 62 וחצי; ולוי קיבל נוסף על כך עוד 75 מחלוקה ראשונה, ויצא לו סכום של 137 וחצי כמו שמשכס רבינו בסמוך.

- 1 ב. פל הפירות³⁶ שאכל הלוקח - אינן נטרפין ממנו.
- 2 אכל הפירות המחברין לקרקע³⁷, אף על פי שאינן
- 3 צריכין לקרקע, פוענבים שהגיעו להבצר - הרי פעל
- 4 חוב גובה מהן כמו שגובה מן השבח.

(36) בבא-מציעא יד: אמר שמואל, בעל-חוב גובה את השבח. ולמדו מדבריו: שבח אין (כן), פירי לא. ומבאר הרי"ף בהלכותיו שם, שהכוונה לפירות שאכל הלוקח או שנתלשו, אבל המחוברים לקרקע - גובה. (37) נראה, שרבינו למד זה מלשוננו של הרי"ף, שכתב שם: "אבל פירי דאיתנהו האידינא מיחברי בארעא, גבי להו בעל-חוב (פירות שהם עכשיו מחוברים בקרקע - בעל-חוב גובה אותם)", ואינו מחלק בין צריכים לקרקע ובין אינם צריכים. [רבה המבוכה בדין פירות שאינם צריכים לקרקע. בהלכות טוען ונטען פ"ה ה"ד פסק רבינו, שאם אינם צריכים לקרקע דינם כמטלטלין, וכן פסק גם בהל' מכירה פ"א ה"י לענין קנין ולענין אונאה. במגיד-משנה כאן ובהלכות מכירה פ"א ה"י, ובלחם-משנה פ"ב מהל' שכירות ה"ד נדחק ליישב את הסתירות הללו. אולם רבינו עצמו בפירושו לשבועות מב: מבאר שיטתו, וביאורו מסלק את כל הסתירות והקושיות. במשנה שם חולקים רבי מאיר וחכמים בדין שומר שקיבל פירות מחוברים לשמירה, ומודה במקצת התביעה. רבי מאיר אומר: דינם כמטלטלין ומחויב שבועה, וחכמים

14 תִּנְאִי זֶה - אֵינוֹ גּוֹבֵה מִשְׁבַּח שֶׁהַשְּׂבִיחַ בְּהוֹצָאָתוֹ
15 פְּלוֹם.

(38) ב"מ טו. (39) בגמרא שם, אמר רבא סתם שאין בעל-חוב גובה את השבח ממתנה, וכתב הרי"ף שם: "ומסתברא דהאי שבחא דלא גבי ממתנה - שבחא דאתי מחמת הוצאה הוא, אבל שבחא דאתי ממילא טריף (מתקבל) על הדעת שהשבח שאינו גובה ממתנה - שבח הבא מחמת הוצאה הוא, אבל שבח הבא מאילו - טוריף". ורבינו קיבל סברתו. והראב"ד בהשגותיו כאן מסכים לדבריו. (40) שנתבאר למעלה בהלכה א, שגובה חצי השבח אחר ניכוי ההוצאה. (41) כששבחה מחמת הוצאה. (42) נימוק זה נתבאר בגמרא, שם. (43) שבעל-חוב יקח גם השבח. (44) את התנאי הזה בשטר. (45) וכל דבר שבממון שנתקבל כמנהג קבוע - מחייב את שני הצדדים, אפילו כשלא התנו כן בפירוש. למעלה בהלכה א ביאר רבינו, למה אינו גובה את כל השבח.

16 ד. וְכֵן יְתוּמִים⁴⁶ שֶׁהַשְּׂבִיחוֹ הַנֶּכְסִים - אֵין פֶּעַל חוֹב
17 גּוֹבֵה מִן הַשְּׂבַח פְּלוֹם. אָבֵל אִם שָׁבְחוּ נֶכְסִים
18 מֵאֲלֵיהֶן - גּוֹבֵה אֶת הַשְּׂבַח פְּלוֹ.

(46) רבינו מדמה יתומים למקבל מתנה, מפני שאין להם על מי לחזור ולגבות מה שנטל, וגם לא קיבלו תנאי שכזה. ובהגהות מיימוניות כאן אות ה כתב, שרבינו למד זה מגמרא ב"מ קי. שאלו שם: יתומים אומרים: אנו השבחנו, ובעל-חוב אומר: אביכם השבית, על מי להביא ראיה? יוצא מזה, שאין גובים משבח שהשביתו יתומים. וה'תוספות' ב"מ שם ד"ה בעל חוב, ובבכורות נב. ד"ה והאמר, כתבו שבעל-חוב גובה השבח מן היתומים, מפני שהם "כרעי דאבוהון" (ירך אביהם) וחובותיו של האב עוברים אליהם, ודחו את הראיה שהבאנו בשם הגהות מיימוניות. (במגיד-משנה כתב, שדעת הרי"ף כרבינו, ולא גילה מקומו. ראה לחם-משנה כאן, וש"ך חור"מ סי' קטו ס"ק לא).

19 ה. פֶּעַל חוֹב שֶׁטָּרַף בְּחוֹבוֹ מִיַּד הַלּוֹקֵחַ מֶה שֶׁרָאוי
20 לוֹ מִן הַקֶּרֶן וְחֲצִי הַשְּׂבַח - רֹאִין הַנִּשְׁאָר מִן
21 הַקֶּרֶקֶע: אִם יֵשׁ בוֹ תַעֲלָה⁴⁷ לַלּוֹקֵחַ⁴⁸, כְּגוֹן שֶׁנִּשְׁאָר
22 לוֹ בְּשִׁדָּה בֵּית תַּשְׁעָה קַבִּין⁴⁹, וּבִגְגָה בֵּית חֲצִי קַב⁵⁰
23 - יִשְׁתַּתְּפוּ בָּהּ שְׁנֵיהֶם⁵¹; וְאִם לֹא נִשְׁאָר לוֹ דָּבָר
24 שֶׁאֵלּוֹ יִחַלֵּק יִהְיֶה שֵׁם פְּלוֹ עָלָיו⁵² - נוֹתֵן לוֹ פֶּעַל
25 חוֹב אֶת דָּמָיו⁵³.

(47) תועלת. (48) חלק השדה שנשאר ביד הלוקח, ראוי לעיבוד להוציא פירות. (49) אפשר לזרוע בה תשעה קבים תבואה, שהם סאה וחצי. (הקב הוא ארבעה לוגים, והלוג שש ביצים בינוניות). (50) חלקת קרקע קטנה כזו, מספיקה לגינה. (51) כלומר, ויחלוק את השדה, ואין האחד מהם יכול לכופר את השני למכור לו את חלקו או לקנות ממנו. (52) משנה בבבא-בבא-בבא: "זה הכלל, כל שאילו יחלק ושמור עליו - חולקין". פירוש, אם שנים שותפים בדבר אחד, וכשיחלקו את הדבר לשני חלקים, יקרא כל חלק כשם הדבר השלם - אז יכול כל שותף לדרוש חלוקה ממש. ומלמדנו

אומרים שהם כקרקע ואין נשבעים על הקרקעות. ובגמרא שם מג. פירשו שמחלוקתם בענבים העומדים ליבצר. וכתב שם רבינו: "מחלוקת חכמים ורבי מאיר היא בענבים העומדים להיבצר (שאינם צריכים לקרקע - המפרש) והלכה כחכמים, אבל כשימסרו לו בתורת שמירה ולענין מקח וממכר ודיני ההונאה (גירסת הש"ך חור"מ סי' צה ס"ק ט) והודייה במקצת כשהיה עיקר התביעה שלא בתורת שמירה, העיקר המכוון אליו שהם במטלטלין, שכל העומד ליבצר ככצור דמי, ושמור זה הלשון". וביאר הש"ך שם שהמלה "אבל" מתפרשת כאן כמו: במה דברים אמורים (אבל זה נאמר רק), ואומר רבינו, שלא אמרו שהם כקרקע אלא כשנסמרו הפירות בתורת שמירה, אבל בענינים אחרים שמנה שם, וביניהם גם הודאה במקצת במלוה - דינם ככצורות (כנראה כוונתו שגם חכמים מודים בזה). והש"ך ממשיך ומבאר, שדבריו הם לפי שיטת רבו רבי יהוסף הלוי, הובאה ב'טור' שם שמנמק את ההבדל בין שמירה ובין דין אונאה ושבועה וכיוצא בהן, ואומר: "כאן גבי שומר לא ככצורות דמיון, כיון דלשמירה הן כשהן מחוברין לקרקע וכו', דהא לא למיתלשניהו מסריניהו ניהליה (שהרי לא כדי לתלשם מסרם לידו, אלא לשמרם כמו שהם)". ומחדש הש"ך (שם בסי' קטו ס"ק יח), שבעל-חוב הבא לטרוף את השדה עם הפירות - יש לדונו כשומר, שהרי אינו בא לתלוש את הפירות אלא ליטלם כמו שהם, ויכול לומר ללוקח: אין זה ענין מה אעשה עם הפירות אחר שיגיעו לידי, עכשיו איני תולש אותם. ובהתאם לשיטה זו פסק רבינו כאן, שאפילו אינם צריכים לקרקע - דינם כקרקע. ובמכירה וכן באונאה, פסק שדינם כמטלטלין. על פירושו הנפלא הזה של הש"ך עלינו להוסיף עוד, שבהל' טוען ונטען שם התכוון רבינו להודאה במקצת במלוה ולוה, ולא בשומר. והרמב"ן חולק על רבינו, ודעתו שאם אינם צריכים כלל לקרקע - הרי הם כמטלטלין, ולא אמרו "לאו ככצורות דמיון" אלא כשהקרקע תוסיף להשביחם קצת. וכן מפרש הרמב"ן גם דעת רש"י. ורבינו זרחיה הלוי והרשב"א מרחיקים לכת וסוברים, שאפילו הצריכים לקרקע אין בעל-חוב גובה אותם בחובו אלא נוטלם ומשלם דמיהם ללוקח (מגיד-משנה).

1 ג. מִתְּנָה³⁸ שֶׁשְּׂבַחָהּ מִחֲמַת הוֹצָאָה - אֵין פֶּעַל חוֹב
2 גּוֹבֵה מִשְׂבַּחָהּ פְּלוֹם, אֲלֹא רֹאִין כִּמְהָ הֵיחָה שְׁוֹה
3 בְּשִׁעַת מִתְּנָהּ וְגוֹבֵה. וְאִם שְׂבַחָהּ מֵאֲלֵיהָ - פֶּעַל חוֹב
4 גּוֹבֵה אֶת פְּלָה³⁹. וְאִם קָבַל הַנוֹתֵן אַחֲרֵיכֵן הַמִּתְּנָה -
5 הֵרִי פֶּעַל חוֹב גּוֹבֵה מִמֶּנָּה אֶת הַשְּׂבַח כְּדֶרֶךְ שְׁגוּבִין
6 מִן הַלְקוּחוֹת⁴⁰. וְלִמָּה יִטָּרֵף פֶּעַל חוֹב חֲצִי הַשְּׂבַח
7 מִן הַלּוֹקֵחַ⁴¹ וְלֹא יִטָּרֵף מִמֶּנָּה מִתְּנָה פְּלוֹם? מִפְּנֵי⁴²
8 שֶׁהַמוֹכֵר כּוֹתֵב לַלּוֹקֵחַ בְּשִׁטְר מְכִירָה: שְׂאֲנִי מִחֵיב
9 לָךְ בְּקֶרֶן וּבְעֶמֶל שֶׁתַּעֲמַל וּבְשְׂבַח שֶׁתַּשְׂבִּיחַ, וְעַלִּי
10 אַחֲרֵיכֵן הַכֹּל; וְרָצָה הַלּוֹקֵחַ וְקָבַל דָּבָר זֶה⁴³, שֶׁהִרִי
11 הַלּוֹקֵחַ יָרַד עַל תְּנָאִי זֶה, שְׂאֵם יִלְקַח מִמֶּנּוּ הַשְּׂבַח
12 יִחְזֹר עַל הַמוֹכֵר. וְאִפְּלוֹ לֹא פְתַב⁴⁴ - כְּבָר נוֹדַע שְׁוֹה
13 דִּין הַמוֹכֵר עִם הַלּוֹקֵחַ⁴⁵. אָבֵל הַמִּתְּנָה, שְׂאֲנִי שֵׁם

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - יום רביעי כ"ב אדר - ספר משפטים - הלכות מלוה ולוה קנט

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

הרי"ף שם. כנראה מסביר עצמו אמר רבינו שאפילו בטוען טענת 'שמא' מחויבים היורשים להביא ראייה שהם השביחו. (68) ואם לא הביאו ראייה, גובה המלוה את השבח. וטעמו של דבר אמרו שם בשם רבי יוחנן: שדה המושעבדת ועומדת לגוביינא, הרי היא לענין זה כאילו נכנסה כבר לרשות המלוה, ואין להוציאה מידו בלי הוכחה ברורה. לקמן יבואר, שזה נאמר בשדה אפותיקי, אבל כשלא עשאה אפותיקי - הרי היא בחזקת היתומים, ולכן על בעל-חוב להביא ראייה. (69) כשההוצאה יתירה על השבח, מובן מאליו שאינם נוטלים יותר מהשבח, וכשהשבח יתר על ההוצאה - יכול בעל-חוב לטעון: השבחתי שדה שלי ואני נוטל את השבח, ומחזיר את ההוצאה שגרמה לשבח. (70) משלם ליתומים דמים, ואינם יכולים לדרוש חלק השדה כשיעור הכסף המגיע להם. (71) נמשך גם לדין הבאת ראייה (כן משמע מלשונו של המגיד-משנה). וכן דעת הרמב"ן והרשב"א, מפני ששעבוד גרידא אינו מוציא את השדה מחזקת היתומים. (72) כלומר, כל השבח, כמבואר למעלה בה"ד, שבעל-חוב אינו גובה כלום מהשבח שהשביחו יתומים בהוצאותיהם. [במגיד-משנה מבאר, שלדעת רבינו לא אמרו נוטלים הפחות שבשניהם אלא כשהחוב הוא כנגד השדה ושבתה, אבל כשאינו גדול מן הקרן אין בעל-חוב נוטל בשבח כלום, אפילו מן שדה אפותיקי, בניגוד לשיטת הרי"ף ורב האי גאון, שגם במקרה זה נוטלים הפחות שבשניהם מפני שהוא טוען: שדה שלי השבחתי. ולשיטתם, יפה כוחו של המלוה בהשביחו יתומים מהשביח הלוח עצמו. ומובן, שאז יטענו יתומים: אבינו השביח, ואין לך יותר מערך החוב, והוא יטעון: אתם השבחתי (ראה 'בית יוסף' חו"מ סי' קטו שהשיג על המגיד-משנה)].

יום רביעי כ"ב אדר ה'תש"פ

פרק שנים ועשרים

(1) מבאר סדר גביית החוב ודיני אדרכתא ודיני טירפא ודיני שומא.

- 19 א. סדר גביית החוב כף הוא: כשיביא המלוה שטר
- 20 לבית דין ויתקיים² - אומרים ללוה: שלם. ואין
- 21 יורדין לנכסיו³ תחלה עד שיתבענו⁴. ואם טעה הדין
- 22 והוריד המלוה לנכסיו לזה קדם שיתבענו - מסלקין
- 23 אותו⁵. אמר הלוה: הריני משלם, קבעו לי זמן כדי
- 24 שאלוה מאחר או אמשכן⁶ או אמכר ואביא המעות
- 25 - קובעין לו זמן שלשים יום. ואין מחזקין אותו
- 26 לתן משכונ⁷; שאילו היו שם מטלטלים - מיד היו
- 27 בית דין גובין מהם⁸. ואם רצה המלוה להחרים על
- 28 מי שיש לו מעות או מטלטלין ומפליג אותו
- 29 בדברים - הרי זה מחזקין¹⁰. ואין מחזקין הלוה
- 30 להביא ערב עד שיתן. שלמו השלשים ולא הביא -
- 31 בית דין פותבין אדרכתא¹¹. וכן אם אמר בתחלה
- 32 פשתבעו: איני משלם - פותבין אדרכתא על נכסיו
- 33 מיד¹², ואין קובעין לו זמן. וכן אם אין שם אלא

רבינו, שקרקע קטן מבית תשעה קבים - אינו נקרא שדה. וגינה פחותה מבית חצי קב - אינה נקראת גינה. ולמד זה ממשנה הנ"ל. (53) מקור דין זה ברי"ף ב"מ טו: ושם נאמר: שקיל ליה לרמיה מבעל-חוב (לוקח דמיו מבעל-חוב). משמע שרצונו של הלוקח קובע, רצה לוקח קרקע, רצה לוקח כסף. וכן מבואר ב'טור' חו"מ סי' קטו. אולם רבינו שינה הלשון, וכתב: "נותן לו בעל-חוב את דמיו", ומשמע לכאורה שכופה את הלוקח לקבל מעות. וב'שולחן ערוך' שם ס"ב מביא דברי רבינו כלשונו כאן, והרמ"א מוסיף "אם ירצה הלוקח". ונראה שאינו חולק אלא מבאר, ומתקבל על הדעת שגם דברי רבינו יתבארו כך.

- 1 ו. היתה השדה⁵⁴ אפותיקי⁵⁵ - בעל חוב נוטל את
- 2 פלה⁵⁶, ורואין חצי השבח הנשאר ללוקח⁵⁷: אם
- 3 היה חצי השבח יתר על ההוצאה - נוטל ההוצאה⁵⁸
- 4 מבעל חוב⁵⁹, שהרי אומר לו בעל חוב: שדי היא
- 5 שהשביחתי⁶⁰, והנשאר לו⁶¹ מן השבח⁶² נוטל מן
- 6 המוכר; ואם היה חצי השבח פחות מן ההוצאה -
- 7 אין לו מן הטרורף אלא דמי חצי השבח⁶³, וחוזר
- 8 וגובה מן המוכר חצי השבח שנטרף בלכד⁶⁴.

(54) ב"מ טו. (55) כגון שאמר לוה למלוה: לא יהא לך פרעון אלא משהד זה (ראה למעלה פ"ח ה"ג). (56) עם השבח, שהרי היא כקנויה לו. והמדובר כשהשדה לפני שהשביחה אינה שוה יותר מהחוב. (57) המגיע ללוקח, כפי שנתבאר למעלה בתחילת ה"א. (58) על כל ההוצאה. משמע שבעל-חוב נוטל חצי השבח הראשון בלי ניכוי חלק ההוצאה, ובזה יפה כוח אפותיקי מכוח שעבוד רגיל. (59) ולא את חצי השבח. (60) ודין כיורד לתוך שדה חבירו והשביחה - שמחזיר לו ההוצאה בלכד. (61) ללוקח. (62) מכל השבח, אחר ניכוי ההוצאה שנטל מבעל-חוב. (63) מאותו נימוק. (64) כלומר, החצי שלא החזיר לו בעל-חוב. ובכן קיבל כל השבח. [תמיהות רבות מצאו ראשונים ואחרונים בהלכה זו, ובראשם הראב"ד בהשגותיו, ולא עלה בידם ליישבה. ומעניין שהראב"ד נמנע כאן להשתמש בסגנון השגה חריף, אלא משער שטעות סופר כאן. ונראה שבהסתמך על השערות - השמיט מרן ב'שולחן ערוך' את ההלכה הזו].

- 9 ז. בעל חוב⁶⁵ שפא לטרף מן היתומין, יתומים
- 10 אומרים: אנו השפחנו⁶⁶, ובעל חוב אומר: שמא
- 11 אביכם השפית⁶⁷ - על היתומים להביא ראיה⁶⁸.
- 12 הביאו ראיה שהם השפיתו - שמין להן את השבח
- 13 ואת ההוצאה, ונוטלין הפחות שבשניהם⁶⁹, ומעלה
- 14 אותן בדמים⁷⁰. במה דברים אמורים⁷¹? בשעשה
- 15 שדה זו אפותיקי; אבל אם לא עשה אפותיקי, אם
- 16 רצו היתומין לסלק בעל חוב בדמים - מסלקין
- 17 אותו, ואם רצו - נוטלין מן הקרקע שעור שבח
- 18 שלחן⁷².

(65) ב"מ קי: (66) השקענו הוצאות והשביחה. (67) בגמרא שם אמרו: "אומר אביכם השביח", וכן כתב גם

1 מְלוּהָ עַל פָּה¹³ או שְׁהוּדָה¹⁴ - פּוֹתֵבִין אֲדִרְכָּתָא עַל
2 נִכְסֵי בְנֵי חוּרִין¹⁵ שְׁיֵשׁ לוֹ.

~ נקודות משיחות קודש ~

"סדר גביית החוב כך הוא."

"אין יורדין לנכסיו תחילה עד שיתבענו, ואם טעה הדיין... מסלקין אותו"

ידועה דרשת חז"ל על הפסוק "מגיד דבריו ליעקב חוקיו ומשפטיו לישראל" מה שהוא עושה הוא אומר לישראל לעשות. ומפורש בגמרא בבא-בתרא "מאי דכתיב במלוה ה' חונן דל, אלמלא מקרא כתוב אי אפשר לאומרו כביכול, "עבד לזה לאיש מלוה". ובשו"ע אדמו"ר הזקן כתב שזה עיקר באמונה "בשגם אנו מאמינים בני מאמינים שהצדקה אינה אלא הלוואה לקב"ה כדכתיב מלוה ה' חונן דל, וגמולו ישלם לו בכפליים בעולם הזה.

וסדר גביית החוב כך הוא שצריך שיתבענו תחילה, שלאחרי כל הכוונות שבגלות, צריכים ישראל לתבוע את ביטול הגלות בפשטות, ובלשון הכתוב "עד מתי אלקים יחרף צר" "אשר חרפו עקבות משיחך".

ואין צורך להאריך ולבאר גודל ההכרח, שהרי זה עניין הנוגע לכל אחד ואחד מישראל ונוגע גם לקב"ה בעצמו שהרי "שכינתא בגלותא" וגאולת השכינה תלויה בגאולתם של ישראל, שנאמר "ושב ה' אלקיך את שבותך" ופירש רש"י, שהיה לו לכתוב והשיב, אלא כיון שהשכינה שרויה עם ישראל בצרת גלותם וכשנגאלין הכתיב גאולה לעצמו". הדבר היחיד שמעכב עדיין את הגאולה הוא שכל בני ישראל יבקשו וידרשו ויתבעו מהקב"ה להביא את הגאולה האמיתית והשלימה.

(על פי י"ן מלכות ספר משפטים סימן יב.)

(2) בית דין יאשר חתימת העדים. (3) בית דין אינו יורד לנכסי הלווה - בין לקרקע ובין למטלטלין - כדי להגבות מהם פירעון החוב. (4) שהמלוה יבוא לבית הדין ויבקש הגבייה. (5) מרחיקים את המלוה מאותם הנכסים. בבבא בתרא קעד. מסופר מעשה שהיה וסילקו רב חנין. ונימקו שם: שנכסי הלווה דינם כערב ואין גובים מן הערב תחילה (לפני שתבע את הלווה עצמו). (6) מקור הדינים שבהלכה זו בתשובות הרי"ף (מגיד משנה). (7) קרקע שלי. (8) מטלטלין. (9) לגביית קרקע נותנים זמן, שהרי הגבייה על ידי בית דין טעונה הכרזה ושומא וזה ימשך גם כן זמן מסוים, אבל מטלטלין שמים לו מיד. (10) חרם סתם מבלי להזכיר את שם הלווה. חרם זה הוא תקנת הגאונים ולא נזכר בגמרא. (11) בית דין כותבים ייפוי כוח למלוה לתפוס שדותיו של הלווה. בעל התרומות שער ג מפרש ש"אדרכתא" הוא מלשון "דורך", שנותנים רשות למלוה להיות דורך ושליט על נכסי הלווה. ורש"י פירש: רשות לדרוף ולהשיג מלשון המקרא (שופטים כ. מג): הדריכוהו (בית יוסף חושן-משפט סי', צח). והרמ"א שם סעיף ה

אומר, שמדריכים את המלוה שיגבה חובו מנכסי הלווה. נוסח האדרכתא - לקמן הלכה ו. (12) בבא קמא קיב: (13) בעדים. (14) הלווה בנכונותה של התביעה. (15) שלא נמכרו ולא נשתעבדו לאחרים. נתבאר כבר שמלוה על פה אין גובים מנכסים משועבדים.

ב. טען¹⁶ ואמר: שְׁטַר זֶה שְׁנִתְקַיֵּם בְּפָנֶיכֶם מְזִיף¹⁷ הוא, אֲנִי אֶבְיֵא רְאִיָּה וְאֶבְטְלֶנּוּ, וְהָעֵד בְּמָקוֹם פְּלוֹנִי, וְהֵם פְּלוֹנִי וּפְלוֹנִי¹⁷: אִם נִרְאָה לְדִינִין שְׁיֵשׁ מִמֶּשׁ בְּדִבְרֵי - קוֹבְעִין לוֹ זְמַן¹⁸ לְהֵבִיא עֲדִי; וְאִם נִרְאָה לָהֶם שְׁאִינוֹ בָּא אֵלָא בְּעִלְיָלוֹת דְּבָרִים וּבְטַעֲנוֹת שֶׁל דִּפִּי - אוֹמְרִים לוֹ: שְׁלֵם, וְאַחֲרַיָּךְ אִם יֵשׁ לוֹ רְאִיָּה יִחְזֹר¹⁹. וְאִם הָיָה הַמְלוּה אֶלֶם²⁰, וְשָׁמָּה אֵינּוּ יָכוֹל לְהוֹצִיא מִדֵּי - מְנַחֵין עַל יְדֵי שְׁלִישׁ²¹.

(16) מימרא של רבא שם. (17) רבא אמר סתם: טען הלווה אביא עדים שהשטר מזויף ולא התנה שצריך להודיע שמות העדים ומקומם. נראה שרבינו למד זה מהפיקסא הראשונה של מאמר רבא: "מקיימין את השטר וכו' ואפילו עומד וצוח". פירוש, אפילו הנתבע טוען שהשטר מזויף אין שומעים לו. ורבא ממשיך ואומר, שאם טען תנו לי זמן שאברר בעדים שהשטר מזויף - נותנים לו, והרי גם ברישא המדובר כשאומר שיוכיח הזיוף, שאם לא כן הדבר פשוט, שאין כל ערך לצווחה שלו במקום עדי קיום. ולפיכך פירש רבינו את הטענה "מייטניא סהדי (אביא עדים)" כשפירש שמותם ומקומם. (18) לפי ראות עיני הדיינים. ובטור חושן משפט סימן צח כתב, שנותנים לו זמן שלוש שנים יום. (19) יחזיר לו המלוה מעותיו. (20) אדם תקיף. (21) ונותנים לו זמן שלוש שנים יום (רמ"א שם סעיף ד). וכל זה כשנראה לדיינים שאין ממש בדבריו, אבל כשנראה להם שיש בהם ממש - נותנים לו זמן תשעים יום (בית יוסף שם בשם בעל התרומות שער ג). [בבעל התרומות (ויניציאה תקסט) שער ג חלק ז אות ד כתוב, שבמלוה גבר אלים דוחים כתיבת אדרכתא עד שנים עשר חודש כפי מעשה של רבינא בבבא קמא שם. אמנם הסגנון לא ברור כל כך ואפשר שהכוונה לעניין הודעה ללווה (ראה לקמן הלכה ד והלכה ה)].

ג. קָבְעוּ²² לוֹ זְמַן לְהֵבִיא רְאִיָּה וּלְבַטֵּל הַשְּׁטָר²³, וְהָגִיעַ הַזְמַן וְלֹא בָּא - מְמַתִּינִין לוֹ שְׁנֵי וַחֲמִישֵׁי וְשְׁנֵי²⁴. לֹא בָּא - פּוֹתֵבִין עָלָיו פְּתִיחָא²⁵ וּמְשַׁמְתִּין²⁶ אוֹתוֹ, וּמְמַתִּינִין לוֹ וְהוּא בְּנִדְיוֹ תִּשְׁעִים יוֹם²⁷: שְׁלֹשִׁים רְאשׁוֹנִים - שְׁמָא טוֹרַח לְלוֹת; אֲמָצְעִים - שְׁמָא הוּא טוֹרַח לְמַכּוֹר²⁸; אַחֲרוֹנִים - שְׁמָא הִלָּקַח מִמֶּנּוּ טוֹרַח לְהֵבִיא מְעוֹת. שְׁלֹמֹה תִּשְׁעִים יוֹם וְלֹא בָּא - בֵּית דִּין פּוֹתֵבִין לוֹ אֲדִרְכָּתָא עַל נִכְסָיו, וּמְתִירִין לוֹ נְדִיווֹ.

(22) בבא קמא שם. (23) המדובר כשיש ממש בדבריו ובעל החוב אינו אדם תקיף. (24) בתי דין יושבים ביום שני וחמישי בשבוע. ממתנים ללווה שלוש ישיבות שמה יבוא וישלם. (25) שם. רש"י מפרש: שטר שמתא (נידיו). ונראה

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - יום רביעי כ"ב אדר - ספר משפטים - הלכות מלוה ולוה קסא

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

בדין כף וכף, ולא נתן לו מעצמו, וכתבנו לו
אדרכתא זו על שדה פלונית שלו. ואחר כך שמין
לו שלשה⁴³ מאותה שדה כנגד חובו⁴⁴. ומכריזין
עליה⁴⁵ כפי מה שיראו⁴⁶, עד שיפסקו המוספיין.
ומורידין אותו בחובו לחלק ששמו אותו⁴⁷. וקורעין
שטר החוב⁴⁸, אם היה שם שטר. ואם לא היה לו
נכסים בגי חורין - פותבין האדרכתא כף: איש
פלוני נתחייב לפלוני כף וכף בשטר חוב שיש בידו,
ולא נתן לו חובו, ולא מצאנו לו נכסים בגי חורין,
וכבר קרענו לשטר⁴⁹ שהיה לו עליו, ונתנו לפלוני
רשות לדרש ולחקר ולהיות ידו נטויה על כל
הנכסים שימצאו לו, וכל קרקעות שמכר מזמן
פלוני⁵⁰ והלאה יש לו להפרע לגבות חובו מן הכל.
42) כותבים בשטר. (43) בני אדם בקיאים במחירי קרקע.
44) קובעים שטח הקרקע שערכו שווה לסכום החוב.
45) מכריזים ומפרסמים ששדה זו עומדת למכירה, אולי
יבואו קונים ויוסיפו על השומא. (46) בהלכה ט יתבאר,
שבנכסים משועבדים מכריזים שלשים יום, ומשמיענו רבינו
כאן שבנכסים בני חורין אין זמן קצוב אלא הדיינים קובעים
בכל מקרה ומקרה מתי פסקו הסיכויים שיבואו קונים
חדשים ויוסיפו על המקח. (47) כלומר, אם לא באו קונים
במחיר ששמו שלוש הבקיאם - נותנים הדיינים למלוה
את החלק ששמו ובזה נפרע כל החוב, ואם נמצאו קונים
כפי השומא או למעלה מן השומא מוכרים להם את השדה
ומשלמים למלוה את חובו, והיתר - כשהוסיפו על השומא
- לבעל השדה (מגיד משנה). (48) בבא בתרא קסט. כדי
שלא יפנה המלוה לבית דין אחר ויתבע החוב פעם שנייה.
49) שם. (50) מזמן הכתוב בשטר.

ז. ואחר שפותבין אדרכתא זו, הולך המלוה
ומחפש. אם מצא לו נכסים בגי חורין - שמין לו
מהן. מצא לו נכסים משעבדין מאחר זמן שטרו -
טורף מהן⁵¹. וקורעין שטר האדרכתא⁵², וכותבין לו
שטר הטורףא.
51) המונח "טורף" מגדיר גביית קרקע מייד הלוקח מן
הלווה (ראה מגיד משנה). (52) שם. מאותו הנימוק
שאמרנו בקריעת השטר.

ח. פיצד פותבין? איש פלוני בן פלוני זכה בדין
לטרף בחוב שפלוני חייב לו, שהוא כף וכף, משדה
פלונית שלקח פלוני בכף וכף מזמן פלוני. וכבר
קרענו האדרכתא⁵³ שהיתה בידו, והרשינוהו לטרף
מזה בכף וכף.
53) בספרים שבידינו (בבא בתרא קסט). גירסא אחרת ולפיה
טירפא קודמת לאדרכתא.

ט. ואחר שפותבין הטורףא לטרף, מורידין שלשה
בקיאים לאותה שדה, ושמין לו ממנה⁵⁴ כשעור
חובו כפי מה שראוי לו מן הקרן וחצי השבחה, כמו

שגם רבינו התכוון לכך (ראה פרק כ"ה מהלכות סנהדרין
הלכה ה). (26) נידוי ושמתא היינו הך ודיניהם מבוארים
בהלכות תלמוד תורה פרק ז. (27) גמרא שם. (28) כשלא
מצא ללוות הוא מחפש קונה לקרקעותיו.

ד. אין פותבין²⁹ אדרכתא עד ששולחין ומוריעין
לו. והוא שיהיה קרוב לבית דין מהלך שגי ימים³⁰
או פחות; יתר על זה³¹ - אין צריכין להודיע³².
במה דברים אמורים? פשהיה כל התשעים יום
נשטט³³ ואומר: עתה אביא ראיה ואבטל השטר;
אבל אומר: איני בא לבית דין - מיד פותבין אדרכתא
על נכסיו, בין על הקרקעות בין על המשטליין³⁴.
וכן אם היה השטר על הפקדון³⁵ - אין ממתינין לו
תשעים יום, אלא פותבין אדרכתא על נכסיו מיד³⁶.

(29) שם. (30) בגמרא מפרש, כדי שהשליח יספיק ללכת
ולהודיע ללווה, שבית דין החליט לכתוב אדרכתא ויוכל
לבוא לשיבה הקרובה של בית הדין ויסדר טענותיו, אם יש
לו מה לטעון או ישלם. (31) כשהלווה נמצא במקום רחוק
יותר ממהלך שני ימים. (32) מכיוון שהמתינו לו כבר
תשעים יום ולא בא. [בגמרא שם אמרו, שרבינא עשה
מעשה במלוה גבר אלים, שקשה להוציא מידו והאריך זמן
ההודעה עד שנים עשר חודש. ופליאה היא, שרבינו השמיט
לגמרי דין גבר אלים לעניין הודעה]. (33) משתמט ודוחה
מיום ליום ואינו מתנגד בגלוי לצו בית הדין. (34) ראה
הלכה ה. (35) נתבע להחזיר דבר שהופקד אצלו.
(36) הלוואה ניתנה להוצאה ואפשר שאין ללווה מעות
שלם, ולפיכך נותנים לו זמן לטרוח ולמצוא כסף בהלוואה
או על ידי מכירת נכסים. אבל פיקדון, ניתן לשמירה ואסור
לנפקד להשתמש בו, ועליו להחזירו מייד כשהמפקיד בא
ותובע. ואם הוא טוען: איני זוכר היכן הנחתי פקדונך דינו
כפושע וחייב לשלם מייד, כמבואר בהלכות שאלה ופיקדון
פרק ד הלכה ז.

ה. זה שאמרנו, שאם לא בא בסוף התשעים פותבין
אדרכתא - על הקרקעות; אבל על המשטליין³⁷,
אפילו אחר תשעים יום, כל זמן שהוא אומר: עתה
אביא ראיה ואבטל השטר³⁸ - אין מורידין המלוה
למשטליין, שמא יאכל אותם, ויביא זה ראיה
ויבטל השטר, ולא ימצא מה יטל. ואפילו היה
למלוה קרקע³⁹, שמא תכסיה⁴⁰ או תשתדף⁴¹.

(37) בבא קמא שם. (38) ואינו מתחצף לסרב לפקודת בית
הדין. (39) ויוכל לגבות ממנה. (40) תכחש ולא תוציא
פירות. (41) תתייבש ברוח מדבר עז (מלשון המקרא -
בראשית מא, ו - ו ושדופות קדים). בהלכה הקודמת באומר
איני בא לבית דין אמרנו שכותבים אדרכתא גם על
משטליין ואין חוששים שמא יאכלם המלוה, משום שאין
עושים תקנה לטובת סרבנים מתחצפים.

ו. פיצד פותבין האדרכתא? אם לנכסים בגי חורין
הורידוהו - אמרים⁴²: איש פלוני נתחייב לפלוני

קסב שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - יום רביעי כ"ב אדר - ספר משפטים - הלכות מלוה ולוה

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

- 1 שְׁבָאֲנוּ⁵⁵. וּמִכְרִיזִין עָלֶיהָ שְׁלֹשִׁים יוֹם⁵⁶, כִּדְרָךְ
- 2 שְׁמִכְרִיזִין עַל נִכְסֵי יְתוּמִים.

- 18 בָּהּ: קְרַעְנוּהָ לְאֲדָרְכָתָא - אֵינָה טְרַפָּא. וְכָל שׁוּמָא⁵⁹
- 19 דְּלֹא פְתוּב בָּהּ: קְרַעְנוּהָ לְטְרַפָּא - אֵינָה שׁוּמָא.

67) בבא בתרא קסט. 68) שאם לא קרעו את השטר יוכל המלוה ללכת לבית דין אחר ולגבות פעם שנייה. 69) ראה למעלה הלכה י"א. מובן, שלדעת האומרים שאין כותבים שטר שומא בפני עצמו אלא כוללים את השומא בשטר ההורדה - הכוונה כאן לשטר ההורדה.

- 20 יד. שְׁלֹשָׁה⁷⁰ שְׁיָרְדוּ לְשׁוֹם, אֶחָד אוֹמֵר בְּמָנָה⁷¹
- 21 וּשְׁנַיִם אוֹמְרִים בְּמָאתַיִם, אוֹ אֶחָד אוֹמֵר בְּמָאתַיִם
- 22 וּשְׁנַיִם אוֹמְרִים בְּמָנָה - פְּטֹל יָחִיד בְּמַעֲשֵׂוֹ⁷². אֶחָד
- 23 אוֹמֵר בְּמָנָה, וְאֶחָד אוֹמֵר בְּשְׁמוֹנִים, וְאֶחָד אוֹמֵר
- 24 בְּמֵאָה וְעֶשְׂרִים - נִדּוֹן בְּמֵאָה⁷³. אֶחָד אוֹמֵר בְּמֵאָה,
- 25 וְאֶחָד אוֹמֵר תְּשָׁעִים, וְאֶחָד אוֹמֵר מֵאָה וּשְׁלֹשִׁים -
- 26 נִדּוֹן בְּמֵאָה וְעֶשְׂרֵה⁷⁴. וְעַל דְּרָךְ זֶה שְׁמִין בִּיגִינָה.

70) בבא בתרא קז. 71) השדה שווה מאה דינרים. 72) מקבלים שומת השניים. 73) ההפרש שבין 80 ל- 120 הוא 40 ובכן מוסיפים 20 על השמונים וגורעים 20 מה-120 ויוצא לך ממוצע של מאה. פסק כתנא קמא שם. 74) כפי החשבון בבבא הקודמת.

- 27 טו. בֵּית דִּין שֶׁשְׁמֹו לְטוֹרָף בְּנִכְסֵי לֹקַח, וְטָעוּ בְּכָל
- 28 שְׁהוּא - מִכְרָן פְּטֹל⁷⁵; שְׁהָרִי הֵן פְּשָׁלִית לְטוֹרָף
- 29 וְלֹלֹקַח, וְיֵשׁ לָהֶן רְשׁוּת לְתַקֵּן אָבֵל לֹא לַעֲוֹת⁷⁶,
- 30 פְּשָׁלִית⁷⁷. וְכָל הַמּוֹרִים בְּזֶה הוֹרוּ.

75) תשובת הרי"ף הובאה במגיד משנה כאן. ואין זה דומה לשום היתומים שאמרנו (למעלה פרק י"ב הלכה י"א) שבפחות משתות מכרם קיים, משום שיתומים חייבים לשלם חוב אביהם ואומרים להם, אם אינכם רוצים בשומא היה עליכם להשתדל ולפרוע במזומנים ולפיקך הדיינים עושים על דעת עצמם ואינם שלוחים של היתומים. וכן הדין גם כשגובים מהלווה עצמו, אבל על הלוקח אין להטיל טירחא לפריעת החוב ולכן רואים את הדיינים כשלוחים בלבד ולא כמטילים מרותם כממונים. 76) לקלקל. 77) כדין שליח שאינו פועל בתוקף כוח דיינות שנתבאר בהלכות מכירה פרק י"ג הלכה ט שאם טעה בכל שהוא מכרו בטל (על פי מגיד משנה וכסף משנה. וגם הסמ"ע סימן קג סעיף קטן ו קיבל פירושו. ובטורי זהב שם מפרש, שלא אמרו מכרם קיים אלא ביתומים בלבד, משום שהם בפיקוחו של בית דין ולכן יד הדיינים כיד היתומים עצמם, אבל בבעל חוב - בין כשהוא גובה מבני חורין בין ממשועבדים - הדיינים כשלוחים).

- 31 טז. בֵּית דִּין⁷⁸ שֶׁשְׁמֹו לְבַעַל חוֹב, בֵּין בְּנִכְסֵי לֹה בֵּין
- 32 בְּמִשְׁעָבְדִּין שְׁבִיד הַלֹקַח, וְלֹאֲחֵר זְמַן הַשִּׁיגָה יָדוֹ
- 33 שָׁל לֹה אוֹ שָׁל נְטָרָף אוֹ שָׁל יוֹרְשִׁיקָה, וְהִבְיֵאוֹ
- 34 לְבַעַל חוֹב אֶת מַעֲוָתוֹ - מְסַלְקִין אוֹתוֹ⁷⁹ מֵאוֹתָהּ
- 35 קְרַקְעוּ⁸⁰; שֶׁהַשׁוּמָא חוֹזֶרֶת לְבַעַלִּים לְעוֹלָם, מִשׁוֹם
- 36 שְׁנֵאֲמַר: וְעִשִּׂיתָ הַיָּשָׁר וְהַטּוֹב.

78) בבא מציעא לה. 79) שם: "הילכתא שומא הדרא

54) כפי שנתבאר בהלכה ו בדין בני חורין. 55) למעלה פרק כ"א הלכה א. 56) בערכין כא: שנינו: "שום היתומים שלושים יום", פירוש, כשבית דין עומדים להגבות לבעל חוב נכסי יתומים צריך להכריז עליהם שלושים יום רצופים בבוקר ובערב, בשעה שבני אדם יוצאים למלאכתם ובשעה שהם חוזרים. וסובר רבינו שהוא הדין בנכסים משועבדים, אבל בנכסים בני חורין והלווה בחיים אין קצבה לזמן ההכרזה, והדיינים קובעים זמן כפי ראות עיניהם, כמבואר למעלה הלכה ו. ונבבית יוסף חושן משפט סימן קג כתב בשם בעל התרומות שער ג שגם בבני חורין מכריזים שלושים יום].

- 3 י. וְאַחֵר בֶּן מִשְׁפִּיעִין אֶת הַלֹּה שְׁאִין לוֹ כְּלוּם⁵⁷,
- 4 בְּתַקְנַת הַגָּאוֹנִים, אִם הָיָה הַלֹּה עִמָּנוּ בְּמִדִּינָה.
- 5 וּמִשְׁפִּיעִין אֶת הַטוֹרָף⁵⁸ בְּנִקִּיטַת חֶפְצֵי⁵⁹ שֶׁלֹא נִפְרַע
- 6 חוֹב זֶה, וְלֹא מִחְלוֹ, וְלֹא מִכְרוֹ לְאַחֵר⁶⁰. וְאַחֵר בֶּן
- 7 מוֹרִידִין אוֹתוֹ⁶¹ לְנִכְסֵי הַלֹקַח בְּשׁוּמָא שְׁלֹ⁶²,
- 8 וְכוֹתְבִין הוֹרְדָה.

57) שאם יש לו נכסים - בין קרקע ובין מטלטלין - אין גובים מלקוחות. 58) משנה כתובות פז. 59) של מצוה, כדין כל הנשבעים ונוטלים. 60) שבועה זו היא תקנת חכמי המשנה הקדמונים. 61) אם לא נמצאו קונים במחיר גבוה משומת הבקאים, ואם ישנם כאלה אין כופים את המלוה לקבל חלק מהקרקע לפי המחיר הגבוה אלא מוכרים את הקרקע ומשלמים לו חובו, והיתר לבעל הקרקע. 62) כפי מה ששמו הבקאים בשבילו.

- 9 יא. וְכִיצַד כּוֹתְבִין⁶³? אַחֵר שֶׁשְׁמֹו לְפִלוֹנִי בְּשׁוּמָא
- 10 שְׁהִיתָה בִּידִי⁶⁴, וְהִכְרַנּוּ שְׁלֹשִׁים יוֹם כְּרָאוֹי,
- 11 וְהַשְׁפַּעְנוּ אֶת זֶה הַטוֹרָף וְאֶת בַּעַל חוֹב, הוֹרְדֵנוּהוּ
- 12 לְשִׁדָּה פְּלוֹנִית לְהִיּוֹת מִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהּ כִּדְרָךְ שְׁמִשְׁתַּמֵּשׁ
- 13 אָדָם בְּקִנְיָנוּ.

63) שטר ההורדה. 64) נראה שהכוונה לשטר שומא שנתנו לו הדיינים, אולם רבינו לא כתב כלל שכותבים שטר שומא, והמגיד משנה מסופק אם כותבים בכלל שטר שומא בפני עצמו, או כוללים עניין השומא בשטר ההורדה. בטור חושן משפט סימן קג מביא נוסח מפורט של שטר הורדה וממנו יוצא שלא כתבו שטר שומא לפני כן.

- 14 יב. וּמֵאִמְתִּי⁶⁵ אוֹכֵל הַטוֹרָף פְּרוֹת שְׂדֵה זֹ? מְשִׁיפְסְקוּ יְמֵי הַהִכְרָזָה⁶⁶.
- 15

65) בבא מציעא לה: 66) כרכא שם, משום שרבא הוא אחרון, והלכה כאחרונים (מגיד משנה. ומדבריו יוצא, שהלכה ככתראי אפילו בתלמיד נגד הרב. שהרי רבא חולק בזה על רבה רבו).

- 16 יג. כָּל אֲדָרְכָתָא⁶⁷ שְׁאִין פְּתוּב בָּהּ: קְרַעְנוּהוּ לְשִׁטְר
- 17 הַהִלּוּאָה - אֵינָה אֲדָרְכָתָא⁶⁸. וְכָל טְרַפָּא שְׁאִין פְּתוּב

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום – יום חמישי כ"ג אדר – ספר משפטים – הלכות מלוה ולוה קסג

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם – מוסד הרב קוק

מוציא מידם כלוקח ראשון. (90) את הקרקע שגבתה כבעלת חוב. (91) אם בעל חוב גבה שדה שלה אין בעלה יכול לפדות השדה מייד בעל החוב. בדין אינו מחזיר אין אנו צריכים להנימוק שבעל כלוקח, שהרי לפי דעת רבינו אפילו הוא כיוורש גם כן אינו מחזיר, כמבואר בבבא הקודמת, ובא רק לנמק למה אין מחזירים לו אף על פי שמחזירים ליוורש כמבואר בהלכה טז (וכן כתבו התוספות שם דיבור המתחיל לוקח. ראה בית יוסף שם ובבבא הבית שלו).

יום חמישי כ"ג אדר ה'תש"פ

פרק שלשה ועשרים

(1) מבאר דין שטרי חוב המוקדמים או מאוחרים, ודין שטרי מקח וממכר מאוחרים, ודין מי שבא ואמר אבד שטר חובי, ושאין כותבים שני שטרות על שדה אחת, ודין אבד שטר המכר, ודין מי שאינו יודע לכתוב ולקרוא אם מותר לחתום על שטר, ודין מי שנמחק שטר חובו, ודין שטר חוב שנקרע, ודין מבקש להחליף שטר חוב של מאה וליתן לו שני שטרות בני חמישים או להיפך, ודין הוציא שטר חוב במאה ואמר קרעוהו וכתבו לי שטר אחר בחמישים.

- א. שטרי חוב² המוקדמים³ - פסולין⁴; שְהָרִי טוֹרֵף⁹
בְּהֵן לְקוּחוֹת שְׁלֵא פְדִין. וּלְפִיכָךְ קָנְסוּ אוֹתוֹ חֲכָמִים,¹⁰
וְלֹא יִגָּבֶה בְּשֹׁטֶר מִקֶּדֶם אֲלֵא מִבְּנֵי חוֹרֵין,¹¹ גִּזְרָה¹²
שָׁמָּה יִטְרֹף בּוֹ מִזְמַן רִאשׁוֹן שֶׁהִקְדִּימוּ.

(2) משנה שביעית פ"ח, ה. (3) הזמן הכתוב בהם הוא מוקדם מזמן ההלוואה, כגון לזה בתשרי וכתוב בו ניסן של אשתקד. (4) אין גובים בהם מן הלוקחות כלל, אפילו מיום ההלוואה. (5) פסק כרי"ף ב"מ עב. וב'תוספות' שם ד"ה שטר, כתבו שהשטר פסול לגמרי - ודינו כמלוה על-פה, שהלווה יכול לטעון פרעתו. (6) בבבא-מציעא עב. שאלו למה אין גובים מלוקחות שקנו אחר זמן ההלוואה? ומבאר רבי יוחנן: "גזירה שמא יגבה מזמן ראשון". בגמרא שם משמע, שגזירה וקנס שני דברים הם, וגזירה זו נאמרה לפי דעת חכמים, שאין קונסים היתר מפני האיסור. ותמוה קצת, שרבינו משתמש כאן במושג קנס, שנאמר שם לפי דעת רבי מאיר. [רבינו בפירושו לשביעית שם מפרש "המוקדמים", כגון שולה ראובן משמעון ממון, וכתב לו שטר ופרע את החוב וקיבל שובר והשאיר את השטר ביד שמעון, ואחר זמן לזה שנית משמעון, ואמר לו יהיה השטר הפרוע בידך לצורך החוב החדש. ולמה כנס רבינו לפירוש מסובך כזה, ולא פירש כפשוטו? מבאר בלחם-משנה מפני שקשה היה לו, הלא העדים שחתמו על שטר שזמנו מוקדם הם פסולים לעדות, וכאילו אין כאן שטר כלל (כן הקשו הר"ש משנן שם, והרמב"ן והרשב"א, ראה מגיד-משנה), ולפיכך פירש באופן שהעדים אינם אשמים כלל. והר"ש שם מתירן שהמדובר כשהעדים נאנסו אונס נפשות להקדים הזמן. נאמרו עוד כמה ישובים, ואין כאן המקום להאריך].

- ב. שטרי חוב⁷ המְאֻחָרִין⁸ - פְּשִׁיין⁹; שְהָרִי הוֹרֵעַ¹³
פָּחוּ שֶׁל פֶּעַל הַשֹּׁטֶר, שְׁאִינוּ טוֹרֵף אֲלֵא מִזְמַן¹⁴

(חוזרת) לעולם". בגמרא המדובר בגובה מן הלווה עצמו ורבינו למד ממעשה "תרי אפדני" בכתובות צא: שהוא הדין בטורף מלוקח. [הטור חושן משפט סימן קג כותב שהרא"ש חולק בטורף מלוקח ופסק שבלוקח לא שייך ועשית הישר והטוב, משום שידע שהשדה משועברת ואף על פי כן קנאה ונכנס בשעבוד המלוה וסמך על זה, שאם יטרפו ממנו יחזיר לו המוכר את מעותיו - והרי קיבלן]. (80) קרקע דווקא, אבל שומת מטלטלין אינה חוזרת (נימוקי יוסף בבא מציעא שם בשם הר"ן והרמב"ן והרשב"א). [בכסף משנה בשם הר"ן מדייק מלשון "מסלקים", שבעל החוב אינו צריך לכתוב שטר מכר ללוקח כשהוא מחזיר לו את הקרקע. והרמב"ן חולק ומצריך שטר מכר].

- יז. קֶרְקַע⁸¹ שֶׁשָּׁמוּ אוֹתָהּ לְבַעַל חוֹב, וְאַחֵר כָּף¹
שְׁמוֹהָ בֵּית דִּין לְבַעַל חוֹב שֶׁל זֶה הַמְּלוֹה⁸² - הָרִי זוֹ²
חוֹזֶרֶת; לֹא יֵהָא פָּחוּ גְדוֹל מִפְּנֵי פֶעַל חוֹב הָרִאשׁוֹן.³
מְכָרָה פֶּעַל חוֹב אוֹ נִתְּנָה בְּמִתְנָה, אוֹ שֶׁשָּׁמָּה לְבַעַל⁴
חוֹב מִדְּעֵתוֹ⁸³, אוֹ שְׁמָת וְהוֹרִישָׁה - אֵינָה חוֹזֶרֶת⁸⁴.
שָׁמוּ קֶרְקַע⁸⁵ לְאִשָּׁה⁸⁶ וְנִשְׁאָת⁸⁷, אוֹ שֶׁשָּׁמוּ מִמֶּנָּה⁸⁸
וְנִשְׁאָת - פֶּעַל בְּנִכְסֵי אִשְׁתּוֹ כְּלוּקָח הוּא⁸⁹, וְלֹא⁷
מִחֲזִיר⁹⁰ וְלֹא מִחֲזִירִין לֹא⁹¹.⁸

(81) בבא מציעא שם. (82) כגון, ראובן שלוה משמעון ושמעון לווה מלוי והגבו בית דין שדה ראובן לשמעון ואחר כך הגבו בית דין אותה שדה ללוי שהוא בעל חוב של שמעון. (83) הלווה עצמו מסר את השדה למלוה לפירעון החוב מרצונו הטוב, בלי כפייה מצד בית דין. (84) שם אמרו: מכרה, נתנה והוריש - לדברי הכל אינה חוזרת. ונימוק, משום שהם לקרקע עצמה ירדו ולא כמלוה שיוור לקרקע לשם קבלת מעותיו, ונחלקו רב אחא ורבינא בשמאה מדעתו אם זה נידון כמכר או כפירעון ההלוואה. ופסק הר"ף שם שאינה חוזרת, לקולא לטובת המחזיק בקרקע, ורבינו קיבל דעתו. [דעת הרא"ש הובאה בטור שם, שהמדובר כשהוריש בחייו, אבל בירושה לאחר מיתה - חוזרת שהבן עומד במקום אביו ומוטלות עליו כל התחייבויותיו, וגם לא שייך כאן הנימוק, שירד לקרקע ולא למעות, שהרי הירושה באה לידו ממילא. ורבינו כתב בפירוש "מת והוריש" (85) שם. (86) פנויה, שהלוותה מעותיה. (87) אחר שנכנסה הקרקע לרשותה ועברו נכסיה לרשות בעלה. [רש"י שם מפרש שהמדובר בנכסי מלוג (נכסים שלא שמאה לבעלה בנידונייתה כנכסי צאן ברזל) שהם קנויים לו על פי התנאים המבוארים בהלכות אישות פרק ט"ז שיאכל פירותיהם והגוף יישאר רכושה, ומתה האשה, וירש גם גוף נכסיה. ונראה שגם רבינו סובר שהמדובר בנכסי מלוג ומתה האשה, שהרי נכסי צאן ברזל הם קנויים לו ממש בחיי האשה ואין אנו צריכים כלל להנימוק "בעל בנכסי אשתו כלוקח הוא", שהוא מתקנת אושא (ראה גמרא שם). (88) לפירעון חוב שהיו לאחרים עליה. (89) שם אמרו, שהסנהדרין שנתכנסו באושא אחר שגלו מירושלים ומיבנה התקינו, שהבעל שירש נכסי מלוג של אשתו דינו כלוקח את הנכסים ממנה ואם מכרתם לאחרים לפני שמתה - הוא

קסד שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - יום חמישי כ"ג אדר - ספר משפטים - הלכות מלוה ולוה

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

הדבר, שלא נכתב ביום הכתוב בו, וזמנו מוקדם או מאוחר. (19) כל שטר שעדים חתומים עליו הוא בחזקת כשרות, והבא לפסול אותו צריך להביא ראיה.

ה. פותבין²⁰ שטר ללוה אף על פי שאין המלוה עמו²¹, ואין כותבים למלוה עד שיהיה לזה עמו²². במה דברים אמורים? בשטר שיש בו קנין²⁴, שהרי משעה שקנו מידו נשתעבדו נכסיו; אבל שטר שאין בו קנין - אין פותבין אפילו ללוה עד שיהיה מלוה עמו ויתן השטר ביד המלוה בפנינו. שפא יכתב עתה ללוות ממנו בניסן, ולא ילוה ממנו עד תשרי, ונמצא המלוה טורף בשטר זה מניסן שלא פדין²⁵, שלא הגיע לידו עד תשרי.

(20) משנה, שם קסד: (21) עושים קבלת קנין על שעבוד נכסיו למלוה, וכותבים שטר ונותנים אותו ללוה, וכשימסרהו למלוה ישתעבדו לו נכסיו מזמן הקנין. (22) אפילו אם הוא אומר לעדים: חתמו וישאר השטר בידכם עד שיבוא הלוה ויאשר את הכתוב בשטר. והטעם, שאין כותבים דבר שהוא שקר בשעת כתיבתו, וחוששים שמא יש כאן איזה ערמה (מגיד-משנה). (23) שכותבים ללוה שאין מלוה עמו. (24) כתוב בו שקנו מיד הלוה. (25) ששטר שאין בו קנין אינו משעבד נכסים אלא מזמן שהגיע ליד המלוה. פסק כרב אסי בבבא-מציעא יג.

ו. עדים²⁶ שקנו מיד הלוה או המוכר וכיוצא בהן²⁷, ונתאחזה פתיבת השטר זמן מרבה: אם ידעו יום שקנו ממנו בו - פותבין בשטר זמן הקנין ואף על פי שאינו זמן חתימתו, ואין צריכין לומר²⁸: ונתאחזה פתיבת ידנו עד יום פלוני²⁹; ואם לא ידעו יום שקנו בו - פותבין זמןו של שטר משעת פתיבה. וכן³⁰ מי שנמסרה להן העדות במדינה אחת, וכתבו העדים במדינה אחרת - אין מזכירין בשטר מקום שנמסרה בו העדות, אלא מקום שקתבו בו חתימת דין.

(26) שם קעב. מסופר, שרבא בר רב שילא נתן הוראה כזו לכותבי שטרות. (27) כגון שטרי מתנה. (28) לכתוב בשטר. (29) ואין מקום לחשוש שמא יטורף שלא כדין, משום שהשעבוד חל מיום הקנין, כמבואר למעלה. בגמרא שם אמרו: "שטרי אקנייתא". ומפרש רבינו חננאל: כל שטר שיש בו קנין. ורבינו קיבל שיטתו, וכן גם דעת הרשב"א (מגיד-משנה). וברשב"ם, שם מפרש שהמדובר בשטרי מכר ומתנה ולא בשטרי הלוואה, משום שאין לגבות המושעבדים לפני זמן ההלוואה, ויש לחשוש שיגבה שלא כדין. ורבינו לשיטתו, שטורף משעת הקנין. (30) הוראת רב לסופר שלו (שם). וכתב הרשב"א (מובא במגיד-משנה כאן, וב'טור' חו"מ סי' מג) שיש לנסח את השטר באופן שהכתוב בו לא יהא נראה כשקר (בלשון התלמוד: מיחזי כשיקרא). ובכן כשכותבים יום הקנין, מנסחים כך: קנינו מפלוני ביום פלוני, וכתבנו וחתמנו ביום פלוני. וכשאנחנו זוכרים יום הקנין וכותבים יום הכתיבה, מנסחים: קנינו

השטר¹⁰. ואף על פי שלא קתבו בו שהוא מאחר - הרי זה כשר.

(7) שם. (8) זמנו מאוחר מזמן ההלוואה. (9) בין שכתבו בשעת ההלוואה וכתבו זמן מאוחר, בין שכתבו השטר אחר ההלוואה (רשב"ם בבא-בטרא קעז:). (10) והמלוה הסכים לקיפות זה, שהרי קיבל את השטר. [ב'טור' חו"מ סי' מג, כתב: במה דברים אמורים שמאחרים כשרים, כששעבד למלוה בשטר גם את הנכסים שיקנה מכאן ואילך, אבל אם לא כתב לו כן - פסול, שמא יקנה הלוה שדה אחר היום שלוה, ולפני הזמן הכתוב בשטר, ושדה זו לא נשתעבדה למלוה, וכשיוציא מלוה שטר-חוב זה שזמנו אחר יום קניית שדה זו - יגבה אותה שלא כדין, ולפיכך כשלא כתב בשטר "דאיקני" (הנכסים שאקנה) - השטר פסול, אלא-אם-כן מפורש בשטר שהוא מאוחר. ולמד דין זה ממה ששאלו (בבבא-בטרא קנז:): "ואי סלקא-דעתך דאיקני קנה ומכר לא משתעבד, מאוחרין אמאי כשרין (ואם עולה על דעתך שאפילו אם התנו שהשעבוד יחול גם על הנכסים שיקנה - לא חל עליהם השעבוד, למה מאוחרים כשרים)?" ומכאן שמאוחרים אינם כשרים אלא כששעבד הנכסים שיקנה. ובמגיד-משנה כאן כתב שכן היא גם דעת הר"י מיגש רבו של רבינו, ותמה על רבינו שפסק למעלה פי"ח ה"א, שאם לא התנה בפירוש, "דאיקני" אין בעל חוב טורף השדות שקנה אחר ההלוואה, ולמה סתם כאן וכתב "מאוחרים כשרים", ולא העיר שהמדובר בכתוב בשטר "דאיקני"? וב'קצות החושן' סי' מג ס"ק ד מיישב, שבגמרא שם שאלו אם נאמר שאפילו התנו "דאיקני" אין התנאי מועיל, אבל לפי ההלכה ש"דאיקני" מועיל, מסתבר ששטר מאוחר הוא כאילו התנו שהנכסים שיקנה עד הזמן הכתוב בשטר - ישתעבדו (ראה 'נתיבות' שם, וש"ך חו"מ קיב, א).]

ג. שטר¹¹ שכתבוהו ביום¹², ונתתם בלילה הסמוך לו - פסול, מפני שהוא מקדם¹³. ואם היו עסוקים בענין¹⁴ עד שנקנס הלילה וחתמוהו, אף על פי שקנו ממנו בלילה¹⁵ - כשר¹⁶.

(11) משנה, גיטין יז. (12) ונכתב בו הזמן הנכון של אותו יום. (13) שהלילה הולך אחר היום הבא, ומפני שהחתימה גומרת - הרי זמנו מוקדם יום אחד. (14) באותו ענין, ומשום כך נתאחזה החתימה. (15) כשעשו קבלת קנין ביום, אינו צריך לומר שהשטר כשר. ואפילו אין עסוקים באותו ענין, שהרי הקנין מוציא את הקול שזה שעבד נכסיו, והמלוה גובה כדין מאותה שעה. וכשעסוקים באותו ענין, יצא הקול משעת כתיבה (רש"י שם). (16) כרבי אלעזר ברבי צדוק, שם יח.

ד. שטר¹⁷ שזמנו פתוב בשבת או בעשרה פתשרי¹⁸ - שטר מאחר הוא וכשר. ואין חוששין שפא מקדם הוא, ובאחד בשבת או באחד עשר פתשרי נכתב, אלא מעמידין השטר על חזקתו¹⁹; שהדבר ידוע הוא שאין פותבין בשבת, ולפיכך אחריוהו.

(17) ברייתא בבא-בטרא קעא. (18) ביום הכיפורים. וברור

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - יום חמישי כ"ג אדר - ספר משפטים - הלכות מלוה ולוה קסה

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

עדים לפני המכירה, שאינו מוכר מרצונו הטוב אלא נאנס למכור (דיני מודעה נתבאר בפי"י מהלכות מכירה, ראה שם). (43) אפילו לגבי בני חורין אין לו כח של שטר, ויכול המוכר לטעון: פרעתי.

ט. אִפְשָׁר לְטוֹרֵף⁴⁴ שְׁטֵרֶף בְּלֹא שְׁטֵר, אֲלֹא בְּעֵדוֹת עַל פֶּה. בִּיַּצֵּד? בְּגוֹן שֵׁשׁ לוֹ עֵדוֹת שֶׁזוֹ גְּזוּלָה מֵאֲבִיו - הֲרִי יֵשׁ לוֹ לְהוֹצִיא⁴⁵ בְּעֵדִים אֵלָיו, וְאֵין פֶּאֶן שְׁטֵר. וְכֵן אִם הָעֵידוֹ לוֹ שֶׁנִּגְמַר הַדִּין לְאֲבִיו לְטוֹרֵף מִנְכָּסִי פְּלוֹנִי בְּכָךְ וְכָךְ מִזְמָן פְּלוֹנִי, וְמֵת אֲבִיו וְעֵדִין לֹא טָרֵף - הֲרִי הֵפֶן טוֹרֵף בְּעֵדוֹת זֹו.

(44) ב"ב קסט. (45) מיד הלוקח מן הגזול.

י. לְפִיכָךְ⁴⁶ אֵין כּוֹתֵבִין שְׁנֵי שְׁטָרִי מְכָר עַל שְׂדֵה אַחַת, שְׁמָא יַעֲשֶׂה הַלּוֹקֵחַ קְנוֹנִיָּא עִם בַּעַל חוֹב⁴⁷ וְיִטְרֵף שְׁלֹא בְּדִין. בִּיַּצֵּד? יָכוֹל זֶה וְיִטְרֵף שְׂדֵה זֹו בְּעֵדוֹת שֶׁהָעֵידוֹ לוֹ מִחֲמַת אֲבִיו, וְיִחְזֹר הַלּוֹקֵחַ וְיִטְרֵף בְּשְׁטֵר הַמְּכָר שֶׁבִּידוֹ מִן הַלְקוּחוֹת שֶׁלְקָחוּ אַחֲרָיו⁴⁸, וְיִקְרַע⁴⁹ שְׁטֵר הַמְּכָר שֶׁבִּידוֹ, וְיִחְזֹר בְּקְנוֹנִיָּא וְיַעֲמִיד⁵⁰ בְּשְׂדֵה שְׁטֵרֶפָה מִמֶּנּוּ, וְיָכוֹל הוּא⁵¹ שְׁטֵרֶפָה בְּעֵצְמָה וְיִטְרֵף אוֹתָהּ פַּעַם אַחֶרֶת בְּעֵדוֹת עֵדִי⁵², וְיִוֹצִיא הֵלָּה שְׁטֵר הַמְּכָר הַשְּׁנִי וְיִטְרֵף בּוֹ לְקוּחוֹת אַחֲרִים⁵³ שְׁלֹא בְּדִין. אִם כֵּן, מִי שֶׁנֶּאֱבָד לוֹ שְׁטֵר הַמְּכָר וְעֵדִי קִמְיָן, בִּיַּצֵּד יַעֲשֶׂה? יִכְתְּבוּ שְׁטֵר שְׁנִי, וְיֹאמְרוּ בּוֹ: שְׁטֵר זֶה אֵין גּוֹבִין בּוֹ לֹא מִנְכָּסִים מְשַׁעֲבָדִים וְלֹא מִנְכָּסִים בְּגִי חוֹרִין, וְלֹא בְּתַבְנוּהוּ אֲלֹא לְהַעֲמִיד שְׂדֵה זֹו בְּיַד פְּלוֹנִי הַלּוֹקֵחַ, כִּדִּי שְׁלֹא יוֹצִיָּאָה מִיָּדוֹ הַמּוֹכֵר⁵⁴ וְלֹא יוֹרְשִׁיו.

(46) שם. (47) שהביא עדים שבית-דין נתנו רשות לאביו שמת לטרוף שדה זו שמכרה הלווה, ונתן שני שטרי מכר. (48) מן הלווה. (49) בית-דין קורעים אותו. (50) יחזיק שנית בשדה זו בהסכמתו החשאית של בן בעל החוב שטרפה. (51) בן בעל החוב. (52) על-ידי בית-דין אחר, שאינו יודע שטרפה כבר פעם אחת. (53) שלקחו אחריו מאותו המוכר - הלווה. (54) שיכחיש ויטעון: לא מכרתיה.

יא. בְּשְׁטָרֵי הַחוּבוֹת⁵⁵ אֵינוֹ כֵּן. אֵף עַל פִּי שְׁעָדִי קִמְיָן וְקָנוֹ מִיָּדוֹ, וְיִחְזֹר בְּשַׁעֲתוֹ וְאָמַר: שְׁטֵר שֶׁכִּתְבְּתָם לִי, עָתָה אֲבָד אוֹ נִשְׁרַף - אֵין כּוֹתֵבִין לוֹ שְׁטֵר שְׁנִי, שְׁמָא פָּרַעַו אוֹ מִחְלוֹ⁵⁶. וְאִפְלוּ הִיָּה הַחוֹב לְזִמְן⁵⁷. וְאֵינוֹ גּוֹבֶה בְּעֵדִים אֵלָיו כְּלוּם, אֲלֹא אִם הִלּוּהּ אוֹמַר: לֹא הָיָה דְּבָרִים מַעֲלוֹם⁵⁸; שְׂדֵה הַחֹזֵק בְּפָרֶן⁵⁹ בְּעֵדוֹת⁶⁰, כִּמּוֹ שִׁיתְבָּאָר⁶¹.

(55) ברייתא, שם קסח: (56) מחל החוב ללווה, ועכשיו רוצה לחזור בו. (57) אף-על-פי שכתוב בו זמן פרעון וטרם הגיע הזמן, אין אנו סומכים על החזקה "אין אדם פורע תוך זמנו", משום ששטר שנאבד נתערער תקפו. ועוד, יש לחשוש שמא יגבה בשטר החדש ואחר-כך יוציא את השטר הישן בבית-דין אחר ויגבה שנית (מגיד-משנה בשם

מפלוני, וכתבנו וחתמנו ביום פלוני, ונתנו לפלוני. ובדומה לזה מנסחים את המקום.

ז. שְׁטָרֵי מְקָח וּמִמְכָּר⁶¹ שְׁלֹא נִכְתְּבוּ בְּזִמְנָן, אִפְלוּ הַמְּאֲחֲרִין - פְּסוּלִין; שֶׁהָרִי אִפְשָׁר לְטוֹרֵף בְּהֵן שְׁלֹא בְּדִין. בִּיַּצֵּד? בְּגוֹן שִׁחְזֹר הַמּוֹכֵר וְקָנָה הַשְּׂדֵה מִיָּד הַלּוֹקֵחַ קָדָם שֶׁנִּגְיַע זְמַן הַשְּׁטֵר הַמְּאֲחֵר, וְיִוֹצִיא הֵלָּה⁶² הַשְּׁטֵר הַמְּאֲחֵר וְיֹאמַר: חֲזַרְתִּי וְלִקְחָתִּיהָ פַּעַם שְׁנִיָּה מִמֶּךָ, וְנִמְצָא טוֹרֵף שְׁלֹא בְּדִין⁶³. וְלִמָּה⁶⁴ לֹא נָחַשׁ כֵּן לְשְׁטֵר חוֹב הַמְּאֲחֵר, שְׁמָא יִפְרַעְנֻו קָדָם שֶׁנִּגְיַע זְמָנוֹ⁶⁵ וְיִכְתֹּב שׁוֹבֵר⁶⁶, וְיִחְזֹר וְיִוֹצִיא הַשְּׁטֵר הַמְּאֲחֵר⁶⁷ וְיִטְרֵף בּוֹ שְׁלֹא בְּדִין? לְפִי שֶׁכָּל הַכּוֹתֵב שְׁטֵר מְאֲחֵר - תִּקְנָתוֹ שִׁיכְתֹּב הַשׁוֹבֵר כִּתְּמָם⁶⁸, שֶׁכָּל זְמַן שֶׁיֵּצֵא הַשְּׁטֵר יִשְׁפֹּר אוֹתוֹ זֶה הַשׁוֹבֵר; וְאִם לֹא עָשָׂה כֵּן וְכָתֵב הַשׁוֹבֵר בְּזִמְן הַפְּרַעוֹן⁶⁹ - הוּא הַפְּסִיד עַל עֲצָמוֹ⁷⁰.

(31) מימרא של רב המנונא, שם קעא. (32) הלוקח. (33) רב המנונא עצמו מנמק כך: מסתבר, שחששו שמא יטרוף מלוקח שקנה אותה שדה אחר הזמן שכתוב בשטר המאוחר. (נתבאר כבר כמה פעמים, שהמונח "טורף" משמעותו - מוציא מיד הלוקחות). אבל בשביל הפסדו של המוכר לא היו פוסלים כל השטרות המאוחרים, שהרי היה לו להזהר ולדרוש החזרת שטר המכר המאוחר. (34) שאלה זו וההסבר שלמטה - נאמרו בגמרא שם. (35) הזמן הכתוב בשטר. (36) יטעון שאבד השטר, ויכתוב ללווה שטר פרעון. (37) שזמנו מאוחר לזמנו של השובר. (38) בלי זמן. (39) כלומר, שרשום בו יום הפרעון הנכון. (40) ואין לפסול כל השטרות המאוחרים מפני רשלנותו של זה. לא נתבאר למה אין חוששים להפסדם של הלוקחות, שהמלוה יגבה מהם שלא כדיון? ואולי חשש רחוק הוא, שהלווה יתירשלו שלוש פעמים, א. יסכים לשטר מאוחר; ב. יפרע לפני זמן ההלוואה הכתוב בשטר; ג. יסכים לקבל שובר שיש בו זמן, ולא עשו חכמים תקנה לדבר שהוא רחוק מהמציאות. [הרמב"ם] (מובא במגיד-משנה כאן) שואל למה לא עשו תקנה דומה בשטרי מקח וממכר, היינו במקרה שיחזור המוכר ויקנה השדה מיד הלוקח לפני זמנו של שטר המכר הראשון, לא יכתבו זמן בשטר המכר השני? ותירץ, שאם לא יהיה זמן בשטר, יפסיד את הזכות לגבות ממנו שוועבדים כשיטרפו בעל-חוב של הלוקח את השדה, ועוד שמא ימכור הלוקח או יתן את השדה שנית, ויוציא זה את שטרו שיש בו זמן ויטעון שקנה את השדה לפני שחזר המוכר הראשון וקנאה, ויזכה בדין.

ח. מִי שֶׁמְכָר⁷¹ שְׂדֵהוּ בְּאֵנֶס וּמְכָר מוֹדַעָא⁷², או שֶׁקָּדָם וּמְכָר אוֹ נָתַן לְאַחֵר קָדָם שִׁימְכֹר לְאֵנֶס - הֲרִי הַמַּעֲוֵת שֶׁל אֵנֶס אֲצִל הַמּוֹכֵר בְּמִלּוּה עַל פֶּה, וְאֵינוֹ טוֹרֵף בְּשְׁטֵר מְכָר שֶׁבִּידוֹ כְּלוּם⁷³; מִפְּנֵי שֶׁאֵין דִּין שְׁטֵר זֶה שִׁיכְתֹּב, וְלֹא נִכְתֵּב אֲלֹא מִפְּנֵי הָאֵנֶס. וְכֵן כָּל בִּיַּצָּא בָּזֶה.

(41) מימרא של רבא, בבא-מציעא עב: (42) הודיע לשני

קסו שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - יום שישי כ"ד אדר - ספר משפטים - הלכות מלוה ולוה

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

19 וְכֹתֵבִין לוֹ בֵּית דִּין שֹׁטֵר אַחֵר בְּשָׂאָר הַחֹב מִזְמָן
20 רִאשׁוֹן, אָבָל לֹא עֲדֵי הַשֹּׁטֵר;⁸³ וְאִם רָצָה - יִכְתֹּב
21 שׁוֹבֵר.⁸⁴

(81 שם קע: (82 המלוה. (83 כרב הונא אמר רב, שם.
(84 שם קעא: נפסקה הלכה שכותבים שובר.
22 טז. הָבָא לְפָרַע חֹבּוֹ, וְאָמַר הַמְּלוֹה: אָבֵד לִי הַשֹּׁטֵר
23 - הָרִי זֶה יִכְתֹּב לוֹ שׁוֹבֵר וְיִפְרַע כָּל חֹבּוֹ. וְיֵשׁ לַלוֹה
24 לְהַחֲרִים סָתָם עַל מִי שֶׁכּוֹבֵשׁ שֹׁטֵר וְטוֹעֵן שְׂאָבֵד.
25 וְאִם טָעַן הַלוֹה טַעֲנַת וְדָאִי וְאָמַר: הַשֹּׁטֵר אָצְלוֹ,
26 וְעָתָה הֵנִיחוֹ בְּכִסּוֹ;⁸⁵ - הוֹרוּ רַבּוּתִי, שֶׁיִּשְׁבַּע הַמְּלוֹה
27 הַסֵּת שְׂאָבֵד הַשֹּׁטֵר, וְאַחֵר כָּף יִפְרַע חֹבּוֹ וְיִכְתֹּב
28 שׁוֹבֵר.

(85 ודורש שיחזיר לו את השטר, כדי שלא יצטרך לשמור
את השובר.
29 יז. מִי שֶׁהוֹצִיא⁸⁶ שֹׁטֵר חֹב בְּמִנְהָ, וְאָמַר⁸⁷: עָשׂוּ לִי
30 מִמֶּנּוּ שְׁנַיִם בְּחֻמְשֵׁים חֻמְשֵׁים - אֵין עוֹשִׁין⁸⁸; שְׁזִכּוֹת
31 הֵיא לַלוֹה⁸⁹ לְהִיּוֹת הַכֹּל בְּשֹׁטֵר אֶחָד, שְׂאִם יִפְרַעֲנּוּ
32 מִקְצָת - נִמְצָא שֹׁטֵר פְּגוּם⁹⁰. וְכֵן⁹¹ אִם הוֹצִיא שְׁנֵי
33 שֹׁטְרוֹת בְּחֻמְשֵׁים חֻמְשֵׁים, וְאָמַר: עָשׂוּ לִי אוֹתָן
34 בְּמֵאָה - אֵין עוֹשִׁין לוֹ, אֲלֹא עוֹשִׁין לוֹ קִיּוֹם לְכָל
35 אֶחָד וְאַחֵד; שְׁזִכּוֹת הֵיא לַלוֹה לְהִיּוֹת שְׁנַיִם, שְׂאִם
36 יִכָּף אוֹתוֹ בְּדִין בְּפַעַם אַחַת לְגַבַּת הַכֹּל.⁹²

(86 מימרא של רבא, שם קעב. (87 לבית-דין. (88 שלא
מדעת הלווה. (89 ואין להפסיד זכותו שלא בהסכמתו.
(90 שטר שנפרע מקצתו - נקרא שטר פגום, ולמדנו למעלה
(פי"ד ה"א): הפוגם את שטרו וכו' לא יפרע אלא בשבועה.
(91 רבא, שם. (92 אף-על-פי שהמלוה רשאי לתבוע בבית
אחת פרעון שני השטרות, קל יהיה ללווה להשתמש ולומר
אפרע לך היום שטר אחד והשני לאחר זמן, מה-שאינ-כן
בשטר אחד. ואם יטעון אני פורע מחצה עכשיו ומחצה
לאחר זמן - יטעון המלוה - בצדק - אינני רוצה שיהיה
שטרי פגום ואתחייב שבועה.

37 יח. הוֹצִיא⁹³ שֹׁטֵר חֹב בְּמֵאָה, וְאָמַר: קִרְעוּהוּ
38 וְכֹתְבוּ לִי שֹׁטֵר אַחֵר בְּחֻמְשֵׁים⁹⁴ - אֵין שׁוֹמְעִין לוֹ.
39 שְׂמָא פָּרַעוּ הַכֹּל, וְכֹתֵב לוֹ שׁוֹבֵר עַל שֹׁטֵר שֶׁל מֵאָה;
40 וְכִשְׁיַחְזֹר וְיוֹצִיא קִיּוֹם זֶה⁹⁵ עַל שֹׁטֵר חֻמְשֵׁים, וְיוֹצִיא
41 הַלוֹה הַשׁוֹבֵר - יֹאמַר לוֹ: זֶה שֹׁטֵר אַחֵר הוּא.⁹⁶

(93 מימרא של רב אשי, שם. (94 משום שנפרעתי
חמשים. (95 של בית-דין על חמשים. (96 שוברך נוגע
לשטר של מאה שפרעת, והשטר שאני מוציא עכשיו נוגע
להלוואה אחרת של חמשים.

יום שישי כ"ד אדר ה'תש"פ

פֶּרֶק אֶרְבָּעָה וְעֶשְׂרִים

(1 מבאר שאין כותבים שטרות אלא מדעת שניהם ומי נותן
השכר לסופר ויש שטרות שכותבים שלא מדעת שניהם,

הרשב"א. (58 שלא לזה ולא כתב שטר. (59 נתברר
שהוא שקרן. (60 של עדי השטר. (61 בפ"ו מהל' טוען
ונטען, סוף ה"א. רבינו מתכוון ללמדנו, שאם טען אחר-כך:
לויתי ופרעתי - אינו נאמן, מפני שהוחזק כפרן.

1 יב. מִי שֶׁכָּלָה⁶² שֹׁטֵר חֹבּוֹ וְהָרִי הוּא הוֹלֵךְ
2 לְהַמְחִק⁶⁴ - מַעֲמִיד עָלָיו עֲדִים⁶⁵, וְכֹא לְבֵית דִּין,
3 וְהֵם⁶⁶ עוֹשִׁין לוֹ קִיּוֹם⁶⁷. אָבָל עֲדֵי הַשֹּׁטֵר עֲצָמָן אֵין
4 כּוֹתֵבִין לוֹ שֹׁטֵר אַחֵר, אֶף עַל פִּי שְׁנִמְחָק בְּפִנְיָהֶם;
5 אָבָל בְּאֵין לְבֵית דִּין, וּבֵית דִּין⁶⁸ עוֹשִׁין לוֹ קִיּוֹם.

(62 משנה, שם קסח. (63 נתקלקל, שלט בו רקבון.
(64 במשנה כתוב: "שנמחק", ומפרש רבינו "הולך
להמחק", ולפי שעה אפשר עוד לקרוא את הכתוב בו. שאם
נמחק ממש, כיצד יתפרש מה שאמרו במשנה: "מעמיד עליו
עדים"? [רשב"ם שם מפרש שנמחק לגמרי, אלא שיש עדים
היודעים מה היה כתוב בו]. (65 שיקראו את הכתוב
בשטר. המדובר הוא, כשאי-אפשר למלוה לבוא עכשיו
לבית-דין, כדי לקבל קיום. (66 בית-הדין. (67 מאשרים
בכתב את תוכן השטר הראשון. נוסח הקיום - בהלכה
הבאה. וקיום זה עושים כשאין עדי השטר לפנינו.
(68 ומעידים על הכתוב בשטר ועל חתימתם.

6 יג. בִּיצֵד מְקַיְמִין שֹׁטֵר זֶה? כּוֹתֵבִין שֹׁטֵר אַחֵר
7 וְאוֹמְרִים: אָנוּ בֵּית דִּין פְּלוֹנִי וּפְלוֹנִי וּפְלוֹנִי, הוֹצִיא
8 פְּלוֹנִי בֶּן פְּלוֹנִי שֹׁטֵר נִמְחָק לְפָנֵינוּ, וְזִמְנוּ בְּיוֹם
9 פְּלוֹנִי, וּפְלוֹנִי וּפְלוֹנִי עֲדִי⁶⁹. וְאִם כְּתוּבוֹ⁷⁰: וְהִזְקַנּוּ
10 לְעִדּוֹתָן שֶׁל עֲדִים⁷¹ וְנִמְצְאוּ מְכַנְּתִים⁷² - גּוֹבֶה בְּשֹׁטֵר
11 זֶה שֶׁכְּתוּבוֹ לוֹ, וְאֵין צָרִיף קִיּוֹם אַחֵר; וְאִם לֹא כְּתוּבוֹ
12 בֶּן⁷³ - צָרִיף לְהֵבִיא רְאִיָּה עַל הָעֲדִים הָרִאשׁוֹנִים⁷⁴
13 עַד שֶׁתִּתְקַיְּמוּ⁷⁵ עִדּוֹתָן.

(69 מובן מאליו, שכותבים גם שאר הפרטים: שם הלווה,
סכום ההלוואה, זמן הפרעון וזמנו של הקיום. (70 ברייתא,
שם קסח. (71 עדי השטר עצמם העידו בפנינו על תוכנו,
ואישרו חתימתם. (72 לא מצאנו כל שינוי או פגם
בעדותם. (73 כלומר, עדי השטר לא הופיעו בפני בית-דין
אלא עדים אחרים שקראו את הכתוב בשטר. וחתימות העדים
על השטר לא היו מקוימות בבית-הדין. (74 על חתימת
עדי השטר. (75 תתקבל (על-פי מגיד-משנה).

14 יד. שֹׁטֵר חֹב⁷⁶ שֶׁנִּתְקַרַּע⁷⁷ - בְּשֹׁר. נִמְחָק אוֹ
15 נִשְׁטָשׁ, אִם רְשׁוּמוֹ נִכְרָ⁷⁸ - בְּשֹׁר. נִקְרַע קִרְעַת בֵּית
16 דִּין - הָרִי זֶה פָּסוּל⁷⁹. אֵיזוּהוּ קִרְעַת בֵּית דִּין? שְׁתִּי
17 נָעֲרַב⁸⁰.

(76 שם. (77 שלא בכוונה. (78 ניכרות האותיות,
ואפשר לקרוא. (79 הקרע מעיד עליו שאין לו כל תוקף.
(80 לארכו ולרחבו. פסק כאביי שם נגד דעת רב יהודה.
[בירושלמי גיטין אמרו: איזה קרע בית-דין? בין כתב
לעדים. מפני ששיטה זו מנוגדת לשיטת הגמרא הבבלי -
לא הביאה רבינו, וגם הר"ף שהביא שתי השיטות שבבבלי,
השמיט שיטה זו].

18 טו. מִי שֶׁפָּרַע⁸¹ מִקְצָת חֹבּוֹ: אִם רָצָה⁸² - מַחְלִיף,

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - יום שישי כ"ד אדר - ספר משפטים - הלכות מלוה ולוה קסז

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

15 שְׂטֵר הָאֲרוֹסִין אוּ הַנְּשׂוּאִין. וְהַמְקַבֵּל וְכֵן הָאֲרִיס אוּ
16 הַשֹּׂכֵר נוֹתֵן שְׂכָר הַשֹּׂטֵר. אֲבָל שְׂטֵר בְּרִית הַדִּינִין
17 אוּ טַעֲנֹת בְּעָלֵי דִינֵין - שְׁנֵיהֶם נוֹתְנִין שְׂכָר.

(14) דינים אלה מבוארים במשנה, שם. (15) הכלל הוא: המעוניין ביותר בדבר - הוא משלם שכר הסופר, ומובן שהלווה מעוניין בהלוואה. (16) השמח כשהוא רוכש לו קרקע. (17) שם קסז: שנינו שהבעל נותן שכר הגט, ובגמרא שם נימקו: מפני שכתבה תורה: "וכתב . . . ונתן", אבל אין נוהגים כך אלא האשה נותנת, כדי להימנע מעיגון, כשלא ירצה הבעל לשלם. ב'בית יוסף' אבן-העזר סי' קכ מסתמך על סדר הגט להרא"ש, ואומר - שגם אחר התקנה, על הבעל לשלם שכר כתיבת הגט, ורק כשהוא מסרב תיקנו חכמים שהאשה תשלם, והם מקנים לבעל את דמי התשלום, כדי לקיים "וכתב ונתן", ויש כוח ביד חכמים להפקיע כספה של האשה, משום שהפקר בית-דין - הפקר. וכן פסק ב'שולחן ערוך' שם ס"א.

18 ג. אֶחָד הַשְּׁטָרוֹת הַנִּקְבָּטִין לְאֶחָד שֶׁלֹּא בִּפְנֵי חֲבֵרוֹ
19 וְאֶחָד הַשְּׁטָרוֹת שֶׁאֵין פּוֹתְבִין אוֹתָן אֲלֹא מִדַּעַת
20 שְׁנֵיהֶם וְשְׁנֵיהֶן עוֹמְדִין, כְּגוֹן שְׂטֵר שֶׁפּוֹתְבִין
21 לַמְלוֹה¹⁸ אוּ לְלוֹקַח¹⁹ - כֵּן צָרִיכִין שְׁנֵיהֶן הַעֲדִים
22 מִפִּירֵין הַשְּׁמוֹת שֶׁבַּשְּׂטֵר²⁰, שֶׁזֶה הוּא פְּלוֹנִי בֶן פְּלוֹנִי
23 וְזֶהוּ פְּלוֹנִי בֶן פְּלוֹנִי; שְׁמָא יָבוֹאוּ שְׁנֵים וְיַעֲשׂוּ
24 קִנְיָנָא, וְיִשְׁנֹו שְׁמוֹתֵיהֶן בְּשְׁמוֹת אַחֲרֵים, וְיִדּוּ זֶה
25 לָזֶה.

(18) כשלווה עמו. (19) כשהמוכר עמו. (20) שמות שניהם. במשנתנו אמרו: "ובלבד שיהא מכירן" גבי גט ושובר. ונימקו בגמרא שם, למה צריכים להכיר שניהם, שמא יכתוב גט על שם אשה וזה שאינה אשתו, ויתנו לה ותגבה כתובתה, וכן בשובר חוששים שמא האשה כותבת את השובר על שם איש אחר שאינו בעלה, ותתן לו השובר ותפסיד אשתו כתובתה, ולפיכך צריך שיכירו את שמות שניהם. [במגיד-משנה מקשה: למה מצריך רבינו גבי שטר-חוב ומכר שיכירו שניהם? הרי אין כל חשש להפסיד למי שהוא, כשמכירים את הלווה ואת המוכר? ואין לומר שחוששים שמא יש שם עוד אדם ששמו כשמו וגם שמות אבותיהם שוים, שהרי שנינו (שם קעב.): שני יוסף בן שמעון הדרים בעיר אחת - אין מוציאים עליהם שטר-חוב (פירוש, אין גובים מהם בשטר-חוב הכתוב על שם זה), ומכל-שכן שאין מוציאים עליהם שטר מכר. ומתוך קושיא זו פסק להלכה שבמכירה והלוואה, כותבים גם כשאנים מכירים את הלווקח ואת המלווה].

26 ד. כֹּל מִי²¹ שֶׁהִחֲזֵק שְׁמוֹ בְּעֵיר שְׁלֹשִׁים יוֹם²² - אֵין
27 חוֹשְׁשִׁין לוֹ שְׁמָא אַחֵר יֵשׁ לוֹ²³, וְהוּא שְׁנֵהוּ בְּרִי
28 לְרִמּוֹת וְלַעֲשׂוֹת קִנְיָנָא; שְׁאֵם אֵתָּה אוֹמֵר בֶּן - אֵין
29 לְדַבֵּר סוּף. לְפִיכָף, מִי שֶׁלֹּא הִחֲזֵק שְׁמוֹ בְּעֵיר
30 שְׁלֹשִׁים יוֹם, וּבֹא וְאָמַר: כְּתַבּוּ עָלַי שְׂטֵר שֶׁאֲנִי חֲבִיב
31 לְפְלוֹנִי אוּ לָזֶה כָּף וְכָף דִּינָרִין - אֵין פּוֹתְבִין לוֹ עַד
32 שְׁכִיבָא רְאִיָּה שְׁזֶה שְׁמוֹ אוּ יִחֲזֹק²⁴.

ורדין מוחזק שמו בעיר שלושים יום ושאין עדים חותמים על השטר אלא כשהם גדולים ויודעים לקרותו וקראוהו וראש בית דין חותם על קיום השטר אף על פי שלא קראו, ודין שניים שהיו בעיר אחת ושמותיהם ושמות אביהם שווים.

1 א. כָּכָר בְּאַרְנָא²⁵, שְׂשֵׁטֵר חוֹב שֶׁיֵּשׁ בוֹ קִנְיָן - פּוֹתְבִין
2 אוֹתוֹ לָלוֹה אֶף עַל פִּי שֶׁאֵין הַמְלוֹה עִמּוֹ. וְכֵן
3 כּוֹתְבִין³ שְׂטֵר לְמוֹכֵר⁴ אֶף עַל פִּי שֶׁאֵין הַלוֹקַח עִמּוֹ.
4 וְכֵן פּוֹתְבִין שׂוֹכֵר לְמְלוֹה אֶף עַל פִּי שֶׁאֵין הַמְלוֹה
5 עִמּוֹ, וְשׂוֹכֵר לְאִשָּׁה⁵ אֶף עַל פִּי שֶׁאֵין בְּעֵלָה עִמָּה,
6 וְגַם לְאִישׁ אֶף עַל פִּי שֶׁאֵין אִשְׁתּוֹ עִמּוֹ⁶. אֲבָל אֵין
7 כּוֹתְבִין שְׂטֵרֵי אֲרוֹסִין וְנְשׂוּאִין⁷, וְשְׂטֵרֵי אֲרִיסוֹת
8 וְקַבְלָנוֹת⁸, וְשְׂטֵר בְּרִית הַדִּינִין⁹ אוּ שְׂטֵר טַעֲנֹת
9 בְּעָלֵי דִינֵין¹⁰ וְכֹל מַעֲשֵׂה בֵּית דִּין, אֲלֹא מִדַּעַת
10 שְׁנֵיהֶם. וְכֹל הַשְּׁטָרוֹת הָאֵלּוּ¹¹ צָרִיכִין לְהַזְהִיר
11 בְּתַקְוָנָן¹² כְּשֶׁאֵר הַשְּׁטָרוֹת¹³.

(2) בפרק הקודם ה"ה. (3) משנה בבא-בבא קסז: (4) שטר מכירה. גבי מוכר, לא התנה רבינו שכתוב בו קנין כמו שהתנה בשטר-חוב, ומשמע שכותבים אפילו כשאין בו קנין. ומשיטתו זו יוצא, שרב אסי (בבא-מציעא יג:) שפירש משנתנו בשטרי הקנאה (שיש בהם קנין) התכוון לשטרי-חוב בלבד. [וב'טור' חו"מ סי' רלח חולק, ופוסק שאין הבדל בין שטרי חוב לשטרי מכר, משום שגם בשטר מכר חוששים, שמא יכתוב שטר בתשרי וימסרנו ללוקח בניסן, ובכסלו ימכור את השדה לאחר, ויבוא זה ויטרוף ממנו את השדה כאילו הוא לוקח ראשון. וכשיש בו קנין באמת נקנתה השדה ללוקח הראשון וכדין יטרוף. וכדבריו כתב גם המחבר ב'שולחן ערוך' שם. ובמגיד-משנה כתב, שכן היא דעת רש"י והרמב"ן והרשב"א. ולא נתברר טעמו של רבינו שחילק בין הלוואה למכר]. (5) שנפרעה כתובתה. בכל שטרות אלה, אין כל חשש לגרימת הפסד למי שהוא, מחוץ לזה שמבקש לכתוב, ואם הוא רוצה בכך אין נימוק להתנגד. (6) משום שאיש מגרש אשתו בעל-כרחא - אין כל צורך להסכמתה. (7) בגמרא ב"ב שם פירשו: "שטרי פסיקתא" פירוש, התחייבויות אבות החתן והכלה להעניק לבניהם כך וכך לנדוניא. (8) שטר שכותב בעל השדה שהוא מוסר שדהו לפלוני שיעבדה, ויקבל חלק מהיבול. כשקבע לו חלק מסוים מהיבול, כגון שליש או רביע, הרי זה אריס. ואם שכרו קבוע - כך וכך סאים לשטח מסוים, בין אם היבול יצליח ובין לא - הרי זה קבלן. (9) בעל-דין זה בורר לו דיין וכן השני, וכותבים זאת בשטר. (10) בית-דין כותבים טענותיהם. במשנה, שם - כתוב: "שטרי בירוורין". ובגמרא נאמרו שני פירושים: א. ברירת דיינים; ב. שטר הטענות. וקיבל רבינו שניהם. (11) שאין בהם חיוב לשום אדם, כגון שטרי ברירה ושטרי טענה והדומים להם. (12) שיהיו מנוסחים בדיוק קפדני. (13) שטרי הלוואה, מכר וכיוצא בהם.

12 ב. וּמִי נוֹתֵן¹⁴ שְׂכָר הַסּוֹפֵר? בְּשְׂטֵרֵי הַלְוָאָה - הַלְוָה
13 נוֹתֵן שְׂכָר¹⁵. וּבְשְׂטֵרֵי מְקָח וּמִמְכָּר - הַלּוֹקַח¹⁶ נוֹתֵן
14 שְׂכָר. וְהָאִשָּׁה נוֹתֶנֶת שְׂכָר הַגֵּט¹⁷. וְהַחֲתָן נוֹתֵן שְׂכָר

קסח שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - יום שישי כ"ד אדר - ספר משפטים - הלכות מלוה ולוה

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

(21) שם קסז: (22) אדם הבא מעיר אחרת והודיע ששמו כך וכך, וקראו לו בשם זה שלשים יום. (23) אין אדם מחליף שמו זמן רב, פן יודע הדבר ויתפרסם כרמאי (רש"י שם). (24) ימתין עד שיעברו שלשים יום.

(35) הסופר מפתח מפניו ולא יעזיז לשנות. (36) שם: "ודוקא רב נחמן וספרי דיני, אבל רב נחמן וספרי אחיני, ספרי דינא ואינש אחרינא - לא". (37) החותם על השטר.

ח. שנים³⁸ שהיו בעיר, שם כל אחד מהן יוסף בן שמעון - אינן יכולין להוציא שטר חוב זה על זה³⁹, ולא אחר יכול להוציא עליהן שטר חוב⁴⁰, אלא אם בן באו עדי השטר בעצמן⁴¹ ואמרו: זהו השטר שהעדנו עליו וזהו שהעדנו לו בהלוואה. וכן אין מגרשין נשותיהן אלא זה בפני זה. וכן אם נמצא לאחד בין שטרותיו⁴² שובר ששטרו של יוסף בן שמעון⁴³ פרוע - שטרות שניהן שעליו⁴⁴ פרוע⁴⁵. וכיצד יעשו אלו ששמותיהן שוין ושמות אביהן שוין? ישלשו⁴⁶. היו שמות אבות אבותיהן שוין - יכתבו סימניהן⁴⁷. היו דומין זה לזה בצורתן - יכתבו יחוסן⁴⁸. היו שניהם לויים, שניהם כהנים - יכתבו דורות⁴⁹.

(38) משנה, ב"ב קעב. (39) מפני שכותבים שטר ללוה שאין מלוה עמו (ראה ה"א), חוששים שמא בא זה ואמר כתבו לי שטר שאני רוצה ללוות מחברי כסף, ואחר-כך יוציא את השטר בבית-דין ויטעון הלויתי לחברי כסף (גמרא שם קעג). ומזה יוצא, ששטר שאין בו קנין, שאמרנו בה"א שאין כותבים כשארין מלוה עמו - מוציאים זה על זה (מגיד-משנה בשם רשב"א). (40) שכל אחד יטעון: לא אני, אלא חברי לזה. (41) ואז יש לו תוקף שטר, משום שהם רשאים גם עכשיו להוסיף שמות אבות אבותיהם, אבל אם באו עדים אחרים ואמרו יודעים אנו שזה הוא הלווה - הרי זה כמלוה על-פה, שהרי השטר עצמו אינו מברר מי הלווה, והעדים האחרים אין להם כל קשר לשטר. (42) של לוה. (43) שלוייתו ממנו כסף. (44) אם לוה משניהם, ושניהם תובעים את החוב, וכל אחד טוען: לא אני כתבתי את השובר אלא חברי. (45) הלווה יכול לטעון לכל אחד - פרעתי. ואפילו אם יתנו הרשאה זה לזה לגבות את החוב ממה-נפשך, ויבוא המורשה ויטעון: שלם לידי לפרעון חובי או חובו של חברי - יכול הלווה לטעון: פרעתי שניהם, ומאחד לא לקחתי שובר או נאבד, ואף-על-פי שבדרך כלל אין הלווה נאמן לטעון כך במלוה בשטר. והטעם, שהשובר מערער תוקפם של שני השטרות (ראה מגיד-משנה בשם רשב"א). [במשנה: "נמצא לאחד בין שטרותיו שטרו של יוסף בן שמעון פרוע, שטרות שניהם פרועין". ופירושו רב ירמיה ורב הושעיא, שנמצא אצל המלוה כתב, ששטר החוב של יוסף בן שמעון הלווה - הוא פרוע. והקשו בגמרא שם, הרי גם בלי כתב זה - אין מוציאים שטר חוב עליהם? ופירש רב הושעיא, שהמדובר כשהיו משולשים בשטר (נכתבו בשטרות גם שמות הדור השלישי שאינם שוים) ולא היו משולשים בשובר (ראה סוף הלכה זו). ואביי פירש כשנמצא בין שטרותיו של הלווה מיוסף בן שמעון. ורבינו העתיק כאן לפי פירושו של אביי, שהרי הוסיף את המלה: "שעליו". מובן שהלכה מסכים רבינו גם לדעת רב הושעיא]. (46) יכתבו שמות הדור השלישי. (47) כגון:

ה. כל שטר²⁵ שניצא לפנינו ויטען הלוה ויאמר: איני חייב פלוס, שמא רמאי אחר העלה שמו בשמי והודה לזה; או שמאמר: לא לזה אני חייב פלוס אלא לאחר, וזה רמאי הוא והעלה שמו בשם פעל חובי - מאחר שלא החזק שם שנים ששמותיהן שוין, אין חוששין לדבריו; שחזקה הוא, שאין העדים חותמין על השטר אלא אם בן מכירין אלו הנזכרים²⁶. וכן חזקה שאין חותמין על השטר אלא אם בן נודע להם בודאי שאלו שהעידו על עצמן גדולים²⁷ ובני דעת. ואין העדים חותמין על השטר אלא אם בן יודעים לקרות ולחתום²⁸.

(25) שם קלח: (26) שהרי אסור להם לחתום כשאינם מכירים אותם. שם קלח: אמרו: כל שאין כותבים אלא-אם-כן מכירים - אינו צריך ראה אחרת. (27) שם קנה. "חזקה - אין העדים חותמין על השטר אלא-אם-כן נעשה גדול". (28) ראה ההלכה הבאה.

ו. עדים שאין יודעין לחתום, וקרעו להן²⁹ ניר חלק וחתמו על הרשום - מכין אותן³⁰ מפת מרדות³¹, והשטר פסול³².

(29) רשמו את האותיות בסכין, והעדים מלאו את השריטות בדיו. (30) שם, מעשה שבא לפני רב כהנא, והלקה את העדים. (31) הלקאה בעוון עבירה על דברי חכמים נקראת "מכת מרדות". סתם "מלקות" משמעותו הלקאה מן התורה. (32) מפני שלא נעשה כתיקון חכמים [במגיד-משנה מביא דעת הרשב"א שהשטר כשר, מפני שבגמרא שם אמרו כך: "ונגדיה (הלקה) רב כהנא", ולא הוסיפו: שפסלו את השטר. ועוד, מכיון שבגט אשה התירו לכתחילה לחתום כך, הרי ברור שהחתמה אינה פסולה. ומכאן, שבשאר שטרות על-כל-פנים בדיעבד כשרה]. בהלכה הקודמת, כתב רבינו שאין חותמים אלא-אם-כן יודעים לקרוא, וכאן כתב רק "לחתום" בלבד, נראה שהוא מחלק בין לכתחילה לבין דיעבד. לכתחילה אין חותמים כשאינם יודעים לקרוא ומקרים לפניהם. אבל מלקים רק כשאינם יודעים לחתום וקרעו להם - וחתמו. בגמרא שם אמרו, שרב כהנא - על חתימה הלקה.

ז. ראש בית דין³³ שהיה יודע ענין השטר, וקרא השטר לפניו הסופר שלו, הואיל והוא מאמין³⁴ ואימתו עליו³⁵ - הרי זה חותם על השטר אף על פי שלא קראהו הוא בעצמו. ואין שאר העם רשאים לעשות בן³⁶, עד שיקרא העד³⁷ השטר מלה במלה.

(33) שם אמרו, שרב נחמן חתם על שטר שקרא לפניו הסופר שלו. (34) לראש בית-הדין אימון מלא בסופר שלו.

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - יום ש"ק כ"ה אדר - ספר משפטים - הלכות מלוה ולוה קסט

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

סותר דברי עצמו בפ"ט ה"ד, שהרי כתב שם: "היו לו זיבורית ובינונית בלבד, ניזקין ובעל-חוב בבינונית". ותיירן שדעת רבינו: בשל עולם שמין, ואעפ"כ בנידון שלפנינו, ירויח בעל הזיבורית, כגון שבית-דין יגבה (יוד פתוחה) את הזיבורית לבעל העידית ובינונית, ויהיו לו מכל שלושת הסוגים, ויגבה השני את הבינונית. ומוסיף, שרבינו אינו גורס בגמרא שרב נחמן סבר בשלו הם שמין. ובכסף-משנה דוחה תירוצו, שהרי המדובר כשבאים ביחד לבית-דין (ראה גמרא שם) וברור שבי"ד לא יגבה תחילה מבעל הזיבורית, כדי להפסיד לשני, אלא יגבה מבעל הבינונית תחילה כמו שכתב הר"ן שם. והוא מתירן את הסתירה, שבפרק יט המדובר כשהיתה ללווה גם עידית, וחל השעבוד על הבינונית, ואחר-כך מכר את העידית ולכן נשאר השעבוד על הבינונית, אעפ"כ שהיא עכשיו עידית שלו. וכן ביאר רבינו בבבא-קמא ח. את הברייתא, ובחיבורו קיצר והביא לשון הברייתא - כדרכו. וכן פסק ב"טור" חו"מ סי' קב, שאם היתה לו עידית ומכרה - גובה מבינונית, ואם לאו - גובה מזיבורית משום שבשלו שמין - וכן פסק ב"שולחן ערוך" שם ס"ד].

קומה גבוהה או נמוכה, שחור, לבן וכדומה. (48) כהן, לוי, ישראל. (49) מרובעים, מחומשים - עד שיגיעו לדור שאין שמותיהם שוים.

ט. הוציא עליו⁵⁰ שטר שכתוב בו: אני פלוני בן פלוני לוייתי ממך⁵¹ מנה, אף על פי שאין בו שם המלוה - כל מי שייצא שטר זה מתחת ידו גובה בו⁵², ואינו יכול לדחותו ולומר: של אחר הוא ונפיל⁵³. וכן⁵⁴ שני יוסף בן שמעון הדרין בעיר אחת, שהוציא אחד מהן שטר חוב על אחד מבני העיר - אינו יכול לדחותו ולומר לו: לפלוני שהוא פשמה אני חייב, וממנו נפל השטר; אלא הרי זה שייצא מתחת ידו גובה, ואין חוששין לנפילה.

(50) בבא זו אינה מדברת בשני יוסף בן שמעון. (51) ולא פורש שם המלוה. שם קעב. מסופר שבא שטר כזה לבית-דינו של רב הונא. (52) מחלוקת אמוראים, ופסק כרבא - שם קעג. (53) שם קעב: "לנפילה לא חיישינן". (54) שם הוכיחו מן המשנה, שמוציאים שטר-חוב על אחרים.

י. שנים⁵⁵ שהוציאו כל אחד משניהם שטר חוב על חברו⁵⁶ - אין האחרון יכול לומר לראשון: אלו הייתי חייב לך, היאך אפתה לזה ממני?⁵⁷ אלא זה גובה חובו וזה גובה חובו. היה זה במאה וזה במאה, ויש לזה עדיית ולזה עדיית, או לזה בינונית ולזה בינונית, לזה זבורית ולזה זבורית - אין נזקקין לזה, אלא כל אחד ואחד עומד בפשלו⁵⁸. היה לזה⁵⁹ עדיית⁶⁰ ובינונית, ולזה זבורית⁶¹ - זה⁶² גובה מן הבינונית⁶³, וזה⁶⁴ גובה מן הזבורית⁶⁵.

(55) מחלוקת אדמון וחכמים, במשנה כתובות קי. ופסק כחכמים. (56) והאחד זמנו מוקדם לזמנו של השני. (57) היה לך לגבות חובך. (58) אינו גובה ואין גובים ממנו, משום שהגביה לא תשנה כלום, ואין להטריח בית-דין חנם. (59) שם מחלוקת רב נחמן ורב ששת, ופסק כרב נחמן בהתאם לכלל שבידנו: הלכה כרב נחמן בידינו (ראה לקמן הערה סד). (60) שדה משובחת. (61) שדה גרועה. (62) בעל הזיבורית. (63) כדין כל בעל-חוב, כמבואר למעלה פי"ט ה"א. (64) בעל עידית ובינונית. (65) משום שהבינונית שגבה - היא עידית שבשדותיו, שהרי אין לו שדה יותר משובחת, ובעל-חוב אינו גובה מעידית. בגמרא שם אמרו, שמחלוקתם היא אם סוגי השדות נקבעים לפי שדותיו של הלווה (בשלו הם שמין) או לפי המקובל בעולם (בשל עולם הם שמין). רב נחמן סובר: בשלו הם שמין, ומשום כך כשיש ללווה בינונית לפי המקובל, ואין לו יותר מעולה - הרי דינה כעידית ואין גובים ממנה אלא מן הזיבורית, ואם כן ירויח בעל הזיבורית, ומשום כך בית-דין צריכים להגבותו את המגיע לו לפי הדין. ורב ששת סובר: בשל עולם שמין, ואם-כן הבינונית שיגבה ימשיכו להיות בינונית, ויגבה אותה בעל הבינונית חזרה, ולמה יטרח בית-דין שלא לצורך. [המגיד-משנה מקשה, שרבינו כאן

יא. הוציא שטר חוב על חברו, והלה⁶⁶ מוציא שטר שמכר לו השדה⁶⁷: אם היו במקום שנותן הלוקח המעות ואחר כך פותח לו המוכר את השטר - הרי שטר חובו של זה בטל; שהרי אומר לו⁶⁸: אלו הייתי חייב לך - היה לך לפרע חובך⁶⁹. אבל במקום שכותבין ואחר כך נותנין⁷⁰ - הרי שטר החוב קיים; שהרי זה אומר: מכרתי לך את השדה כדי שיהיו לך נכסים ידועים שאגבה מהן חוב שלי.

(66) הלווה. (67) שהמלוה מכר לו שדה אחר זמן ההלוואה הכתוב בשטר. (68) הלוקח אומר למוכר. (69) לעכב את הכסף שבידך, ולא לכתוב לי שטר המכר. כחכמים שם נגד דעת אדמון, ולפי הביאור בגמרא שם. ומובן מאליו, שזה דוקא כשזמן פרעון הכתוב בחוב קדם לשטר המכר. שאם לא קדם, כיצד יכול המוכר לעכב דמי השדה לפני זמן הפרעון (מגיד-משנה). (70) ואי-אפשר למוכר לפרוע חובו מדמי השדה, שהרי כתב כבר שטר המכר.

יום ש"ק כ"ה אדר ה'תש"פ

פרק חמשה ועשרים

(1) מבאר דיני ערבות וקבלנות.

א. המלוה² את חברו, ואחר שהלווה אמר לו אחד: אני ערב; או שתבע את הלווה בדין, ואמר לו אחר: הנה ואני ערב; או שהיה חונק את חברו בשוק לתן לו, ואמר לו: הנה ואני ערב - אין הערב חייב כלום³, ואפילו אמר 'אני ערב' בפני בית דין⁴. אבל אם קנו מידו שהוא ערב ממון זה - כל אלו הפנים, בין בפני בית דין בין בינו לבין המלוה, נשתעבד⁵.

(2) בבא בתרא קעו: (3) משום שהמלוה נתן את הכסף על

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

10 תוֹבַע אֶת הַלֹּוֹה תַּחֲלָה; אִם לֹא נָתַן לוֹ - חֲזֹר אֲצֶל
11 הָעֶרֶב וְנִפְרַע מִמֶּנּוּ. בְּמָה דְּבָרִים אֲמֹרִים? בְּשֹׁאֵין
12 נִכְסִים לָלוֹה¹⁰; אֲכָל אִם יֵשׁ נִכְסִים לָלוֹה - לֹא יִפְרַע
13 מִן הָעֶרֶב כָּלָל¹¹, אֲלֹא מִן הַלֹּוֹה. הִיָּה הַלֹּוֹה אֶלֶם
14 וְאִין בֵּית דִּין יְכוּלִין לְהוֹצִיא מִיָּדוֹ, אוֹ שְׁלֹא בֹא לְדִין
15 - הָרִי זֶה נִפְרַע מִן הָעֶרֶב תַּחֲלָה, וְאַחֵר כִּף יַעֲשֶׂה
16 הָעֶרֶב דִּין עִם הַלֹּוֹה; אִם יָכוֹל לְהוֹצִיא מִיָּדוֹ -
17 יוֹצִיא, אוֹ יִשְׁמְתוּהוּ בֵּית דִּין¹² עַד שְׁיָתֵן לוֹ.

9 שנינו (שם קעג): "המלוה את חברו על ידי ערב לא ייפרע מן הערב" ופירשו בגמרא (שם עמוד ב): לא ייפרע מן הערב תחילה. (10) רבינו מבאר מה שכתב לפני כן "ולא נתן לו" הכוונה שלא מצא נכסים לגבות מהם. (11) אפילו אם הלווה מסרב לפרוע. (12) כפי האמור למעלה פרק כ"ב הלכה ג.

18 ד. הַתְּנָה¹³ הַמִּלְוֶה עַל הָעֶרֶב וְאָמַר לוֹ: עַל מִנֶּת
19 שְׁאִפְרַע מִמִּי שְׁאֶרְצָה, אִם יֵשׁ נִכְסִים לָלוֹה - לֹא
20 יִפְרַע מִן הָעֶרֶב¹⁴. אָמַר: עַל מִנֶּת שְׁאִפְרַע מִמִּי
21 שְׁאֶרְצָה תַּחֲלָה¹⁵, אוֹ שֶׁהִיָּה קִבְּלָן¹⁶ - הָרִי זֶה יִתְבַּע
22 אֶת הָעֶרֶב הַזֶּה אוֹ אֶת הַקִּבְּלָן¹⁷ תַּחֲלָה, וְיִפְרַע מִהֶן
23 אֵף עַל פִּי שְׁנֵי נִכְסִים¹⁸ לָלוֹה.

13 שם קעג: (14) בטור שם כתב שדין זה שני במחלוקת ראשונים: דעת רבינו יהוסף הלוי, שאפילו יש ללווה נכסים גובה מן הערב תחילה, ודעת רבינו חם (ראה תוספות שם דיבור המתחיל חסורי) שאינו גובה מן הערב, אלא כשאין נכסים ללווה. [לכאורה שיטתו של רבינו נוגדת שיטת רבו הר"י הלוי, אולם לפי ביאורו של המגיד משנה כאן מתיישבים דברי רבינו גם לפי שיטת רבו. הוא (המגיד משנה) מפרש מה שכתב רבינו "אם יש נכסים ללווה" הכוונה לנכסים ידועים, אבל כשאין לו נכסים ידועים, שאפשר להיפרע מהם בלי טירחא יתירה אין הערב יכול לדחותו כשאמר אפרע ממי שארצה, וכשלא התנה כך - יכול לומר להמלוה תתבע את הלווה תחילה ואם יתחייב בדין ולא ימצא בית דין נכסים לגבות - תגבה ממנו. ויש להניח שרבינו מפרש מה שכתב רבו, שכשיש ללווה נכסים גם כן גובה מן הערב התכוון לנכסים שאינם ידועים לבית דין איפה הם נמצאים או שנמצאים במקום רחוק וצריך לטרות הרבה כדי לגבות מהם, אבל כשהם ידועים ממש ונמצאים במקום שיד בית דין מגיעה - גם הר"י הלוי מודה שאין נפרעים מהערב תחילה. וגירסת הספרים שבידינו (בבא בתרא שם) מסייעת לשיטת רבינו. (15) בבבא הקודמת המדובר כשלא התנה בפירוש "תחילה" אלא "ממי שארצה". (16) בהלכה הבאה יתבאר מי קבלן ומי ערב. (17) אף על פי שלא אמר בפירוש "תחילה". (18) אפילו ידועים ואפשר לגבות מהם.

24 ה. אֵיזוֹהוּ עֶרֶב¹⁹ וְאֵיזוֹהוּ קִבְּלָן? אָמַר לוֹ: תֵּן לוֹ וְאֵנִי
25 נוֹתֵן לָךְ - זֶהוּ קִבְּלָן, שְׁנֵי לַמִּלְוֶה לְהִפְרַע מִמֶּנּוּ
26 תַּחֲלָה אֵף עַל פִּי שְׁלֹא פִּרַשׁ וְלֹא אָמַר: עַל מִנֶּת
27 שְׁאִפְרַע מִמִּי שְׁאֶרְצָה. אֲכָל אִם אָמַר לוֹ: הַלֹּוֹה וְאֵנִי

אמונתו של הלווה עצמו ולא סמך על הערב, ודיבור של הערב בלא קבלת קניין אין לו תוקף של התחייבות. (4) שלא על פי התערבות בית הדין. (5) משמע אפילו לגבות מנכסים משועבדים שלו, משום שקניין יש לו קול ומתקבל על הדעת, שהלוקח ידע ששדותיו של הערב משועבדות למלוה. וכן כתב הטור חושן משפט סימן קכט בשם רבינו מאיר הלוי. [בנימוקי יוסף בבא בתרא שם כתב, שבקניין בלי שטר אינו גובה ממשועבדים, אולם מסתימת לשונו של רבינו משמע שדעתו כדעת הרמ"ה].

1 ב. אָמַר לוֹ¹⁹ בְּשִׁעַת מִתֵּן מַעוֹת: הַלֹּוֹה וְאֵנִי עֶרֶב -
2 נִשְׁתַּעֲבַד הָעֶרֶב, וְאֵינִי צָרִיף קִנְיָן. וְכֵן אִם בֵּית דִּין
3 עָשׂוּ אוֹתוֹ עֶרֶב - נִשְׁתַּעֲבַד, אֵף עַל פִּי שְׁלֹא קָנוּ
4 מִיָּדוֹ. כְּגוֹן שֶׁהָיָה בֵּית דִּין רוֹצִין לְגָבוֹת מִן הַלֹּוֹה,
5 וְאָמַר לָהֶם: הִנִּיחוּהוּ וְאֵנִי עֶרֶב לָכֶם. הוֹאִיל וְיֵשׁ לוֹ
6 הַנָּאָה שְׁהָאִמְנוּהוּ בֵּית דִּין, בְּאוֹתָהּ הִנִּיָּה שְׁעָבַד
7 עֲצָמוֹ¹⁸.

~ נקודות משיחות קודש ~

"נשתעבד הערב... וכן אם בית-דין עשו אותו ערב... אע"פ שלא קנו מיידו... הואיל ויש לו הנאה שהאמינוהו בית-דין".

לשיטת הרמב"ם, שיעבוד הערב בלא קניין הוא רק אם בית-דין עשו אותו ערב, הואיל ויש לו הנאה על שהאמינוהו בית-דין,

אבל אם האמינו המלוה ואמר הריני ערב אחר מתן מעות, אינו ערב בלא קניין כמו שכתב בהלכה א' כי אינו משעבד עצמו בגין ההנאה שהאמינו המלוה. והוא כשיטת הבבלי כפי שהתבאר ב'רבינו גרשום' וב'נמוקי יוסף' (סוף בבא בתרא) שהנאה זו אין כוחה יפה לשעבד את הערב אלא שרק בגלל שהוציא ממון על פיו ומחסרו ממון בפועל משתעבד, ולכן במלוה שחנק את הלווה בשוק על חוב שחייב לו ובא חברו ואמר "הנח לו ואני אשלם" מכיון ש"לאו מידי מחסרי" ולא חסרו ממון בפועל, כיון ש"לא על אמונתו הלווהו" אינו משתעבד בלא קניין.

אבל לשיטת הירושלמי ההנאה שיש לערב בזה שהמלווה מאמינו יש בכוחה בלבד לשעבדו, ולכן ב"חנוק" משתעבד גם בלא קניין.

(על פי זק"ר"ש עמוד 148 הע' 23)

6 שם. (7) משום שהמלוה הסתמך עליו ונתן את הכסף. (8) במקום שאין לערב כל הנאה אינו משעבד עצמו, אלא רוצה להציל את הלווה ממצבו הקשה בלי סיכון של הפסד ממון, אבל כשיש לו הנאה כל שהיא, אנו אומרים שקיבל על עצמו הסיכון של הפסד ממון. [בגמרא שם אמרו: "ערב דבית דין לא בעי (אינו צריך) קניין". ופירש רבינו שהכוונה כמו שביאר כאן, אבל כשאמר בפני בית דין - ללא כל סיבה מצד בית הדין - "אני ערב" - לא נשתעבד.

8 ג. הַמִּלְוֶה¹⁹ אֶת חֲבֵירוֹ עַל יְדֵי עֶרֶב, אֵף עַל פִּי שֶׁהָעֶרֶב
9 מִשְׁתַּעֲבַד לַמִּלְוֶה - לֹא יִתְבַּע אֶת הָעֶרֶב תַּחֲלָה, אֲלֹא

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - יום ש"ק כ"ה אדר - ספר משפטים - הלכות מלוה ולוה קעא

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

13 היא²⁹. ואם קנו מידו שהוא ערב לשלם דמי מכר
14 זה כל עת שירצה שיתבענו לשמעון - הרי זה
15 חייב³⁰. וכזה הורו רבותי.

(28) כלפי הלוקח, שאם יטרף בעל חוב של המוכר את השדה, והמוכר לא יחזיר לו מעותיו - ישלם הוא. (29) לוי בטוח היה שלא יטרפו את השדה וסמכה דעתו שלא יצטרך לשלם (על פי פירושו של המגיד משנה). הראב"ד השיג, שהרי זה כערב בשעת מתן מעות שאינו צריך קניין, כמו שכתב רבינו בהלכה א. ובמגיד משנה מבאר, שאין לדמות ערבות של מכר לערבות הלווה, בהלוואה הערבות היא על המעות שהלווה, אבל במכר האחריות אינה חלה על דמי השדה אלא על הקרקע, שאם יטרפוהו ישלם המוכר דמיו ללוקח שקנה אותו וזכה בו, ואין להגדיר תשלום זה כהחזרת הדמים שקיבל אלא כהשלמת ההפסד, והערבות היא על תשלום זה שנתחייב בו המוכר בשעה שטרפו את הקרקע, ולפיכך אין כאן ערבות בשעת מתן מעות, ואפילו אם קנו מידו - לא נתחייב. כפי שנתבאר למעלה שקניין אינו מועיל באסמכתא, אלא כשהלווה על אמונתו. (30) מפני שהקניין היה בפירוש על דמי המכר הרי זה דומה להלוואה בשעת מתן מעות (לחם משנה. ראה בית יוסף חושן משפט סימן קלא סעיף י"א). [השגתו של הראב"ד וגם ביאורו של המגיד משנה מוכיחים, שהמדובר כשהערב בא בשעת מתן מעות ואפילו אם קנו מידו ואינו חייב אלא כשעשו קניין בסגנון המפורט בסוף הלכה זו].

16 ח. וכן הערב או הקבלן שחייבו עצמן על תנאי, אף
17 על פי שקנו מידו - לא נשתעבד, מפני שהוא
18 אסמכתא³¹. ביצד? כגון שאמר לו: תן לו ואני אתן
19 לך אם יהיה כף וכן או אם לא לא יהיה. שקבל
20 התולה שעבוד שאינו חייב בו באם יהיה ואם לא
21 יהיה - לא גמר והקנה קנין שלם, ולפיכך לא
22 נשתעבד.

(31) כשתלה בפירוש את השתעבדותו בתנאי - אם יהיה או לא יהיה - הרי גילה דעתו, שקניינו אינו קניין גמור ומוחלט ולפיכך אין לקניין זה כל תוקף.

23 ט. שנים שלוו³² בשטר אחד או שלקחו מקח אחד,
24 וכן השתפין שלוו אחד מהן או לקח בשתפות -
25 הרי הן ערבאין זה לזה³³, אף על פי שלא פירש.

(32) ירושלמי שבועות פרק ה הלכה א. (33) כל אחד דינו כלווה לגבי מחצית ההלוואה וכערב למחציתה השנייה. [בטור חושן משפט סימן עז כתב בשם רבינו, שהמלוה רשאי לגבות הכל ממי שירצה, אולם בבית יוסף שם הוכיח שגירסא משובשת נודמנה לבעל הטורים, הגירסא הנכונה היא כמו שהיא בספרים שבידינו: "נעשו ערבאים", ודינם ככל ערב שאינו גובה ממנו תחילה. וכן כתב בכסף משנה כאן].

26 י. שנים שערכו לאחד, פשיבוא המלוה לפרע מן
27 הערב - ופרע מאי זה מהן שירצה³⁴. ואם לא היה
28 לאחד פדי החוב - חוזר ותובע השני בשאר החוב.

1 ערב, הלווה ואני פורע, הלווה ואני חייב, הלווה
2 ואני נותן, הלווה ואני קבלן, תן לו ואני קבלן, תן
3 לו ואני פורע, תן לו ואני חייב, תן לו ואני ערב -
4 כלן לשון ערבנות הן²⁰, ואינו תובעו תחלה, ולא
5 נפרע ממנו במקום שיש נכסים ללוה, עד שיפרש
6 ויאמר: ממי שארצה אפרע²¹.

(19) שם קעד. נחלקו אמוראים בזה: רבינו פסק כרבא, משום שהוא אחרון (כלל בדינו מאבוי ורבא הלכה כבתראי - כאחרונים). (20) ולפיכך לא נעשה קבלן, עד שיאמר: תן לו ואני אתן לך. (21) רוצה לומר, שאמר "תחילה" (מגיד משנה) כמו שנתבאר בהלכה הקודמת.

7 ו. ערב²² של כתבה, אף על פי שקנו מידו - פטור
8 מלשלם; שהרי מצוה עשה²³, ולא חסר ממו²⁴.
9 ואם היה האב ערב²⁵ לכתבת בנו, וקנו מידו -
10 חייב²⁶. וקבלן של כתבה - חייב²⁷.

~ נקודות משיחות קודש ~

"ואם היה האב ערב וקנו מידו חייב".

אבא לגבי בנו משתעבד ללא קנין (בבא בתרא קעד, ב). אבל לדעת הרמב"ם כאן הוא בקנין דווקא. ומבואר ב'לקוטי תורה' שמי שהוא משורש אחד או ענף אחד הוא ערב בעד חבירו יותר מכל ישראל שכולם ערבים זה בזה.

(על פי דק"ש תכ"ז עמוד 150 הע' 41)

(22) שם עמוד ב. (23) עזר לקיים הנישואין. (24) כל ערבות היא "אסמכתא" שהערב סמך שזה יפרע ולא יתבעו ממנו, אלא משום שנהנה שזה האמין לו ונתן מעות על סמך ערבותו, אנו אומרים, שמפני הנאה זו שעבד עצמו ומשום כך, כשהערב אינו גורם לחיסרון ממון, כגון בכתובה שהאשה רוצה להינשא ואפילו כשכתובתה אינה מובטחת, לא גילתה כל אומון בערב ומשום כך ערבותו נידונית כאסמכתא, אף על פי שקנו מידו, בהתאם לשיטתו בפרק י"א מהלכות מכירה הלכה ז, שאסמכתא אינה מחייבת אפילו כשקנו מידו, אם לא הקנה לו מעכשיו (ראה שם גם הלכה י"ג ומגיד משנה שם). ואין זה דומה לערב שלאחר מתן מעות שהקניין מועיל אף על פי שלא על אמונתו הלווהו, משום שיש שם חיסרון כים (מגיד משנה). (25) שם: "אבא לגבי בריה שעבודי משעבד נפשיה (אב ביחס לבנו משעבד עצמו)". (26) בגמרא שם לא אמרו שצריך קניין, ורבינו מסביר עצמו הוסיף "וקנו מידו", משום שלא חסר ממון והבעל לא גילה כל אומון באב - אין נימוק לשעבוד בלא קניין. ובאדם אחר, אפילו קניין אינו מועיל כמו שביארנו למעלה [הראב"ד חולק ואומר שאפילו לא קנו מיד האב - נשתעבד. וזה מתאים לשיטתו שאפילו ערב כתובה זר משתעבד כשקנו מידו, ומכאן - שמה שחילקו שם בין אב לאדם מן השוק המדובר כשלא קנו מידו]. (27) שם.

11 ז. ראובן שמכר לשמעון שדה, ובא לוי וקבל
12 אחריות עליו²⁸ - לא נשתעבד לוי, שזו אסמכתא

לֹא: כָּל מֶה שֶׁתֵּתֶנּוּ תָּן לֹא וְאֲנִי עֶרֶב, אוֹ מִכָּר לֹא וְאֲנִי
 עֶרֶב, אוֹ הִלְוֵהוּ וְאֲנִי עֶרֶב - יֵשׁ מִן הַגְּאוּנִים שֶׁהוֹדָה: ⁹
 אֶפְלוּ מִכָּר לֹא בַעֲשֶׂרֶת אֲלָפִים אוֹ הִלְוֵהוּ מֵאָה אֲלָף ¹⁰
 - נִשְׁתַּעֲבַד הָעֶרֶב בְּכָל. וַיִּרְאֶה לִי, שָׂאִין זֶה הָעֶרֶב ¹¹
 חֵיב כָּלוּם; שֶׁפִּינִן שְׂאִינוּ יוֹדֵעַ הַדָּבָר שֶׁשְׁעָבַד עֲצָמוֹ ¹²
 בּוֹ - לֹא סְמָכָה דַּעְתּוֹ וְלֹא שְׁעָבַד עֲצָמוֹ³⁹. וַדְּבָרִים ¹³
 שֶׁל טַעַם הֵם לְמַכִּין. ¹⁴
 15

(39) ואפילו קניין אינו מועיל כמו שנתבאר למעלה הלכה ח גבי חיוב על תנאי. וכן כתב רבינו בפירוש בפרק י"א מהלכות מכירה הלכה ט"ז, [רבינו נסים בסוף קידושין מביא דברי הרמב"ן בתשובה החולק על רבינו, ודעתו שאדם יכול לחייב עצמו בדבר שאינו קצוב כשקנו מידו. גם הראב"ד בהלכות מכירה (שם) השיג על רבינו וכאן נכנס לפשרה בין שתי השיטות, וסומך על אומד הדעת בכל מקרה ומקרה. ראה מגיד משנה כאן ושם וכסף משנה שם].

יֵד. מִי שְׂאָמַר לְחִבְרוֹ: הִלְוֵהוּ וְאֲנִי עֶרֶב לְגוֹפוֹ שֶׁל ¹⁶
 לֹוֹה זֶה, לֹא עֶרֶב לְעַצְמוֹ שֶׁל מִמּוֹן⁴⁰, אֲלֵא כָּל זְמַן ¹⁷
 שֶׁתִּרְצֶה אֲבִיאָנוּ לָךְ⁴¹, וְכֵן אִם אָמַר לֹו אַחֵר שֶׁהִלְוֵהוּ ¹⁸
 וּתְבַעֲו: הַגִּיחָהוּ, כָּל זְמַן שֶׁתִּתְּבַעֲנוּ אֲבִיאָנוּ לָךְ, וְקִנְי ¹⁹
 מִיָּד⁴² עַל זֶה, אִם לֹא יָבִיא זֶה הִלְוֵה - יֵשׁ מִן ²⁰
 הַגְּאוּנִים שֶׁהוֹדָה, שֶׁהוּא חֵיב לְשֵׁלֶם⁴³; וַיֵּשׁ מִי ²¹
 שֶׁהוֹדָה, שֶׁאֶפְלוּ הַתְּנֵה וְאָמַר: אִם לֹא אֲבִיאָנוּ אוֹ ²²
 שְׁמַת אוֹ שֶׁפָּרַח אֶהְיָה חֵיב לְשֵׁלֶם - הָרִי זוֹ ²³
 אֶסְמַכְתָּא, וְלֹא נִשְׁתַּעֲבַד. וְלֹוֹה דַּעְתִּי נוֹטָה. ²⁴

(40) לא נעשה ערב לעצם פירעון החוב על ידי הלווה. (41) קיבל על עצמו רק להביא את הלווה. (42) נתבאר למעלה בהלכה א שלא בשעת מתן מעות צריך קניין. (43) במגיד משנה כתב, שזאת היא דעת רב נחשון גאון בתשובה שהובאה בטור חושן משפט סימן קכט. ונראה שמקור זה נתקבל גם על דעת בית יוסף שם.

(34) למד דין זה ממה שאמרו בבבא בתרא קז. "האחים שחלקו (ירושת אביהם) ובא בעל חוב ונטל חלקו של אחד מהם וכו'". הרי שהמלוה של אביהם יכול לגבות הכל מנכסי יורש אחד, אף על פי שנכסי הלווה דינם כערבים כמו שאמרו: "נכסיה דבר אינש אינן ערבין ביה". יוצא מזה שבמקום שיש שני ערבים יכול המלוה לגבות הכל מאחד מהם. ואין זה דומה לשניים שלוו שבהלכה הקודמת, משום שאין ערבות לחצאין, אבל הלוואה אפשר שזה לוה חצי וזה חצי (מגיד משנה בשם רשב"א). [נתמיהו רבים על רבינו מתוספתא סוף בבא בתרא: "המלוה את חבירו על ידי שני ערבים לא יפרע מאחד מהם, ואם אמר על מנת שאפרע מאחד מהן - ייפרע מאחד מהן". ובנימוקי יוסף בבא מציעא תחילת פרק ג כתב, שרבינו מפרש מה שכתבה התוספתא: "לא ייפרע מאחד מהן" הכוונה שלא ייפרע תחילה כלום מאחד מן הערבים אלא מן הלווה, ואם התנה שיגבה מאיזה מהם שירצה - גובה כפי תנאו (ראה למעלה הלכה ד). וכן פירש גם הרשב"א ופסק כרבינו].

1 יֵא. וְאֶחָד שֶׁעֶרֶב לְשָׁנִים, כְּשִׁיפְרַע לְמַלְוֶה - יוֹדִיעֵנוּ³⁵
 2 עַל חוֹב אֵיזָה מְשִׁנִּיהֶם פּוֹרֵעַ, כְּדִי שִׁיחֲזֹר עָלָיו³⁶.

(35) המלוה יודיע לערב. (36) שהערב ידע ממי לדרוש החזרת מעותיו. דין זה היא סברת עצמו.

3 יֵב. הָאֹמֵר לְחִבְרוֹ³⁷: עֶרֶב לְפָלוּנִי כִּף וְכָף וְאֲנִי עֶרֶב
 4 לָךְ-הָרִי זֶה כְּמִי שְׂאָמַר לֹו: הִלְוֵהוּ וְאֲנִי עֶרֶב; וְכִשֵּׁם
 5 שֶׁנִּשְׁתַּעֲבַד הָעֶרֶב לְמַלְוֶה, כִּף נִשְׁתַּעֲבַד עֶרֶב לְעֶרֶב
 6 רֵאשׁוֹן³⁸. וַדִּין הָעֶרֶב עִם הַמַּלְוֶה וַדִּין עֶרֶב רֵאשׁוֹן
 7 עִם הַשְּׁנִי דִּין אֶחָד הוּא.

(37) לא נמצא מקור ברור לדין זה (מגיד משנה). (38) משמע אפילו בלא קניין, ואף על פי שערב ראשון אינו משתעבד בלי קניין שלא בשעת מתן מעות (ראה הלכה א) ובערב שני אין מתן מעות, שהרי ערב ראשון אינו נותן מעות כלל. וטעמו של דבר - שעת חלות השעבוד של ערב ראשון נחשבת כשעת מתן מעות לגבי ערב שני (מגיד משנה).

8 יֵג. מִי שֶׁלֹא פָּרַשׁ קֶצֶב הַדָּבָר שֶׁעֶרֶב, כְּגוֹן שְׂאָמַר

שיעורי רמב"ם ספר המצוות – י"ט-כ"ה אדר ה'תש"פ

יום שלישי כ"א אדר ה'תש"פ

מצות עשה צח.

הַמַּצְוָה הַצ"ח — הַצּוּי שֶׁנִּצְטַיְנוּ לָדוֹן בְּטִמְאָת
 31 אֲכָלִין וּמִשְׁקִין פְּדִינִים הָאֲמֻרִים בָּהֶם, וּמַצְוָה זוֹ כּוֹלֶלֶת
 32 כָּל-תּוֹרַת טִמְאָת אֲכָלִין וּמִשְׁקִין בָּלֶם.
 33

יום רביעי כ"ב אדר ה'תש"פ

מצות עשה צח.

הַמַּצְוָה הַצ"ח — הַצּוּי שֶׁנִּצְטַיְנוּ לָדוֹן בְּטִמְאָת
 34 אֲכָלִין וּמִשְׁקִין פְּדִינִים הָאֲמֻרִים בָּהֶם, וּמַצְוָה זוֹ כּוֹלֶלֶת
 35 כָּל-תּוֹרַת טִמְאָת אֲכָלִין וּמִשְׁקִין בָּלֶם.
 36

יום ראשון י"ט אדר ה'תש"פ

מצות עשה צח.

הַמַּצְוָה הַצ"ח — הַצּוּי שֶׁנִּצְטַיְנוּ לָדוֹן בְּטִמְאָת
 25 אֲכָלִין וּמִשְׁקִין פְּדִינִים הָאֲמֻרִים בָּהֶם, וּמַצְוָה זוֹ כּוֹלֶלֶת
 26 כָּל-תּוֹרַת טִמְאָת אֲכָלִין וּמִשְׁקִין בָּלֶם.
 27

יום שני כ' אדר ה'תש"פ

מצות עשה צח.

הַמַּצְוָה הַצ"ח — הַצּוּי שֶׁנִּצְטַיְנוּ לָדוֹן בְּטִמְאָת
 28 אֲכָלִין וּמִשְׁקִין פְּדִינִים הָאֲמֻרִים בָּהֶם, וּמַצְוָה זוֹ כּוֹלֶלֶת
 29 כָּל-תּוֹרַת טִמְאָת אֲכָלִין וּמִשְׁקִין בָּלֶם.
 30

5 אַקלין ומשקין פדינים האמורים בהם, ומצנה זו פוללת
6 כל-תורת טמאת אקלין ומשקין בלם.

יום ש"ק כ"ה אדר ה'תש"פ
מצות עשה צח.

7 המצנה הצ"ח — הצווי שנוצטוינו לרדון בטמאת
8 אַקלין ומשקין פדינים האמורים בהם, ומצנה זו פוללת
9 כל-תורת טמאת אקלין ומשקין בלם.

יום חמישי כ"ג אדר ה'תש"פ
מצות עשה צח.

1 המצנה הצ"ח — הצווי שנוצטוינו לרדון בטמאת
2 אַקלין ומשקין פדינים האמורים בהם, ומצנה זו פוללת
3 כל-תורת טמאת אקלין ומשקין בלם.

יום שישי כ"ד אדר ה'תש"פ
מצות עשה צח.

4 המצנה הצ"ח — הצווי שנוצטוינו לרדון בטמאת

אגרות קודש

ב"ה, כ"ז אדר"ש, תשי"א
ברוקלין.

הרה"ח הו"ח אי"א נו"מ, עוסק בצ"צ וכו'
מוה"ר משה יצחק שי

שלום וברכה!

מכתבו בעתו קבלתי, והנה ההצעה ע"ד האיחוד של הב"כ בניו-ענגלאנד, היא הצעה נכונה,
במאד מאד, אבל לטעמים שונים, הנה מוקדם הזמן עדיין, וכאשר נתראה פנים אי"ה נדבר עדיין
בארוכה.

אחרי הודעתו כו' שלחתי מכתב תנחומין למר... וכדאי הי' לעוררו שיוסיף אומץ לטובת
הישיבה, לטובת וזכר נשמת אביו ע"ה, וגם שידפיס על שמו ספר שיחות או מאמרים מכ"ק מו"ח
אדמו"ר, אשר התועלת הגדולה והזכות להנשמה מזה, אין לשער, ובטח ימצא האותיות המתאימות
להסביר לו את כל זה.

שמחתי אשר התלמיד... שי' כבר בביתו, ובטח יהי' אצלו בימים הקרובים ויסביר לו ע"ד גודל
החוב לקבוע עתים לתורה וגם בחסידות אשר אלו הם הכלים לבריאות בגשמיות הבאה לאחר הטבת
הבריאות ברוחניות.

ובנוגע להמצב בהישיבה, הנה כבר זה כמה אמרתי לו שבדאי יהי' הכל בהצלחה והכלים לזה
ובפרט למהר הדבר הוא ע"י זה שירבה מספר התלמידים וע"י הוספת אומץ לנטוע בלבם יראת שמים
וקיום המצות בפועל.

שמחתי במאד לספורו ע"ד הנהגתו עם התל' בפורים העבר, ובטח יעשו כזאת גם במשך ימי חג
הפסח הבע"ל, באופן המתאים.

מחר אי"ה אהי' על ציון כ"ק מו"ח אדמו"ר ואזכירו להצלחה גדולה בעניניו הגשמיים ובעבודתו
בקדש כפי אשר העמיס עליו כ"ק מו"ח אדמו"ר, אשר בטח נתן לו ג"כ האפשרי[ות] והכחות להביא
ענין זה מהכח אל הפועל.

בברכ[ת] הצלחה בעבודתו הק' און ער זאל פילען דעם גודל הנחת שבזה.

ירמיה פרק לא כח-לו

כח בַּיָּמִים הָהֵם לֹא־יֹאמְרוּ עוֹד אֲבוֹת אֲכָלוּ בָסֶר וְשָׁנִי בָנִים תִּקְהִינָה: כֹּה כִּי אִם־אִישׁ בַּעֲוֹנוֹ יָמוּת פְּלִי־הָאָדָם הָאֵכֶל הַבָּסֶר תִּקְהִינָה שְׁנָיו: ל הִנֵּה יָמִים בָּאִים נֹאֲמ־יְהוָה וְכִרְתִּי אֶת־בֵּית יִשְׂרָאֵל וְאֶת־בֵּית יְהוּדָה בְּרִית חֲדָשָׁה: לא לֹא כְּבָרִית אֲשֶׁר כָּרְתִּי אֶת־אֲבוֹתָם בְּיוֹם הַחֲזִיקִי בִידָם לְהוֹצִיאָם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם אֲשֶׁר־הִמָּה הִפְּרוּ אֶת־בְּרִיתִי וְאֲנֹכִי בַּעֲלָתִי בָם נֹאֲמ־יְהוָה: לב כִּי זֹאת הַבְּרִית אֲשֶׁר אֲכַרְתָּ אֶת־בְּרִית יִשְׂרָאֵל אַחֲרֵי הַיָּמִים הָהֵם נֹאֲמ־יְהוָה נִתְּתִי אֶת־תּוֹרָתִי בְּקֶרֶפֶס וְעַל־לֵבָם אֲכַתְּבֶנָּה וְהָיִיתִי לָהֶם לֵאלֹהִים וְהִמָּה יְהוֹיָכִי לַעֵם: לג וְלֹא יִלְמְדוּ עוֹד אִישׁ אֶת־דַּעְתּוֹ וְאִישׁ אֶת־אֲחִיו לֵאמֹר דַּעוּ אֶת־יְהוָה כִּי־נִכְלָם יֵדְעוּ אוֹתִי לְמִקְטָנָם וְעַד־גְּדוֹלָם נֹאֲמ־יְהוָה כִּי אֶסְלַח לַעֲוֹנָם וְלִחְטָאתָם לֹא אֶזְכֹּר: לד כֹּה אָמַר יְהוָה נִתַּן שְׁמִשׁ לְאֹזֶר יוֹמָם חֶקֶת יָרַח וְכוֹכָבִים לְאֹזֶר לַיְלָה רֹגַע הַיָּם וְיַחֲמוּ גִלְיוֹ יְהוָה צְבָאוֹת שְׁמוֹ: לה אִם־יִמָּשׁוּ הַחֲקִים הָאֵלֶּה מִלִּפְנֵי נֹאֲמ־יְהוָה גַּם זֶרַע יִשְׂרָאֵל יִשְׁבְּתוּ מִהָיוֹת גְּוִי לִפְנֵי פְלִי־הַיָּמִים: לו כֹּה אָמַר יְהוָה אִם־יִמְדוּ שְׁמַיִם מִלְמַעְלָה וַיַּחֲקְרוּ מוֹסְדֵי־אָרֶץ לִמְטָה גַם־אֲנִי אֶמָּאֵם בְּכָל־דַּעַר יִשְׂרָאֵל עַל־כֹּל־אֲשֶׁר עָשׂוּ נֹאֲמ־יְהוָה:

רש"י

עורי רגע (איוב ז): (לה) ימושו. כמו לא ימיש: (לו) אם ימדו שמים. כמה גובהם: גם אני אמאם. בישראל. כלומר כשם שהם לא ימדו ולא יחקרו, כך ישראל לא ימאסו בכל אשר חטאו:

(כח) בוסר. פרי שלא נגמר והוא מקהה את השיניים: ושיני בנים תקהינה. הבנים ילקו בעון אבות: (לד) לאור. איאקלארזי"ר בלעז, וכן ת"י לאנהרא: רוגע הים. מנידו ומרתיחו ונעשה קמטים קמטים כמו

מצודת ציון

(כח) בוסר. כן נקרא הפרי שלא נגמר הבישול והוא חמוץ ומקהה את השיניים כמו ובוסר גומל יהיה נצה (ישעיה יח): תקהינה. ענין חלישת השיניים לחתך המאכל וכן אם קהה הברזל (קהלת י) ור"ל שנחלש הברזל לכרות העץ: (לא) החזיקי. ענין אחיזה: הפרו. ענין ביטול: בעלתי. ענין אדון כמו אם בעליו עמו (שמות כב): (לד) חוקת. ענין דבר קבוע: רוגע. ענין בקיעה כמו עורי רגע (איוב ו): (לה) ימושו. ענין הסרה כמו לא ימיש עמוד הענן (שמות יג): ישבתו. ענין ביטול: (לו) מוסדי. מלשון יסוד והוא מרכז כדור הארצי: על כל. בעבור כל:

מצודת דוד

(כח) לא יאמרו עוד. לא יתרעמו עוד לומר הנה האבות אכלו בוסר וכו' והלא הנכון מי שאכל הבוסר יקחו שיניו ר"ל האבות חטאו והנה הבנים מקבלים העונש, הלא הנכון שהחוטא יקבל בעצמו העונש וכן נאמר שאמרו כמתרעמים אבות יאכלו בוסר וכו' (יחזקאל יח): (כט) כי אם. כי אז לא כן תהיה כי כל אחד ימות בעונו ולא יענשו בניו אחריו וכמו האוכל הבוסר אשר תקהינה שיניו לבדם ולא שיני בניו כן יהיה בדבר העונש (וזהו לפי שלעתיד לא יתגבר עליהם היצה"ר כ"כ לעשות עבירות חמורות ושיאחזו הבנים גם המה בהם עד שיענשו גם בעון אביהם): (ל) ברית חדשה. ר"ל ענין הברית יהיה חדש מה שלא היה מאז: (לא) לא כברית. לא יהיה כמו הברית אשר כרתי עם אבותם וכו': אשר המה.

הברית ההוא הפרו הם: ואנכי. אבל אנכי לא הפרתי כי הייתי להם לאדון להושיעם מכף האויב: (לב) אחרי הימים ההם. אחר שישוּבו מן הגולה: נתתי. עבר במקום עתיד ר"ל אתן תורתִי בקרבם, כלומר אטה לבם לקיים את התורה: ועל לבם אכתבנה. ר"ל לא תשכח מלבם כאילו היתה חקוקה שמה: והייתי וכו'. והמה וכו'. ר"ל כמוני כמוהם לא תופר הברית ההיא כי אני אחיה להם לאלהים להושיעם ולהצילם והמה יהיו לי לעם להאמין בי ולשמור מצותי: (לג) ולא ילמדו. לא יצטרכו עוד ללמד איש את רעהו ולרזו לאמר דעו את ה' כי כולם מעצמם ידעו אותי מן הקטנים עד הגדולים: כי אסלח וכו'. והכל יהיו אם כן טהורים ומנוקים מעוון ולכן כולם ישיגו ההשגה ההיא שה' הוא האלהים: (לד) נותן שמש. הנותן את השמש להאיר בכל יום ונותן חוקות ירח וכוכבים להאיר בכל לילה: רוגע הים. הבוקע הים לפני בני ישראל בצאתם ממצרים: ויהמו גליו. רצה לומר, עם כי גליו היו הומים בקול גדול והיו שואפים והולכים עכ"ז בקעו ולא הלכו הגלים כדרכם: (לה) אם ימושו החוקים. אם חוקות השמש והירח יסורו מלפני לבל יאיר כ"אם בזמנו הקבוע לו אז גם זרע ישראל ישבתו וכו' ור"ל כמו שהחוקים האלה לא ימושו כן זרע ישראל לא ישבתו: מהיות גוי לפני. לבלי היות לפני גוי ר"ל עם מיוחד: כל הימים. ר"ל כל הימים ישבתו וכו' כמו החוקים האלה כלומר כמו שהם לא ימושו כן וכו': (לו) אם ימדו. אם יהיה נמדד גובה השמים אשר הוא ממעל ואם יהיה נחקר במדידה עומק יסוד הארץ אשר היא מלמטה אז גם אני אמאם בכל זרע ישראל בעבור כל הפשעים אשר עשו ור"ל כמו שא"א למדוד גובה השמים ולחקור במדידה עומק יסוד הארץ, כן לא אמאם בישראל בעבור פשעים:

דניאל פרק א א"ו

א בִּשְׁנַת שְׁלוֹשׁ לְמַלְכוּת יְהוֹיָקִים מֶלֶךְ־יְהוּדָה בָּא נְבוּכַדְנֶאצַּר מֶלֶךְ־בָּבֶל יְרוּשָׁלַם וַיִּצַּר עָלֶיהָ: ב וַיִּתֵּן אֶדְנִי בְיָדוֹ אֶת־יְהוֹיָקִים מֶלֶךְ־יְהוּדָה וּמִקְצַת כְּלֵי בֵּית־הָאֱלֹהִים וַיְבִיֵּאם אֶרֶץ־שֹׁנָעַר בֵּית אֱלֹהֵי וְאֶת־הַכֵּלִים הַבָּיָא בֵּית אוֹצֵר אֱלֹהֵי: ג וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ לְאַשְׁפְּנֵי רַב סְרִיסֵי לְהָבִיא מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּמִזֹּרַע הַמְּלוּכָה וּמִן־הַפְּרִתִּימִים: ד יְלָדִים אֲשֶׁר אֵין־בָּהֶם כָּל־ (מאום) מוֹם וְטוֹבֵי מְרָאָה וּמִשְׁכִּילִים בְּכָל־חֻכְמָה וַיִּדְעִי דַעַת וּמִבְּנֵי מַדְעַ וְאֲשֶׁר כָּח בָּהֶם לַעֲמֹד בְּהִיכַל הַמֶּלֶךְ וּלְלַמְּדָם סֵפֶר וּלְשׁוֹן כְּשָׂדִים: ה וַיִּמְן לָהֶם הַמֶּלֶךְ דְּבַר־יוֹם בְּיוֹמוֹ מִפְּתֵיג הַמֶּלֶךְ וּמִיָּין מִשְׁתֵּיו וּלְגַדְלָם שְׁנִים שְׁלוֹשׁ וּמִקְצָתָם יַעֲמְדוּ לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ: ו וַיְהִי בָהֶם מִבְּנֵי יְהוּדָה דְּנִיָּאל חֲנַנְיָה מִישָׁאֵל וְעִזְרִיָּה:

רש"י

(ירמיה כז) כה אמר ה' צבאות אל העמודים ועל הים ועל המכונות ועל יתר הכלים הנותרים בעיר הזאת: ויביאם ארץ שנוער בית אלהיו. לקלס לעבודת כוכבים שלו הביא שם את השביה כולה אף את האנשים ואת הכלים הביא אח"כ בית האוצר: (ג) הפרתמים. דוכסים: (ד) ואשר כח בהם. פירשו רז"ל שיהיו אונסין עצמן מן השחוק ומן השיחה ומן השינה מפני אימת מלכות ושמעמידים עצמן כשנצרכים לנקביהם: וללמדם ספר. מוסב על אשר כח בהם: (ה) וימן. ל' הזמנה: מפת בג. הוא שם מאכל המלך בל' כשדים ויש פותרים פת בג לחם ואין נראה כן שהרי כתיב ויהי המלצר נושא את פת בגם ונותן להם זרעונים ואין זרעונים חליפי לחם אלא חליפי תבשיל:

מצודת ציון

(א) ויצר. מלשון מצור, וענינו הקפת החיל על העיר להציר להם ולכבשם: (ב) שנוער. היא בבל ע"ש שנעצרו בה מתי המבול כי היא עמוקה מכל העולם: (ג) סריסיו. שריו: הפרתמים. ענין שררה ועושר וכן חיל פרס ומדי הפרתמים (אסתר ח) והיא מלה זרה ואולי היא מלשון כשדים וכמוהו רבים ימצאו בזה הספר אשר אין לדעת ביאורם כ"א לפי הקרוב לענינם: (ד) מאום. כמו מום: מדע. ענין מחשבה כמו גם במדעך מלך אל תקלל (קהל' י): ספר. ר"ל כתב הנכתב בספר: (ה) וימן. ענין הזמנה כמו וימן ה' דג (יונה ב): מפת בג. ענין מאכל:

מצודת דוד

(א) בשנת שלוש למלכות יהויקים. ר"ל למרדו בנבוכדנצר למלוך מעצמו כי נבוכדנצר מלך בשנת ד' ליהויקים ובה' שהיא שניה לנ"ג עלה עליו וכבשו ועבדו ג' שנים וישב וימרד בו כמ"ש במ"ב ובשנת ג' למרדו שהיא שנת י"א למלכותו חזר ועלה עליו וכמ"ש בדברי הימים ב': (ב) ומקצת כלי וגו'. כי מהם נשארו ולקחם בגלות יכניה ועוד נשארו מהם ולקחם בגלו' צדקיהו וכמ"ש כי כה אמר ה' וגו' ועל יתר הכלים וגו' באשר לא לקחם בגלותו את יכניה וגו' בבבלה יובאו וגו' (ירמיה כד): בית אלהיו. ומתחילה הביא את הכל אל בית אלהיו ואף האנשים לקלס לאלהיו וליתן לו תודה על הנצחון ואח"כ הביא כלי בה"מ אל בית האוצר: (ג) רב סריסיו. שר וגדול על הסריסים: זרע המלוכה. ר"ל והמה יהיו מזרע המלוכה והם עצמם יהיו מן הפרתמים ר"ל מגודלים בעושר ובממשלה: (ד) כל מאום. ר"ל שום מום כלל וכלל לא כמו לא תאכלו כל נבלה (דברים יא): וטובי מראה. בלובן ובהירות: בכל חכמה. יהיו משכילים בכל מיני חכמות: וידעני דעת. ר"ל בתחלת אמרי המדבר ישכילו לדעת דעתו ותוכן כוונתו ומה יהיו אחרית אמריו: ומבני מדע. ר"ל שיהיו צחים בלשונותם במיטב הדיבור להבין לזולת מה במדעי לבבם ובמשחבתם: ואשר כח בהם. להתגבר על הטבע לאנוס ולעצור מן השחוק והשינה וכדומה למען יעמדו בהיכל מלך מבלי שום מניעה וכאשר ראוי והגון: וללמדם ספר. מוסב על המקרא שלפניו לומר להביא מבני ישראל וגו' וללמדם ספר וגו' והוא המכתב והלשון: (ה) וימן להם המלך. כל זה מדברי המלך שאמר לאשפנו הננה המלך יומין להם בכל יום דבר הצריך להם בימו ממאכלי המלך ומן היין אשר ישתה הוא (ואף שג"ע עצמו היה המדבר לא אמר כמדבר בעדו וכן דרך המקרא וכמ"ש וישלח וגו' ואת שמואל (ש"א י"ב) עם כי שמואל עצמו היה המדבר וכן רבים כמוהו): ולגדלם. ובאופן זה יהיו מגודלים שלש שנים למען יהיו נראים יפים ובעלי בשר: ומקצתם. מקצה שלשת השנים יעמדו בתמידות לפני המלך לשמשו בכל עת: (ו) ויהי בהם. באותן הילדים שהביא אשפנו כדבר המלך ולתוספת ביאור אמר מבני יהודה ר"ל מזרע מלכי יהודה ומה שסתם למעלה פי' כאן: דניאל וגו'. כי רבים הביא מזרע מלכי יהודה ובהם היו דניאל וגו':

ו הנוטל שְׂכָרוֹ לָדוֹן – דִּינֵיו בְּטָלִים; לְהַעֲדִי – עֲדוּתֵיו בְּטָלִין; לְהוֹזֵת וּלְקַדֵּשׁ – מִיָּמָיו מִי מַעֲרָה, וְאֶפְרָו אֶפְרָו מִקְלָה. אִם הָיָה פָּהֶן, וְטִמְאָהוּ מִתְרוּמָתוֹ – מֵאֲכִילוֹ, וּמִשְׁקוֹ, וְסָכוּ. וְאִם הָיָה זָקֵן – מִרְפִּיבּוֹ עַל הַחֲמוּר; וְנוֹתֵן לוֹ שְׂכָרוֹ כְּפֹעֵל.

ז הַחֲשׂוֹד עַל הַבְּכוּרוֹת – אֵין לֹקַחֲחִין מִמֶּנּוּ בֶּשֶׁר צְבָאִים, וְלֹא עוֹרוֹת שְׂאִינָן עֲבוּדִין. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: לֹקַחֲחִים מִמֶּנּוּ עוֹרוֹת שֶׁל נִקְבָּה. וְאֵין לֹקַחֲחִין מִמֶּנּוּ צֶמֶר מְלֻבָּן, וְצוּאִי, אֲבָל לֹקַחֲחִין מִמֶּנּוּ טוּוֹי, וּבְגָדִים.

פירוש ברטנורא

ו הנוטל שכר לָדוֹן דִּינֵיו בְּטָלִים. דכתיב (דברים ו') ראה למדתי אתכם חוקים ומשפטים כאשר צונו ה', מה אני בחנם אף אתם בחנם. וברבני אשכנז ראיתי שערויה ברבר זה, שלא יבוש הרב הנסמך ראש ישיבה ליטול עשרה זהובים כדי להיות חצי שעה על כתיבת נתינת גט אחד, והעדים החותמים על הגט שני זהובים או זהוב לכל הפחות לכל אחד, ואין זה הרב בעיני אלא גולן ואנס, לפי שהוא יודע שאין נותנים בעירו גט שלא ברשותו, ונותן הגט בעל כרחו צריך שיתן לו כל חפצו. וחושש אני לנט זה שהוא פסול, דהא תנן במתניתין הנוטל שכר לָדוֹן, דינו בטלין, להעיד, עדותו בטלה: להזות, ממי הטאת על טמא מת: לקדש, לערב אפר הטאת במים חיים אל כלי: אפר מקלה, אפר כירה קרויה אפר מקלה. כלומר אפר בעלמא שאין בה קדושה: אכל אם היה. זה רואה הבכורות, או זה הדיין או העד או המקדש, כהן, והעבירו המוליכו עמו במקום טומאה וטמאיהו מתרומתו, ומפסידו שצריך לקנות חולין ולאכול דמי יקרים מדמי תרומה, שהחולין ראויין לכל ותרומה אינה ראויה אלא לכהנים שחורים: מאכילו, זה המוליכו, ומשקרו וסכו: ונותן לו שכרו כפועל. אם היה רגיל במלאכה כבדה וקשה ומרויח בה הרבה, אומרים כמה אדם כזה רוצה ליטול פחות ממה שחיה מרויח במלאכה כבדה ולתעתקס במלאכה זו שהוא קלה, וכך נותן לו. וכן מותר לכל דין ליטול שכר בטלה כשהבטלה ניכרת ומפורסמת, ולוקח משני בעלי הדין בשוה. ויותר מזה אסור:

ז החשוד על הבכורות. כהן החשוד להטיל מום בבכור: בשר צבאים. שאדום הוא ומחליף בבשר עגל, וחמני דמוזן בכור עגל תמים ואומר שבשר צבי הוא, דאין לחוש לבכורה: ולא עורות שאינן עבודים. אבל עבודים זבנני מנייה, דאי איתא דבכור הוא לא הוה טרח ביה, סבר שמעי בי רבנן ומפסדי ליה מינאי: לוקחים ממנו עורות של נקבה. דמידע דיעי. ותנא קמא דאמר, סבר דלמא חתך לזכרותיה ועבד ביה כמין נקבות, וכי משיילי ליה מזה חתוך זה שבמקום נקבות אומר עכברים אכלוהו. ואין הלכה כר' אליעזר: מלובן וצואי. פירשו בגמרא דמלובן מצואי קאמר, כלומר שרוחץ מצואתו. ולא אמרינן אי דבכור הוא לא מפסיד טרחיה ולא מלובן ליה דסבר שמעי רבנן ומפסדי ליה מינאי, דכיון דטרחיה וטא הוא טרח ומלובן ליה ולא קפיד עליה: אבל לוקחין ממנו טווי ובגדים. דאי דבכור הוא כולי האי לא טרח בהו, דקפיד אטרחיה דלמא מפסדי ליה מיניה: טווי ובגדים. לאו בגדים ממש קאמר.

משניות מבוארות – קהתי

– הבא לקחת אותו לראות בכורו, או לָדוֹן דינו, או להעיד לו, או להזות או לקדש, שוכר חמור ומרכיבו עליו, וְנוֹתֵן לוֹ שְׂכָרוֹ כְּפֹעֵל – בגמרא מבואר "כפועל בטל של אותה מלאכה" שבטל ממנה, כלומר שאם היה רגיל במלאכה קשה, שמרויח בה הרבה, והרי הוא מתבטל עכשיו ממלאכתו, שמים כמה אדם כזה רוצה ליטול פחות משכרו שמרויח במלאכתו הקשה, כדי לעסוק במלאכה קלה זו, וזהו "שכר בטלה" שנותן לו, מפני שמבטלו ממלאכתו (ושם; ברטנורא). ויש מפרשים: שנותן לו שכר בטלה, כפועל הרוצה להיבטל ממלאכתו לגמרי ולא לעשות שום מלאכה (ותוספות). – פיסקה זו אינה מוסבה על הזקן בלבד, אלא בכלל על כל אחד מאלו שמדובר עליהם במשנה (יתפארת ישראל).

באור משנה ז

הַחֲשׂוֹד עַל הַבְּכוּרוֹת – כהן החשוד להטיל מום בבכור (ושם), או מי שהוא חשוד למכור בכור לשם חולין (רמב"ם), אֵין לֹקַחֲחִין מִמֶּנּוּ בֶּשֶׁר צְבָאִים – אפילו בשר צבאים, שאין קדושת בכורה נוהגת בהם, אין לוקחים ממנו, מפני שהוא דומה לבשר עגל, ויש חשש שמא הבשר של בכור הוא, וזה אומר שבשר צבי הוא; וְלֹא עוֹרוֹת שְׂאִינָן עֲבוּדִין – שמא של בכורות הם, שאסורים בהנאה. אבל עורות עבודים מותר לקנות ממנו, שאילו היו של בכורות לא היה טורח בהם, אלא היה ממנה למכרם לפני עיבודם, שכן חושש הוא שמא יודע הדבר לחכמים ויחרימום, ונמצא מפסיד גם העורות וגם טירחתו בהם. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: לֹקַחֲחִים מִמֶּנּוּ עוֹרוֹת שֶׁל נִקְבָּה – שניכרים הם. ברם, תנא קמא סובר, שאפילו עורות של נקבה אסור לקנות ממנו, שמא יתקן עורות של זכר שיהיו דומים לשל נקבה, ויאמר של נקבה הם. והלכה כתנא קמא: וְאֵין לֹקַחֲחִין מִמֶּנּוּ צֶמֶר מְלֻבָּן – צמר מנוקה ומכובס, וְצוּאִי – או צמר מטונף, שמא של בכורות הוא. ובגמרא מבואר: צמו מלובן וצואי – צמר מלובן מצואתו, כלומר שאין המשנה באה ללמד אלא בצמר מלובן שאסור לקנות ממנו, שאף על פי שיש לו טירחה בו, ואפשר לומר שאינו של בכור, מפני שחושש הוא שמא יודע הדבר לחכמים ויפסיד טירחתו, מכל מקום הואיל ואין לו בזה אלא טירחה מועטת, הרי הוא חשוד

יוס ראשון

באור משנה ו

הַנוֹטֵל שְׂכָרוֹ לָדוֹן – היינו שכר הוראה שנוטל משני בעלי הדין (שכן אם לוקח רק מאחד, אפילו לזכות את הוכאי, הרי זה שוחד גמור). דִּינֵיו בְּטָלִים – שכתוב (דברים ז, ה): "ראה למדתי אתכם חוקים ומשפטים כאשר צונו ה' אלהי", ודרשו: מה אני בחנם אף אתם בחינם, כלומר כמו שציונו ה' ללמד אתכם בחינם, כך תלמדו גם אתם לאחרים בחינם (הר"ן במסכת נדדים לו, א). ברם, אם ניכר הדבר שנוטל שכר בטלה, דהיינו בעד זה שבטל ממלאכתו, הרי זה מותר, כמבואר להלן בסוף משנתנו. לְהַעֲדִי – הנוטל שכרו להעיד, עֲדוּתֵיו בְּטָלִין – משנתנו נקטה לשון רבים: "דינו בטלין", "עדותיו בטלין", כדי להשמיענו, שלא אותו דין בלבד, שידוע שנטל בו שכר, הוא שבטל, ולא אותה אותה עדות בלבד, שידוע שנטל בה שכר, היא שבטלה, אלא כל דינו שדן וכל עדותיו שהעיד בטלים הם, אלא אם כן ידוע שלא נטל בהם שכר (הר"ן בסוף פרק ב בקידושין). לְהוֹזֵת – הנוטל שכרו להזות ממי פרה אדומה על טמא מת, וּלְקַדֵּשׁ – או ליתן אפר הפרה לתוך מים חיים לעשותם מי חטאת, מִיָּמָיו מִי מַעֲרָה – המים כאילו מי מערה הם ולא מים חיים, וְאֶפְרָו אֶפְרָו מִקְלָה – והאפר כאילו הוא אפר שריפה סתם ולא אפר פרה אדומה. משנתנו נקטה הזאה קודם קידוש, אף על פי שקידוש הוא קודם הזאה, כדי להשמיענו, שלא רק בהזאה אלא אף בקידוש שיש בו טירחה מרובה, אסור ליטול שכר (יתוספות יום טוב; יתפארת ישראל). אִם הָיָה פָּהֶן – אם זה הרואה בכורות, או הדיין, או העד, או המזה, או המקדש היה כהן, וְטִמְאָהוּ מִתְרוּמָתוֹ – ובעל הבכור, או בעל הדין, או זה שהשתמש בו לצורך הזאה או קידוש, הוליכו במקום שהוכרח להיטמא בנבילה או בשרץ (גמרא). ונטמא מלאכול בתרומתו, והרי הפסידו על ידי כך, שצריך הוא לקנות לו מאכלי חולין, שדמיהם יקרים מדמי תרומה, לפי שהחולין ראויים לכל והתרומה אינה ראויה אלא לכהנים, מֵאֲכִילוֹ, וּמִשְׁקוֹ, וְסָכוּ – זה המוליכו חייב להאכילו ולהשקותו ולסוכו משלו. וְאִם הָיָה זָקֵן – אם הרואה בכורות, או הדיין, או העד, או המזה, או המקדש היה זקן, מִרְפִּיבּוֹ עַל הַחֲמוּר

ח הַחֲשׂוֹד עַל הַשְּׁבִיעִית – אֵין לִקְחִין מִמֶּנּוּ פֶּשֶׁתָּן, וְאַפְּלוֹ סָרְקָ, אֲבָל לִקְחִין מִמֶּנּוּ טוּי וְאַרְיֵי.
ט הַחֲשׂוֹד לְהִיט מוֹכֵר תְּרוּמָה לְשֵׁם חֵלִין – אֵין לִקְחִין מִמֶּנּוּ אֲפָלוּ מִים אוֹ מֶלֶח; דְּבָרֵי רַבִּי יְהוּדָה. רַבִּי שְׁמַעוֹן
אוֹמֵר: כָּל שֵׁשׁ בּו זֵקֶת תְּרוּמוֹת וּמַעֲשָׂרוֹת, אֵין לִקְחִין מִמֶּנּוּ.
י הַחֲשׂוֹד עַל הַשְּׁבִיעִית – אֵינוֹ חֲשׂוֹד עַל הַמַּעֲשָׂרוֹת; הַחֲשׂוֹד עַל הַמַּעֲשָׂרוֹת – אֵינוֹ חֲשׂוֹד עַל הַשְּׁבִיעִית. הַחֲשׂוֹד
עַל זֶה וְעַל זֶה – חֲשׂוֹד עַל הַמַּהֲרֹת. וְיֵשׁ שֶׁהוּא חֲשׂוֹד עַל הַמַּהֲרֹת, וְאֵינוֹ חֲשׂוֹד לֹא עַל זֶה וְלֹא עַל זֶה. זֶה
הַכֶּלֶל: כָּל הַחֲשׂוֹד עַל הַדָּבָר – לֹא דָנוּ, וְלֹא מַעֲדוּ.

פירוש ברטנורא

דהשתא טווי גירדא לוקחין ממנו, בגדים ארוגים מיבעיא. אלא בגדים היינו לבדים עשויים מצמר שאין טוויין;
ח החשוד על השביעית. לזרוע או לעשות סחורה בספחיו שביעית: סרק. מתוקן במסרק. דכיון דמרחיה זוטא לא קפיד: אריג. לאו אריג ממש. דהשתא
טווי שרי אריג מיבעיא, הרי בא לכלל טווי קודם לכן. אלא אריג היינו כעין שרשרות שעושין מפשתן שלא נטות מעולם;
ט אפילו מים ומלח. משום קנס: כל שיש בו זיקת תרומות. כל דבר שתרומה נוגתה בו. וכל, לאתויי קרבי דגים שמערבין בהן שמן וזית, שיש בו זיקת
תרומה. והלכה כר' שמעון;

י אינו חשוד על המעשרות. ולוקחים ממנו תבואה בשאר שני השבוע, ואין מעשרין מהן ודאי אלא דמאי. ומעמא דחשוד על השביעית אין חשוד על
המעשרות וחשוד על המעשרות אין חשוד על השביעית, לפי שיש בכל אחד מהן חומר שאינו בחברו, שביעית אינה צריכה להאכל לפני מחומת ירושלים,
ומעשר שני אינו נאכל אלא לפני מן החומה, הלכך איכא דחמיר ליה עונש מעשר מעונש שביעית. ומעשר אית ליה פדיון, ושביעית כיון שנאסרה אין לה

משניות מבוארות – קהתי

אבל מים ומלח לוקחים ממנו. רבי שמעון נקט "ומעשרות". משום
מעשר שני שאסור לאכלו חוץ לירושלים, אבל מעשר ראשון מותר
לזרים (עיי' "תוספות יום טוב"). בגמרא מבואר: "כל שיש בו..." בא
לרבות קרבי דגים שמערבים בהם שמן וזית שיש בו זיקת תרומה.

י ו מ ש ל י ש י

ב א ו ר מ ש נ ה י

הַחֲשׂוֹד עַל הַשְּׁבִיעִית – לַעֲבוֹר עַל אִיסוּרֵי שְׁמִיטָה, כְּמוֹ שְׂבָאֲרֵנו
לְעִיל (משנה ח). אֵינוֹ חֲשׂוֹד עַל הַמַּעֲשָׂרוֹת – לַמְכוֹר פִּירוֹת מַעֲשֵׁר
שְׁנִי, שֶׁאִסוּר לֵאכֹלָם חוּץ לְיִירוּשָׁלַיִם, וּלְפִיכֵן לִקְחִים מִמֶּנּוּ תְּבֹאָה
וּפִירוֹת בְּשָׂאֵר הַשָּׁנִים (חֻזָּק מִשְׁנַת הַשְּׁמִיטָה), וּמַעֲשִׂים אוֹתָם מִסְּפָק
כִּדִּין דְּמָאִי (תְּבֹאָה וּפִירוֹת שֶׁל עֲנֵי הָאָרֶץ, הַחֲשׂוֹדִים עַל הַמַּעֲשָׂרוֹת).
הַחֲשׂוֹד עַל הַמַּעֲשָׂרוֹת – לַמְכוֹר מַעֲשֵׁר שְׁנִי לְשֵׁם חוֹלִין, אֵינוֹ
חֲשׂוֹד עַל הַשְּׁבִיעִית – בִּגְמָרָא מְבֹאֵר הֵטַעַם, לְפִי שֵׁשׁ בַּמַּעֲשֵׁר
שְׁנִי חוֹמְרָה שְׂאִינָה בְּשִׁבְעִית, וְיֵשׁ בְּשִׁבְעִית חוֹמְרָה שְׂאִינָה בַּמַּעֲשֵׁר
שְׁנִי; הַחוֹמְרָה בַּמַּעֲשֵׁר שְׁנִי, שְׂאִינוֹ נֹאכֵל אֶלָּא לִפְנֵים מַחֲמֹת יְרוּשָׁלַיִם,
מֵה שֶׁאֵין כֵּן בְּפִירוֹת שְׁבִיעִית. וְהַחוֹמְרָה בְּשִׁבְעִית, שֶׁכֵּל שֶׁנֶּאֱסָר מִשּׁוּם
שְׁבִיעִית אֵין לוֹ פְּדִיּוֹן, וְאִילוּ מַעֲשֵׁר שְׁנִי יֵשׁ לוֹ פְּדִיּוֹן. הַלֵּכךְ יֵשׁ אִדָּם
שֶׁחֲמוּר עֲלָיו עֲנִין מַעֲשֵׁר מַעֲנִין שְׁבִיעִית וְיֵשׁ שֶׁחֲמוּר עֲלָיו עֲנִין שְׁבִיעִית
מַמַּעֲשֵׁר, וּמִכָּאן שֶׁהַחֲשׂוֹד עַל זֶה אֵינוֹ חֲשׂוֹד עַל זֶה. הַחֲשׂוֹד עַל זֶה
וְעַל זֶה – עַל הַשְּׁבִיעִית אוֹ עַל הַמַּעֲשֵׁר, חֲשׂוֹד עַל הַמַּהֲרֹת –
לַמְכוֹר אוֹכְלִים טִמְאִים לְשֵׁם טְהוּרִים, וְאֵם הוּא מוֹכֵר אוֹכְלִים וְאוֹמֵר
טְהוּרִים הֵם, אֵינוֹ נֶאֱמָן, שֶׁמָּא נִטְמָאוּ בְּטוּמָאָה דְּרַבְּנָן, וְכִיּוֹן שֶׁחֲשׂוֹד
עַל הַשְּׁבִיעִית אוֹ עַל הַמַּעֲשֵׁר, שֶׁהֵם מִן הַתּוֹרָה, כֹּל שֶׁכֵּן שֶׁהוּא חֲשׂוֹד
בְּעִנֵּין טוּמָאָה דְּרַבְּנָן, וְיֵשׁ שֶׁהוּא חֲשׂוֹד עַל הַמַּהֲרֹת – כִּגְוֹן שֶׁלֹּא
לְהִזְהֵר בְּטוּמָאָה דְּרַבְּנָן, וְאֵינוֹ חֲשׂוֹד לֹא עַל זֶה וְלֹא עַל זֶה –
לֹא עַל הַשְּׁבִיעִית וְלֹא עַל הַמַּעֲשָׂרוֹת, לְפִי שֶׁהַחֲשׂוֹד עַל דְּבַר מְדַבְּרִי
סוֹפְרִים אֵינוֹ חֲשׂוֹד עַל אִיסוּר שֶׁל תּוֹרָה. בְּרַם, הַחֲשׂוֹד עַל טוּמָאָה שֶׁל
תּוֹרָה, הֵרִי הוּא חֲשׂוֹד אֶף עַל הַשְּׁבִיעִית וְעַל הַמַּעֲשָׂרוֹת; וּמִכָּאן נִקְטָה
מִשְׁנֵתָּנוּ לְשׁוֹן "וְיֵשׁ שֶׁהוּא חֲשׂוֹד עַל הַמַּהֲרֹת" (רַמְבַּם). זֶה הַכֶּלֶל:
כָּל הַחֲשׂוֹד עַל הַדָּבָר, לֹא דָנוּ, וְלֹא מַעֲדוּ – שְׂאִינוֹ נֶאֱמָן
לְדוֹן וְלֹא לְהַעֲדֵד עַל דְּבַר שֶׁהוּא חֲשׂוֹד עֲלָיו (עֵינִן לִהְלֵךְ ה, ד). אֲבָל
הַרְמַבַּם פּוֹסֵק: "כֹּל הַחֲשׂוֹד עַל דְּבַר, אֶף עַל פִּי שְׂאִינוֹ נֶאֱמָן עַל שֶׁל
עֲצָמוֹ, נֶאֱמָן הוּא עַל שֶׁל אַחֲרִים, חֻזְקָה אֵין אִדָּם חוֹטֵא לְאַחֲרִים. לְפִיכֵן
הַחֲשׂוֹד עַל הַדָּבָר דָּנוּ וּמַעֲדוּ" (הַל' שְׁמִיטָה ח, יז). – יֵשׁ תַּמָּהִים עַל
הַלְשׁוֹן "זֶה הַכֶּלֶל" שֶׁבְּמִשְׁנֵתָּנוּ, שֶׁהֵרִי אֵינוֹ כּוֹלֵל אֶת הַדִּינִים שֶׁנִּשְׁנִי
לְעִיל, אֶלָּא דִּין אַחֵר הוּא (עֵינִן "תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב").

אף על צמר מלובן, שמא של בכורות הוא. ואין צריך לומר צמר צואי,
שאסור לקנות ממנו. אֲבָל לִקְחִין מִמֶּנּוּ טוּי – חוטים העשויים
מצמר, וּבְגָדִים – בגמרא מבואר, שאין הכוונה כאן לבגדים ממש,
שהרי אם טווי מותר, בגדים כל שכן, אלא בגדים היינו לבדים העשויים
מצמר סרוק; שאלו (טווי ובגדים) ודאי לא מצמר בכורות הם, שכן
צמר בכורות חושש הוא להשהות אצלו, שמא יודע הדבר לחכמים
ויקנסוהו על כך, ולכן מודדו הוא למכרו לפני עיבודו.

י ו מ ש ל י ש י

ב א ו ר מ ש נ ה ח

אגב המשנה הקודמת בענין "החשוד על הבכורות" הובאו מכאן ועד סוף פרקנו
דיני "החשוד על השביעית" ודיני שוהדים אחרים.
הַחֲשׂוֹד עַל הַשְּׁבִיעִית – כִּגְוֹן לְזִרְזוֹעַ בִּשְׁנֵה הַשְּׁבִיעִית אוֹ לַעֲשׂוֹת
סִחְוָה בְּפִירוֹת שְׁבִיעִית, אֵין לִקְחִין מִמֶּנּוּ פֶּשֶׁתָּן – שֶׁמָּא הוּא
מְגִידוּלִי שְׁבִיעִית, שׁוֹרֵעַ פֶּשֶׁתָּן רָאוּי לֵאכֹלֶלָה וּקְדוֹשׁ מִטַּעַם זֶה בְּקִדּוּשׁ
שְׁבִיעִית, וְכֹל שֶׁכֵּן שֶׁאֵר גִּידוּלִי קִרְקַע שֶׁאִסוּר לְקַנּוֹת מִמֶּנּוּ (תְּפִאֲרוֹת
יִשְׂרָאֵל; "תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב"). וְאַפְּלוֹ סָרְקָ – וְאַפְּלוֹ פֶּשֶׁתָּן שֶׁסְרוֹק
בַּמִּסְרָק אֵין לִקְחִים מִמֶּנּוּ, שֶׁאֵין הַחֲשׂוֹד מִפְּחַד לְסָרֵק אֶת הַפֶּשֶׁתָּן שֶׁל
שְׁבִיעִית, לְפִי שֶׁטִּרְחָתוֹ מוֹעֲטָה. אֲבָל לִקְחִין מִמֶּנּוּ טוּי – חוטים
הַעֲשׂוּיִים מִפֶּשֶׁתָּן, וְאַרְיֵי – בִּגְמָרָא מְבֹאֵר, שֶׁאֵין הַכוּוּנָה כִּגְוֹן לְאַרְיֵי
מִמֶּשׁ, שֶׁהֵרִי אִם טוּי מוֹתֵר לְקַנּוֹת, אֲרִיג הַעֲשׂוּי מִן הַטוּי לֹא כֹל שֶׁכֵּן;
אֶלָּא אֲרִיג הֵינּוּ כְּעִין שְׂרִשְׁרוֹת שְׁעוֹשִׂים מִפֶּשֶׁתָּן מְנוּפֵץ וְסְרוֹק; וְאִלוּ
מוֹתֵר לְקַנּוֹת מִמֶּנּוּ, שְׁבוּדָאִי לֹא עֲשֵׂאִם מִפֶּשֶׁתָּן שֶׁל שְׁבִיעִית, מֵאוֹתוֹ
הֵטַעַם שֶׁבִיאָרְנוּ בַּמִּשְׁנָה קוֹדֶמְתָּה, שֶׁחֻשׁשׁ הוּא לְהַשְׁהוֹת אֲצִלוֹ פֶּשֶׁתָּן
שֶׁל שְׁבִיעִית, שֶׁמָּא יוֹדֵעַ הַדָּבָר לַחֲכָמִים, וְלִכֵּן הוּא מַמְהָר לַמְכּוֹר לִפְנֵי
עֵיבּוּדוֹ. וְיֵשׁ גּוֹרָסִים: טוּי וּבְגָדִים. וּמַפְרָשִׁים: בְּגָדִים – כִּגְוֹן הַגִּידִילִים
שֶׁהֵם מַעֲשֵׂה עֲבוֹת מִהַפְשָׁתָן עֲצָמוֹ, לֹא מִן הַטוּי (רַמְבַּם).

ב א ו ר מ ש נ ה ט

הַחֲשׂוֹד לְהִיט מוֹכֵר תְּרוּמָה – שֶׁאִינָה מוֹתֵרֶת אֶלָּא לְכַהֲנִים,
לְשֵׁם חֵלִין – כִּגְוֹן שֶׁמוֹכֵר פִּירוֹת תְּרוּמָה וְאוֹמֵר שְׁחוּלִין הֵם הַמּוֹתֵרִים
לְכָל אָדָם, אֵין לִקְחִין מִמֶּנּוּ אֲפָלוּ מִים אוֹ מֶלֶח – אֶף עַל פִּי
שֶׁאֵין תְּרוּמָה נוֹהֶגֶת בְּמִים וּבְמִלְחָה, אֵין לִקְחִים אוֹתָם מִמֶּנּוּ מִשּׁוּם קֶנֶס.
דְּבָרֵי רַבִּי יְהוּדָה – הַסּוֹבֵר שֶׁקּוֹנְסִים אוֹתוֹ אֲפִילוּ בְּדַבְּרִים שֶׁאֵין
בָּהֶם חֵיּוֹב תְּרוּמָה. רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר: כָּל שֵׁשׁ בּו זֵקֶת תְּרוּמוֹת
וּמַעֲשָׂרוֹת – כֹּל דְּבַר שֵׁשׁ בּו שְׁיִכּוֹת תְּרוּמוֹת וּמַעֲשָׂרוֹת, דִּהֵינּוּ
שְׁחִיבִים לְהַפְרִישׁ מִמֶּנּוּ תְּרוּמָה וּמַעֲשֵׁר, אֵין לִקְחִין מִמֶּנּוּ – כְּלוֹמֵר
שֶׁאֵין קוֹנְסִים אוֹתוֹ אֶלָּא בְּדַבְּרִים שֵׁשׁ בָּהֶם חוֹבַת תְּרוּמוֹת וּמַעֲשָׂרוֹת,

פ ר ק ח מ י ש י

א כָּל פְּסוּלֵי הַמִּקְדָּשִׁים גִּמְרִין בְּאַטְלִי, וְנִשְׁחָטִין בְּאַטְלִי, וְנִשְׁקָלִין בְּלִטְרָא; חוץ מִן הַבְּכוֹר וּמִן הַמַּעֲשֶׂה, שֶׁהֵנִיחַ לְבַעֲלֵים. פְּסוּלֵי הַמִּקְדָּשִׁין – הֵנִיחַ לְהַקְדֵּשׁ. וְנִשְׁקָלִין מִנֶּה פֶּגֶגָּה מִנֶּה בְּבָכּוֹר.

ב בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים: לֹא יִמְנָה יִשְׂרָאֵל עִם הַכֹּהֵן עַל הַבְּכוֹר. בֵּית הֵלֵל מְתִירִין, וְאֶפְלוּ נִכְרִי. בְּכוֹר שְׁאֵחָזוּ דָם, אֶפְלוּ הוּא מֵת – אֵין מְקִיזִין לוֹ דָם; דְּבָרֵי רַבִּי יְהוּדָה. וְחַכְמַיִם אוֹמְרִים: יִקְוֶה, וּבִלְבָד שְׁלֹא יַעֲשֶׂה בּוֹ מוֹם; וְאִם

פירוש ברטנורא

פרוין, הלכך איכא דחמיר עליה שבעית ממעשר: החשוד על זה ועל זה. כיון דחשוד אדאורייתא כל שכן דחשוד על המהירות, דמדרבנן הוא שיהא אדם אוכל חולין בטהרה: ויש שחשוד על הטהרות. דרבנן, ואינו חשוד לשבעית ומעשרות. דמאן דחשוד אדרבנן לא חשוד אדאורייתא:

ה א כל פסולי המוקדשים. קדשים שנפל בהם מום, אם מוכרין אותן ביוקר טובת הנאה להקדש הוא. הלכך נמכרים באטלים, דהיינו שוק שמוכרים בו שאר בשר חולין ושם נמכר ביוקר: ונשקלין בליטרא. להמכר כדרך שהקצבים מוכרים בשר חולין. דמתוך שיכולים למכרו ביוקר מוסיפים בדמים כשפודים אותם מן התקדש: חוץ מן הבכור ומן המעשה. שאם נמכרים ביוקר הנאתן לבעלים. בכור הנאתו לכהן, דבשר בכור נאכל לכל אדם והכהן מוכרו ונטול דמיו, ולכהן קרי בעלים של בכור. ומשום הנאת הדיוט לא מוזללינן בקדשים לנהוג בהן מנהג חולין למכרן באטלים, אלא בביתו, ואע"פ שלא יקפצו עליהם בני אדם כל כך. ואין נשקלים בליטרא אלא באומד, ואם יפסיד לית לן בה: ונשקלין מנה כנגד מנה בבכור. שאם יש לו חתיכת בשר חולין שנשקלה בליטרא יכול לשקול בשר בכור כנגדה. אבל מעשר אין שוקלים מנה כנגד מנה, דמתחיו כאילו מוכרו, ובהמת מעשר אסור למכרה כלל משום דלא חביב בה לא יפדה כדרך שכתוב בבכור אלא לא יגאל, ושנינו בספרי בכור שנאמר בו לא יפדה, הוא נמכר, מעשר שנאמר בו לא יגאל אינו נמכר לא חי ולא שחוט ולא תמים ולא בעל מום:

ב לא ימנה ישראל עם הכהן. לאכול עמו בחבורה מבשר בכור בעל מום. שאין נמנין על הבכור אלא חבורה שכולה כהנים, דכתיב (במדבר י"ח) ובשרם יהיה לך כחזה התנופה וכשוק הימין, מה חזה ושוק כהנים אין, ישראל לא, אף בכור בין תמים בין בעל מום כהנים אין ישראל לא: וזבית הלל מתירין ואפילו נכרי. דכתיב (דברים י"ב) כצבי ואיל, מה צבי ואיל אפילו נכרי, אף בכור נמי. וקרא דכתיב (במדבר י"ח) ובשרם יהיה לך כחזה התנופה וכשוק הימין, בבכור תמים דוקא משתעי: שאחזו דם. חולי שהוא מסתכן בו מריבו הדרם: אין מקיזין לו דם. ואפילו במקום שאינו עושה בו מום. דמתוך שאדם בחול על ממונו, אי שריית ליה במקום שאין עושה בו מום אתי למעבד במקום שעושה בו מום: ובלבד שלא יעשה בו מום. שלא יסדוק ראש אוננו או ניב שפתיו במקום שלא יוכל לחזור ולהרפא. דסברי רבנן כל שכן דאי לא שריית ליה במקום שאין בו מום אתי למעבד אפילו במקום שיש בו מום: לא ישהוט

משניות מבוארות – קהתי

הוא בבית בעלי, מתורגן בגמרא, שמדובר במעשר בהמה של יתומים שנפל בו מום, ומשום השבת אבידה של יתומים (שאין יכולים לאכלו כולו, והבשר יתקלקל) התירו להם חכמים למכרו (בכורות לא, ב).

יוס רביעי

באור משנה ב

משנתנו דנה בשני דברים: א) אם מותר לישראל להימנות על בכור בעל מום שבידי כהן, להשתתף עמו באכילתו. ב) בכור תם שחלה וזקוק להקזת דם, כדי להצילו ממיתה, אם מותר להקזי לו דם ולעשות בו מום.

בית שְׁמַאי אוֹמְרִים: לֹא יִמְנָה יִשְׂרָאֵל עִם הַכֹּהֵן עַל הַבְּכוֹר – בכור שנפל בו מום ושחטו בעליו הכהן, לא יזמין ישראל לאכול עמו מבשר הבכור; ומבואר הטעם בגמרא, לפי שאין נימנים על הבכור אלא חבורה שכולה כהנים, שכתוב (במדבר יח, יח): "ובשרם יהיה לך כחזה התנופה וכשוק הימין" – מה חזה ושוק אינם נאכלים אלא לכהנים, אף בכור, בין תם ובין בעל מום, אינו נאכל אלא לכהנים. **בית הֵלֵל מְתִירִין** – להזמין ישראל שיאכל עם הכהן בחבורה מבשר בכור בעל מום, וְאֶפְלוּ נִכְרִי – מותר להימנות על בכור בעל מום, שכן נאמר בבכור בעל מום (דברים טו, כב): "בשערך תאכלנו... כצבי ואיל", ומכאן למדים: מה צבי ואיל אפילו נכרי, אף בכור בעל מום אפילו נכרי. ומה שכתוב (במדבר יח, יח): "ובשרם יהיה לך כחזה התנופה וכשוק הימין", בבכור תמים הכתוב מדבר. **בְּכוֹר שְׁאֵחָזוּ דָם** – שחלה מחמת ריבוי דם, אֶפְלוּ הוּא מֵת – אם לא יקזו לו, יעשה בו מום; ואפילו במקום שאין עושים בו מום אסור להקזי לו, שמתוך שאדם בחול על ממונו, אם נחיר לו במקום שאין עושה בו מום, יכוא להקזי אף במקום שעושה בו מום (גמרא פסחים יא, ב). **וְחַכְמַיִם אוֹמְרִים: יִקְוֶה** – מותר להקזי לו דם, **וּבִלְבָד שְׁלֹא יַעֲשֶׂה בּוֹ מוֹם** – שלא יקזי במקום שיעשה בו מום. חכמים סוברים, שאם לא נחיר לו במקום שאין עושה בו מום, כל שכן שיבוא להקזי אפילו במקום שיעשה בו מום, ולפיכך התירו להקזי במקום שאינו עושה בו מום. **וְאִם יַעֲשֶׂה בּוֹ מוֹם** – על ידי הקזת הדם, הֲרֵי זֶה לֹא יִשְׁחַט עָלָיו – את הבכור על מום זה, הואיל והוא הטיל בו,

באור משנה א

קדשים שנפל בהם מום ונפסלו למזבח נקראים "פסולי המוקדשים", ופודים אותם והם נאכלים כחולין לכל אדם. משנתנו באה ללמד שאין נוהגים במכירת בכור בעל מום כמו בשאר פסולי המוקדשים שנפדו, כפי שיבואר.

כָּל פְּסוּלֵי הַמִּקְדָּשִׁים – קדשים שנפל בהם מום ונפדו, **נִמְכְּרִין בְּאַטְלִי, וְנִשְׁחָטִין בְּאַטְלִי** – בשוק שמוכרים בו בהמתו ובשר חולין, וְנִשְׁקָלִין בְּלִטְרָא – במשקל, כדרך שהקצבים מוכרים בשר חולין, ואין חוששים לביוזי קדשים. **חוץ מן הבכור ומן המַעֲשֶׂה** – של בהמה, שנפל בהם מום, שֶׁהֵנִיחַ לְבַעֲלֵים – כשנמכרים בשוק ובמשקל, דהיינו במחיר של בשר חולין, נהנים מהם הבעלים, היינו הכהן שהוא בעליו של הבכור וישראל שהוא בעליו של מעשר בהמה, ומשום הנאת הבעלים אין מוזללים בקדשים למכור אותם בשוק ובמשקל כדרך שמוכרים בשר חולין, אלא נמכרים הם בבית וכלי משקל, ואף על פי שמפסידים על ידי כך, שצריכים למכור כזול. אבל **פְּסוּלֵי הַמִּקְדָּשִׁין, הֵנִיחַ לְהַקְדֵּשׁ** – שאם מוכרים אותם בשוק ובמשקל, נמכרים הם ביוקר, במחיר בשר חולין, ועל ידי כך גם פודים אותם מן ההקדש ביוקר, ונמצא ההקדש נהנה; הלכך שנינו ברישא, שפסולי המוקדשים נמכרים באיטליז ונשקלים בליטרא כדרך שמוכרים בשר חולין. **וְנִשְׁקָלִין מִנֶּה פֶּגֶגָּה מִנֶּה בְּבָכּוֹר** – שאם יש לו חתיכה של בשר חולין שמשקלה ידוע לו, מותר לו לשקול כנגדה חתיכת בשר בכור (רש"י, עיין רמב"ם הל' בכורות א, יח) – שחפשו בדרך אחותו; ואף ששנינו לעיל שבשר הבכור אינו נשקל בליטרא, מכל מקום מנה כנגד מנה מותר לשקול, שאין בכגון זה משום ביוזי לבכור. אבל במעשר בהמה אף מנה כנגד מנה אסור לשקול, לפי שמעשר בהמה אינו נמכר כלל, שכן דרשו: בכור, שכתוב בו (במדבר יח, יז): "אך בכור שור או בכור כבש או בכור עז לא תפדה", אם נפל בו מום הריהו נמכר, אבל מעשר בהמה שכתוב בו (ויקרא כז, ג): "לא יגאל", אינו נמכר לא חי ולא שחוט ולא תמים ולא בעל מום. ברם, דרשה זו אינה אלא אסמכתא, שכן מן התורה לא נאסרה מכירתו אלא תמים חי (עיין "תוספות יום טוב"); וזה שאמרנו שאינו נמכר כלל, אינו אלא מדרבנן. ומה ששנינו לעיל במשנתנו: "חוץ מן הבכור ומן המעשה", ומשמע שאף מעשר בהמה אינו נמכר בשוק אבל נמכר

עֲשֶׂה בּוֹ מוֹם – הָרִי זֶה לֹא יִשְׁחַט עָלָיו. רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר: יָקִין, אָף עַל פִּי שֶׁהוּא עוֹשֶׂה בּוֹ מוֹם.
ג הַצּוֹרֵם בְּאֶזְן הַבְּכוֹר – הָרִי זֶה לֹא יִשְׁחַט עוֹלָמִית; דִּבְרֵי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר. וְחַכְמִים אוֹמְרִים: בְּשִׁינְיָל לֹא מוֹם אַחֵר – יִשְׁחַט עָלָיו. מַעֲשֶׂה בִּזְכָּר שֶׁל רַחֲלִים זָקֵן, וְשִׁעְרוֹ מְדֻלְּדֵל, רָאָהוּ קִסְדוֹר אַחֵר, אָמַר: מַה טִּיבֹו שֶׁל זֶה? אָמְרוּ לוֹ: בְּכוֹר הוּא, וְאִינוֹ נִשְׁחַט אֶלָּא אִם בֶּן הִיָּה בּוֹ מוֹם. נָטַל פְּגִיזוֹ וְצָרַם בְּאֶזְנוֹ. וְכֹא מַעֲשֶׂה לְפָנֵי חֲכָמִים, וְהִתְירוּהוּ. רָאָה שֶׁהִתִּירוּ, וְהִלֵּךְ וְצָרַם בְּכוֹרוֹת אֲחֵרִים, וְאָסְרוּ. פֻּעַם אַחַת הָיוּ תִּינוּקוֹת מִשְׁחָקִין בְּשָׂדֶה, וְקִשְׁרוּ זַנְבוֹת טְלָאִים זֶה לָזֶה, וְנִפְסְקָה זַנְבוֹ שֶׁל אֶחָד מֵהֶם, וְהָרִי הוּא בְּכוֹר! וְכֹא מַעֲשֶׂה לְפָנֵי חֲכָמִים, וְהִתְירוּהוּ. רָאוּ שֶׁהִתִּירוּ, וְהִלְכוּ וְקִשְׁרוּ זַנְבוֹת בְּכוֹרוֹת אֲחֵרִים, וְאָסְרוּ. זֶה הִפְלִיל: כֹּל שֶׁהוּא לְדַעְתּוֹ – אָסוּר; וְשֶׁלֹּא לְדַעְתּוֹ – מֻתָּר.
 ד' הִיָּה בְּכוֹר רוֹדֵפוֹ, וְנִבְעָטוֹ, וְעָשָׂה בּוֹ מוֹם – הָרִי זֶה יִשְׁחַט עָלָיו. כֹּל הַמוּמִין הָרְאוּיִין לְבֹא בִּידֵי אָדָם – רוֹעִים

פירוש ברטנורא

עליו. הואיל והוא הטילו. עד שיפול בו מום אחר: יקין. אף במקום שעושה בו מום, אם הוא צריך להקזיז מאותו אבר. ולא יניחו שימות. ואע"פ שהוא הטיל המום בידיו ישחט עליו. והלכה כר' שמעון:

ג הצורם. הפוגם. ובכחן איירי, שפוגם און הבכור כדי שיהיה חולין בידו: הרי זה לא ישחט עולמית. ואפילו נפל בו מום אחר. משום קנס, לפי שעבר והטיל מום בקדשים. שהמטיל מום בקדשים סופג את הארבעים, ואפילו עשה מום בעל מום. דכתיב (ויקרא כ"ב) כל מום לא יהיה בו, קרי ביה לא יהיה בו, שלא יטיל בו מום. ומדרוהו ליה למכתב מום וכתב כל מום, לרבות אפילו בעל מום שלא יטיל בו מום: כשיולד לו מום אחר ישחט עליו. ואפילו באותו מום עצמו. אם מת המטיל את המום, בנו שוחט אחריו על אותו המום. דלדידיה קנסו רבנן, לבריה לא קנסו רבנן, וכן הלכה: ושערי מדולדל. לפי שלא נגזו מעולם: קסדור. ממונה מהמלך: מה טיבו של זה. שהנחתו להקזין כל כך: פגיון. סכין שיש לו שתי פיות קרוי פגיון: ודחירוהו. אף על פי שהנכרי נתכוין להטיל בו מום. כיון דשלא מדעת ישראל עשה, שלא נתכוין לעשות נחת רוח לישראל: ראה שהתירו והלך וצרם באזני בכורות אחרים. כדי לעשות נחת רוח לישראל. ענשה כאילו אמר לו ישראל שיעשהו ואסור: חיי תינוקות משחקים. וצריכא לאשמעין קסדור נכרי ותנוקות. דאי אשמעין קסדור, הוה אמינא בנכרי הוא דשרי דליכא למגזר דלמא אתי למסרך וללמוד להטיל מום בקדשים, דסריכיה דנכרי לא אכפת לן שהרי נהוג הוא באיסורין, אבל קמן דאי שריית ליה אתי למסרך אימא לא. ואי אשמעין תינוקות הוה אמינא תינוק הוא דשרי רבנן דמאן דהוי לא אתי למימר גמי אי הוה שדי ביה גדול מומא הוה משתרי, דקמן בגדול לא מוחלק, אבל נכרי גדול דאתי לחלוף בגדול ישראל אימא לא, צריכי: כל שהוא לדעת אסור. לאתווי גרמא. כגון שיוליך הבהמה במקום שיש בו ברזל כדי שתכשל בו ויפול בה מום: ושלא לדעתו מותר. לאתווי אם היה ישראל מסיה לפי תומו ואומר בפני הנכרי בכור זה אם נפל בו מום היינו אוכלים אותו, ושמע הנכרי והטיל בו מום, מותר:

ד היה בכור רודפו כו' הרי זה ישחט עליו. ולא שנו אלא שבעטו בשעת דריפה, אבל שלא בשעת דריפה לא: הראויין לבוא בידיו אדם. שיש לומר אדם הטיל בו. כגון נסמית עינו, נקטעה ידו, נסדקה אונו: רועים ישראל נאמנים. ישראל הרועה בהמתו של כהן נאמן לומר על המומין שנפלו בהמתו

משניות מבוארות – קהתי

שֶׁהִתִּירוּ – את הבכור לאחר שצרם את אזנו, וְהִלֵּךְ וְצָרַם בְּכוֹרוֹת אֲחֵרִים – כדי לעשות נחת רוח לישראל, שיהא מותר להם לשחוט את הבכורות, וְאָסְרוּ – חכמים לשחוט אותם על אותו המום שהטיל בהם הקסדור. פֻּעַם אַחַת הָיוּ תִּינוּקוֹת מִשְׁחָקִין בְּשָׂדֶה, וְקִשְׁרוּ זַנְבוֹת טְלָאִים זֶה לָזֶה, וְנִפְסְקָה זַנְבוֹ שֶׁל אֶחָד מֵהֶם, וְהָרִי הוּא בְּכוֹר! – ונמצא שהטילו מום באותו בכור, וְכֹא מַעֲשֶׂה לְפָנֵי חֲכָמִים, וְהִתְירוּהוּ – לפי שלא נתכוונו התינוקות להטיל בו את המום. רָאוּ שֶׁהִתִּירוּ – חכמים את הבכור הזה, וְהִלְכוּ וְקִשְׁרוּ זַנְבוֹת בְּכוֹרוֹת אֲחֵרִים – כדי שייפסקו זנבותיהם ויהא מותר לשחטם, וְאָסְרוּ – חכמים לשחטם על אותו המום. זֶה הִפְלִיל: כֹּל שֶׁהוּא לְדַעְתּוֹ – כל מום שנעשה בבכור לדעתו של בעל הבכור, כגון שנתן דבילה על אזנו עד שבא כלב ונטלה וחתך אזנו, או שהוליד את הבכור בין תחיתכות ברזל או זכוכית כדי שייכשל ויפול בו מום, אָסוּר – לשחוט על מום זה; וְשֶׁלֹּא לְדַעְתּוֹ – אבל אם נעשה בו המום שלא לדעתו של בעל הבכור, כגון שהסית לפי תומו ואמר בפני נכרי, שאילו נפל מום בבכור הזה היה שוחטו, ושמע הנכרי ועשה בו מום, מֻתָּר – לשחוט עליו את הבכור.

י ו ס ח מ י ש י

באור משנה ד

הִיָּה בְּכוֹר רוֹדֵפוֹ – רודף את האדם כדי לגנחו, וְנִבְעָטוֹ – ובעט בו האדם, וְעָשָׂה בּוֹ מוֹם – בבכור על ידי בעיטתו, הָרִי זֶה יִשְׁחַט עָלָיו – מותר לשחוט את הבכור על מום זה, שהרי לא התכוון להטיל בו מום. כֹּל הַמוּמִין הָרְאוּיִין לְבֹא בִּידֵי אָדָם – שאפשר לומר שאדם עשה אותם, כגון נסמית עינו, נקטעה ידו וכדומה (שיש מומים שאין ראויים לבוא ביד אדם, כגון בעל חמש רגלים או שניין אחת גדולה מחברתה). רוֹעִים יִשְׂרָאֵל נֶאֱמָנִים – ישראל הרועה בהמתו של כהן נאמן להעיד שנפל המום בבכור מאליו; ואין אנו חושדים בו, שהוא

אלא ימתין עד שיפול בו מום אחר. רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר: יָקִין – מותר לו להקזיז בכל מקום שצריך הקזת דם כדי להצילו ממיתה, אָף עַל פִּי שֶׁהוּא עוֹשֶׂה בּוֹ מוֹם – כלומר אף על פי שאפשר שיעשה בו מום, לפי שאינו מתכוון לעשות בו מום, ודבר שאינו מתכוון מותר (עי' "תוספות יום טוב"); ואף על פי שהוא הטיל בו את המום, מותר לו לשחוט את הבכור על אותו מום (גמרא). והלכה כדבי שמעון (רמב"ם).

באור משנה ג

משנה זו דנה במום שהטיל אדם בבכור, אם מותר לשחוט את הבכור על אותו המום.

הַצּוֹרֵם בְּאֶזְן הַבְּכוֹר – כהן הפוגם אזנו של הבכור שבידו, כדי לעשותו בעל מום, הָרִי זֶה לֹא יִשְׁחַט עוֹלָמִית – ואפילו נפל בו אחר כך מום אחר, דִּבְרֵי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר – שסובר הוא, שקונסים אותו על שהטיל מום בקדשים. וְחַכְמִים אוֹמְרִים: בְּשִׁינְיָל לֹא מוֹם אַחֵר, יִשְׁחַט עָלָיו – ואם מת המטיל בו את המום, מותר לבנו לשחוט את הבכור, ואינו צריך להמתין עד שיפול בו מום אחר, שלא קנסו חכמים אלא את המטיל בו את המום, אבל את בנו לא קנסו (גמרא). וכן הלכה. מַעֲשֶׂה בִּזְכָּר שֶׁל רַחֲלִים זָקֵן – באיל זקן, וְשִׁעְרוֹ מְדֻלְּדֵל – תלוי למטה, לפי שלא נגזו מעולם, רָאָהוּ קִסְדוֹר אַחֵר – ממונה של מלכות רומי (קוטסדור). אָמַר: מַה טִּיבֹו שֶׁל זֶה – של איל זה, שהנחתו להקזין כל כך, ואין גוזזים אותו? אָמְרוּ לוֹ: בְּכוֹר הוּא, וְאִינוֹ נִשְׁחַט אֶלָּא אִם בֶּן הִיָּה בּוֹ מוֹם – שכל עוד שלא נפל בו מום, אסור לשחטו. נָטַל – הקסדור, פְּגִיזוֹן – רומח קצר בעל שני פיות, וְצָרַם בְּאֶזְנוֹ – ופגם את אזנו של הבכור, וְכֹא מַעֲשֶׂה לְפָנֵי חֲכָמִים, וְהִתְירוּהוּ – לשחטו על אותו המום שהטיל בו הקסדור, לפי שלא נתכוון לעשות נחת רוח לישראל ולהתיר להם את שחיטת הבכור, שהרי לא ידע שעל ידי המום שיעשה בו יישחט, אלא אם כן יפול בו המום מאלי (רש"י). רָאָה – הקסדור,

ישראל נאמנים, ורועים כהנים אינן נאמנים. רבן שמעון בן גמליאל אומר: נאמן הוא על של חברו, ואינו נאמן על של עצמו. רבי מאיר אומר: ההשוד על דבר – לא דנו, ולא מעידו.

ה נאמן הכהן לומר: הראיתי בכור זה ובעל מום הוא. הכל נאמנים על מומי המעשר. בכור שנשקט עינו, שנקטעה ידו, שנשברה רגלו – הרי זה ישחט על פי שלשה בני הכנסת. רבי יוסי אומר: אפילו יש שם עשרים ושלשה, לא ישחט אלא על פי ממוחה.

ו השוחט את הבכור ומכרו, וגודע שלא הראהו, מה שאכלו – אכלו, והוא יחזיר להם את הדמים; ומה שלא

פירוש ברטנורא

של כהן שמאליהם ארעו ויאכלו בעליו הכהן במומו. ולא חשדינן ליה שמא ע"י אדם בא זה המום בכונה ורועה זה משקר ובא להתירו כדי שישחטו רבו כהן ויאכלנה ממנו, שהישראל מותר לאכול מן הבכור בעל מום כשהכהן נתן לו ממנו, בהכי לא חשדינן ליה, דללגימה מועטת כזו לא חיישין שישקר הרועה ויעבור עבירה בעבור הנאת לגימה בלבד: רועים כהנים. רועים שהם כהנים אין נאמנים כשורעים בהמתן של ישראל. דנחשד האי כהן רועה שהוא עצמו הטיל בו מום, דמימר אמר האי רועה, לא שבק רבי לדידי ויהביה לכהן אחרתא. וה"ה דכהן רועה אין נאמן להעיד על הבכור של כהן אחר, דחיישין לגומלים, דסבר אעידנו עכשיו והוא גומל לי כשיתן לי ישראל בכור תם ואפילו בו מום ויבא כהן זה ויעדיני שמאליו נפל בו מום: רבן שמעון בן גמליאל אומר נאמן הוא על של חברו ואינו נאמן על של עצמו. רשב"ג פליג אתנא קמא, וסבר דלא נחשדו כהנים אלא על בכור עצמו שכבר נתנו לו ישראל, אבל על של חברו בין רבו בין אחר לא נחשדו עליו: רבי מאיר אומר כל החשוד בדבר לא דנו ולא מעידו. ואיכא בין ר' מאיר לתנא קמא, דלר' מאיר בכור כהן שנפל בו מום צריך שנים מן השוק להעיד עליו, ועד אחד אפילו שאינו כהן אין מועיל בו. ולת"ק דוקא כהן אינו נאמן להעיד על בכורו של כהן, דחיישין לגומלים, אבל שאינו כהן אפילו אחד מעיד נאמן להתירו. ורשב"ג אומר אפילו בניו ובני ביתו של כהן נאמנים, דדוקא איהו גופיה על של עצמו אינו נאמן, ואשתו נמי אינה נאמנת מפני שהיא כנופה. והלכה כרשב"ג:

ה הראיתי בכור זה. לחכם, ואמר לי שמום קבוע הוא ושוחטו, ובלבד שיהיו לו עדים שלא הטילו בו. שהכהנים חשודים להטיל מום בבכור כדי למכרו ולהאכילו כחולין, אבל אין חשודין לאכול קדשים תמימים בחוץ ולומר על מום עובר שהוא קבוע. וכהן שהוא מומחה נאמן לדון על מום הבכור שהוא קבוע ולהתירו. וכן נאמן הכהן לומר בכור זה נתן לי ישראל במומו, שהוא עשוי להגלות אם נתנו לו ישראל במומו אם לאו, ומלתא דעבידא לאנלווי לא משקרי בה אנשי: **הכל נאמנים על מומי המעשר.** הכהנים חייבים להפריש מעשר בתמה בישראל. והכל נאמנים לומר על מום שנעשה בבחמת מעשר שלא בכונה היה, ואפילו הבעלים. מנו דאי בעי שדי ביה מומא בכוליה עדריה קודם שיעשר ונמצא המעשר בעל מום: **שנסמית עינו שנקטעה ידו.** דהיינו מום מובהק: **בני הכנסת.** כלומר שאינן הכהנים. והני מילי במקום שאין יחיד מומחה, אבל במקום שיש יחיד מומחה אינו נשחט אלא ע"פ מומחה, ואפילו במום מובהק. דומיא דהפרת נדרים שבמקום שיש יחיד מומחה אין שלשה הדייטות מועילים: **אפילו היו שם עשרים ושלשה.** אפילו היתה סנהדרין במקום ואין שם אחד שנטל רשות להתיר מומי הבכור, אינו נשחט על פיהם ואפילו במום מובהק, עד שיהיה שם מומחה. ואין הלכה כר' יוסי:

ו השוחט את הבכור. ומכר מבשרו וגודע לנו שלא הראהו לחכם: **מה שאכלו.** הלוקחים אכלו: **ויחזיר להם את הדמים.** משום קנס. שהאכילם בשר

משניות מבוארות – קהתי

והטיל בו את המום, או שאדם אחר הטיל בו את המום, שאמנם חשוד הוא כדי שרבו הכהן ישחטו ויאכילנו ממנו, שמשום לגימה מועטת כזו לא יעשה הרועה איסור ואף לא ישקר. **ורועים כהנים** – אבל רועים שהם כהנים, **אינן נאמנים** – אם הם רועים בהמתם של ישראל, אינם נאמנים להעיד שנפל בבכור מום מאליהם, שחושדים בהם שהם עצמם עשו את המום כדי שיתנו להם הבעלים את הבכור. והוא הדין לכהן שאינו נאמן להעיד על הבכור של כהן אחר, בין שהוא רועה בהמתו ובין שאינו רועה, שחוששים לגומלים, שסובר הוא: אעידנו עכשיו, והוא יגמול לי כשיתן לי ישראל בכור תם ואטיל בו מום, ויבוא כהן זה ויעדיני שמאליו נפל בו המום (דש"י). **רבן שמעון בן גמליאל אומר: נאמן הוא – הכהן, על של חברו** – בין רבו בין אחר, להעיד על בכורו בעל מום שנפל בו המום מאליהם, **ואינו נאמן על של עצמו** – על הבכור שהוא עצמו קיבל כבר מישראל. רבן שמעון בן גמליאל חולק על תנא קמא וסובר שלא נחשדו כהנים אלא על הבכור שניתן להם, אבל על הבכור של חברים לא נחשדו כלל. **רבי מאיר אומר: ההשוד על דבר, לא דנו ולא מעידו** – כהן החשוד להטיל מום בבכור (מפני שיש לו טורח גדול לספול עד שימות – טורח), אינו נאמן גם להעיד על בכורו של אחר, שנפל בו מום מאליהם. בגמרא מבואר, שההבדל בין תנא קמא לרבי מאיר הוא, שלדעת תנא קמא דווקא רועה כהן אינו נאמן, אבל שני כהנים מן השוק נאמנים להעיד על בכור בעל מום שביד כהן שנפל בו המום מאליהם. אבל לדעת רבי מאיר, כיון שנחשדו כהנים על הבכור, אינם נאמנים להעיד. והלכה כרבן שמעון בן גמליאל. שכהן נאמן להעיד על של אחרים.

י ו ש י

באור משנה ו

השוחט את הבכור ומכרו – ומכר מבשרו, וגודע שלא הראהו – למומחה, **מה שאכלו** – הלוקחות מן הבשר שקנו אצלו, **אכלו, והוא יחזיר להם את הדמים** – שקנסוהו חכמים על שהאכילם בשר איסור. **ומה שלא אכלו, הבשר יקבר** – הנשאר מן הבשר ביד הלוקחות, שעדיין לא אכלוהו, צריך לקברו, **והוא יחזיר להם את הדמים** – שהרי מכר להם בשר שאסור בהנאה. ואף על פי

באור משנה ה

נאמן הכהן לומר: הראיתי בכור זה – למומחה, **ובעל מום הוא** – שאמר לי המומחה שיש בו מום קבוע ומותר לי לשחטו,

אָכְלוּ – הַבֶּשֶׂר יִקְבֵּר, וְהוּא יִחְזוּר לָהֶם אֶת הַדָּמִים. וְכֵן הַשּׁוֹחֵט אֶת הַפֶּרֶה וּמִכְרָהּ, וְנֹדַע שֶׁהִיא טְרֵפָה, מֵה שֶׁאָכְלוּ – אָכְלוּ, וְיִחְזוּר לָהֶם אֶת הַדָּמִים; וּמֵה שֶׁלֹּא אָכְלוּ – הֵן יִחְזוּרוּ לוֹ אֶת הַבֶּשֶׂר, וְהוּא יִחְזוּר לָהֶם אֶת הַדָּמִים. מִכְרוּהוּ לַנִּכְרִים, אוֹ הִטְלוּהוּ לַכִּלְבִּים – יִשְׁלְמוּ לוֹ דָּמֵי הַטְּרֵפָה.

פ ר ק ש ש י

א על אלו מומין שוחטין את הבכור: נפגמה אונן מן הפסחים, אבל לא מן העור; נסדקה, אף על פי שלא חסרה; נקבה מלא כרשינה, או שבישה. איזו היא יבשה? כל שתנקב ואינה מוציאה טפת דם. רבי יוסי בן משלם אומר: יבשה שתהא נפרכת.

ב רים של עין שנקב, שנפגם, שנסדק; הרי בעיניו דק, תבלול, חלזון נחש, וענב. ואיזהו תבלול? לבן הפוסק פסיקא ונכנס בשחור. בשחור ונכנס בלבן – אינו מום, שאין מומין בלבן.

פירוש ברטנורא

איסור: מכרוהו לנכרים, הלוקחים לנכרי, הואיל ולא גרם להם איסורא, ישלמו לו דמי טריפה כמו שהיא נמכרת בזול, והוא יחזיר להם את המותר. וגבי בכור לא תני מכרוהו לנכרים, דבכור תמים אסור בהנאה:

א על אלו מומין. נפגמה. אין פגימה בלא חסרון. אבל סדק משמע נמי בלא חסרון. ושעור פגימה כדי שתתגור בה צפורן: החסום. תנך האזון שקורין מטרם בלע"ז: אבל לא מן העור. דעור הדר בריא ולא היו מומא. והאי עור היינו אליה רכה של אזון: ניקבה מלוא כרשינה. שיש בחלל הנקב שיעור גריר של כרשינה, בין שהנקב ארוך בין עגול, אם יש בכולו כדי להצטרף בחללו כשיעור גריר של כרשינה, הרי זה מום: שתהא נפרכת. נעשית פירוכים ופתיתים כשממשמים בה. ואין הלכה כר' יוסי. וכל הני מומין דחשיב במתניתין ששוחטין עליהן את הבכור לפינן מקראי, דכתיב (דברים ט"ו) וכי יהיה בו מום, כלל. פסח או עור, פרט. כל מום רע, חור וכלל. כלל ופרט וכלל, אי אתה דן אלא כעין הפרט. מה הפרט מפורש מומין שבגלוי ואינו חוזר, אף כל מומין שבגלוי ואינו חוזר:

ב רים של עין. עפעף של עין: הרי בעיניו. כלומר הרי שיש בעיניו דק. ט"ל"א בלע"ז: חלזון, נחש. היינו חלזון היינו נחש, וקוריהו נחש שעשוי מנומר כנחש. והוא בשר נוסף הנמשך וחופה קצת מן השחור שבעין, וקורין לו כערבי טפרא, כמו שקורין לצפורן טפרא, לפי שהוא חופה את העין כדרך שהצפורן חופה בשר האצבע: ועינב. שיש בעינו כגריר של ענב: לבן הפוסק בסירא. סירא היינו שורה שבעין סביב השחור שממש מראית העין באה. ואם חוט לבן יוצא מן הלחן שבעין ופוסק אותה שורה ונכנס בשחור הוי מום: שחור ונכנס בלבן. אם חוט אחד שחור יוצא מן השחור שבעין ופוסק בסירא ונכנס

משניות מבוארות – קהתי

כל חסרון אלא סדק בלבד. נקבה מלא כרשינה – שיש בחלל הנקב שבסחוס כשיעור גריר של כרשינה (מין קטנית); בין שהנקב ארוך בין שהוא עגול, אם יש בכולו כדי להצטרף בחללו כשיעור גריר של כרשינה, הרי זה מום (דמב"ט; ברטנורא). או שבישה – האזון. איזו היא יבשה? כל שתנקב ואינה מוציאה טפת דם – שכשנוקבים את האזון אין יוצא ממנה דם, הרי זו ארון יבשה, ומום הוא. רבי יוסי בן משלם אומר: יבשה שתהא נפרכת – לפירורים כשממשמים בה. והלכה כתנא קמא.

ש ב ת ק ו ד ש

באור משנה ב

משנתנו מונה מומים שבעין.

רים של עין – עפעף של עין, והוא כסור עור הנמצא בחלק הקדמי של העין, שנקב, או שנפגם, או שנסדק – שלושה מומים אלו שיעורם בכל שהוא, והם כלל "חרוץ" האמור בתורה (ויקרא כב, כב; רמב"ם הל' ביאת המקדש ז, ד; הרי בעיניו – הרי שיש בעינו, דק – קרום בשחור שבעין, או תבלול – כמבואר להלן, או חלזון נחש – שני שמות של מום אחד שבעין הם (נמדרא), והוא בשר יתיר שיצא בעין וחופה מעט מן השחור שבעין (רמב"ם), ונקרא חלזון או נחש משום צורתו של אותו מום; ויש מפרשים: חלזון הוא שורה של אדמיות העוברת בשחור (הראב"ד), וענב – או שיש בעינו בליטה עגולה כגריר של ענב. ואיזהו תבלול? לבן הפוסק פסיקא ונכנס בשחור – "סירא" היינו העיגול המקיף את אישון העין (השחור שבאמצע העין). ואם חוט לבן הנמשך מן הלחן שבעין מפסיק את הסירא ונכנס באישון, עד שנמצא השחור מעורב בלבן, הרי זה "תבלול", והוא נזכר בתורה בין מומי האדם (ויקרא כב, כ). בגמרא מבואר: "מה לשון 'תבלול'?" דבר המבלבל את העין. "בשחור ונכנס בלבן" – אבל אם חוט שחור יוצא מן השחור שבעין ונכנס בלבן, אינו מום, שאין מומין בלבן – לפי שעיקר העין הוא השחור ולא הלחן.

שאפשר שיש בו מום, סתמו בחזקת שאין בו מום. ועוד, אפילו נמצא בו מום, כיון שנשחט שלא על פי מומחה, הרי הוא אסור בהנאה כדברי רבי מאיר (לעיל ג, ד), שהלכה כמותו (יספר מאיר עיני' על שלחן ערוך חושן משפט ודלד). וכן השוחט את הפרה ומכרה – ומכר את בשרה. ונודע שהיא טרפה – שנטרפה בודאי (שם), מה שאכלו – הלוקחות – אכלו, ויחזיר להם את הדמים – והקצב יחזיר ללוקחות את הדמים, מהטעם שבארנו לעיל. ומה שלא אכלו – ונמצא עדיין בידם, הן יחזירו לו את הבשר – הלוקחות יחזירו לקצב את הבשר, והוא יחזיר להם את הדמים – שקיבל מהם. מכרוהו לנכרים, או הטילוהו לכלבים – אם הלוקחות מכרו את הבשר לגויים או שהאכילוהו לכלבים, ישלמו לו דמי הטרפה – שנמכרת בזול, כלומר שהקצב מנכה להם מן הדמים, שקיבל מהם בעד הבשר, את דמי בשר הטרפה, ומחזיר להם את העודף. – ברין הבכור לא נקטה המשנה "מכרוהו לנכרים..." לפי שאין זה מצוי שישראל ימכרו מבשר הבכור לגויים או יאכילוהו לכלבים (יחוספות יום טוב; "תפארות ישראל").

באור משנה א

פרק זה בא לפרט מומים ששוחטים עליהם את הבכור; שכן כתוב בבכור (דברים טו, כא): "וכי יהיה בו מום פסח או עור כל מום רע, לא תזבחנו לה' אלהיך. בשערך תאכלנו..." ולמודים מכאן, "כלל ופרט וכלל", שכל מום הדומה לפסח או עיור, והיינו מום שבגלוי ואינו חוזר ומתרפא, שוחטים עליו את הבכור (ענין נמדרא בכורות ז, א). – משנתנו מונה ארבעה מומים באזון.

על אלו מומין שוחטין את הבכור – בכור שיש בו אחד מהמומים המפורטים להלן מותר לשחט ולאכלו: נפגמה אונן – היינו שיש שם חסרון, שאין "פגימה" בלא חסרון, ושיעורו מבואר בגמרא: "כדי שתתגור בה צפורן" (שכשמעבירים צפורן על האזון הרי היא מתעכבת בפגימה זו), מן הפסחים – הוא התנוך, והיינו הגדר האמצעי שבתוך האזון (ותוד כתיב), אבל לא מן העור – המקיף את האזון (רמב"ם), שכן פגימה בעור חוזרת ומתרפאת. נסדקה – האזון, היינו שנסדק הסחוס, אף על פי שלא חסרה – שאין באזון

ג תוֹרֹד וְהַמִּים הַקְּבֻעִים. אִיזְהוּ תוֹרֹד הַקְּבֻעִ? פֶּל שֶׁשְׁהָה שְׁמוֹנִים יוֹם. רַבִּי חֲנִינָא בֶּן אֲנָשִׁינְגוֹס אָמַר: בּוֹדֵקִין אוֹתוֹ שְׁלֹשָׁה פְּעָמִים בְּתוֹךְ שְׁמוֹנִים יוֹם. וְאֵלּוּ הֵם הַמִּים הַקְּבֻעִים? אָכֵל לֶחַ וְיֵבֶשׁ שֶׁל גִּשְׁמִים. לֶחַ וְיֵבֶשׁ שֶׁל שְׁלָחִים, אָכֵל הַיֵּבֶשׁ וְאַחֵר כֶּף אָכֵל הַלֶּחַ – אֵינּוּ מוֹם, עַד שִׁיאֲכַל הַיֵּבֶשׁ אַחֵר הַלֶּחַ.

פירוש ברטנורא

בלבן: אינו מום שאין מומין בלבן. דלאו עין הוא אלא שומן העין:
ג חורוד. כמין טיפין לבנות בעין. תרגום לבן, חורוד. והמים. חורודים אל העין ומונעים הראות: הקבועים. אתרווייהו קאי, אחורוד והמים: בודקין אותו שלשה פעמים בתוך שמונים יום. בכל כ"ז יום שהוא שליש הזמן של שמונים יום בקירוב בודקים אותו אם הלך החורוד. ואם הלך, אע"פ שחור, מונין לו שמונים יום מיום שחור. ואין החורוד קבוע עד שיעמוד שמונים יום. ואי לא בדקוהו בתוך שמונים, אע"פ שנמצא החורוד שם ביום שמונים לא הוי מום, דשמא בינתיים הלך וחזר. והלכה כר' חנניה בן אנטיגנוס: אלו הן המים הקבועים. כלומר במאי ידעין אי קבועים או עובריים: אכל לח ויבש של גשמים. אם האכילתו לרפואה תבן וחציר שקורין פיג"ו בלע"ז: לח. הגדל באדר וחצי ניסן: ויבש. הגדל באלול וחצי תשרי: של גשמים. היינו שגדל בשדה בית הבעל. ומתניתין חסורי מחסרא והכי קתני, אכל לח ויבש של גשמים הרי זה מום, של בית השלחין אינו מום. והגשמים נמי, אכל יבש ואח"כ אכל לח אינו מום, עד שיאכל יבש אחר הלח: של בית השלחין. ארץ הצריכה להשקות לא הוי רפואה, ולא בדקין ביה: אכל יבש ואחר כך לח. לרפואה, אין זו רפואתו ואע"פ שלא נתרפא בכך אינו מום. עד שיאכל יבש אחר הלח. זו היא דרך רפואתו, תבן וחציר הגדל באדר וחצי ניסן מאכילין אותו באדר וחצי ניסן, ותבן וחציר הגדל באלול וחצי תשרי מאכילין אותו באלול וחצי תשרי. דלא שחטין עליו כל ימי הקין ויברוק בשניהם, ואם לא נתרפא הוי מום. וצריך שיאכל מהם לא פחות מכגונרת בכל סעודה וסעודה כל שלשה חדשים בתחלת הסעודה ולאחר ששתה, ולא יהיה כפות בשעה שאוכל העשבים הללו לרפואה, ולא יהיה יחיד אלא עם חבריו, בשדה ולא בתוך העיר. ואם שלמו כל התנאים הללו ולא נתרפא הוי מום ושוחטין עליו:

משניות מבוארות – קהתי

רפואה עשבים לחים ויבשים שגדלו בשדה המסתפקת במי גשמים ("שדה הבעל"), ומבואר בגמרא: "ז"ח" היינו באדר וחצי ניסן, שהעשבים הגדלים באותם הימים לחים הם; ("ויבש" היינו באלול וחצי תשרי, שהעשבים הגדלים אז יבשים הם, ואם הבכור אכלם ולא נתרפא ממחלת עיניו, הרי זה מום קבוע. אבל אם אכל לח ויבש של שְׁלָחִים – עשבים שגדלו בשדה השלחים, היינו בשדה שצריכים להשקותה ואינה מסתפקת במי גשמים, או אָכֵל הַיֵּבֶשׁ וְאַחֵר כֶּף אָכֵל הַלֶּחַ – שאכל תחילה עשבים יבשים של שדה הגשמים ואחר כך אכל עשבים לחים, אף על פי שלא נתרפא, אֵינּוּ מוֹם – כלומר אין ידוע עדיין אם זה מום קבוע, ואסור לשחוט עליו את הבכור, עַד שִׁיאֲכַל הַיֵּבֶשׁ אַחֵר הַלֶּחַ – ושניהם של שדה גשמים; שכן דרך רפואתו, שמאכילים אותו עשבים באדר וחצי ניסן, שאז לחים הם, ולאחר שעברו ימי הקין מאכילים אותו שוב באלול וחצי תשרי, ואז יבשים הם; ואם לא נתרפא, הרי זה מום קבוע. ובגמרא הוסיפו עוד תנאים: שיאכל מהם בכל פעם לא פחות מכגונרת בתחילת הסעודה, ורק לאחר ששתה, ולא יהיה כפות בשעה שאכל העשבים הללו, ולא יהיה יחיד אלא עם עוד בהמות בשדה, ואם שלמו כל התנאים הללו ולא נתרפא, הרי הוא מום קבוע ומותר לשחוט עליו את הבכור.

באור משנה ג

משנה זו מוסיפה ללמד במומים שבעין.

תוֹרֹד – ויש גורסים: תוֹרֹד. וְהַמִּים הַקְּבֻעִים – חיבת "הקבועים" מוסבה גם על "חורוד", שאם יש בעין חורוד קבוע, כמין טיפות לבנות (דש"י), או מים קבועים המונעים את הראייה, הרי זה מום. **אִיזְהוּ תוֹרֹד הַקְּבֻעִ?** פֶּל שֶׁשְׁהָה שְׁמוֹנִים יוֹם – אם החורוד היה בעין במשך שמונים יום, הרי זה חורוד קבוע, והוא מום. **רַבִּי חֲנִינָא בֶּן אֲנָשִׁינְגוֹס אָמַר: בּוֹדֵקִין אוֹתוֹ –** את הבכור שיש בעינו חורוד, שְׁלֹשָׁה פְּעָמִים בְּתוֹךְ שְׁמוֹנִים יוֹם – כל עשרים ושבעה יום, שהוא שליש משמונים יום בקירוב, והיינו ביום העשרים ושבעה משעה שהרגישו בחורוד, וביום החמישים וארבעה, וביום השמונים; ואם הלך החורוד, אף שחזר אחר כך, אינו מום קבוע, עד שיששה שמונים יום בלא הפסק, ולפיכך חורדים ובודקים אותו כבתחילה שלוש פעמים במשך שמונים יום משעה שחזר. ואם לא בדקוהו בתוך שמונים יום, אף על פי שנמצא החורוד לאחר שמונים יום, אינו מום, שמא בינתיים הלך וחזר. והלכה כר' חנניה בן אנטיגנוס. **וְאֵלּוּ הֵם הַמִּים הַקְּבֻעִים –** כלומר במה יודעים שהמים קבועים? **אָכֵל לֶחַ וְיֵבֶשׁ שֶׁל גִּשְׁמִים –** כלומר שהאכילו את הבכור לשם

אגרות קודש

ב"ה, י"ב אדר"ש, תשי"א

ברוקלין.

הרה"ג והרה"ח הו"ח אי"א נוי"מ חו"ב וכו' וכו' מהורש"י שי

שלום וברכה!

המברק שלי והמכתב, בנוגע להבחירות וביטולן, בטח נתקבלו ויענה עליהם...

הערה דרך אגב: תמהו מפרשי האסת"ר מהו שייך שם דרשת אל תקרי בניך אלא בוניך.

ולכאורה י"ל, בהקדם עוד קושיא, דמה ראי' מכתוב זה דמדתו של **הקב"ה** הוא ברבוי - וע"ז מתרץ א"ת כו' בונך (נון קמוצה) שהוא הקב"ה שעשך ויכוננך בכל מיני בסיס - אלא שנגרר המדפיס אחרי הגירסא בברכות וכו' והדפיס **בטעות** בוניך מלא יו"ד.

מוסג"פ הקונטרס לפורים והעתקת מכתב השייך אליו, אשר תקותי שיענינו את כת"ר.

החותם בברכת פורים שמח.

רש"י

ביאור עם "שפה ברורה – עוז והדר"

ראורי – שהודה [על] מחטאו. **מאהבה** – של ברכות. **ומיראה** – של קללות, ואין לבן לשמים. **פייגי דעתייהו** – יחלוש דעתן כשישמעו שיהו נענשין, ויאמרו: טוב ליהנות מן העולם הזה בכל רצוננו, הואיל וסופנו ליענש. **אל תתרגם אלא אחרון** – "ויהיו בני יעקב שנים עשר" והפסוק הזה נפסק בהפסק פרשה, לכך קורוהו אחרון כאילו הוא פסוק לעצמו. **מן ויאמר משה אל אהרן** – "מה עשה לך העם הזה". **פקרו המינין** – העיזו פניהם, לומר יש ממש בעבודה זרה. **משום ישא** – שלא יאמרו: הקדוש ברוך הוא נושא להן פנים. ואינן יודעין שכדאי הן ישראל לשאת להן פנים, כדאמרינן בברכות (כ, ב): לא כדאי הם ישראל לשאת להן פנים? אני אמרתי "ואכלת ושבעת וברכת" (דברים ח) והן מחמירין על עצמן עד כזית עד כביצה.

דף כה ע"א: **מעשה לוט ושתו בנותיו** (בראשית יט לב'לו), **נקרא ומתרגם**. שואלת הגמרא: **פשיטא**. ומשיבה: **מהו דתימא** לא נתרגם המעשה משום דניחוש לכבודו דאברהם אבינו, שלא לפרסם מעשים מגונים שעשה קרובו, **קא משמע לן**. **מעשה תמר ויהודה נקרא ומתרגם**. שואלת הגמרא: **פשיטא**. ומשיבה: **מהו דתימא ליחוש לכבודו דיהודה** ולא נתרגמו, **קא משמע לן** שאדברה מעשה זה שכתיה הוא - שבח הוא ליהודה משום דאורי' - שהודה על חטאו ואמר צדקה ממני. **מעשה עגל הראשון** - כל סיפור מעשה העגל נקרא ומתרגם. שואלת הגמרא: **פשיטא**. ומשיבה: **מהו דתימא ליחוש לכבודן של ישראל** ולא נפרסם חטאם, **קא משמע לן** שאדברה קוראים ומתרגמים משום שכל שכן דניחא להו לישראל שיתפרסם הדבר, משום דתניא להו כפרה - שתהיה להם כפרה על אותו חטא. **קללות וברכות** שבפרשת בחוקותי ובפרשת כי תבא נקרינן ומתרגמין. שואלת הגמרא: **פשיטא** שיש לתרגמם. ומשיבה: **מהו דתימא ניחוש דלמא פייגא דעתייהו דצבורא** - שמא תיחלש דעתם כשישמעו את הקללות, ויטיאשו מלשמור את התורה ויעדיפו לנהוג בשרירות ליבם ולהנות מהעולם הזה כתאוות ליבם, **קא משמע לן** שאין חוששין לכך.

אזהרות שהזהירה התורה וְעוֹנְשֵׁין שנאמרו עליהן, נקרינן ומתרגמין. שואלת הגמרא: **פשיטא** שיש לתרגם כדי שהכל יבינו ויוכלו לקיים. ומשיבה: **מהו דתימא ניחוש דלמא אתו למעבד** את המצוות מיראה - מיראת העונש ולא לשם שמים, **קא משמע לן** שקוראים ומתרגמים, שמתוך שיעשו שלא לשם שמים יבואו לעשות לשם שמים.

מעשה אמנון בן דוד ותמר אחותו, נקרא להפסטה ומתרגם. **מעשה אבשלום** עם נשי אביו נקרא ומתרגם. שואלת הגמרא: **פשיטא**. ומשיבה: **מהו דתימא ליחוש ליקריה דדוד** - לכבוד דוד אביהם, **קא משמע לן**.

מעשה פילגש בגבעה, נקרא להפסטה ומתרגם. שואלת הגמרא: **פשיטא**. ומשיבה: **מהו דתימא ליחוש לכבודו דשבט בנימין**, **קא משמע לן**.

'הודע את ירושלם את תועבותיה', נקרא להפסטה ומתרגם. שואלת הגמרא: **פשיטא**. ומשיבה: יש צורך לומר זאת לאפוקי מדרבי אליעזר שסובר שאין נקרא ומתרגם מפני כבוד ישראל. דתניא, **מעשה באדם אחר שהיה קורא למעלה** [-לפני] **מרבי אליעזר הודע את ירושלם את תועבותיה**, אמר לו רבי אליעזר עד שאתה בודק בתועבות ירושלם המוזכרים בפרשה זו, צא וברוך בתועבות אמה, בדיקו אחריי ומצאו בו שמין פסול - ממזרות. והברייתא שלנו אינה סוברת כרבי אליעזר.

הגמרא מביאה את המשך הברייתא: **ואלו נקרינן ולא מתרגמין (רעבד"ן סימן): מעשה ראובן** (בראשית לה כב), **נקרא ולא מתרגם**. מביאה הברייתא מעשה הנוגע לדיון זה: **ומעשה ברבי חנינא בן גמליאל שהלך לכבול** [-שם מקום], **והיה קורא חזן חכנסת ויהי בשבון ישראל** - שבפסוק זה נאמר מעשה ראובן, ואמר לו רבי חנינא בן גמליאל למתרגמן (הפסק) **אל תתרגם חציו הראשון של הפסוק, אלא אחרון** - רק את חציו השני 'ויהיו בני יעקב שנים עשר', ושיבחהו [-את רבי חנינא] **חכמים** על כך.

מעשה עגל השני נקרא ולא מתרגם. איזה מעשה עגל השני, מן 'ויאמר משה' עד 'וירא משה' (שמות לב כא'כה), שהם סיפור אהרן למשה היאך נעשה העגל. ומביאה הגמרא ברייתא שמתוכה נלמד הטעם שאין מתרגמים פסוקים אלו: **תניא, רבי שמעון בן אלעזר אומר, לעולם יהא אדם זהיר בתשובותיו לאחרים, שמתוך תשובה שהשיבו אהרן למשה על ששאלו 'מה עשה לך העם הזה', פקרו המעצרים** - העיזו פניהם ואמרו שיש ממש בעבודה זרה, וזאת ממה שנאמר 'ואשליכהו באש ויצא העגל הזה', ומשמע שיצא העגל מעצמו ומשום כך טעו לחשוב שיש בו ממש חס וחלילה. ומטעם זה אמרו שלא יתרגמו פסוקים אלו.

ברכת פתנים נקרינן ולא מתרגמין. מאי טעמא, משום דכתיב בה 'ישא' פניו אליך, ואם יתרגמו פסוק זה יבינו עמי הארץ שיש לפניו יתברך משוא פנים והוא מוותר לישראל כשחוטאים.

המבוי, וכל שטח האיסקופה הוא חוץ לדלת, באופן זה דין כל
האיסקופה בלחיצו – כרשות הרבים, ואסור לטלטל אף תחת
הקורה, לפי שהואיל והדלת נעולה הרי נפסקה בכך האיסקופה מן
המבוי ושוב אין לקורה שמעל האיסקופה שייכות עם המבוי,
ונתבטל ממנה שם קורה המתרת, ולפיכך גם אינה מתירה את
האיסקופה שמתחתיה.
הגמרא מביאה תירוץ נוסף: רב אשי אמר, לעולם באיסקופת בית
ו-מפתן כניסה לביתו עסקינן – מדובר בברייתא, שכל האיסקופה
מקורה, ונגזן שקורה אותה בשתי קורות, שאין בזה – בקורה אחת
לבד, רוחב ארבעה טפחים, וגם אין בזה – בקורה האחרת, רוחב
ארבעה טפחים, ואין בין קורה זו לקורה זו ריוח שלשה טפחים, ודלת
הבית עומדת באמצע – תחת היוח שבין שתי הקורות, ולכן
כשהפתח פתוח, והדלת אינה מפסיקה בין הקורות, נחשבת
האיסקופה כפלגנים ומותר לטלטל בה, לפי ששתי הקורות נחשבות
כאחת מחמת דין 'לבוד', והרי ברוחב שתי קורות יחד יש ארבעה
טפחים, ולפיכך מחשיבים כאילו שפת הקורה החיצונה יורדת
וסותמת את האיסקופה ונמצא שהאיסקופה מוקפת מארבע
מחיצות (צויר ד). אך כשהפתח הנמצא תחת האויר שבין שתי
הקורות נעול, הרי דין האיסקופה בלחיצו – כרשות הרבים, ואסור
לטלטל בה, מפני שהדלת מפסיקה בין שתי הקורות ומחלקתן זו
מזו, והואיל והקורות אינן נראות יחד לא שייך לדון אותן כאילו
הן מחוברות מחמת דין 'לבוד', אלא דנים כל קורה לבדה, והואיל
ואין בקורה המסכה את שטח האיסקופה שמוחוץ לדלת, ורוחב
ארבעה על ארבעה טפחים, הרי אי אפשר לדון בה כאילו שפתה
יורדת וסותמת את צד האיסקופה הפונה לרשות הרבים, ונמצא
שהאיסקופה סתומה בצידה הפונה למבוי ופתוחה לרשות הרבים,
ולכך דינה כרשות הרבים וצויר הו.
הגמרא מבארת את המשך דברי 'אחרים' שבברייתא, ומבררת
באיוה אופן אסור לטלטל מרשות היחיד אחת לרשות היחיד
אחרת. שנינו בברייתא לעיל (ו): ואם היתה איסקופה גבוהה עשרה
טפחים ורחבה ארבעה על ארבעה טפחים, הרי זו רשות לעצמה,
כלומר, אף על פי שבאופן זה האיסקופה היא רשות היחיד כמו
הבית, בכל זאת הרי היא רשות בפני עצמה ואסור לטלטל לתוכה
אפילו מן הבית. מבארת הגמרא: מסייע ליה – מברייתא זו יש
להביא סיוע וראיה לרב יצחק בר אבדימי, דאמר רב יצחק בר
אבדימי, אומר היה רבי מאיר – שהוא 'אחרים' המוזכר בברייתא,
כל מקום שאותה מוצא שתי רשויות סמוכות זו לזו, והן רשות אחת
בדין, אלא שהאחת גבוהה והאחרת נמוכה הימנה, כגון עמוד
הנמצא בחצר שהיא רשות הקהילה, והעמוד גבוה עשרה טפחים
ורחב ארבעה טפחים, והרי גם הוא לעצמו נידון כרשות היחיד,
אסור לכתף עליו – להניח עליו משאוי שנעקר מן החצר, כדי
לחזור ולסדרו על כתיפו, גזירה משום שמא מתוך כך יבוא לכתף
אף בגלל – כמין ערימת עפר ואבנים הנמצא בראשית הירבים, והוא
גבוה עשרה טפחים ורחב ארבעה על ארבעה ודינו כרשות היחיד.
כלומר, שיחשוב שגם התל שברשות הרבים הרי הוא רשות אחת
עם רשות הרבים עצמה, ויניח עליו משאוי שנעקר מרשות הרבים
ולא הועבר ארבע אמות ברשות הרבים, והרי באופן זה חייב מן
התורה משום מכניס מרשות הרבים לרשות היחיד. נמצא ששנינו
בברייתא בדעתו של רבי מאיר כמו שאמר רב יצחק בר אבדימי
בדעתו.

הרף עליו – למעלה מראשו, שהוא למעלה מעשרה טפחים, והוא
מקום פטור, והניחו למטה מעשרה, חייב, אף על פי שעבר דרך
מקום פטור, וקשה שבברייתא מבואר שכשעובר דרך מקום פטור,
פטור.
מתרצת הגמרא: היום – שם, באופן שרוב דיבר עליו, אף על פי
שהחפץ עבר דרך מקום פטור, מכל מקום הרי לא נח במקום פטור,
אלא ההנחה היתה למטה מעשרה טפחים שהוא מקום חיוב,
ונמצא שגם עקר וגם הניח ברשות הרבים, ולפיכך חייב. אבל הקא
ו-כאן בברייתא, הרי החפץ נח ביד העומד על האסקופה שהוא
מקום פטור, ולכך פטור.
הגמרא ממשיכה לבאר את הברייתא. שנינו בברייתא לעיל (ו):
אחרים אומרים, איסקופה ו-מפתן משמשות שתי רשויות, כלומר,
לפעמים היא רשות היחיד, ולפעמים רשות הרבים. כיצד, כיוון
שהפתח פתוח, הרי היא כפלגנים – כרשות היחיד, וכשהפתח נעול,
הרי היא בלחיצו – כרשות הרבים.
הגמרא מקשה מדוע כשהפתח פתוח הרי היא כפלגנים. המקשה
סבר שמדובר באיסקופה של מבוי שהתירו אותו על ידי לחי רחב,
הנמצא על האיסקופה לכל רוחבה, וכשהפתח פתוח האיסקופה
נעשית חלק מהמבוי, והיא רשות היחיד, והותר הטלטול בה על
ידי הלחי של המבוי. מקשה הגמרא: וכי כשהפתח פתוח דין
האיסקופה כרשות היחיד, ואף על גב דלית ליה – שאין לאיסקופה
עוד לחי כנגד פתח החיצונה של האיסקופה, והאמר ו-הרי אמר
רב הווא בר גוריא אמר רב, תוף הפתח של המבוי, והיינו רוחב
האיסקופה, צריך לחי אחר בשפתו החיצונה כדי להתייר – כדי
להתיר את הטלטול גם בשטח של האיסקופה עצמה, והיינו אפילו
אם פתח המבוי פתוח הוא. והטעם, לפי שהלחי העומד לכל רוחב
האיסקופה אינו מתיר את הטלטול אלא מחדרו הפנימי ולפנים
בלבד, כלומר, בתוך המבוי עצמו.
וכי הווא ו-ושמא תאמר שבברייתא מדובר באיסקופה דלית ביה
– שאין בה ארבעה על ארבעה טפחים, כגון שהחומה שמצד הפתח
מכאן ומכאן ושדינה כלחיצו, עביה פחות מארבעה טפחים,
והאיסקופה נמצאת בין שני צדדי החומה, ולכן אינה רשות
לעצמה, ומותר לטלטל כשהפתח פתוח אף כנגד חודה החיצון של
החומה שעומד בשפת האסקופה שבצד רשות הרבים, והאמר
ו-והרי אמר רב הווא בר גוריא אמר רב, תוף הפתח של המבוי, ואף
על פי שאין בו ארבעה על ארבעה טפחים, צריך לחי אחר להתייר,
ואינו ניתר בלחי של המבוי.
מתרצת הגמרא: אמר רב יהודה אמר רב, הקא – כאן בברייתא,
אכן באיסקופת מבוי עסקינן – מדובר, אך לא במבוי שהוכשר
בלחי, אלא שהוכשר בקורה, ומדובר שחיצו של האיסקופה מקורה
בקורה, וחיצו שאינו מקורה, שכן מן הסתם כך הוא, לפי שהשיעור
הנצרך לקורה ברוחבה הוא טפח בלבד, ואילו האיסקופה ופתח
המבוי בדרך כלל רחבים הם יותר משיעור זה, ומדובר שקריוו –
קורת המבוי, מונחת בלפי פנים – בצדו הפנימי של האיסקופה,
כלומר, לצד המבוי (צויר ג). ולכן, כשהפתח של המבוי פתוח דין
האיסקופה כפלגנים – כמו תוך המבוי, שהרי כשהפתח פתוח
האיסקופה והקורה שעליה שייכות למבוי, ולכן מותר לטלטל בה
תחת הקורה כדין הטלטול במבוי עצמו, שכיון שהקורה מתירה
את המבוי, מתירה היא גם את האסקופה שמתחתיה. אך אם פתח
המבוי נעול, והדלת נסגרת לפני הצד הפנימי של האיסקופה לצד

"אבן מקיר תזעק וכפיס מעץ יעננה". כעת מחריש הדומם, דורכים עליו – והוא שותק, אך יבוא זמן בגילוי שלעתיד, שהדומם יתחיל לדבר, לספר, ויתבע: אם תוך כדי הליכה לא הרהרו או שוחחו בדברי תורה, מדוע דרכו עליו!?

'היום יום' ט"ו אדר א'

שבת. פרק ראשון – יציאות השבת דף ט עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזלץ)"
רש"י
תוספות

1 דָּרָךְ עָלָיו. שֶׁהִגְבִּיחוּ לִמְעַלְמֵהּ מִי, דָּלָא שְׁלִיט בֵּיהּ אֲדִיר רַחֲמֵי, וְהָיוּ מְקוֹם פְּטוּר:
 2 חֵיבִי. כִּי הִדָּר אֲמַתִּיהּ, וְאֵעִיג דְּדָרְךָ מְקוֹם פְּטוּר אָזֵל: **לֹא** נָתַן. בְּמִקְוֵם פְּטוּר, וְהָיָא
 3 לִיהּ עֲקִירָה מִמֶּיהּ וְהִתְקַהּ בְּרִיחֵיהּ: **הִקָּבֵא** נָתַן. בְּמִקְוֵם פְּטוּר, בִּידֵּי הָעוֹמֵד עַל
 4 הָאֶסְקֹפָה: **פְּתַח** פְּתוּחָהּ כּו'. קוֹסִיד דְּמִבֵּי שֶׁהִכְשִׁירוּ בְּלִדְהּ, וְלָחִיד לִפְנֵים עַל
 5 הָאֶסְקֹפָה. וְהֵינּוּ שָׁרָה מִמֶּנּוּ: וְאֵעִיג דְּבָרֵי

יִרְדָּד עָלָיו - תִּיבֹ! - הֲתָם לֹא נָח, הֲכָא - נָח.
 "אֲחֵרִים אוֹמְרִים: אִסְקוּפָה מִשְׁמֹשֶׁת שְׁתֵּי רִשְׁוִית,
 בְּזִמּוֹן שֶׁהִפְתַּח פְּתוּחַ - בְּלִפְנֵים, פֶּתַח נְעוּל - בְּלִחְזוֹ." -
 וְאָפַר עַל גֵּב דְּלִית לִיה לְחִי? וְהָאֹמֵר רַב חָמָא בֵּר
 גּוֹרֵינְא אָמַר רַב: תוּדָּה הִפְתַּח צִרְדָּה לְחִי אַחֵר לְהִתִּירוּ!
 וְכִי תִימָא: דְּלִית בֵּיה ד' עַל ד' - וְהָאֹמֵר רַב חָמָא
 בֵּר גּוֹרֵינְא אָמַר רַב: תוּדָּה הִפְתַּח, אַע"פ שֶׁאֵין בּוֹ ד'
 עַל ד' - צִרְדָּה לְחִי אַחֵר לְהִתִּירוּ! - אָמַר רַב יְהוּדָה
 אָמַר רַב: הֲכָא בְּאִסְקוּפַת מְבוֹי עֲסָקִינוּ, חֲצִיזוּ מְקוּרָה
 וְחֲצִיזוּ שְׂאִינּוּ מְקוּרָה, וְקִרְוִיו בְּלִפְנֵי פְּתוּחַ - פֶּתַח פְּתוּחַ
 - בְּלִפְנֵים, פֶּתַח נְעוּל - בְּלִחְזוֹ. רַב אֲשִׁי אָמַר
 לְעוֹלָם בְּאִסְקוּפַת בֵּית עֲסָקִינוּ, וּבְגוֹן שְׁקִירָה בִּשְׁתֵּי
 מְקוּרֹת שְׂאִין בּוֹ אֲרַבְּעָה וְאֵין בּוֹ אֲרַבְּעָה, וְאֵין בֵּין זֶה
 לָזֶה שְׁלֹשָׁה, וְדִלֵּת בְּאַמְצַע; פֶּתַח פְּתוּחַ - בְּלִפְנֵים,
 פֶּתַח נְעוּל - בְּלִחְזוֹ. "וְאִם הִיתָה אִיסְקוּפָה גְבוּהָה
 י' וְרַחְבָּה ד' - הָרִי זֶה רִשּׁוֹת לְעֻצְמָה". מִסִּיעַ לִיה
 לְרַב יִצְחָק בֵּר אַבְדִּימִי. דָּאֹמֵר רַב יִצְחָק בֵּר אַבְדִּימִי,
 אוֹמֵר הָיָה רַבִּי מֵאִיר: כָּל מְקוֹם שֶׁאֵתָה מוֹצֵא ב'
 רִשְׁוִית וְהֵן רִשּׁוֹת אַחַת, בְּגוֹן עֲמוּד בְּרָה"י גְבוּהָ י'
 וְרַחְבָּה ד' - אֲסוּר לְכַתֵּף עָלָיו, גּוֹיְרָה מִשּׁוֹם תַּל בְּרָה"ה.

מתני'

32 האַסקופה הפנימית, וְכָל הָאֶסְקוּפָה חוּץ לַדֶּלֶת – בְּלַחוּץ, וְאִפְּלוּ תַּתַּת הַקּוֹרֶה.
33 דִּבְיוֹן דְּנִסְתָּם הִקְבִּי כְּטִלָּה לָהּ קוֹרֶה, וְלִפְּנֵי לְמִימֵר יוֹרֵד וְסוֹתָם, דְּכָל מוֹחִיצָה שְׂאֵין
34 בֵּין וְלֵיל הַמּוֹחִיצוֹת – ד' אֵינִן מוֹחִיצוֹת, וְלֹא שְׂיִיבָא בְּהוּ חוֹרֵת גּוֹד אַחִישׁ, וְלִהְיִי לֹא
35 אוּקְמָא בְּאֶסְקוּפַת בֵּית, וְדִסְתָּם בֵּית פֶּתַח שְׁלוּ יָדוֹ שֶׁל מִשְׁקוֹ מִלְּמַעְלָה, וְנִמְצָא עוֹבִי
36 הֶפְתָּם כְּלוּל מִקּוֹרֶה, וְעוֹלָה מִקּוֹרֶה יוֹרֵד וְסוֹתָם, שְׁהָרֵי שְׁהָרֵי בְּחִלְלֵי אֵבִין
37 מִן דְּתַלְתִּי לְתִימִית פִּי הַתַּקְרָה. וְכִי אֶלּוּקָמָא כְּלוּל מִקּוֹרֶה, אֵלָּא שְׂעִין
38 בְּרַחֲבֵי עֲבִיז ד'. אֵלָּא מִשּׁוּם דִּסְתָּם עוֹבִי הַחוּמָה אֵינִן פֶּתַח מִד': בְּאֶסְקוּפַת בֵּית.
39 שְׂכּוּלוֹ פֶּתַח מִקּוֹרֶה. וְהֵינֵי טַעְמָא דִּפְתַּח עוֹלָה בְּלַחוּץ – כְּגוֹן שְׂקִירָה עוֹבִי הִפְתַּח
40 בְּשֵׁית קוֹרוֹת. דְּאִילוּ הַקְרָה שֵׁישׁ בָּהּ ד' אֶמְרִינֵן בָּהּ "יּוֹרֵד וְסוֹתָם" וְהוּא לֹא אִתֵּי גַּעֲלַת
41 דֶּלֶת וּמִבְּטֵל לַמּוֹחִיצָה, וְאִפְּלוּ הוּא שׁוֹקֵף בְּאַמְעָעִיתוֹ. דְּלֹא דְמִי לְמִבּוֹ, דְּקוֹרֶת מִבּוֹ
42 הַקְרָה הִיא, לֹא הוֹכְשָׁה אֵלָּא לְמִבּוֹ. הֲלָכָה: פֶּתַח עוֹלָה – בְּטִלָּה מַתּוּרֵת קוֹרֶה,
43 דְּכָל אֹזֶל לִיהַ אִיב. גּוֹד אֶבְלָה תַּקְרָת ד' אֵלָּא: תַּקְרָת סוֹתִימָה כְּנַעֲנִילָה דֶּלֶת
44 דִּהְלִמְלִי הוּא: אִיב וְלִבְלָד דְּרִפּוֹן עֲקוּמָה בְּמִקּוּס ד'. וְהֵינֵי טַעְמָא מִשּׁוּם דִּשְׁתִּי קוֹרוֹת
45 הוּא שְׂאֵין בּוֹז אֶרְבַּע וְלֹא בּוֹז אֶרְבַּע וְלֹא בִּינְיוֹן ג' וְהִדְלַת מוֹתוֹקן לְהִיּוֹת נֹעֵל
46 בְּאַמְעָע. הֲלָכָה: פֶּתַח פֶּתַח – כְּלַפְנֵימ, דִּבְיוֹן דִּאֵין בִּינֵיהֶם ג' אֶמְרִינֵן לְבֹהֵי. וְהִי
47 כְּתוּבָא וְפִיָּה הַחִיצוֹן יוֹרֵד וְסוֹתָם, דְּהָא הִשְׁתָּא אִית בָּהּ ד': פֶּתַח עוֹלָה בְּלַחוּץ. כִּיּוֹן
48 דְּבִאֲמַעַצֵּי לִבְנֵי מִנְיָא – הוּא מִפְסִיק בִּינְיוֹן וּמִתַּלְטֵן ז' מוֹז, שְׂאֵין כִּי רַחוּם יַחַד לומֵר
49 בְּתוֹן לְבֹהֵי, וְלִפְּנֵי לְמִשְׁכָּר בְּחִינַתְּנֵי פִּיָּה יוֹרֵד וְסוֹתָם – דְּהָא אֵין יָד בָּהּ ד' אֶמְרִינֵן
50 אֶסְקוּפָה גְבוּהָה' כּו'. סִיפָא דְּמִילְתָא דְּאֶחָרִים דְּבִרְיָתָא דְּלַעֲלֵי. וְהָדָר נָקִישׁ לָהּ
51 לְפִרְשָׁהּ. כְּמוֹ "אָמַר מר": רְשׁוּת' לְעִצְמָתָהּ. וְאֵין מִסְלָטִיל בָּהּ אִפְּלוּ מִן הַבֵּית, וְאִף
52 עַל גַּב דְּשִׁנְיָהֶם הִרִי: אוֹמֵר הִיָּה ז"ל. דְּהוּא אֶחָרִים. כִּדְאֶמְרִינֵן בְּחוּרֵיהוּ: וְהֵן רְשׁוּת
53 אַחֵת. דְּשִׁנְיָן רַחֲמֵי, אֵלָּא שְׁוֶה נִמְקֵן וְהָ גְבוּהָה: כְּגוֹן עֲמוּד בְּרַחֲבֵי כּו', אֲסוּר לְכַתֵּה
54 שְׂעִינֵין מִן הַתַּחֲצֵר: מִשּׁוּם תֵּל בְּרַחֲבֵי. גְבוּהָה' וְהָרֵב ד' הִדְרִי רְשׁוּת הַיְחִיד, דְּאִיבָא
55 דְּחִיבָא דְּאִירוּתָא מִשּׁוּם חֲרוֹתָא לְכַתֵּה עַלִּי:

מתני'

ההלכה בר"ש דפליג עליה, וקאמר: א' גגות וא' חצרות וא' קרפפות – רשות אחת הן לכלים ששבתו בתוכן, ושרי לטלטל מגג לחצר:

45

אסור להלך ברחוב "על לב ריקן", יש להצטייד בתורה, עמה יתהלכו ברחוב.

'היום יום' ט' אדר א'

לא יֵשֶׁב אָדָם לִפְנֵי הַסֵּפֶר סְמוּךְ לַמִּנְחָה עַד שִׁיתְפַּלֵּל – וְהָא דאמרי ב"ר ערבי פסחים
(דף צט: ושם) ערבי שבתות וערבי ימים טובים – לא יאכל עד שתחשך. והיינו –
אפילו התפלל לא יאכל, כדמפרש התם, כדי שיכנס לשבת כשחורא בתאודא. אבל לא
התפלל – אפילו בשאר ימים נמי אסור, כדאמר הכא: **ואם** התחילו אין מפסיקין.

אפילו התחילו באיסור, כדמוכח בסוכה (דף
לח) גבי מי שבא בדרך ואין בידו לולב – ונטלו
על שולחנו. ופריך: למימרא דמפסיקין? והא תנן:
אם התחילו – אין מפסיקין. ולא משני דהכא
בהתחילו בהיתר, וגבי לולב התחילו באיסור,
דמפסר אומניה הוא. וה"נ משמע בגמ', דקאמר:
כיון דשרי המיינה – לא מטרחין ליה. ויתיישב
נמי הא דקשה בגמרא גבי לימא תהוי תיובתא
דרבי: **אין** מפסיקין – ודוקא בדאיכא שדות
ביום להתפלל, כדמשמע בגמרא. ודאמר:
במנחה לא שכיח שכרות. משמע דאין לו
להפסיד תפלת מנחה. ובסוכה (ג"ז שם) בהדיא
מוקי מתני' בדאיכא שדות, דמשני אמה
שחבתי לעיל: הא – דאיכא שדות, והא –
דליכא שדות:

לימא תהוי תיובתא דר' יהושע בן לוי –
משמע ליה דאפילו התחיל מפסיק,
מדאמר "אסור לטעום", וא"ת: לוקי מתנין?
בהתחיל בהיתר, דאשכחן גבי הבהלה (ע"פ דף
קז). דקאמר נמי כי האי ליטשא "אסור לאדם
לטעום כלום קודם שיבדיל", ואפ"ה משמע: אם
התחילו בהיתר – אין מפסיקין. דקאמר התם
הכי אמר רב: הבהלה אינה קובעת. וה"מ –
דקבעי ואכלי, אבל אתחיל מעיקרא – לא
מתחלינן. ויש לומר: ד"אם התחילו אין
מפסיקין" משמע ליה אפילו התחילו באיסור,
כדפירש במתני':

בתספורת של בן אלעשה כו'. נראה
דחבי הלכתא: ושרי סעודה
קטנה במנחה גדולה עד זמן תפלה. ודוקא
סעודה גדולה כגון סעודת אירוסין ונשואין
וסעודת מילה אסור. ודלא כרב אחא בר יעקב
דאמר אפילו סעודה קטנה סמוך למנחה גדולה.
דהלכת כלישנא קמא דסתם לן ה"ש. ורב אשי
שדוא בתראא סידר את ה"ש והלכתא כותיה
לגבי רב אחא בר יעקב. ואמאי דאמר לקמן
מאימתי התחלת דין? – אין לחוכיך דמתנין?
איירי בתחלת הדין דלא כרב אחא דאיכא
למימר דקאי א"אם התחילו אין מפסיקין".
ומיהו, סמוך למנחה קטנה – אסור אפילו סעודה
קטנה, ואם התחילו – מפסיקין. ואע"ג דה"ש:
אי לא ר' יהושע בן לוי הוה מוקי לה בסעודה
קטנה וסמוך למנחה קטנה, ואם התחילו אין
מפסיקין. ולא ק"ל בר' יהושע בן לוי, כדאמר בפרק
"תפלת השחר" (ברכות כח) מ"מ,
כיון דמסיק סתם ה"ש הכי – משמע דבהא, דאם התחילו מפסיקין קיימא לן כוותיה.
ודוקא בהא דאמר דאסור לטעום אפילו פירות לא קיימא לן כוותיה: **הא** לן והא להו
– פי' בקונטרס: בני בבל היו חוגרים עצמם בחזק, וכ"מ בסמוך, מדקאמר "הני חברין
בבלאי, למדי' תפלת ערבית רשות – מבי שרא המיינה לא מטרחין ליה". ורבי חנינא
שדוה בא"י היה אומר לתלמידיו שדוה מבבל. ורב שדוה מבבל – אומר לתלמידיו שדוה
מא"י. לפי שדרך היה להתרחק, שלא היו יכולין לעסוק כל כך בבייתם. וקשה, דבפרק
"כיצד מברכין" (שם דף מד.) בסופו קאמר: רב חסדא אמר "על הארץ ועל פירותיה" ור' יוחנן
אמר "על הארץ ועל הפירות". ואמר התם: לא פליגי, הא לן והא להו. מתקף לה רב נחמן ארב חסדא:
אינהו אכלי ואנן מברכין? ומאי פריך? לימא: רב חסדא אומר לתלמידיו שדוה
מארץ ישראל – וי"ל: דקים ליה שבאותה שעה לא היו לפניו תלמידים מארץ ישראל:

למדי' תפלת ערבית רשות לא מטרחין ליה – וא"ת: תיפוק ליה משום קישו"ל? כגון שקרא ק"ש. ונראה לר"י,
אפילו למאן דאמר "תפלת ערבית רשות" – אין לבטלה בחנם,
אלא בשביל שום צורך, כמו בשרא המיינה דהכא, או אם יש שום מצוה שאינה עוברת – יעשה המצוה
ולא יתפלל, א"ע"פ שהמצוה אינה עוברת. אבל בחנם – אין לבטלה.
תדע, שדרי יעקב תקנה, ולמה יש לבטלה בחנם? ועוד: דאמרין בפרק "תפלת השחר" (שם כח: ושם)
שדוה אנד הקטרת אברים שדוה כל הלילה, דלא מעביד כפרה אלא מצוה,
ה"נ תפלת ערבית מצוה. ואין להאריך:

מתני' לא יֵשֶׁב אָדָם לִפְנֵי הַסֵּפֶר סְמוּךְ לַמִּנְחָה עַד
שִׁיתְפַּלֵּל, לֹא יִכְנֹס אָדָם לַמִּרְחָץ וְלֹא לְבוֹרְסָא וְלֹא
לְאֹכֹל וְלֹא לְדִין. וְאִם הִתְחִילוּ – אִין מְפַסְקִין. מְפַסְקִין
(לְקֻרֹת ק"ש), וְאִין מְפַסְקִין לַתְּפִלָּה. גַּמ' הִי "סְמוּךְ
לַמִּנְחָה"? אִילִימָא לַמִּנְחָה גְּדוּלָה – אַמַּאי לֹא? הֲאִיכָא
שְׂהוּת בְּיוֹם טוֹבָא! – אִלָּא סְמוּךְ לַמִּנְחָה קְטָנָה. "אִם
הִתְחִילוּ אִין מְפַסְקִין". נִימָא תִּיהִי תִיּוּבְתָא דר' יְהוֹשֻעַ
בֶּן לֵוִי, דְּאָמַר ר' יְהוֹשֻעַ בֶּן לֵוִי: כִּיֹּן שְׁהִינֵי זְמַן תְּפִלַּת
הַמִּנְחָה – אֲסוּר לְאָדָם שִׁטְעוּם כְּלוּם קוֹדֵם שִׁיתְפַּלֵּל
תְּפִלַּת הַמִּנְחָה! – לֹא, לְעוֹלָם סְמוּךְ לַמִּנְחָה גְּדוּלָה,
וּבְתַסְפּוּרָת בֶּן אֶלְעָשָׁה. "וְלֹא לַמִּרְחָץ – לְכוּלָא מִילָתָא
דְּמִרְחָץ. "וְלֹא לְבוֹרְסָא" – לְבוֹרְסָא גְּדוּלָה. "וְלֹא
לְאֹכֹל" – בְּסַעֲדָה גְּדוּלָה. "וְלֹא לְדִין" – בְּתַחֲלַת
דִּין. רַב אַחָא בְּרִי יַעֲקֹב אָמַר: לְעוֹלָם בְּתַסְפּוּרָת דִּין,
לְבַתְּחִילָה אַמַּאי לֹא יֵשֶׁב – גְּזִירָה שְׂמָא יִשְׁבֵּר הַזֶּה.
"וְלֹא לַמִּרְחָץ" – לְהוֹיֵעַ בְּעֵלְמָא, לְבַתְּחִילָה אַמַּאי לֹא
– גְּזִירָה שְׂמָא יִתְעַלְפָה. "וְלֹא לְבוֹרְסָא" – לְעִיּוּנִי
בְּעֵלְמָא. לְבַתְּחִילָה אַמַּאי לֹא – דִּילְמָא חַוִּי פְּסִידָא
בְּזִכְיִינָה וּמִטְרִיד. "וְלֹא לְאֹכֹל" – בְּסַעֲדָה קְטָנָה.
לְבַתְּחִילָה אַמַּאי לֹא – דִּילְמָא אֲתִי לְאִמְשׁוּכִי. "וְלֹא
לְדִין" – בְּגִמְרֵי דִין, לְבַתְּחִילָה אַמַּאי לֹא – דִּילְמָא חַוִּי
מַעְיָא וְסַתֵּר דִּינָא. מֵאִימְתִי תַּחֲלַת תַּסְפּוּרָת? אָמַר רַב
אֲבִין: מִשְׁנִינִי מַעְפּוּרָת שֶׁל סַפְרִין עַל בְּרַכְיִי. וּמֵאִימְתִי
תַּחֲלַת מִרְחָץ? אָמַר רַב אֲבִין: מִשְׁיַעְרָה מַעְפּוּרָתוֹ
הַיָּמִינוּ. וּמֵאִימְתִי תַּחֲלַת בּוֹרְסָא? – מִשְׁיַקְשׁוֹר בֶּין
כְּתִיפִיו. וּמֵאִימְתִי תַּחֲלַת אֹכִילָה? רַב אָמַר: מִשְׁיַטּוֹל
יְדָיו. ור' חֲנִינָא אָמַר: מִשְׁתִּיר חֲגוּרָה. וְלֹא פְּלִיגִי. הָא
– לָן, וְהָא – לְהוּ. אָמַר אַבְי: הֵינִי חֲבָרִין בְּכֹלָא, לְמָאן
דְּאָמַר "תְּפִלַּת עֶרְבִית רְשׁוּת", כִּיֹּן דְּשָׂרָא לִיה הַמִּיּוּנִינָה
– לֹא מִטְרַחֲנִין לִיה. וְלִמַּד "חֻכָּה" – מִטְרַחֲנִין לִיה?
וְהָא תְּפִלַּת מִנְחָה, דְּלְכוּלָא עֲלֵמָא חֻכָּה הִיא, וְתַנן "אִם
הִתְחִילוּ אִין מְפַסְקִין". וְאָמַר רַבִּי חֲנִינָא: מִשְׁתִּיר חֲגוּרוֹ!
התם

הָא לָן וְהָא לְהוּ. בְּנִי בָבֶל הָיוּ חוֹגְרִין אֶת עֵצָמָן בְּחוּץ, וּבְשֹׂאכֻלֵּי – צְרִיכִין
לְהַתִּיר. וְגַבִּי אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל לֹא הָיוּ נוֹהֲגִין בְּתַהֲרַת חֲגוּרָה קוֹדֵם נְטִילַת יָדֵים:
לְמָאן דְּאָמַר תְּפִלַּת עֶרְבִית רְשׁוּת. בְּמַסְכַּת בְּרָכוֹת (דף כו:). מַפְנִי שְׂדֵינָא בְּגַדֵּי הַקֶּטֶר
חָלָבִים וְאִימְרוּרִים, שְׂאִין מַעֲכָבִין כְּפָרְתָן: לֹא מִטְרַחֲנִין לִיה. לְהַפְסִיק. אִלָּא יִגְמור
וְאָחַר כֵּךְ יִתְפַּל: וְלְמָאן דְּאָמַר חֻכָּה כו'. בְּתַנְיָא:

לֹא
הָא לָן וְהָא לְהוּ. בְּנִי בָבֶל הָיוּ חוֹגְרִין אֶת עֵצָמָן בְּחוּץ, וּבְשֹׂאכֻלֵּי – צְרִיכִין
לְהַתִּיר. וְגַבִּי אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל לֹא הָיוּ נוֹהֲגִין בְּתַהֲרַת חֲגוּרָה קוֹדֵם נְטִילַת יָדֵים:
לְמָאן דְּאָמַר תְּפִלַּת עֶרְבִית רְשׁוּת. בְּמַסְכַּת בְּרָכוֹת (דף כו:). מַפְנִי שְׂדֵינָא בְּגַדֵּי הַקֶּטֶר
חָלָבִים וְאִימְרוּרִים, שְׂאִין מַעֲכָבִין כְּפָרְתָן: לֹא מִטְרַחֲנִין לִיה. לְהַפְסִיק. אִלָּא יִגְמור
וְאָחַר כֵּךְ יִתְפַּל: וְלְמָאן דְּאָמַר חֻכָּה כו'. בְּתַנְיָא:

לא

הָא לָן וְהָא לְהוּ. בְּנִי בָבֶל הָיוּ חוֹגְרִין אֶת עֵצָמָן בְּחוּץ, וּבְשֹׂאכֻלֵּי – צְרִיכִין
לְהַתִּיר. וְגַבִּי אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל לֹא הָיוּ נוֹהֲגִין בְּתַהֲרַת חֲגוּרָה קוֹדֵם נְטִילַת יָדֵים:
לְמָאן דְּאָמַר תְּפִלַּת עֶרְבִית רְשׁוּת. בְּמַסְכַּת בְּרָכוֹת (דף כו:). מַפְנִי שְׂדֵינָא בְּגַדֵּי הַקֶּטֶר
חָלָבִים וְאִימְרוּרִים, שְׂאִין מַעֲכָבִין כְּפָרְתָן: לֹא מִטְרַחֲנִין לִיה. לְהַפְסִיק. אִלָּא יִגְמור
וְאָחַר כֵּךְ יִתְפַּל: וְלְמָאן דְּאָמַר חֻכָּה כו'. בְּתַנְיָא:

התם

משנה

המשנה מביאה כמה דברים שאסור להתחיל לעסוק בהם קודם תפילת מנחה, אף בימות החול, מפני שחוששים שמא ימשך בהם ויעבור זמן תפילה: לא יֵשֶׁב אָדָם לִפְנֵי הַסֵּפֶר כדי להסתפר סמוך – קודם לזמן תפילת מנחה, עַד שִׁתְּפַלֵּל תְּחִילָה, שמא ישכח להתפלל. וכן לא יִכְנֶס אָדָם סמוך לזמן תפילת מנחה, לא לְמַרְחֵץ, ולא לְבוֹרֶסֶק – מקום עיבוד עורות, ולא לְאֹכֹל סעודה, ולא לְדִין תורה. ואם התחילו אחד מכל המעשים הללו, אין מְפַסְקִין, אלא יגמרו אותם ואחר כך יתפללו.

מְפַסְקִין (לקרות קריאת שמע) וְלִקְרִיאַת שְׁמַע, שחיובה מהתורה, ואין מְפַסְקִין לְתַפְלָה, שחיובה מדברי חכמים.

גמרא

שנינו במשנה שיש מעשים שאסור לעשותם סמוך למנחה, מבררת הגמרא לגבי איזו מנחה מדובר. מבררת הגמרא: הִי סְמוּךְ לְמִנְחָה – סמוך לאיזו מנחה הכוונה, אִילִימָא לְמִנְחָה גְדוֹלָה, שזמנה חצי שעה אחר חצות היום, וסמוך לה' היינו מחצות היום, יש להקשות, אִמָּאי לא – מדוע אסור להתחיל מעשים אלו מחצות היום, הֲאִיכָא שְׁהוּת בְּיוֹם טוֹבָא – הרי יש הרבה זמן ביום, ואפשר להספיק לסיימם ולהתפלל לאחר מכן. אִמָּא נאמר שהכוונה סמוך לְמִנְחָה קְטָנָה, שזמנה בתשע שעות ומחצה, וסמוך לה' היינו מתחילת שעה ששיתית, אם כן קשה, וכי מה ששנינו במשנתנו, אִם התחילו אחד מכל אלו, אין מְפַסְקִין אותן כדי להתפלל, מדובר סמוך למנחה קטנה, נִימָא תִּיּוּתִי תִּיּוּבָתָא דְרַבִּי יְהוֹשֻעַ בֶּן לֹוי – האם נאמר שתהיה מכאן פירכא על דברי רבי יהושע בן לוי, דְאָמַר רַבִּי יְהוֹשֻעַ בֶּן לֹוי, כִּיּוֹן שְׁהִינֵי זְמַן תְּפִלַּת הַמִּנְחָה – מנחה קטנה, אִסּוּר לְאָדָם שִׁיטְעוּם בְּלוֹם קוֹדֶם שִׁתְּפַלֵּל תְּפִלַּת הַמִּנְחָה, ומהלשון 'אסור' בטעום כלום' משמע שאף אם התחיל לאכול, אסור לו להמשיך בסעודתו, ואילו במשנה מבואר שאם התחיל לאכול סמוך למנחה קטנה, מותר לו לסיים את סעודתו.

מתרצת הגמרא: לא, אין כוונת המשנה סמוך למנחה קטנה, אלא לְעוֹלָם כוונתה, סְמוּךְ לְמִנְחָה גְדוֹלָה, אך סמוך למנחה קטנה צריך להפסיק אף אם כבר התחיל, ואם כן אין פירכא על דברי רבי יהושע בן לוי. ומה שהקשית מדוע נאסרו דברים אלו הרי יש שהות הרבה ביום, יש לומר שכוונת המשנה בעיסוקים הנמשכים הרבה זמן ומה שאסרה המשנה תספורת מדובר בְּתַסְפּוּרַת שֶׁל בֶּן אֶלְעָשָׁה, שהיה חתנו של רבי, ופיזר ממון רב כדי ללמוד את התספורת המיוחדת שהסתפר בהן הגדול, ותספורת זו אורכת זמן רב, ולכן אסרה המשנה להתחילה אף סמוך למנחה גדולה. וכן יש לבאר את כל המעשים השנויים במשנתנו, מה ששנינו, 'ולא לְמַרְחֵץ', הכוונה לְבִלְיָא מִלְּתָא דְמַרְחֵץ – לכל ענייני המרחץ, לחוץ ראשו, ולרחוץ גופו במים חמים וצוננים, ולהזיע. ומה ששנינו, 'ולא לְבוֹרֶסֶק', הכוונה לְבוֹרֶסֶק גְדוֹלָה, שיש בה הרבה עורות והם בתחילת עיבודם. ומה ששנינו, 'ולא לְאֹכֹל', היינו בְּסַעֲדָה גְדוֹלָה. ומה ששנינו, 'ולא לְדִין', היינו בְּתַחֲלַת דִּין, שצריכים לשמוע את כל טענות בעלי הדין.

הגמרא מביאה תירוץ נוסף: רַב אֶהָא בַר יַעֲקֹב אָמַר, אכן כוונת המשנה סמוך למנחה גדולה, ולכן אין פירכא על דברי רבי יהושע בן לוי, אך לְעוֹלָם מדובר במשנה בְּתַסְפּוּרַת דִּין – שלנו, שאינה אורכת זמן רב, וְלִבְתַּחֲלָה אִמָּאי – מדוע לא יֵשֶׁב להסתפר, הרי יש מספיק זמן ביום גם להסתפר וגם להתפלל, משום נְזִירָה שְׁמָא יִשְׁכַּר הוּנָה של מספרים, והספר ילך ויחפש זוג אחר, ותמשך התספורת עד שיעבור זמן מנחה. וכן יש לבאר בכל המעשים המבוארים

במשנה, מה ששנינו, 'ולא לְמַרְחֵץ', מדובר אפילו אם נכנס רק לְהִזְעַץ בְּעִלְמָא מחום בית המרחץ, ואינו רוחץ עצמו במים, וְלִבְתַּחֲלָה אִמָּאי לא, משום נְזִירָה שְׁמָא יִתְעַלְפָה – יתעלה, ולא יתפלל. ומה ששנינו, 'ולא לְבוֹרֶסֶק', היינו אפילו רק לְעִינֵי בְּעִלְמָא – לראות עורותיו בלבד, וְלִבְתַּחֲלָה אִמָּאי לא, משום דִּילְמָא הָיוּ פְסִידָא בְּנִינְיָה – שמא יראה הפסד בעסקיו, שעורותיו התקלקלו, וּמִפְּרִיד – ויהא טרוד בצערנו מחמת הפסד פרנסתו, ולא יתפלל. ומה ששנינו, 'ולא לְאֹכֹל', היינו אפילו בְּסַעֲדָה קְטָנָה, וְלִבְתַּחֲלָה אִמָּאי לא, דִּילְמָא אִתִּי לְאִמְשׁוּבֵי – שמא יבוא להמשיך בסעודתו, עד שיעבור זמן מנחה. ומה ששנינו, 'ולא לְדִין', היינו אפילו בְּנִמְרַד הָדִין, שכבר שמעו הדיינים את טענות בעלי הדין, ונשאו ונתנו בדבר, ולא נותר להם אלא רק לפסוק את הדין, ואין זה נמשך זמן רב, וְלִבְתַּחֲלָה אִמָּאי לא יפסקו את הדין, משום שחוששים דִּילְמָא הָיוּ מְעַמָּא – שמא יראו טעם חדש בדין, וְסִתְרָה דִּינָא – ויסתרו את מה שפסקו, ויחזרו לתחילת הדין, וישאלו את טענות בעלי הדין שנית, וימשך הדין עד שיעבור זמן מנחה.

שנינו במשנה, שאם התחיל לעסוק באחד מדברים אלו, אינו צריך להפסיק. הגמרא מבררת מאימתי נחשב התחלת המעשה. שואלת הגמרא: מֵאִימְתִי נחשב תְּחִלַּת הַתַּסְפּוּרַת, שאם עשה כן, אינו צריך להפסיק. משיבה הגמרא: אָמַר רַב אֲבִין, מִשְׁנֵית מַעֲפָרַת – סודר שֶׁל סְפָרִין עַל בְּרִיךְ, כדי שלא יפלו שערות על בגדיו.

שואלת הגמרא: וּמֵאִימְתִי נחשב תְּחִלַּת הַמַּרְחֵץ, משיבה הגמרא: אָמַר רַב אֲבִין, מִשְׁנֵית מַעֲפָרַת הַיָּמָן – משיוריד סודרו מעליו, שהוא הבגד הראשון שפושט לקראת הרחיצה.

שואלת הגמרא: וּמֵאִימְתִי נחשב תְּחִלַּת הַבּוֹרֶסֶק, משיבה הגמרא: מִשְׁנֵית שׁוּר את שרוליו בֵּין בְּתִפְיָיו, כדי שלא יפריעוהו במלאכתו. שואלת הגמרא: וּמֵאִימְתִי נחשב תְּחִלַּת אֲכִילָה, משיבה הגמרא: רַב אָמַר, מִשְׁנֵית דְּרִי לסעודה. וְרַבִּי חֲנִינָא אָמַר, מִשְׁנֵית הַנְּזִירָה שחגור בה קודם הנטילה.

הגמרא מבארת שלא נחלקו רב ורבי חנינא בדין זה: וְלֹא פְלִיגִי – ולא נחלקו רב ורבי חנינא, אלא הָא – דברי רבי חנינא, אמורים לָן – לנו, בני בבל, הרגילים לחגור חגורתנו בחזק, וצריכים להתירה בשעת האכילה, והתרת החגורה נחשבת לתחילת הסעודה. וְהָא – דברי רב, אמורים להֵן – להם, בני ארץ ישראל, שלא נהגו לחגור חגורתם בחזק, ולהתירה כשאוכלים, ולכן רק נטילת ידיו נחשבת לתחילת הסעודה.

לאחר שביארה הגמרא מה נחשב לתחילת הסעודה אצל בני בבל הנהגים לחגור חגורתם, מבאר אבוי מה דינם של בני בבל לגבי תפילת ערבית לאחר שהתירו את חגורתם לסעודה: אָמַר רַבִּי אֲבִין, הֵנִי תְּכָרִין בְּבִלְיָא – חברינו שבבבל, הנהגים להתיר חגורתם בתחילת הסעודה, לְמָאן דְאָמַר – לרבי יהושע, הסובר שתְּפִלַּת עֶרְבִית אינה חובה אלא רְשׁוּת, כִּיּוֹן דְשָׂרָא לִיה הַמִּינְיָה – כיון שפתח את חגורתו לסעודה, לא מְפַסְקִין לֵיה – לא מטריחים אותו להפסיק סעודתו ולחגור חגורתו, אלא יסיים סעודתו ולאחר מכן יתפלל.

מקשה הגמרא: וְלָמָן דְאָמַר – וכי לרבן גמליאל, הסובר שתפילת ערבית חובה, מְפַסְקִין לֵיה – מטריחים אותו לחגור ולהתפלל, וְהָא תְּפִלַּת מִנְחָה דְלְבִילֵי עֲלָמָא – שלפי כולם חובה היא, וְהָנֹה, אִם הִתְחִילוּ בסעודה אין מְפַסְקִין לתפילת מנחה, וְאָמַר רַבִּי חֲנִינָא, שהתחלת הסעודה היא מִשְׁנֵית הַנְּזִירָה, ולא הצריכוהו לחגור ולהתפלל, הרי שאף בתפילת חובה לא מטריחים אותו להפסיק להתפלל לאחר שהתיר חגורו, אלא יגמור סעודתו ואחר כך יתפלל, והוא הדין בתפילת ערבית לרבן גמליאל, ומדוע אמר אבוי שרק לרבי יהושע הסובר שתפילת ערבית רשות, אין מטריחים אותו להפסיק ולהתפלל.

גם אם מסיר אזנו משמוע תורה משום שרוצה להתפלל, כמו
שעשית, אף על פי כן תפילתך תועבה.
הגמרא חוזרת לדברי המשנה שאם התחילו, אין מפסיקים,
ונמנרת מה נחשב להתחלת דין. שואלת הגמרא: מאימתי נחשב
התחלת דין. משיבה הגמרא: רב ירמיה ורבי יונה אמרו בזה שני
שיעורים, חד מהם אמר, משיפתחו הדיונים בטליתם כשפותחים
את הדין, וחד מהם אמר, משיפתחו בעלי דינים לומר טענותיהם.
הגמרא מבארת שלא נחלקו רב ירמיה ורבי יונה בדבר זה: ולא
פליגי – ולא נחלקו רב ירמיה ורבי יונה בדבר זה, אלא הא – דברי
האומר שתחילת הדין הוא משיפתחו בעלי הדין לומר טענותיהם,
אמורים באופן דעסקי ואתו בדינא – שעסקו הדיינים תחילה בדין
אחר, וכבר עטופים בטליתם מחמת הדין הקודם, ולכן תחילת דין
זה הוא משיפתחו בעלי הדין. והא – דברי האומר שתחילת הדין
הוא משיפתחו הדיינים, אמורים באופן דלא עסקי ואתו בדינא –
שלא היו עסוקים הדיינים תחילה בדין אחר, ולכן מיד כשיתעטפו
בטליתם הרי זה נחשב תחילת דין.
הגמרא מביאה מימרות העוסקות במעלת החשיבות לדון דיני
תורה: רב אמר רב אסי הווי יתבי ונרסי ביני עפוי – היו יושבים
ועוסקים בתורה בין העמודים שעליית בית המדרש נשענת
עליהם, וכל שעתא ושעתא הווי ספחי אעירא דדשא ואמרי – וכל
שעה ושעה היו נוקשים על בריח הדלת ואומרים, אי איכא דאית
ליה דינא – אם יש אדם שיש לו דין, ליעול ולייתי – שיכנס ויבוא.
רב חסדא ורבה בר רב הונא הווי יתבי בדינא בולא יומא – ישבו בדין
כל היום, הנה קא חליש לבניהו – נחלש לכם מחמת שדנו כל היום
ולא אכלו. תנא להו – שנה להם רב חייא בר רב מדפתי ברייתא,
שאין צריך לישב בדין כל היום, שנאמר (שמות יח ג), ויעמוד העם על
משה מן הבקר עד הערב, וקשה, וכי תעלה על דעתך שמשא יושב
ידן דיני תורה כל היום בולא, אם כן תורתו מתי נעשית – מתי למד
את תורתו. אלא אין הכוונה שדן את ישראל כל היום, ומה שנאמר
מן הבקר עד הערב בא לומר לה, שכל דין שדן דין אמת לאמיתו,
אפילו שעה אחת ביום, מעלה עליו הכתוב כאילו נעשה שותף
להקדוש ברוך הוא במעשה בראשית, שיש ללמוד גזירה שדה, כתיב
הבא (שם), ויעמוד העם על משה מן הבקר עד הערב, וכתיב הנהם,
במעשה בראשית (בראשית א ה), ויהי ערב ויהי בקר יום אחד. הרי
משמע מברייתא זו שאין צריך לישב בדין כל היום.
לאחר שביארה הגמרא שאין צריך לישב ולדון כל היום, הגמרא
מבררת עד מתי יושבים לדון. שואלת הגמרא: עד מתי יושבין
הדיינים בדין. משיבה הגמרא: אמר רב ששת, עד זמן סעודה של
תלמידי חכמים, שהוא שעה ששית, כמבואר בסמוך. אמר רב
חמא, מאי קרא – מאיזה פסוק לומדים זאת, דכתיב (קהל יט טו-יז),
אי לך ארץ שמלכך נער, ושרדך בבקר יאכלו – אי לך ארץ שמלכך
והדיינים מתנהגים בנערות ואינם משימים ליבם לחינוך המדינה,
ועל ידי זה גם השרים אוכלים בקומם בבוקר. אשריך ארץ שמלכך
בן חורין, ושרדך בעת יאכלו – אשרי לך ארץ שמלכך בן גדולים
אנשי השם, כי מלך כזה אינו מתנהג בנערות, ועל ידי זה גם שרדך
לא יאכלו עד בוא עת האוכל, וטרם אכילתם ישפטו את העם
בנבוכה ולא בשאתי, והיינו בנבוכה של תורה, ולא בשאתי של יין –
גבורת החכמה, שלכם תמיד לעשות משפט וצדק, ואינם עוסקים
בשתיה של יין.
הגמרא מביאה ברייתא המבארת מתי הוא זמן סעודה: תנו רבנן
בברייתא, שעת ראשונה של היום, הרי היא זמן מאכל לזרים –
אומה של אוכלי אדם, שרעבתנים הם. שעה שנייה, זמן מאכל
לסבים – גולנים. שעה שלישית, זמן מאכל ויושין, שירשו הון רב
שלא טרחו בו, ואינם דואגים לעסוק במלאכה לפרנסתם. שעה
רביעית, זמן מאכל פועלים העובדים אצל בעל הבית. שעה
חמישית, זמן מאכל כל אדם.
מקשה הגמרא: איני – וכי כך הדבר, והאמר [והלא אמר] רב פפא,
שעה רביעית, זמן סעודה לכל אדם. מתרצת הגמרא: אלא, שעה

מתרצת הגמרא: הנהם, לגבי תפילת מנחה, שמתחיל סעודתו
מבעוד יום, לא שכיחא שכיחות – לא מצוי שמשתכרים בסעודה,
שאין דרך להשתכר ביום, אם כן אין לחוש שישתכר ויפסיד
תפילתו, ולכן מתירים לו לגמור סעודתו ולאחר מכן להתפלל,
אבל הנהם, לגבי תפילת ערבית, שמתחיל סעודתו בלילה, שכיחא
שכיחות – מצוי שמשתכרים בסעודה, ולכן לרבן גמליאל צריך
להפסיק ולהתפלל תפילת ערבית, משום שחוששים שמא ישתכר
ויפסיד תפילתו.
מתרצת הגמרא תירוץ נוסף: אי נמי, כמנחה, בין דקביעא לה וימנא
– שקבע לה זמן, ויכול להתפלל אותה רק עד הערב, מיררת ולא
אתי למפשע – הרי הוא ירא שמא יעבור זמן התפילה, ואינו בא
לידי פשיעה, ולכן מתירים לו לגמור סעודתו ולא חוששים שישכח
להתפלל, אך בתפילת ערבית, בין דבולא לילא – שכל הלילה
הוא זמן ערבית, ויכול להתפלל עד עלות השחר, לא מיררת, ואתי
למפשע – אינו ירא שמא יעבור הזמן, והרי הוא בא לידי פשיעה
ויפסיד תפילתו, ולכן לרבן גמליאל צריך להפסיק ולהתפלל
תפילת ערבית.
הגמרא חוזרת לדברי רבי חנינא שמשעה שהתיר חגורתו אין
מפסיקים כדי להתפלל, ומקשה על דבריו: מתקף לה רב ששת,
מדוע אם התיר חגורתו אינו מפסיק כדי להתפלל, מירחותא למיפר
המניניה – וכי טירחה היא לחגור חגורתו, שיהיה נחשב כהתחלת
אכילה. ועוד, ליקו הכי וליצלי – יעמוד כן, כשחגורתו מותרת,
ויתפלל, ומדוע אמר רבי חנינא שאינו מפסיק כדי להתפלל.
מתרצת הגמרא את הקושיא השניה: יש לעמוד ולהתפלל כשהוא
חגור בחגורתו, משום שנאמר (עמוס ד יב), 'הבון לקראת אליהו
ישראל' – התכוון והתנאה לפניו בבואך להתפלל ולכן אין לו
להתפלל מבלי לחגור חגורתו.
הגמרא מביאה הנהגות שונות שנהגו אמוראים בשעת התפילה:
רבא בר רב הונא, רמי פוזיקן – היה נועל מנעלי בד חשובים
ברגליו, ומדוע – משהתפלל, אמר, יש לעשות כן משום 'הבון לקראת
וגו' אליהו ישראל.
רבא נהג להיפר, ושרי גלימיה – השליך את גלימתו החשובה
מעליו, כדי שלא יראה כחשוב, ופבר דיה ומצלי – וחבק אצבעות
ידיו אלו על גבי אלו, כאדם המצטער מאימת רבו, והתפלל, אמר,
צריך לעשות כן משום שיש להתפלל בעקבא קמיה מריה – כעבד
המדבר לפני רבו, באימה ויראה.
אמר רב אשי, חיויא ליה לרב כהנא – ראיתי את רב כהנא, דבי
אבא צערא בעקבא – שבעת שהיה צער בעולם, שרי גלימיה –
השליך את גלימתו החשובה מעליו, ופבר דיה ומצלי – וחבק
אצבעות ידיו אלו על גבי אלו, כאדם המצטער מאימת רבו,
והתפלל. אמר, צריך לעשות כן משום שיש להתפלל בעקבא קמי
מריה – כעבד המדבר לפני רבו, באימה ויראה. ואילו כי איכא
שלימא – בעת שהיה שלום בעולם, היה לביש ומתקפי – לובש
ומתכסה בגלימתו, ומתעטף ומצלי – ומתעטף בטליתו, ומתפלל.
אמר, יש לעשות כן משום שנאמר, 'הבון לקראת אליהו ישראל'.
הגמרא מביאה מחלוקת לגבי המאריך בתפילתו: רבא תויה לרב
המנונא דקא מאריך בצלותיה – רבא ראה את רב המנונא שהיה
מאריך בתפילתו. אמר רבא, המאריכים בתפילתם, הרי הם מניחין
– מוותרים על חיי עולם – תורה, הקיימת גם לעולם הבא, ועוסקים
בחי שעה – בתפילה, שהיא לצורך חיי העולם הזה. מבארת
הגמרא: והוא – רב המנונא סבר, שאין זה הנחת חיי עולם, משום
שזמן תפילה לחוד, וזמן תורה לחוד.
הגמרא מביאה מעשה נוסף בענין תורה ותפילה: רבי ירמיה היה יושב
לפני רבי זירא, והיו עוסקים בלימודם, נהג לצלולי – התאחרו
להתפלל מחמת לימודם, והיו קא מסרח רבי ירמיה – והיה ממחר
רבי ירמיה לעמוד להתפלל. קרי עליה – קרא עליו רבי זירא פסוק
זה (משלי כח ט), 'מסיר אָזְנוֹ מִשְׁמֹעַ תּוֹרָה, גַּם תִּפְּלֹתוֹ תוֹעֵבָה', כלומר,

שבת. פרק ראשון – יציאות השבת דף י עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזלץ)" קפט רש"י תוספות

לֹא שְׂכִיחָא שְׁכָרוֹת. אֵין דָּרָךְ לְהַשְׁתַּכֵּר מִבַּעַי, לְפִיכָךְ גּוֹמֵר וְתַפְלָל. אָבֵל בְּלִילָה עֲשׂוֹי לְהַשְׁתַּכֵּר בְּסַעֲדוֹתָיו: הַכּוֹן לְקִרְאָת אֱלֹהֵי. הַתְנָאָה לְפָנָיו: רַמִּי פּוֹזְמֵן. נוֹתֵן אֲנִפִּילָאוֹת חֲשׁוּבִים בְּרִגְלֵה. וְכַלְעִי קֵאלְצִירִס: שְׂרִי גְלִימָא. מְשַׁלֵּיךְ אֲדָרְתוֹ מַעֲלִי, שֶׁלֹא יֵרָאֵה כַחֲשׁוּב: וּפְכֵר יִדִּיה. חֻבֵּק דִּידוֹ בְּאֶצְבָּעוֹתָיו, מִרְצִיר בְּלַעֲיָ, כְּאֵדָם הַמְצַטֵּר מֵאִימָת רַבּוֹ: תִּי עוֹלָם. תוֹרָה.

תַּפְלָה צוֹרֵךְ חַיִּי שָׁעָה הִיא – לְרַפּוּאָה 1
לְשִׁלּוֹם וּלְמִזְנוּת: נִגְה. אִיתִיר: מְסַרְבֵּה. מִמַּחֵר 2
לְעַמּוּד: דִּינִין מִתַּעֲטָפִין בְּסִילִיתָן. בְּשׁוֹפְתִחוֹן 3
בְּדִין, מֵאִימָת שְׂכִינָה, וְשֶׁלֹא יִפְנוּ רַאשֵׁן לְכָאן 4
וּלְכָאן וְתִתָּה דַעֲתָן מִיִּשְׁבָּת עֲלֵיהֶם: עֲסִינִי 5
וְאִתִּי. בְּדִין אַחֵר, וְכֵכר מַעֲטוּפִים הֵן. 6
וּכְשֶׁנִּגְמַר אוֹתוֹ דִּין בָּא לְפָנֵיהֶם דִּין אַחֵר 7
סָמוּךְ לְמִנְחָה, הֵוָּה הַתְּחִלָּתוֹן מְשַׁפְּתוֹ בַּעֲלִי 8
הַדִּין בְּטַעֲנוֹת. דְּהֵבָא לִיכָא לְיִמִּיר 9
מִשְׁתַּעֲטָפ: עֲמוּדִי. שְׁעָלִית בֵּית הַמִּדְרָשׁ 10
נִשְׁעָן עֲלֵיהֶם: חֲלִישׁ לְפִיָּהוּ. מְצַטְעִין שֶׁלֹא 11
עֲסָקוּ אוֹתוֹ הַיּוֹם בַּתּוֹרָה: תֵּנָא לְהוּ חֵיָא בִּר 12
רַב. שְׂגוּל שְׂכָר הַדִּינִינִים וְלֹא יִצְטַעֲרוּ. וְלִנְי 13
דְּאֵין וְהוּ (מִשְׁמַעֲתוֹ) לְשׁוֹן לְבִיָּהוּ, אֵלָא לְשׁוֹן 14
”חֲלִישׁ דַּעֲתִיָּהוּ”, וְלְשׁוֹן ”חֲלִישׁ לְבִיָּהוּ” – 15
לְשׁוֹן תַּעֲנִית הוּא, שֶׁלֹא סַעֲדוּ כָל הַיּוֹם. תֵּנָא 16
לְהוּ חֵיָא בִּר רַב, שֶׁאֵין צָרִיכִין לִישַׁב וּלְיִדוֹן 17
כָּל הַיּוֹם, אֵלָא מְקַצֵּת הַיּוֹם. וְהוּא שְׁאָמֵר ”מִן 18
הַבֹּקֶר עַד הָעֶרֶב”, מִדְרָשׁ הוּא שֶׁחֲשׁוּב הַדִּבְרֵי 19
כַּמַּעֲשֵׂה בְּרֵאשִׁית, שְׁאָמֵר בּוֹ ”עֶרֶב” 20
רִבּוּקָר: שְׁלִפְרֵי. דִּינָךְ, שְׁהַדִּין קָרִי מִלָּה. 21
שְׁאָמֵר ”מִלָּךְ בַּמַּשָּׁפֵּט יַעֲמִיד אָרֶץ” (מִשְׁלִי 22
כֹּט): לֹדִים. אוּמָה שְׁקוּרִין קִנְלִינִישׁ, וְאוּכְלִי 23
אָדָם הֵן וְהֵם רַעֲבָנָן: מֵאֵכֵל יוֹרְשִׁים. יוֹרֶשׁ 24
הוּן רַב, שֶׁלֹא סָרְחָו בּוֹ, וְאֵין עֲטוּקִים וְדוֹאֲגִין 25
לְשׁוֹת אַחֲרֵי מִזְנוּת וְלַעֲסוֹק בְּמִלְאָכָה: כּוֹזֵרֵךְ 26
אֵבֵן לְחִמָּת. קֶשֶׁה לְגוּף. וְלִי נִרְאָה: לֹא קֶשֶׁה 27
וְלֹא קָה: מִתְּקַצָּאוֹת שֶׁלֵּוֹן ג' חֲדָרִים דִּידוֹ לוֹ: 28
פְּנִימִי לְהוֹעִי וְלַחֲשֹׁתָהּ, אֲמַצְעִי שִׁיּוֹרֵךְ 29
לְתוֹכּוֹ מִן הַמִּרְחֵץ וְלִבְשׁ חִלּוּקוֹ יוֹרְצָא 30
לְחִיצוֹן. וְגוֹמֵר לְבִישׁוֹ וְהָן שֵׁם שָׁעָה מִיַּגִּיעַת 31
הַמִּרְחֵץ: עוֹמְדִים עֲרוּמִים. פְּנִימִי: מִקְרָא. 32
קִשׁ: עֲרוּמִים וְלִבְוִשִׁים. אֲמַצְעִי שִׁיּוֹרְצָא 33
עָרוֹם, וְגוֹמֵר לְבִשׁוֹת אֵת עַצְמוֹ יוֹרְצָא 34
לְחִיצוֹן: וְחוֹלֵץ תְּפִלִּין. מִרְאשׁוֹ. וְאֵין צִיל 35
שֶׁאֵם אוֹחוֹן גִּידוֹ בְּחִיק שֶׁלֵּוֹן שְׁאִינוּ מְנִית 36
וְהָא דְּהָנִי ”וְאֵין צִיל” כּוֹ, אִיִּידִי דְּבַעֲי לְמִיתְנִי 37
מִצִּיעָתָא ”וְאִינוּ מְנִית וְאִינוּ חוֹלֵץ”, שְׁאֲמַצְעִי 38
לֹא בְּמִרְחֵץ גָּמוֹר הוּא, וּמְקַצֵּת תּוֹרַת מִרְחֵץ 39
עָלִיו. הַלָּכֵךְ: הִיוּ בְּרֵאשׁוֹ – אֵין צָרִיךְ לְחוֹלֵץ, 40
הֵוָּה אוֹחוֹן – אֲסוּר לְהִנָּחֵן שֵׁם בְּרֵאשׁוֹ, אֵלָא 41
יּוֹרְצָא לְחִיצוֹן וּמִנִּיחוֹ: אֵף עַל פִּי שְׁאִין בּוֹ 42
צוּאָה. שְׁפִינָהּ מִשָּׁם: בְּחֶרְתִּי. שֶׁלֹא רִחֵץ בּוֹ 43
אָדָם מַעֲלֹם, אֵלָא שְׁחִימִינוּ לְכֵר: 44
שֶׁאֵין 45

הַתֵּם לֹא שְׂכִיחָא שְׁכָרוֹת. – וְאִתִּי: דְּבִרִּישׁ פ' בְּתָרָא דְּתַעֲנִית (דף כו: וּשם) אֲמַרְיָן: 1
שְׁחִירָת וּמוֹסָף דְּכָל יוֹמָא לֹא שְׂכִיחָא שְׁכָרוֹת – לֹא גוֹרִינִן, מִנְחָה וְנִעִילָה דְּשְׂכִיחָא 2
שְׁכָרוֹת – וְחִישִׁינִן. אֲלֵמָא גַּם בְּמִנְחָה שְׂכִיחָא שְׁכָרוֹתוֹ וִלִּי: דְּהֵתָם לַעֲנִין נְשִׁאוֹת כְּפִים שֶׁאֵין, 3
דֹּאפִּילוֹ לֹא שֶׁתָּה אֲלֵא רְבִיעִית אֲסוּר לִישָׂא אֵת כְּפִיו: 4

מְרִיחוּתָא לְמִיסַר הַמִּינִיָּה וְעוֹד לִיקוֹ הַכִּי 5
וְלִיצִילֵי וּמִשְׁנֵי מִשׁוֹם שְׁנֵאמַר 6
הַכּוֹן לְקִרְאָת אֱלֹהֵיךְ יִשְׂרָאֵל – וְלֹא חִישׁ 7
לְשִׁנּוּי קוּשִׁיא קְמִייתָא. מִכָּאן שְׁצִירָךְ לֵאזוּר 8
חֲלִיצוֹ כְּשִׁתְּפַלֵּל. וּבִמְחֻזּוֹר וִיטִיר מִפְּרֵשׁ דְּטַעַם 9
דְּבַעֲנִין אֲזוּר – שֶׁלֹא יִתָּה לְבוֹ רֹאֵה אֵת הָעֶרְוָה, 10
וְדוּקָא לָהֶן שֶׁלֹא הִיָּה לְהֵם מְכַסִּים – לְכָךְ הִיוּ 11
צָרִיכִים לֵאזוּר בִּשְׁעַת תְּפִלָּה, אֲבֵל לִידִין שֵׁשׁ 12
לֵנו אֲבַשְׁת שֶׁל מְכַסִּים אֵין אֲנוּ צָרִיכִין לֵאזוּר: 13
רַמִּי פְּרוּמְקִי. מִכָּאן יֵשׁ לְחִיבָתָא שֶׁאֵין לְהַתְּפַלֵּל 14
יִתָּה אֲלֵא בִּט' בַּבַּב וְיִוִּיב: **אִי** אִיכָא דֹאִית לִיָּה 15
דִּינָא לִיעוּל – מִשְׁמַע דְּעוֹדִיךְ דִּין מִתְּלַמּוֹד 16
תּוֹרָה. וְהָא דֹאמְרִי ב'פ' בְּתָרָא דְּמִי"ק (דף תז:) גְּבִי 17
הָהוּא דְּטִרְקִיָּה וְיִבְרָא וְשִׁכְבִּי, עֵיילוּהוּ לְמַעֲרַתָא 18
דְּחִסְדִּי – וְלֹא קְבִילוּהוּ, לְמַעֲרַתָא דִּידֵינִי – 19
וְקְבִילוּהוּ – הַתֵּם – בְּרִידִינִן שֶׁאֵין מוֹמַחֵן, שְׁפַעֲמִים 20
נוֹטֵן אַחֵר הַשּׁוֹדֵר: דִּין אֲמַת לֵאמִיתוֹ – 21
לֵאפֻקִי דִּין מִרְמוּה: 22

שֶׁאֵין

ר' יִרְמְיָה הוּוֹ יִתִּיב קְמִיָּה דְּר' יוֹרָא. וְהוּוֹ עָסְקִי בְּשִׁמְעָתָא. נִגְה לְצִלוּי, וְהוּוֹ קָא מְסַרְבֵּה 1
ר' יִרְמְיָה, קָרִי עָלֵיהּ ר' יוֹרָא: "מִסִּיר אֲוֵנוּ מִשְׁמוֹעַ תּוֹרָה גַּם תְּפַלְתּוֹ תוֹעֲבָה". מֵאִימָתִי 2
הַתְּחִלָּת דִּין? רַב יִרְמְיָה וְרַבִּי יוֹנָה, חֵד אָמַר: מִשְׁתַּעֲטָפִין הַדִּינִין, וְחֵד אָמַר: מִשְׁיַפְתָּחוֹ 3
בַּעֲלִי דִינִים. וְלֹא פְּלִיגִי, הָא – דַּעֲסָקִי וְאִתּוֹ בְּדִינָא, הָא – דִּלָּא עָסְקִי וְאִתּוֹ בְּדִינָא. רַב 4
אֲמִי וְרַב אֲסִי הוּוֹ יִתִּיבִי וְנָרְסִי בִּינֵי עַמּוּדֵי וְכָל שְׁעָתָא וְשְׁעָתָא הוּוֹ תְּפָחִי אַעֲיַבְרָא דְּדִשָׂא 5
וְאָמַר: אִי אִיכָא דֹאִית לִיָּה דִינָא – לִיעוּל וְלִיתִי. רַב חֲסֵדָא וְרַבִּי בִּר רַב הוּנָא הוּוֹ יִתִּיבִי 6
בְּדִינָא פּוֹלִי יוֹמָא, הוּוֹ קָא חֲלִישׁ לְפִיָּהוּ. תֵּנָא לְהוּ רַב חֵיָא בִּר רַב מִדְּפָתִי: "וַיַּעֲמֹד הָעָם 7
עַל מֹשֶׁה מִן הַבֹּקֶר עַד הָעֶרֶב" וְכִי תַעֲלֶה עַל דַּעֲתָךְ שְׁמוּשָׁה יוֹשֵׁב וְדִין כָּל הַיּוֹם כּוֹלֵ? 8
תּוֹרָתוֹ מִתִּי נַעֲשִׂית? אֵלָא לִזְמַר לָךְ: כָּל דִּין שְׁדִין דִּין אָמַת לֵאמִיתוֹ אֲפִילוֹ שְׁעָה אַחַת 9
– מַעֲלָה עָלָיו כְּתוּב כְּאִילוֹ נַעֲשָׂה שׁוֹתָךְ לְהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא כַּמַּעֲשֵׂה בְּרֵאשִׁית. כְּתִיב 10
הַכָּא "וַיַּעֲמֹד הָעָם עַל מֹשֶׁה מִן הַבֹּקֶר עַד הָעֶרֶב" וְכְּתִיב הַתֵּם "וַיְהִי עֶרֶב וַיְהִי בֹקֶר יוֹם 11
אֶחָד". עַד מִתִּי וְיִשְׁבִּין בְּדִין? אָמַר רַב שִׁשְׁתִּי: עַד זְמַן סַעֲדָה. אָמַר רַב חֲמָא: מֵאִי קִרָּא 12
– דְּכְתִיב "אִי לָךְ אֶרֶץ שְׁמֹלֶכֶךְ נַעַר וְשִׁרְיָךְ בְּבִקֵּר יֵאֲכֹלוּ אֲשִׁרְיָךְ אֶרֶץ שְׁמֹלֶכֶךְ בֵּן חוֹרִים 13
וְשִׁרְיָךְ בַּעַת יֵאֲכֹלוּ בְּגִבּוֹרָה וְלֹא בְּשִׁתִּי" בְּגִבּוֹרָה שֶׁל תּוֹרָה, וְלֹא בְּשִׁתִּיהָ שֶׁל יוֹן. תֵּנָא רַבְּנִין: 14
שְׁעָה רֵאשׁוֹנָה – מֵאֲכָל לֹדִים, שְׁנִיָּה – מֵאֲכָל לְסַטִּים, שְׁלִישִׁית – מֵאֲכָל יוֹרְשִׁין, רְבִיעִית 15
– מֵאֲכָל פּוֹעֲלִים, חֲמִישִׁית – מֵאֲכָל כָּל אָדָם. אִינִי? וְהָאֵמַר רַב פִּפְא: רְבִיעִית זְמַן סַעֲדָה 16
לְכָל אָדָם! – אֵלָא: רְבִיעִית – מֵאֲכָל כָּל אָדָם, חֲמִישִׁית – מֵאֲכָל פּוֹעֲלִים, שְׁשִׁית – 17
מֵאֲכָל ת"ח. מִכָּאן וְאִילָךְ – כּוֹזֵרֵךְ אֵבֵן לְחִמָּת. אָמַר אֲבִי: לֹא אֲמַרְן אֵלָא דִּלָּא טַעֲמִים מִיָּדִי 18
בְּצִפְרָא, אֲבֵל טַעֲמִים מִיָּדִי בְּצִפְרָא – לִית לָן בְּה. אָמַר רַב אֲדָא בִּר אֲהִבָּה: מִתְּפַלֵּל אָדָם 19
תְּפַלְתּוֹ בְּבֵית הַמִּרְחֵץ. מִיתִּיבִי: הַכֵּנָם לְבֵית הַמִּרְחֵץ, מְקוֹם שֶׁכ"א עוֹמְדִין לְבִישׁוֹן – יֵשׁ 20
שֵׁם מְקָרָא וְתַפְלָה, וְאֵין צָרִיךְ לִזְמַר שְׁאִילַת שְׁלוֹם, וּמְנִיחַ תְּפִלִּין וְאֵין צָרִיךְ לִזְמַר שְׁאִינוּ 21
חוֹלֵץ. מְקוֹם שֶׁבִּי אָדָם עוֹמְדִים עֲרוּמִים וְלִבְוִשִׁין – יֵשׁ שֵׁם שְׁאִילַת שְׁלוֹם, וְאֵין שֵׁם מְקָרָא וְתַפְלָה, וְאִינוּ חוֹלֵץ תְּפִלִּין, וְאִינוּ 22
מְנִיחַ לְבִתְחִלָּה. מְקוֹם שֶׁבִּי אָדָם עוֹמְדִין עֲרוּמִים – אֵין שֵׁם שְׁאִילַת שְׁלוֹם, וְאֵין צָרִיךְ לִזְמַר מְקָרָא וְתַפְלָה, וְחוֹלֵץ תְּפִלִּין וְאֵין 23
צָרִיךְ לִזְמַר שְׁאִינוּ מְנִיחוֹ! – כִּי קָאֵמַר רַב אֲהִבָּה – בְּמִרְחֵץ שְׁאִין בּוֹ אָדָם. – וְהָא אָמַר רַבִּי יוֹסִי בִּר חֲנִינָא: מִרְחֵץ 24
שְׁאָמֵרוֹ – אַע"פ שְׁאִין בּוֹ אָדָם, בֵּית הַכֶּסֶף שְׁאָמֵרוֹ – אַע"פ שְׁאִין בּוֹ צוּאָה! – אֵלָא: כִּי קָאֵמַר רַב אֲדָא – בְּחֶרְתִּי. – וְהָא 25
כַּמַּעֲרָא בְּעָא לִיָּה רְבִינָא: הַזְמִינוּ לְבֵית הַכֶּסֶף מִהוּ? יֵשׁ זְמִינוֹן אוֹ אֵין זְמִינוֹן? וְלֹא אִפְשָׁיְתָא לִיָּה, לֹא הוּא הִדִּין לְמִרְחֵץ? לֹא, דִּילְקָמָא 26
שֶׁאֵין

שֶׁאֵין

שאני בית הכסא דנפיש וזהמא – תימה: בסוף פ"ק דנדרים (דף יז) גרס: בעי רבינא, הומינו לבית הכסא והומינו לבית המרחץ מהו? אלמא במרחץ נמי מביעי ליה ויש שמוחקין אותו שם מן הספרים משום דף דבא. ומיהו יש לקיים שם הגיר'. והבא ה"פ: מאי לא כי היכי דלא איפשיטא ליה מבית הכסא, ה"נ לא איפשיטא ליה מבית

המרחץ? ומשני: שאני בית הכסא דנפיש וזהמיה, להכי לא איפשיטא ליה. אבל מרחץ, בטר דבעי – הדר פשטא. א"נ: הומינו לבית המרחץ אינו מדברי רבינא, אלא הש"ס הוא דמסיק שאינו רוצה לחלק, וכן יש בכמה מקומות:

דמתרגמינן אלהא מהימנא – תימה: דשלוס נמי מתרגמינן "דעבר ליה שלום!" וי"ל: דהתם קראו שלום על שם שהוא עושה שלום, דאי לא קראו שלום אלא בעי למימר "ה' שלום" – ה' העושה לו שלום, א"כ ה"ל למימר: ה' שלומי:

הנותן מתנה לחברו צריך להודיעו – דוקא במתנה שנותן לו ע"י אהבה, שאין המקבל מתבייש. אבל הנותן צדקה שהמקבל מתבייש – "מתן סתר יכפה אף" (משלי כא): **יהבה** ניהליה – דמותרת לזרים, כפירוש הקונטרס. והכי מוכח בפרק "הוריע" (חולין קלב). והא דאמר בפ"ב דכתובות (דף כה). חזקא לכתובה חילוק מתנות כגון שמעיד לו דבתורת כהונה יהבה ניהליה:

ה"ג נתגלגלה הדבר וירדו אבותינו למצרים – ואע"ג דבלאו הכי נגזר, דכתיב (בראשית טו) "ועבדום וענו אותם" – שמא לא היה נגזר עליהם עינו כי"כ אלא ע"י זה, שהרי ארבע מאות שנה התחילו קודם שנולד יצחק ל שנים: **ושל** סדום נ"ב שנה – כמו שמוכח ב'בן' שהיה אברהם בן מ"ח שנה כשנבנית סדום, ושלוחה כ"ו שנים. משמע שהיה אברהם בן ע"ג כשהרג את המלכים. ובסדר עולם משמע שהיה בן ע"ה שנה כשהכה את המלכים, וקאמר ר' הוה: אברהם איבנו כשנרבר עמו בין הבתרים בן ע' שנה היה, שנאמר וידו מקץ שלשים שנה וגו' וחזר לחרוץ ושהה שם ה' שנים, שנאמר "ואברהם בן חמש שנים ושבעים שנה בצאתו מחרן וגו'" ואותה שנה שיצא מחרן שנת רעב היתה, ירד למצרים ושהה שם ג' חדשים, בא וישב לו באלוני ממוא – היא שנה שכבש את המלכים. ולפ"י לא היתה שלוחה אלא כ"ד, וצריך לומר: שהיתה בשלוח ב' שנים בתחלה:

ולא

שאני בית הכסא דמאים. "אין שם שאילת שלום" מסייע ליה לרב המנונא משמיה דעולא, דאמר: אסור לאדם שיתן שלום לחבירו בבית המרחץ, משום שגאמר "ויקרא לו ה' שלום". – אלא מעתה, הימנונא נמי אסור למימר בבית הכסא, דכתי' "האל הנאמן!" וכ"ת: ה"ג, והאמר רבא בר מחספא אמר רב חמא בר גוריא אמר רב: שרי למימר הימנונא בבית הכסא! – ה"הם שם גופיה לא איקרי הכי, דמתרגמינן "אלהא מהימנא", הכא – שם גופיה איקרי שלום, דכתיב "ויקרא לו ה' שלום". ואמר רבא בר מחספא אמר רב חמא בר גוריא אמר רב: הנותן מתנה לחבירו – צריך להודיעו, שגאמר "לדעת כי אני ה' מקדשכם". תנאי נמי הכי: "לדעת כי אני ה' מקדשכם". א"ל הקב"ה למשה: מתנה טובה יש לי בבית גנאי ושבת שמחה, ואני מבקש ליתנה לישראל – לך והודיעם. מפאן ארשב"ג: הנותן פת לחנינו צריך להודיע לאמו. מאי עבד ליה? – אמר אביי: שאיף ליה משחא ומלי ליה כחלא, והאידנא דחיישי' לכשפים מאי? – אמר רב פפא: שאיף ל' מאותו המין. איני?! והאמר רב חמא (בר) חנינא: הנותן מתנה לחבירו – א"צ להודיעו, שגאמר "ומשה לא ידע כי קרן עזר פניו בדברו אתו!" – לא קשיא, הא – במילתא דעבידא לאגלוי, הא – במילתא דלא עבידא לאגלוי. – והא שבת דעבידא לגלוי! – מתן שברה לא עבד לגלוי. רב חסדא הוה נקוט בדיה תרתי מתנתא דתורא אמר: כל מאן דאתי ואמר לי שמעתתא חדתא משמיה דרב – היכנא ליה ניהליה. א"ל רבא בר מחספא, הכי אמר רב: הנותן מתנה לחבירו צריך להודיעו. שגאמר "לדעת כי אני ה' מקדשכם". יהבה ניהליה. אמר: חביבין עלך שמעתתא דרב פולי האי? – א"ל: אין. – א"ל, היינו דאמר רב: מילתא אלקישיהו יקרא. א"ל: אמר רב הכי? בתרייתא עדיפא לי מקמיייתא! ואי

הוה נקימנא אתריתי – היכנא לך. ואמר רבא בר מחספא אמר רב חמא בר גוריא אמר רב: לעולם אל ישנה אדם בנו בין הבנים, שבשכיל משקל שני סלעים מילת שנתן יעקב ליוסף יותר משאר בניו – נתקנאו בו אחיו, ונתגלגל הדבר וירדו אבותינו למצרים. ואמר רבא בר מחספא אמר רב חמא בר גוריא אמר רב: לעולם יחזר אדם וישב בעיר ששיבתה קרובה, שמתוך ששיבתה קרובה עונותיה מועטין. שגאמר "הנה נא העיר הזאת קרובה לנוס שמה והיא מצער". מאי 'קרובה'? אילמא 'קרובה' דמיקרבה וזמא – והא קא חזו לה! אלא: מתוך ששיבתה קרובה – עונותיה מועטין. א"ר אבין: מאי קרא? – דכתיב "אמלטה נא שמה", נ"א בגימטריא נ' וחד הוי, ושל סדום נ' וב' ושלוחה

כ"י

ימיו – והלא יקטן אחיו קטן ממנו והוליד משפחות ונתפלגו, ואם תאמר באמצע ימיו – לא בא הכתוב לסתום אלא לפרש, נותן לך סימן ולא תדע ביום אלוו משנותיו. אלא בסוף ימיו. צא וחשוב שנותיו של פלג, ונמצא שנה שמת בה היא שנת מ"ח לאברהם, וכשהרב סדום – שנת צ"ט לאברהם, שהרי בו ביום נתבשרה שרה ולשנה אחרת ילדה, ואברהם בן מאת שנה וגו' (שם כא): ושלוחה. האמורה בה "נאון שבעת לחם ושלוחה השקט היה לה" וגו' (יחזקאל טז) וכתבי' "נתיב לא ידעו עיט, לא הדרכיהו" וגו' (איוב כח):

שאני בית הכסא דמאים. ושם מנוגה עליו, מש"ה מספקא לן בהומנונא: ויקרא לו. גרעון, להקב"ה 'ה' שלום': הימנונא. להוכיז אמונה בבית הכסא: צריך להודיעו. מתן פלוני אתן לך. וזהו דרך כבוד, דשקא יתבייש לקבלה, ומהוון קר מתרצין בדברים ואינו בוש בדבר. וכן אם נתנה בביתו שלא מידיעתו צריך להודיעו שמינו כהא לה, שמתוך קר יתא אוקבו: לדעת כי אני ה' וגו'. להודיעם אני כא שאני רוצה לקדשם: שריף ליה משחא. שפשיפנו בשמן בין עיניו, דבר הנראה, ששחאלנו אמו מי עשה כן? ואמר לה היתניקו פלוני עשה, וגם פת נתן לי: וצ"ל ליה כחלא. נותן כחול סביב עינו. וכן לשוננו בתלמוד: לכשפים. שתחשדנו שבשפס: לאגלוי. מי נתנו לו: מתן שברה כו'. והוא הודיעם וע"י משחא בעל פה מה שברה: רב חסדא. בהן הוה, כדאמרין (ברכות פ"ו דף מד) גבי עיר אחת היתה בא"י ובה שמונים וזוגות אחים כהנים הנשואים שמונים וזוגות אחיות כהנות, ובדקו מסורא עד הנדקעא ולא אשכחו אלא תרתי בגניה דרב חסדא דהוה נסיכי לקמי רב חמא ולמר עוקבא בר חמא: הוה נקוט תרתי מתנתא דתורא. וזו של ורוע לחיים וקובה שנתנה לו, ורשאי להאבילן לישראל. ואע"ג דרב חסדא חזיל הוה – לא ילפינן מקבא דמתנות נוהגות בזמן הזה, דהאידנא נהוג עלמא בתלתא סבי (ברכות דף כב). בר' אבשיה בבבליאם, ובר' יחזקא בסבילא בעלי קריין לת"ת, ובר' אלעאי בראשית הוה. שהיה אומר: אינו נוהג אלא בארץ, וכן מתנות בימי רב חסדא אבתי לא נהוג בר' אלעאי, ובימי ר"ב בר יצחק נהוג כוותיה בראשית הוה ולא במתנות. והשתא קא חזינא דנהוג אף במתנות, וכי היכי(א) דאחוזא באשנה בראשית הוה בימי ר"ב בר חסדא בהו ונהגא כולא כוותיה, השתא דנהוג אף במתנות – לא משנינן מנהגא: חדתא. חדשה, שלא שמעתי: מילתא אלקישי' יקרא. מעיל דמיו יקרים למי שרגיל ללבושו. כלומר: לפי שאתה תלמידו של רב ורביך ששמעוהו – אתה מחזר אחריו: משקל ב' סלעים. לאו דוקא נקט. בתלמודי רבינו יצחק הלוי מציאתי: בתנות פסים – סביב פס דוד נתן מילת, ולא כל הכותנה: ששיבתה קרובה, שנתנישבו בה מקרוב, כלומר עיר חדשה: דמיקרבה. לנוס שם: ויוקא, ולא צריכין אתם להקפיד על קיומה: הא קא חזו לה. למא ליה למימר להו: ששיבתה קרובה, שנה אחת קדמה לה סדום, דמפרש: של סדום חמשים ושתים. דע"כ בוני מגדל בארץ שנגר היה, ולא היה ישוב בעולם אלא באותה בקעה, דכתיב (בראשית יא) "ויהי כל הארץ שפה אחת וגו' ויהי בנקטם מקדם". ומשם נפוצו למקומות אחרים כשנתפלגו, ובגני להם עירות, ומשנתפלגו עד שהקרה סדום אינו אלא חמשים ושתים שנה, שהרי בסוף ימי פלג נתפלגו הארצות, כדתינא בסדר עולם. אמר ר' יוסי, נביא גדול היה עבר שקרא בנו פלג, כי יבימי נקלגה הארץ, ואם תאמר בתחלת

שבת דף י עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום שני) קצא

1 שְׁאֵנִי – שוֹנֵה בֵּית הַכֶּסֶף, מחמת דְּמָאִים – שהוא מאוס, ושם מגונה
2 עליו, לכן הסתפק רבינא האם הזמנה לצורך בית הכסא אוסרת
3 לומר בו דבר שבקדושה או לא, אך לגבי מרחץ שאינו מאוס שמא
4 אין הזמנה אוסרת לומר בו דבר שבקדושה.
5 שנינו בברייתא (לעיל ע"א) לגבי החדר הפנימי בבית המרחץ, אֵין שָׁם
6 שְׂאִילַת שְׁלוֹם. הרי זה מְסִיעַ לֵיהּ לְרַב הַמְנוּנָא מִשְׁמִיה דְּעוּלָא,
7 דְּאָמַר, אֲסוּר לְאָדָם שִׁיתָן שְׁלוֹם לְחֵבְרִי בְּבֵית הַמֶּרְחָץ, מִשּׁוּם שְׁנָאֲמַר
8 (שפטים ו כד), 'וְיִקְרָא לוֹ (וגדען לקדוש ברוך הוא), ה' שְׁלוֹם, הרי
9 ש'שלום' הוא כינוי של הקדוש ברוך הוא.
10 שואלת הגמרא: אָלָא מְעַתָּה, שאסור להזכיר כינוי של הקדוש
11 ברוך הוא בבית המרחץ, אם כן, 'הִימְנוּתָא' נָמִי – גם 'אמונה' היא
12 אֲסוּר לְמִימַר בְּבֵית הַכֶּסֶף ובבית המרחץ, משום דְּכַתְּבִי (דברים י ט),
13 'הָאֵל הַנֶּאֱמָן', הרי שהקדוש ברוך הוא נקרא 'נאמן'. וְכִי תִימָא הָכִי
14 נָמִי – ואם תרצה לומר שאכן אסור להזכיר בהם 'אמונה', וְהָאֲמַר
15 רַבָּא בְּרַם מַחֲסִיָּא, אָמַר רַב הָמָא בְּרַם גּוּרְיָא, אָמַר רַב, שְׂרִי לְמִימַר –
16 מותר לומר 'הִימְנוּתָא' בְּבֵית הַכֶּסֶף.
17 מתרצת הגמרא: הָתֵם, שכתוב 'הנאמן', שָׁם גּוֹפִיָּה לֹא אִיקְרִי הָכִי –
18 שם ה' עצמו לא נקרא כך, דְּמִתְרַגְמִינָן – שהרי אנו מתרגמים את
19 הפסוק 'אֵלֶּהָ מְהִימָנָא' – ה' שהוא נאמן, ודינינו, שכן הנהגתו, אך
20 אין זה שמה, אבל הָמָא, שָׁם גּוֹפִיָּה אִיקְרִי – שם ה' עצמו נקרא
21 'שְׁלוֹם', דְּכַתְּבִי (שפטים ו כד), 'וְיִקְרָא לוֹ, ה' שְׁלוֹם'.
22 אגב דברי רבא בר מחסיא בשם רב חמא בר גוריא, בשם רב,
23 הגמרא מביאה עוד מיימרות בשמו: וְאָמַר רַבָּא בְּרַם מַחֲסִיָּא, אָמַר רַב
24 הָמָא בְּרַם גּוּרְיָא, אָמַר רַב, הַנּוֹתָן מִתְּנָה לְחֵבְרִי, צִירָף לְהוֹדִיעוּ קוֹדֵם
25 הַנְּתִינָה, שמא יתבייש לקבלה, ומתוך שמודיעו מתרצים בדברים
26 ואינו מתבייש, שְׁנָאֲמַר בענין השבת (שמות לא יג), 'וְאֵתָּה דְּבַר אֵל בְּנִי
27 יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר, אֵךְ אֵת שְׁבֻתָּתִי תִשְׁמְרוּ, כִּי אוֹת הוּא בֵּינִי וּבֵינִיכֶם
28 לְדַרְתִּיכֶם לְדַעַת כִּי אֲנִי ה' מְקַדְּשְׁכֶם' – אני בא להודיעם שברצוני
29 לקדשם.
30 הגמרא מביאה ברייתא המסייעת לדבריו: תִּנְיָא נָמִי הָכִי – שנינו
31 כך גם בברייתא, נאמר בפסוק (שם), 'לְדַעַת כִּי אֲנִי ה' מְקַדְּשְׁכֶם',
32 אָמַר לוֹ הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא לְמַשָּׁה, מִתְּנָה מִזְבֵּחַ יֵשׁ לִי בְּבֵית גִּזְיוֹ,
33 וְשֻׁבְתָּ שָׁמָּה, וְאֲנִי מְבַקֵּשׁ לִיתְנָה לְיִשְׂרָאֵל, לָךְ וְהוֹדִיעִים שֶׁאֵין רוצה
34 ליתנה להם. מִכָּאן אָמַר רַבִּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל, הַנּוֹתָן פֶּת לְתִינְיָה,
35 צִירָף לְהוֹדִיעַ לָאֱמוּ שֶׁנָּתַן לוֹ.
36 שואלת הגמרא: מָאי עֲבִיד לִיהּ – מה יעשה לתינוק כדי שתדע אמו
37 שנתן לו פת. משיבה הגמרא: אָמַר אֲבִי, שְׂאִיף לִיהּ מִשְׁתָּא – ישוף
38 לוֹ שֶׁמֶן בִּין עֵינָיו, וְקָלִי לִיהּ כּוֹחֶלָא – או שיתן 'בחול' סביב עיניו,
39 שהם דברים הניכרים, וכשתשאלנו אמו מי עשה לו כן, ישיב לה
40 התינוק, פלוני עשה לי, וגם נתן לי פת, ומתוך כך ידעו אביו ואמו
41 שהוא אוהבם, ותרבה חיבה ורעות בישראל.
42 שואלת הגמרא: וְהָאֵידְנָא, דְּחִיִּישִׁין – ובזמן הזה, שחוששים
43 לְכִשְׁפִּים, וכאשר ישוף לו שֶׁמֶן בִּין עֵינָיו, תחשוך אמו שכישה אותה,
44 אם כן, מָאי – מה יעשה כדי שתדע אמו. משיבה הגמרא: אָמַר רַב
45 פֶּפְאִי, שְׂאִיף לִיהּ – ישוף לו מֵאוֹתוֹ תִּמְיוֹן שֶׁנָּתַן לוֹ, כלומר, יתן
46 פירורים מהלחם בין שערות ראשו.
47 מקשה הגמרא: אֵינִי – האם כך הוא, שהנותן מתנה לחבירו, צריך
48 להודיעו, וְהָאֲמַר רַב הָמָא (בר [פרקי] חֲנִינָא, הַנּוֹתָן מִתְּנָה לְחֵבְרִי
49 אֵינִי צִירָף לְהוֹדִיעוּ, שְׁנָאֲמַר (שמות לו כט), 'וְמִשָּׁה לֹא יָדַע כִּי קָרַן –
50 הבהיך עוֹר פִּנְיָ בְּדִבְרוֹ אֹתוֹ', אם כן משמע שלא הודיע הקדוש
51 ברוך הוא למשה שנתן לו במתנה קירון עור פניו.
52 מתרצת הגמרא: לֹא קָשְׁיָא, הָא – דברי רב חמא ברבי חנינא שאין
53 צריך להודיעו, היינו בְּמִילָתָא דְּעִבְדָּא לְאִנְלוּי – בדבר שעשוי

54 להתגלות מן נתן לו, וְהָא – ודברי רבא בר מחסיא בשם רב שצריך
55 להודיעו, היינו בְּמִילָתָא דְּלֹא עֲבִידָא לְאִנְלוּי – בדבר שאינו עשוי
56 להתגלות מן נתן לו זאת.
57 מקשה הגמרא: וְהָא שְׁבֻתָּה דְּעִבְדָּא לְגִלּוּי – והרי שבת שעתיד
58 הקדוש ברוך הוא לצוות עליה, ויתגלה שהוא נותן המתנה, ומדוע
59 הוצרך להודיע על כך לישראל. מתרצת הגמרא: מִתָּן שְׁבֻתָּה שֶׁל
60 השבת לא עֲבִיד לְגִלּוּי – אינו עתיד להתגלות, ולכן שלח הקדוש
61 ברוך הוא את משה להודיעם.
62 הגמרא מביאה מעשה בענין זה: רַב הֶסְדָּא שהיה כהן, הָיָה נֶקִיט
63 בְּיָדֵיהּ תְּרִיַּי מִתְּנָתָא דְּתוֹרָא – היה מחזיק בידו זוג מתנות כהונה
64 שהורמו משור, וְאָמַר, כֹּל מִאֵן דְּאֵתִי וְאָמַר לִי שְׁמַעְתָּתָא חֲדָתָא
65 מִשְׁמִיָּה דְּרַב – כל מי שיבוא ויאמר לי שמועה חדשה שלא
66 שמעתי, משמו של רב, וְהִיבָנָא לִיהּ נִיחָלִיָּה – אתן לו מתנות אלו.
67 אָמַר לִיהּ רַבָּא בְּרַם מַחֲסִיָּא, הָכִי אָמַר רַב, הַנּוֹתָן מִתְּנָה לְחֵבְרִי צִירָף
68 לְהוֹדִיעוּ, שְׁנָאֲמַר 'לְדַעַת כִּי אֲנִי ה' מְקַדְּשְׁכֶם'. כששמע זאת רב
69 חסדא, וְהָכֵה נִיחָלִיָּה – נתן לרבא בר מחסיא את זוג המתנות.
70 אָמַר לוֹ רַבָּא בְּרַם מַחֲסִיָּא, הָכִיכִין עֲלֶיךָ שְׁמַעְתָּתָא דְּרַב כּוּלִי הָא – וכי
71 חביבים עליך כל כך דברי רב. אָמַר לִיהּ רַב חסדא, אֵין. אָמַר לִיהּ
72 רַבָּא בְּרַם מַחֲסִיָּא, הֵינִי דְּאָמַר רַב, מִילָתָא – מעיל מצמר נקי של
73 כבש בן יומא, אֲלֵבִישִׁיָּהוּ נִקְרָא – יקר הוא מאד בעיני הרגיל
74 ללבושו. כלומר, מפני שאתה תלמידו של רב ורגיל בשמועותיו,
75 אתה מחזר אחריהם. אָמַר לִיהּ רַב חסדא, אָמַר רַב הָכִי – וכי כך
76 אמר רב, אם כן, כְּתִירִיָּתָא עֲרִפָּא לִי מְקַמֵּיָּתָא – משמועה
77 האחרונה שאמרת בשמו של רב עדיפה לי מהשמועה הראשונה,
78 וְאִי הָיָה נִקְיָנָא אַחֲרֵיתִי, וְהִיבָנָא לָךְ – ואם הייתי מחזיק בידי
79 מתנות נוספות, הייתי נותנם לך בשביל שמועה זו.
80 הגמרא מביאה מימרא נוספת בשמו: וְאָמַר רַבָּא בְּרַם מַחֲסִיָּא, אָמַר
81 רַב הָמָא בְּרַם גּוּרְיָא, אָמַר רַב, לְעוֹלָם אֵל יִשְׁנָה אָדָם לטובה את כְּנֹו
82 אחד בֵּין שֶׁאֵר הַבָּנִים, שְׁבִשְׁבִּיל מִשְׁקַל שְׁנֵי סָלְעִים מִילָת – צמר נקי
83 מכבש בן יומא שֶׁנָּתַן יַעֲקֹב לְיוֹסֵף וְיִתְרֵי מִשְׁאָר בְּנָיו, שנאמר (בראשית
84 לו א), 'וְעָשָׂה לוֹ כְּתֹנֶת פָּסִים', נִתְּקָנָא בּוֹ אֲחִיו, וְנִתְּלַגַּל הַדָּבָר עַל יְדֵי
85 זה, וְיִרְדּוּ אֲבוֹתֵינוּ לְמִצְרַיִם.
86 הגמרא מביאה מימרא נוספת בשמו: וְאָמַר רַבָּא בְּרַם מַחֲסִיָּא, אָמַר
87 רַב הָמָא בְּרַם גּוּרְיָא, אָמַר רַב, לְעוֹלָם יִחְיֶה – יחפש אדם ויִּשֵּׁב בְּעִיר
88 שְׂשִׁיבְתָּה קְרוּבָה – שהתיישבו בה מקרוב, כלומר, בעיר חדשה,
89 שְׁמִתוֹף שְׂשִׁיבְתָּה קְרוּבָה, עֲזוּנִיתָה מוֹעֲטִין. שְׁנָאֲמַר בדברי לוט
90 למלאכים בשעה שהוציאוהו מסדום קודם הפיכתה (בראשית יט כ),
91 'הֲנֵה נָא הָעִיר הַזֹּאת קְרוּבָה לְנוֹס שָׁמָּה, וְהִיא מִצְעָר, אִמְלָקְטָה נָא
92 שָׁמָּה, הֲלֹא מִצְעָר הוּא וְתַחֲי נַפְשִׁי'. מבררת הגמרא: מָאי 'קְרוּבָה',
93 אִלְיָמָא 'קְרוּבָה', דְּמִיקְרָבָא וּזְוָא – שהיא קרובה כדי לנוס לשם,
94 וקטנה שאין אתם צריכים להקפיד על קיומה, יש להקשות. מדוע
95 הוצרך לומר כן, וְהָא קָא חֲזוּ לָהּ – והרי המלאכים עצמם ראו את
96 קרבתה לסדום ואת גודלה.
97 מבארת הגמרא: אֲלָא כוונתו לומר, שְׁמִתוֹף שְׂשִׁיבְתָּה קְרוּבָה –
98 שהתיישבו בה מקרוב, עֲזוּנִיתָה מוֹעֲטִין – מועטין.
99 הגמרא מדייקת פירושו זה ממשמעות הפסוקים: אָמַר רַבִּי אֲבִין, מָאי
100 קָרָא – היכן נרמז פירוש זה בפסוק, דְּכַתְּבִי בהמשך הפסוק (שם),
101 'אִמְלָקְטָה נָא שָׁמָּה', ותיבת 'נָא' בְּמִמְטָרָא תִּמְשִׁין וְתֵד הָיוּ – הרי זה
102 חמשים ואחת, ודן מנין שנות ישיבתה של צוער, ואילו מנין שנות
103 ישיבתה שֶׁל כֶּדֶם הֵן תִּמְשִׁין וְתָרִי – חמשים ושנים, הרי
104 שצוער חדשה יותר מסדום.
105 ממשיך רבי אבין, וְשִׁלְחָתָה – וזמן השלוה של סדום היה

אָדָם את תַּעֲנִיתוֹ שְׂכִיב על עַצְמוֹ, ואוכל בו ביום, וּפְדוּתָהּ תַּעֲנִיתוֹ
 ביום אחר, ואם כן, אכול היום מהסעודה, וביום אחר תשלים
 תַּעֲנִיתוֹ. אָמַר לָהּ רַבִּי יְהוֹשֻעַ, אֵינִי יָכוֹל מִפְּנֵי שֶׁתַּעֲנִית חָלוֹם הוּא,
 וְאִם רָבָא בַר מִסְסִיקָא אָמַר רַב חֲמָא בַר גּוּרְיָא אָמַר רַב, יָפָה תַּעֲנִית
 לְחָלוֹם, כָּאֵשׁ לְנִעוּתָהּ, וְאִם רַב חֲסָדָא, וְבוֹ בַּיּוֹם, וְאִם רַב יוֹסֵף,
 אֶפְּלִי בְּשֶׁבֶת, הִרִי שֶׁאֵין לְדוּחָתָה לַיּוֹם אַחֵר.
 שֵׁנִי בַּמִּשְׁנָה: וְאֵם הַתְּחִילוֹ אֵין מִסְסִיקָא, מִסְסִיקָא לְקִרְיָאָה שְׁמַע
 ואֵין מִסְסִיקָא לְתַפְּלָהּ. מִקְשָׁה הַגְּמָרָא: מְדוּעַ הוֹצֵרֵךְ הַתְּנָא לְשֵׁנוֹת
 זֵאֵין מִסְסִיקָא לְתַפְּלָהּ, הָא תְּנָא לִיה רִישָׁא – הִרִי כִּבְר שְׁנָה
 בַּתְּחִילָה, זֵאֵם הַתְּחִילוֹ אֵין מִסְסִיקָא. מִתְרַצָּה הַגְּמָרָא: מַה שִּׁשְׁנִי
 בְּסִפָּא, אֲתָאן לְדַבְּרֵי תוֹרָה – בָּא לְהַשְׁמִיעֵנוּ שֶׁהַלּוּמָה תּוֹרָה אֵינוֹ
 מִפְּסִיק לִימּוּדוֹ בְּכַדִּי לְהַתְּפַלֵּל, וְהִרִי זֶה דִּין אַחֵר שֶׁלֹּא נֹאמַר
 בַּתְּחִילַת הַמִּשְׁנָה. דְּתַנָּיָא, תְּבָרִים שְׁהִיו עוֹסְקִין בַּתּוֹרָה, מִסְסִיקָא
 לְקִרְיָאָה שְׁמַע שְׁהִיא מִתְּהוֹרָה וְאֵין מִסְסִיקָא לְתַפְּלָהּ.
 אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, לֹא שֵׁנִי שֶׁהַלּוּמָה תּוֹרָה אֵינוֹ מִפְּסִיק, אֲלֵא כְּגוֹן רַבִּי
 שְׁמַעוֹן בֶּן יוֹחָי וְחִבְרִי, שֶׁתּוֹרָתָן אֲוִמְנוּתָן – שְׁעוֹסְקִים רַק בַּתּוֹרָה,
 ואֵינֶם מִפְּסִיקִים לִימּוּדָם לְצוּרֵךְ אֲוִמְנוּתָם, אֲבָל כְּגוֹן אֲנִי שֶׁמִּפְּסִיקִים
 לִימּוּדֵנוּ כִּדִּי לַעֲשׂוֹת אֲוִמְנוּתָנוּ, כֹּל שֶׁכֵּן שֶׁמִּסְסִיקָא לְקִרְיָאָה שְׁמַע
 וְלְתַפְּלָהּ.
 מִקְשָׁה הַגְּמָרָא: וְהַתְּנָיָא, כֵּשֶׁם שֶׁאֵין מִסְסִיקָא לְתַפְּלָהּ, כֵּד אֵין
 מִסְסִיקָא לְקִרְיָאָה שְׁמַע, שֶׁמַּע שֶׁאֵף מִי שֶׁתּוֹרָתוֹ אֲוִמְנוּתוֹ, אֵינוֹ
 מִפְּסִיק לְקִרְיָאָה שְׁמַע, וְקִשָּׁה עַל דְּרַבִּי רַבִּי יוֹחָנָן. מִתְרַצָּה הַגְּמָרָא:
 כִּי תֵּנִי הֵיא – מַה שִּׁשְׁנִי בְּבִרְיָתָא זֶה, מְדוּבָר כְּשֶׁעוֹסְקִים בְּעִיבּוֹר
 שְׁנָה, שְׁהִיו עוֹלִים שְׁבַעֲהָ אֲנָשִׁים לְעַלְיָה, וְנוֹשָׁאִים וְנוֹתִנִּים אִם
 הַשְּׁנָה רְאוּיָה וְצָרִיכָה לְהַתְּעַבֵּר, וּבִשְׁעַת הַמִּשְׁא וּמִתֵּן לֹא הִיו
 מִפְּסִיקִים אֵף לְקִרְיָאָה שְׁמַע. דְּאָמַר רַב אֲדָא בַר אֲהֵבָה, וְכֵן תֵּנוּ
 (ו-שֵׁנוֹ) כְּבִי דְּהִנְרוּנָא, אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר בַּר צְדוּק, כִּשְׁהִינִי עוֹסְקִין
 בְּעִיבּוֹר הַשְּׁנָה בִּבְנֵתָה, לֹא הֵינִי מִסְסִיקָא לֹא לְקִרְיָאָה שְׁמַע וְלֹא
 לְתַפְּלָהּ.

משנה

הַמִּשְׁנָה מְבֹאֵרֶת גִּזְרֵי חֻמִּים עַל הוֹצָאָה בְּעֶרֶב שַׁבַּת, שְׁמָא
 יוֹצִיא בִּשְׁבֹת: לֹא יֵצֵא תַּחֲנִית בְּמַחְסוֹ בְּעֶרֶב שַׁבַּת כְּמוֹךְ לְחֻשְׁבָּה,
 שְׁמָא יִשְׁכַּח וְיֵצֵא עִם הַמַּחֲט בִּשְׁבֹת. וְכֵן לֹא יֵצֵא הַלְּבָבֵל – הַסּוֹפֵר
 כְּקוֹלָמוֹס.
 גִּזְרֵי חֻמִּים נוספות בשַׁבַּת עַצְמָהּ, שְׁמָא יַעֲבֹר עַל מִלֻּאכָה
 דְּאוֹרִייתָא בִּשְׁבֹת: וְלֹא יִפְּלֶה – יִסִּיר אֶת הַכְּנִים מִכְּלָיו – מִבְּגָדָיו, וְלֹא
 יִקְרָא בִּשְׁבֹת לְאוֹר הַנֵּר, שְׁמָא יִכּוֹף אֶת הַנֵּר כִּדִּי לְקָרֵב שֶׁמֶן לְתַפְּלָהּ
 כִּדִּי שֶׁתּוֹדֵק יָפָה, וְחִיב מִשּׁוּם מִבְּעִיר.
 אֲוֶן שְׁמוֹת לְקִרְיָא לְאוֹר הַנֵּר: כְּאֵמֶת אָמַר, תַּחֲנִן הַקּוֹרָא בַּתּוֹרָה
 בְּבֵית הַכְּנֶסֶת, רְוָחָה תֵּיכֵן תִּינָקוֹת קוֹרְאִין בְּלִיל שַׁבַּת, כִּדִּי לְדַעַת
 הֵיכֵן צָרִיךְ לְקִרְיָא אַחֵר, אֲבָל הוּא לֹא יִקְרָא.
 גִּזְרָה נוספת לְהַרְחִיק אֶת הָאָדָם מִעֲבִיר דְּאוֹרִייתָא: כִּיּוֹצֵא בּוֹ
 עֲשׂו הַרְחָקָה אַחֵר לְעִבְרָה, וְאִמְרוּ לֹא יֵאָבֵל הַיּוֹב עִם הַבָּהָה, עַל
 אֵף שֶׁגַּם הוּא טָמֵא, מִפְּנֵי הַרְגֵּל עֲבִירָה, שֶׁעוֹלֵל לֵבָא עֲלֵיהָ וְהִיא
 אֲסוּרָה בְּאִסּוּר כֶּרֶת (ויקרא כ יח).

גמרא

שֵׁנִי בַּמִּשְׁנָה שֶׁאֲסוּר לְחִיטֵי לִיצָא בְּמַחְסוֹ בְּעֶרֶב שַׁבַּת עִם
 חֲשִׁיבָה, שְׁמָא יִשְׁכַּח וְיֵצֵא עִמָּה מִשְׁתַּחֲשֵׁךְ. הַגְּמָרָא מְבֹאֵרֶת מִשְׁנָה
 וּמַחְלוקָה אֲמוּרָאִים בְּבִיאורָהּ, כִּדִּי לְהוֹכִיחַ כֹּאחַת הַשִּׁטּוֹת
 מִמִּשְׁנֵיתֵיהֶן: תֵּנִן הֵתָם בַּמִּשְׁנָה (עירובין טז), לֹא יַעֲמֹד אָדָם בְּרִשּׁוֹת
 תְּחִידָה, וְיוֹצִיא יָדוֹ וְרֹאשׁוֹ וְיִשְׁתַּח מְכַלִּי בְּרִשּׁוֹת תְּרִבִּים, וְכֵן לֹא
 יַעֲמֹד בְּרִשּׁוֹת תְּרִבִּים וְיוֹצִיא יָדוֹ וְרֹאשׁוֹ וְיִשְׁתַּח מְכַלִּי בְּרִשּׁוֹת תְּחִידָה,
 שְׁגוּרָה שְׁמָא יִשְׁכַּח שְׁהוּא שַׁבַּת וְיוֹצִיא אוֹ יִכְנִס אֶת הַכְּלִי אֵלָיו,
 וְיִתְחַיֵּב חֲטָאָה. אֲבָל אִם הֵקִינִי רִאשׁוֹ וְרִבּוֹ – וְרוּב גּוֹפּוֹ לְמָקוֹם
 שְׁהוּא שְׁוֹתָהּ, מוֹתֵר לְשִׁתּוֹת, שֶׁבִּאֲוֶפֶן זֶה יֵשׁ הֵיכֵר לְזוֹכֵר שְׁהוּא
 שַׁבַּת, ואֵין חֲשׁוֹשׁ שִׁיּוּצֵא אוֹ יִכְנִס אֶת הַכְּלִי לְמָקוֹם שְׁהוּא שֵׁם.

עֲשָׂרִים וְשֵׁשׁ שָׁנִים, דְּתַנִּיב (בראשית יד-ה), 'שְׁתִּים עָשָׂר שָׁנָה עָבְדוּ
 וּמֶלֶךְ סוּרֹם, מֶלֶךְ עַמּוּרָה, מֶלֶךְ אַדְמָה, מֶלֶךְ צַבּוּיִים וּמֶלֶךְ בִּלְעָם אֶת
 בְּרָדְלָעִיזֶר, וְאַחֲרָיִם מֶלֶךְ שְׁלֹשׁ עָשָׂר שָׁנָה מֶרְדּוּ, וּבְכַרְפֵּעַ עָשָׂר שָׁנָה
 וְגו' (ולמרדך, בֹּא כְּדָרְלָעִיזֶר, וְעַרְךְ אֵיתָם מִלְחָמָה וְנִיצַחָם, וְאַחֲרָיִם
 מֶלֶךְ הָרְגוֹ אֲבִרְהָם וְהַצִּילֵם מִיָּד, הִרִי שְׁעָשָׂרִים וְשֵׁשׁ שָׁנִים הִיוּ
 בְּשַׁעֲבֹד וּמִלְחָמוֹת, וְרַק אַחֲרָיִם מֶלֶךְ הַחֵל זְמַן הַשְׁלוּהָ שֶׁל סוּרֹם.
 וּמִפְּנֵי שֶׁמִּנִּין שְׁנוֹת יִשְׁעִיתָהּ שֶׁל סוּרֹם הִיא חֲמִשִּׁים וְשִׁתִּים שָׁנִים,
 הִרִי שֶׁזְמַן שְׁלוֹתָהּ הִיא עֲשָׂרִים וְשֵׁשׁ שָׁנִים.

הַגְּמָרָא מְבֹאֵרֶת מִימְרָא נוספת בְּשֵׁמוֹ: וְאָמַר רַבָּא בַר מִסְסִיקָא, אָמַר
 רַב חֲמָא בַר גּוּרְיָא, אָמַר רַב, כָּל עִיר שְׁנֵנוּתִיהָ – שִׁגְגוֹת בְּתִיהָ נְכוּחִין
 מִגַּג בֵּית הַכְּנֶסֶת, לְסוֹף תְּרַבָּה, שְׁנָאֵמַר (עזרא ט ט) 'לְרוֹמָם אֶת בֵּית
 אֱלֹהֵינוּ וְלְהַעֲמִיר אֶת חִיבּוּתֵינוּ, וְלָתֵת לָנוּ גִדְרֵי בִיהוּדָה וּבִירוּשָׁלַם',
 שֶׁמִּשְׁמַע שֶׁמִּפְּנֵי שְׁרוּמְנוֹ אֶת בֵּית ה' מַעַל שָׂאֵר הַבָּתִּים, וְכִינוּ לְגִדְרֵי
 בִּיהוּדָה.

הַגְּמָרָא מְבֹאֵרֶת אֶת אֲוֶפֶן הָאִיסוּר: וְהֵנִי מִיָּלִי בְּתִים שְׁדִירִים בָּהֶם,
 אֲבָל בְּקִשְׁיוֹשׁ וְאִבְדּוּר – בַּבָּתִּים הַעֲשׂוּיִים לָנוּ וּבִמְגִדְלִים, לִית לָנוּ
 בָּה – לֹא נֹאמַר בָּהֶם אִיסוּר זֶה.

אָמַר רַב אֲשִׁי, אָמַר עָבְדִּי – אֲנִי עֲשִׂיתִי תִיקוֹן לְעִיר מִתָּא מִסְסִיקָא דְּלֵא
 חֲרָבָה, עַל יְדֵי שֶׁמִּנְעִיתִי מֵהֵם לְהַגְבִּיהָ אֶת גִּגוֹת בְּתֵי הָעִיר יוֹתֵר
 מִבֵּית הַכְּנֶסֶת. מִקְשָׁה הַגְּמָרָא: וְהָא מִתָּא מִסְסִיקָא חֲרָבָה. מִתְרַצָּה
 הַגְּמָרָא: מֵאוֹתוֹ עוֹן שֶׁל הַגְּבִיחָה הַבָּתִּים לֹא חֲרָבָה, אֲלֵא מִחֲמַת עוֹן
 אַחֵר.

הַגְּמָרָא מְבֹאֵרֶת מִימְרָא נוספת בְּשֵׁמוֹ: וְאָמַר רַבָּא בַר מִסְסִיקָא, אָמַר
 רַב חֲמָא בַר גּוּרְיָא, אָמַר רַב, מוֹטֵב לְהִיּוֹת תַּחַת יִשְׁמַעְאֵל וּלְשִׁמְשׁוֹ,
 וְלֹא תַּחַת נִבְרִי – אֲדוּמִי, שֶׁהָאֲדוּמִים הִיוּ רְשָׁעִים יוֹתֵר. וּמוֹטֵב
 לְהִיּוֹת תַּחַת נִבְרִי – אֲדוּמִי, שֶׁאֵינֶם מוֹנְעִים אֶת יִשְׂרָאֵל מִלַּעֲשׂוֹת
 מִצְוֹת, וְלֹא תַּחַת חֲבֵר – אֲוִמָּה מְבִנִּי פְרִסִּים, הַמוֹנְעִים אֶת יִשְׂרָאֵל
 מִלַּעֲשׂוֹת מִצְוֹת. וּמוֹטֵב לְהִיּוֹת תַּחַת חֲבֵר, וְלֹא תַּחַת תְּלִמִּיד חֲבֵם,
 מִשּׁוּם שֶׁאֵם יִקְנִיט אֶת הַתְּלִמִּיד חֲבֵם, יַעֲנִישֵׁנוּ. וּמוֹטֵב לְהִיּוֹת תַּחַת
 תְּלִמִּיד חֲבֵם, וְלֹא תַּחַת יָתוֹם וְאֶלְמָנָה, מִפְּנֵי שֶׁדִּמְעָתָן מְצוּיָה
 וְעוֹנֶשׁם מְרֻבָּה.

הַגְּמָרָא מְבֹאֵרֶת מִימְרָא נוספת בְּשֵׁמוֹ: וְאָמַר רַבָּא בַר מִסְסִיקָא, אָמַר
 רַב חֲמָא בַר גּוּרְיָא, אָמַר רַב, מוֹטֵב לְסַבּוֹל כָּל חוּלִי אֲרוּךְ הַהוּלֵךְ
 וּמִתִּישׁ כּחַ, וְלֹא חוּלִי מְעִים. מוֹטֵב לְסַבּוֹל כָּל כָּאֵב הַהוּלֵךְ וְכֹא, וְלֹא
 כָּאֵב לֵב. מוֹטֵב לְסַבּוֹל כָּל מִיחּוּשׁ – כֹּאֵב קֵל שֶׁמִּגִּיעַ לְפִרְקִים וְהוּלֵךְ,
 וְלֹא מִיחּוּשׁ רֹאשׁ. וּמוֹטֵב לְסַבּוֹל כָּל רָעָה אַחֲרָה, וְלֹא אִשָּׁה רָעָה.

הַגְּמָרָא מְבֹאֵרֶת מִימְרָא נוספת בְּשֵׁמוֹ: וְאָמַר רַבָּא בַר מִסְסִיקָא, אָמַר
 רַב חֲמָא בַר גּוּרְיָא, אָמַר רַב, אִם יִהְיֶה כָּל הַיָּמִים שְׁבַעֲוֹלֶם דִּי, וְכֹל
 הַקְּנִים שְׁבָאֲנִים, קוֹלָמוֹסִים, וְכֹל הַשְּׁמִים, וְרִיעוּת לְכַתּוּב עֲלֵיהֶם,
 וְכָל בְּנֵי אָדָם, לְבָרְכִין – סוֹפְרִים, אֵין כֹּל אִלוֹ מִסְסִיקָא לְבָתוֹב מַה
 שִׁישׁ בְּחִלָּה שֶׁל רִשּׁוֹת – בְּעוֹמֵק לְבָה שֶׁל מַלְכוּת, שֶׁהַמֶּלֶךְ צָרִיךְ
 לְהַתְּבוֹנֵן עַל כָּל מִדְּיוֹתָיו לְגִבּוֹת מֵהֶם מַס הַקְּצוּב, וְלִנְהַל כְּמָה
 מִלְחָמוֹת וְכְמָה מִשְׁפָּטִים, וְהַכֵּל בַּיּוֹם אַחֵד.

שְׁוֹאֵלֶת הַגְּמָרָא: מֵאֵי קְרָאָה – מֵהוּ הַפֶּסוּק בּוֹ נִרְמַז דָּבָר זֶה. מִשִּׁיבָה
 הַגְּמָרָא: אָמַר רַב מִשְׁרָשָׁיָא, 'שְׁמִים רַבִּים, וְאֶרֶץ לְעוֹמֵק, וְלֵב מְלָכִים,
 אֵין חֲקֵר' (משלי כה א), כְּלוּמַר, אִי אֲפֹשֶׁר לְחַקּוֹר וּלְדַעַת אֶת גּוֹבַה
 הַשְּׁמִים, אֶת עוֹמֵק הָאָרֶץ, וְאֶת רוּחַ לֵב הַמְּלָכִים.

הַגְּמָרָא מְבֹאֵרֶת מִימְרָא נוספת בְּשֵׁמוֹ: וְאָמַר רַבָּא בַר מִסְסִיקָא, אָמַר
 רַב חֲמָא בַר גּוּרְיָא, אָמַר רַב, יָפָה – מוֹעִילָה תַּעֲנִית לְחָלוֹם רַע, בְּכַדִּי
 לְבַטְלוֹ, כָּאֵשׁ לְנִעוּתָהּ שֶׁמִּנְעָרִים מִהִפְשָׁתָן, לְבַטְלָהּ וּלְהוֹצִיאָהּ
 מִהַעוֹלָם.

אָמַר רַב חֲסָדָא, וְבוֹ בַּיּוֹם – דּוּקָא כְּשֶׁמִּתְעַנֶּה בְּאוֹתוֹ יוֹם שְׁחֵלֶם.
 וְאָמַר רַב יוֹסֵף, מוֹתֵר לְהַתְּעַנּוּתָהּ אֶפְּלִי בְּשֶׁבֶת.

הַגְּמָרָא מְבֹאֵרֶת מִעֲשֵׂה בַּעֲנִין זֶה: רַבִּי יְהוֹשֻעַ בְּרִיה דְּרַב אֲבִי, אֵינְלָע
 לְבִי רַב אֲשִׁי – הוֹדְמָן לְבִיתוֹ שֶׁל רַב אֲשִׁי, עָבְדִּי לִיה עֲנִילָה תִּלְקֵתָהּ
 – עֲשׂו לְכַבּוּד סַעוּדָה עִם עַגֵּל שְׁהוּא שְׁלִישִׁי לְאִמּוֹ. אָמַר לִיה בְּנִי
 בִּיתוֹ שֶׁל רַב אֲשִׁי, לְמַעַן מֶר מִידִּי – יִטַּעֵם נָא הָרֵב מִשְׁהוֹ. אָמַר לָהּ
 רַבִּי יְהוֹשֻעַ, אֵינִי יָכוֹל, כִּיּוֹן דְּתַעֲנִית תִּתְקַנָּא – אֲנִי יוֹשֵׁב בַּתְּעִנִּית.
 אָמַר לִיה, וְלֹא כִּבְר לִיה מֶר לָהּ מֶר לָהּ דְּרַב יְהוּדָה, דְּאָמַר רַב יְהוּדָה, לָהּ

שבת. פרק ראשון – יציאות השבת דף יא עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזלץ)" קצג רש"י

עשרים ושש דכתיב שמים עשרה שנה עברו את כדרלעומר. אין זו שלשה, וי"ג
מקור – אין זו שלום, שהיו בהן מלחמות. הרי כ"ה שנים, ושנת כ"ו נהרג
כדרלעומר, והיתה בשלום כ"ו הנותרים מנ"ב: לרומם בית אלהינו. ועל ידי כן
זכינו לתת לנו גדר ביהודה: כשקושי ואכזריו. ביריות ומגדלים: רב אשי ראש

ישיבה היה בתא מחסאי, ומנעם מלהגביה
בתים יותר מבחכ"ב: תחת ישמעאל.
לשמש: ולא תחת נכרי. אדומים, שהיו
רשעי יותר: חכר. (א) אומה מבני פרסיים:
תלמיד חכם. אם יקניטנו נענישנו. וכן יתום
ואלמנה, מפני שדמעתן מצודה: חולי. הוא
חולי ארוך המנונה וחולו, ומתיש בה. כגון
אשתא וחולי הראש: כאב. הוא ההולך ובא.
כגון כאב שן, כאב מכה: פרוש. חששא
בעלמא לפי שעה, וקל: חללה של ראש.
עומק לבם, שהוא צריך להיות לו לב לכמה
מדינות, למס הקצוב ולכמה מלחמות
ולכמה משפטים, והכל ביום אחד: עיגלא
תילתא. שלשי לבטן, שהוא משובח. מפני
שהבמה בקטנותה אינה עדיין בבכיה
ותולד ראשון ושני אינו בראי: והא תנא ליה.
רישא אם התחילו אין מפסיקין. וגבי תפלה
קיימין, ולמה ליה למיחד למיתני ואין
מפסיקין לתפלה: אהאן לדברי תורה.
ומילתא אחריתי נקט: חברים העוסקין
בתורה מפסיקין. תורתן לקריאת שמע.
דומנא דאורי' "ובשכבך ובקומך", ואין
מפסיקין לתפלה: אכל אנו. הואיל ומפסיקין
תורתנו לאומנתנו, כ"ש שנפסיק לתפלה:
עבור שנה. שהיו עולים שבעה לעליה
ונושאין ונותנין אם השנה ראיה וצריכה
להתעבר. כדאמר בסנהדרין (יא): על
האביב ועל פירות האילן ועל התקופה:
מתני' שפא ישכח יוצא. שמתחשך: ולא
יפלה את פליו. מבשר כנים מבגדיו.
דמתרגמינן "בערתי" – פלתי (דברים כו).
ולקמן (יב) מפרש טעמא: ולא יקרא לאור
הנר. בספר, שנאמר ישה הנר להביא השמן לפי
הפתילה שידלק יפה, ונמצא מבכיר בשבת:
החון. חון הנקטת המקרא שבגה הקוראים
בתורה, ומקמינן שאנו יודע היכן צריכין
לקרות ולקמן, ורואה היכן קורין תינוקות של
בית רבן בשבת זו, וכן קורין בסדר לאור הנר
בבית הנקטת, ויודע שהיא קרשה של שבת
זו. ל"א: חון – מלמד תינוקות. ורואה היכן
יתחילו למחר ודיכא יסימו פרשיותיהן:
פיוצא בו. לעשות הרחקה לעבירה אמרו:
לא יאכל תב עם הזבה. וכ"ש טהור עם
הזבה: מפני הרגל עבירה. מפני שמתוך
שמתחדין יבא לבעול זבה שהוא בכרת:
גמ' לא נעמוד אדם. (בראיה) ויושט פיו
וראשו לרה"ר לאחוז כלי ולשתות – גזרה
שקא יוציא הכלי אליו, ונמצא מתחייב
חטאת:

וכן

כ"ו, דכתיב "שמים עשרה שנה עברו את כדרלעומר
ושלש עשרה שנה מרדו ובארבע עשרה שנה" וגו'.
ואמר רבא בר מחסאי אמר רב חמא בר גוריא אמר
רב: כל עיר שנגזרתה גבוהין מבית הפנסת לפוף
חרבה, שנאמר "לרומם את בית אלהינו ולהעמיד
את חרבותיו". וה"מ – בכתיים אבל כשקושי ואכזריו
– לית לן בה. אמר רב אשי: אנא עבדי למתא
מחסיא דלא חרבה. – והא חרבה! – מאותו עון
לא חרבה. ואמר רבא בר מחסאי אמר רב חמא בר
גוריא אמר רב: תחת ישמעאל ולא תחת נכרי, תחת
נכרי ולא תחת חבר, תחת חבר ולא תחת תלמיד
חכם, תחת ת"ח ולא תחת יתום ואלמנה. ואמר רבא
בר מחסאי אמר רב חמא בר גוריא אמר רב: כל
חולי ולא חולי מעים, כל פאב – ולא פאב לב, כל
מיחוש – ולא מיחוש ראש, כל רעה – ולא אשה
רעה. ואמר רבא בר מחסאי אמר רב: חמא בר גוריא
אמר רב אם יהיו כל הימים דין, ואנמים קולמוסים,
ושמים וריעות, וכל בני אדם לבלרין – אין מספיקים
לכתוב חללה של ראשית. מאי קראה? – אמר רב
משירשיא: "שמים לרום וארץ לעומק ולב מלכים אין
חקר". ואמר רבא בר מחסאי אמר רב: חמא בר
גוריא אמר רב יפה תענית לחלום פאש לנעורת.
אמר רב חסדא: ובו ביום. ואמר רב יוסף: אפי'
בשבת. רב יהושע בריה דרב אידי איקלע לבי רב
אשי עבדי ליה עיגלא תילתא. אמרו ליה: למעום
כר מידו! – אמר להו: בתענית יתיבנא. – אמרו
ליה: ולא סבר ליה מר להא דרב יהודה, דאמר רב
יהודה: לזה אדם תעניתו ופוע? – א"ל: תענית
חלום הוא, ואמר רבא בר מחסאי אמר רב: חמא
בר גוריא אמר רב יפה תענית לחלום פאש לנעורת,
ואמר רב חסדא: ובו ביום, ואמר רב יוסף: אפי'
בשבת. "ואם התחילו אין מפסיקין, מפסיקין לק"ש".
הא תנא ליה רישא "אין מפסיקין"! – סיפא אתאן
לדברי תורה. דתניא: חברים שהיו עוסקין בתורה –
מפסיקין לק"ש, ואין מפסיקין לתפלה. א"ר יוחנן: לא
שנו אלא כגון ר"ש בן יוחי וחביריו, שתורתן אומנותן.
אכל כגון אנו – מפסיקין לק"ש ולתפלה. והתניא:
כשם שאין מפסיקין לתפלה קד אין מפסיקין לק"ש!

– פי תני תהיא – בעיבור שנה. דאמר רב אדיא בר
אבהב, וכן תנו סבי דהגרוניא, אמר רבי אלעזר בר צדוק:
כשהיינו עוסקין בעיבור השנה
ביוכנה לא היינו מפסיקין לא לקריאת שמע ולא לתפלה.
מתני' לא יצא החייט במחטו
סמוך לחשכה – שפא ישכח יוצא, ולא הלכלך בקולמוסו.
ולא יפלה את פליו, ולא יקרא
לאור הנר. באמת אמרו: החון רואה היכן תינוקות קוראין,
אכל הוא לא יקרא. פיוצא בו:
לא יאכל תב עם הזבה, מפני הרגל עבירה. גמ'
תנן תהם: לא יעמוד אדם ברה"י וישתה
ברה"ר, ברה"י וישתה ברה"י. אבל אם הכנים ראשו ורובו
למקום שהוא שותה – מותר

וכן
אבהב, וכן תנו סבי דהגרוניא, אמר רבי אלעזר בר צדוק:
כשהיינו עוסקין בעיבור השנה
ביוכנה לא היינו מפסיקין לא לקריאת שמע ולא לתפלה.
מתני' לא יצא החייט במחטו
סמוך לחשכה – שפא ישכח יוצא, ולא הלכלך בקולמוסו.
ולא יפלה את פליו, ולא יקרא
לאור הנר. באמת אמרו: החון רואה היכן תינוקות קוראין,
אכל הוא לא יקרא. פיוצא בו:
לא יאכל תב עם הזבה, מפני הרגל עבירה. גמ'
תנן תהם: לא יעמוד אדם ברה"י וישתה
ברה"ר, ברה"י וישתה ברה"י. אבל אם הכנים ראשו ורובו
למקום שהוא שותה – מותר

קצג תוספות

ולא תחת חבר – פירש בקונטרס: חבר – פרסיים. – ול"ג, דפרסיים היו בבבל ממות
כורש, כדפירש"י בפ"ב דגיטין (דף יז). וחברים בימי רבי יוחנן אתו לבבל, כדאמר
ב"הבא על יבמתו" (יבמות סג). ועוד, דאמרין בקדושין (עב). הראני פרסיים – דומין
לחילות בית דוד, הראני חברין – דומין למלאכי חבלה. משמע דחברי אומה אחרת היא,
והא דאמר בפרק ב' דגיטין (דף יז). אתא חכרא
שקל שרגא מקמייהו, אמר: רחמנא, או
בטולך או בטולא דבר עשוי. למימרא דבני
אדומים מעלי מפרסיים? והתניא "אלהים הבין
דרכה" וגו' ידע הקב"ה שאין ישראל יכולים
לקבל רוב גזרותיו של עשו הרשע עמד
הגל' אותם לבבל. לאו משום דחברים היו
פרסאי, אלא עיקר היו הפרסיים, והחברים
שביניהם היו כפופין להן. ומשני: לא מקמי דאתו
חברי לבבל – היו פרסאי מעלו מרומא,
והא דקאמר "או בטולך או בטולא דבר עשו" –
בתר דאתו חברי לבבל, בימי ר' יוחנן.
כדמוכח ב"הבא על יבמתו" (יבמות סג)
והרשיעו את הפרסיים, דרומיים מעלי מפרסאי.
ורש"י פירש שם: "דאתו חברי לבבל" – פרסיים
בימי כורש. ול"ג כדפירש"י, דהא בימי רבי
יוחנן אתו חברי, ופרסיים בימי כורש. ודמוכח
בקדושין (דף עב). דלאו אומה אחת הן.
והר"ר יעקב מקובריל (ג) מפרש: דחברים היו
משרתים מפרסיים, דומים למלאכי חבלה
– לפי שלובשים בגדים שחורים ורחבים והיינו
דשקל הכומר שרגא להביא לעז' שלחן:
כגון אנו מפסיקין בין לקריאת שמע בין
לתפלה – והא דאמר ליה רבי זירא
לרבי ירמיה: "מסיר אנונו משמוע תורה וגו'?"
י"ל: תורתו היתה אומנתו, או עדיין לא היתה
שעה עוברת:
כגון רבי שמעון בן יוחי וחבריו – והא
דאמר לקמן (דף עז). כי הזה משי וזמן
תפלה) לביש ומכסי ומצללו ההוא "מצלי"
היינו ק"ש:
בעיבור שנה – שלא יתקלקל המועדות:
שפא ישכח יוצא – אליבא דרבא
דאמר "לא גזרי גזירה לגזירה" אין לפרש
שנא ישכח המחט, דאפילו יצא ליכא איסור
דאורייתא. כדאיתא בפ"ב דב"ק (דף כו). הכיר
בה ושכחה, לענין שבת – פטור, מלאכת מחשבת
אסרה תורה. אלא: שפא ישכח את המחט
להגיע עד שיהיה שבת, ולספוק כשיכור את
המחט – ישכח שהוא שבת יוצא: לא יעמוד
אדם ברה"ר וישתה ברה"י – ב"המוצא תפילין"
(עירובין דף טז). מוקי לה בחפציה הצריכים
לו, ודברי חבל. פי: אפי' רבנן, דאמרין "עומד
אדם ברה"י ומטטל ברה"י" – הכא מודה, דיוקן
דצריך לשתות איכא למיחש שנא יביאם אצל.
וא"ת: השתא נמי, כי יכניס ראשו ורובו אמאי
שרי? הא מפיק מרה"י לרה"ר שלוקח ברה"י
ונחית בבטנו ברה"י? דהכי אמר חתם: השתין
מים ורק – דייב חטאת – ויש לומר: דבליעתו
היינו ונחתה, ואין לחוש במה ששוב נכנסים
לתוך מעיו. כדאמר (לקמן דף פג). הוציא דיו
לכתוב ב' אותיות וכתבן כשהוא מחולך – חייב,
דכתיבתן זו היא הנחתן, ואתי שפיר הא דפרק
"אמרו לו" (בכירות דף יג). יש אוכל אכילה
אחת דייב עליה ד' חטאות ואשם אחד, רבי
מאיר אומר: אף אם היתה שבת והשתא בפיו –
חייב. והשתא היכי תני ר"מ הוצאה, דלא מחייב
עלה עד שתנוח במעיו – בהדי הדגה דמחייב
דמחייב

דמחייב בשעת בליעה. אלא: אהוצאה מחייב נמי בשעת בליעה, כדפרישתי. ורש"י תירץ
בענין אחר ב"הוצאה תפילין" (עירובין דף עט.) ובפ"ב דעירובין (דף כ. ושם) פירשתי.
ונראה דאע"ג דהלכה כר"מ בגורותיו בהא דאמר "לא יעמוד בהר"ר ומטלטל בהר"ר" או
איכא – לית דהלכתא כוותיה, אלא כרבנן דשרי, כדמוכח ב"הוצאה תפילין", (שם דף
צח) דאמר, מתני ליה רבי חנינא בר שלמיא

לחייא בר בר קמיה דרב: לא יעמוד בו. א"ל:
שבקת רבנן ועבדת כר"מ!

אמר אביי מנא אמינא לה – דגורין גזירה
לגזירה. דוקא בהוצאה גזר אביי, וכל
הגזר דמיתני ראייה איירי בהוצאה, אבל
בעלמא לא גזר. דהא ברש ביצה (דף ג.) פריך
אביי למאן דגזר ביצה שנולדה ב"ט אטו פירות
הנושרים: "היא גופה גזירה ואנן ניקום כו'":
אלא לאו כרמלית – ואע"ג דאין כרמלית
בכלים, האי גזר כיון דמחויב לקרקע – לא
שמיא כלי:

ואם יצא פטור אבל אסור דברי ר"מ – והא
דתנן בפרק "ממא אשה" (לקמן דף סב.)

ואם יצאה אשה בבחש הנקובה חייבת חטאת
התם לגמרי דרך הוצאה בכה, וכן גבי הא דאמר
ר"מ: אם שכח והוציאה בפיו – חייב, התם נמי
דרך להוציא המאכל בפה: **כל** אצולי טינוף
לא קא חשיב – אע"ג דהוי אורח"י בכך, כיון
דלא הוי אורחיה אלא משום אצולי טינוף לא
חשבינן הוצאה כי אורחיה. תדע, דהא הכופה

קערה בשביל שלא ליקח הבעל – אינו ב"כ"י
יותף, אע"ג דניחא ליה שנופלים חמים ברחוק
מן הכותל ע"י הקערה, כיון דלא ניחא ליה אלא
משום אצולי טינוף לא חשבינן נידוחא לגבי
הכשר. ה"נ: לא חשיב הוצאה כי אורחיה.

ופריך: התם לא ניחא ליה בתני משקין כלל.
הכא ניחא ליה בהאי כ"ס לקבולי ב"י זיבה,
ובכה"ג שמקבל מים לאצולי טינוף – חשבו
משקה לרצון, כדמוכח מסופא. וכי הוי חשבי

משקין המתקבלין אע"ג דלאצולי מטינוף –
משום דאחשביננהו קבלתן, ה"נ חשיב כ"ס
המקבל זיבה לאצולי מטינוף הוצאה כי
אורחיה.

ושבתוכה

וכן בנת. איבעיא להו: פרמלית מאי? אמר אביי:
היא היא. רבא אמר: היא גופה גזירה, ואנן ניקום
ונגזור גזירה לגזירה? אמר אביי: מנא אמינא לה
– דקתני "וכן בנת". מאי גזר? אי רשות היחיד –
תנינא, אי רשות הרבים – תנינא, אלא לאו –
פרמלית. רבא אמר: "וכן בנת" – לענין מעשר. וכן
אמר רב ששת: "וכן בנת" – לענין מעשר, דתנן:
שותין על הגת בין על החמין בין על הצונן ופטור,
דברי ר' מאיר. ר' אלעזר בר' צדוק מחייב, וחכ"א:

על החמין – חייב, על הצונן – פטור, מפני שהוא
מחזיר את המותר. תנן: לא יצא החיט במחטו סמוך
לחשיכה שפא ושפח וצא, מאי לאו דתחובה לו
בבגדו? – לא, דנקיט ליה בידיה. ת"ש: לא יצא
החיט במחטו דתחובה לו בבגדו, מאי לאו בערב
שבת? – לא, כי תנא יהיה – בשבת. והתנא:
לא יצא החיט במחטו דתחובה בבגדו בע"ש עם

חשיכה! – הא מני – רבי יהודה היא, דאמר: אומן
הךך אומנתו חייב. דתנא: לא יצא החיט במחטו
דתחובה לו בבגדו, ולא נגר בקיסם שבאוננו, ולא
סורק במשיחה שבאוננו, ולא גרדי באייר שבאוננו,

ולא צפע בדונקא שבצנאורו, ולא שולחני בדיונר
שבאוננו, ואם יצא – פטור אבל אסור, דברי ר"מ.
ר' יהודה אומר: אומן הךך אומנתו – חייב, ושאר

כל אדם – פטור. תני חדא: לא יצא הזב בכיסו,
ואם יצא – פטור אבל אסור. ותניא אידך: לא יצא,
ואם יצא – חייב חטאת. אמר רב יוסף: לא קשיא,

הא – ר"מ, הא – ר' יהודה. א"ל אביי: אימור

דשמעת ליה לרבי מאיר – במדי דלאו היינו אורחיה, במדי דהיינו אורחיה מי שמעת
ליה? דאי לא תימא הכי – אלא מעתה, הדיט שחקק קב בבקעת בשבת לר"מ הכי
נמי דלא מחייב? אלא אמר רב המנונא: לא קשיא, כאן – בזב פעל שתי ראיות, כאן
– בזב פעל ג' ראיות. – מ"ש זב פעל שתי ראיות דחייב – דמייבעי ליה לבדיקה, זב פעל
ג' נמי מייבעי ליה לספירה! – לא נצרכא אלא לבו ביום. – והא מייבעי ליה כדי שלא
יפגפו פלו! – א"ר יזרא: האי תנא, הוא דאמר כל אצולי טינוף – לא קא חשיב. דתנן:
הכופה קערה על הכותל, אם בשביל שתזרח הקער' – הרי זה ב"כ יותן", אם בשביל

שלא

וכן בנת. לקמיה מפרש לה: פרמלית. גזן בקעה. דמדרבנן הוא דאסור להכניס
ולהוציא: מהו. לעמוד בה"ר או בה"ר ויושט ראשו לכתחלה לתוכו וישתה: היא
היא. כשם שאסורנו זו במשנתנו, כך זו אסורה: היא גופה. אפי' יוציא חבלי מתוכה
לרשות היחיד או מתוכה לרה"ר – מדרבנן בעלמא הוא: ואנן ניקום ונגזור. הושתת

ראשו אטו הוצאת כלי: אי ניקא רה"י. גזן
גבוה, וקאמר דלא יעמוד בה"ר וישתה
לתוכה. תניא: ואי רה"ר. כגון אינה גבוה ג':
לענין מעשר. דשתייה על הגת ממש, שלא
עקרו ממש להוציא חוצה – הו"א שתיית
עראי, ופטור ממעשר כל זמן שלא ירד
לבור, שהוא גמר מלאכתו למעשר. אבל
להוציא משם – הוי קבע, שאין בדיעתו
להחזיר המותר, ואע"ג דלא נגמר מלאכתו
למעשר – אסור: בחמין. שמונן בחמין, שוב
אינו ראוי להחזיר המותר, שלא יחמין את
היו"מ מקמת החמין. פאי לאו דתחובה בבגדו.

שאין דרך הוצאה בכך, ואפי' הוציאה
לרשות הרבים משחשבה – שבות בעלמא
הוא. וקא גזור סמוך לחשיכה אטו חשיכה
אלמא: גורנין לאסור שבת גזירה לגזירה. כי

תניא תחיה. בשבת עצמה, דהךך גזירה
איכא: גזירה דתחובה בבגדו אטו חייב דמפיק
בדיס: אומן. המוציא דרך אומנתו שהוא
רגיל לצאת לפרקסין כן בחול – חייב,

דהשתא לדדייה ליכא אלא חדא גזירה
דגורנין סמוך לחשיכה אטו חשיכה: בקיסם
שבאוננו. קיסם אריוך וקוה ענין סורקא
שמשרשטין בה ספרים, שקורין וירא בלע"ז,

ובו משוין את הנסרים בדרך נגרים שלנו
משוים בנסתי קו. ולי נראה, שכל השננין
כאן אינו אלא שנותנין אותו בני האומנות
עליהן באתם לשוק, כדי שיפירו מאוז
אומנות הוא וישפירוהו למלכא: סורק,

בגדים, שקורין פליר"ש: במשיחה. הוא,
קושר הקוצים שקורין קרדונ"ש, וגם את
הבגד תופר ומחבר בו ב' ראשין כשמותו
על יתדות האומנות לחובטו במקלות לקוף
את שער: אירא. הוא צמר או צמר גפן
שסותם בו פי הקנה לאחר שהיה בתוכו

פקעיות הערב, ומשייר בנקב חל מלא
לאריז חורקו לקנה, והפקיע מתגלגל לתוכו,
ולצאת אינה יכולה – שנסתם הנקב: דנקא.
מעט צמר צבוע אדום, ומעט צבוע שחור,
וכן בכל מיני צבע, שמראה בהם דונקא
לאחר: כהן תרצו או כהן תרצו: כ"ס.
שעושים לזב וקושרו לפי האמה לקבל בו את
הזוב: הא רבי יהודה. דיון דרך הוצאתו
בחול: במדי דלאו היינו אורחיה. גזן כל

אלו השננין למעלה – אין דרך הוצאתו אלא
דמדיה
ר"מ במי שכל דרכו בכך: הדיט שחקק קב בבקעת בשבת לר"מ הכי
אקל על קריתיו: הואיל וכל דרך חשיבתו של זה בכך – מייחב, והכא נמי: הואיל וכל דרך הוצאה זו לזה בכך – חייב: זב פעל שתי ראיות. חייב, לפי שהכ"ס צריך לו
לבדוק עצמו אם יקרא עוד שלישי ויהיה זב גמור לקרבן. וכו' דצריכה לו – הו"א ליה לדדייה דרך הוצאתו בכך: מייבעי ליה לבדיקה. דכתיב (ויקרא טו) "וכי יטיר
הזב וספר לו בשבת ימים" ד נקיים, וצריך הוא לכ"ס לזכר לו היום בנקיט, שאילו יקרא באחד מן – יסתור את הכל, דהיינו "לטהרתו" – סתירה אחת
לכוף, שלא תהא טומאה מוסקת בניהו: לכו ביום. באותו יום שבת קרא הקראת שלישיה. דשוב אינו צריך לכ"ס כל אותו היום, שאין אותו יום ממנן הנקיים: לא חשיב.

הלכך לאו דרך הוצאה היא לו: כהן קערה על הכותל. שיקורין גשמים עליו: הרי הוא ב"כ יותן". דאחשביננהו להנך משקין – תראה בדעתו שצריך להן, ואע"ג דלא
ניחא ליה נפילה שפגול על הפירות לאחר זמן – הוי מוכשרין. דתנן (מכשירין פ"א): כל משקה שתחלתו לרצון, אע"פ שאין סופו לרצון – מכשיר:

שלא

האדמה עליה דורכים, ממתנה אלפי שנים, מאז ששת ימי בראשית, ובינתיים דורכים עליה כמה ברואים, בעלי חיים כו' עד שיצעד
שם יהודי, שני יהודים, וישוחחו בדברי תורה, ובאם לאו – אומרת היא: אתה הרי גם כמו בהמה!

'היום יום' ט"ו אדר א'

שבת דף יא עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום שלישי) קצה

יְבֵן הַדִּין גַּם בֵּית – כְּלִי שְׁדוּרִים בּו עֲנִיבִים לֵינָן.
הַגְמָרָא מִסְתַּפֶּקֶת מִה דִּין הַכְרָמָלִית, וּמִבֵּינָהּ בּוּזָה מַחְלֻקָּת
אֲמֹרָאִים: אִי־בִּינָא לָהּ – הִסְתַּפְקוּ בְּנֵי הַיִּשְׁבִּיהָ, בְּרַמְלִית, כְּגֹן
בַּקֵּה, שֶׁמִּדְרַבְנָן אִסּוּר לַהֲכַנִּס וּלְהוֹצִיא אֵלֶיהָ מִרְשׁוֹת אַחֲרָה, מֵאִי
– מִה דִּינָה לַעֲנִין לַעֲמֹד בְּרִשׁוֹת הַיִּחִיד אוֹ רִשׁוֹת הָרַבִּים וּלְהַכְנִיס
רִאשׁוֹ לַתּוֹכָה לְשִׁתּוֹת. אֲמַר אֲבִי, הֵיא הִיא – אֵף הִיא כִּךְ דִּינָה,
כִּשֶׁם שֶׁאִסְרָה הַמִּשְׁנָה לַעֲשׂוֹת כִּן בְּרִשׁוֹת דְּאוּרִיתָא, כִּךְ בְּרַמְלִית
אִסְרָה. רָבָא אָמַר, בְּרַמְלִית אֵינָה אִסְרָה, כִּיּוֹן שְׁהִיא גִּזְיָה –
בְּרַמְלִית עֲצֻמָּה, הָאִיסוּר לְהוֹצִיא מִתּוֹכָה לְרִשׁוֹת הַיִּחִיד אוֹ לְרִשׁוֹת
הָרַבִּים הוּא רַק גִּזְיָה דְרַבְנָן, וְאֵינָן נִיקֻם – וְכִי אֲנוּ נַעֲמֹד וְנִגְזֹר
גִּזְיָה שְׁלָא לְשִׁתּוֹת הַיִּמְנָה, לְגֹדֹר שְׁלָא יַעֲבֹרוּ עַל גִּזְיָה דְרַבְנָן
שְׁלָא לְהוֹצִיא כְּלִי מִכְרָמָלִית.
אֲבִי מִבֵּיא רְאִיָּה לְדִבְרֵיו: אֲמַר אֲבִי, מִנָּא אֲמִינָא לָהּ – מִדִּיכִן
לְמַדְתִּי לֹמַר שֶׁאֵף בְּרִשׁוֹת דְרַבְנָן גִּזְרוּ חֲכָמִים שְׁמָא יְבוֹא לְהוֹצִיא
בָּהֶם, דְּקָתְנִי – שְׁשֵׁנִינּוּ בְּמִשְׁנָה זוֹ [וְכֵן בֵּית], וְיֵשׁ לְבַר מֵאִי גַּת –
בְּאִיזָה גַּת מְדוּבֵר, אִי בֵּית שְׁהִיא רִשׁוֹת הַיִּחִיד, כְּגֹן שְׁגִבּוּהָ עֲשֶׂרָה
טַפְחִים וְרַחְבָּהּ אַרְבַּעָה (לְעִיל וְלָהּ), וְאִמַּר הֵתָּא שֶׁאִסּוּר לַעֲמֹד בְּרִשׁוֹת
הָרַבִּים וּלְשִׁתּוֹת בְּתוֹכָה, תְּנִינָא – הִרִי שְׁנִינּוּ כְּבֵר בְּמִשְׁנָה שְׁלָא
יַעֲמֹד בְּרִשׁוֹת הָרַבִּים וְיִשְׁתָּה בְּרִשׁוֹת הַיִּחִיד. אִי – וְאִם מְדוּבֵר בֵּית
שְׁהִיא רִשׁוֹת הָרַבִּים, כְּגֹן שֶׁאִינָה גְבוּהָ אֵף שְׁלֹשָׁה טַפְחִים, וְאִמַּר
הֵתָּא שֶׁאִסּוּר לַעֲמֹד בְּרִשׁוֹת הַיִּחִיד וּלְשִׁתּוֹת מִמֶּנָּה, תְּנִינָא – הִרִי
גַּם זֶה כְּבֵר שְׁנִינּוּ בְּמִשְׁנָה. אֲלָא לָאוּ – עַל כִּרְחָךְ מְדוּבֵר בֵּית שְׁהִיא
בְּרַמְלִית, כְּגֹן שְׁגִבּוּהָ מִשְׁלֹשָׁה עֶד עֲשֶׂרָה טַפְחִים, וְאִסּוּר לַעֲמֹד
בְּרִשׁוֹת הַיִּחִיד אוֹ בְּרִשׁוֹת הָרַבִּים וּלְשִׁתּוֹת הַיִּמְנָה, הִרִי שְׁגִזְרוּ גַּם
בְּרִשׁוֹת דְרַבְנָן שְׁמָא יְבוֹא לְהוֹצִיא מִמֶּנָּה.
רַבָּא דּוּחָה אֶת הוֹכַחַת אֲבִי: רָבָא אָמַר, בְּרִשׁוֹת דְרַבְנָן לֹא גִזְרוּ,
וְמִה שֶׁאִמַּר הֵתָּא [וְכֵן בֵּית], אִינוּ לַעֲנִין שִׁבְתָּ, אֲלָא לַעֲנִין מַעֲשֶׂה,
וְכֵן אֲמַר רַב שְׁשֵׁת, שְׁמָה שֶׁאִמַּר הֵתָּא [וְכֵן בֵּית] הוּא לַעֲנִין מַעֲשֶׂה.
וּמִבֵּאֲרַת הַגְמָרָא אֵת שִׁיבּוֹת הַדִּין בּוּזָה לַעֲנִין מַעֲשֶׂה: דִּתְנִין בְּמִשְׁנָה
(מִשְׁמַרְתָּ דִּי מִדָּא), שְׁתִּינִי יִין כְּשֶׁהִשְׁתִּינִי מוֹטָה עַל הַגַּת וְלֹא הוֹצִיא אֶת
הַיִּין מִחוּץ לַגַּת, בִּין אִם מִגַּת אֶת הַיִּין עַל הַחֲסִין – בְּמִין חֲמִים, בִּין אִם
מִזְגוּ עַל הַצֹּנֶן – בְּמִים קְרִים, וְפִטּוֹר מִמַּעֲשֶׂה, כִּיּוֹן שְׁתִּינִי עַל הַגַּת
הִיא שְׁתִּינִי עֲרָא, וְקוֹדֵם שֶׁהִינִי יוֹרֵד מִהַגַּת לְבוֹר לֹא נִגְמְרָה
מִלֵּאכַת הַיִּין, וּמוֹתֵר לְשִׁתּוֹת מִמֶּנּוּ עֲרָא בְּלֹא לַעֲשֶׂה, דְּבִרִי רַבִּי
מֵאִיר. רַבִּי אֶלְעָזָר בְּרִי רַבִּי צְדוֹק מְחִיב לַעֲשֶׂה בְּכָל אֹפֶן בְּמִקְרָה שְׁמֹגָה,
מִשׁוֹם שֶׁהִמְזִיגָה בְּמִים מִחֲשִׁבָּה אֶת הַשְּׁתִּינִי, וְהִיא נִחְשָׁבַת
לְשִׁתִּית קַבֵּה הַחִיבָבַת בְּמַעֲשֶׂה. וְנִחְכְּמִים אֲמִירִים, מִזְגָּה אֶת הַיִּין עַל
הַחֲסִין, חִיב בְּמַעֲשֶׂה, כִּיּוֹן שֶׁאִי אִפְשָׁר לְהַחֲזִיר אֶת הַיִּין וְהַשְׁאֵר
בְּבוֹס לַגַּת מִפְּנֵי שְׁמִים חֲמִים מִחֲמִיצִים אֶת הַיִּין, וְנִמְצָא שְׁמִזְגוּ עַל
דַּעַת לְשִׁתּוֹת אֶת כּוֹלָהּ, וְשִׁתִּיתָּהּ נִחְשָׁבַת שְׁתִּינִי קַבֵּה, אֵךְ אִם מִזְגוּ
עַל הַצֹּנֶן, פִּטּוֹר מִמַּעֲשֶׂה, מִפְּנֵי שֶׁאִם יִרְצָה הוּא מְחִזִּיר אֶת הַמְּוִתֵר
לַגַּת, וְשִׁתִּיתָּהּ נִחְשָׁבַת שְׁתִּינִי עֲרָא. וְעַל כֵּךְ אִמַּרְהָ הַמִּשְׁנָה [וְכֵן
בֵּית], שֶׁאֵף לְמִי שֶׁסּוֹבֵר שֶׁהִתִּירוּ לְשִׁתּוֹת עַל הַגַּת בְּלֹא לַעֲשֶׂה, גִּזְרוּ
שְׁלָא יַעֲמֹד חוּץ לַגַּת וְיִשְׁתָּה בֵּית, אֲלָא אִם מִכְּנִיס רִאשׁוֹ וְרוֹבּוֹ
לַגַּת.
הַגְמָרָא מִקְשָׁה עַל רַבָּא מִמִּשְׁנָתָהּ: תִּנּוּ, לֹא יֵצֵא הַתִּינִי בְּמַחְטָא מִחוּץ
לְחִשְׁבִּיהָ, שְׁמָא יִשְׁכַּח וְיֵצֵא. מֵאִי לָאוּ – הָאִם לֹא מְדוּבֵר דִּתְחֻבָּהּ לֹא
הַמַּחְטָא בְּכִנּוּי, שֶׁאֵף אִם יוֹצִיאָה מִשִּׁחִשְׁךָ אֵין בּוּזָה אִיסוּר
דְּאוּרִיתָא, שְׁהִי אֵין דֶּרֶךְ הוֹצָאָה בִּכְךָ, וּמִבּוֹאֵר שְׁגִזְרוּ בְּאִיסוּרֵי
שִׁבְתָּ אֵף מִשׁוֹם אִיסוּר דְרַבְנָן. מִתְרַץ רַבָּא: לֹא – אֵין מְדוּבֵר בְּעֵרֵב שִׁבְתָּ, אֲלָא כִּי
שִׁתְּחֻבָּה בְּבִגְדוֹ, אֲלָא דְּקִנְיָא לִיָּה בִּידֵיהָ – שְׁמַחֲוִיק אֶת הַמַּחְטָא בְּיָדוֹ,
וְהַגִּזְיָה הִיא שְׁמָא יַעֲבֹר עַל אִיסוּר תּוֹרָה.
רְאִיָּה מִבְּרִיתָא לְאֲבִי: תָּא שְׁמַע, לֹא יֵצֵא הַתִּינִי בְּמַחְטָא דִּתְחֻבָּהּ
לֹא בְּכִנּוּי. מֵאִי לָאוּ – הָאִם לֹא מְדוּבֵר בְּעֵרֵב שְׁבָתָה, וְאִסּוּר זֹאת גִּזְיָה
שְׁמָא יְבוֹא לְהוֹצִיאָה בְּשִׁבְתָּ, אֵף שֶׁאִסּוּר רַק מִדְרַבְנָן, הִרִי שְׁגִזְרוּרִים
גִּזְיָה לְגִזְיָה. דּוּחָה הַגְמָרָא: לֹא, אֵין מְדוּבֵר בְּעֵרֵב שִׁבְתָּ, אֲלָא כִּי
תְּנִינָא הֵיא – בְּאִיזָה אֹפֶן שְׁנִינּוּ בְּרִיתָא זוֹ, כְּשֶׁמִּצְוִיָּה לְשִׁבְתָּ
עֲצֻמָּה, וְגִזְרוּ חֲכָמִים גִּזְיָה אַחֲתָה, שְׁמָא יְבוֹא לְהוֹצִיאָה בְּיָדוֹ בְּשִׁבְתָּ
וְיַעֲבֹר עַל אִיסוּר תּוֹרָה.

קוֹשִׁיא נּוֹסֶפֶת עַל רַבָּא: וְהִתְנִין בְּרִיתָא, לֹא יֵצֵא הַתִּינִי בְּמַחְטָא
דִּתְחֻבָּהּ בְּכִנּוּי בְּעֵרֵב שִׁבְתָּ עִם חִשְׁבָּהּ, וּמִפּוֹרֵשׁ שְׁגִזְרוּ בְּאֹפֶן זֶה אֵף
בְּעֵרֵב שִׁבְתָּ, שְׁמָא יַעֲשֶׂה אִיסוּר דְרַבְנָן בְּשִׁבְתָּ.
מִתְרַצָּה הַגְמָרָא: הָא מִנִּי – בְּרִיתָא זוֹ, כְּשִׁיטָּה מִי הִיא, כְּשִׁיטָּה רַבִּי
הַיְּהוּדָה הִיא, דְּאָמַר, אֲוִינָן הַמּוֹצִיא חֶפֶץ בְּשִׁבְתָּ כְּדֶרֶךְ אֲוִינָנָהּ, דְּהִינּוּ
כְּדֶרֶךְ שִׁיּוּצָא לְפַעֲמִים בְּחוּל, חִיב חֲטָאֵת כִּיּוֹן שְׁעֵבַר עַל אִיסוּר
הוֹצָאָה מִדְּאוּרִיתָא, וּלְשִׁיתּוֹ חִיטָּה הַמּוֹצִיא מִחֵטְ הַתְּחֻבָּה בְּבִגְדוֹ
חִיב, כִּיּוֹן שֶׁדְּרָכּוֹ בִּכְךָ. וְלִכְּן בּוּזָה חֲכָמִים שְׁלָא לַצֵּאת כִּךְ מִחוּץ
לְחִשְׁבִּיהָ, שְׁמָא יִשְׁכַּח וְיוֹצִיאָה מִשְׁחִשְׁכָּה וְיַעֲבֹר עַל אִיסוּר תּוֹרָה.
וְכִפִּי דִּתְנִינָא בְּרִיתָא, לֹא יֵצֵא הַתִּינִי בְּשִׁבְתָּ מִרְשׁוֹת הַיִּחִיד לְרִשׁוֹת
הָרַבִּים בְּמַחְטָא דִּתְחֻבָּהּ לֹא בְּכִנּוּי, וְלֹא יֵצֵא הַנֶּגֶד בְּכִסְמָא אֲרוֹךְ וְשׁוּה
כְּעֵין סִרְגַּל שְׁבָאֲנוֹ, וְלֹא יֵצֵא הַסּוֹרֵךְ בְּגִדִים בְּמִשְׁחָהּ [חוּט] שְׁבָאֲנוֹ,
וְלֹא יֵצֵא גִזְיָה [אֹרֶג] בְּאִירָא [צִמְרָא] שְׁבָאֲנוֹ, וְלֹא יֵצֵא הַצֶּבֶע
[צֹבֵעַ] דְּרוֹנְקָא – צִמְרָא צֹבֵעַ בְּצִבְעִים שׁוֹנִים שְׁבָאֲנוֹ, שְׁמָאֲהוּ
לְלִקְחוֹתָיו לְבַחוֹר אֶת הַצֶּבֶע שִׁירְצוֹ, וְלֹא יֵצֵא הַשּׁוּלְחָן – פּוֹרֵט
מִטְּבֻעַת בְּדִינָה שְׁבָאֲנוֹ, וְאִם יֵצֵא כִךְ אַחַד מִכָּל אֶלּוּ, פִּטּוֹר מִחֲטָאֵת,
כִּיּוֹן שֶׁאֵין זֶה דֶּרֶךְ הוֹצָאָה, אֲבָל אִסּוּר מִדְרַבְנָן לַעֲשׂוֹת כֵּן, דְּבִרִי רַבִּי
מֵאִיר. רַבִּי הַיְּהוּדָה אָמַר, אֲוִינָן הַמּוֹצִיא דְּרֶךְ אֲוִינָנָהּ, כְּגֹן אַחַד
מֵאוֹמְנִים אֲלוֹ שְׁהוֹצִיא בְּאֹפֶן הָאִמּוֹר בּוֹ, חִיב חֲטָאֵת, אֵף שֶׁאֵין
דֶּרֶךְ שֶׁאֵין בְּנֵי אָדָם לְהוֹצִיא כֵּךְ, שְׁכִינִן שֶׁדְּרָכּוֹ שֶׁל הָאוֹמֵן בִּכְךָ הִרִי
זֶה כְּדֶרֶךְ הוֹצָאָה אֲצִלּוֹ, וְשֶׁאֵין כָּל אֶחָד שְׁהוֹצִיא בְּאֶחָד מֵאוֹפְנִים
אֲלוֹ, פִּטּוֹר, כִּיּוֹן שֶׁאֵין דְּרָכּוֹ לְהוֹצִיא כֵּךְ.
הַגְמָרָא מִקְשָׁה סְתִירָת שְׁתֵּי בְּרִיתוֹתָהּ: תְּנִי תְּרָא – שְׁנִינּוּ בְּרִיתָא
אַחֲתָה, לֹא יֵצֵא הַנֶּגֶד לְרִשׁוֹת הָרַבִּים בְּשִׁבְתָּ בְּכִסְמָא – כִּיס מִבְּד הַקְּשׁוֹר
בְּאִמְתּוֹ כְּדִי לְקַבֵּל אֶת הוֹיְבָהּ, וְאִם יֵצֵא עִמּוֹ פִּטּוֹר מִחֲטָאֵת, אֲבָל
אִסּוּר מִדְרַבְנָן. וְתִנּוּנָא אֲדִירָה – שְׁנִינּוּ בְּרִיתָא אַחֲרָה, לֹא יֵצֵא הוֹב
בְּשִׁבְתָּ בְּכִסּוֹ, וְאִם יֵצֵא עִמּוֹ חִיב חֲטָאֵת. מִתְרַצָּה הַגְמָרָא: אֲמַר רַב
יוֹסֵף, לֹא קָשְׁיָא, הָא – הַבְּרִיתָא שְׁפִטְרָה, כְּשִׁיטָּה רַבִּי מֵאִיר הִיא,
הַסּוֹבֵר שֶׁאֵף אִם דְּרָכּוֹ שֶׁל אוֹתוֹ אָדָם בִּכְךָ, כִּיּוֹן שֶׁאֵין דֶּרֶךְ שֶׁאֵין
הַאֲנָשִׁים לְהוֹצִיא כֵּךְ, פְּטוֹר. הָא – הַבְּרִיתָא שְׁחִיבָה, כְּשִׁיטָּה רַבִּי
הַיְּהוּדָה הִיא, שְׁכִינִן שֶׁדְּרָכּוֹ לְהוֹצִיא כֵּךְ בְּחוּל, חִיב.
אֲבִי מִקְשָׁה עַל רַב יוֹסֵף: אֲמַר לִיָּה אֲבִי לְרַב יוֹסֵף, אִיסוּר דְּשִׁמְעָתָה
לִיָּה – מִה שְׁנִיתָן לֹמַר שְׁשִׁמְעָתָה לְרַבִּי מֵאִיר שְׁפִטְרָה מִחֲטָאֵת, הִינּוּ
רַק בְּמִידָּה דְּלָאוּ הִינּוּ אוֹרְחִיָּה – בְּדִבְרֵי שֶׁאֵין דְּרָכּוֹ בִּכְךָ, כְּגֹן כָּל
הַדְּבָרִים הַשְּׁנִינִים בְּרִיתָא לְעִיל שֶׁדֶּרֶךְ הוֹצָאָתָם הִיא רַק בִּיד, וְאֵף
הָאוֹמֵן אֵין דְּרָכּוֹ לְהוֹצִיא בְּאֹפֶן אַחֵר אֲלָא כְּשִׁרְצוּהָ לְהַכְרִיז עַל
אוֹמְנוֹתָהּ, אֵךְ בְּמִידָּה דְּהִינּוּ אוֹרְחִיָּה – בְּאִדָּם שֶׁדֶּרֶךְ הוֹצָאָתָהּ הִיא רַק
בְּאֹפֶן זֶה, כְּגֹן זֶה הוֹצֵא בְּכִסּוֹ, מִי שְׁמַעְתָּ לִיָּה – וְכִי שְׁמַעְתָּ שְׂרִיב
מֵאִיר פְּטַר אֵף בּוּזָה. וּמוֹכִיחַ אֲבִי אֶת דְּבָרֵיהָ: דָּאִי לֹא תִּמְנָא הָבִי –
שֶׁאִם לֹא תִּאֲמַר כֵּךְ, אֲלָא תִּאֲמַר שְׁלִרְבִי מֵאִיר פְּטוֹר כָּל שֶׁאֵין זֶה
דֶּרֶךְ הוֹצָאָתָה שֶׁאֵין הָאֲנָשִׁים, אֵף שֶׁאִדָּם זֶה זֶה דְּרָכּוֹ, אֲלָא מַעֲתָה יֵשׁ
לְהַקְשׁוֹת, שְׁהִידּוּשׁ שֶׁאִינוּ אוֹמְן וְאִינוּ יוֹדַע לַעֲשׂוֹת כְּדֶרֶךְ הָאוֹמְנִים,
שְׁחֶקֶק כְּמֹדֵת קֵב בְּקִנְיָתָה – חֲתִיכַת עֵץ בְּשִׁבְתָּהּ, לְרַבִּי מֵאִיר הַסּוֹבֵר
לְגַבִּי הוֹצָאָה שֶׁרַק כְּשֶׁעוֹשִׂים כְּדֶרֶךְ הַמִּלֵּאכָה חִיבִים, הָבִי נָמִי –
הָאִם אֲבָן נִאֲמַר דָּלָא מְחִיב – שְׁמַכּוּן שֶׁאֵין דֶּרֶךְ חִקִּיקָה שֶׁל
הָאוֹמְנִים בִּכְךָ, אֲלָא דֶּרֶךְ הָאוֹמֵן לְחַקּוֹק שְׁלֹשָׁה קִבְּיָן, אִינוּ חִיב
חֲטָאֵת מִשׁוֹם תִּיקוּן כְּלִי [מִלֵּאכַת מִכָּה בְּפִטְשׁוֹ], וְאִם כֵּן לְרַבִּי מֵאִיר
לֹא יִהְיֶה חִיבִים אֲלָא הָאוֹמְנִים הַעוֹשִׂים אֶת הַמִּלֵּאכָה כְּדִרְכָּהּ,
וְהִרִי לֹא יִתְּכֵן לֹמַר שֶׁהִידּוּשׁ יִהְיֶה פְּטוֹר, שֶׁהִלָּא מִלֵּאכָה נִגְזְרָה
הִיא. אֲלָא וְדָאִי אֵף הִידּוּשׁ שְׁחֶקֶק קֵב חִיב, כִּיּוֹן שֶׁכָּל דֶּרֶךְ חִקִּיקָתוֹ
כֵּךְ מִפְּנֵי שֶׁאִינוּ בָקִי בְּחִקִּיקָה. וְהוּא הַדִּין לְגַבִּי זֶה, כִּיּוֹן שֶׁכָּל דֶּרֶךְ
הוֹצָאָתָה חֲכִיס שֶׁלּוֹ הִיא בְּאֹפֶן זֶה, חִיב, אֵף שֶׁשֶׁאֵין הָאֲנָשִׁים אִינִם
יוֹצִיאִים בְּאֹפֶן זֶה.
רַב הַמְּנוֹנָא מֵיִישֵׁב אֶת סְתִירַת הַבְּרִיתוֹת בְּאֹפֶן אַחֵר: אֲלָא אֲמַר רַב
הַמְּנוֹנָא, לֹא קָשְׁיָא סְתִירַת הַבְּרִיתוֹת, כָּאֵן – בְּבְרִיתָא שְׁחִיבָה,
מְדוּבֵר בְּזֶבֶל פְּעֵל שְׁתֵּי רְאִיּוֹת – שְׂרָאָה שְׁתֵּי רְאִיּוֹת בְּלָבָד, שְׁצִרְךָ אֶת
הַכִּיס כְּדִי לְבִדּוֹק אִם רָאָה רְאִיָּה שְׁלִישִׁית וְחִיב בְּקִרְבֵּן כּוֹב גְּמוּרָה,
וְכִיּוֹן שְׁצִרְךָ לֹא הִרִי זֶה נִחְשָׁב דֶּרֶךְ הוֹצָאָה וְלִכְּן חִיב עַל הוֹצָאָתָה,
כָּאֵן – בְּבְרִיתָא שְׁפִטְרָה, מְדוּבֵר בְּזֶבֶל פְּעֵל שְׁלֹשׁ רְאִיּוֹת, שְׁשׁוּב אִינוּ

עוד ברייתא בענין הוזהרות מאיסור הוצאה בשבת: **תנאי, תנאי** 60
אומר, חייב אדם למשמש בגדיו בערב שבת עם השקה – סמוך 61
 לחשיכה, שלא יהא כרוך בבגד שום דבר, כדי שלא יבוא להוציאו 62
 בשבת. **אמר רב יוסף, הלכתא רבתי לשבת** – יש בהלכה זו דבר 63
 גדול, להפרישו מאיסור שבת. 64
 שנינו במשנה: **לא יפלה את בליו בו**. 65
 הגמרא מסתפקת על איזה זמן נאמר הדין, ומה טעמו: **איבעיא** 66
 להו – נסתפקו בני הישיבה, האם הדין שלא יפלה את בליו מכינים 67
 הוא אף ביום, והטעם שגורו בזה הוא ש**מא יתרונו אותם, ושיטת רבי** 68
אליעזר היא, דתנאי בברייתא, אמר רבי אליעזר, החורג מנה בשבת 69
חייב חטאת כאילו הורג נפול שהוא גדול מאד, ומה ששנינו במשנה 70
ולא יקרא לאור הנר, הוא מחשש שמא יפה, כלומר שמה ששנינו 71
במשנה 'לאור הנר' נאמר על הדין שלא יקרא בלבו. או דילמא – 72
 שמא נאמר, **תרוניהו** – ששני הדינים, גם לא יפלה כליו וגם לא 73
 יקרא, נאסרו מחשש שמא יפה את הנר לראות טוב יותר, וללאור 74
 הנר נאמר על שניהם, ושניהם נאסרו רק בליל שבת, אך ביום 75
 שאין חשש זה, מותר. 76
 הגמרא רוצה לפשוט את הספק מברייתא: **תא שמע, אין פולין** 77
 כלים מכינים ואין קורין בספר לאור הנר, ומשמע ש'לאור הנר' 78
 נאמר גם על 'אין פולין', ומבואר שדין זה נאמר במשנה על 79
 הלילה, וטעמו מחשש שמא יטה את הנר. דוחה הגמרא: **מי אלימא** 80
מפנייהו – וכי דיוק זה יותר חזק מדיוק המשנה שגם בה כתוב 81
 לבסוף 'לאור הנר', ומכל מקום מסתפקים אנו שמא זה נאמר רק על 82
 הדין האמור בסיפא שלא יקרא, ולא על הדין האמור ברישא שלא 83
 יפלה, ואף כאן בברייתא יש לומר ש'לאור הנר' נאמר רק על 84
 הסיפא שאין קורין, אך הדין שאין פולין הוא אף ביום שמא יתרוג. 85
 הגמרא פושטת את הספק מברייתא אחרת: **תא שמע, אין פולין** 86
לאור הנר, ואין קורין לאור הנר, אלו מן שמונה עשרה ההלכות 87
שמארו בפליתא נהנין מן חזקה מן רזון כשעול כחמים לבקרו. 88
 מוכיחה הגמרא: **שמע מינה מברייתא דתרוניהו** – ששתי הלכות 89
 אלו, ואף האיסור לפלות בגדיה, נאסרו בלילה לאור הנר מחשש 90
 שמא יפה. מסיקה הגמרא: **שמע מינה** – אכן יש ראייה לכך מן 91
 הברייתא. 92
 הגמרא מבארת דבר נוסף האסור לעשות לאור הנר בשבת: **אמר** 93
רב יהודה אמר שמואל, אפילו להבחין – לבדוק ולהבדיל בין בגדיו 94
 לבגדי אשתו אסור לאור הנר, מחשש שמא יטה, כיון שדרכם 95
 היתה שהיו בגדיהם דומים אלו לאלו. רבא מגביל איסור זה: **אמר** 96
רבא, לא אמרן – לא אמרנו שאסור לעשות כן, אלא בבגדים דגני 97
 העיר מחזא, שמפונקים הם ואינם עושים מלאכה, ומשום כך 98
 בגדיהם רחבים כשל בגדי הנשים, וצריך לעיין כדי להבחין בין 99
 בגדו לבגדי אשתו, אבל דגני חקילתא – של אנשי הכפרים, 100
 שעוסקים במלאכת השדה, מידע ידעי – ניכר ההבדל בין בגדי 101
 הגברים לבגדי הנשים, שבגדי הגברים צרים כדי שלא יפריעו להם 102
 במלאכתם, ובגדי הנשים רחבים, ואין צריך לעיין כדי להבחין 103
 בהבדל ביניהם, ולכן מותר לעשות זאת לאור הנר. עוד מוסיף 104
 רבא: **והבגדים דגני מחזא נמי לא אמרן** – גם לא אמרנו שאסור 105
 אלא בבגדים דקנות, שצרים הם במקצת, וכיון שבגדי האנשים 106
 של בני מחזא המעונגים רחבים הם קצת, הרי הם דומים אלו 107
 לאלו, ועל כן גוזרים שמא יטה את הנר כדי להבחין ביניהם טוב 108
 יותר, אבל בבגדים דילוח שרחבים מאד, אין בגדי האנשים דומים 109
 לבגדיהם ומידע ידעי – ניכר היטב ההבדל ביניהם, ומותר להבחין 110
 ביניהם לאור הנר. 111
 ברייתא בענין פליתא בגדים ודבר נוסף האסורים באופן מסוים גם 112
 בחול משום כבוד הבריות: **תנו רבנן, אין פולין כינים מן הבגדים** 113
בימות החול פרושות הרבים, מפני הקבדו, של העוברים שם, שלא 114
יקאסו משום כך. ביצא בו אמר (רב) (רבי) יהודה, ואמר לה – ויש 115
אומרים שאמר זאת רבי נחמיה, אין עושין אפיקומיון – דבר 116
 המביא להקאה פרושות הרבים, מפני הקבדו. 117
 הגמרא חוזרת לענין פליתא בגדים בשבת, ומביאה ברייתא בזה: 118

שלא ילקה ויזקק (והוא) הכולל ממי הגשמים, דהיינו להצילו מלכלוך 1
 המים, אינו בכלל יצי יותן – אין זה נחשב שרצה במי הגשמים 2
 שיחשב בכלל הפסוק יצי יותן שניתן לרצונו, ואם נפלו אחר כך 3
 על פירות אינם מכשירים אותם לקבל טומאה. ומבואר שאם רוצה 4
 בדבר רק כדי להציל מן הלכלוך אינו נחשב לרצון, ואף כאן 5
 הוצאת הכיס כדי להציל את בגדיו מלכלוך הויבה, אין לזה 6
 חשיבות וממילא אין זו דרך הוצאה אצלו, פטור. 7
 מקשה הגמרא: מי דמי – וכי הנידונים בשני העניינים דומים זה 8
 לזה, הרי היתם – שם בכופה קערה על הכותל כדי שלא יזקק, לא 9
 קא נעי להו להני משקין כלל – אינו רוצה במשקים אלו כלל, ואף 10
 אם נאמר שכפיית הקערה חשובה לו להציל מלכלוך מחשיב את 11
 הדבר, מכל מקום כדי שהמים יוכלו להכשיר אנו צריכים שתהיה 12
 לו חשיבות במים, ואילו כפיית הקערה מגלה שאינו רוצה בהם, 13
 אבל הקא – כאן בהוצאת כיס הזב בשבת, אם כשרוצה להציל 14
 מלכלוך מחשיב את הדבר, הרי לענין מלאכת שבת אנו מקפידים 15
 על חשיבות ההוצאה, והזבים קא נעי להו להאי כיס לקבולי ביה 16
 ויבה – צריכים כיון זה כדי לקבל בו את הויבה ולהציל בגדיהם מן 17
 הלכלוך, וממילא הוצאת הכיס חשובה להם ויתחייבו עליה. 18
 מסיימת הגמרא את הקושיא: ואם רצונך לדמות את ענין יציאת 19
 הזב בכיסו להכשר פירות וזרעים, הא לא דמיא – אין לדמותו אלא 20
 למשנה ששנינו לאחר מכן (מכשירין פ"ד מ"ה), עריבה 21
 וקערה] – שנתנה] כדי שייך דלף – מי גשמים הדולפים לבית 22
 לתוכה, מים הניתנים ממנה למרחוק והנפצים – הצפים על גבה 23
 כשהיא מלאה ונשפכים לחוץ, אינו בכלל יצי יותן, והמים 24
 שפנתה, משמע מדברי המשנה שהרי זה יצי יותן. ומבואר, שאף 25
 באופן שנתן את הקערה כדי להציל מלכלוך מי הגשמים, אם לא 26
 הפכה אלא הניחה לקבל את המים, אף שאינו רוצה את המשקים 27
 כלל, מכל מקום גילה דעתו שחשובים אצלו. וכן כאן, אף שאינו 28
 רוצה את הויבה, כיון שרוצה את הכיס לקבל בו את הויבה, הרי 29
 החשוב הוצאת זו, ורואי שיתחייב. ולפי זה נדחה יישוב סתירת 30
 הברייתות אם זה הוצאת בכיסו חייב או פטור, שחילוקו בין זה בעל 31
 שתי ראיות לזב בעל שלש ראיות, שהרי אף הוא צריך את הכיס 32
 לשמור על בגדיו, ונחשב דרך הוצאה, ואם כן שוב קשה סתירת 33
 הברייתות. 34
 הגמרא מיישבת את סתירת הברייתות באופן אחר: **אמא, אמאי** 35
ורבא דאמרי תרוניהו – שאמרו שניהם, לא קשיא סתירת 36
 הברייתות, תא – הברייתא שחשיבה, שיטת רבי יהודה היא, הסובר 37
 שאף מלאכה שאינה צריכה לגופה, שברצונו לא היתה נעשית 38
 ואינו צריך לעיקר המלאכה, וכגון כאן, שרצונו שלא היתה כלל 39
 זיבה ולא היה צריך לצאת עם כיס, מכל מקום חייב עליה, והא – 40
 והברייתא שפטרה, שיטת רבי שמעון היא, הפטור במלאכה 41
 שאינה צריכה לגופה, ולכן זה הוצאת עם כיס, שזו מלאכה שאינה 42
 צריכה לגופה, פטור. 43
 ברייתא בענין הוצאה בערב שבת סמוך לחשיכה שנידונה במשנה: 44
תני דבי – שנה התנא בבית מדרשו של רבי יסמעאל ברייתא, יוצא 45
אדם מעוטר שמתפילין בערב שבת עם חשיכה – סמוך לחשיכה, ואין 46
 חוששים שמא יצא בהם לאחר שיחשך. מבארת הגמרא: **מאי** 47
משמא – מה הטעם שאין חוששים לכך, בין דאמר רבה בר רב 48
 הונא, חייב אדם למשמש בתפילין כל שעה ושעה כדי שלא יסיח 49
 דעתו מהם, ולמדנים זאת בקל וחומר מצדיק, מה הציץ המונח על 50
 מצחו של כהן גדול, שאין בו אלא אונקיה – שם ה' אחת שהיא 51
 קדש לזה' (שמות כח לו), אונקיה תורה (שם כח לח), והנה על מצחו 52
 תמיד, והרי כבר נאמר בתחילת אותו פסוק מקום נתינת הציץ 53
 ונהיה על מצח אהרן, ולכן דורשים מיתור הפסוק שלא יסיח הכהן 54
 הגדול את דעתו ממנו, ואם כן תפילין שיש בהן – בפרשיות שבתוכן 55
 אונקיות – שמונת ה' תורה, על אחת כמה וכמה שהמניחם אסור 56
 להסיח דעתו מהם, והלכך – כיון שצריך למשמש בהם כל שעה, 57
 ואף עתה בערב שבת מבעוד יום ממשמש בהן מידך דכיר להו – 58
 זוכר הוא שמונחים הם עליו, ויפשטם קודם כניסת השבת. 59

שבת. פרק ראשון – יציאות השבת דף יב עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזלץ)" קצו
רש"י
תוספות

שלא ילקח בו, דהיינו אצולי טינוף, לא חשיב ליה דף כפ"י: מי דמי. (ב) לא
 ניקח ליה בהקף משקין כלל, ובקצונו לא ירדו. ונהי נמי דכפית קערה חשיבא ליה,
 אגן – חשיבותא דמשקין בעינן, וכפיה זו אינה אלא לגלות עליהן שאינו הפץ בהן.
 אכל הקא, לענין שבת – ארשיבותא דהוצאה קפדינן, וקח הוצאה דכיס חשיבא.

ושבתוכה הרי זה בכי יותן – אין זה במשנה, אלא שהש"ס מדרק: מנדקס "הניתון
 והניצפן אין בכי יותן", משמע: הא שבתוכה, הרי זה בכי יותן: **שמא**
 יהרג – פירש הרב יוסף מאורילי"ש: דכינה היינו שחורה הקופצת, דכתיב "חך את עפר
 הארץ ויהיה לבנים" (שמות ח) ודרך שחורה הקופצת לצאת מן הארץ, ובזאת נחלקו עליו
 רבנן, אבל פרעוש – היא הכינה הרוחשת, וחייב

עליה אפילו לרבנן, כדאמר' בפ' "שמונה
 שרצים" (לקמן דף ק: ושם), ואין נראה לר"ת,
 דאמרין במדרש: "אף כי אנוש רמה" – אלו
 כנים שבראש, ובגדה פ"ב (דף כ:), שלח לה
 מסריקוטא מקטל קלמי, ופי' בקונטרס: מסר
 להרוג כנים, ואין דרך שחורה הקופצת להיות
 בראש, ועוד: בברכות (פ"ז דף נא) אמרין:
 ממנהורי המלך ומסמרטוטי קלמי, ודרך כנים
 לבנות הרוחשות להיות בסמרטוט, ובכנים
 שנים, ועוד, דפרעוש אמר לקמן בפרק "שמונה
 שרצים" (דף ק:), שהוא פרה ורבה, וכינה
 הרוחשת אינה פרה ורבה אלא באה מויעת
 אדם, לכך נראה לר"ת: דשחורה הקופצת, היא
 פרעוש, וחייב עליה לכ"ע, וכינה הרוחשת –
 שרי להרוג, כב"ה מתירין, ובקונטרס נמי פירש
 בסמוך דרבה מקטע להו בשבת:

מי אלימא ממתניתין – והפושט ס"ד
 דברייתא דרבה לפרש טפי ממתינית,
 ועוד, דבבביתא קתני "אין פולין ואין קורין"
 משמע טפי דקאי לאור הנר אתרוייהו, במבטני
 דקתני "ולא יפלה את כלי":
אפילו להבחין בין בגדו לבגדי אשתו –
 דרבנן היו להיות שוין, מכאן נראה
 לאסור להבחין בין בגדו לבגדי חברו לאור הנר:
נוטל חורק ובלבד שלא ימלול – נראה
 לפרש: דאבא שאול כרבנן, וגזר מלילה
 דכינה אטו מלילה דפרעוש, ומלילה דפרעוש –
 שמא יהרג, ובלבד חזא מורה היא, ורש"י פ':
 דבר' אליעזר סבירא ליה, וקשה: דמשמע דרבי
 אליעזר סבירא ליה דלפלות נמי אסור, דקאמר
 לעיל: לא יפלה שמא יהרג, ור' אליעזר היא
 ומיהו י"ל: דלעיל לא קאי הכי:
רבה מקטע להו – מפרש ריב"א בחול, וקאי
 אדרב הונא דקאמר "והו כבודו אפילו
 בחול", ואנן סמכין ארש"י דפי' שבת, וקימא
 בבית הלל דשרי בסמוך:

רבי
פיוצא בו אמר (רב) יהודה, ואמרי לה רבי נחמיה: אין עושין אפיקטיוזין ברה"ר מפני
 הפבור. ת"ר: המפלה את פליו מולל חורק, ובלבד שלא יהרג. אבא שאול אומר: נוטל
 חורק, ובלבד שלא ימלול. אמר רב הונא: הלכה – מולל חורק וזהו פבורו, ואפי' בחול.
 רבה מקטע להו, ורב ששת מקטע להו, רבא שרי להו לקנא דמיא. אמר להו רב נחמן
 לבגתיה: קמולין, ואשמשין לי קלא דסגותי. תניא, רשב"א אומר: אין הורגין את המאכלות
 בשבת, דברי ב"ש, וב"ה מתיירין. וכן היה רשב"א אומר משום רשב"א: אין משרפין את
 התינוקות לארס, ולא את התינוק ללמדו ספר וללמדו אומנות, ואין מנחמין אבלים, ואין
 מבקרין חולין בשבת, דברי בית שמאי, וב"ה מתיירין. ת"ר: הנכנס לבקר את החולה
 אומר: "שבת היא מלועוק, ורפואה קרובה לבא", ור"מ אומר: "יכולה היא שתרחם".
רבי

במקטע, ושל אנשים מעונגי רחבים, ודומין זה לזה, וגוררין שמא ישה: אבל דילדות רחבים הרבה, ואין של אנשים דומין להם: ברה"ר. בחול: מפני הפבור. של עוברין,
 שלא ימאסו: אפיקטיוזין. הקאה, גומיט"א בלע"ז. קר מצאתי: מולל חורק, בשבת מולל, להחיש כחן שלא יחזרו אליה, ובלבד שלא ימלול בדוחק ויהרגו. דסבירא ליה
 הריגת כינה שבות, ואבא שאול כריא, ומתייב טהא. הלכך גוררין מלילה שלא יהרגו, ובשבת: לקנא. ספל: מאכלות. כינה: מתיירין. כדמפרש טעמא
 בפרק "שמונה שרצים" (לקמן דף ק:) מה אילים פרים ורחים – אף כל שפרה ורבה, וכינה אינה פרה ורבה, אלא מבשר אדם היא שורצת: וכן
 היה"ר שמתן מן אלעזר אומר. דבהני נמי פליגי ב"ש וב"ה: אין משרפין. משום "ממזוא חפצך": דקא סרי "חפצך" ולא חפצי שמים: ואין מנחמין.
 משום דמצטער על המצטערין: שבת היא מלועוק, צריך (א) להרחיב דעתם בתנחומים, שלא יצטערו: יכולה היא שתרחם. אם תכבדוהו מלחטטער בה:

שלא ילקח הכותל – אינו ב"כי יותן". – מי דמי?!
התם – לא קא בעי להו להני משקין כלל, הכא
– קא בעי להו להאי פיס לקבולי ביה ויבה! הא
לא דמיא אלא לסיפא: עריבה שריד דלף לתוכה,
מס הניתון והניצפן – אין ב"כי יותן", ושביתוכה
– הרי זה ב"כי יותן". – אלא אפי' ורבא דאמרי
תרוייהו: ל"ק, הא – ר' יהודה, והא – ר' שמעון.
תני דבי רבי ישמעאל: יוצא אדם בתפילין בע"ש
עם חשיכה. מאי מעמא – פיון דאמר רבה בר רב
הונא: חייב אדם למשמש בתפילין כל שעה ושעה,
ק"ו מצין: מה ציין שאין בו אלא אופרה אחת –
אמרה תורה "והיה על מצחו תמיד" – שלא יסח
דעתו ממנו, תפילין שיש בהן אופרות הרבה – על
אחת כמה וכמה! הלכך: מידבר דכיר להו. תניא,
חנניא אומר: חייב אדם למשמש בבגדו ע"ש עם
חשיכה. אמר רב יוסף: הלכתא רבתי לשבת. "לא
יפלה את פליו כו". איבעיא להו: לא יפלה את פליו
– פיוס, שמא יהרג, ורבי אליעזר היא. דתניא, אמר
רבי אליעזר: ההורג כינה בשבת פאילו הורג גמול.
ולא יקרא לאור הנר שמא ישה. או דילמא: תרוייהו
שמא ישה? – ת"ש: אין פולין ואין קורין לאור הנר.
– מי אלימא ממתניתין? – ת"ש: אין פולין לאור
הנר, ואין קורין לאור הנר, אלו מן ההלכות שאמרו
בעליית חנניה בן חזקיה בן גרון. ש"מ: דתרוייהו
שמא ישה, ש"מ. אמר רב יהודה אמר שמואל: אפילו
להבחין בין בגדו לבגדי אשתו. אמר רבא: לא אמרן
אלא דבני מחוזא, אבל דבני חקלייתא – מידע ידעי,
ודבני מחוזא נמי לא אמרן אלא דקנות, אבל דילדות
– מידע ידעי. ת"ר: אין פולין ברה"ר מפני הפבור.
פיוצא בו אמר (רב) יהודה, ואמרי לה רבי נחמיה: אין עושין אפיקטיוזין ברה"ר מפני
 הפבור. ת"ר: המפלה את פליו מולל חורק, ובלבד שלא יהרג. אבא שאול אומר: נוטל
 חורק, ובלבד שלא ימלול. אמר רב הונא: הלכה – מולל חורק וזהו פבורו, ואפי' בחול.
 רבה מקטע להו, ורב ששת מקטע להו, רבא שרי להו לקנא דמיא. אמר להו רב נחמן
 לבגתיה: קמולין, ואשמשין לי קלא דסגותי. תניא, רשב"א אומר: אין הורגין את המאכלות
 בשבת, דברי ב"ש, וב"ה מתיירין. וכן היה רשב"א אומר משום רשב"א: אין משרפין את
 התינוקות לארס, ולא את התינוק ללמדו ספר וללמדו אומנות, ואין מנחמין אבלים, ואין
 מבקרין חולין בשבת, דברי בית שמאי, וב"ה מתיירין. ת"ר: הנכנס לבקר את החולה
 אומר: "שבת היא מלועוק, ורפואה קרובה לבא", ור"מ אומר: "יכולה היא שתרחם".
רבי

במקטע, ושל אנשים מעונגי רחבים, ודומין זה לזה, וגוררין שמא ישה: אבל דילדות רחבים הרבה, ואין של אנשים דומין להם: ברה"ר. בחול: מפני הפבור. של עוברין,
 שלא ימאסו: אפיקטיוזין. הקאה, גומיט"א בלע"ז. קר מצאתי: מולל חורק, בשבת מולל, להחיש כחן שלא יחזרו אליה, ובלבד שלא ימלול בדוחק ויהרגו. דסבירא ליה
 הריגת כינה שבות, ואבא שאול כריא, ומתייב טהא. הלכך גוררין מלילה שלא יהרגו, ובשבת: לקנא. ספל: מאכלות. כינה: מתיירין. כדמפרש טעמא
 בפרק "שמונה שרצים" (לקמן דף ק:) מה אילים פרים ורחים – אף כל שפרה ורבה, וכינה אינה פרה ורבה, אלא מבשר אדם היא שורצת: וכן
 היה"ר שמתן מן אלעזר אומר. דבהני נמי פליגי ב"ש וב"ה: אין משרפין. משום "ממזוא חפצך": דקא סרי "חפצך" ולא חפצי שמים: ואין מנחמין.
 משום דמצטער על המצטערין: שבת היא מלועוק, צריך (א) להרחיב דעתם בתנחומים, שלא יצטערו: יכולה היא שתרחם. אם תכבדוהו מלחטטער בה:

רבי יהודה אומר המקום ירחם עליך כו' ק' לר"ת: מה מועלת תפלה לך? מאיר ר"י יהודה, דקאמר בפ"ק דר"ה (טו' ד) ושם) הכל נידונים ברה"ה וגזר דין שלהם נתנם ביהו"כ – דברי ר"מ, ר' יהודה אומר: הכל נידונין ברה"ה, וגזר דין של כל אחד ואחד נתנם בזמנו; בפסח – על התבואה, ואדם – ביום הכפורים. יוסי אומר: אדם נידון בכל יום.

אמר להם, אמר רב יוסף כמאן מעלין האיזנא
אקצירי ואמרעי - בר' יוסי. משמע, ולד"מ ולר'
יורה לא מהניא צלותא - ויל': דהבא בשבת
שדיח ובין יודי'כ אבירי, ולפי מאי דמשני
תתו: איבעית אמנא - כדיר, יצחק דאמר ר'
יצחק: יפה צעקה לאדם בין קודם גיד' בר' - אתי
הבא שפיר: **שבנא** איש ירושלים - ר"ת לא
גריס שבנא, דשבנא רשע הוה, ולא מסקינן
בשמיה, דשם רשעים ירקב, כדאמר בפירק "אמר
להם הממונה" (יומא דף לז), לא גריס "שבנא"
דחיי נמי שם אדם, כדאמר בסוטה (דף כא),
הוה שבנא איתא ללח, ורשעא לר' יושפי גר'
שבנא. דאטו אם אחד רשע ושמו אברהם, לא
נקרא בשם זה אחרי? ואשכחן דתרי שבנא הוו
כמו שמוכיח בשיעיה (כב) דרבינ' "שבנא אשר
על הבית" וכתבי' "קראתי לעבדי לאלקים וגו'
וממשלחן אתן בידו". וכתבי' בתר הכי (שם לו)
ויבא אליי אלקים אשר על הבית ושמו
הסופר". משמע דשבנא אשר על הבית כבר מה, ודחיה
אלקים במקומו, ושבנא הסופר היה אחר:
שאין מלאכי השרת מכירין בלשון ארמי -
לבד ממבריאיל, כדאמר בסוטה בריש
"אלו נאמרין" (דף לג.) דאמר מר, בא גבריאיל
ולמדו שבעים כלות ליוסף, ותימה: דאפי'
מחשבה שבכל כן אשוד יודעים, ולשון ארמי אק'
יודיעים:

21 **לֹא** יֵשֶׁב עַל גְּבִי מִטָּה וְלֹא עַל סִפְסָל –
 22 נִרְאָה, דְּרוּקָא כְּשׁוּחָה שׁוֹכֵב בְּנִמְקָא, שְׁלֹא
 23 יֵשֶׁב גְּבוּהָ מִמְרָאשׁוּתוֹ שֶׁל חֻלְהָ: **רַבִּי** נֵתָן
 24 אֹמֵר קֵרָא דְּהִטָּה – הָבָא וּבִמְכֹתָ (דָּף ה') גְּבִי
 25 חֹדֶרָה בִּן טַבָּאי שְׁהֵרֵג עֲזֻמָּם, וּבִיהָאֵשָׁה רַבָּה'
 26 (יְבֻמוֹת דָּף צ"ה) גְּבִי הָאֵשׁ שְׁנֵקֵרַע סִיחַ בְּחִמּוֹן, לֹא
 27 פִּירִי: וְהָאֵשׁ בְּחִמּוֹן, שֶׁל צִדִּיקִים אֵשׁ הַקֶּבֶר מֵנִיא
 28 תְּקֵלָה כּו', אֹמֵר רַ"ת: וְלֹא פִירִי בְּשׁוּם מָקוֹם
 29 אֲלֵא גְבִי אֲכִילַת אִיסוֹר, שְׁגָנִיא הוּא לְצִדִּיק
 30 בְּיוֹתֵר, וְהוּא ד' עֲרֵבִי פִסְחִים' (פִּסְחִים דָּף ק"ג
 31 וּשֵׁם) דר' יִרְמְיָה אִשְׁתַּלְּעִי וְעַתִּים קֹדֶם הִבְדִּילָהּ,
 32 וְחִנּוּ דַּמְס' רִי'ה (דָּף כ') דַּקָּאמֵר: בְּסִים
 33 תִּבְשִׁיל וְדַבְלָאֵי בְּצוּמָא רַבָּה דְּמִשְׁרַבָּא – הָתָם
 34 אֵל הוּא מֵבֵל מֵאִיסוֹר, אֲלֵא הִשְׁעָה אִסְטֵרָה.
 35 וּבִבְרָאשִׁית רַבָּה אֲמַרְיָנָא: ר' יִרְמְיָה שִׁלַּח לֹר'
 36 זִירָא חֹד טַרְסָקֵל דְּתַנְאִים, וּמִסְכָּי בִּין דִּין לְדִין
 37 מֵתַבְלָא תַנְתַּנָּתָא בְּטַבְלָא. הָא אֲקַמְר עֵלֶה ר'
 38 אַבָּא בַר זִימְנָא בִּשְׁם ר' אֲלֵיעִזֵּר וְעִירָא: אִם
 39 הִרְאשׁוּנִים מַלְאִכִּים – אֵל גְּבִי אִינֵשׁ, וְאִם הֵם בְּנֵי
 40 אִינֵשׁ – אֵל כְּחֹמֶרֶת, לֹא כְּחֹמֶרֶת לֹא – פְּנִיחַ
 41 בִּן יֵאִיר: **שֶׁמֶשׁ** שְׁמִינִי קְבוּרָה בְּרִמְשָׁחָא
 42 – לְלִישָׁנָא בְּתַרָּא מִבְּעֵי לִיָּה. וְרַ"ת גְּרִיס: הָא הוּא
 43 בְּשֶׁמֶשׁ שְׁאִינוֹ קְבוּרָה, אִיבְעִינָא לָהּ: שֶׁמֶשׁ קְבוּרָה
 44 בְּרִמְשָׁחָא מֵאֵי – דְּשֶׁמֶשׁ שְׁאִינוֹ קְבוּרָה בִּדְקָא יִפָּה'
 45 שְׁלֹא יַעֲבִירֶיהוּ, אַבְל קְבוּרָה – לֹא מִרְתָּה
 46 שֶׁיַּעֲבִירֶיהוּ בְּשִׁבְלִי, כִּיּוֹן שְׁחֻקְבַּע כְּבִיר:
 47 מִתְּחִיל

42 אָמַר לָהּ: שְׁבִקִּיה, כְּרִבִּי
לֹא לַקְרוֹת? - לֹא, לְסֹדֵר רֹאשִׁי פִּרְשִׁיתִיו. וְכֵן אָמַר רַבָּה בַּר

בַּתוֹךְ חוֹלֵי יִשְׂרָאֵל שִׁמְתוֹךְ שְׂכוֹלָךְ עִם הָאֲחֵרִים תַּפְלֹתוֹ נִשְׁמַעַת בְּכוֹחֶךָ שֶׁל רַבִּים:
 שִׁנְאָה אִישׁ יְרוּשָׁלַיִם. אָדָם גָּדוֹל הָיָה בִּירוּשָׁלַיִם וְשִׁמּוֹ שִׁבְנָה: רִמְקִיָּהוּ. שֶׁל הַקְּבִי"ה
 מְרֻבִּים: שִׁבְתוֹ בְּשִׁלּוֹם. נִחַוּ בִּשְׁבָתְכֶם לְשִׁלּוֹם: כְּקִשְׁיֵהוּ הַתִּירוֹ. מִפְּנֵי שִׁמְצָעָה:
 בְּתַפְיָהָ. בְּחֹלָה: וְיִמְנֵן אָמַר לָהּ. בִּלְשׁוֹן קִרְשׁ. וְיִמְנֵן אָמַר לָהּ בִּלְשׁוֹן אֲרָמִי. וְהָא
 לֹא לַעֲנֵן שִׁבַּת נָקֹט: דְּשִׁבְכִיהָ עָמּוּ. וְאֵין
 הַמַּתְקִינֵי צִרְיָן שִׁלְשָׁקֶיךָ לוֹ מִלֵּאבִי הַשְׁרַת
 הַלְהִיטֵי תַּפְלִיתוֹ לַפְּלִיטִים מִן הַפְּרָדוֹ: סוֹעֵר.
 סוֹמֵךְ בְּתַשׁוּת כַּחוֹ. וּמִשׁוֹן רַבִּינוּ יַעֲקֹב: סוֹעֵר
 תַּרְגוּמוֹ שֶׁל פּוֹדֵק. כְּלוֹמַר: מִבְּקָר. כִּמּוֹ "זֹאת
 אֲדִיךְ תַּפְקֹד לְשִׁלּוֹם" (שְׁמַאזֵל א ז)
 וּמִתַּרְגְּמִי: "זֹאת אֲדִיךְ תַּסְעֵר לְשִׁלּוֹם". וְלִדְךָ
 לִישָׁנָה גְּרִסִּינָה אֵל תִּקְרִי "סַעֲדָנָה" אֶלֶּא
 "סַעֲדָנָה": מִתְּקַנָּה. אִימָתִם שִׁבְכִיהָ, כֵּאֵדָם
 הַיּוֹשֵׁב בְּאִימָה וְאֵין פּוֹנֶה לַעֲדֹךָ: וְאִפִּי
 גְּבוּהָ. דְּלִיכָא לְמִיחַשׁ לַהֲשִׁיחַ. דִּכְיֹן דְּגוּרָא –
 לֹא פִּלְגוּ לְמִלְתִּיהִי: הָא תִּרְיָ שְׁפִיר נָטִי.
 שָׂאֵם יְבֵא לַהֲטוֹת – וְיִכְרִינוּ חֲבֵרוֹ: בִּשְׁנֵי
 עֲנָנִים. בִּשְׁתֵּי פִרְשִׁיּוֹת. הוּאֵל וְכֵל אֶחָד
 מַעֲיִין לַעֲצֻמוֹ – אֵין מְכִיר בְּמַעֲשֵׂה חֲבִירוֹ:
 בְּמִדְרֵיהֶם. מְדוּרָת אֵין שְׂדֵה אֶחָד. דְּהוּאֵל
 וְיֹשְׁבֵינָן רְחוֹק זֶה מִזֶּה. וְעוֹד גְּבוּהוֹת אֲתֵידָם
 סְמוּכִים לָהֶם. אֵין זֶה מְכִיר בְּבֹא חֲבִירוֹ
 לְהַבְעִיר וְלַחֲתוֹת: מוֹתֵר. לְקִרְוֹת לְאוֹר הַנֵּר,
 שְׂאִינוּ רְגִיל לַהֲטוֹת נֵר בְּחוֹל מִפְּנֵי חֲשִׁיבוּתוֹ:
 שְׂמֵשׁ קְבוּעֵ. לֹא יִבְדּוּק. מִפְּנֵי שְׂאִימַת רַבּוֹ
 עָלָיו אִם יִמְצָא בְּהוֹ דָּבָר מְגוּנָה. וּבִדְרוֹךְ יִפְסֵי
 וְחִישִׁינָן בְּלִי אֵינִי: שְׂאִינוּ קְבוּעֵ. לֹא רְמִיָּה
 הַחֵזֶק כּוֹלֵל הָאֵין: הָא וְהָא בְּשִׁשֹּׁם קְבוּעֵ
 גְּרִיסִי: בְּרַמְסָא. שְׁהוּא מְסַרְחִי – מוֹתֵר
 לְבִדּוֹק לְאוֹרוֹ. דְּלֹא אֲתִי לַהֲטוֹת: שְׂמֵשׁ
 שְׂאִינוּ קְבוּעֵ בְּרַמְסָא מֵאִי. כִּיּוֹן שְׂאִינוּ
 קְבוּעֵ אִינוּ מִשָּׂה אֲפִילוּ בְּחוֹל. וְלִקְרָא בְּשִׁבַּת
 מוֹתֵר: אוֹ דִּילְמָא בְּדַמְשָׁא הוּאֵל וְלֹא
 מֵאִיס – דִּכְרוֹ לַהֲטוֹת בְּחוֹל הוּאֵ: חֲלָקָה
 דְּמִתְרֵא: וְאִין מוֹרִין כּוֹן. שְׂלֵא וְזִלְזוֹ: קָם
 שְׂמַעִי. דִּרְיָמָה. דְּהוּא שְׂמֵשׁ שְׂאִינוּ קְבוּעֵ
 בְּבִית רַב אִסִּי: אֲמַרָה לִיה דְּבִיתָהּ. דְּרַב אִסִּי
 לְרַב אִסִּי: מֵר לֹא עֲבִיד כְּהִי! בְּרִיבֵיהּ. ר'
 יִרְמְיָה. דִּאֲמַר: חֲלָקָה וּמוֹרִין כּוֹן: רֵאשִׁי
 פִּרְשִׁיּוֹת. וּמִרְרִין בִּפְּנֵי, שְׁמַתוֹךְ שְׂרָאשׁ
 הַפִּרְשָׁה שְׁגוּרָה בִּפְּנֵי הוּא נֹכַח בְּכוּלָּה
 לְמַתָּר. וּמִסְמִיעַ אֶת שְׂבָעָה הַקּוֹרִין בְּנִקְוָה
 וּמְסַמִּיעָה בִּלְחָשׁ:

מותר. מתיבי: לא
אמר ר' ישמעאל בן אלישע: אני אקרא ולא אפה. פעם
ר' כמה גדולים דברי חכמים, שהיו אומרים לא יקרא לאור
הנפה וכתב על פנקסו: אני ישמעאל בן אלישע קריתי והפירתי
ק אביא חטאת שמנה. - א"ר אבא: שאני ר' ישמעאל בן
על דברי תורה כהדיוט. תני חזא: שמש בודק בוסות ועשרות
א יבדוק? - לא קשיא, פאן - בשמש קבוע, פאן - בשמש
מא: הא והא בשמש קבוע. ולא קשיא: הא - ברמשהא,
שמש שאינו קבוע ברמשהא מהו? אמר רב: הלכה ואין
אמר: הלכה ומורין בן. ר' ירמיה בר אבא איקלע לבי רב
לנתורא דשרגא אמרה ליה דביתיהו: ומר לא עבדי הכי!
ס"ל. "באמת אמרו תחזן כו". והאמר רישא 'רואה' מאי
שמואל: אבל מסדר הוא ראשי פרשיותיו. וכולה פרשה לא?
מתיבי

שבת דף יב עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום רביעי) קצט

מתרצת הגמרא: אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, לֹא קָשְׁיָא, כָּאֵן – במשנתנו, 60
שמשמע שנים יחד מותרים לקרוא לאור הנר, מדובר כשהם 61
קוראים בַּעֲנִין אֶחָד, שמתוך כך כל אחד שם לב למה שעושה 62
חבירו, ואם יבוא להטות, יזכירו ששבת היום ואסור, וְכָאֵן – 63
בברייתא, שאסרה אף לשנים יחד לקרוא, מדובר כשהם קוראים 64
בַּשָּׁנִי עֲנִינִים, דהיינו בשתי פרשיות, שכיון שכל אחד מעיין לעצמו 65
בפרשית שקרא בה, אינו מבחין במעשה חבירו, ואם יבוא להטות 66
לא ישים לבו לכך להזכירו שאסור. 67
הגמרא מגבילה הלכה זו: אָמַר רַב הוּנָא, וְכַמְדוּרָה – ואם היו 68
קוראים לאור מדורת אש גדולה, אֶפְּלִי אִם הֵם עֲשִׂיהָ בְּנֵי אֲדָם, 69
אָסוּר, כיון שיושבים רחוק זה מזה, וגם קצות העצים דולקים סמוך 70
להם, אין אחד רואה כשחבירו בא לחתות ולהעביר את האש. 71
הגמרא מבארת דין קריאה לאור הנר בשבת באדם חשוב: אָמַר 72
רַבָּא, אִם אֲדָם חָשׁוּב הוּא, מוֹתֵר לוֹ לְקַרְא לְאוּר הֵנָּה בִּשְׁמַנִּי 73
חֲשִׁיבוֹתוֹ אֵינוֹ רָגִיל גַּם בַּיְמֹת הַחֹל לַהֲטוֹת נֹר לְצוּרֶךָ עֵינָיו, 74
וממילא אין חשש שמא יטה את הנר בשבת. 75
הגמרא מקשה על רבא מברייתא: מִיִּתְרִי – הקשו בני הישיבה, 76
שנינו בברייתא, לֹא יִקְרָא לְאוּר הֵנָּה, מִחֲשַׁשׁ שְׂמָא יִפְּהָ. אָמַר רַבִּי 77
יִשְׁמַעְאֵל בֶּן אֱלִישֶׁעַ, אֲנִי אֶקְרָא לְאוּר הֵנָּה וְלֹא אִפְּהָ, וְעַתָּה אַחַת קָרָא 78
לְאוּר הֵנָּה בִּשְׁבַת וְכַמְדוּרָה – ורצה בטעות להפנות, וכשנזכר ונזכח 79
בטעותו אָמַר, בְּמָה גְדוּלָּה דְּרַבִּי חֲכָמִים, שְׁהָיוּ אוֹמְרִים לֹא יִקְרָא 80
לְאוּר הֵנָּה. רַבִּי נָתָן אָמַר, מַעֲשֵׂה רַבִּי יִשְׁמַעְאֵל בֶּן אֱלִישֶׁעַ הִידָה, 81
שלא רק שרצה להטות, אלא קָרָא אֶת הַנֵּר, וְכַמְדוּרָה 82
שעבר על איסור בשוגג כְּתֹב עַל פְּתָקָא, אֲנִי יִשְׁמַעְאֵל בֶּן אֱלִישֶׁעַ 83
קָרִיתִי וְהִטִּיתִי נֹר בַּשָּׁבֶת, וְלִכְשִׁיבָנָה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ בַּיּוֹם אֲבִיא הַמָּאֵת 84
שָׁמָּה, כִּדִּין מַחֲלֵל שַׁבַּת בְּשׁוּגָג (ויקרא ד כז-כח), ומבואר שאף שהיה 85
אדם חשוב, היה אסור לו לקרוא מחשש שמא יטה. מתרצת 86
הגמרא: אָמַר רַבִּי אֲבָא, שְׂאֵנִי – שונה לו – יִשְׁמַעְאֵל בֶּן אֱלִישֶׁעַ 87
משאר אנשים חשובים, הוֹאֵל וּמְשִׁים עֲצָמוֹ עַל דְּרַבִּי תוֹרָה בְּהַרְיוֹמָא, 88
שלא חשש על כבודו כשהוצרך לעשות דבר עבור לימוד התורה, 89
ולכן היה חשש שאם יחלש אור הנר, יתקנו בעצמו. 90
הגמרא מביאה שתי ברייתות הסותרות זו את זו בענין בדיקת 91
השמש לאור הנר בשבת: תֵּנִי חֲדָא – שנינו בברייתא אחת, שֶׁשֶּׁשׁ 92
המשמש בסעודה, בּוֹדֵק בּוֹסוֹת וְקַעֲרוֹת לְאוּר הֵנָּה לְרִאוֹת אִם נִקְיִים 93
הם. וְתֵנִי אֵידָךְ – בברייתא אחרת, שהשמש לא יבדוק כוסות 94
וקערות לאור הנר. מתרצת הגמרא: לֹא קָשְׁיָא סְתִירַת הַבְּרִייתוֹת, 95
כָּאֵן – בברייתא שאסרה לשמש לבדוק כוסות וקערות לאור הנר, 96
מדובר בַּשָּׁשֶׁשׁ קְבוּעַ, שאימת רבו מוטלת עליו, שגם יגער בו או 97
יסלקנו מעבודתו אם ימצא בכוס או בקערה דבר לכלוך, ולכן 98
מדקדק לבדוק בעיון, ויש חשש שמא יטה, וְכָאֵן – בברייתא 99
שהתירה לשמש לבדוק, מדובר בַּשָּׁשֶׁשׁ שְׂאֵנִי קְבוּעַ, שאין אימת 100
רבו מוטלת עליו כל כך, ולכן אינו מדקדק לעיין היטב בבדיקתו, 101
ואין חשש שיבוא להטות. 102
הגמרא מתרצת תירוץ נוסף: וְאִי בְּעֵית אֵימָא – ואם תרצה תוכל 103
ליישב זאת כך, הָא וְהָא – בשתי הברייתות מדובר בַּשָּׁשֶׁשׁ קְבוּעַ, 104
וְלֹא קָשְׁיָא סְתִירַת הַבְּרִייתוֹת, הָא – בברייתא שאסרה לשמש 105
לבדוק, מדובר בַּדְּמִשְׁחָא – בנר של שמן, שכיון שרבו מקפיד עליו 106
יש חשש שמא יטה, וְהָא – ובברייתא שהתירה, מדובר בַּדְּנִפְסָא – 107
בנר של נפט שריחו רע, שכיון שמסריח יותר כשמטה אותו, לא 108
יבוא להטות. 109
הגמרא מסתפקת לפי תירוץ זה: אֲרִיבָנָא לָהּ – נסתפקו בני 110
הישיבה, שֶׁשֶּׁשׁ שְׂאֵנִי קְבוּעַ, שאין אימת רבו עליו, בַּדְּמִשְׁחָא – בנר 111
של שמן, שאינו מסריח, מִהוּ – מה דינו, האם כיון שאינו קבוע אף 112
בחול אינו רגיל להטות, ומותר לו לבדוק בשבת, או שמא בנר של 113
שמן כיון שאינו מאוס רגיל להטותו בחול, ואסור לו לבדוק בשבת 114
שמא יטה. 115
הגמרא מבארת את ההלכה באופן זה: אָמַר רַב, הֵהָלָכָה הִיא 116
שמוותר לשמש שאינו קבוע לבדוק לאור נר של שמן, וְאֵין מוֹדִין 117
בְּנֵי לְרִבִּים, כדי שלא יזלזלו באיסורי שבת. וְרַב רִמְיָה בְּרִי אֲבָא אָמַר, 118

רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, יֹאמַר לְחֹלָה, הַמָּקוֹם יִרְחַם עָלֶיךָ וְעַל חוּלֵי יִשְׂרָאֵל. 1
רַבִּי יוֹסִי אָמַר, יֹאמַר לְחֹלָה, הַמָּקוֹם יִרְחַם עָלֶיךָ בְּתוֹךְ שָׂרָא חוּלֵי 2
יִשְׂרָאֵל, שמתוך שכוללו עם החולים האחרים, תפילתו על חולה 3
זה נשמעת בזכות הרבים. 4
ומספרת הברייתא: שְׂבִינָא אִישׁ יְרוּשָׁלַם – אדם גדול היה בירושלים 5
ושמו 'שבנא', בְּכַנְסָתוֹ לְבַקֵּר אֶת הַחֹלָה בִּשְׁבַת הִיא אָמַר שְׁלֹמֹה, 6
וּבְרִיצָאָתוֹ הִיא אָמַר, שָׁבַת הִיא מְלֻעָק וְרַפּוּחָה קְרוּבָה לָבָא, וְרַחֲמֵיו 7
שֶׁל הַקֹּבֶה מְרֻבֵּין, וְשָׁבַתוֹ – ונחתו ביום שבתכם בְּשָׁלֹם, שלא יהיו 8
צרה ויגון ביום מנוחתכם. 9
הגמרא מביאה מאמר כשיטת אחד מן התנאים שבברייתא: כָּמָאן 10
אוֹלָא הָא – כשיטת מי הולך מה דָּאָמַר רַבִּי חֲנִינָא, מִי שֵׁשׁ לוֹ חוּלָה 11
בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ, צָרִיךְ שֶׁיַּעֲרֹבֵנוּ – שיערב שמו של החולה בתפילה 12
לרפואתו בְּתוֹךְ שָׂרָא חוּלֵי יִשְׂרָאֵל. כָּמָאן – כשיטת מי, בְּרַבִּי יוֹסִי 13
שאמר שצריך להתפלל על החולה 'המקום ירחם עליך בתוך חולי 14
ישראל'. 15
הגמרא מביאה מאמר נוסף של רבי חנינא בענין ניהום אבלים 16
וביקור חולים בשבת: וְאָמַר רַבִּי חֲנִינָא, בְּקוֹשֵׁי הַתִּירוֹ חֲכָמִים לָנֶחֱם 17
אֲבָלִים וְלִבְרֵךְ חוּלִים בַּשָּׁבֶת, כיון שעלול המנחם או המבקר 18
להצטער בשבת. 19
הגמרא מביאה הנהגה בענין ביקור חולים: אָמַר רַבָּה בְּרַב בַּר הִנָּה, 20
בִּי תוֹה אוֹלֵינָּה בְּתֵרִיָּה – כשהיינו הולכים אחרי דְּרַבִּי אֶלְעָזָר לְשִׁיּוּלֵי 21
בְּתֵרִיָּה – לשאול בשלום חולה בימות החול, וְיִמְנִין – פעמים 22
שֶׁאִמְרָם בַּלְשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ, הַמָּקוֹם יִפְקֹדֶךָ לְשָׁלֹם, וְיִמְנִין אָמַר (ליה) – 23
ופעמים שאמר בארמית, רַחֲמָנָא יְרַבְרִיךְ לְשָׁלֹם – המקום יזכור 24
אותך לשלום. 25
מקשה הגמרא: הִכִּי עָבִיד הָכִי – כיצד עשה כך לברכו בארמית, 26
וְהָאָמַר רַב יְהוּדָה, לְעוֹלָם אֵל יִשְׂאֵל וְיִבְרַשׁ אָדָם צָרִיכֵי מַלְפָּנֵי 27
הַמָּקוֹם בַּלְשׁוֹן אֲרָמִי. וְאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, בֵּל הַשּׁוֹאֵל צָרִיכֵי בַלְשׁוֹן 28
אֲרָמִי, אֵין מְלָאכִי הַשָּׂרָת נִזְקָקִין לוֹ לַחֲכִנֵּס תְּפִילָתוֹ לַמַּחֲזִית 29
הַקֹּבֶה, מִשּׁוֹם שְׂאֵין מְלָאכִי הַשָּׂרָת מְבָרִין – מבינים בַּלְשׁוֹן אֲרָמִי. 30
מתרצת הגמרא: שְׂאֵנִי – שונה הדבר אצל החולה, כיון דְּשִׁבְכִינָה 31
עָמֹה, ואין המתפלל צריך שיוזקקו לו מלאכי השרת להכניס 32
תפילתו למחיצת הקב"ה. וכפי דָּאָמַר רַב עֲזַרְיָה אָמַר רַב, מִנֵּין שֶׁשִּׁבְכִינָה 33
סוּעֵד – סומך אֶת הַחֹלָה שְׁכּוּחוֹ חֲלֵשׁ, שְׂנַאֲמֵר (תהלים מא ד) 'ה' 34
יִפְעֲלֵנוּ עַל עֲרֵשׁ דָּוִד', כלומר, הנופל למשכב, ה' יסעדנו בהיותו 35
במיטת חליו. 36
הגמרא מביאה ברייתא לראיה לדברי רב: תֵּנִי אֲנִי הָכִי – שנינו 37
כך גם בברייתא, הַכֵּנֶס לְבִקֵּר אֶת הַחֹלָה, לֹא יֵשֵׁב לֹא עַל גְּבִי מִטָּה 38
וְלֹא עַל גְּבִי בִּסְמָא, אֵלֹא מְהֻעָמָה בְּטִלְתּוֹ מֵאִמַּת הַשְּׂכִינָה, כֹּאדָם 39
היושב באימה ואינו פונה לצדדים, וְיוֹשֵׁב לְפָנָיו בְּכַנְיָה וּבִירָאֵת 40
שָׁמַיִם, מִפְּנֵי שֶׁשִּׁבְכִינָה נִמְצָאֵת לְמַעְלָה מִרְאֲשׁוֹתָיו – מראשו שֶׁל 41
הַחֹלָה, שְׂנַאֲמֵר 'ה' יִפְעֲלֵנוּ עַל עֲרֵשׁ דָּוִד'. 42
הגמרא מביאה דרשה נוספת מפסוק זה: וְאָמַר רַבָּא אָמַר רַבִּין, מִנֵּין 43
שֶׁהִקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא וְנִמְפָּרֵס אֶת הַחֹלָה שְׂאֵינוֹ יָכוֹל לֵאכּוֹל בַּחֲלָיו, 44
שְׂנַאֲמֵר 'ה' יִפְעֲלֵנוּ עַל עֲרֵשׁ דָּוִד', ויסעדנו היינו מלשון מוֹזֵן 45
וסעודה. 46
שנינו במשנה: וְלֹא יִקְרָא לְאוּר הֵנָּה. 47
הגמרא מביאה חידוש בהלכה זו: אָמַר רַבָּה, הִלְכָה זו נאמרה לא 48
רק כשהנר נמוך ומצוי שיבוא להטותו, אלא אֶפְּלִי אִם הֵנָּה מוֹנֵחַ 49
בְּגוֹבַת מִמֶּנּוּ שְׁתֵּי קוּמוֹת גּוּבָה אָדָם, וְאֶפְּלִי אִם הֵנָּה מוֹנֵחַ גּוּבָה מִמֶּנּוּ 50
כְּמֹדֵת שְׁתֵּי מִרְבָּעוֹת – מטות שמנהיגים בהם את הבקר, וְאֶפְּלִי אִם 51
הֵנָּה מוֹנֵחַ גּוּבָה עֲשִׂיהָ בְּתֵיבָם זֶה עַל גֵּב זֶה, שאין חשש שיבוא 52
להטות, מכל מקום לא יקרא לאור, שלא חילקו חכמים בגזירתם. 53
הגמרא מדייקת הלכה ממה שנאמר במשנה 'ולא יקרא' בלשון 54
יחיד: מלשון המשנה משמע, הֵךְ הוּא דֹלָא לִיקְרֵי – שדווקא לאדם 55
אחד כשהוא לבדו אסור לקרוא לאור הנר בשבת, מחשש שמא 56
יטה, הָא תְּרֵי שְׂפִיר דְּמִי – אך לשנים יחד מותר לקרוא לאור הנר 57
בשבת, שאם יבוא אחד מהם להטות יזכירו חבירו. מקשה הגמרא: 58
וְהֵתֵנָּה בְּרִייתָא, לֹא יִקְרָא אֶחָד וְלֹא יִקְרָאוּ שְׁנַיִם לְאוּר הֵנָּה. 59

מיתבי, שנינו בברייתא, רבן שמעון בן גמליאל אומר, התינוקות של בית רבן – הילדים הלומדים בבית רבם, היו מסדרין את פרישיותיהן בליל שבת, וקורין לאור הנר, ומשמע שמוותרים לקרוא את כל הפרשה לאור הנר, ולא רק את ראש הפרשה.

מתרצת הגמרא: אי בעית אימא – אם תרצה אמור לפרש את הברייתא, שאין הכוונה שהיו מסדרים את כל הפרשה, אלא רק ראשי פרישיותיה, וכדברי רבה בר שמואל. ואי בעית אימא – ואם תרצה אמור לפרש את הברייתא, שבאמת סדרו את כל הפרשה, ושאינו שונה הדבר בתינוקות של בית רבן, הואיל ואימת רבן עליהן, ואף בחול אינם פושטים ידם לשום דבר שלא על פי רבם, לא אתי לאצלוי – לא יבואו להטות את הנר, ולכן מותר להם לקרוא לאורו.

שנינו במשנה: פיוצא בו לא יאכל הוב עם הזבה מפני הרגל עבירה. הגמרא מביאה ברייתא המדייקת מדברי המשנה את גודל הטהרה שנהגה בישראל: תניא בברייתא, רבי שמעון בן אלעזר אומר, בוא שנהגה עד תימן פרוצה – וגרסה אחרת בירושלמי, שלא שנינו במשנה לא יאכל הפחול עם המטמא מפני הרגל עבירה, כיון שלא הוצרכו לגזור על כך, שכן אף את החולין אכלו בטהרה, ומעצמם לא היו אוכלים עם נשותיהם בימי טומאתן, שלא יטמאו את מאכליהם, אלא שנינו רק לא יאכל הוב עם הבה מפני הרגל עבירה, שכשהוא טמא אינו נמנע מעצמו מלאכול עמה, ורק באופן זה הוצרכו לגזור.

הגמרא מביאה את המשך הברייתא: פיוצא בו גזרו חכמים, שלא יאכל זב פרוש – האוכל חולין בטהרה עם זב עם הארץ, שפא בכך ידעילנו אצל – היא הוב הפרוש גיל אצל עם הארץ.

הגמרא מבארת מהו חשש זה. מקשה הגמרא: וכן מרגילו אצל מאי הוי – מה בכך שמרגילו אצלו, איזה מכשול עלול להיות מכך. מתרצת הגמרא: אלא אימא – אמור בברייתא, שהחשש הוא שפא יאכלינו דברים טמאין. מקשה הגמרא: אטו זב פרוש לאו דברים טמאין אכל – וכי זב פרוש אינו אוכל דברים טמאים, הרי כל מה שנוגע בו נטמא. לכן מתרצת הגמרא: אמר אביי, צריך לומר שטעם האיסור לאכול עם זה הארץ, משום פירוש שפא יאכלינו דברים שאינן מתקנין לאכול עם זה הארץ, ושיטתו של הפרשן מהם מעשרות. שיטה אחרת בביאור החשש שבברייתא: ודא אמר, אין לגזור שמא יאכלינו עם הארץ דברים שאינם מתקנים, כיון שרוב עמי הארץ מעשרין הן, וחכמים הם שגזרו שלא לאכול מהם בלא לעשר, וכיון שהיא גזירה מדרבנן, אין גזורים גזירה לגזירה. אלא החשש הוא, שפא יהא הפרוש גיל אצל, ויאכלינו דברים טמאין אף בימי מדרגתו של הפרוש.

הגמרא מביאה ספק בדין הרחקת נדה מבעלה: איבעיא להו – נסתפקו בני הישיבה, נדה מהו שתישן – האם מותר לה לישון עם בעלה במטה אחת, כשהיא בנגדה והוא בנגדו, האם יש בזה חשש שמא יבואו לידי עבירה, או שמא אין חשש באופן זה, כיון שיש היכר שלבושים בבגדיהם המזכירים להם את האיסור.

הגמרא רוצה לפשוט את הספק: אמר רב יוסף, תא שמע ראיא לפשוט את הספק, ששנינו במשנה (חולין קד), העוף עולה – מותר להניחו עם הנביה – בסמוך לגבינה על השלחן שואכל עליו, ואינו נאכל יחד עם גבינה, שגזרו חכמים שמא יבוא לאכול עמה בשר בדומה ואסור מן התורה, דברי בית שמאי. בית הלל אומרים, בשר עוף לא עולה עם גבינה על השולחן, ולא נאכל עמה. ומבואר שלבית הלל גזרו שלא להעלותם יחד על השולחן, שמא יבוא לאוכלם יחד. ואף כאן יש לאסור לנדה ובעלה לשכב במיטה אחת, שמא יבואו לידי עבירה.

הגמרא דוחה ראיא זו: שאני תהם – שונה הדבר שם בהעלאת עוף עם גבינה על השולחן, משום דליכא – ואין שאלון דיעות של שני בני אדם שזיכרו זה לזה להזהר מהאיסור, אך לענין שכיבת נדה ובעלה במיטה, הרי יש דעות של שני בני אדם, ואם אחד מהם ירצה בשגגה לעבור עבירה, השני יזכיר לו. ומביאה הגמרא ראיא לדחייה זו: תני מסכתא דהיא דאבא דיעות שאני – כך גם

מסתבר לומר, ששונה הדבר במקום שיש שתי דעות, כיון דתתני סיפא – ששנינו בהמשך המשנה (שם קד), רבן שמעון בן גמליאל אומר, שני אכסניים – אורחים השוהים באכסניה אחת, האוכלין על שלחן אחד, זה אוכל בשר וזה אוכל גבינה, ואין חוששין שמא יאכלו זה את זה, ומבואר שבשיש דעות אין חוששים למכשול. הגמרא דוחה את הראיה, ומוכיחה להדיק: ולאו אתמר עלה – וכי לא נאמר בבית המדרש על משנה זו, אמר רב חנין בר אמי אמר שמואל, לא שנו ששני אורחים מותרים לאכול בשר וגבינה על שולחן אחד, אלא בשאין מביירין זה את זה, ואין חשש שמא אחד יטול מן השני ויאכל, אבל שני אורחים המביירין זה את זה, אסורים לאכול בשר וגבינה על שולחן אחד, והני נמי – וגם אלו, נדה ובעלה, מביירין זה את זה ניהו – הם, ויש חשש שיכשלו.

הגמרא דוחה את הראיה לאסור: תני תשמיא – וכי כך נראה בעיניך עתה, שיש להשוות נדה ובעלה לאורחים המכירים זה את זה, והרי תהם – שם באורחים אמנם שתי דיעות איכא – איך שנינו באופן אכילתם ליכא – אין, שהרי אוכלים בדרך אכילה רגילה, ולכן כיון שהם מכירים זה את זה יש לחשוש שמא יאכלו זה את זה, אבל תהם – כאן נדה עם בעלה, איכא דיעות ואיכא גם שנינו, שהרי דרכם היא לשכב בקירוב בשר, והם שוכבים בבגדיהם, ומחמת השינוי יזכרו שלא להכשל.

הגמרא מביאה את הראיה מהמשנה בלשון אחר: איכא דאמרי – יש אומרים, שרב יוסף הביא את הראיה באופן זה, תא שמע, ששנינו במשנה, רבן שמעון בן גמליאל אומר, שני אכסניים אוכלין על שלחן אחד, זה אוכל בשר וזה אוכל גבינה, ואתמר עלה – וגאמר בבית המדרש על משנה זו, אמר רב חנין בר אמי אמר שמואל, לא שנו שמוותרים לאכול זה עם זה, אלא שאין מביירין זה את זה, אבל אם הם מביירין זה את זה, אסור. והני נמי – וגם נדה ובעלה, מביירין זה את זה ניהו – הם, ויש לאסור להם לשכב בבגדיהם. דוחה הגמרא: תהם – שם באורחים המכירים זה את זה, אמנם דיעות איכא, אך שנינו באופן אכילתם ליכא – אין, אלא תהם נדה עם בעלה, איכא דיעות ואיכא גם שנינו, ששוכבים בבגדיהם, ולכן אין חשש שיכשלו.

הגמרא מביאה ראיא ממשנתנו שאף כשיש דעות אסור: תא שמע, שנינו במשנה, לא יאכל הוב עם הזבה, משום הרגל עבירה, ומבואר שאסור אף כשיש דעות. דוחה הגמרא: תהם נמי – אף כאן באכילת זב עם זבה יש לדחות שאין ראיא לנדה ובעלה השוכבים בבגדיהם, שאמנם דיעות איכא, אך שנינו ליכא, כיון שאוכלים בדרך אכילה, ולכן אסור.

הגמרא מביאה ברייתא מפורשת שלמדו איסור בזה מפסוק: תא שמע, ששנינו בברייתא, נאמר על איש צדיק (יחזקאל יח ה), אל תהיה לא אכל ועניו לא נשא אל גלגל בית ישראל ואת אשת רעהו לא טמא ואל אשה נדה לא יקרב, מן הפסוק את איסור אשה נדה לאיסור אשת רעהו, מה אשת רעהו אף אם הם שוכבים הוא בנגדו והיא בנגדה אסור, שהרי אף להתייחד בחדר אחד אסור מן התורה, כך אף אשתו נדה, אף אם הם שוכבים הוא בנגדו והיא בנגדה, אסור. מסיקה הגמרא: אכן שמע מינה – מוכח מן הברייתא שאסור לישון עם אשתו נדה, אף אם הוא בבגדו והיא בבגדה.

הגמרא מביאה שדך זה במחלוקת: ופליגא – ורב יוסף שפשוט מדרשה לאסור, חלק בכך על דבריו דרבי פדת, דאמר רבי פדת, לא אסרה תורה קירבה לעריות אלא קרבה של גלוי עריות – תשמיש בלבד, שפאמר (יחזקאל יח ה), איש איש אל כל שאר בשרו לא תקרב לגלות ערוה, ומפורש שלא אסרה התורה קירבה אלא אם היא לגלות ערוה, אך שאר הקירובות ואף קירוב בשר, אסורות רק מדרבנן, וכשהוא בבגדו והיא בבגדה אף מדרבנן לא גזרו.

הגמרא מביאה מנהגו של עולא בזה: עולא כי הוי אתי מבי רב – כשהיה מגיע מבית המדרש, הוה מנשק להו לאחיותיה אפי תדייה – היה מנשק לאחיותיו על בית החזה שלהם, ואמרי לה – ויש אומרים, שהיה מנשק להם אפי תדייה – על זרועותיהם.

הגמרא מביאה שעולא עצמו אמר שלא כמנהגו: ופליגא דידיה

שבת. פרק ראשון – יציאות השבת דף יג עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזלץ)"
רש"י תוספות

וַאֲמַת רַבֵּן עֲלִיָּהוּ. אֵין פּוֹשְׁטִין יָד לְשׁוֹם דְּבָר, וְאַפִּי בְּחוּל, אֲלֵא עַל פִּי רַבֵּן: פְּרָצָה.
גְּבֵרָה, כְּמוֹ "וּפְרָצָת יָמָה וְקִדְמָה" (בְּרַאשִׁית כח): שְׁלֹא שְׁנִינוּ לֹא יֵאָכֵל כְּחוֹר עִם
הַטְּמֵאָה. מִפְּנֵי הַקֶּרֶן, לִפִּי שְׁלֹא הוֹצֵרְנוּ לָכֶּה, שְׂבוּלֵן אוֹכְלִין חוֹלִינָהוּ בְּטֶהֱרָה הָיָה.
וְלֹא הָיָה אוֹכְלִין עִם נְשׁוּתֵיהֶן טְמֵאוֹת: אִמּוֹ זָב פְּרוֹשׁ לֹא דְבָרִים טְמֵאִים קָאֵכִיל.

מִיתִיבִי הַתִּינוּקוֹת שֶׁל בֵּית רַבֵּן מִסְדְּרִין פְּרִשְׁיֵיהֶן כו' – אָמַר הֲרִים: לִפִּי
הַקּוֹנְטֵרֵס שֶׁפִּי בְּמִתְנֵי חָחוֹן רוֹאֵה הֵיכַן הַתִּינוּקוֹת קוֹרִין לֵאמֹר הֵנּוּ הָא דְלֹא
פִּרִיךְ לִיה מִמִּתְנֵי מִשׁוֹם דְּאִיבֹא לְמִימֵר דְּקוֹרִין בְּאִסּוּר וְאֵין מוֹחִין בִּידֵם, אֲבָל הֵבֵא דִקְתָּי
מִסְדְּרִין" מִשְׁמַע שְׁמִתְרִין לַעֲשׂוֹת כּו':

רַבָּא אָמַר רַב עִם הָאֲרֵץ מַעֲשִׂין הֵן –
וְאָתָּה: דְּאִמְרֵי בִּפְרָק בְּתָרָא דְסוּטָה (דף
מת). שִׁיתֵּן כּוֹן גְּדוֹל גּוֹר עַל הַדְּמָא, לִפִּי
שֶׁשֶׁלַח בְּכָל גְּבוּל יִשְׂרָאֵל וְרֹאֵה שְׁלֹא הָיָה
מִפְּרִישֵׁין אֲלֵא תְרוּמָה גְּדוּלָּה בְּלִבּוֹ וְיִלֵּל דְּהִיךְ
שְׁלֹא הָיָה מִפְּרִישֵׁין כּוֹלֵם אֲלֵא תְרוּמָה גְּדוּלָּה,
אֲבָל רַבֵּן הָיָה מַעֲשִׂים. וְהָא דְחָשׁוּ הֵבֵא טַפִּי
לְמִיעוּט בְּמִקּוֹם אַחֵר – מִשׁוֹם הָדוּרִיא מִיעוּט
דְּשִׁבְתָּ טוֹבָא. וְהָיָה דְרַבָּה בְּנִשְׁלֵם, מָה שֶׁקָּשָׁה
דְּאִבִּי אֲדַבְּבִי וְדְרַבָּא אֲדַרְבָּא – מְפֹרָשׁ בַּפ"ב
דְּכִתּוּבָת, (דף כד. ו)ש) גְּבִי חִישִׁין לְגוּמְלִים:
מָה אֶשֶׁת רַעְהוּ הוּא בְּבִגְדוֹ וְהָיָה בְּבִגְדָה
אִסּוּר – וְהָתֵם סִבְרָא הוּא לֹאסוּר, לִפִּי שִׁצִּיר
תּוֹקְפוֹ וּמִתְגַּבֵּר עֲלֵיו בִּיחֹד. וְרִשִּׁי פ"י: אִפִּילוּ
בִּיחֹד גְּבִי אִסּוּר מְדַאֲרִיתָא. וְאֵין נִרְאָה,
דְּמַשְׁמַע דְּרַבָּה לֹאסוּר יְחִיד בְּגָדָה. תִּמְנָה: יְחִיד
דְּאִסּוּר מִן הַתּוֹרָה לֹא יִלְפִי מֵאִשֶׁת אִישׁ וְשִׁיר
בְּגָדָה כְּדִכְתִּיב "סוּגָה בְּשׁוֹשְׁנִים" (סְנַה"ד פ"ד לו.),
וְהוּא בְּבִגְדוֹ וְהָיָה בְּבִגְדָה דְלֹא הָיָה אִפִּי בְּאִשֶׁת
אִישׁ אֲלֵא מִדְּרַבָּן, אִסּוּר בְּגָדָה מִהִקְשָׁא. טַפִּי
הוּא לֵן לְמִסֵּר יְחִיד מִהִקְשָׁא, וְלִמְשִׁירֵי הוּא
בְּבִגְדוֹ וְהָיָה בְּבִגְדָה בְּלֹא יְחִיד, כְּכֹן שֶׁפִּתַּח פִּתּוּחַ
לְרַח"ד מִסּוּגָה בְּשׁוֹשְׁנִים" וּפְלִיגָא ד'ר' פֶּדֶת
ד'א"ר פֶּדֶת לֹא אִסְרָה תּוֹרָה אֲלֵא כו' – תִּמְנָה
מִנָּה לִיה דְּפִלְגִי, דִּלְמָא מִדְּרַבָּן אִסּוּר אִפִּי הוּא
בְּבִגְדוֹ וְרִשִּׁי דְּפִרִישׁ בָּאן בִּין דְּמִדְּאֲרִיתָא לֹא
אִסּוּר אֲלֵא תַשְׁמִישׁ מִמֶּשׁ – מִדְּרַבָּן לֹא אִסּוּר
אֲלֵא קִירּוֹב בְּשִׁיר, לֹא נִהְיָא. דְּמִסְתַּמָּן לֹא
פְּלִיגִי אֲמַתְנִי, דְּלֹא יֵאָכֵל חוּב עִם הַחֹבֶה. וְעוֹד
וְכִי לִית לִיה דְּאִשֶׁת רַעְהוּ הוּא בְּבִגְדוֹ וְהָיָה
בְּבִגְדָה אִסּוּר וּמִפְּרִישׁ ר"ת: דְּפִלְגִיג ד'ר' פֶּדֶת,
דִּכִּין דְּלֹא אִסְרָה תּוֹרָה אֲלֵא קִרְיָבָה שֶׁל גִּלּוּי
עֲרִוּת בְּלִבֵּד – א"כ אֵין לֵנו לֹאסוּר וְלִגְלוּר אֲלֵא
כַּעֲן שֶׁאִסּוּר הַכְּתוּב, דְּהִינּוּ דִיעוּת בְּלֹא שִׁנּוּי,
כְּכֹן דֵּל יֵאָכֵל חוּב עִם חוּבָה, אֲבָל הוּא בְּבִגְדוֹ
וְהָיָה בְּבִגְדָה, דְּאִיבֹא דִיעוּת וְשִׁנּוּי – לֹא יִסְבֵּר
ר' פֶּדֶת, דְּאִפִּי בְּאִשֶׁת אִישׁ הוּא בְּבִגְדוֹ וְהָיָה
בְּבִגְדָה – שִׁיר, ור"י פ"י: וּפְלִיגָא ד'ר' פֶּדֶת – בִּין
דְּאִית לִיה דְּלֹא שִׁיךְ לִשׁוֹן קִרְיָבָה אֲלֵא בְּגִלּוּי
עֲרִוּת מִמֶּשׁ, וְא"כ "וְאֵל אִשֶׁת גִּדָּה לֹא יִקְרָב" –
הִינוּ תַשְׁמִישׁ מִמֶּשׁ, שׁוּב אֵין לְלַמּוֹד בְּהִיקֵשׁ
מֵאִשֶׁת אִישׁ לֹאסוּר הוּא בְּבִגְדוֹ כו' לִאֲפּוֹקִי לִשׁוֹן
קִרְיָבָה מִמִּשְׁמַעוּתוֹ. דְּרוּחָק הוּא, דְּהָא "אִשֶׁת
רַעְהוּ לֹא טְמֵא" מִשְׁמַע תַשְׁמִישׁ מִמֶּשׁ, וְאַפִּילוּ
הֵכִי אִסְרִי הוּא בְּבִגְדוֹ וְהָיָה בְּבִגְדָה: וּפְלִיגָא
דִּידִיהָ אֲדִידִיהָ – וְהוּא הִיָּה יוֹדַע בַּעֲצֻמוֹ שְׁלֹא
יִבֵּא לִידִי הַרְהוּר, שְׂצִדִּיק גְּמוּר הִיָּה. כְּדִאֲמַרְיָן
בִּפְרָק ב' דְּכִתּוּבָתוֹ (דף ז). דְּרַב אֲדָר ב' רַבֵּא
מִרְכִּיב לֵה אֲבִתְפִּיהָ מִרְקֵד – א"ל רַבֵּן: אֲנִי מִדּוֹ
לְמַעֲבֵד הֵכִי? א"ל: אִי דְמֵאִי לִכּוֹן כִּי כְּשׁוּרָא –
לְחִי, וְאִי לֹא – לֹא, וְהִסְפֵּר לֹא חֵשׁ לְפִרֵשׁ
וְלִהְיָאֲרִיךְ בָּאן לְמָה הִיָּה עֲשִׂישׁ:
בִּימָה

מִיתִיבִי, רִשְׁב"ג אָמַר: הַתִּינוּקוֹת שֶׁל בֵּית רַבֵּן הָיוּ
מִסְדְּרִין פְּרִשְׁיָהּ וְקוֹרִין לֵאמֹר הֵנּוּ! – אִי בְּעִית אִימָא
רִאשִׁי פְּרִשְׁיֹתָיו, וְאִי בְּעִית אִימָא – שְׁאֵנִי תִינוּקוֹת,
הוֹאִיל וְאִמּוֹת רַבֵּן עֲלֵיהֶן לֹא אֶתִּי לְאַצְלוּנִי. "כִּי־יֵצֵא
בּוֹ לֹא יֵאָכֵל הֶזֶב". תִּנְיָא, ר"ש בן אֶלְעָזָר אָמַר: בּוֹא
וְרֹאֵה עַד הֵיכָן פְּרָצָה טְהֵרָה בְּיִשְׂרָאֵל, שְׁלֹא שְׁנִינוּ:
"לֹא יֵאָכֵל הַתְּחוֹר עִם הַטְּמֵאָה" אֲלֵא: לֹא יֵאָכֵל הֶזֶב
עִם הַזֶּבֶה מִפְּנֵי הַרְגֵּל עֲבִירָה. כִּי־יֵצֵא בּוֹ, לֹא יֵאָכֵל זָב
פְּרוֹשׁ עִם זָב עִם הָאֲרֵץ שְׁמָא יִרְגִּילוּ אֶצְלוֹ. וְכִי מִרְגִּילוּ
אֶצְלוֹ מָאִי הָיָה?! – אֲלֵא אִימָא: שְׁמָא יֵאָכְלוּ דְבָרִים
טְמֵאִין. אִמּוֹ זָב פְּרוֹשׁ לֹא דְבָרִים טְמֵאִין אֵכִיל?! –
אָמַר אֲבִי: גְּזִירָה שְׁמָא יֵאָכְלוּ דְבָרִים שְׁאֵינָן מִתּוֹקְנִין.
וְרַבָּא אָמַר: רוֹב עַמֵּי הָאֲרֵץ מַעֲשִׂין הֵן, אֲלֵא: שְׁמָא
יְהֵא רִגִּיל אֶצְלוֹ, וְיֵאָכְלוּ דְבָרִים טְמֵאִין בִּימֵי טְהֵרָתוֹ.
אִיבְעִיא לְהוּ: נְדָה, מָהוּ שְׁתִּישֵׁן עִם בְּעֻלָּה הִיא בְּבִגְדָה
וְהוּא בְּבִגְדוֹ? – אָמַר רַב יוֹסֵף, ת"ש: הָעוֹף עוֹלָה עִם
הַגְּבִינָה עַל הַשְּׁלֶחָן וְאִינוּ נֵאָכֵל, דְּבָרִי ב"ש. כ"ה אָמַר:
לֹא עוֹלָה וְלֹא נֵאָכֵל. – שְׁאֵנִי הָתֵם דְּלִיבָא דִיעוּת. ה"נ
מִסְתַּבְּרָא, דְּהִיבֹא דְּאִיבֹא דִיעוּת שְׁאֵנִי, דְּקִתְּנִי סִיפָא,
רִשְׁב"ג אָמַר: שְׁנֵי אַכְסֵינִים אוֹכְלִין עַל שְׁלֶחָן אַחֵר, וְהוּא
אוֹכֵל בְּשִׁיר וְהוּא אוֹכֵל גְּבִינָה – וְאֵין חוֹשְׁשִׁין. – וְלֹא
אֲתַמַּר עוֹלָה, אָמַר רַב חֲנִין בַּר אֲמִי אָמַר שְׁמוּאֵל: לֹא
שְׁנֵי אֲלֵא שְׁאֵין מִפִּירִין וְהוּא אֵת, אֲבָל מִפִּירִין וְהוּא אֵת
וְהוּא – אֲסוּרִים. וְה"נ – מִפִּירִין וְהוּא אֵת וְהוּא נִינְהוּ – הֵכִי
הִשְׁתַּאֲ! הָתֵם – דִּיעוּת אִיבָא, שְׁנִינוּ לִיבָא. הֵכָא –
אִיבָא דִיעוּת, וְאִיבָא שְׁנִינוּ. אִיבָא דְּאִמְרִי: ת"ש, רִשְׁב"ג
אָמַר: שְׁנֵי אַכְסֵינִים אוֹכְלִין עַל שְׁלֶחָן אַחֵר, וְהוּא גְּבִינָה. וְאֲתַמַּר עוֹלָה, אָמַר רַב חֲנִין
בַּר אֲמִי אָמַר שְׁמוּאֵל: לֹא שְׁנֵי אֲלֵא שְׁאֵין מִפִּירִין וְהוּא אֵת, אֲבָל מִפִּירִין וְהוּא אֵת וְהוּא –
אֲסוּר. וְהֵנִי גְּבִי – מִפִּירִין וְהוּא אֵת וְהוּא נִינְהוּ. – הָתֵם – דִּיעוּת אִיבָא, שְׁנִינוּ לִיבָא, הֵכָא –
אִיבָא דִיעוּת וְאִיבָא שְׁנִינוּ. ת"ש: לֹא יֵאָכֵל הֶזֶב עִם הַזֶּבֶה מִשׁוֹם הַרְגֵּל עֲבִירָה. – ה"נ: דִּיעוּת
– אִיבָא, שְׁנִינוּ לִיבָא. – ת"ש: "אֵל הַהָרִים לֹא אֲכָל וְעֵינָיו לֹא נִשְׂא אֵל גְּלוּלֵי בֵּית יִשְׂרָאֵל
וְאֵת אִשֶׁת רַעְהוּ לֹא טְמֵא וְאֵל אִשֶׁת גִּדָּה לֹא יִקְרָב", מִקִּישׁ אִשֶׁת גִּדָּה לְאִשֶׁת רַעְהוּ. מָה
אִשֶׁת רַעְהוּ – הוּא בְּבִגְדוֹ וְהָיָה בְּבִגְדָה אֲסוּר, אִם אִשְׁתּוֹ גִּדָּה – הוּא בְּבִגְדוֹ וְהָיָה בְּבִגְדָה
אֲסוּר. ש"מ. וּפְלִיגָא ד'ר' פֶּדֶת, דְּאָמַר ר' פֶּדֶת: לֹא אֲסִרָה תּוֹרָה אֲלֵא קוֹרְבָה שֶׁל גִּלּוּי עֲרִוּת
בְּלִבֵּד, שְׁנֵאֲמַר "אִישׁ אִישׁ אֵל כָּל שְׂאֵר בְּשָׂרוֹ לֹא תִקְרְבוּ לְגִלּוֹת עֲרֻרוֹ". עוֹלָא כִּי הָיָה אֶתִּי
מִכִּי רַב הָיָה מִנְּשִׁק לְהוֹ לְאַחֻוּתִיהָ אֲבִי תְרִידָהוּ, וְאָמַר לֵה אֲבִי דִידִיהוּ. וּפְלִיגָא דִידִיהָ אֲדִידִיהָ,
דְּאָמַר עוֹלָא: אִפִּי שׁוֹם קוֹרְבָה אֲסוּר, *מִשׁוֹם "לֵךְ לֶךְ אֲמִרִי גְזִירָה סְחוֹר סְחוֹר, לְכָרְמָא לֹא
תִקְרַב". תְּנִי דְבִי אֲלֵיהּ: *מִעֲשֶׂה בְּתַלְמִיד א' שֶׁשָּׁנָה הִרְבָּה וְקָרָא הִרְבָּה, וְשִׁמּוֹשׁ תַלְמִידִי חֲכָמִים
הִרְבָּה, וְכֹת בְּחִצֵּי יָמָיו. וְהִיתָה אִשְׁתּוֹ נוֹטֶלֶת תְּפִילּוֹ וּמְחַזְקֶתָּם בְּקִטְיָה פְּנִסוֹת וּבְקִטְיָה מְדֻרְשׁוֹת,
וְאָמַרָה לָהֶם: כְּתִיב בַּתּוֹרָה "כִּי הוּא תִיָּד וְאִוֶּרֶךְ יָמָיו", בְּעָלֵי שֶׁשָּׁנָה הִרְבָּה וְקָרָא הִרְבָּה,

כֹּאשֶׁר הוֹלְכִים בְּרַחוּב וְחוֹשְׁבִים מִשְׁנִיּוֹת, תִּנְיָא, וְיוֹשְׁבִים בַּחֲנוּת עִם חוֹמֶשׁ, תַּהֲלִים, הִרִי עֵתָה זֶה יִקַּר יוֹתֵר מִכִּפִּי שֶׁהִיָּה בִּזְמַן שֶׁהִרְחֹב
הִיָּה מוֹאֵר בְּאוֹר תּוֹרָה.
'הַיּוֹם יוֹם ט' אֲדָר א'

שבת. פרק ראשון – יציאות השבת דף יג עמוד ב – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזלץ)"
תוספות

בימי לבונוך מהו אצלך – לא משום שיש לחלוק בין נדות לליבון. דהא אמר ר"ע בפרק "במה אשה יוראה" (למקן דף סד): הרי היא נבדלה עד שתבא במים. אלא לפי שידע אליהו שכך היה המעשה. ור"ח ורש"י פירשו בפרק "אע"פ" (כתובות דף סא. ושם) גבי שמואל מחלפא ליה דביהיה בידא דשמואלא – היינו בימי ליבונה, אין נראה כדפרישתי. ור"ת פירש: שהיו רגילים לטבול

שתי טבילות. אחת לסוף שבועה לראייתה שהיא טהורה מדאורייתא בהך טבילה, ואחת לסוף ימי ליבון – לכך היה מיקל אותו האיש. ורש"י היה נוהג איסור להושיט מפתח מידו לידה בימי נדותה. ונראה לר"י שיש ספק מסדר אליהו, דקתני, אמר לה: שמא הבאת לו את השמן, שמא הבאת לו את הפך? ומיהו התם מסיים: ונגע בך באצבע הקטנה. ומפרקי "אע"פ" (שם) דאמרי: אבי מנח' ליה אפומיה דבובא. וריבא מנח' ליה אבי סדיא – אין ראייה, כי שמא דוקא במזיגת הכוס שיש חיבה יותר, כדאמר התם. אבל שאר דברים – לא. ומהבא דקאמר "אל" עמי ושטה עמי" יכול להיות שלא הקפיד אלא על הכשיבה:

מטה חרדא הואי – ופליט בן ליש שנעץ חרב בינו לבניה (סנהדרין פ"ב דף יט) – איכא למימר שרחוק ממנה היה ביותר, והיה פתוח ליהרהר, שלא היה משום יודור. או שמא סבר כשאלו שלא היתה מקודשת לדור, ומחמיר על עצמו היה מלבא עליה:

רש"י – גייס וכן ר"ת – ואלו תנן הני דאמרי. ונביא ראייה, דאומר במדרש (פ' משפטים) כל מקום שנאמר "ואלדה" – מוסיף על הראשונים "אלדה" – פסל את הראשונים. ועל המדרש קשה לר"י, ד"אלה דברי הברית" (דברים כח) קאי אמה שכתוב למעלה: **ש"מ** ואלו תנן – דלא קתני בתר הכי כדקתני במתניתין:

אוכל ראשון אוכל שני – אי תנן אוכל ראשון לחוד לא היה ידעין מיניה אוכל שני, ואי תנא אוכל שני הוה אמינא: דאוכל ראשון נמי טמוי מטמא:

והשוותה משקין טמאים – לא שייך בהו ראשון ושני. דלעולם משקין תחלה הוו. אע"ג דאבתי לא נגזר, כמו שאמרנו בסמוך, מימ היה בדעתם לגזור מיד. וצריכא לאשמעין משקין ואוכלין כדאמר בסמוך, דדך דמשקין – לא שביח, ואי תנא משקין – ה"א דוקא משקין דחמירי, אבל אוכל – לא פסיל כלל: **והבא** ראשו ורובו במים שאובין – וא"ת: תיפוק ליה שהוא טבול יום? וי"ל: דנפקא מינה דאפילו העריב משמו – פוסל, עד שיחזור ויטבול: **ומחור** שנפלו על ראשו כו' – וא"ת: מ"ש דבטוהר לא גזר כ"א בנפל, ולא גזר נמי בבאיא כמו בטבול יום. ונראה לר"י דבטוהר לא רצו לגזור יותר אלא דוקא בנפילה כמו שרגילים לחפל עליהם מים שאובים אחר שטבלו במים טהורים כדאמר בסמוך והיו נותנים עליהם ג' לוגים מים שאובים וז"ע תוס' גיטין טז. ד"ה הבא:

רבי

ושימש תלמידי חכמים – מפני מה מת פחצי ימיו? ולא היה אדם מחזירה דבר. פעם אחת נתארחתי אצלם והיתה מסיחה כל אותו מאורע. ואמרתי לה: בתי, בימי נדותך מה הוא אצלך? אמרה לי: חם ושלום, אפי' באצבע קטנה לא נגע [בין]. – בימי לבונוך מהו אצלך? – אכל עמי, ושטה עמי, וישן עמי בקירוב בשר, ולא עלתה דעתו על דבר אחר. ואמרתי לה: ברוך המקום שהרגנו, שלא נשא פנים לתורה, שהרי אמרה תורה "ואל אשה בנות טומאות לא תקרב". כי אתה רב דימי אמר: מטה חרדא הואי. במערבא אמרי, אמר רב יצחק בר יוסף: סינר מפסיק בינו לבניה. מתני' ואלו מן ההלכות שאמרו בעלית חנניה בן חזקיה בן גרון שגעלו לבקרו. נמנו ורבו ב"ש על ב"ה, וי"ח דברים גזרו בו ביום. גמ' א"ל אפי' לרב יוסף: 'אלו' תנן, או 'ואלו' תנן? 'ואלו' תנן? – הני דאמרי, או אלו תנן – דבעינן למימר קמון? – תא שמע: אין פולין לאור הנה, ואין קורין לאור הנה, ואלו מן ההלכות שאמרו בעלית חנניה בן חזקיה בן גרון. ש"מ: 'ואלו' תנן, ש"מ. ת"ר: מי כתב מגילת תענית? אמרו: חנניה בן חזקיה וסיעתו, שהיו מחבבין את הצרות. אמר רשב"ג: אף אנו מחבבין את הצרות, אבל מה נעשה, שאם באנו לכתוב – אין אנו מספיקין. ד"א: אין שומה נפגע. ד"א: אין בשר המת מרגיש באיזמל. איני? והאמר רב יצחק: קשה רימה למת פמחט בבשר החי, שנא' "אד בשרו עליו יכאב ונפשו עליו תאכל"! – אימא: אין בשר המת שבחי מרגיש באיזמל. אמר רב יהודה אמר רב: ברם זכור אותו האיש לטוב, וחנניה בן חזקיה שמו, שאלמלא הוא נגנו ספר יחזקאל, שהיו דבריו סותרין דברי תורה. מה עשה? העלו לו ג' מאות גרבי שמן, וישב בעליה ודרשן. "ושמנה עשר דבר גזרו". מאי נינהו שמנה עשר דבר? דתנן, אלו פוסלין את התרומה: האוכל אוכל ראשון, והאוכל אוכל שני, והשוותה משקין טמאין, והבא ראשו ורובו במים שאובין, ומחור שנפלו על ראשו ורובו שלשה לוגין מים שאובין, והספר והידים והטבול יום, והאוכלים והפלים שנטמאו במשקין. מאן תנא האוכל אוכל ראשון והאוכל אוכל שני – מפסל פסלי, טמוי

לא

ושימש תלמידי חכמים. להסבירו טעמיה, והוא הנקרא תלמוד: נדוניה. כל שבועה של ראייה ראשונה: ליבונה. כגון זכה שסופרת שבועה נקיים משפסקה, וצריכה להיות לובשת לבנים לבדיקה, שמא תראה וחסותו ספיקתה: בנדת טומאות. ועד שתבא במים לטבילה היא בנדתה. דמרבין מ"תהיה בנדתה" – בהנחתה תהא עד שתבא במים, בתורת פהנים: מטה חרדא הואי. רחבה, ולא קירוב בשר הואי, וסבר דרש"י הכי: סיני. פורציניט, שהיא חוגרת בו ומגיע מפותנים ולמטה: מתני' ונמנו ורבו, באו למנון, ונמצאו של ב"ש מרובין: גמ' ה"ו: "ואלו" תנן – הני דאמרי, או דלמא "אלו" תנן – הני דבעינן לסיטר קמן. ואלו קאי אדלעיל, "לא פסלה את פליו ולא יקרא לאור הנה, ואלו מן ההלכות" כו'. או דילמא: אלו תנן, וקאי לקמן, א"אין שורין דיר' ת"ש. דאתרתי קמייח קאי, אבל איך – לאו משמנה עשר דבר נינהו. ולקמן בנקרא מפרש לה: מגילת תענית. לפי ששאר כל משנה וברייתא לא היו כתובין, דאסור לכתבם, וזו נכתבה לזכרון לדעת ימים האסורין בתענית – לכך נקרא מגילה, שכתוב במגולת ספר: מחבבין את הצרות. שנאלין מהן, והנס חביב עליהן להזכירן לשבחן של הקב"ה, ובתבין ימי הנס לעשותן יום טוב. כגון "אלו יומי דלא להתענגא בהון" כו'. אין אנו מספיקין. לפי שחן תדירות. ל"א: אין אנו מספיקין מלעשות י"ט בכל יום: אין שומה נפגע, אין פגע רע בא עליו. כלומר: אינו מכיר בפגעי. כך, כמה נסים באים לנו – ואין אנו מכירין בהן: בשר מת שבחי. הגדל באדם הוה מחמת מכה או מחמת כוח – אינו מרגיש באיזמל בשחוחבין אותו: דבר תורה. כגון "נבילה וקרפה וגו' לא יאכלו הפהנים" – קא ישרא אכלים. וכגון "וכן תעשה בשבועה בחודש", היכן נרמו קרבן זה בתורה: גרבי. למאור ולמנוות: דרשן. בדררשין להני קראי במנחות (דף מה). דמשום דאשתי מליקה בחטאת העוף גבייה, הוצרך להזהיר על מליקה חולי שהיא נבילה: האוכל אוכל ראשון. כן התורה אין האוכל אוכל שומא אוכל האוכל חוץ מנבלת עוף טהור, אבל נבלת בהמה – לא. כדאמר במסכת נדה (פ"ה דמ"ב): מי שאין לו טומאה אלא באבילתה, יצתה זו שיש לה טומאה קודם שיאכלנה. וכ"ש אוכל ראשון שאינו אב הטומאה. אבל הן גזרו באותו היום, כדמפרש טעמא לקמן בכולהו. ושיעורן לפסול את הגוף בחצי פרס, בפרק "יום הכפורים" (יומא ד' פ). והתם נמי אמר: הנה לטומאת גוף דלא דאורייתא. ומצאתי בספר ערוך: משנה טומאה זו מטומאה דאורייתא, דסגי לה בטבילה לתרומה, דלא בעיא הערב שמש. דתניא בספרי: אין האוכל אוכלים שמש. ולא השוהה משקין טמאין טמא טומאת ערב: והבא. לאחר שטבל מטומאתו במים שאובין בו ביום: ומחור. גמור, שנפלו על

ראשו כו'. והספר. כל כתבי הקודש, תורה גביאים וכתובים, פוסלין תרומה במגען: והידים. סתמן. קודם נטילתן: וטבול יום. ולקמן פריך: טבול יום מדאורייתא הוא! והאובלין והפלים שנטמאו במשקין. לקמן בעי לה: מאן תנא. מי הוא האומר כן? פסלי. את התרומה. ואתה תרומה לא תפסול אחרת שוב במגענה:

לא

וְשִׁמַּשׁ תַּלְמִידֵי חֲכָמִים תְּרַבֵּה, מִפְּנֵי מָה מֵת בְּחַיָּי יִמּוֹ, וְלֹא הָיָה אֲדָם
מְחַוְּרָה וּ–מְשִׁיב לֵה דָבָר. וּפְעַם אֶחָת נִתְאַדְרַחְתִּי אֶצְלָהּ, וְהָיְתָה
מְסִיחָה וּ–מִסְפֶּרֶת כָּל אוֹתוֹ מְאֻרָּע, וְאֶמְרָתִי לָהּ, בְּתִי, בִּימֵי נְדֻחָהּ
– בִּשְׂבַעַת יָמִים שֶׁאַחַר רֵאיוֹת הַדָּם הִרְאֵנוּהָ שֶׁלֶךְ, מָה הוּא אֶצְלָהּ
– כִּיצַד נִהָג עִמָּךְ. אֲמָרָה לָּהּ, חֵם וְשֹׁלוֹם, אִפְּשִׁילוּ בְּאַצְבָּע קִטְנָהּ לֹא
נָנַע [בִּי]. וְהִמְשַׁכְתִּי לִשְׁאֹל אוֹתָהּ, בִּימֵי לְבוֹנִיף – בִּשְׂבַעַת הַיָּמִים
הַנֶּקִּים שֶׁסְּפֶרֶת לַטְּהוֹרָה מִזִּיבְתָּךְ, מָהוּ אֶצְלָהּ – כִּיצַד נִהָג עִמָּךְ.
אִמְרָה לִּי, אֲכַל עֲמִי, וְשָׂתָה עֲמִי, וְיִשֵּׁן עִמִּי בְּקִירֹב בֶּשֶׁר, וְלֹא עָלְתָה
דַּעְתּוֹ עַל דְּבָר אֶחָד – לַעֲבֹר עַל אִסּוּר תּוֹרָה. וְאֶמְרָתִי לָהּ, בְּרִיד
הַמָּקוֹם שֶׁהָרָגוּ, שְׁלֹא נִשְׂא פָּנִים לַתּוֹרָה, שֶׁהָרִי אֲמָרָה תּוֹרָה (וַיִּקְרָא יֵה
יט) וְאֵל אִשָּׁה בְּגֵדֵת מִטְּמֵאָתָהּ לֹא תִקְרָב, וְכֵשֶׁם שֶׁאִסּוּרָה עַד
הַטְּבִילָה בִּמְעֻשָׁה, כִּךְ אִסּוּרָה אִף בְּקִירְבָּה.

הַגְּמָרָא מְבִיאָה שֶׁנַּחֲלָקוּ אִיזוֹ קִירְבָּה נִהָג אוֹתוֹ תַּלְמִיד: כִּי אֲתָא
[כְּשֶׁהִגִּיעַ] רַב דִּימִי מִבְּבֶל לֶאֱרָץ יִשְׂרָאֵל אֲמַר, מָה שֶׁאִמְרָה הָאִשָּׁה
שִׁישְׁנוּ בְּקִירֹב בֶּשֶׁר, פִּירוּשׁוֹ שֶׁמָּטָה חָדָא הָוָא – יִשֵּׁן עִמָּה בִּמְטָה
אֶחָת, אֵךְ הִיתָה רַחֲבָה, וְלֹא הִיָּה מִמֶּשׁ קִירֹב בֶּשֶׁר. בְּמַעֲרָבָא –
בֶּאֱרֶץ יִשְׂרָאֵל אֲמַר, אֲמַר רַב יִצְחָק בְּרִי יוֹסֵף, אֲמַנְם יִשְׁנוּ בְּקִירֹב,
אֵךְ סִינֵר – כַּעֲשֵׂי מְכַנְסִים קִטְנִים הִיתָה חוֹגֶרֶת מִהִתְמַנִּים וּלְמַטָּה,
וְהִיָּה מְפַסֵּיק פִּינוּ לְבִינָה.

משנה

אֲחֵר שֶׁשִּׁנְנוּ (לַעֲלֵי יא) וְלֹא יִפְלָה אֶת כָּלּוֹ וְלֹא יִקְרָא לֵאמֹר הֵנָּה,
הַמְּשֻׁנָּה מִבִּאֲרַת מַתִּי גִזְרוּ חֲכָמִים עַל כִּךְ: וְאֵלּוּ הַגְּזִירוֹת הֵם מִן
הַהֲלָכוֹת שֶׁאֲמָרוּ בְּעֶלְיִית הַגֵּג שֶׁל חֲנִנְיָה בִּן חִזְקִיָּה בֶּן גִּרְיֹן, שֶׁעָלּוּ
חֲכָמֵי יִשְׂרָאֵל לְבָקְרוּ, וְהִזּוּ שֶׁם גַּם תַּלְמִידֵי שְׁמַאי וְגַם תַּלְמִידֵי הַלֵּל
נִמְנָו – עֲמִדוֹת הַחֲכָמִים לְמַנִּין, וְרַבּוֹ – וְהִזּוּ רַבִּים יוֹתֵר תַּלְמִידֵי בֵּית
שְׁמַאי עַל תַּלְמִידֵי בֵּית הַלֵּל, וְנִפְסְקָה הַלְכָה כְּבֵית שְׁמַאי, שְׁהִיוּ
הַרְּבִיב וְשִׁמּוֹנָה עֶשְׂרֵי דְּבָרִים וְנִזְרוּ לַעֲשׂוֹת סִיג לַתּוֹרָה בּוֹ בְּיוֹם.

גמרא

שִׁנְנוּ בַּמְשֻׁנָּה, וְאֵלּוּ מִן הַהֲלָכוֹת שֶׁאֲמָרוּ בְּעֶלְיִית חֲנִנְיָה וְכו',
הַגְּמָרָא מְבִרֶרֶת לֵאמֹר הַלְכוֹת מִתְּכוּנוֹת הַמְּשֻׁנָּה: אֲמַר לִיה אַבְּבִי
לְרַב יוֹסֵף, הָאֵם אֵלּוּ מִן הַהֲלָכוֹת תֵּנֶן, אוֹ וְאֵלּוּ מִן הַהֲלָכוֹת תֵּנֶן,
וּמִפֶּרֶשׁ מָה הִבְדֵּל אִם גּוֹרְסִים בּוֹא"ו או בלא וא", הָאֵם וְאֵלּוּ מִן
הַהֲלָכוֹת תֵּנֶן, וְזֶה מִתְּפַרֵּשׁ עַל הֵנִי יִקְרָא לֵאמֹר – אֵלּוּ שֶׁכֻּבַּר שִׁנְנוּ,
כְּלוּמָמָה לֹא יִפְלָה אֶת כָּלּוֹ, וְלֹא יִקְרָא לֵאמֹר הֵנָּה, אוֹ אֵלּוּ מִן
הַהֲלָכוֹת תֵּנֶן, וְזֶה מִתְּפַרֵּשׁ עַל הַמְּשֻׁנָּה דְּעֵינֵן לְמִיָּד קִמְּנוּ – שֶׁאֵנוּ
רוֹצִים לִּזְמַר בְּהַמְשָׁךְ (לִקְמַן יז) אֵין שׁוֹרִין דִּיּוּ וְכו'.

הַגְּמָרָא פּוֹרְשֶׁת אֶת הַסֵּפֶק: תָּא שְׁמַע – בֹּא וּשְׁמַע רֵאיה מְבִרִייתָא,
אֵין פּוֹלִין לֵאמֹר הֵנָּה וְאֵין קוֹרִין לֵאמֹר הֵנָּה, וְאֵלּוּ מִן הַהֲלָכוֹת שֶׁאֲמָרוּ
בְּעֶלְיִית חֲנִנְיָה בִּן חִזְקִיָּה בֶּן גִּרְיֹן, וְלֹא כְּתוּב אַחֵר כִּךְ דְּבָרִים אַחֲרִים,
שְׁמַע מִיָּה – מִהִבְרִייתָא, וְאֵלּוּ תֵּנֶן, וְזֶה מִתְּפַרֵּשׁ עַל אֵין פּוֹלִין וְאֵין
קוֹרִין, אֵךְ אֵין שׁוֹרִין דִּיּוּ וְכו', אֵינוּ מְשֻׁמָּה עֶשְׂרֵי דְבָרִים, מִסִּיקָה

אגרות קודש

ב"ה, כ"ח אדר, ראשון ה'תשי"א

ברוקלין

הו"ח א"י"א נ"נ בעל מדות תרומיות וכו'

מו"ה משה שי

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מיום א' תצוה, שנתקבל באיחור זמן קצת, ונתאחר המענה שלי מרוב
הטדירות ואתו הסליחה, וכן על מכתבו מיום ג' ויקהל...

המשך בעמוד רד

הַגְּמָרָא: אֲבָן שְׁמַע מִיָּה.
אֲגַב שֶׁהוֹזַכַּר כֹּאן חֲנִנְיָה בִּן חִזְקִיָּה, הַגְּמָרָא מְבִיאָה מִמַּעֲשֵׂי: תֵּנִי
רַבֵּנּוּ, מִי קָתַב אֶת חֲנִינְיָה תַעֲנִית – בְּרִייתָא שְׁכֻתוּבִים בִּה יָמִים
הָאִסּוּרִים בַּתַּעֲנִית, וְזֶה שֶׁאִסּוּרִים גַּם בַּהֲסָפֵד, אֲמָרוּ, שְׁכֻתָּהּ זֹאת
חֲנִנְיָה בִּן חִזְקִיָּה וְסִיעָתָו [וּ–חֲבוּרָתוֹ], שֶׁהָיוּ מְחַבְּבִין אֶת הַצִּירוֹת
שֶׁנִּגְאָלִים מֵהֶם, וְהֵנִס חֲבִיב עֲלֵיהֶם לְהוֹכִירוֹ לִשְׁכּוֹחוֹ שֶׁל הַקְּבָ"ה.
אֲמַר רַבֵּן שְׁמַעוֹן בֶּן זִמְלִיאל, אֵפֹה אֲנוּ מְחַבְּבִין אֶת הַצִּירוֹת לִשְׁכּוֹחוֹ
לְקַבְּלָהּ עַל הֵנֶס כְּשֶׁמִּצְלִינוּ, אֲכַל מָה נִעְשָׂה שְׁכַל כִּךְ הִתְרַבּוּ הַצִּירוֹת,
עַד שֶׁאֵם בָּאנוּ לְכַתּוּב אֶת כָּל הַנִּסְיָנוֹת, אֵין אֲנוּ מְסַפְּקִין. דְּבָר אֶחָד
הֵטַעַם שֶׁאֵין אֲנוּ כּוֹתְבִים זֹאת, מִחֲמַת שֶׁאֵין שׁוֹמְרֵי נִפְסָה – אֵין
הַשׁוֹמֵר מְכִיר בְּפָגְעִים הַבָּאִים עֲלָיו, וְכִךְ אֲנוּ אֵינוּ מְכִירִים בְּרִיבּוֹ
הַפָּגְעִים הַבָּאִים עֲלָיו, וְהַנִּסְיָנוֹת שֶׁעוֹשֶׂה עִמָּנוּ הַקְּבָ"ה. דְּבָר אֶחָד
הֵטַעַם שֶׁאֵין אֲנוּ כּוֹתְבִים זֹאת, מִחֲמַת שֶׁאֵין בֶּשֶׁר הֵמֵת מְרִנֵּשׁ
בְּאִזְמַל הַחוּתוֹךְ בּוֹ, וְאֵף אֲנוּ כְּמַתִּים שֶׁאֵינָם מְרַגִּישִׁים.
מִקְשָׁה הַגְּמָרָא: אֵינִי – הָאֵם כִּי הוּא שֶׁאֵין בֶּשֶׁר הֵמֵת מְרַגִּישׁ,
וְהָאֵמֶר רַב יִצְחָק, קָשָׁה – כּוֹאֶבֶת רִימָה – תּוֹלַעַת לֶפֶת, בְּמַחֲטָב בְּבֶשֶׂר
חַי, שְׁנֵאֲמַר (אֵיזוֹ יד כב), 'אֵךְ בֶּשֶׂר עָלָיו יִכָּאֵב, וְנִפְשׁוּ עָלָיו תֵּאָכְלוּ'.
מִתְרַצֵּת הַגְּמָרָא: אֵימָא – אֲמֹר בְּרִייתָא, אֵין בֶּשֶׁר הֵמֵת שֶׁגִּדַּל בְּחַי
מִחֲמַת מִכָּה או כִּידָה, מְרִנֵּשׁ בְּאִזְמַל שְׁחוּתוֹךְ אוֹתוֹ.
הַגְּמָרָא מְבִיאָה דְּבַר נוֹסֵף שֶׁעָשָׂה חֲנִנְיָה בִּן חִזְקִיָּה: אֲמַר רַב יְהוֹדָה
אֲמַר רַב, בְּרַם [אֲבָל] זְכוֹר אוֹתוֹ הָאִישׁ לְמוֹכֵב, וְחֲנִנְיָה בִּן חִזְקִיָּה שָׁמוּ,
מִקְשָׁה הַגְּמָרָא: אֵינִי – הָאֵם כִּי סֵפֶר יְחֻזְקָאֵל עַל יַד חֲכָמִים, מִחֲמַת שֶׁהָיוּ
דְּבָרָיו נִרְאִים כְּסוֹתְרִין דְּבָרֵי תּוֹרָה, כִּגוֹן מָה שְׁכֻתוֹב (יְחֻזְקָאֵל מִד לֹא) 'כָּל
נְבִילָה וְטִרְפָּה מִן הָעוֹף וּמִן הַבְּהֵמָה לֹא יִאָּכְלוּ הַכְּהֹנִים', מִשְׁמַע
שֶׁרַךְ כְּהֹנִים אִסּוּרִים בִּאֲכִילַת נְבִלוֹת וְטִרְפוֹת, אֵךְ יִשְׂרָאֵל מוֹתֵרִים.
מָה עָשָׂה, הָעוֹל לֹא שָׁלַשׁ מֵאוֹת רַבִּי שְׁמֹן לְהַאֲרִי לוֹ לְפָרְסוֹ, וְיָשָׁב
בְּעֶלְיָהּ וְדִרְשָׁן לְבֹאֵר שֶׁאֵין כֹּאן סְתִירָה, כְּמִבּוּרָא בְּמִנְחוֹת (מִה).
שְׁכִינִן שְׁחוּתֵר לְכַהֲנִים לֵאכּוֹל חֲטָאת הָעוֹף, שֶׁאֵינָה נִשְׁחַטֵּת אֵלֹא
נִמְלָקָה, וְלִישְׂרָאֵל זֶה אִסּוּר נְבִילָה, הִיָּה מָקוֹם לִזְמַר שְׁחוּתֵר לַחֵם
אֲכִילַת נְבִילָה, וְלִכְּן כָּתַב שֶׁאֵף הַכְּהֹנִים אִסּוּרִים בּוֹזֵה.
שִׁנְנוּ בַּמְשֻׁנָּה: וְשִׁמּוֹנָה עֶשְׂרֵי דְּבָרִים וְנִזְרוּ בּוֹ יוֹם, הַגְּמָרָא מְבִרֶרֶת מָה
הֵם הַגְּזִירוֹת. שׁוֹאֵלֶת הַגְּמָרָא: מָאֵי נִינְהוּ – מָה הֵם שְׁמִנְיָה עֶשְׂרֵי דְּבָרִים
שֶׁגִּזְרוּ. מְשִׁיבָה הַגְּמָרָא: דִּתְּנִן (זִכְרִים פִּי"ה מ"ב), אֵלּוּ פּוֹסְקִין אֶת הַתְּרוּמָה
מֵאֲבִילָה, אֲדָם הָאֵזֶכֶל אוֹכֵל שְׁהוּא אוֹכֵל לְטוּמָא, וְהָאֵזֶכֶל אוֹכֵל
שְׁהוּא שְׁנֵי לְטוּמָאוֹ, וְהַשְׁוֹתָה מִשְׁקִין טְמֵאִין. וְהָבֵא יוֹם שֶׁטְּבַל
מִטּוּמָאָתוֹ רָאשׁוֹ וְרֹבּוֹ בְּיָמִים שְׁאוּבִין, וְהַחֲדָר גְּמוּר שֶׁנִּפְּלָו עַל רָאשׁוֹ
וְרֹבּוֹ שְׁלֹשָׁה לַיּוֹם יָמִים שְׁאוּבִין, וְהַסֵּפֶר – אֶחָד מִכְּתָבֵי הַקּוֹדֶשׁ, תּוֹרָה
נְבִיאִים וּכְתוּבִים, וְהַיְּדִים בְּסֵתֶם קוֹדֶם שֶׁנִּטַּל יְדָיו, וְהַמְּבִיל יוֹם,
וְהָאֵזֶכֶלִים וְהַבְּלִים שֶׁנִּמְסָמוּ בְּמִשְׁקִין שְׁטוּמָתָם מִדְּרַבְּנָן. כָּל אֵלּוּ
פּוֹסְלִים תְּרוּמָה מִגְזִירַת שְׁמוֹנָה עֶשְׂרֵי דְבָרִים, וְיִתְבָּרַר בְּהַמְשָׁךְ הַסּוּגִיא
טַעַם הָאִסּוּר בְּכָל דְּבַר.
הַגְּמָרָא חוֹזֶרֶת לְבַרֵּר אֶת הַמְּשֻׁנָּה. שׁוֹאֵלֶת הַגְּמָרָא: מָאֵן תֵּנָּה – מִי
הוּא הַתֵּנָּה הַסּוּבֵר שֶׁהָאֵזֶכֶל אוֹכֵל שְׁהוּא לְטוּמָא, וְהָאֵזֶכֶל
אוֹכֵל שְׁהוּא שְׁנֵי לְטוּמָא, רַק מְפַסֵּל פְּסָלִי – פּוֹסֵל הוּא אֶת
הַתְּרוּמָה, אֵךְ טְמֵאִי

במקוה, טומאה. 45
שואלת הגמרא: מאי – מה הכוונה שעשאוים קבע, שמחמת זה גזרו 46
עליהם טומאה. משיבה הגמרא: אמר רבא, שהיו אומרים לא אלו 47
– מי הגשמים שבמערות מטהרין לחור, אלא אלו – מי הגשמים 48
והמים השאובים שאחריהם מטהרין, ולא ידעו שהמים השאובים 49
באים רק להעביר את הוזהמא. 50
מקשה הגמרא: אמר רבא לרבא, מאי נפקא מינה במה שאמרו 51
שצריך גם את המים השאובים כדי להיטהר, הא קא מכלי בהנהך – 52
סוף סוף הרי היו טובלים במי המערה, ומדוע גזרו טומאה שלא 53
יעשו כן. אלא אמר רבא, שהיו אומרים לא אלו – מי הגשמים 54
שבמערות מטהרין, אלא אלו – המים השאובים מטהרין, וחששו 55
חכמים שיבואו לבטל את הטבילה במי גשמים. 56
מבררת הגמרא: ומהו שפלו על ראשו ורובו שלשה לוגין מים 57
שאינו, מאי טעמא גזרו ביה רבנן טומאה, הרי אינו אחר טבילה. 58
משיבה הגמרא: דאי לא הא – לולי הגזירה על הטהור שיטמא 59
בשפיכת שלשה לוגים מים שאובים, לא קניא הא – לא תתקיים 60
הגזירה על הטובל מטומאתו ששופך על עצמו שלשה לוגים מים, 61
משום שיאמרו שאין הבדל בינו לבין הטובל מטומאתו. 62
מבררת הגמרא: וספר, מאי טעמא גזרו ביה רבנן טומאה. משיבה 63
הגמרא: אמר רב משרשיא, שבתחלה היו מצניעין את אוכלין 64
התרומה אצל ספר תורה, ואמרו, האי – הספר תורה קדש, והאי – 65
והתרומה קדש, וראוי שיעמדו זה אצל זה. בין דקחין דקאחין ליד 66
פסידא – כיון שראו חכמים שהספרים מגיעים ליד הפסד, 67
שעכברים המצויים אצל אוכלים מוזקים לספרים, גזרו ביה רבנן 68
טומאה, שתרומה הנוגעת בספר נטמאת, ומתוך כך יזהרו להרחיק 69
את התרומה מהספרים. 70
מבאר הגמרא: והיה גזרו בהם טומאה, מפני שהיה עסקנות 71
הן, ונוגעת במקומות המטונפים שבגופו, וגנאי הוא למאכלי 72
תרומה שיגעו בהם ידים שאינם נקיות. 73
הגמרא מביאה דבר נוסף שפוסל את התרומה: תנא – שנינו 74
בברייתא, אף ידים הבאות מן הספר – שנגעו בספר, פוסלות את 75
התרומה, גזירה משום דרבי פנה, דאמר רבי פנה אמר רבי יוחנן, 76
האוחז בספר תורה ערום בלא מטפחת, נענש שנקבר ערום. שואלת 77
הגמרא: ערום סלקא דעתך – וכי עולה על דעתך שנענש בכך. 78
משיבה הגמרא: אלא אמר רבי יואי, נקבר ערום בלא מצות. מקשה 79
הגמרא: בלא מצות סלקא דעתך – וכי עולה בדעתך שמפסיד בכך 80
את כל מצוותיו. משיבה הגמרא: אלא אימא – אמור בביאור 81
הברייתא, שנקבר ערום בלא אותה מצות, שאם למד בו אין לו 82
שכר על הלימוד, ואם גללו אין לו שכר על הגלילה. 83
שואלת הגמרא: הי גזיר פרישא – איזה גזירה גזרו תחילה, האם על 84
ידים סתם, או על ידים שנגעו בספר, אימא הא גזיר פרישא – אם 85
נאמר שגזרו על סתם ידים לפני שגזרו על ידים הבאות מחמת 86
ספר, 87

לא מטמו – אינם מטמאים את התרומה להיות שני לטומאה, 1
ולפסול תרומה אחרת. 2
משיבה הגמרא: אמר רבא בר בר חנה, רבי יהושע היא, דתנן (טהרות 3
פ"ב מ"ב), רבי אליעזר אומר, האוכל אוכל שהוא ראשון לטומאה, 4
נעשה גופו ראשון לטומאה, ומטמא תרומה להיות שני לטומאה, 5
הוא תפסול תרומה להיות שלישי. ואם אוכל אוכל שהוא שני 6
לטומאה, נעשה גופו שני לטומאה, ופוסל את התרומה אך לא 7
מטמא. והאוכל אוכל שהוא שלישי לטומאה, נעשה גופו שלישי 8
לטומאה, ואינו פוסל תרומה במגעו, אך פוסל קדשים. רבי יהושע 9
אומר, בין האוכל אוכל ראשון ובין האוכל אוכל שני לטומאה, 10
נעשה גופו שני לטומאה, ופוסל את התרומה ואינו מטמא, והאוכל 11
אוכל שהוא שלישי לטומאה, נעשה גופו שני לקדש, שאם נוגע 12
בקדש מטמא אותו להיות שלישי לטומאה, ולפסול במגעו קודש 13
אחר. ואין נעשה שני לתרומה – ותרומה אינו פוסל כלל. ומפרש, 14
איזה אוכל הוא שלישי לטומאה שמותר לאוכלו, שעליו דנים 15
באיזה דרגה נטמא האוכל, בחולין שנעשו על תרומה – 16
ששמרו אותם מטומאה כאילו הם תרומה, וכלפי מעלה זו יש להם 17
דין תרומה, שנעשים שלישי לטומאה כתרומה, אך חולין סתם 18
אינם נעשים שלישי לטומאה. הרי שרבי יהושע אינו מחלק בין 19
אוכל ראשון לשני, ובשניהם נעשה גופו שני, ופוסל תרומה. 20
מבררת הגמרא: אוכל אוכל ראשון ואוכל אוכל שני, מאי טעמא 21
גזרו ביה – מה הטעם שגזרו בו רבנן טומאה. משיבה הגמרא: 22
דיומנין – (שפעמים) דאביל אוכלין מטמאין, ופסיל – (ונוטל) משקין 23
התרומה טהורים ופסיל לפומיה – ומשליכים לפיו, ונוגעים המשקים 24
של תרומה באוכל הטמא, ופסיל להו – ונפסלים, ולכן גזרו עליו 25
טומאה, כדי שלא יהא רגיל אצל תרומה. 26
מבררת הגמרא: שיתה משקין מטמאין, מאי טעמא גזרו ביה רבנן 27
טומאה. משיבה הגמרא: דיומנין – (שפעמים) דשתה משקין מטמאין, 28
ופסיל – (ונוטל) אוכלין התרומה טהורה ופסיל לפומיה – ומשליכים 29
לפיו, ונוגעים אוכלי התרומה במשקים הטמאים, ופסיל להו – 30
ופוסלים. 31
שואלת הגמרא: היינו תך – שתי הגזירות אחת הן, ומדוע חלקום 32
לשתיים. משיבה הגמרא: מהו דתקא – שמא תאמר, הא – שתייה 33
כשיש אוכל בפיו, שביחיו – רגילות הוא, ויש לגזור בה, והא – 34
ואכילה כשיש משקה בפיו, לא שביחיו – אינו שכיה, ואין לגזור בה, 35
קא משמע לן – משמיענו התנא, שאף על פי כן גזרו שגם השותה 36
משקים טמאים נטמא. 37
מבררת הגמרא: והא ראשו ורובו מים שאובין, מאי טעמא גזרו 38
ביה רבנן טומאה. משיבה הגמרא: אמר רב ביבי אמר רב אסי, 39
שבתחלה היו מוכלין מים מערות שמי גשמים מוכנסין בהם, וסרוחין 40
היו מחמת שעמדו זמן רב, והיו נתנין עליהן מים שאובין אחר 41
הטבילה, כדי להסיר הוזהמא, התחילו ונעשו קבע, שתמיד אחר 42
טבילה במקוה יש להטיל על עצמו מים שאובים, ולכן גזרו חכמים 43
עליהם – על הבאים ראשם ורובם במים שאובים אחר טבילה 44

המשך מעמוד רג

מוסג"פ קבלה על נדבתו בעד המוסדות "אהלי יוסף יצחק ליובאוויטש" אשר בצפון אפריקא, 1
אשר ת"ל הולכות ומתפתחות. אבל מן הראוי אשר מוסדות אלה, אשר על שם כ"ק מו"ח אדמו"ר 2
יקראו, יגדלו ויתרחבו כהנה וכהנה ולא יהי להם בהתפתחותם מעצורים ועיכובים כספיים, אבל דא 3
עקא שחוסר אמצעים מעכבים, ובני ובנות ישראל למאות ולאלפים בערים וכפרים בצפון אפריקא 4
עדיין הולכים וגדלים ללא תורה. אבל ת"ל אשר המוסדות שלנו – בית מדרש למורים, ישיבה, ישיבה 5
קטנה, תלמוד תורה לילדים, תלמוד תורה לילדות, שיעורי ערב לבעלי מלאכה ומסחר – כבר יד ושם 6
להם ומשמשים סמל מעודד מה שאפשר לעשות בפועל בעזרת השי"ת ובהשתתפות ידידים אוהבי 7

שבת. פרק ראשון – יציאות השבת דף יד עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזלץ)" רה תוספות

1 לא מִטְמֵא. את התרומה להיות שניה, והיא תחזור ותפסול אחרים: האוכל אוכל
2 ראשון. נעשה גופו ראשון, ומטמא את התרומה להיות שנייה, והיא תחזור ותפסול
3 שלישי. שני. פוסל ואינו מטמא: שלישי. אינו פוסל תרומה במגעו, אבל הקדשים
4 פוסל. ובפ"ד דשמיטת חולין מקרש טעמא דתרייהו: ר' יהושע אומר האוכל אוכל
5 ראשון הוי שני וכן האוכל אוכל שני הוי
6 שני. והתם מקרש טעמא: מצינו שהשני
7 עושה שני ע"י משקין. דמשקין אפי' הן שניים
8 נעשין תחלה ועושינן מגען שני, ואף כאן
9 החמירו בשני לעשות האוכלו פירצא בו:
10 שלישי שני לקדש. האוכל אוכל שלישי
11 עושה גופו שני לקדש. והתם מקרש טעמא:
12 דהאי אוכל שלישי חולין שנעשו על טהרה
13 תרומה הוא, וטהרתו טומאה היא אצל
14 הקדש. הלכך שמיך דיקא דהא דשמיך היא
15 לענין קודש, והיישנין באוכל שלישי ידידה
16 דילקא ראשון הוא, והאוכלו שני: בחולין
17 שנעשו על טהרה תרומה. כלומר: באינו
18 חולין אהא מוצא אוכל שלישי – בחולין
19 שנעשו על טהרה תרומה. דאילו חולין
20 גרידא – לא משכתת בהו שלישי: מאי
21 טעמא גזיר. באדם האוכל שיהא טמא:
22 ופסיל להו. והתורה הזהירה על התרומה
23 לשמרה בטוהרה. דכתיב (במדבר יז) "את
24 משמרת תרומתי". לפיכך גזיר באוכל אוכלין
25 שמיאין, שלא יהא רגיל אצל תרומה: הא
26 שביחא. שאדם שותה עם אכילתו: והא לא
27 שביחא. שיהא אוכל עם שתייתו: ה"ל: הוי
28 מוכלין בפי מערה סרוחים מוכסין. שיש בה
29 מ' סאה מי ששמים, שהם כשרים לכל טמא.
30 חוץ מוב לבדו דכתיב ביה "מים חיים": והוי
31 נותנין עליה. על גופו, מים שאובין להעביר
32 סרחון המקוה: התחילו. הטובלין ועשו
33 השאובין קבע, לפיכך גזיר על השאובין
34 טומאה לטמא אדם אחר טבילתו. אבל אין
35 מטמא שום אוכל ומשקה אלא אם כן נטמאו
36 בשרין: לא אלו. דמקוה לבדה מטהרין, אלא
37 אלו ואלו מטהרין. ומתוך שהורגלו הכל
38 בקל לא הוי יודעין שלהעביר הוזהמא הוי
39 השאובין באין, אלא לטהר: פאי נפקא לא
40 מיה. כיון שבוכלן טובלין תחלה במקוה, מאי
41 איכפת לרברן אם עשאה הטובלין קבע אחר
42 טבילה: אלא אלו מטהרין. והיישנין דילקא
43 אתי לבטולי תורת מקוה וטובלין שאובין.
44 והתורה אמרה "אף מעין ובור מקוה מים"
45 וגו' (ויקרא יא: מ"ט). הא לאו לאחר טבילה
46 יהא: אי לאו. דגזיר אף על השחור – כלא
47 קיימא גזירה הכא אחר טבילה, דאמרי מ"ש האי מהאי: לידי פסידא. עכברים
48 מצויין אצל אוכלין ומפסידים את הספר. אצל בחולין לא הוצרכו לגזור, דבלאו
49 הכי נמי לא הוי נותנין חול אצל קדש: עסקניות הן. ונוגעין בבשרו ובמקוה טומא.
50 וגזאי לתרומה בקר, ונמאס לאוכלין כשנוגע בה בידים מסואבות. ורבותינו
51 מפרשים: היישינן שמא נגעו (ידיו) בטומאה ונטמאו. וקשיא לי: אם כן, ניהוש שמא
52 נגע באב הטומאה ונמאס ראשון ויטמאנהו ועוד. מאי שניא דים לחזיהו: בכל
53 גופו לגזור לפסול תרומה, שמא נגעו ידיו בטומאה ונטמא כל גופו! ועוד: לא תסגי
54 להו בנטילה, אלא בטבילה: ספר תורה ערום. אלא על ידי מטפחת: אילימא הא
55 דסתם ידים גזיר ברישא: הא תנו לה. הך נמי נפקא מקלל סתם ידים: אלא הא
56 גזיר ברישא. דסתם ידים לא גזיר (סמוך) לנטילתן מגע לתרומה:

ובא

1 רבי יהושע אומר האוכל אוכל ראשון ושני שני – בפ"ב דחולין (דף קד. ושם) מפרש
2 טעמא: משום דמצינו שני עושה שני על ידי משקין. וא"ת: מאי צריך התם להאי
3 טעמא? נימא דלהכי שני עושה שני כדמפרש בסמוך בנמא – משום דוימנין דאכל אוכלין
4 טמאין ושדי משקין דתרומה כו'. וי"ל: משום גזירה דתרומה אין לנו לעשות אוכל שני
5 שני, אם לא שמיצינו כוה, משום דמי לחוכא
6 ואיטלול: זמנין דאכיל אוכלין טמאין כו'
7 – אומר ר"ת: דפסול גזירה הנזכרת בכל מקום
8 דאמר' (בעירובין פ"ח דף פב: ושם) "וחצי חציה
9 לפסול את הגירה" דהיינו שיעור שני ביצים.
10 ולמ"ד ביצה ומחצה – לאו היינו גזירה דהכא.
11 דמהך טעמא דהכא – אפילו כביצה פסול. אלא
12 פסול גזיר – גזירה קדמונית היתה, וגזיר אלא
13 יהיו באים לטעות ולומר: כמו שמונה לאכל
14 תרומה אחר אוכלים טמאין א"ע? שנוגע
15 התרומה באוכלין טמאין שבמעיו – כך מותר
16 להגיע תרומה לאוכלין טמאין מבחוץ. ולכך
17 גזיר דהאוכל אוכלין טמאין חוצי פרס – שיהא
18 גופו נפסל מלאכול בתרומה, אבל ע"י גזע לא
19 גזיר. ודוקא חצוי פרס, אבל כביצה – ליכא
20 למענין שנשאר בין השניים ותוסר קודם שיגיע
21 למעיו. וכיון דאפקי מכביצה – אוקמי אחצי
22 פרס. אבל גזירה דהכא גזיר שיפסול אף למגע,
23 ואף בכביצה משום טעמא דמפרש. תדע דגזירה
24 קדמונית היתה, דביזמא בפ"ב בתרא (דף פ: ושם)
25 ס"ד למימר דפסול גזיר דאורייתא. ובי"ח דבר
26 היו כולם פקדים, ואין היו טועים לומר דהיא
27 דאורייתא דא"כ חסר להו:
28 ושקיל דתרומה ושדי לפומיה
29 ופסיל להו – ואע"ג דמשקין תחלה
30 הוו, כדאמר (פרה פ"ח משנה ז) "כל הפוסל את
31 התרומה מטמא משקין להיות תחלה" הכא
32 דקאמר ופסיל להו – משום דאכתי קודם י"ח
33 דבר לא גזיר להיות משקין תחלה, כמו שאמר:
34 תנא אף הידים הבאות מחמת ספר – והא
35 דלא מייתי מתני' דמסכת ידים (פ"ג מ"ה)
36 "כל כתיב הקדש טמאין את הידים" – משום
37 דמצינו למימר דה"מ לקדש. להכי מייתי ברייתא
38 דקתני בהדיא תרומה. וא"ת: ומאי אריא ידים
39 הבאות מחמת ספר משום דר' פרחי? אפילו
40 מחמת כל פסולי תרומה נמי, כדתנן במסכת ידים
41 (פ"ג משנה ב) "כל הפוסל את התרומה מטמא את
42 הידים להיות שניות" וי"ל: דהיינו דוקא לקדש,
43 דומיא דיד דטמא את חברתה שאינו אלא
44 לקדש, כדמוכח בחגיגה (דף כד:) ופ"ב דחולין (דף
45 לד: ושם) דקאמר: מצינו שני עושה שני על ידי
46 משקין. דהי מצי נמי למימר דמצינו דע"י ספר שני
47 עושה שני. ושמא, כשראה שלא קבל רבי אליעזר תשובתו במשקין חזר והשיב לו מכתבי
48 הקדש:
49 תנא אף הידים כו' וא"ת: הא דתנן (ידים פ"ג מ"ב) הדי מטמא בחיבתה ד"ר יהושע,
50 אמרו לו כו'. א"ל: מצינו כתיב קודש כו'. א"ל: אין דנין דברי סופרים מד"ת, ולא
51 מד"ס, ע"ש. והשתא, היכי מייתי ראיא מכתבי קודש שחן קני ומטמאות ידים אף
52 לתרומה, ליד דלא מטמא בחיבתה רק לקודש? וי"ל: דאינו חושש רק להשיב על סרתם
53 שאמרו דאין שני עושה שני. ועוד נראה לפרש: דהתא דכתיב קודש – היינו דוקא
54 לקודש, ולא היינו גזירה דהכא דידים הבאות מחמת ספר דר' פרחי. ומה שמקשה: וכי
55 לית להו לרברן האוכל אוכל שני שני, כיון "דאין דנין דברי סופרים מד"ת ולא מד"ס",
56 נראה דהכא דאיכא טעמא אית להו לרברן שני עושה שני כגזירה הבאות מחמת ספר
57 משום דר' פרחי. והאוכל אוכל שני כדמפרש כאן וימנין דאכיל אוכלין טמאין ושדי
58 משקין דתרומה לפומיה (ת"י):

99 אף הידים הבאות מחמת ספר – מדקתני "אף" משמע דעל הספר גזיר תחלה וא"כ על הידים הבאות מחמת ספר וכו' ידים גזיר דסתם ידים גזיר על הספר וא"כ דהוה טפי מ"ח דבר. ואם נאמר דעל הידים הבאות מחמת ספר לא באותו פרק גזיר אלא
100 מחמת ספר בו ביום גזיר, דהא בין גזירה דספר לגזירה דסתם ידים גזיר עליהם וא"כ דהוה טפי מ"ח דבר. ואם נאמר דעל הידים הבאות מחמת ספר לא באותו פרק גזיר אלא
101 מקודם לכן, דהוה אתי שפיר. אך לשון "אף" לא משמע כן. ועוד: לא יתכן שגזיר על הידים ועדיין ספר עצמו לא היה פוסל את התרומה:
102 האוהו ספר תורה ערום – קצת משמע דלאו דוקא ספר תורה, דהא כל כתיב הקדש תנן במסכת ידים משמטאין את הידים: בלא אותה מצוה – אם אוהו ללמוד בו – אין לו
103 שבר של אותו לימוד, ואם בשביל לגלול – אינו מקבל שבר על הגלילה:

שבת. פרק ראשון – יציאות השבת דף יד עמוד ב – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזלץ)"
תוספות
רש"י

ביון דהך גזור ברישא הא תו למח לי – ואם תאמר: והא נפקא מינה לנוגע בספר
מיד אחר נטילה ולא הסיח דעתו, ואפילו הכי ידיו טמאות משום דרבי פרחי' ויש
לומר: דמשום הא לא היו גורין, דמילתא דלא שכיחא היא שיעג בספר מיד אחר נטילה.
ומיהו, השתא דגזור ידים מחמת ספר ברישא אפילו נוגע סמוך לנטילה – גזור עליה,
שלא חלקו:

סמי מכאן טבול יום – לא מן המשנה, אלא
דלא היו ממנין י"ח דבר:

משקין הבאים מחמת שרץ – דאורייתא
נינהו. לרבי עקיבא פריך, דאית ליה
בפרק קמא דפסחים (ד' יח) משקין לטמא
אחרים – דאורייתא: דכתיב: וכל משקה
אשר ישתה – האי קרא במשקין הבאין מחמת
כלי איירי, ומשקין הבאין מחמת שרץ אתאי
בק"ו מינה. ואם תאמר: ומאי פריך דאורייתא
נינהו? נימא: דיו לבא מן הדין להיות כנדון, ולא
ליהוי אלא שני, כמשקין הבאין מחמת כלי,
ואוכלין הנוגעים בהן לא פסלי תרומה: ור"ל:
דאין דבר הנוגע בשרץ שלא יתא ראשון. ובפ"ק
דפסחים (ג"ז שם) אהרנטי יתור:

אלא במשקין הבאין מחמת ידים – ואתי
ומה הוצרכו לגזירה זו? דכיון דגזור
ידים פוסלות את התרומה – איכ' משקין שנגעו
בהן היו תחלה, דכל הפוסל את התרומה מטמא
משקין להיות תחלה: ור"ל: דהאוכילים שנטמאו
במשקין היינו גזירה דכל הפוסל את התרומה,
ועד השתא לא גזירה. והא דקאמר במשקין
הבאים מחמת ידים – ה"ה מחמת כל פוסלי
תרומה. והא דקמהדר ר' יוחנן לרבי אליעזר
(תולין פ"ב דף ל"ד) מצינו שהשני עושה שני ע"י
משקין, ואע"ג דאבתי לא גזירה – מ"מ היה
דעתן לגזור מיד:

אלא כמשקין הבאים מחמת שרץ – אומר
ר"י: ה"ה יהיה מצי במשקין
הבאים מחמת ידים, שגם הם מטמאים כלי
לפסול תרומה. כדאמר בברכות בפרק "אלו
דברים" (דף נ"ב). בי"ש אומרים נטלים לידים
ואחר כך מוזהגים את הכוס, שאם מוזהגים תחלה
– יטמאו משקין שאחריהם כוס מחמת ידים,
ויהיו ויטמאו את הכוס. אלא נקט משקין,
הבאים מחמת שרץ – לאשמעין דאפילו הך
לא היו אלא מדרבנן:
שמאי והלל גזור. לא בעי לשנוי דשמאי
והלל גזור בידים דבאות מחמת ספר,

ולא בסתם ידים. וגזור טומאה על הידים טמא קתני, דמשמע כל סתם ידים: ואילו
שמאי והלל לא נחלקו אלא בג' דברים בלבד. ואם תאמר: לימא דבג' דברים נחלקו
– ועמדו במחלוקתם, ובשאר י"ח דברים נחלקו ולמחר הושוו. כדמשני לקמן כי פריך והא
איכא בוצר לגת בו הא שתיק ליה הלל לשמאי, להכי לא מני לה בהדי ג' דברים: ור"ל:
דלא דמי להתם. דביהוצר לגת' שתיק ליה הלל לשמאי, והודיה לו מיד באותו מעמד
– להכי לא חשיב, אבל הכא דכל היום נחלקו ולא הושוו עד למחר – לא הוה ליה למימר
לא נחלקו. ואע"ג דקצת משמע שהיו שמאי והלל עצמן ביזם שגורו י"ח דבר, (דהא כי
הכי דקתני (דף י"ז) גבי בוצר לגת "אותו היום היה הלל כפוף ויושב לפני שמאי" בו וד"ו)
קתני בתוספתא דשבת גבי י"ח דברים – מ"מ צריך לומר דשני מעשים הוו:

הלל גזור בידים דבאות מחמת ספר, שמאי גזור בידים דבאות מחמת ספר, ואלא

אלא

פתבות. לקמן מפרש: שמאי וסייעתו בו. והם עצמן היו עם תלמידיהם במחלוקת של י"ח דבר: ובי"ח דבר נחלקו. כלומר אותם י"ח שגורו במחלוקת היו. אלא שגמנו
ונמנצאו בי"ש רבים: שלש מקומות. לקמן מפרש: לתלות תרומה על מגען, לא אוכלין ולא שורפין: לשרפה. שהיו שורפין תרומה עליהן: שלמה גזר. דכתיב (קהלת
(יב) "ואינן נחקר" – שעשה אנשים לתורה, כלומר: סייג והתרחקה, ככפיה וזו שנוטלין אותה באנשים ואין נוגעין בה: עירובין. אנשים להוצאת שבת, שאסור להוציא מרשותו
לרשות חבירו ואע"פ ששניהם רה"י:

ביון דהך גזור ברישא הא תו למח לי? אלא, הך
גזור ברישא, והך גזור בכולהו ידים. "וטבול יום".
טבול יום דאורייתא הוא, דכתיב: "ובא השמש
וטבר" –! סמי מכאן טבול יום. "והאוכילין שנטמאו
במשקין". במשקין דמאי? אלימא במשקין הבאין
מחמת שרץ – דאורי' נינהו, דכתיב: "וכל משקה
אשר ישתה"! אלא: במשקין הבאין מחמת ידים,
וגזירה משום משקין הבאין מחמת שרץ. "והפלים
שנטמאו במשקין". פלים דאיפסאנו במשקין דמאי?
אלימא במשקין דוב – דאורי' נינהו, דכתיב: "וכי
ירוק הוב בטהור" – מה שביד טהור טמאתי לד!
אלא: במשקין הבאין מחמת שרץ וגזירה משום משקין
דוב. וידים תלמידי שמאי והלל גזור? שמאי והלל
גזור! דתניא: יוס' בן יועזר איש צרידה ויוסי בן
יוחנן איש ירושלים גזרו טומאה על ארץ העמים
ועל כלי זכויות. שמעון בן שטח תיקן בתופה
לאשה, וגזר טומאה על כלי מתכות. שמאי והלל
גזרו טומאה על הדיים. וכ"ת: שמאי וסייעתו והלל
וסייעתו, והאמר רב יהודה אמר שמואל: "ח דבר
גזור, ובי"ח נחלקו. ואילו הלל ושמאי לא נחלקו
אלא בג' מקומות, דא"ר הונא: בג' מקומות נחלקו,
ותו לא! וכ"ת: אתו אינהו – גזור לתלות, ואתו
תלמידיהו – וגזרו לשורף, והאמר אליפא: ידים
תחלת גזירתן לשרפה! – אלא: אתו אינהו, גזור ולא
קבלו מיניהו, ואתו תלמידיהו – גזור וקבלו מיניהו.
– ואפתי, שלמה גזר! דא"ר יהודה אמר שמואל:
בשעה שתיקן שלמה עירובין ונטילת ידים, יצתה בת
קול ואמרה: "בני אם חכם לפני ושמח לבי גם אני".
חכם בני ושמח לבי ואשיבה חורפי דבר. – אתא
שלמה

ובא השמש וטהר. ומקמי הך לא, ואוקמינן להאי קרא בתרומה ביבמות בפ'
"הערל" (ד' ע"ד). ואפילו לנגיעה אשכחן קרא התם "כל כלי אשר יעשה מלאכה
בהם במים" (א"א) וגו', והאי נגיעה היא ובגזין הערב שמש, אלקא פסיל בנגיעה, דאי
לא פסיל למאי קרי ליה "טהר" השתא. מכלל דמעיקרא לא היו טהור גמור. והאי
כלי לא בר אכילה הוא, ומיהו טמאי לא
מטמינן, דהא לאו שטא איקרי: סמי מכאן.
הסר מכאן: פתחת שרץ. שנטמא בשרץ:
דאורייתא היא. שהמשקין ראשון, והאובל
שני, ופוסל תרומה להיות שלישי: דכתיב
וכל משקה וכו'. ואע"ג דהאי במשקין הבאין
מחמת אור כלי חרס כתיב, דהא כתיב לעיל
מיניה "כל אשר בתוכו יטמא מקל האובל",
כלומר: אם יש בתוכו אובלין או משקין, והני
שניים נינהו, שהכלי היה ראשון והם שניים,
ואובל הנוגע בהן אינו פוסל את התרומה.
(א"ה) הא גמרין משקין באין מחמת שרץ
מנייהו בק"ו ובפ"ק דפסחים (דף י"ח) ובין
דמקבלי טומאה מדאורייתא – ממילא עבדי
לאובל שני. דהכי גמרין סדר טומאה התם,
דמשקא מטמא אובל ואובל משקה, דלא
משכת רביעי בקדש אלא בהכי. דהא אין
טומאה עושה ביוצא בה לא להיות אובל
מטמא אובל, ולא משקה מטמא משקה, ולא
אובל ומשקה מטמאין כלים, דאין כלי
מיטמא אלא באב הטומאה: פתחת ידים.
לפני נטילה, דגזרו רבנן בידים, וכן בשאר כל
פוסלי תרומה השנוין, לטמא משקין להיות
תחלה: גזירה משום משקין הבאים מחמת
שרץ. דאשכחן בהן שני ראשונים
דאורייתא. והא דגזור בכל טומאת משקין
להיות תחלה, ולא גזור נמי באובלין גזירה
משום אובל הבא מחמת שרץ, היינו טעמא
דאתמי רבנן במשקין – משום דעלילין
לקבל טומאה, שאין צריכין תיקון הכשר
להביאן לידי טומאה. אכל אוכלין צריכין
תיקון תניית מים להכשירן לקבלת טומאה.
כל הכשר שבתלמוד לשון תיקון: משקה
תוב. היוצא ממנה: רוקו וחובו מימי רגלי:
וכי ירוק תוב וגו'. וכבס בגדיו (דף כ"ב). יכול יהו כל הכלים
הטומאה הוא לטמא אדם ובגדיו, והיינו
כלים. ושאר משקין היוצאין ממנו גמרין
מרוק, מה רוק מתאסף תחלה ואחר יוצא –
אף כל מתעגל ויוצא, כגון מימי רגלי: מה

שביד טהור טמאתי לך. אינו צריך כאן, דטומאת מושא לפינן מיניה לרוק במסכת
נה (פ"ו דף נ"ה). אלא בבאין מחמת שרץ. דלאו אב הטומאה הן, והכלי אינו
מקבל טומאה אלא מאב הטומאה, כדנתיא בפסחים (דף כ"ב). יכול יהו כל הכלים
מיטמאים מאור כלי חרס, ת"ל "מכל האובל" וגו' – אובל ומשקה מיטמא מאור
כלי חרס בו. אלקא: לא אתי כלי שטא ומטמא ליה, וכ"ש אובל ומשקה, וגזור
רבנן דלשטא לעזין תרומה משום משקה וכן ובה שני אב הטומאה: על ארץ
העמים. ומשום ספק קברות שלחן. דנכרי מטמא במגע ובמשא ואהל לרבנן. ור"ל:
שמעון נמי, דאמר אין מטמאין באהל – מטמאין הן במגע ובמשא ורקב: ועל כלי
זכוכית. דלא כתיב באורייתא טומאה: תיקן בתופה, שהיה מותב לה כלי נכסי
אחראין לכתובה. לפי שהיה מייחד לה כתובהה, וכשהיה כועס עליה אומר לה:
טלי בתוכתיך וצאי. בכתובות בסוף "האשה שנפלה" (דף פ"ב). וגזרו טומאה על כלי
זכוכית. לקמן מפרש: שמאי וסייעתו בו. והם עצמן היו עם תלמידיהם במחלוקת של י"ח דבר: ובי"ח דבר נחלקו. כלומר אותם י"ח שגורו במחלוקת היו. אלא שגמנו
ונמנצאו בי"ש רבים: שלש מקומות. לקמן מפרש: לתלות תרומה על מגען, לא אוכלין ולא שורפין: לשרפה. שהיו שורפין תרומה עליהן: שלמה גזר. דכתיב (קהלת
(יב) "ואינן נחקר" – שעשה אנשים לתורה, כלומר: סייג והתרחקה, ככפיה וזו שנוטלין אותה באנשים ואין נוגעין בה: עירובין. אנשים להוצאת שבת, שאסור להוציא מרשותו
לרשות חבירו ואע"פ ששניהם רה"י:

גזרו על סתם ידים. שואלת הגמרא: וכי ידים סתם תלמידי שמאי
והלל גזרו עליהם טומאה, הרי שמאי והלל עצמם גזרו עליהם,
דתניא, יוסי בן יועזר איש צרידה יוסי בן יוחנן איש ירושלים, גזרו
טומאה על ארץ העמים, משום ספק שמא יש שם קברי גוים, ועל
כלי זבובית שלא כתוב בתורה שמקבלים טומאה. שמעון בן שטח
תיקן בתובה לאשה, שיכתוב שכל נכסיו אחראים לכתובתה, וגזר
טומאה על כלי מתכות, כפי שיתבאר לקמן (טז). שמאי והלל גזרו
טומאה על הידים, ומדוע אמרו שזה מגזירת י"ח דבר, שנחלקו בהם
תלמידי בית שמאי ובית הלל.
וכי תיקמו – ושמא תאמר, שמאי עצמו וסיעתו – ותלמידיו והלל
וסיעתו גזרו זאת, כלומר, שהם עצמם היו בגזירת י"ח דבר, והאמר
רב יהודה אמר שמואל, שמונה עשר דבר גזרו ובשמונה עשר אלו
נחלקו, אלא שתלמידי בית שמאי רבים היו, ונפסקה הלכה
כמותם, ואילו הלל ושמאי לא נחלקו אלא בשלושה מקומות, דאמר
רב הונא, בשלושה מקומות נחלקו שמאי והלל, ותו לא – ולא יותר.
וכי תיקמו – ושמא תאמר, אתו אינהו – באו שמאי והלל גזרו
טומאה על הידים רק לתלות – שתהא התרומה ספק טומאה,
שאסור לאכלה וגם אסור לשרפה, ואתו תלמידיהו – ובאו
תלמידיהם וגזרו לשרוף את התרומה, כטומאה ודאית, והאמר
אילפא, ידים מיד בתחלת גזירתן גזרו עליהם לשריפה כטומאה
ודאית.
מתרצת הגמרא: אלא אתו אינהו – באו שמאי והלל, גזרו טומאה
על הידים, ולא קבלו מיניהו – ולא קבלו מהם גזירתם, ואתו
תלמידיהו – ובאו תלמידיהם גזרו וקבלו מיניהו – מהם.
מקשה הגמרא: ואכתי – ועדיין קשה, הרי שלמה גזר טומאה על
הידיים, דאמר רב יהודה אמר שמואל, בשעה שתיקן שלמה עירובין
שאסור להוציא מרשותו לרשות חבירו, אף ששניהם רשות היחיד,
אלא אם עושה עירוב חצרות, ונסילת ידים, יצתה בת קול ואמרה,
'בני, אם חכם לך, ישמח לבי גם אני' (משלי כג טו), ועזר אמרה, 'חכם
בני ושמח לבי, ואשיבה חורפי דבר' (משלי כז יא), הרי ששלמה גזר
על הידים.
מתרצת הגמרא: אתא – ובא

בין דהך גזר כרישא – כיון שכבר גזרו תחילה על סתם ידים, הא
תו למה לי – לשם מה צריך גזירה נוספת על ידים הבאות מחמת
ספר, הרי הם בכלל סתם ידים. משיבה הגמרא: אלא הך גזר
כרישא – בתחילה גזרו על ידים הבאות מחמת ספר, וחרר – (ושוב)
גזר כבוליהו – בכל סתם ידים.
שנינו במשנה הנזכרת לעיל (א), בענין שמונה עשר דבר שפוסלים
את התרומה מדרבנן: ומבול יום פוסל את התרומה. מקשה
הגמרא: מבול יום שפוסל תרומה דאורייתא הוא ולא גזירה דרבנן
הוא, דכתיב (ויקרא כב ז) 'ובא השמש ויטהר', משמע שקודם ביאת
השמש אינו טהור, ודורשים זאת (בבמות עד) לענין תרומה. מתרצת
הגמרא: סמי – (הסר) מבאן – מגזירת י"ח דבר את מבול יום.
שנינו במשנה הנזכרת לעיל (א): והאיכאלין שנטמאו במשקין.
שואלת הגמרא: במשקין דמאי – באיזה משקין נטמאו האוכלים,
אלימא – אם נאמר שנטמאו במשקין הפאין לידי טומאתן מהמת
שנגעו במשקין, והרי הם ראשון לטומאה, דאורייתא נינהו – הלא
מהתורה אוכל הנוגע בהם שני הוא, ופוסל תרומה, דכתיב (ויקרא יא
לד) 'וכל משקה אשר ישתה' שנמצא בתוך כלי חרס שנפל לתוכו
שרץ, נטמא המושקה. משיבה הגמרא: אלא מדובר במשקין הפאין
לידי טומאתן מהמת שנגעו בסתם ידים, וגזירה מדרבנן שיעשו
ראשון לטומאה, משום משקין הפאין מהמת שרץ שהם ראשון
לטומאה מהתורה, ואוכל הנוגע בהם נעשה שני לטומאה ופוסל
את התרומה.
שנינו במשנה הנזכרת לעיל (א): והכלים שנטמאו במשקין. שואלת
הגמרא: כלים דאימאן במשקין דמאי – באיזה משקים נטמאו
הכלים, אלימא – אם נאמר שנטמאו במשקין דוב, כגון רוק, זובו
ומי רגליו, דאורייתא נינהו – הלא מהתורה פוסלים את התרומה,
דכתיב (ויקרא טו ח) 'וכי ירוק תוב במהור ובכס בגדיד' וגו', הרי שרוק
הזב אב הטומאה הוא ומטמא אדם לטמא בגדים שעליו, מה שביד
מהור טמאתי לה. אלא מדובר במשקין הפאין לידי טומאתן מהמת
שנגעו במשקין, ונעשו ראשון לטומאה, ומהתורה אינם מטמאים
כלים, וגזירה מדרבנן משום משקין דוב המטמאים כלים. שיטמאו
המשקין את הכלים להיות שני ולפסול את התרומה.
חזרת הגמרא לדון במבואר לעיל (ע"א), שבת שמאי ובית הלל

המשך מעמוד ד

תורה. ולו ראו בעיניהם כיצד מהפכים הגשמיות שלהם לרוחניות, הרי היו מתנדבים די והותר
בהתאמצות יתרה.

כבקשתו, הנה מחר אי"ה ערב ראש חודש, בהיותי על ציון כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה
נבג"מ זי"ע אזכירו עם זוגי ובני ביתם יחי לו ברכה ואריכות ימים טובים.

מוסגר פה מה שכתבתי לאחד מעניני דיומא מההתוועדות דשבת העברה.

ואסיים בברכה שיתן השי"ת לכת"ר וזוגי שיחיו אורך ימים ושנים טובות לשבוע רב נחת יהודי
ונחת חסידותי מכל בני ביתם שיחיו וגם מעצמם, שיוכלו להרבות בצדקה ומעשים טובים להחזקת
היהדות והפצת התורה בכלל ותורת החסידות בפרט, שזהו המכוון של אריכות ימים ושנים עפ"י מה
שביאר כ"ק מו"ח אדמו"ר, שלא זו בלבד שהם ימים ארוכים ושנים ארוכות בכמות רב, אלא שעוד
זאת שהם ארוכים גם באיכות, היינו ממולאים וגדושים בתורה ומצוות ומעשים טובים ומלאים אור
וחיות של תורת החסידות.

ברכה.

מתרצת הגמרא: כי קאמר ו-במה אמר רב הונא שנחלקו רק
בשלשה מקומות, תיבא דליבא פלוגתא דרבנן דהוה – בדבר
שלא נחלקו רבותיהם הראשונים במחלוקתם, אך במחלוקת על
הסמיכה נחלקו רבותיהם הראשונים בכמה דורות לפניהם,
הנשיאים ואבות הבית דין.
מקשה הגמרא שוב: והאיכא – והרי יש מחלוקת נוספת ביניהם,
כמו ששנינו בברייתא, הוציא ענבים לנת – לצורך דריכתם בנת
לעשות מהם יין, שפאי אומר, הוכשר – הענבים הוכשרו לקבל
טומאה במעט היין שדלף עליהם, על אף שהיין נשפך מהסלים
לארץ לאיבוד, והלל אומר, לא הוכשר ביין זה, כיון שהולך
לאיבוד, ואינו משקה הנעשה לרצון. מתרצת הגמרא: בר מיניה
דההיא – חוץ ממחלוקת זו, כיון דהתם – במחלוקת זו, קא שתיק
ליה הלל לשפאי, וקיבל דעתו, ולא עמדה מחלוקת זו, אך בשלשת
אלו נשארו במחלוקתם.
הגמרא חוזרת לבאר את הברייתא הנזכרת לעיל (דף יו"ט בן יעקב)
איש צריכה יוסי בן יוחנן איש ירושלים, נזרו טומאה על ארץ העמים
ועל כלי זבוכית. שואלת הגמרא: והא – והרי רבנן דשמנים שנה
נזרו על טומאת ארץ העמים, דאמר רב כהנא, כשחלה רבי ישמעאל
ברבי יוסי שלחו לו, רבי, אמור לנו שנים ושלשה דברים שאמרת
(לנו) משום אביך. שלח להם רבי ישמעאל, כך אמר אבא, מאה
ושמונים שנה עד שלא ו-לפני שוחרב הבית המקדש השני, פשטה
ו-השתלטה מלכות רומי הרשעה על ישראל, והתחילה לכובשם.
שמונים שנה עד שלא חרב הבית, נזרו חכמים טומאה על ארץ
העמים ועל כלי זבוכית. ארבעים שנה עד שלא חרב הבית, נלתה לה
סנהדרין ממקומה בלשכת הגזית, וישבה לה בפתחויות – שם מקום
בזר הבית.
מבררת הגמרא: למאי הילכתא – לאיזה הלכה נוגע מה שגלתה
סנהדרין. משיבה הגמרא: אמר רבי יצחק בר אבדימי, לומר, שלא
דנו מאז שיצאו מלשכת הגזית דיני קנסות, היינו כל הדברים
הקצובים בתורה. מקשה הגמרא: דיני קנסות סלקא דעתך – וכי
עולה בדעתך שרק כשסנהדרין בלשכת הגזית דנים דיני קנסות,
והלא אינו תלוי בלשכת הגזית אלא בסמוכים. מתרצת הגמרא:
אלא אימא – אמור בדברי רבי יצחק בר אבדימי, שלא דנו דיני
נפשות. על כל פנים מבואר שגזירת טומאת ארץ העמים כבר
נגזרה בזמן החכמים שהיו שמונים שנה קודם חורבן הבית, ולא על
ידי יוסי בן יעקב ויוסי בן יוחנן.
הגמרא ממשיכה לבאר את הקושיא: וכי תיבא – ושמא תאמר
לתרץ, שבשמונים שנה שקודם חורבן בית שני נמי אינהו היו – גם
הם היו שם, והם אלו שגזרו על כך, יקשה, והתניא, הלל ושמעון
בנו, ורבן גמליאל הזקן בנו של רבן שמעון, ושמעון בנו שהיה אביו
של רבן גמליאל והיה מעשרה הרוגי מלכות, נהנו נשיאותן (לפני)
בפני הבית – בעוד שעמד הבית מאה שנה, ואילו יוסי בן יעקב
איש צריכה יוסי בן יוחנן היו קרמי מובא – היו הרבה לפני
השמונים שנה, שהרי קדמו להלל ארבעה דורות.

שלמה, נזר טומאת ידיים לקדשים, ואתו אינהו – ובאו שמאי והלל
ותלמידיהם, ונזרו אף לתרומה.
הגמרא חוזרת לבאר את דברי רב יהודה בשם שמואל: נפא, אמר
רב יהודה אמר שמואל, שמונה עשר דבר נזרו, ובשמונה עשר אלו
נחלקו. מקשה הגמרא: והתניא, שבשמונה עשר דבר הושו ולא
נחלקו. מתרצת הגמרא: בו פנים נחלקו בהם, ולמחר הושו – חזרו
בית הלל והורו לבית שמאי.
הגמרא חוזרת לבאר את דברי רב הונא: נפא, אמר רב הונא,
בשלשה מקומות נחלקו שפאי והלל עצמם, ואלו הם. מה ששנינו
(ערויות פ"א מ"ב), שפאי אומר, עיסה העשויה מקב קמה, חייבת
בהפרשת חלה, והלל אומר, רק אם היא עשויה מקבניים, והקבנים
אומרים, לא בדברי זה ולא בדברי זה, אלא קב וקמצה במדה
ירושלמית חייב בחלה. משהגדילו את המדות בצפורי, והוסיפו בהן
שישית על מדה ירושלמית, אמרו, חמשת רבעים – לוגים קמה,
דהיינו קב ורבע, חייבין בחלה. רבי יוסי אומר, חמשה רבעים, עדיין
פזורים מן החלה, ורק חמשה רבעים ועוד חלק אחד מעשרים של
ביצה לכל ביצה שיש בשיעור הזה, חייבין בחלה.
ואידך – והדבר הנוסף שנחלקו בו, הוא מה ששנינו (שם פ"א מ"א),
הלל אומר, מלא היו מים שאובים שנפלו למקוה קודם שהיה בו
ארבעים סאה מי גשמים, פוסלים את המקוה, אף אם ישרימוהו
אחר כך במי גשמים. ונטק הלל לשון 'דין' אף שאינו לשון משנה
אלא לשון תורה, משום שחייב אדם לומר בלשון רבו, ובלשון זו
שמע מרבו. שפאי אומר, רק תשעה קבין מים שאובים שהם
שלושים ושושה לוגין, פוסלים. והקבנים אומרים לא בדברי זה ולא
בדברי זה, עד שבאו שני גרזיים ו-אורגין) משער האשפה
שבירושלים, והעירו משום שמעיה ואבמיליון, שהם רבותיהם של
שמאי והלל, ששלשה לוגין מים שאובין פוסלים את המקוה, וקיימו
הקבנים את דבריהם – ופסקו הלכה כמותם.
ואידך – והדבר הנוסף שנחלקו בו, הוא מה ששנינו (שם פ"א מ"א),
שפאי אומר, כל הנשים שברקו עצמן ומצאו דם נדה, דיין לטמא
טהרות רק משעתן – משעה שמצאו את הדם ואילך, והלל אומר,
מטמאות טהרות מפסקה – מבדיקה זו עד לפסקה – לבדיקה
הקודמת, בה לא היה דם, וכל הזמן שבנתיים אנו חוששים שהיה
דם, אלא שלא יצא לחוץ עד לבדיקה זו, וכל מה שנגעה בו נטמא.
וחשש זה הוא אפילו לימים הרבה שעברו מהבדיקה הקודמת.
והקבנים אומרים, לא בדברי זה ולא בדברי זה, אלא אם עבר יותר
ממעת לעת מהבדיקה הקודמת, מבעט הוא על יד מפסקה לפסקה,
ואין חוששים אלא מעת לעת למפרע. ומפסקה לפסקה – ואם
בתוך המעת לעת בדקה עצמה ומצאה טהורה, מבעט בדיקה זו על
יד מעת לעת, ואינה חוששת אלא עד שעת הבדיקה.
מקשה הגמרא: ותו ליבא – וכי אין עוד מחלוקת בין שמאי להלל,
והאיכא – והרי יש מחלוקת ביניהם, כמו ששנינו (תגינה טו.), הלל
אומר, מותר לקמוף על קרבנות ביום טוב, ואין בזה משום איסור
שבות ולכך חייב לסמוך, ושפאי אומר, שלא לקמוף עליהם.

אגרות קודש

בי"ה, כ"ז אדר"ר, ה'תשי"א

ברוקלין

שלום וברכה!

כבר הצטערתי לשתיקתו הארוכה שלא קבלתי ממנו שום ידיעות, ולכן ביותר שמחתי לקבל
מכתבו עם הידיעה שת"ל מרגיש הטבה במצבו. כמובן, אקרא הפ"נ ששלח על ציון כ"ק מו"ח אדמו"ר.

אכפול עוה"פ, שיתבונן באופן שיתקע מחשבתו בזה בחזק כי השי"ת הוא המנהל] עולמו וכל

המשך בעמוד ריא

שבת. פרק ראשון – יציאות השבת דף טו עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזלץ)"
רש"י
תוספות

וְלִמְחַר הַחוּשׁוֹ. שְׁתּוּרוֹ בִּקְוָה בִּיה: קָב וּמִחֲצָה. יְרוּשְׁלָמִי, שֶׁחַן ז' לֹאֲנִין וּבִיצָה
וְחֻמֶּשׁ בִּיצָה לְמִדָּה מְדֻבֶּרֶת. וְהוּא עוֹמֵר לְגִלְגּוּלַת עֲשִׂירִית הָאִיפָה שְׁחִיב
בְּחֶלֶה, כְּדֻכְתִּיב "עֲרִיסוֹתֵיכֶם" – כְּדִי עֵשִׂית מְדֻבֶּר. וְחֻסְפוֹ שְׁתּוֹת בִּירוּשָׁלַיִם,
נִמְצָא: שֶׁשׁ מְדֻבְּרוֹת נִכְסוֹת בְּחֻמֶּשׁ יְרוּשְׁלָמִיתוֹ, וְלֹא הִנְשָׂאָר וּבִיצָה וְחֻמֶּשׁ

אלא שלמה גזר לקדשים – תימה, דבפ"ק פסחים (דף יט: ושם) קאמר רבי עקיבא:
זכינן שאין טומאת ידים במקדש. ופרקי: ולימא שאין טומאת ידים וכלים במקדשו
ומשני רב יהודה: ידים קודם גזירת כלים נשנית. א"ל רבה: והא תרווייהו בו ביום גזרו,
דתנן "הספר והידים והכלים" כו'. והשתא, מאי קפריך רבה? והא ידים קדש דמיירי התם

– שלמה גזר, וכלים גזרו בי"ח דברו ויש לומר:
ד"ע א"ח דבר קאי, שהיה מתחדש. והי"ק זכינן
שכשעסקו בי"ח דבר דיניי ידים, שלא רצו
לגזור טומאת ידים במקדש. ורב יהודה דשני
ידים קודם גזרת כלים נשנית דהיינו בימי
שלמה, ולהכי לא נקט ר"ע אלא ידים משום
דלעולם היה זה זכות במקדש אפילו בימי שלמה
אפילו הכי חזרו ומקשה לו רבה והא תרווייהו
כו' משום דלא משמע ליה לישנא הכי:

שלמה גזר כו' – והשתא לא הוי צריך
לשנויי דאינהו גזרו ולא קבלו
מיניהו אלא: אינהו גזרו לתלות כו'. ואילפא
קאמר: ידידים דגזור שלמה – תחלתן לשריפה.
אלא משמע ליה דקאי אילפא אי"ח דבר ותי":
שמאי אומר מקב לחלה הלל אומר
מקביים – בירושלמי מפרש טעמא
דשמאי והלל משום דאיפא י"ח קבים ועשירית
מלבר – היינו ב' קבין. ובאותו שיעור צריך
להפריש חלה לחלל. ושמאי סבר: דצריך ב'
חלות לעומר, שהיו עושין ממנו ב' אבילות,
אחת בבוקר ואחת בערב, וכשיעור אבילה אחת
חשיב שמאי עיסת מדבר: **רב** יוסי אומר ה'
פטורין ה' ועוד חייבין – דקסבר: ר'אשית
עריסותיכם" שכשיפריש חלה שעדיין ישאר כד'
עיסת מדבר. ואורי": דאין למחוק בפירק "כלל
גזול" (לקמן דף עז:) ובפ' "אלו עוברין" (פסחים
דף מת:) דמייתי התם: חמשה רביעים ועוד חייבין
בחלה – דאיתא כו' יוסי:

אלא שלא דנו דיני נפשות – תימה: ד"קמת
ועלית אל המקום" דדרשין מיניה
(סנהדרין יז: פז.) "מלמד שהמקום גורם" – לא
כתיב אלא בוקן ממרא. ובזקן ממרא גופיה לא
כתיב אלא בהמראתו, שצריך שימרה עליהם
במקומן – אבל לדנו יכול אע"פ שאין ב"ד
הגדול בלשכת הגזית, ואין נראה לומר דבענין
שיהיו במקומן בשעת עבידה כמו בזקן ממרא,
דהא בזקן ממרא לא על המראות לבד מחייב
אלא עד שיחזור לעירו ועשה בהמראות, והא
לא כתיב מקום. ועוד: דלא מצינו בשום מקום
שהיו בודקין אם היו ב"ד בלשכת הגזית בשעת
עבידה אם לאו:

אתו
חרב הבית גלתה לה סנהדרין וישבה לה פהגיוותו. למאי הילכתא? א"ר יצחק בר אבדימי:
לומר שלא דנו דיני קנסות. – דיני קנסות ס"ד? – אלא אימא: שלא דנו דיני נפשות.
וכי תימא: כפ' שנה נמי אינהו היו. והתניא: הלל ושמעון גמליאל ושמעון יהונתן נשיאותן
(לפני) הבית מאה שנה. ואילו יוסי בן יועזר איש צרידה יוסי בן יהונתן הוו קדמי טובא!
א"א:

הבוצר. ענבים לזרוק בגת. דאילו הבוצר לצמוקן – משקה היוצא מהם אין מכשירים, דלא ניתא ליה: **שמאי** **אומר** **הובשירו.** בין הנדלף מהן על
גביהן, ואע"ג דאדיל לאיבוד לארץ ששומת מן הסלים – גזירה שמא יבצרנו בקופות מוּפְּפוֹת, בדמקדש לקמייה (דף יז:). **הא** **שתיק** **ליה** **הלל.** ולא עמד
במחלוקתו, כדנתיא בפירקין (שם) "אותו היום היה הלל כפוף" כו': המלכות. הרשעה, רומי: **פשיטה.** התחילו לכבושן: **הלל** **ושמעון.** רבן שמעון בנו של
הלל היה: **ורבן גמליאל.** הוא רבן גמליאל הזקן: **ושמעון.** הוא (ג) רבי שמעון הנזיר מלכות, והוא היה אביו של ר"ג דצעריה לר' יהושע בן
חנניה (ברכות פ"ד דף כז:) וישעשה מחלוקת עם ר"א בן הורקנוס (ב"מ פ"ד דף נט:). **בפני** **הבית.** בעוד הבית קיים: **שנה.** אחרונים שפלגי החורבן התחיל
נשיאותו של הלל, ופרנסו אלו ארבע דורות ק' שנה. אלמא: הלל קודם לחורבן ק' שנה: ואילו יוסי בן יועזר. קדים לחלל כמה דורות, במסכת אבות:

אתו

שלמה – גזר לקדשים, ואתו אינהו – וגזרו אף לתרוומה.
גופא, **אמר** **רב יהודה** **אמר** **שמואל:** **י"ח גזרו,** **ובי"ח**
נחלקו. – **והתניא:** **הושעו!** – **בו** **ביום** **נחלקו,** **ולמחר**
הושעו. **גופא,** **אמר** **רב הונא:** **בג' מקומות** **נחלקו** **שמאי**
והלל. **שמאי** **אומר:** **מקב חלה,** **והלל** **אומר:** **מקביים,**
וחכמים **אומרים:** **לא** **כדברי** **זה** **ולא** **כדברי** **זה,** **אלא,**
קב **ומחצה** **חייב** **בחלה.** **משהגדילו** **המדות** **אמרו:**
חמשת **רבעים** **קמה** **חייבין** **בחלה.** **ר' יוסי** **אומר:** **ה'**
– פטורין, **ה' ועוד** – **חייבין.** **ואידך,** **הלל** **אומר:** **מלא**
היו **מים** **שאוּבִים** **פוסלים** **את** **המקנה.** **שחייב** **אדם**
לומר **בלשון** **רבו.** **שמאי** **אומר:** **תשעה** **קבין,** **וחכמים**
אומרים: **לא** **כדברי** **זה** **ולא** **כדברי** **זה,** **עד** **שכאו** **ב'**
גדיים **משער** **האשפה** **שבירושלים,** **והעירו** **משום**
שמעיה **ואבטליון** **ששילשה** **לוגין** **מים** **שאוּבִין** **פוסלים**
את **המקנה,** **וקנימו** **חכמים** **את** **דבריהם.** **ואידך,** **שמאי**
אומר: **כל** **הנשים** **דיין** **שעתן,** **והלל** **אומר:** **מפקדה**
לפקדה, **ואפילו** **לימים** **הרבה.** **וחכמים** **אומרים:** **לא**
כדברי **זה** **ולא** **כדברי** **זה,** **אלא:** **מעת** **לעת** – **ממעט**
ע"י **מפקדה** **לפקדה,** **ומפקדה** **לפקדה** – **ממעט**
על **יד** **מעת** **לעת.** **ותו** **ליפא?** **והאיפא:** **הלל** **אמר**
לסמוך, **ושמאי** **אמר** **שלא** **לסמוך!** – **פי** **קאמר,** **רב**
הונא – **היכא** **דליפא** **פלוגתא** **דרבנותא** **בהדידיה** –
והאיפא: **הבוצר** **לגת,** **שמאי** **אומר:** **הובשיר,** **והלל**
אומר: **לא** **הובשיר** – **בר** **מיניה** **דמהיא** – **דהתם**
קא **שתיק** **ליה** **הלל** **לשמאי.** **"יוסי** **בן** **יועזר** **איש**
צרידה **יוסי** **בן** **יהונתן** **איש** **ירושלים** **גזרו** **טובא** **על**
ארץ **העמים** **ועל** **כלי** **זכויות,"** **והא** **רבנן** **דשמנים**
שנה **גזרו:** **דאמר** **רב** **כהנא:** **כשחלה** **ר' ישמעאל** **בר'**
יוסי **שחלו** **לו:** **ר',** **אמור** **לנו** **ב' וג'** **דברים** **שאמרת**
(לנו) **משום** **אבידן?** **שלא** **להם,** **כך** **אמר** **אבא:** **ק"פ**
שנה **עד** **שלא** **חרב** **הבית** **פשיטה** **מלכות** **הרשעה** **על**
ישראל. **פ' שנה** **עד** **שלא** **חרב** **הבית** **גזרו** **טובא** **על**
על **ארץ** **העמים** **ועל** **כלי** **זכויות.** **מ' שנה** **עד** **שלא**

הבוצר. ענבים לזרוק בגת. דאילו הבוצר לצמוקן – משקה היוצא מהם אין מכשירים, דלא ניתא ליה: **שמאי** **אומר** **הובשירו.** בין הנדלף מהן על
גביהן, ואע"ג דאדיל לאיבוד לארץ ששומת מן הסלים – גזירה שמא יבצרנו בקופות מוּפְּפוֹת, בדמקדש לקמייה (דף יז:). **הא** **שתיק** **ליה** **הלל.** ולא עמד
במחלוקתו, כדנתיא בפירקין (שם) "אותו היום היה הלל כפוף" כו': המלכות. הרשעה, רומי: **פשיטה.** התחילו לכבושן: **הלל** **ושמעון.** רבן שמעון בנו של
הלל היה: **ורבן גמליאל.** הוא רבן גמליאל הזקן: **ושמעון.** הוא (ג) רבי שמעון הנזיר מלכות, והוא היה אביו של ר"ג דצעריה לר' יהושע בן
חנניה (ברכות פ"ד דף כז:) וישעשה מחלוקת עם ר"א בן הורקנוס (ב"מ פ"ד דף נט:). **בפני** **הבית.** בעוד הבית קיים: **שנה.** אחרונים שפלגי החורבן התחיל
נשיאותו של הלל, ופרנסו אלו ארבע דורות ק' שנה. אלמא: הלל קודם לחורבן ק' שנה: ואילו יוסי בן יועזר. קדים לחלל כמה דורות, במסכת אבות:

אתו

שבת. פרק ראשון – יציאות השבת דף טו עמוד ב – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזלץ)"
תוספות

אתו אינהו גזור אגושא לשרוף כו' – וקשה, דמכלי זכוכית לא תירץ בלום אפילו לפי המסקנא. דהא ליכא למימר דמעיקרא גזור אוכוכית לתלות, ולבסוף גזור לשרוף כדמסקנא אגושא – דאכלי זכוכית לא שורפים, כדאמרין לקמן דעבוד רבנן היכרא דלא לשרוף עליה תרומה וקדשים וי"ל: דרוקא בטמאת גבן אמר לקמן דאין שורפין תרומה וקדשים, דאינו טמא אלא משום דמדמי להו

אלף: אתו אינהו גזור אגושא לשרוף, ואאוריך ולא כלום, ואתו רבנן דפ' שנה גזור אאוריך לתלות. – למימרא דחדא גזירתא הוה לשריפה? והאמר אילפא: ידים תחלת גזירתן לשריפה. ידים הוא דתחלת גזירתן לשריפה, הא מידי אחרניא – לא! – אלא: אתו אינהו גזור אגושא – לתלות, ואאוריך – ולא כלום. ואתו רבנן דפ' שנה גזור, אגושא – לשרוף, ואאוריך לתלות. – ואפתי, באושא גזור! דתנן: על ו' ספקות שורפין את התרומה: על ספק בית הפרס, ועל ספק עפר הכא מארץ העמים, ועל ספק בגדי עם הארץ, ועל ספק כלים הנמצאין, ועל ספק הרוקין, ועל ספק מי רגלי אדם ששנגד מי רגלי בהמה. על ודאי מגען (ועל) ספק טומאתן שורפין את התרומה. ר' יוסי אומר: אף על ספק מגען ברה"י שורפין. וחב"א: ברה"י – תולין, ברה"ר – טהורין. ואמר עולא: אלו ו' ספקות – באושא התקינו! – אלא: אתו אינהו גזור אגושא לתלות ואאוריך ולא כלום, ואתו רבנן דשמינים שנה גזור: אידי ואידי לתלות. ואתו באושא גזור אגושא – לשרוף, ואאוריך – כדקא' קאי. כלי זכוכית מ"ט גזור בהו רבנן טומאה? – א"ר יוחנן אמר ר"ל: הואיל ותחלת ברייתן מן החול – שנייהו רבנן ככלי חרס. – אלא מעתה לא תהא להו מחרה במקוה, אלקמה תנן: ואלו חוצצין בכלים: הוצת והמור בכלי זכוכית! – הכא במאי עסקינן – בגזן שניקבו והטיפ לתוכן אבר. ור"מ היא, דאמר: הפל הולך אחר המעמיד. דתניא, כלי זכוכית שניקבו והטיפ לתוכן אבר, אמר רבן שמעון ב"ר: ר"מ מטמא וחכמים מטהרין. – אלא מעתה לא

לכלי מוחבת. אבל שאר טומאות המטמאין מתורת כלי חרס – שפיר שורפים תרומה וקדשים, דהא דמו לגמרי לכלי חרס. וכן בלאו הכי צריך לפרש כן לקמן, ולספרים דגרסי הכא "אלא מעיקרא גזור ולא קבלו מנייהו ואתו רבנן דשמונים שנה וגזור וקבלו מנייהו למימרא דחדא גזרה הואי לשרוף והאמר אילפא כו' אתי שפיר, דכלי זכוכית נמי בשניא קמא תירץ: ואאוריך לתלות – תימה: דתנן במסכת אהלות (פ"ב מ"ג) "אלו מטמאין במגע ובמשא ולא באהל: עצם כשעורה וארץ העמים" וי"ל: דהתם מיירי בגזן שהביא עפר מארץ העמים לארץ ישראל. אי נמי – כר' שמעון, דאמר: קברי גוים אין מטמאין באהל. דלא הומיזו בארץ העמים יותר מקבריהם. ועוד תירץ: דהדיא משנה נשנית קודם גזירה שגזרו על אוריה, אלא על גושא בלבד. וכן משמע, מדקאמר "על גושא לתלות ועל אוריה ולא כלום", ואמאי קאמר "ועל אוריה ולא כלום" לימא דמעיקרא גזור על תרייהו לתלות, ולבסוף גזור על גושא לשרוף, ועל אוריה כדקא' קאי? אלא משום דמוכח ממתניתין דאהלות דמתחלה כשגזרו על גושא – לא גזרו על אוריה. והא דביע בניור בפרק "כחן גדול" (דף נד. ושם) ארץ העמים משום אוריה גזרו עליה – או משום גושא גזרו עליה? הא פשיטא דאאוריה נמי גזור, כדקאמר הכא: אלא התם דפ' משום אוריה גזרו עליה – שלא יכנס בארץ ארץ העמים בשום ענין, אפי' ע"י שידה תיבה ומגדל. או משום גושא שהוא מאדיל על הגוש, אבל כשאנו מאדיל על הגוש, כגון ע"י שידה תיבה ומגדל – טהור: על ששה ספקות שורפין – אומר ר"י. דאפי' איכא ספקות יותר ששורפין את התרומה עליה, דגון שכתוב מקוואות (משנה ה) – וכן לא חשיב אלא הנהו דתקינו באושא: על ספק בית הפרס. נראה לר"י דמיירי בשדה שנחרש בה קבר, דטהור מדאורייתא, ולא דיישנין לעצם כשעורה, ולא דחי אלא מדרבנן. אבל שדה שאבד בה קבר – גזרו עליהם שיהיו כובץ לכל דבריהם, ואפילו רוק שלו טמא. דאמר בפ' בתרא דחגיגה (ר' כג.) "גזירה משום עצורא דעם הארץ". ואפילו טמא מת רוק שלו אינו טמא, אלא שעשאוהו כוב – לבד מהדיס ומדרס שלא גזרו עליו, כדתנן במסכת טהרות (פ"א משנה ו) דקתני התם בגביס שנכנסו לבית: אין טמא אלא מקום רגלי הנגבים. ומה דגון מטמאין – אוכלים ומשקין, אבל כלי חרס המוקף צמיד פתיל, ומשכבות ומושבות – טהור. ואם יש מעון גזי או אשה – הכל טמא. וב"הויקוף" (גטין דף סא: ושם) משמע נמי הכי, דפרץ: וליחוש שנא תסיטם אשתו נדה. משמע – דהוא אינו מטמא בהדיס. ועל ספק רוקין נמי דקאמר דיישנין שמה של עם הארץ חן, שרוק טמא – דיינו כדפרישתי. ולא כפ"ה דפריש דבגז ע"ה טמא. דיישנין שמה ישיבה עליו אשתו נדה: ועל ספק מי רגלי אדם ששנגד מי רגלי בהמה – פ"ה: דספק ספיא דהא. וקשה, דבפרק "בנות כותים" (נהו דף לג: ושם) תנן: דאין שורפין עליהן תרומה – מפני שטומאתן בספק. ורמיהו: על ו' ספקות שורפין כו'. ומשני: דמתני' דהתם מיירי דאיכא ספק ספיא, ומש"ה אין שורפין. ולפירוש הקונטרס הא על ספק מי רגלי אדם שורפין, אפי' דהוי ספק ספיא! ונראה לר"י דנקט מי רגלי בהמה משום דכשזו זה אצל זה חן נכרתו טפי שחן של אדם וליכא אלא ספק אחד: **אלמה** תנן אלו חוצצין בכלים – וליכא למימר דהדיא טבילה בכלים חדשים מיירי, כשקונים מן הגוים, כדאמר בסוף מסכת ע"ז (דף עה) דצריכי טבילה. דהא קתני סיפא בפ"ט דמסכת מקוואות (משנה ה) "על השלחן ועל הטבלא ועל הדרגש (ועל הדולבק)" – חוצצין: **ורב**י מאיר דהא דאמר הכל הולך אחר המעמיד – ובפרק "במה אשה" (לקמן דף נט:) דקתני, שהיה רבי נחמיה אומר: בטבעת הלך אחר חותמה, בעול – הלך אחר סמליו, בסולם – הלך אחר שליבותיו כו'. וחכמים אומרים: הכל הולך אחר המעמיד, לא מייתי הכא, דהכא קרי מעמיד – זה שנותנין לתוכו, והתם קרי מעמיד – דבר המעמיד כלי עצמו, כגון עמודי סולם שמחברים את השליבות: **וחכמים** מטהרין – ואם תאמר: והדיכ מוכח מהא דרבי מאיר סבר הכל הולך כו'? דילמא הא דמטמא ר' מאיר – משום דחשיב סתימה מעלייתא, ומטמא מדיון כלי זכוכית ולא מדיון כלי מתכות. ותנאים – ואם תשוב ליה סתימה מעלייתא, ולכן מטהרים לגמרי ויש לומר: דמסתבר ליה דלכולי עלמא הוי סתימה מעלייתא. ופליגי דר' מאיר מטמא טומאה דאורייתא מדיון כלי מתכות, דסבר "הכל הולך אחר המעמיד" וחכמים מטהרין מדאורייתא. אבל מדרבנן מיהא טמא, לפי שגזרו על כלי זכוכית דסתימה מעלייתא היא. אבל אין לפרש דרבנן מטהרין

אתו אינהו. יוסי יוסי: גזור אגושא לשרוף. תרומה הנוגעת בגוש העפר: ואאוריך לתלות. תרומה הנכנסת באוריך ואין דבר מסיק ביניהם, כגון שידה פרוצה מתחתיה: ואפתי. אגושא לשרוף באושא גזור! על ספק בית הפרס. כלומר על ספקו של בית הפרס. כגון תרומה שנכנסת לבית הפרס דהוא שדה שאבד בה קבר – היינו ספק, דלא דיינן אם האדילה על הקבר לא: ועל ספקו של עפר ארץ העמים. דכל עפר ארץ העמים מספקא לן בקבר של מת: ועל ספקו של בגדי עם הארץ. דכולהו מספקא לן שמא ישיבה עליהם אשתו נדה, כדתנן (תניגז דף יח) בגדי ע"ה מדרס לפרושים: ועל ספק כלים הנמצאין. דלא דיינן אם טמאים הן: ספק רוקין. כל רוקין מספקא לן: דידקין דוב נינהו: ועל ספק מי רגלי אדם. הך ספק לא דמי להקך דלעיל, אלא אפי' מספקא לן אם מי רגלי אדם הן אם מי רגלי בהמה הן, דאיכא תרי ספיקי לקולא. דאם תמצ' לומר דאדם, שמה טהור: ששנגד מי רגלי בהמה, רבנא אשמיטין. דלא תימא מהני דבהמה. הני נמי דבהמה: ודאי מגען וספק טומאה. יודע ודאי שנגע בהן תרומה, אבל אינו יודע אם הם טמאים אם לאו, כדמפרש בכולהו: שורפים. והיינו אגושא: באושא התקינו. כמה שנים אחר חורבן, כדאמרין בריה (פ"ד דף לא.) גבי י' מסעות נסעה שכניה: ואלו חוצצין. לגבי שביקה: הוצת והמור גרסינן: בכלי זכוכית. שחן חלקין ואין אדם מקפיד על טיט ודבר אחר הנדבק בהן, לפי שנופל מאילן. והני הוא דמדבק טובא וקפיד עליהו, ואין חוצץ אלא דבר המקפיד עליו: כגון ששנגדו. וטהרו מתורת כלי חרס דכלי חרס שבירתו מטהרת: והטיפ לתוכן אבר. דחשיב ליה בכלי מתכות, דכל קבלא טומאתו משום אבר המעמידו, הלכך אית ליה טהרה במקוה: מטמא. ולא אמרינן בטיל ליה מתורת כלי כשאר כלי חרס הנשבר, דקסבר: הלך אחר המעמיד ותורת כלי מתכות עליו: אלא מעתה. הואיל ושנייהו בכלי חרס:

נר

שבת דף טו עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום שבת קודש) ריא

40 בְּרִשְׁתָּהּ הַיָּחִיד, תּוֹלֵךְ, לֹא אוֹכֵלִים וְלֹא שׁוֹרְפִים, וְאִם הִסְפֵּק הִיָּה
41 בְּרִשְׁתָּהּ הַרְבֵּים, מְהוֹרֵךְ.
42 וְאִמֵּר עוֹלָא, אֵלּוּ שְׂשֵׁה סְפִיקוֹת שִׁגְזְרוּ בְּהֵם טוֹמָא, כְּאֹשָׁא הִתְקִינוּ
43 זֹאת. הֲרֵי שְׁטוּמָא אֲרֵץ הָעַמִּים לִשְׁרִיפָה גִזְרוּ רַק כִּשְׁגַּלְתָּה
44 סִנְהֶדְרִין לְאוּשָׁא, שְׁהִידָה כְּמָה שְׁנִים אַחֵר הַחֹרֶבֶן, וְאִךְ אִמְרֵנוּ
45 שֶׁהַחֲכָמִים שְׁהִיוּ שְׁמוּנִים שְׁנָה לִפְנֵי הַחֹרֶבֶן גִּזְרוּ כֵן.
46 הַגְמָרָא חֹזֶרֶת בַּהּ וּמִתְרַצָּת בְּאוּפֵן אַחֵר: אֵלּא אִתּוּ אִינְהוּ – בִּאֵן יוֹסִי
47 בֵּן יוֹעֶזֶר וְיוֹסִי בֵּן יוֹחָנָן, גִּזְרוּ אֲנֹשָׁא לְתַלְתָּה, וְאִינְהוּ אֵלּא כְּלוּם –
48 אִין בַּהּ אִפִּילוּ סִפֵּק טוֹמָא. וְאִתּוּ רַבֵּן דְּשִׁמְנִים שְׁנָה, גִּזְרוּ אִידִי וְאִידִי
49 – בֵּין מִגֵּעַ בֵּין אוּרִי, לְתַלְתָּה. וְאִתּוּ חֲכָמִים שְׁכָאֲנֹשָׁא, גִּזְרוּ אֲנֹשָׁא
50 לְשִׁרְיָה כּוּדָאִי טוֹמָא, וְאִינְהוּ כְּדָקָא קָא – נִשְׁאֵר כְּגִזְרֵת רַבָּן
51 שֶׁל שְׁמוּנִים שְׁנָה קוֹדֵם הַחֹרֶבֶן, שְׁהִידָה רַק סִפֵּק טוֹמָא.
52 הַגְמָרָא חֹזֶרֶת לְבָאֵר אֶת הַמֶּשֶׁךְ הַבְּרִייתָא הַנּוֹכְרֵת לְעִיל (ד-),
53 שִׁיּוּסִי בֵּן יוֹעֶזֶר וְיוֹסִי בֵּן יוֹחָנָן גִּזְרוּ טוֹמָא עַל כָּלִי זְכוּכִית. מִבְּרִית
54 הַגְמָרָא: כָּלִי זְכוּכִית, כָּאִי מְטַעֵם גִּזְרוּ כְּהוּ ו-בְּהֵם רַבֵּן טוֹמָא.
55 מִשִּׁיבָה הַגְמָרָא: אִמֵּר רַבִּי יוֹחָנָן אִמֵּר רִישׁ לִקְשָׁה, הַזֹּאִיל וְתַחֲלֵת
56 בְּרִיתָן שֶׁל כָּלִי הַזְכוּכִית מִן הַחֹל, שְׁמִמְנוּ עוֹשִׂים אֶת הַזְכוּכִית,
57 שִׁיּוּרָהּ ו-עֲשָׂאוֹם רַבֵּן כְּכָלִי חָרָם הַעֲשׂוּיִים מַחֲלוּ, וּמִקְבָּלִים
58 טוֹמָא.
59 מִקְשָׁה הַגְמָרָא: אֵלּא מְעַתָּה שִׁגְזְרוּ עֲלֵיהֶם טוֹמָא מִחֲמַת שְׁדוּמִים
60 לְכָלִי חֶרֶס, לֹא תִּהְיֶה לָהֶן מְהֵרָה בְּמִקְנֵה, כֵּשֶׁם שְׁלִכִי חֶרֶס אִין.
61 אֵלְמָה תֵּנֶן – מִדּוּעַ שְׁנִינוּ (מִקְאוֹת פ"ט מ"ה), וְאֵלּוּ דְּבָרִים חֲחוּצִין
62 בְּכָלִים שְׁלֹא תַעֲלֶה לָהֶם טְבִילָה, הִזְפֵּת וְהַמּוֹר שֶׁנִּדְבְּקוּ בְּכָלִי
63 זְכוּכִית, שֶׁמִּקְפִּיד עֲלֵיהֶם. הֲרֵי שְׁלָלָה הַחֲצִיצָה מוֹעִילָה לָהֶם
64 טְבִילָה.
65 מִתְרַצָּת הַגְמָרָא: אֲמַנָּם לְכָלִי זְכוּכִית אִין טַהֲרָה בְּמִקְוֵה מִפְּנֵי
66 שְׁדוּמִים לְכָלִי חֶרֶס, וְהָכָא כְּמֵאִי עֲקָסִין – וְכֵאֵן בְּמִשְׁנָה שֶׁמְבֹאֵר
67 שְׁמוֹעִילָה לָהֶם טְבִילָה, בְּמָה מְדוּבָר, כִּגְזוֹן שְׁנִיקְבוּ כָּלִי הַזְכוּכִית וְלֹא
68 הִיוּ רְאוּיִים לְשִׁימוּשׁ, וְהִפְיָה לְתוֹכָן אֶכֶר – עוֹפֶרֶת, שְׁהִיא מִמִּינִי
69 הַמִּתְכַּוֶּת, וּבִכֵּךְ סָתֵם הִנֵּקְבוּ וְנִעְשׂוּ רְאוּיִים לְשִׁימוּשׁ, וּמִשְׁתַּנּוּ
70 בְּשִׁטַּת רַבִּי מֵאִיר הִיא שְׁנוּיָה, דְּאִמֵּר חֶבֶל הוֹלֵךְ אַחֵר הַמְּעַמִּיד אֶת
71 מֶה שֶׁבְּכָלִי, וְכִיוֹן שֶׁהַמְּעַמִּיד הוּא מִתְכַּת, דִּינָם כְּכָלִי מִתְכַּת שִׁישׁ
72 לוֹ טַהֲרָה בְּמִקְוֵה. דְּתַנָּא, כָּלִי זְכוּכִית טַהוּרִים שְׁנִיקְבוּ, וְהִפְיָה לְתוֹכָן
73 אֶכֶר, אִמֵּר רַבֵּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל, רַבִּי מֵאִיר מְטַמֵּא – מִקְבָּלִים
74 טוֹמָא מִדְּאוּרִיתָא, מִשּׁוּם שֶׁהוֹלְכִים אַחֵר הַמְּעַמִּיד, וְנִחְשָׁבִים כָּלִי
75 מִתְכַּת, וְהַכְּמִים מְטַהְרִין מִדְּאוּרִיתָא, וְרַק מִדְּרַבָּנָן טְמֵאִים כְּכָלִי
76 זְכוּכִית.
77 מִקְשָׁה הַגְמָרָא: אֵלּא מְעַתָּה שְׁטוּמָאֲתָן הוּא מִשּׁוּם כָּלִי חֶרֶס,

1 מִתְרַצָּת הַגְמָרָא: אֵלּא אִתּוּ אִינְהוּ – בִּאֵן יוֹסִי בֵּן יוֹעֶזֶר וְיוֹסִי בֵּן יוֹחָנָן,
2 גִּזְרוּ אֲנֹשָׁא – עַל תְּרוּמָה הַנוֹגַעַת בְּגוֹשׁ עֵפֶר אֲרֵץ הָעַמִּים, לְשִׁרְיָה
3 – שְׁחִיב לְשִׁרְפָה כְּדִין תְּרוּמָה שֶׁנִּטְמָא וְדֹאִי, וְאִינְהוּ – וְעַל
4 תְּרוּמָה הַנִּכְנֶסֶת בְּאוּרִי אֲרֵץ הָעַמִּים, וְלֹא כְּלוּם – לֹא גִזְרוּ כְּלוּם,
5 וְאִין בַּהּ אִפִּילוּ דִּין סִפֵּק תְּרוּמָה שֶׁנִּטְמָא, וְאִתּוּ ו-בְּאוֹן רַבֵּן
6 דְּשִׁמְנִים שְׁנָה קוֹדֵם שֶׁחָרַב הַבֵּית, גִּזְרוּ אֲנֹשָׁא – עַל תְּרוּמָה
7 הַנִּכְנֶסֶת בְּאוּרִי, לְתַלְתָּה – שְׁדִינָה כְּדִין תְּרוּמָה שֶׁסִּפֵּק אִם נִטְמָא,
8 שֶׁאִתּוֹרָה בְּאִכִּילָה וְאִסּוּר לְשִׁרְפָה.
9 מִקְשָׁה הַגְמָרָא: לְמִיטְרָא דְּתָרָא גִּזְרָתָא הָיָה – הָאֵם נִיתֵן לְמוֹר
10 שֶׁהַגִּזְרָה עַל טוֹמָאֵת תְּרוּמָה בְּאֲרֵץ הָעַמִּים הִיָּתָה אַחַת, שְׁמִיד גִּזְרוּ
11 עֲלֶיהָ לְשִׁרְיָה, וְהָאִמֵּר אֵילְפָא, טוֹמָאֵת יָדִים, מִיד בְּתַחֲלֵת גִּזְרָתָהּ
12 הִיָּתָה לְשִׁרְיָה, מִשְׁמַע, שֶׁרַק יָדִים הוּא דְּתַחֲלֵת גִּזְרָתָהּ הִיָּתָה
13 לְשִׁרְיָה, הָאֵ מִיָּדִי אֲחֵרִינָא – אִךְ דְּבָרִים אַחֲרִים שִׁגְזְרוּ עֲלֵיהֶם
14 טוֹמָא, לֹא גִזְרוּ מִיד לְשִׁרְפָה, וְאִךְ תִּירְצֵנוּ שֶׁתַּחֲלֵת הַגִּזְרָה עַל
15 מִגַּע תְּרוּמָה בְּעֵפֶר אֲרֵץ הָעַמִּים הִיָּתָה לְשִׁרְיָה.
16 הַגְמָרָא חֹזֶרֶת בַּהּ וּמִתְרַצָּת בְּאוּפֵן אַחֵר: אֵלּא אִתּוּ אִינְהוּ – בִּאֵן
17 יוֹסִי בֵּן יוֹעֶזֶר וְיוֹסִי בֵּן יוֹחָנָן, גִּזְרוּ אֲנֹשָׁא לְתַלְתָּה, כְּדִין סִפֵּק תְּרוּמָה
18 טְמָא, וְאִינְהוּ אֵלּא כְּלוּם – לֹא גִזְרוּ כְּלוּם, וְאִתּוּ ו-בְּאוֹן רַבֵּן
19 דְּשִׁמְנִים שְׁנָה קוֹדֵם שֶׁחָרַב הַבֵּית, גִּזְרוּ אֲנֹשָׁא לְשִׁרְיָה, וְאִינְהוּ
20 לְתַלְתָּה.
21 מִקְשָׁה הַגְמָרָא: וְאִכְתִּי – וְעִידִין קְשָׁה, שְׁהִרִי רַק כְּאֹשָׁא – כִּשְׁגַּלְתָּה
22 סִנְהֶדְרִין לְאוּשָׁא גִזְרוּ עַל טוֹמָאֵת אֲרֵץ הָעַמִּים, דְּתַנָּן (טַהֲרוֹת פ"ד מ"ה),
23 עַל שְׂשֵׁה סְפִיקוֹת טוֹמָא שׁוֹרְפִין אֶת הַתְּרוּמָה בְּאִילוּ נִטְמָא בּוּדָא.
24 א. עַל סִפֵּק טוֹמָא שֶׁל תְּרוּמָה שֶׁנִּכְנֶסֶת לְבֵית הַכֶּהֱנִים, הוּא שְׁדָה
25 שֶׁנִּבְרָא בַּהּ קֶבֶר, וְאִין יָדוּעַ אִם הָאִהִילָה עַל הַקֶּבֶר. ב. וְעַל סִפֵּק
26 טוֹמָא שֶׁל תְּרוּמָה שֶׁנִּגְעָה בְּעֵפֶר הָאֵם מֵאֲרֵץ הָעַמִּים, שֶׁאֵנוּ
27 מְסוּפָקִים שֶׁמָּא קֶבֶר שֶׁל מֵת הוּא. ג. וְעַל סִפֵּק טוֹמָא שֶׁל תְּרוּמָה
28 שֶׁנִּגְעָה בְּגִידֵי עֵם הָאֲרֵץ, שֶׁאֵנוּ מְסוּפָקִים שֶׁמָּא יִשְׁבָּה עֲלֵיהֶם אִשְׁתּוּ
29 נִדָּה. ד. וְעַל סִפֵּק טוֹמָא שֶׁל תְּרוּמָה שֶׁנִּגְעָה בְּכָלִים הַנִּמְצָאִין –
30 שֶׁמִּצְאוּ אוֹתָם, וְאִין יוֹדְעִים אִם טְמֵאִים הֵם. ה. וְעַל סִפֵּק טוֹמָא שֶׁל
31 הַרְוִין שֶׁנִּגְעוּ בְּתְרוּמָה, שֶׁאֵנוּ מְסוּפָקִים שֶׁמָּא שֶׁל זֶב הֵם. ו. וְעַל
32 סִפֵּק טוֹמָא שֶׁל תְּרוּמָה שֶׁנִּגְעָה בְּסִפֵּק מִי רִגְלֵי אֶדָם, וְאִף בְּאוּפֵן
33 שְׁעוּמִדִּים כִּגְזַר מִי רִגְלֵי בְּהֵמָה, וְיֵשׁ מְקוֹם לְתַלְתָּה שֶׁאִף הֵם מִי רִגְלֵי
34 בְּהֵמָה הֵם, אִף עַל פִּי כֵן אֵנוּ חוֹשְׁשִׁים שֶׁמָּא מִי רִגְלֵי זֶב הֵם.
35 מוֹסִיפָה הַמִּשְׁנָה: שֶׁרַק עַל וְדֹאִי מִגְזָן שֶׁל אִלוּ בְּתְרוּמָה, (וְעַל)
36 [שֶׁהוּא] סִפֵּק טוֹמָאֲתָן שֶׁהִרִי כָּל אִלוּ טְמֵאִים מְסִפֵּק, שׁוֹרְפִין אֶת
37 הַתְּרוּמָה, אִךְ עַל סִפֵּק מִגְזָן, אִין שׁוֹרְפִים. רַבִּי יוֹסִי אֹמֵר, אִף עַל
38 סִפֵּק מִגְזָן, אִם אֵה בְּרִשְׁתָּהּ הַיָּחִיד, שׁוֹרְפִין אֶת הַתְּרוּמָה, מִשּׁוּם שֶׁסִּפֵּק
39 טוֹמָא בְּרִשְׁתָּהּ הַיָּחִיד טְמָא. וְהַכְּמִים אֹמְרִים, אִם סִפֵּק הַמִּגְזָן הִיָּה

המשך מעמוד רח

אחד ואחד מאתנו בפרט, במילא יסיר זה דאגה מלבו, כי הלא ברור הוא כי השי"ת יכלכל דברו על הצד היותר טוב ולא עלינו מוטל הדבר, ומהשייך לנו הוא רק ענינים בתומ"צ שניתנו לנו בבחירה חפשית.

לא באתי לחדש בזה, שהרי ענינים אלה פשוטים וידועים לכל, אלא שאם נשארים הם בדרך מקיף, ובהנוגע לפועל מתנהגים כאילו הענינים תלויים בנו בעצמנו, הרי מכבידים עי"ז החיים, ובפשטות כפשוטו החיים הגשמיים. משא"כ כאשר חדורים עם הרעיון של "ה' רועי", אז אפילו הגוף ונפש הבהמית מרגישים את ה"לא אחסר".

וחי"ו שלא באתי בזה להטיף מוסר, אבל מצטער אני על צער כת"ר ועג"נ שלו מסיבות שאין להן יסוד ובטח גם אין להן מציאות, וכידוע על פי המבואר בדא"ח בחילוק שבין ענין הנסיונות והבירורים.

המקוה להתבשר ממנו בשורות טובות מהטבת בריאותו ובראותו זוגתו ש"ב שתחי'.

בברכה.

ב"ה, י"ב אדר שני, ה'תש"א

ברוקלין

לחברי ההנהלה דהישיבה והת"ת עולי

רוסיה, לוד, ה' עליהם יחיו

שלום וברכה!

בנועם קבלתי מכתבם דכ"ג אדר א' עם הדו"ח מפורט מהנעשה בהישיבה בגשמיות וברוחניות. כן נהניתי לראות רשימת התלמידים בצירוף שמות האם, אשר בל"נ אקרא ביום מחר על הציון הק' של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע.

מפני הטרדות וההכנות לפורים הבע"ל אין הזמן גרמא לבוא בארוכה במענה על שאלתם לחוות דעתי ביחס למכתבם והדו"ח הנ"ל. ואסתפק כאן בהערות כלליות אחדות, ובהקדם -

בימים מקדם הנה מתפקידי הישיבות והתלמוד תורות ה' בעיקר לימוד התורה והשגשוג בה. וקיום המצוות בפועל ושמירת מנהגי ישראל ה' מובן בדרך ממילא לכל בן ובת ישראל על ידי החינוך שנתחנכו בביתם ובהסביבה ששם היו באותן השעות שלא היו בין כתלי בית המדרש והישיבה.

נשתנו העתים בימינו אלה, אשר מתפקידי הישיבה והתלמוד תורה כעת גם כן, ובעיקר, לעשות את התלמיד ראשית הכל לירא שמים, ליהודי שומר תורה ומצוה ואח"כ ללמדן, ובהישיבות מיסודן של נשיאינו - גם לחסיד.

לית דין צריך בשש, אשר העיקר הוא קיום התורה והמצוה בפועל, כי עשי' לעילא, ותכלית הכל הוא ענין היראת שמים, כמו שנאמר ויצונו ה' לעשות את כל החוקים האלה (כדי) ליראה את ה'.

בתור פועל יוצא מהדברים האלה, הנה על כל תלמוד תורה וישיבה בכלל, והישיבות מיסודן של נשיאינו נשיאי חב"ד בפרט, לרכז את כל הענינים כדי להשיג קודם לכל את המטרה העיקרית - די תלמידים זאלן זיין פרומע ערליכע אידן, ווארימע אידן, חסידישע אידן. ומתוך השקפה זו, הנה במענה על שאלתם לחוות דעתי ע"ד סדר הלימודים של הישיבה והתלמוד תורה, אבוא בהערות אלו:

(א) בסדר הלימודים של כל המחלקות צריך להכניס לימוד דינים ומנהגי ישראל, הן בכתות הנמוכות והן בהגבוהות, ומובן - בכל אחת לפי ענינה.

(ב) להשתדל ביותר ע"ד סידור השבתות, ימים טובים וחול"מ וכו' בחיי התלמידים באופן כזה, שישתמשו בתוכם דיני ישראל, ומנהגיו בדרך ממילא ע"י השתתפותם בסדר ומנהגי ימי השבת, חגיגת פורים, עריכת סדר של פסח וכו' וכו'. וידוע אשר מה שאפשר ללמוד מ"מעשה רב" בדרך ממילא הוא לפעמים הרבה יותר ממה שאפשר ללמד לתלמידים על ידי דיבור והוראה.

(ג) לכאורה לימוד הגמרא וכיו"ב צריך להיות בבקר בתחילת זמן הלימוד, ולימוד החומש וכו' שאינו דורש התרכוזות המחשבה כ"כ יכול להיות בשעות שאחרי הצהרים, ולא להיפך.

(ד) מהנכון להנהיג לימוד הדא"ח קודם התפילה, ונפלאתי שלא נעשה כן ע"ע, ואולי בטעות נשמט זה מהדו"ח שלהם, וכידוע שזה ה' מנהג מימים קדמונים בכל ישיבותינו, ואפילו מנהג בע"ב בבתיהם.

(ה) בטח ישנם אצלם כתות תלמידים השייכים ג"כ ללימוד הפוסקים.

(ו) לימוד חומש עם פרש"י בעצמם - אצל התלמידים שאין לומדים זה בסדר הישיבה.

(ז) להנהיג אמירת תהלים אחר התפילה.

ועלינו ללמוד מוסר השכל, בהלכה למעשה, מענינא דיומא, ועפ"י מש"נ בקונטרס פורים דהאי שתא, והוא

למרות הנסיגות והטרדות והבלבולים - לעמוד חזק בקיום התורה והמצוה בפועל, וביחוד להוסיף אומץ, ובהשתדלות יתרה, בעבודת החינוך הכשר ללמד את בני ובנות ישראל את מצוות הוי' ותורתו.

ואם ישנם מקומות אשר על ידי גזירות בגלוי או בתחבולות מרמה רוצים "לאחוז בתי כנסיות ובתי מדרשות" ל"השכיח ח"ו את בני ישראל את תורת הוי' ומצותיו ולהדיחם ח"ו מאלקות", הנה צריך לדעת אשר בזמן הגזירה דוקא, כאשר רבו ההעלמות וההסתרים, עד אשר שמים אור לחושך (ענינים שצריכים היו להוסיף אור הקדושה משתמשים בהם להרבות חשך הקליפות וסטרא אחרא) - "אז דוקא נותנים כח מלמעלה להפוך את החושך לאור כי טוב".

וכאשר נשמור - עד למסירת נפש - על הקטנים והקטנות, הרי, על פי לשון המדרש, כשיש קטנים יש גדולים, יש חכמים, יש זקנים, יש תורה, יש בתי כנסיות ובתי מדרשות - ותכלית הכל - הקדוש ברוך הוא משרה שכינתו בעולם, בעולם זה התחתון הגשמי, כי אתכפיא סטרא אחרא ואתהפכא חשוכא לנהורא, שיאיר אור אין סוף ברוך הוא.

בברכת שמחת פורים ופ"ש כל החבורה תי',

מ. שניאורסאהן

ב"ה, כ"ד אד"ש, תשי"א
ברוקלין.

הרה"ג והרה"ח הו"ח אי"א נו"מ וכו' מוה"ר
אפרים אליעזר שי' הכהן

שלום וברכה!

מכתביו בעתם קבלתי, ושמחתי בקראי בהם, אשר ענין הראב"ד הולך ומסתדר, והשי"ת יברכהו וישמרהו כו' (ועפ"י דעת ר"י כהנא מסייע כהני, חולין מט, א) לנהל את עדתו בשלום ובמישור (ואעפ"כ) להשיב רבים מעון, ובפרט בשדה החינוך הכשר, אשר ע"פ השמועה, הרי גם הזעיר שם וזעיר שם שישנו, הולך ומתמעט באופן מבהיל.

וידוע פתגם כ"ק מו"ח אדמו"ר בשנים הראשונות לבואו לכאן, "עס איז דא השגחה אויף וואס מען לייגט אין די טעפלאך, פארוואס איז ניטא קיין השגחה וואס לייגט מען אין די קעפלאך"!!

- להעיר מחולין מה, א: מה שבקדרה, ומל' הכתוב ותורתך בתוך מעי, ותניא ספ"ה -

מש"כ בענין מספר הקאפי' שבתהלים, יעויין ג"כ בהקדמת מנחת שי לתהלים, ההקדמה בתהלים רעדלהיים, יפה עינים לברכות ט, סע"ב.

מוסג"פ הקבלה על שילוחו ממועות מחצה"ש, וי"ל ע"ד הצחות, במש"כ באותו מכתב עצמו שהרגיש שעדיין חסר הביטול וכו' דאתי מחצה"ש שלו ומבטל הרגש זה, דהרי כהן ששוקל הוא משום

דמוסר לצבור, יפה יפה, דאין נשאר מהבעלות ורשות שלו כלום (שקלים ד, ב) או דעכ"פ בטל הוא (ערכין ד, א ברש"י)

ובכ"ז כהנים דורשים כו' כי מה שהוא שולל הבעלות שלו, ג"ז שייכות היא, ולכן בקש משה אל תפן אל מנחתם, אף שהוא קרבן צבור, וראה הערתי בקונטרס פ"ג ע' ל"א בסופו.

כבקשתו - אזכירו בהיותי על הציון בער"ח הגאולה הבע"ל.

מצטער אני במאד, על שלע"ע לא הסתדר הרה"ח וכו'... במשרה המתאמת, ושבת נכנס שבת יוצא חודש נכנס חודש יוצא כו'.

ואחתום באיחול כ"ט.

ב"ה, כ"ה אד"ש, ה'תשי"א
ברוקלין

הרה"ח הו"ח אי"א נ"מ וכו' מהור"י שי

שלום וברכה!

מוסג"פ הקונטרס ליום ב' ניסן הבע"ל, יום ההילולא של כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע, ובטח יזכה בו את הרבים ללמוד בו, וביחוד ביום השבת קודש פ' החודש ר"ח ניסן, ולמחרתו ביום ההילולא. כי כאמור בשיחה הנדפסת בקונטרס זה,

תלמידי בעל ההילולא, בניהם ובני בניהם, יש בהם כחו - כח המלמד את בן חברו תורה, ובמילא ישנה עליהם אחריות אל המלמד, בעל ההילולא. ולא עוד אלא גם אלו שרק ראו אותו - גם בהם יש כחו, כח המלמד. ואפילו אלו שלא ראו אותו, כחו זה בהם - על ידי כח המשלח, אשר על ידי כח זה שלוחו של אדם נעשה כמותו.

וכמה דרגות בזה:

נתינת רשות וכח לשליח לעשות כמותו של המשלח, אבל העש"י עשית השליח היא, כי השליח מציאות בפני עצמו הוא בכל עניניו, אלא שהוא רוצה למלאות את השליחות.

נתינת כח מהמשלח לשליח לעשות, עד שהעש"י עשית המשלח היא, כי אין פעולות השליח (בענין השליחות) מציאות בפ"ע, ואינם אלא כח המשלח. נתינת כח מהמשלח וביטול השליח להמשלח, עד שהשליח עצמו אינו אלא המשלח. וכל אחד ואחד הנהו אחד מסוגים הנ"ל ואחריות המתאמת לסוג זה עליו.

ובהתאם לדברי כ"ק מו"ח אדמו"ר בסיום שיחתו הנ"ל, הנה "מען דארף וויסן די כחות וואס מיר האבען, און דער אויבערשטער זאל העלפן" להביא את הכחות לידי פועל, ולהגיע להתכלית - להעשות, כדרישת בעל ההילולא, נר המאיר בכל הפרטים המבוארים בהקדמת הקונטרס.

בברכה ופ"ש כל החבורה תי'

מ. שניאורסאהן

א.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שניאור זלמן - אדמו"ר הזקן - בעל התניא והשו"ע

- 1 כג... ואין צריך לומר שדבר שיש בו חיוב חטאת אם יצא בו לרשות הרבים, שאסור להשים אותו עליו
2 בבית. ולכן אסור להשים אותו חפץ בתוך חיקו קח או בשאר מקומות שבבגדיו קח בשבת אפילו בתוך
3 ביתו קח, וכן לתלות מפתח או חפץ אחר בחגורתו או בשאר מקומות שבבגדיו בענין שאסור לצאת פן
4 לרשות הרבים. ואין היתר לטלטל שום חפץ בבית אלא בידו, שבידו בודאי אין לחוש שמא ישכח ויוציאה
5 לרשות הרבים, שהרי רואה החפץ בידו, מה שאין פן בשאינו בידו יש לחוש שמא ישכח שהחפץ אצלו
6 בשיוצא לרשות הרבים קח.
7 ואפילו אם היה אצלו מבעוד יום - צריך להסירו פשת'השך אם לא נזכר להסירו סמוך לחשכה קט, כמו
8 שנתבאר בסמן רנ"ב 116.
9 (ואפילו בעיר המערבת קח שאין בה מקום האסור עכשו בטלטול - אסור).
10 ואפילו שיש אומרים 118 שאין לנו רשות הרבים כלל - אין להקל בדבר 119.
11 ויש להחמיר 120 בסבא זו אם לא בעת הצורך, שאז יש לסמוך על סבא הראשונה קיא, כמו שנתבאר

ביאורי הלכה

- קח בתוך חיקו - הוצאה בתוך חיקו נחשבת כהוצאה גמורה שלא על ידי שינוי 111.
קח מקומות שבבגדיו - כגון בכיס הבגד 112.
קח אפילו בתוך ביתו - ואפילו החפץ מונח עליו שלא כדרכו כך שאם יצא בו לרשות הרבים יהיה פטור אבל אסור 113.
קח בשיוצא לרשות הרבים - שאז עובר על אסור דרבנן 114, ואם זכר שהחפץ אצלו אלא ששכח להסירו בשעת יציאתו - חייב מן התורה.

ציונים והוספות

- כשיוצא מהבית הוא בתוך רה"ר אסור להוציא אפילו בבית, אבל בעיר המעורבת אין חוששין שמא ישכח ויצא חוץ לגבול העירוב, מפני כי רוב היציאות הם בתוך גבול העירוב ולמיעוט לא חיישין לאסור היציאה לכולם, או דלמא גם בעיר המעורבת אסור שמא יצא חוץ לעירוב, ומנהג העולם פשוט לצאת בכל הכלים בעיר המעורבת הן בלבית תכשיטין וכיוצא, הן בחפצים בכיס שבבגד 117.
קיא סבא הראשונה - למעשה נהגו העולם להקל בזה 121.
ציונים והוספות
(111) הוצאת חפץ בחיקו נחשבת כהוצאה כדרכה כדוגמת חפץ התלוי בחגורו, וראה לעיל סי' שא על ס"ג שאין חילוק בין הוצאה ביד ימין ליד שמאל.
(112) חפץ המונח בכיס הבגד, נחשב הוצאה כדרכו (כדלהלן סי' שי"ד).
(113) כשם שאסור ללבוש התכשיטים בבית אע"פ שביציאה עמהם פטור אבל אסור (ע"פ קו"א סי' שא ס"ק ט).
(114) ראה לעיל סי' רנב סי"ז, ולדיעה זו אסור גם דבר שיש בו חשש הוצאה מדרבנן בלבד כדלעיל מקו"א סי' שא ס"ק ט.
(115) סי' שי"ד. ואין להוציא המעות בידיו משום מוקצה.
(116) סי' כ: מצוה על כל אדם שימשמש בבגדיו ערב שבת סמוך לחשכה שלא יהיה בהם דבר שאסור לצאת בו בשבת אפילו למנהגו כהאומרים שאין לנו עכשיו רשות הרבים גמורה ויתיר חגורו ויקח כל התלוי בו.
(117) בדי השלחן סי' קטו ס"ק מד: והנה אדמו"ר ז"ל כ' שם במוקף וז"ל ואפי' בעיר המעורבת שאין בה מקום האסור עכשיו בטלטול אסור עכ"ל, ועי' לעיל סי' צג בבדה"ש ס"ק ח' שכ' מה' שארית יהודה' שבכל מקום שהי' מסופק בדין כתבו במוקף ב' חצאי עגולה, ומקום הספק בזה פשוט דאפשר דרק בעיר שאין בה עירוב שתיכף

- 1 בְּסֻמָּן ש"א 122.
- 2 אֲבָל יֵשׁ מְקָלִין עוֹד, שְׁאֵפְלוּ לְחָצֵר שְׁאִינָה מְעַרְבֶת קיב] מְתָר לְצֵאת בְּכָל הַתְּכַשִּׁיטִין שְׁאֵסְרוּ מִשּׁוּם גְּזֵרָה
- 3 שְׁמָא יִבְיָאם בִּידוֹ.
- 4 וְיֵשׁ מְקָלִין עוֹד לְפִיזָה לְצֵאת בָּהֶם אִף לְכַרְמְלִית, אִף־עַל־פִּי שְׁאִין לָהּ מְחֻצוֹת פְּחָצֵר שְׁאִינָה מְעַרְבֶת. וְעַל
- 5 פִּי דְבָרֵיהֶם אֵין לְמַחֹת עֲכָשׁוּ בְנֵשִׁים שְׁלָנוּ קיג] הַיּוֹצְאוֹת בְּכָל מִינֵי תְּכַשִּׁיטִים, לְפִי שֵׁישׁ אוֹמְרִים שְׁבֻמָּן הִזָּה
- 6 אֵין לָנוּ רְשׁוֹת הָרַבִּים בְּכָל אֶלָּא כְּרַמְלִית.

הלכות שבת, חלק ב סימן שג, דיני תכשיטי אשה סעיף כג

ביאורי הלכה

קיב] שאינה מעורבת - אבל לא לכרמלית ממש¹²³.
קיג] בנשים שלנו - אין למחות אפילו ישמעו לנו אם נמחה בהם.

צינונים והוספות

חפץ מסויים כגון שזקוק לממחטה, ו"שלא בעת הצורך" ששומר עליו חפצים ללא תועלת, ואז יש להקל יותר ממי ששומר מעות התפורים בבגדו שלא נחשב כ"עת הצורך" אלא כ"מקום הפסד".
122) סעיפים לח"ט. שאפילו בבית יש להחמיר לפשוט מבעוד יום בגד שתפורים או צרורים בתוכו מעות, אם נמצא במקום שיכול להשאיר או להפקיד הבגד ללא חשש שייגנבו המעות.
123) ראה סי' שלד סי"ז שיש דברים שהקילו בחצר שאינה מעורבת שיש בה מחיצות (להציל דברים מפני קדושתם) אבל לא לכרמלית ממש.

שולחן ערוך רבנו הזקן הלכות בציעת הפת לפי לוח "רב יומי"

- 1 א הביאו לפניו חתיכה של פת ופת שלימה מצוה מן
- 2 המובחר לברך על השלימה אפילו היא פת קיבר וקטנה
- 3 והחתיכה פת נקיה וגדולה מהשלימה.
- 4 והוא שהכל מין אחד אבל אם השלימה משעורים והחתיכה
- 5 מחטים אפילו היא פרוסה קטנה היא קודמת לברך עליה
- 6 הואיל והחטה מוקדמת בפסוק בשבעת המינין שנשתבחה
- 7 בהם ארץ ישראל וכל המוקדם בפסוק זה מוקדם לברכה
- 8 כמו שיתבאר בסי' רי"א ואעפ"כ ירא שמים יוצא ידי שתיהן
- 9 שמנית הפרוסה בתוך השלימה ובוצע משתיהן יחד הואיל
- 10 וגם השעורה היא מז' המינין והיא שלימה אבל אם השלימה
- 11 היא של שיפון אף על פי שהוא מין שעורים כיון שלא
- 12 הזכירו הכתוב בפירוש כמו חטים אין צריך להניחו כלל עם
- 13 הפרוסה של חטים:
- 14 ב וכל זה כשרוצה לאכול משתיהן אבל אם אינו רוצה
- 15 לאכול אלא מאחת מהן יברך עליה ואין לו לחוש
- 16 להשנית אע"פ שהיא מוקדמת בפסוק והיא חשובה וחביבה
- 17 עליו שמשום קדימתה וחשיבותה אינו מחויב לאכול ממנה
- 18 כלל ואין צריך לומר אם רוצה לאכול המוקדמת בפסוק
- 19 שאין לו לחוש לשנית השלימה שאינו מחויב לאכול ממנה
- 20 משום שלימותה ואפילו אם רוצה לאכול פרוסה שאינה מז'
- 21 המינים אינו מחויב לאכול ממנה מפני שלימותה
- 22 וחשיבותה:
- 23 ג אם יש לאדם ב' חצאי לחם ואין לו לחם שלם ללחם
- 24 משנה בשבת יחברם יחד בעץ שיש תורת כלי עליו או
- 25 בשום דבר שאינו מוקצה ולא יהא חיבורם נראה ודינו
- 26 כששלם לענין לחם משנה כמו שדינו כשלם לענין עירובי
- 27 חצירות כמו שיתבאר בסי' שס"ו אבל אם יש לו לחם שלם
- 28 אין לסמוך על זה כי יש לומר שאינו נחשב כשלם אלא
- 29 לענין עירובי חצירות בלבד שלא הצריכו בו שלם אלא
- 30 משום איבה בלבד שלא יבא אחד לומר אני נתן שלם ואתה
- 31 נתן פרוסה וכשאין חיבורו נראה אין לחוש לכך אבל לענין
- 32 לחם משנה אינו נחשב כשלם ע"י חיבור זה כמו שאינו
- 33 נחשב ככר אחד לענין טומאה וטהרה ע"י חיבור זה ובחול
- 34 א"צ לחברו כלל:
- 35 * * *
- 36 ד שתי גלוסקאות הדבוקות זו בזו שנאפו ונדבקו בתנור
- 37 כך ונחתך מן האחת והשניה נשארה שלימה טוב יותר
- 38 להפריד החתיכה מהשלימה כדי שתהא נראית שלמה ממה
- 39 שניחנה דבוקה בה אע"פ שנראית יותר גדולה שהרי
- 40 שלימה קטנה קודמת לברכה מפרוסה גדולה מכל מקום אל
- 41 יבצע ממנה במקום שהיתה דבוקה בחברתה ששם נראית
- 42 כפרוסה אלא יבצע ממקום השלם שבה ומכל מקום בפרוסה
- 43 ממש א"צ לזהר בזה לבצוע בצד השלם שבה שהרי מכל
- 44 מקום פרוסה היא מצד שכנגדו משא"כ בגלוסקא שנפרדה
- 45 מחברתה ששלימה היא אלא שנראית כפרוסה במקום
- 46 שנדבקה ונפרדה:
- 47 ה הביאו לפניו לאכול שתי שלימות או שתי פרוסות אחת
- 48 גדולה ואחת קטנה מברך על הגדולה והוא ששתיהן
- 49 ממין אחד ושוות בנקיות אבל אם היתה הקטנה פת נקיה
- 50 והגדולה פת קיבר מברך על הנקיה אבל אם שתיהן שוות

שיעור כזית אלא בברכת המזון ושאר ברכות אחרונות אבל
לא בברכה ראשונה שאסור ליהנות מהעולם הזה אפילו
משהו בלא ברכה.

ח במה דברים אמורים בלחם גמור שדרך בני אדם לקבוע
סעודתו עליו אבל מיני לחמים שיתבארו לפנינו שאין
דרכם של רוב בני אדם לקבוע סעודתם עליהם אין מברכים
עליהם המוציא וברכת המזון רק בורא מיני מזונות וברכה
אחת מעין שלש אלא אם כן אוכל שיעור שאחרים רגילים
לקבוע סעודה לפעמים על שיעור כזה לפי שברכת בורא
מיני מזונות כוללת גם הלחם שהוא מזון ולא קבעו לברך
המוציא על הלחם אלא מפני חשיבותו שסועד הלב וכל
לחם שאין קובעים עליו סעודה בטלה חשיבותו אלא אם כן
יש בו כדי לסעוד.

וכן ד' ברכות של ברכת המזון לא קבעו עליו אלא מפני
חשיבותו שמן התורה (א) היה די בברכה אחת מעין ג'
שהרי לא נאמר בתורה אלא פעם אחת וברכת את ה' אלהיך
על הארץ הטובה אשר נתן לך ודרשו מפסוק זה לברך על
המזון ועל הארץ ועל המקדש ודי בברכה אחת לכולם אלא
שחכמים תקנו לברך על כל אחד בפני עצמו ולא תקנו אלא
בלחם שרגילים לקבוע סעודה עליו אבל מיני לחמים שאין
רגילים לקבוע עליהם אפילו הוא אכל ושבע מהם שנתחייב
לברך אחריהם מן התורה דיו בברכה אחת מעין ג' של תורה
אלא אם כן אכל שיעור שבני אדם קובעים עליו כשאוכלים
מין לחם זה במקרה אבל אם רוב בני אדם אין קובעים עליו
אף על פי שהוא קובע עליו בטלה דעתו אצל רוב בני אדם.

* * *

ומכל מקום אם הוא קבע סעודתו עליו ואכל עמו בשר
ודברים אחרים כמו שנוהגים בסעודת לחם גמור עד ששבע
וגם אחרים רגילים לקבוע עליו אם אוכלים עמו שאר דברים
כמו שאכל הוא מברך המוציא וברכת המזון וכן אם הוא
שבע ממנו לבדו וגם אחרים רגילים לשבוע ממנו כשמלפתין
אותו באיזה ליפתן מברך המוציא וברכת המזון.

ומכאן אתה למד ששיעור קביעות סעודה האמור כאן אינו
כשיעור סעודה האמור בעירוב שהוא כג' ביצים שהיא
פחותה שבסעודת עניים הבריאיים ושם סעודה עליה אבל
אינה סעודת רוב בני אדם הבריאיים (כשאוכלין ממנו לבדו
בלא ליפתן ודברים אחרים) (אלא כשיעור עומר לגולגולת
לב' סעודות) שאל"כ מה הועילו כאן לשער שיעור שאחרים
קובעים עליו עם איזה ליפתן הרי גם על ידי ליפתן אין שם
סעודה עליה בפחות מכג' ביצים פת שאל"כ למה הצריכו
בשתי סעודות של עירובי תחומין כשתי סעודות פת אם
פחות מכן ראוי לב' סעודות ע"י ליפתן יהא די בזה לערובי
תחומין מקל וחומר מליפתן של פת מב' סעודות שמערבין
בו כל שכן הפת הנאכלת בב' סעודות הללו.

ואם מתחלה היה בדעתו לאכול מעט ובירך בורא מיני
מזונות ואח"כ נמלך ואכל שיעור שרוב בני אדם קובעים
[סעודה] עליו יברך אחריו ברכת המזון אע"פ שלא בירך
המוציא לפניו כגון שלא היה כדי קביעות סעודה במה
שנשאר לפניו אחר שנמלך אבל אם נמלך לאכול עוד

בגדלותן ושתייהן נקיות רק שזו לבנה יותר מזו מברך על
הלבנה יותר אבל אם השניה שאינה לבנה כל כך היא גדולה
מזו יש להסתפק איזה מהן קודמת לברכה.

וכל זה במין אחד אבל אם אחד של שעורים ואחד של
כוסמין אע"פ שהכוסמין יפים ונקיים משעורים מברך על
של שעורים לפי שהשעורה מפורשת בז' המינים משא"כ
כוסמין שאף שהן מין חטים ומכלל ז' המינים הן כמו
שיתבאר בסימן ר"ח לא הזכירם הכתוב בפירוש כשעורים.

במה דברים אמורים כששתייהן חביבות עליו בשוה אבל אם
של כוסמין חביב עליו יותר יש אומרים שמברך על החביב
ויש אומרים שמברך על מין ז' שבפסוק כמו שיתבאר בסימן
רי"א:

* * *

הביאו לפניו לאכול פת נכרי ופת של ישראל מברך על
של ישראל אפי' אינו נזהר מפת נכרים ואם פת של נכרי
פת נקיה ופת של ישראל פת קיבר מברך על איזה שירצה
אם שתייהן שלימות או פרוסות ושוות בגדולתן והן ממין
אחד והוא שאינו נזהר מפת נכרים אבל הנזהר ממנה לא
יבצע ממנה בשום ענין ויש אומרים שאפילו נזהר ממנה
רשאי לבצוע ממנה אם היא נקיה וחביבה עליו שאיסור פת
של נכרים הוא איסור קל והתירוהו משום חיבוב מצוה
שיברך על החביב עליו ויש לסלק הפת של נכרים מן
השולחן עד לאחר ברכת המוציא.

ואם מיסב עמו אורח שאינו נזהר מפת של נכרים והביא עמו
על השולחן פת של נכרי נקיה כיון שהאורח חפץ לאכול
היפה של נכרים ואי אפשר לו לאכול בלא ברכה וברכתו
מוטלת על בעל הבית להוציאו ידי חובתו ממנו הותרה גם
לבעל הבית לבצוע עליה משום חיבוב מצוה וכיון שהותר
לו לבצוע הותר לו לכל סעודה זו שאינו כבוד שמים שיברך
עליה ואח"כ יפירוש ממנה ואף על פי שא"צ לברך על
החשוב וחביב אלא כשרוצה לאכול ממנה ובעל הבית זה
שנוהר מפת של נכרים אינו רוצה לאכול כלל ממנה מכל
מקום כיון שאם לא היה נזהר ממנה היתה חשובה וחביבה
לו אלא שהאיסור מונעו ממנה לכן אם ימצא עילה שיוכל
שיאכלנה בהיתר כגון כאן שיחבב בה המצוה התיירו לו
חכמים כי כל ברכות הנהנין תלויה בחביבות שעל חביבות
הנאתו הוא מברך ומשבח להקב"ה אבל אם בלא איסור פת
של נכרים אינה חשובה עליו מפת של ישראל צריך לברך
על פת של ישראל.

וכן להיפך אם בעל הבית אינו נזהר מפת של נכרים ואין
דעתו לאכול כל הסעודה אלא פת של נכרי כי היא נקיה
ובני ביתו אוכלים פת שאינו נקיה של ישראל אע"פ ששתי
הלחם מונחים לפניו צריך לבצוע על של נכרים הנקיה
הואיל ואין דעתו לאכול אלא ממנה והיא חביבה עליו
ואע"פ שבני ביתו יאכלו משל ישראל אין זה כלום הואיל
והוא הבצוע:

* * *

ברכת המוציא אין לה שיעור שאפילו אינו רוצה לאכול
אלא פירור פחות מכזית צריך לברך המוציא ולא נתנו

על אכילת הדובשנין ומברך עליהם בורא מיני מזונות ופוסט
את המרקחת שהיא טפילה למין דגן:

* * *

י וכל עיסה שהמילוי טפל אליה אף על פי שאוכלה לבדה
אחר שנטל המילוי ממנה אינו מברך עליה אלא בורא
מיני מזונות ולא המוציא הואיל ובשעת אפייתה היתה באה
בכיסנין אבל אם אינו אוכל אלא המילוי שנטל ממנה לבדו
מברך עליו ברכה הראויה לו שהכל או בורא פרי האדמה
או בורא פרי העץ.

וכל זה (ב) כשהמילוי הוא מפירות וכיוצא בהם מדברים
שאינן דרך לקבוע סעודה עליהם לא ללפת בהם את הפת
ולא למזון ולשובע אלא אוכלים אותם לקנוח סעודה
ולתענוג כמ"ש בסמיך קע"ז ולכן אין דרכם של רוב בני אדם
לקבוע סעודה ג"כ על הפת הממולאת מהם אבל אם המילוי
הוא מדברים שדרך בני אדם לקבוע סעודה עליהם ללפת
בהם את הפת כגון בשר ודגים וגבינה וביצים וירקות (או
שדרך לקבוע סעודה עליהם למזון ולשובע אע"פ שאין
מלפתין בהם הפת כגון כרוב ותרדין וכל כיוצא בהם
ממעשה קדירה שהם מעיקר הסעודה) כמו שיתבאר שם אין
מילוי זה מוציא את הפת הממולאת בו מתורת לחם גמור
שהכל קובעים עליו לפי שגם על זו אין רוב בני אדם
נמנעים מלקבוע סעודה עליהם מפני המילוי שבה כיון
שהמילוי ראוי ג"כ לקבוע עליו סעודה ללפת בו את הפת
(או למזון ולשובע).

ויש אומרים שאין חילוק בין מילוי פירות למילוי בשר
וגבינה וכיוצא בהם ולעולם מברך בורא מיני מזונות אלא
א"כ אוכל שיעור שרוב בני אדם קובעים עליו והעיקר
כסברה הראשונה וירא שמים לא יאכל מהם פחות משיעור
קביעת סעודה אלא בתוך הסעודה למזון ולשובע כמו
שיתבאר:

חלק א' סימן קסח על איזה מיני פת מברכין:

1 כשיעור קביעות סעודה מלבד מה שאכל כבר צריך ליטול
2 ידיו ולברך המוציא תחילה וא"צ לברך תחילה ברכה אחת
3 מעין ג' על מה שכבר אכל לפי שמצטרף עם מה שיאכל
4 להפטר בברכת המזון כיון ששניהם מין לחם אחד משא"כ
5 באוכל דבר שטעון ברכה מעין ג' לפני סעודת לחם גמור
6 שאין מצטרפין זה עם זה להפטר בברכת המזון אלא צריך
7 לברך תחילה ברכה אחת מעין ג' כמו שיתבאר בס' ר"ח:

* * *

ט ואלו הם מיני לחמים שאין דרכם של בני אדם לקבוע
סעודתם עליהם פת הבאה בכיסנין ולחמניות וטרוקנין
וטריטא.

12 פת הבאה בכיסנין יש מפרשים שהיא פת עשויה כמין כיס
13 שממלאין אותה קודם אפייתה בדבש או בצוק"ר או שקדים
14 או אגוזים או שאר כל מיני פירות או תבלין אע"פ שהעיסה
15 עצמה נילושה במים לבד ונאפת בתנור או במחבת בלא שום
16 משקה (כגון עפ"ל פלאדיין או פאווי"דלא פלאדיין)
17 ובכלל זה מה שעושים כפורים עיסה רחבה וכפולה
18 וממלאים אותה בשומשמן ואפילו אם המילוי הוא רב
19 מאוד ועיקר הכוונה בפת זו לאכילת המילוי מכל מקום מין
20 דגן הוא חשוב ואינו בטל לגבי המילוי ואע"פ שהוא רב
21 ממנו ולכן מברכין עליו בורא מיני מזונות וגם המילוי נפטר
22 בברכה זו שהוא טפל למין דגן.

23 והוא שמתכוונין ג"כ לאכילת מין הדגן שהיא העיסה שבה
24 המילוי אע"פ שאין זו עיקר הכוונה אבל אם אין מתכוונין
25 כלל לאכול העיסה כגון אותם ריקקין דקין שנותנים מרקחת
26 עליהם שהדבר ידוע שאין מתכוונים כלל לאכול העיסה רק
27 שבאים לדבק המרקחת עליהם כדי שלא יטנפו הידים
28 מהדבש הרי הם טפלים לגבי המרקחת וברכת המרקחת
29 פוטרתן ואפילו אם אכל תחלה המרקחת ונשארו הרקיקים
30 לבדם אבל במדינות אלו שמניחים המרקחת על הדובשנין
31 (שקורין לעקו"ך פלאדיין) שטובים למאכל א"כ כוונתו ג"כ

לְקוּטֵי תוֹרַה פֶּרֶשֶׁת פִּקּוּדֵי – הַפְרָשָׁה הַחֲסִידִית

בְּאֵר הַנֶּזֶל:

6 וְהוּא גִּמְטְרִיא "אֶלֶף". וּמִזֶּה נִמְשָׁךְ בְּחִינַת "פִּקּוּדֵי הַמִּשְׁכָּן"
7 – יְחִיד זו"נ.
8 אֶךְ "מִשְׁכַּן הָעֵדוּת" הוּא יְחִיד י"ה. וְכִמּוֹ שֶׁכְּתוּב:
9 "שִׁבְטֵי י"ה עֵדוּת לְיִשְׂרָאֵל", כִּי עֵדוּת שִׁינָּה עַל דָּבָר
10 שֶׁהוּא נִסְתָּר וְנִעְלָם. וְהֵינּוּ אָבָא וְאֵימָא שְׁנִקְרְאִים

1 הַנֶּה "פִּקּוּדֵי הַמִּשְׁכָּן" הוּא יְחִיד ו"ה דְּשֵׁם הַיּוֹד, דְּהֵינּוּ
2 יְחִיד זו"נ. ו"פִּקּוּדֵי" – מִלְשׁוֹן "לִפְקֹד אֶת אֲשֶׁתוֹ".
3 ו"מִשְׁכָּן" הֵינּוּ "שְׂכִינַת עֲזוּז". יִתְבָּרַךְ, שֶׁהִיא מִדַּת מְלָכוּת
4 כְּנוּדֵעִי, וְיְחִיד זֶה הוּא עַל יְדֵי תוֹרָה וּמִצְוֹת. וְהוּא "אֶלֶף
5 פִּקּוּדֵי", כִּי שִׁתָּא סְדְרֵי מִשְׁנָה, וְכָל אֶחָד כָּלוּל מִשְׁשָׁה

2. (יְכֻמֹּת סב, ב).

3. (ראַה אַגְרַת הַקֹּדֶשׁ סִימָן כה (קלט, א)).

1. (בְּאֵר הַנֶּזֶל: בְּאֵר דְּבוֹר הַמִּתְחִיל "אֶלֶף פִּקּוּדֵי". נִדְפֵס עִם הַגְהוֹת בְּבֵאוּרֵי
הַזֶּהר לְהַצְמַח צֶדֶק כָּרֶךְ ב עֲמוּד תַּתְרִי וְאֵילֶךְ. וְרֵאָה בְּנִסְמָן לְעִיל וּלְקוּטֵי תוֹרָה)
בְּתוֹחֵלַת הַמָּאמָר).

30 ב. והנה להבין ביאור הדברים למה נקרא יחוד אבא ואימא
31 "משכן העדות", צריך להקדים מה שכתוב
32 ב"לקוטי תורה" ולהאריך ב"הקדמה לטעמי מצות":
33 שעל ידי קיום מצות לא-תעשה הוא גורם בחינת
34 יחוד דאבא ואימא, והוא שמי עם ו'ה – שס"ה. ועל ידי
35 קיום מצות-עשה הוא בחינת יחוד דזו"ג, והוא ו"ה עם
36 זכרי – רמ"ח.

37 וצריך להבין שייכות ענין קיום מצות לא-תעשה
38 ליחוד אבא ואימא דוקא.

39 והענין הוא: כי בחינת יחוד דאבא ואימא הוא בחינת
40 ביטול-הישג¹³, שיהיה בטל לאור איין-סוף ברוך-הוא עד
41 שאינו תופס מקום כלל. וכענין שאמר משה "ונחנו מה"
42 – מ"ה ממך.

43 ונקרא זה יחוד דאבא ואימא:

44 כי החכמה הוא בחינת איין, כמו שכתוב (איוב כח, יב):
45 "והחכמה מאין תמצא", וגם חכמה היינו כח-מה;

46 ובינה הוא בחינת יש, כמו שכתוב (משלי ח, כא):
47 "להנחיל אוהבי יש", דקאי על גן-עדן, ששרשו מבחינת
48 בינה, כמו שכתוב (בראשית ב, י): "ונָהָר יוצא מעדן כו",
49 שמתגלה אור איין-סוף ברוך-הוא בבחינת השגה
50 להשמות להיות "נהיין מזיו כו"¹⁴, וכנודע;

51 והיחוד דאבא ואימא, שהן חכמה ובינה, הוא יחוד
52 אין ויש, שהיש בטל לאין, להיות גילוי בחינת איין ביש¹⁵.
53 וממשיכין יחוד זה בקריאת-שמע, להיות יחוד זה
54 והמשכה זו מאין ליש¹⁶.

55 ופירוש ענין שהחכמה הוא כח-מה וביטול, הענין
56 הוא: להיות כי החכמה הוא למעלה מבחינת בינה
57 והשגה, דהיינו שמתגלה אור איין סוף מה ד"לית
58 מחשבה תפיסא כו"¹⁷, וענין גילוי זה הוא ביטול ההשגה

1 "נסתרות"⁴, ויחוד זה הוא "פקד על פי משה" שהוא
2 בחינת בטול – "ונחנו מ"ה" (יתרו טז, ז).

3 (גם שם משה מורה על חיבור יחוד אבא ואימא. כי משה
4 גימטריא קפ"ד-קס"א⁵. והיינו יחוד שם ע"ב דאבא עם שם
5 אהיה דאימא⁶ כמו שיתבאר לקמן. ועוד ד"משה זכה לבניה"⁷).

6 וב' יחודים אלו הן בסדר התפלה בכל יום בקריאת-
7 שמע:

8 כי פסוק ראשון דקריאת שמע: "שמע ישראל הויה
9 אלקינו כו"⁸ הוא בחינת יחוד אבא ואימא, והוא ענין
10 "משכן העדות אשר פקד על פי משה", שהוא בחינת
11 מ"ה וביטול. והיינו שצריך למסור נפשו ב"אחד", שעל
12 ידי ביטול זה נמשך יחוד הנו"ד ד"משכן העדות".

13 ובפסוק "ואהבת את הויה כו" הוא ענין יחוד זו"ג, כי
14 "את" הוא בחינת מלכות, שהוא בחינת את הטפל⁹ –
15 לשם הויה. וגם "את" לשון "עת"¹⁰, שהוא מקור הזמן.
16 ופירוש "ואהבת את": שעל ידי האהבה מעורר אהבה
17 עליונה לבחינת "את". היינו שיהיה "הויה אלקיך" – יחוד
18 זו"ג. והוא ענין "אלה פקודי המשכן".

19 ולכן בפסוק ראשון אמר משה במשנה תורה "הויה
20 אלקינו"¹¹ להיותו יחוד אבא ואימא, אשר יחוד זה "פקד
21 על פי משה". ובפסוק "ואהבת" נאמר "הויה אלקיך"
22 להיותו יחוד זו"ג, וכמו שנתבאר במקום אחר.

23 והוא מה שכתוב בזהר פרשת פינחס, דף רל"ו עמוד ב'¹²,
24 בענין ע' רבתי ד"שמע" וד' רבתי ד"אחד": וסימנא דא
25 (שמואל א' יב, ה): "עד הויה בכס". והוא בענין "משכן
26 העדות", וכמו שיתבאר.

27 (ועיין ב"בעל הטורים" פרשת ואתחנן, שכתב גם כן שזהו
28 ענין "עד הויה בכס", וגם בדכתיב (ישעיה מג, יב, מד, ח): "ואתם
29 עדי". ועיין בזהר קדושים, דף פ"ו):

4. (נצבים כט, כח: "הנסתרת לה' אלקינו")

5. (מאורי אור אות מ סכ"ה. לקוטי תורה להאריך"ל שמות דבור המתחיל "ותקרא שמו משה").

6. (דאימא . . . ועוד: בביאורי הזהר שם וכן בשני כתבי יד: ועוד, דמשה הוא בחינת דעת עליון שהוא המזווג אבא ואימא. ועוד, ואולי נשקט מפני תיבות הדומות: ועוד ועוד).

7. (ראה ראש השנה כא, ב).

8. (אלקינו כו: ולא סיים הכתוב. ויש לומר מפני שבפסוק אחד עצמו (ביחוד אבא ואימא) – סיומו מורה ליחוד זו"ן שלכן נאמר "הויה" עוד הפעם ו"אחד" – ד' וקיעים וכו' – מלכות. – הערת כבוד קדושת אדמו"ר בהערות ותיקונים.

9. (ראה לקמן "דבור המתחיל ידעת" הב' ואתחנן ז, ט. ועוד).

10. (את לשון עת: ראה לקמן ואתחנן, ב, ג). – הערת כבוד קדושת אדמו"ר.

וראה בארוכה אור התורה ואתחנן (דברים כרך א) עמודים נ"א).

11. (ראה גם ספר המאמרים תקס"ד עמודים רד"ה).

12. (ראה סידור עם דא"ח שער הקריאת שמע דבור המתחיל "זהר פרשת פנחס" – עז, א).

13. (בחינת יחוד דאבא ואימא הוא בחינת ביטול היש: נתבאר באור התורה ויקרא כרך ב עמוד תפח).

14. (בכרות יז, א).

15. וכמו שנתבאר במקום אחר, על פסוק "מזמור לתודה" (עין ב"סידור" עם דא"ח דבור המתחיל "מזמור לתודה" – מד, א).

16. (ועיין מה שנתבאר בזה בפרשת ואתחנן, בדבור המתחיל "להבין מה שאמר האריך"ל (דקריאת שמע הוא יחוד אבא ואימא) – אור התורה ואתחנן (דברים כרך ו) עמוד ב'רלא). ועיין מה שנתבאר מענין יחוד אבא ואימא, בביאור על פסוק "ונקדשתי" (לקוטי תורה אמור לג, א).

17. (על פי תקוני זהר בהקדמה, "פתח אליהו" יז, א).

ולכן, לפי שהקדוש ברוך הוא למעלה
מההשגה, ואין אפשר להשיג מהותו בשום פנים, על כן
לא יתכן לומר עליו יתברך התוארים כמו "כל יכול"
ו"חכם" ו"רוצה" – כי הוא למעלה ממהות יכולת והכמה
ורצון שבנבראים, עד שאין ערך ודמיון בינו ובינינו כלל
לומר עליו תוארים אלו בלשון תוארים עצמיים, רק
שהם נאמרו בלשון שלילה.
היינו: ענין "יכול" שנאמר עליו יתברך, הוא מפשט
ממנו יתברך כל מה שהוא היפך היכולת, כמו שכתוב
(ישעיה כ, כח): "לא ייעף ולא ייגע" כו'. ועל דרך זה הוא ענין
"חכם" ו"רוצה" כו' – מפשט ממנו יתברך מה שהוא היפך
ההכמה כו'. ונמצא, לא יודיעו תוארים אלו ידיעת
מהותו, רק יודיעו מה שאנו שוללים ממנו הדברים שהם
היפך מהותו בכולל.
נמצא, ידיעה זו הוא גילוי שמתגלה לנו גילוי ממנו
יתברך, ומכל מקום אינו השגה במהותו כלל. ומכל
מקום²³, גם בבחינת ידיעה זו שבדרך שלילה שיפך
ידיעות עצומות אין קץ ממש, גבוה מעל גבוה. כמו
שכתב הרמב"ם כל זה (בספרו "מורה נבוכים" חלק א' פרקים
נ"ז, נ"ח, נ"ט, עד פרק ס'). שכתב, שיש ריבוי ידיעות גם כן
בדרך שלילה, עד שבפעננים הגשמיים יוכל האדם על
ידי ריבוי הידיעות השלילות להגיע כמעט לציור הדבר
כמו שהוא כו'.
ועל דרך זה יובן הנמשל בענין היחוד וגילוי
ההמשכה מחכמה, שהוא בחינת מקור השכל שאינו
מושג, שבו מלוכש אור אין-סוף מה שלמעלה מההשגה.
ומה שנמשך בחינה זו ממש, שהיא הבנה והשגה, ונקרא
יחוד אבא-ואימא, הנה ההבנה וההשגה אינה השגת
המהות אלא השגת²⁴ על דרך משל השגת השלילות כו'.
כי הנה אור אין-סוף ברוך הוא "לית מחשבה תפיסא
ביה כלל" במהותו. ולכן הכתר נקרא "ישת חשך סתר",
שהכתר מלביש לאור אין-סוף ברוך הוא ומחשיף
שיהיה בלתי מתגלה²⁵. ועל ידי הכתר הוא שורה
ומתלבש בבחינת חכמה, שהוא גם כן למעלה מהשכל
המושג ומוכן. וזהו בחינת מוחיד-דאבא, שבו מלוכש אור
אין-סוף מה שלמעלה מסדר ההשתלשלות²⁶.

וביטול הנשמות במציאות¹⁸ באור אין-סוף ברוך הוא
ד"לית מחשבה כו'¹⁹; והחכמה הוא מקור השכל כו', מה
שאינו מושג כו', ולכן מתלבש בה אור אין-סוף ד"לית
מחשבה תפיסא ביה כו'; מה שאין כן בבחינת בינה הוא
הבנה והשגה, והוא רק בבחינת "זיו השכינה"²⁰.
והנה מבחינת בינה, שהוא הבנה והשגה שיפך שיהיה
נמשך התפעלות האהבה. והרי זה – ההתבוננות עם
ההתפעלות – הכל בבחינת יש ודבר נראה ונגש, שהרי
יש מי שמשגיג, ו"יש מי שמתפעל". (וזהו "להנחיל אוהבי
יש", הרי בחינת יש שיפך בבחינת אהבה).
מה שאין כן בחינת חכמה, מה, שהוא למעלה
מההשגה, דהיינו גילוי מאור אין-סוף ברוך הוא "סתימא
דכל סתימין", ד"לית מחשבה תפיסא ביה כלל", ואין
הגילוי בבחינת הבנה והשגה, לכן גם ההתפעלות מזה
אינו בבחינת יש כמו האהבה, אלא ההתפעלות מזה
הוא בבחינת הביטול, והוא שמתבטל מן המציאות, כמו
שכתוב "ונחנו מה".
וכמבאר ב"בינונים" פרק ל"ט, אשר עולם האצילות,
שהוא בחינת חכמה בכלל, הוא למעלה מבחינת גן-עדן.
והוא מדור הצדיקים הגדולים שעבודתם למעלה
מבחינת אהבה כי אם בבחינת ביטול, על דרך "האבות
הן הן המרפכה"²¹ כו'.
וענין יחוד אבא-ואימא, הוא ההמשכה מאור אין-סוף
ברוך הוא המלוכש במוחיד-דאבא שלמעלה מההשגה,
שיהיה נמשך ומתגלה בבינה. אך גילוי זה אינו בבחינת
השגה ממש, מאחר דבאמת "לית מחשבה תפיסא ביה".
אלא ענין גילוי זה בבינה יבין מעט מזעיר על דרך משל,
ממה שכתב הרמב"ם²² בענין התוארים שנאמרו על
הקדוש ברוך הוא, שנאמר רק בשלילות ואינם תוארים
עצמיים.
וענין ההפרש בין תוארי השלילה לתוארי החיוב:
שתוארים עצמיים, שנקראים בלשון פלוסופים "תוארי
החיוב", הם מורים על מהות הדבר מהו. ותוארי
השלילה לא יודיענו דבר בשום פנים מן העצם המבוקש
מה הוא, אלא שיודיענו שהוא מושלל מדבר המנגד
וסותר לאותו העצם המבוקש ומהותו.

18. (נתקן על פי הערת כבוד קדושת אדמו"ר בהערות ותיקונים).

19. וכמו שנתבאר ב"ספר של בינונים" פרק י"ח.

20. (וכמו שנתבאר במקום אחר ביאור ענין מוחיד-דאבא ומוחיד-אימא – בדבור המתחיל "להבין מה שכתוב בהגדה – מצה זו" (לקוטי תורה צו יא, ד).

21. (בראשית רבה פרשה מז, ו, פב, ו. זהר חלק א ויגש רי, ב. חלק ג חקת קפב, א).

22. (נסקן לקמן בפנים. וראה בכל זה ספר מאמרי אדמו"ר חקן ענינים עמוד

סד, ע. ספר המאמרים תקס"ה חלק א עמוד ח ואילך. ספר המאמרים הקצרים

עמוד תקטו ואילך. דרך מצותיק נה, סוף עמוד א. ספר המאמרים באתי לגני עמוד סו).

23. (ראה ספר המאמרים תער"ב חלק ג עמוד א'שצה).

24. (אלא השגת: צריך להיות: אלא השגה. או השגת מיותר).

25. (כמו שנתבאר בתחלת ביאור האדרא זוטא מהאריז"ל. וענין מה שנתבאר ב"ביאור על פסוק שחורה אני" – אש שחורה (לקוטי תורה שיר השירים ד, ב ואילך)).

26. (וענין בפירוש הרמ"ז בזהר פרשת אמור, דף צ"ד, דמציאות אבא נמשך

ויוכן זה יותר באכילת חמץ בפסח: כי מצה הוא
בחינת מ"ה וביטול, ובמאמר³⁰: "מצה זו שאנו אוכלים
על שום מ"ה", והחמץ הוא בחינת י"ש כ"ו.

ועל כל פנים, כל מצות לא-תעשה הוא שלילת
ומניעת דבר המסתיר על אור אין-סוף ברוך-הוא
וקדושתו. ולכן על ידי קיום בחינה זו, שמסירים
ההסתר, על ידי זה נמשך היחוד עליון דאבא-ואימא,
שהוא גם כן גילוי אור אין-סוף ברוך-הוא, "סתמיא דכל
סתמיא" שנמשך ומתגלה;

וגילוי זה אי אפשר גם כן - רק בידיעת השלילות,
שנמשך בחינת ידיעה והשגה בו יתברך על דרך³²
הפשטה ממנו יתברך דבר מה שהוא נגד מהותו יתברך.
ואף שאין זה ידיעת המהות, הנה הוא קירוב וגילוי גדול
כנ"ל, וגדול אין קץ יותר מהשגת המהות שבבחינת הזיו
המאיר בסדר ההשתלשלות כ"ו.

וזהו מה שכתוב "בארץ לא זרועה" (ירמיה ב, ב): רוצה
לומר, ה"לא" הוא "זרועה". היינו מצות לא-תעשה,
שהם גבוהים ממצות עשה, ד"לאו קודם לה"ן³³
מלמעלה למטה, כמאמר "ברישא חשוכא והדר
נהורא"³⁴, לפי שבחינת אור הכתר לא יוכל לבא
בהתלבשות בבחינת כלי, להיות כי הוא למעלה
מהשתלשלות דאורות וכלים, כנ"ל ד"לית מחשבה
תפיסא ביד", רק בבחינת "לא" בלבד הוא שיכול
להתגלות, והיינו בדרך ידיעת השלילות. ולכן נאמר על
זה "ישת חשך סתרו", שאין המהות ממש מושג.

וההמשכה וגילוי זה הוא על ידי קיום מצות לא-
תעשה דוקא, שהניצוצים שנפלו בהן בשבירת הכלים,
הן ירדו ונמשכו למטה בג' קליפות הסמאות והן
המסתירים ומונעים לגמרי גילוי אור הכתר. לכן על ידי
העברת המנגד נמשך גילוי אור הכתר בחכמה ובינה
בבחינה הנ"ל.

אמנם רמ"ח מצות עשה הן בבחינת ו"ה, שהוא יחוד
זו"נ, אשר הוא בחינת אורות המתלבשים בכלים, והוא
כמו בחינת השגת המהות, ולא על דרך שלילה לבד,
ומצד זה יש בהן מעלה יתירה במצות לא-תעשה

אמנם בחינת בינה - היינו הבנת והשגת המהות. אף
הבנה והשגה זו הוא בבחינת זיו והארה לבד מאור
אין-סוף ברוך-הוא הנמשך בסדר ההשתלשלות,
שבחינה זו נמשך ומתגלה בבינה והשגה באצילות,
ונמשך גם כן בגן-עדן העליון. אבל בחינת אור אין-סוף
ברוך-הוא שבכתר-עליון אי אפשר שיומשך ויתגלה
בבינה והשגה ממש. ואף על פי כן נמשך ומתגלה על
ידי יחוד חכמה ובינה, אלא שגילוי זה אינו בחינת
השגה כי אם ביטול ההשגה.

ואי אפשר למצוא משל לזה למטה, כי אם מענין
ידיעת השלילות, שהוא גילוי וידיעה בהשגה ממש,
שמתקרב בידיעה זו להדבר המבוקש, ועם כל זה אינו
השגת המהות כמו בבחינת הזיו שבסדר ההשתלשלות
כ"ו³⁷.

וזהו הטעם שההתפעלות הנמשך מגילוי וידיעה זו
הוא בחינת הביטול, שהוא גם כן ענין הפשטת המנגד,
והוא שלא יהיה יש ומסתיר על אור אין-סוף ברוך-הוא,
לפי שכל התפעלות בהכרח שתדמה למקורה המולידה.
ולכן, יען שמקורה היא גם כן³⁸ בחינת ביטול ההשגה
כנ"ל, על כן ההתפעלות הנולד ממנה הוא גם כן בחינת
"ונחנו מה" שהוא בחינת ביטול כ"ו :

ג. וזהו הטעם למה שכתוב ב"לקוטי תורה": "דעל ידי
קיום מצות לא-תעשה הוא יחוד דאבא-ואימא", כי הנה
כל הלא-תעשה ענינם גם כן רק בחינת שלילות דבר
המנגד ומסתיר אלקותו יתברך, כמו "לא תאכל חלב
כ"ו"³⁹, או "שעטנז לא יעלה עליך כ"ו" (קדושים יט, יט), שאינו
עשיית דבר ב"קום ועשה", רק להמנע מהדברים הנ"ל,
שהן המסתירים ומונעים הביטול לאין-סוף ברוך-הוא.

כי הן בחינת יש ודבר נפרד לגמרי, היפך האין, לכן
הם פוגמים הביטול, ומונעים הביטול מהנפש מה שיש
בנפש מבחינת חכמה להבטל לאור אין-סוף ברוך-הוא,
כמו ד"כולא קמיה כלא חשיב" - והם מונעים ביטול זה
מפני שהם יש ודבר נפרד - היפך האין כ"ו. ויש מצות
לא-תעשה שחייבים עליהם ברת - שכורתים את הנפש
משרשה, שלא להיות בה בחינת ביטול זה.

31. (בחינה): צריך להיות: מצוה? לא תעשה? - הערות ותיקונים.

32. (על דרך): צריך להיות: על ידי? - הערות ותיקונים.

33. (לשון חז"ל גיטין עה, ב. ראה תורה אור שמות נב, עמוד ד. בשלח סב, א.

תורת חיים שמות חלק ב תמג, ג. ושם נסמן. אמרי בינה שער התפילין קס, א.

וראה פלח הרמון ויקרא עמוד ריד: כידיע מהבעל שם טוב נשמתו עדן שהוא

לאו שקודם להן. ובפלח הרמון שיר השירים מה, ריש עמוד א. וכמבואר בתורה

אור בשם הרב המגיד ז"ל בענין לאו קודם להן. וראה לקוטי שיחות חלק לו

עמוד 98.

34. (שבת עז, ב).

ממנימיות שבתוך השערות ד"ג תיקוני דיקנא. מה שאין כן מציאות אימא
נמשך מהשערות עצמן. ועיין ב"זהר הקדוש" פרשת ויקרא, על פסוק "כשמן
הטוב כו". וכמו שנתבאר במקום אחר (ראה אור התורה ויקרא כרך ג עמוד
תשלג, ושם גם נעתיקו הרמז וזהר הקדוש).

27. (כו): צריך עיון. - הערות ותיקונים.

28. (היא גם כן): צריך להיות: היא. - הערות ותיקונים.

29. (ויקרא ג, יז): "כל חלב וכל דם לא תאכלו".

30. (הגדה של פסח).

וזהו שרמ"ח מצות עשה נקראים "רמ"ח אברים
 דמלכא"⁴² – שהאור נמשך בכלים ממש.
 ובכל זה יובן מה שכתוב בזוהר⁴³: "כד אתכפאי
 סטרא אחרא אשתלים יקרא דקודשא בריך הוא": כי
 ענין "אתכפאי סטרא אחרא" זהו ענין קיום מצות לא
 תעשה וכל דקדוקי סופרים, אשר הם הכל הרחקת הרע,
 לכן על ידי זה "אשתלים יקרא דקודשא בריך הוא", היינו
 בחינת ו"א שעולה ברום המעלות, והוא בבחינת יחוד
 דאבא ואימא; גם שנמשך בו בחינת כתר מאריך אופן
 ממש, כמבואר גבי חג השבועות⁴⁴. וזהו "אשתלים יקרא
 כו". וכמו שיתבאר לקמן אם ירצה השם בפירוש "ותבואי
 בעדי עדיים"⁴⁵. וזהו גם כן ענין "יירה בתחתונים"⁴⁶.
 והנה ביחוד זו"ר שהוא על ידי תורה ומצות עשה, יש
 גם כן ב' מדרגות:
 כי התורה היא בחינת אברים הפנימים, וגם "אורייתא
 מחכמה נפקת"⁴⁷, ואם כן, הוא גם כן המשכת מוחין
 דאבא ואימא. והמצות הן אברים החיצונים כו⁴⁸.
 וזהו "אלה פקודי המשכן משכן העדות" – פירוש:
 "פקודי המשכן" הוא בחינת יחוד זו"ר שנמשך על ידי
 תורה ומצות. והיינו "אלה פקודי" – פירוש: "אלה" הוא
 בגימטריא ל"ו, שהוא לפי שהמדות דין"א – ששה, שז"א
 נאצל בסוד שרש בבחינת ו' קצוות. והנה כל אחד כלול
 מששה הרי ל"ו. וגם "אלה" אותיות לאה, כי לאה ילדה
 "ששה בנים" (ויצא ל ב) – ו' קצוות הנ"ל.
 וזהו "מי ברא אלה (ישעיה מ, כו): "מי" היינו בחינת בינה,
 שיש בה נז"ן שצעים כמנין "מי", ומבחינת בינה נמשך
 לידת המדות שהן בחינת "אלה". ומזה נמשך "פקודי
 המשכן", שז"א ממשיך למלכות דאצילות להיות
 המשכה בבי"ע כו.
 וזה נמשך על ידי עסק התורה, שהוא גם כן שיתא
 סדרי משנה אשר גם כן כל אחד כלול מששה כמספר
 "אלה". וכן על ידי קיום מצות עשה שהוא גם כן ברמ"ח
 אברים דין"א כנודע.

(ואפשר מהאי טעמא "עשה דוחה לא תעשה"³⁵).
 אבל באמת הלא תעשה גבוהים יותר, לפי שהשגת
 המדות שנמשך על ידי קיום מצות עשה, הנה אור זה
 הנמשך ומתגלה הוא רק כמו זו והארה לבד לגבי האור
 הנמשך ומתגלה על ידי מצות לא תעשה, ולכן גדול
 יותר ידיעת השלילות שבמקור האור מהשגת המדות
 שבבחינת הזיו.
 (וכעין זה אמרו ד"חכם עדיף מנביא"³⁶, אף שהנביא משיג
 המדות והחכם אינו משיג רק המציאות, אלא לפי שהחכם
 משיג המציאות ממדרגות העליונות שאינן מתגלות בנבואה
 כלל.
 וכל שכן שהוא כן במצות לא תעשה לגבי מצות עשה,
 שההשגה אינו על דרך ידיעת המציאות לבד, כי אם גילוי
 ממש, רק שהוא על דרך משל למשה בידיעת השלילות כו.
 ומזה יובן גודל מעלות "דברי סופרים", שהן גם כן סייגים
 וגדרים – כעין מצות לא תעשה³⁷.
 וגם ז' מצות דרבנן, עם שהם ב"קום ועשה"³⁸, מכל מקום
 המכונים בהם – להרחיק הרע, כנודע מענין נטילת ידיים³⁹ כו;
 וזהו ענין "בינה יתירה נתנה כו"⁴⁰ – אשר מה שבתורה שבכתב
 לא יוכל להיות ההמשכה – רק בבחינת השגת השלילות, נמשך
 בתורה שבעל פה על ידי "קום ועשה" כו, שהוא בחינת השגת
 המדות כו.
 והנה, אין כל זה סותר למה שנתבאר במקום אחר דעל ידי
 מצות לא תעשה נמשך מקור האור בבחינת גילוי ממש, כי זהו
 לעתיד לבא, אשר אז יתגלה אור הכתר ממש, שמזה נמשך
 תחיית המתים. מה שאין כן היחוד וההמשכה דעכשיו, אפילו
 בעולמות עליונים אין הגילוי מעצמותו יתברך, רק על דרך
 משל הנ"ל מענין ידיעת השלילות כו, ולכן אפילו האבות,
 שמדור שלהם הוא בעולם האצילות, למעלה מבחינת גן עדן
 העליון, כמו שכתוב ב"בינונים" פרק ל"ט, יתלבשו בגוף גשמי
 בתחיית המתים, ואין זה אלא משום שאז יהיה למטה גילוי
 בחינה עליונה יותר⁴¹).

42. (תקוני זוהר תקון ל דף עד, סוף עמוד א).

43. (ראה זוהר חלק ב יתרו טו, ב: "בשעתא דשאר עמין אתכפין, אתין ואודאן
 ליה לקודשא בריך הוא . . כדן אשתלים יקרא דקודשא בריך הוא").

44. (ישמנה מוכן שעל ידי מצות לא תעשה נמשך אור שלמעלה מהעולם,
 שזוהו ענין המשכת ד"כתר מאריך אופן ממש . . (ב) חג השבועות, שער הנזיר
 – משיחת שבת פרשת יציר תש"א הערה 106. וראה שם בשולח הגליון).

45. (ראה פירוש הפסוק באור התורה ג"ך כרך א עמוד תח ואילך).

46. (ראה תנחומא נשא טז. במדבר רבה פרשה יג, ו).

47. (זוהר חלק ב סב, א. ועוד).

48. (כו: צריך עיון. – הערות ותיקונים).

35. (שבת קלב, ב. ו'שם נסמן).

36. (בבא בתרא יב, א).

37. וכמו שנתבאר על פסוק "שחורה אני כו" (לקוטי תורה שיר השירים יא,
 ב).

38. (ראה לקוטי שיחות חלק בא עמוד 401).

39. (ראה סידור עם דא"ח שער נטילת ידיים. תורת שמואל – מצה זו תר"מ סעיף
 מג ואילך).

40. (נדה מה, ב).

41. (וענין מה שנתבאר על פסוק "שימי כחותם כו" (לקוטי תורה שיר השירים
 מז, ב)).

34 כי מתחלה הם אָחור בָּאָחור, וכדי שִׁיחֲזֹרוּ מִבְּחִינַת
35 אָחור בָּאָחור לְהִיּוֹת בְּבָחִינַת פָּנִים בְּפָנִים צָרִיךְ לְהִיּוֹת בָּהּ
36 בְּאֻמְצָע בְּחִינַת בִּיטוּל מְצִיאוֹת הָרָאוּשׁוֹן, וּלְהַעֲשׂוֹת רַק
37 נְקוּדָה אַחַת תַּחַת הַיְסוּד כו"ס⁵³.

38 וְהוּא "רִבְבָּה כְּצִמְח הַשְּׂדֶה נִתְחַיֵּךְ": שְׂכֵמוֹ שְׂגִידוֹל
39 הַתְּבוּאָה אִי אֶפְשָׁר שִׁיְהִיָּה יֵשׁ מִיֵּשׁ כִּי אִם עַל יְדֵי
40 שְׁנַעֲשֶׂה בִּינְתִימִים בְּחִינַת אֵין, כִּךְ לְהִיּוֹת עֲלִיית כְּנֶסֶת
41 יִשְׂרָאֵל בְּמִדְרָגָה הַיּוֹתֵר נִעְלָה צָרִיךְ לְהִיּוֹת תַּחֲלָה
42 בְּבָחִינַת בִּיטוּל וְאֵין, וְנִקְרָא "נְקוּדָה תַּחַת הַיְסוּד" כו"ס.

43 וְעַל יְדֵי זֶה אַחֵר כִּךְ "וְתִרְבִּי וְתִגְדְּלִי וְתִבּוֹאִי בְּעֵדֵי
44 עֲדִיִּים", שֶׁהֵן בְּחִינַת "תִּרְצִין עֲטָרִין" הַנִּלְ, שְׁנִמְשָׁכִים לְ"א
45 וּמִן" לְנוֹקְבָא, וְהֵן מִבְּחִינַת אֲרִיךְ־אֲנִפִּין מִמֶּשׁ.

46 (שֶׁהֵן עֲצֻמוֹת וּמִהוּתוֹ וְלֹא הָאֲרָה לְבַד. וְגַם "אֲחֻסְתָּנוּ"⁵⁴
47 דָּאֲבָא־וְאִמָּא – שֶׁהֵם הָאֲרָה, אֲךָ שֶׁהָאֲרָה הוּא מִבְּחִינַה
48 עֲלִיּוֹנָה יוֹתֵר כו"ס. בְּמִבּוֹאֵר בְּ"עֵץ חַיִּים" שֶׁעַד הַנְּסִיכָה פֶּרֶק ו'. וְעֵינִן
49 בְּ"לְקוּטֵי תוֹרָה" פֶּרֶשֶׁת וַיִּרְא: "אוֹתֵן ב' עֲטָרִין שֶׁהֵם תַּכְלִית
50 וְעִיקָר כו"ס)

51 וְהִנֵּה בְּפִירוּשׁ "עֲדִי" יֵשׁ ג' עֲנִינִים:
52 הָא' – כְּפִשּׁוּטוֹ, לְשׁוֹן קִישׁוּט, כְּמוֹ "אֶת עֲדִים מִהָר
53 חוֹרֵב" (תְּשָׂא לֵג, ו').

54 הָב' – לְשׁוֹן נִצְחִיּוּת, כְּמוֹ "מְשׁוּבָּח וּמְפֹאָר עֲדֵי עַד
55 שְׁמוֹ הַגְּדוֹל"⁵⁵.

56 הָג' – לְשׁוֹן "עַד פַּה תְּבֹא" (אִיּוֹב לח, יא), הַיֵּינוּ עַד כָּאֵן
57 וְלֹא יוֹתֵר.

58 וְהִנֵּה כָּל הָג' פִּירוּשִׁים – עֲנִין אֶחָד הֵם, שְׂכּוּלִם
59 שִׁיִּכִּים בְּבָחִינַת כְּתֵר:

60 דְּהַפִּירוּשׁ הָא' – לְשׁוֹן קִישׁוּט, פֶּשׁוּט שְׁזָהוּ בְּחִינַת
61 הַכְּתֵר – שֶׁהוּא בְּחִינַת עֲטָרָה⁵⁶ שְׁעַל הָרָאוּשׁ, וְכֵמוֹ
62 "צִדִּיקִים יוֹשְׁבִים וְעֲטֹרוֹתֵיהֶם בְּרָאוּשֵׁיהֶם"⁵⁷.

63 וְהִנֵּה כְּמוֹ שֶׁהָעֲטָרָה וְהַכְּתֵר נַעֲשֶׂה מֵאֲבָנִים טוֹבוֹת,
64 שֶׁהֵם בְּעֶצֶם בְּחִינַת דּוּמָם, רַק שְׁנוֹדְכֵכוּ לְהִיּוֹת מְאִירִים
65 וּבְהִירִים, וְעַל יְדֵי זֶה עוֹשִׂים מֵהֶם עֲטָרָה וְכְתֵר לְמַלְךְ;

1 וְעֵינִן "מִשְׁכֵּן הָעֵדוּת" הוּא יְחִיד דָּאֲבָא־וְאִמָּא (כִּי בִינָה
2 נִקְרָאת שְׂכִינְתָא־עִלְיָא⁴⁹) שְׁנִמְשָׁךְ עַל יְדֵי לֹא־תַעֲשֶׂה.

3 וְהַטַּעַם שֶׁנִּקְרָא "מִשְׁכֵּן הָעֵדוּת" הַיֵּינוּ: כִּי עֵדוּת שִׁיִּיךְ
4 עַל דְּבַר הַנְּסִיכָה, שְׂאִין זֶה הָעֵדוּת גִּילּוֹי מִהוּת הַדְּבַר
5 מִמֶּשׁ, כִּךְ הוּא עֲנִין יְדִיעַת הַשְּׁלִילָה, עִם הִיּוֹתוֹ גִּילּוֹי,
6 מִכָּל מָקוֹם אֵינוֹ הַשְּׁגַת הַמִּהוּת, רַק הוּא עֵדוּת עַל בְּחִינַת
7 "סְתִימָא דְּכָל סְתִימִין" – עֵדוּת, וְלֹא גִילּוֹי הַמִּהוּת מִמֶּשׁ
8 עַל דְּרָךְ שֶׁהוּא בְּרַמ"ח מִצּוֹת עֲשֶׂה שְׁנִמְשָׁךְ הָאוֹר בְּכֻלָּם
9 מִמֶּשׁ, אֲבָל עַל יְדֵי קִיוִם מִצּוֹת לֹא־תַעֲשֶׂה, לְפִי שְׁעַל יְדֵי
10 זֶה נִמְשָׁךְ הַגִּילּוֹי מִמִּהוּתוֹ וְעֲצֻמוֹתוֹ, שְׁלִמְעֵלָה מִעֲלָה
11 מִבְּחִינַת אוֹר הַנִּמְשָׁךְ מִמֶּנּוּ יִתְבָּרֵךְ עַל יְדֵי מִצּוֹת עֲשֶׂה,
12 לְכִךְ אִי אֶפְשָׁר לְהִיּוֹת הַגִּילּוֹי עַל דְּרָךְ הַשְּׁגַת הַמִּהוּת כִּי
13 אִם עַל דְּרָךְ בְּחִינַת עֵדוּת, שְׂאִינוֹ מִמִּשּׁוֹת הַדְּבַר מִמֶּשׁ⁵⁰.
14 וְהוּא עַל דְּרָךְ מְשַׁל לְמַטָּה בְּעֵינִן יְדִיעַת הַשְּׁלִילוֹת כְּנ"ל.

15 אֲךָ עוֹד יוֹבֵן פִּירוּשׁ וְעֵינִן "עֵדוּת", וְהוּא עַל פִּי מַה
16 שֶׁכְּתוּב (תְּהִלִּים קכב, ד) "שִׁשָּׁם עָלוּ שְׂכֵטִים שְׂכֵטֵי יְהִ עֵדוּת
17 לְיִשְׂרָאֵל לְהוֹדוֹת לְשֵׁם ה'":

18 ד. וְהִנֵּה תַחֲלָה יֵשׁ לְהַבִּין פִּירוּשׁ הַפֶּסוּק (בִּיחְזָקָאֵל סִימֵן י"ו),
19 (ii): "רִבְבָּה כְּצִמְח הַשְּׂדֶה נִתְחַיֵּךְ, וְתִרְבִּי וְתִגְדְּלִי וְתִבּוֹאִי
20 בְּעֵדֵי עֲדִיִּים". דְּהִנֵּה "בְּעֵדֵי עֲדִיִּים" הוּא לְשׁוֹן קִישׁוּט,
21 וְהוּא "תִּרְצִין עֲטָרִין דִּירִית ז"א", בְּנִזְכָּר בְּאֲדָרָא רַבְה⁵¹,
22 שֶׁהֵן בְּחִינַת ב' פֶּרָקִים תַּתְּאִין דְּנִצָּח וְהוּד דְּאֲרִיךְ־אֲנִפִּין.
23 וְהָעֵינִין: כִּי "צִמְח הַשְּׂדֶה" – עַל דְּרָךְ מְשַׁל – הַתְּבוּאָה
24 לֹא תִצְמַח אֲלָא עַל יְדֵי רִקְבוֹן הַזֶּרַע בְּתַחֲלָה, שְׁנַעֲשֶׂה
25 בְּחִינַת אֵין וְעַל יְדֵי זֶה צוֹמַח אַחֵר כִּךְ וְנַעֲשֶׂה יֵשׁ וְדְבַר.
26 מַה שְׂאִין כֵּן כְּמוֹ שֶׁהִיָּה בְּתַחֲלָה הַזֶּרַע יֵשׁ, לֹא אֶפְשָׁר
27 שִׁיְהִיָּה מִמֶּנּוּ צִמְיָחָה וְהַתְּהוּוֹת יֵשׁ אַחֵר וְגַם בְּאוֹפֵן
28 מְשׁוּבָּח וְנִעְלָה יוֹתֵר מִדִּישׁ הָרָאוּשׁוֹן.

29 וְכִךְ הַנִּמְשָׁל לְמַעֲלָה, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב בְּ"עֵץ חַיִּים" בְּעֵינִן
30 יְחִיד זו"נ⁵²:

31 שְׂאִי אֶפְשָׁר לְהִיּוֹת ה' חֲזוֹרַת פָּנִים־בְּפָנִים אִם לֹא
32 שְׁנִסְתֵּר פֶּרָצוֹף הָרָאוּשׁוֹן דְּמַלְכוּת בְּתַחֲלָה, לְהִיּוֹת בְּתַחֲלָה
33 רַק נְקוּדָה אַחַת תַּחַת הַיְסוּד.

בְּמַחֲזוֹל נִתְבָּאֵר, שְׂכָדִי שִׁיְהִיָּה עֲלִיָּה מִבְּחִינַת פָּנִים־בְּפָנִים לְבָחִינַת פָּנִים־בְּפָנִים
בְּמִדְרָגָה יוֹתֵר גְּבוּהָ, יֵשׁ כִּי כְּמוֹ מִדְרָגוֹת בְּבָחִינַת פָּנִים־בְּפָנִים כו"ס – הִנֵּה צָרִיךְ
לְהִיּוֹת בְּתַחֲלָה אַחֲרוֹר־בָּאָחֹר, וְאַחֵר כִּךְ נַעֲשֶׂים "נְקוּדָה תַּחַת הַיְסוּד", וְאַחֵר כִּךְ
נִגְדַּלַת בְּבָחִינַת פָּנִים־בְּפָנִים בְּמִדְרָגָה יוֹתֵר גְּבוּהָ כו"ס. וְשֵׁם נִתְבָּאֵר הָעֵינִן גַּם כֵּן
בְּעִבּוּדוֹת ה'.

54. (נַחֲלָתוֹ).

55. (בְּרַכַּת "בְּרוּךְ שְׁאֵמֵר").

56. (רִאֵה אֲגֵרַת הַקֹּדֶשׁ סִימֵן יז קכז, ב. לְקַמֵּן שְׁלֹחַ מו, ג).

57. (בְּרַכּוֹת יז, א).

49. כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר בְּמָקוֹם אַחֵר – עַל פֶּסוּק "שִׁיר הַשִּׁירִים" (לְקוּטֵי תוֹרָה שִׁיר
הַשִּׁירִים א, ב).

50. כְּדִפְרִשׁ בְּ"לְקוּטֵי תוֹרָה" וְלִהְאֲרִיז"ל, בְּתַהֲלִים סִימֵן ע"ח.

51. (בְּנוֹכָר בְּאֲדָרָא רַבְה: צָרִיךְ לְהִיּוֹת בְּאֲדָרָא זוּטָא. וְהוּא בּוֹהֵר חֶלֶק ג רצב, ב.
וְרֹאֵה עֵץ חַיִּים שֶׁעַד הַנְּסִיכָה פֶּרֶק ו דְּפּוֹס יְרוּשָׁלַיִם: "בְּנוֹכָר בְּאֲדָרָא זוּטָא וְהִל"
(בְּדְפּוֹסִים אֲחֵרִים: "בְּאֲדָרָא רַבְה"). וְרֹאֵה לְקַמֵּן סוּף פֶּרֶק ו דָּף ה, א: "הַנוֹכָר
בְּאֲדָרָא זוּטָא רצא, א").

52. (שֶׁעַד תַּקֵּן דְּנוֹקְבָא פֶּרֶק ב ג, שֶׁעַד מִיעוּט הַזֶּרֶת. שֶׁעַר מִין וַיִּמֵּד).

53. (וּבְמָקוֹם אַחֵר (סִפֵּר הַמֵּאֲמָרִים תַּקס"ח חֶלֶק א עמוד ריד. אוֹר הַתּוֹרָה נ"ך
כִּךְ ב עמוד תַּתְּפֵּד וְאִילָךְ) – עַל פֶּסוּק (יְרִמְיָה לא, יב) "אִז תִּשְׁמַח בְּתוֹלָה

הנבדלים הם נצחים ברצון הבורא יתברך אף על פי שהם
מחודשים מאין ליש.

ותירץ:

דמה שאנו קורין "אין סוף", אין רוצה לומר: לתאר מהותו
ועצמותו יתעלה חס ושלום, כי לו דומיה תהלה⁶⁸, רק שהוא
לבחינת שמו יתברך, שאין לו סוף כו'.

וביאר הענין:

כי "שמו" הוא בחינת אור וזיו, על דרך משל, הנמשך מן
המאור ברצונו הטוב. ו"קודם שנברא העולם היה הוא ושמו
בלבד"⁶⁹, שהיה האור כלול במאור, והיה בחינת אין לגמרי,
כמו במאור השמש – הזיו כלול בבחינת אין לגמרי. ואחר כך
נמשך להיות בחינת זיו, ובו היה הצמצום, ונמשך בחינת קו כו'.
ולכן על בחינה זו שייך לקרותו⁷⁰ "אין-סוף" דוקא, כי האור
הוא זיו והמשכה וגילוי שנמשך ממדותו ועצמותו, ועל
המשכה זו שייך לומר שנמשך ומתפשט בבחינת אין-סוף כו'.

ולכן בבחינת הכתר, שיש בו בחינה תחתונה שבאין-סוף –
שייך בו לשון "עדי עד" שהוא פירוש נצחיות, דהיינו ממש
בחינת אין-סוף.

וזהו "משוכח ומפואר עדי עד שמו הגדול": "שמו הגדול"
היינו בחינת כתר, כי מלכות נקרא "שם" סתם, והכתר שנמשך
ממלכות דאין-סוף נקרא "שמו הגדול", ולכן הוא "עדי עד" –
בבחינת אין-סוף⁷¹.

והפירוש הג' בענין "עד" – שהוא לשון הפסק, כמו
"עד פה", יצדק גם כן בבחינת הכתר דייקא, לפי
שלעולם אין תפיסא והשגה באור הכתר. שלכן נקרא
החכמה "ראשית"⁷², לפי שהיא ראשית הגילוי, ונקרא
(בראשית א, א) "יהי אור"⁷³. אבל הכתר הוא בחינת "ישות
חשף סתרו" (תהלים יח, יב), שאין בו השגה, ולכן נקרא
"עד".

כמו כן אמרו רבותינו זכרונם לברכה⁵⁸: "סנד"ל קושר
בתרים לקונו מתפללותיהן של ישראל" – שאותיות
התפלה נקראים גם כן אבנים, וכשנודכבו על ידי
מסירת נפש ב"אחד" – נעשים בחינת עטרה וכתר. וכן
מקיום המצות, שהן גם כן – תרי"ג מצות דאורייתא וז'
דרבנן⁵⁹ – "תר"ף עמודי אור"⁶⁰ דבחינת כתר – לפי
שנשפלו בעשייה גשמיות, בקלף דתפילין וצמר דציצית,
שהיא כמו בחינת דומם על דרך משל, ו"נעוץ תחלתן
בסופן"⁶¹, לכן על ידי זה נמשך האור שלמעלה
מהשתלשלות שהוא בחינת כתר.

וזהו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה, ד"לעתיד,
צדיקים יושבים ועטרותיהם בראשיהם", כי בגן-עדן אין
הגילוי – רק מבחינת "נהר היוצא מעדן"⁶², שהוא בחינת
חכמה ובינה, ולכן הגילוי רק לנשמה; אף לעתיד
בתחית המתים⁶³, שהיה הגילוי גם לגוף, כמו שכתוב
(ישעיה נח, יא) "ועצמותיהן יחליץ", היינו על ידי גילוי אור
שלמעלה מהשתלשלות – יוכל לימשך גם למטה יותר.
וכנודע בענין "ועברתי בארץ מצרים" (בא יב, יב) – "אני
ולא מלאך כו"⁶⁴. וגילוי זה היינו מבחינת כתר, וזהו
"ועטרותיהם בראשיהם" לעתיד דוקא. וזהו ענין "בעדי
עדיים" שנקרא גם כן "תריץ עטריץ" וכו"⁶⁵.

הב' – ענין נצחיות – גם זה הוא בענין הכתר. דהנה
הכתר הוא בחינת ממוצע בין עצמות אור אין-סוף
לנאצלים, ויש בו מבחינה תחתונה שבאין-סוף⁶⁶; וכן
שיש בו בחינת אין-סוף, לכן הוא לשון נצחיות – דהיינו
פירוש "אין-סוף".

(ויוכן זה יותר על פי מה שכתב הרמ"ע בהקדמה בספר
"יונת אלם" ובספר "פלא הרמון"⁶⁶ שער ד' – הקושיא:
למה נקרא "אור אין-סוף"⁶⁷, שלבאורה היה ראוי לקרותו
"אין לו תחלה", דהיינו שהוא קדמון. כי בכלל קדמון הוא
בוודאי נצחי, אבל בכלל נצחי אין קדמון, לפי שהשכלים

58. (זהר חלק א קסז, ב. חלק ב נח, א. חלק ג רנב, ב. ועין גם כן תוספות דבור

המתחיל "קושר" חגיגה יג, ב. ראה לעיל דבור המתחיל "ראי" פרק ה (ב, ב).

59. (תריץ ו' דרבנן: ראה הנסמן במאמרי אדמו"ר הזקן פרשיות לעמוד שלח).

60. (פרדס שער ח פרק ג. ראה לקמן בהקדתי מז ב ושמ נסמן).

61. (ספר יצירה פרק א משנה ז).

62. (בראשית ב, י).

63. (ראה אגרת הקדש סימן יז).

64. (הובא ונתבאר בזהר חלק א קיו, א).

65. כמו שכתוב ב"עץ חיים" שער מ"א פרק ג' (בפרס שקלאו תק"ס. לפנינו

שער מב (דרוש אבי"ע) פרק א).

66. (ראה גם אור התורה שבת שובה עמוד איתקבא).

67. (למה נקרא אור אין סוף: ראה ספר המאמרים תקס"ו עמוד כב. נהגות

הצמח צדק שם עמוד תכג. ועם תיקונים – אור התורה ענינים עמוד קמא ואילך.

ספר המאמרים תקס"ח עמוד שיט. דבור המתחיל "וידבר גו" זאת חוקת" תרס"ו.

ספר המאמרים תער"ב חלק א עמוד צד ואילך. ספר המאמרים תער"ב – תרע"ז

עמוד יב. ספר המאמרים עדר"ת עמוד קמט. ספר המאמרים תרצ"ו עמוד 27.

דבור המתחיל "מזה זו" תש"ו עמוד 237. דבור המתחיל "ואלה שמות" תש"כ).

68. (לך דמיה תהלה. תהלים סה, ב).

69. (פרקי דרבי אלעזר פרק ג).

70. (על . . לקרותו: צריך עיון – הערות ותיקונים).

71. ועין מה שנתבאר במקום אחר בפירוש "שובה ישראל עד כו" (לקוטי

תורה שבת שובה סו, ג).

72. (ראה תהלים קיא, י: "ראשית חכמה". הנסמן במאמרי אדמו"ר הזקן

פרשיות לעמוד תרסח).

73. (ראה הנסמן במאמרי אדמו"ר הזקן פרשיות לעמוד תשסו).

וזהו "להודות לשם הויה": כי להיות בבחינת הכתר
אין שייר השגה ותפיסא ממש, על כן אמר "להודות",
שאין שייר על זה – רק בחינת הודאה. כי ההודאה היא
בחינת ביטול, והיינו לגבי בחינה שלמעלה מהשגה⁸².
ולכן אמרו: "מאן דלא ברע במודים לא יקום בתחיית
המתים"⁸³, כי תחיית המתים הוא על ידי התגלות אור
הכתר, כנ"ל בענין "ועטרותיהם בראשיהם", והעלאת
מ"ן לבחינה זו [על ידי]⁸⁴ הודאה וביטול כו. :

ה. "אשר פקד על פי משה":
היינו כמו שכתוב ב"פרי עץ חיים"⁸⁵: דבחינת יחוד
אבא-ואימא הוא בפסוק ראשון דקריאת-שמע בתיבת
ה' אלקיננו, ובפסוק "ואהבת" ואילך הוא תיקון
גלגלתא⁸⁶ דז"א, ומתפשט עטרא דחסדים עד חסד
דז"א, וכל הפרקים דז"א מתייחדים בו.
אבל בפסוק ראשון שהיחוד הוא באבא-ואימא, אין
אור האהבה מורגשת שם עדיין, מאחר שהיחוד שם –
בבחינת הביטול דחכמה, ו"אין עוד מלבדו" (ואתחנן ד, לה)
ממש, ולא "יש מי שאוהב כו", אלא אחר כך כשנמשך
האור בז"א שייר בו בחינת אהבה, וזהו פסוק "ואהבת"
כו.

ונמצא, היחוד דאבא-ואימא שבפסוק ראשון – שהוא
כמו בחינת "משכן העדות" – הוא "פקד" ומתייחד על
ידי משה דוקא, שהוא בחינת "מה" וביטול כו. ובפסוק
"ואהבת" הוא כדוגמת "אלה פקודי המשכן" – "אלה" –
ו' מדות דז"א, וראשיתם האהבה כו. והוא יחוד זו"נ.
(ועל פי זה יבין, שבפסוק ראשון ע' ד' רבתי הוא בחינת
"עד הויה בכס" (שמואל א' יב, ה), כמו שנתבאר לעיל, היינו ממש
בחינת "משכן העדות" שבפסוק זה, שהוא יחוד אבא-ואימא
נמשך ומתגלה מאור הכתר. שזהו פירוש "עד" – לשון קישוט
ולשון נצחיות ולשון "עד פה תבא" כו כנ"ל, וגם לשון עדות
על דבר הנסתר.

והענין: כי בבחינת "ממלא כל עולם" כתיב (איוב יט, כו):

היינו "עד, ולא עד בכלל"⁷⁴. כי מצד היות בו "בחינה
תחתונה שבמאציל" הוא ודאי "עד, ולא עד בכלל", שאין
בבחינה זו שום השגה. דלכך בחינה תחתונה שבמאציל הוא
נקרא "עתיק" – שנעתיק ונבדל מהנאצלים. ונקרא גם כן "רישא"
דלא אתיידע כו"⁷⁵ כנודע.

אמנם מצד הבחינה שבכתר שהיא "שרש הנאצלים", מצד
זה יש לומר "עד, ועד בכלל", שהרי על כל פנים בחינה זו –
במנין העשר ספירות, ואם כן הוא מכלל העשר ספירות, וזהו
"עד, ועד בכלל".

ויש לומר, דלכך נאמר "ותבואי בעדי עדיים" – שנמשך
בהם מכל בחינות "עד" הנ"ל.

וזהו בחינת "ישתבח שמך לעד מלבנו"⁷⁶ – פירוש: "שמך"
הוא מלכות-דאצילות, ו"ישתבח שמך לעד", שתתעלה להיות
בבחינת מלכות-דאין סוף, שנקרא "עד" ככל הג' פירושים
דלעיל בפירוש "עד". וכמו שכתוב (ישעיה ל, כו): "והיה אור
הלבנה כו"⁷⁷. וכמו שנתבאר פרשת מקץ על פסוק (זכריה ב, ד)
רני ושמחי בת כו"⁷⁸, שבחינת "בת" תתעלה לעתיד-לבא ביתר
שאת כו, עין שם).

וזהו שנקרא גם כן "משכן העדות": כי הנה משכן זה,
שהוא יחוד דאבא-ואימא, נמשך בו מבחינת הכתר,
שהוא בחינת "עדי עדיים" ככל הג' פירושים הנ"ל
שבפירוש "עד"⁷⁹.

וזהו גם כן פירוש "ששם עלו שבטים שבטי יה עדות
לישראל":

כי הנה הי"ב שבטים, הם שרשם במדות דאצילות,
והם הי"ב גבולי אלכסון דז"א⁸⁰. ושרשם הוא באריר
אנפין, היינו דשרש המדות דאצילות הוא מבחינת
המדות שבכתר, שנקראים "טורי חשוכא"⁸¹. ולכן נאמר
"ששם עלו שבטים" – שמגיעים בהעלאת מ"ן לשרשם
בבחינת הכתר, ועל ידי זה נמשך בחינת "עדות
לישראל", היינו בחינת המשכת ה"תרין עטרין" הנ"ל
לז"א.

74. (ברכות כו, ב. וראה אור התורה נ"ך כרך א עמוד רי).

75. (ראה זחר חלק ג (אדרא זוטא) רפח, ריש עמוד ב. שער מאמרי רשב"י לזחר חלק ב (ספרא דרציעותא) קעו, ב (ריש פרק א)).

76. (נוסח ברכת "וצור אור").

77. ("באור התחמה").

78. (תורה אור לו, ד).

79. (ועיין ב"לקוטי תורה" ו"להאריז"ל) פרשת וירא, הובא לקמן. וכנודע שבחינת "אחסנתו דאבא-ואימא" רתרינ עטרין הנ"ל מתלבשים ביסודות דאבא-ואימא, כמו שכתב הרמ"ז פרשת אמור דף צ"ט).

80. (ראה לקמן פרשת ראה כו, ג. ויש נסמן).

81. (ראה זחר פינחס רמט, ריש עמוד ב).

82. וכמו שנתבאר במקום אחר על פסוק "הודיה אתה" (תורה אור מה, א). ובענין הלל, ברכה, והודאה. (ראה דבור המתחיל "ועתה אלקיננו מודים" ספר המאמרים תקס"ח חלק ב עמוד תש. תורה אור בשלח סו ג לקמן דברים א. א. מאמרי אדמו"ר הנקון אתהלהף לאנניא עמוד קלו ואילך).

83. (וזהו חלק ב, משפטים דף ק עמוד א. חלק ב ק, א. חלק ג קסד, א. ראה לקמן במדבר עה, ד. ויש נסמן, בלק עא, א. וראה אור התורה חנוכה כרך ה עמוד תתקלו, א ואילך. מאמרי אדמו"ר הנקון הקצרים עמוד שנג).

84. (נוסח ביהערות ותיקונים).

85. (שער הקריאת שמע עד פרק ב).

86. (שם פרק כג).

1 "ומבשרי אֶחָזָה אֶלֹוֹה", אֲבָל בְּחִינַת "סוֹבֵב" כְּתִיב (בְּשַׁלַּח יד, לא):
2 "וַיֹּאמִינוּ" – לְמַעַלָּה מִהַשְׁגָּה, וְזוֹהוּ בְחִינַת "נִסְתָּרוֹת"; אֲבָל
3 "מִמֶּלֶא כָּל עֲלָמִין" נִקְרָא "עֲלָמָא דַּאֲתַגְלִיָּא". וְלִכְּן עַל בְּחִינַת
4 "סוֹבֵב כָּל עֲלָמִין" שְׂרִיף לְשׁוֹן עֲדוּת, וְעֲדוּת הוּא בְּחִינַת דַּעַת –
5 שְׂמֵכֶל מְקוֹם נִמְשָׁךְ בְּבִחִינַת דַּעַת⁸⁷. וְזוֹהוּ "אַתֶּם עַדִּי" (יִשְׁעִיָּה מִג,
6 יא) וְכִתְיָב (תְּהִלִּים עח, ה): "וַיִּקֶּם עֲדוּת בִּיעֶקֶב כִּי", כִּי הִמְשִׁכַת
7 "סוֹבֵב כָּל עֲלָמִין" בְּבִחִינַת דַּעַת – הוּא עַל יְדֵי נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל
8 בְּעֶסֶק הַתּוֹרָה וּמִצּוֹת כו'.

9 וְהִנֵּה בְּמִקּוֹם אַחֵר נִתְבָּאָר דַּעַנִּין "יַחְדוֹד קוֹדֶשָׁא בְּרִיךְ הוּא
10 וְכִשְׁבִּיתִיה"⁸⁸ יִמְצָא עַד רוֹם הַמַּעֲלֹת. דְּהֵינּוּ: בְּאַצִּילוֹת הֵם יַחְדוֹ
11 זו"נ; לְמַעַלָּה מַעַלָּה נִקְרָא הָקוֹ הַנִּמְשָׁךְ מֵאוֹר אֵין־סוֹף בְּרוּךְ
12 הוּא "שְׂכִינָה", שְׁהוּא נִמְשָׁךְ מִמְּלֻכוֹת־דָּאִין סוֹף, וְעֲצָמוֹת
13 הַמֵּאצִּיל יִתְבָּרַךְ נִקְרָא "קוֹדֶשָׁא בְּרִיךְ הוּא".

14 וְלִכְּן בְּכִתְבֵי הָאֲרִיז'ל כְּתָבוּ ד"שְׁמוֹ" הוּא בְּחִינַת מְלָכוּת,
15 וּבִסְפָרֵי הַקְּבָלָה הָרַאשׁוֹנִים כְּתָבוּ: שְׁמוֹ גִּימְטְרִיָּא רַצוֹן⁸⁹ – וְאֵלוֹ
16 וְאֵלוֹ דְּבָרֵי אֱלֹקִים חַיִּים: שְׂבָחִינַת מְלָכוֹת־דָּאִין סוֹף נִקְרָא גַם כֵּן
17 "שְׁמוֹ", וְהוּא בְּחִינַת "שְׁמוֹ הַגָּדוֹל", וּמִשָּׁם נִמְשָׁךְ הַרְצוֹן – הוּא
18 הַכֹּתֵר דַּאֲצִילוֹת.

19 וְזוֹהוּ "וַיִּשְׁמָחוּ בָּךְ וּבְלוֹ"⁹⁰ יִשְׂרָאֵל מִקְדָּשֵׁי שְׁמֶךְ⁹¹: שְׁנִשְׁמֹת
20 יִשְׂרָאֵל מִמְּשִׁיכִים יַחְדוֹ קוֹדֶשָׁא בְּרִיךְ הוּא, וְזוֹהוּ "מִקְדָּשֵׁי שְׁמֶךְ",
21 שְׂמִמְשִׁיכִים מִקְדוּשַׁת מְהוּתוֹ וְעֲצָמוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ לְבִחִינַת "שְׁמֶךְ".
22 וְזוֹ יִצְדָק בִּין יַחְדוֹד זו"נ דַּאֲצִילוֹת, בִּין אֲפִילוֹ לְמַעַלָּה מַעַלָּה
23 שְׁנִמְשָׁךְ הָאוֹר מִעֲצָמוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ בְּבִחִינַת הָקוֹ כו'.

24 וְכִיּוֹן שְׁכֹן, אֲתִי שְׂפִיר בְּטוֹב יוֹתֵר עֲנִין "מִשְׁכֵּן הַעֲדוּת": דְּלִפִּי
25 מַה שְׁנִתְבָּאָר לְעִיל הוּא יַחְדוֹ אֲבָא־וַאימָא אֵלָא יֵשׁ בּוֹ הָאֶרֶת
26 הַכֹּתֵר כו'; וְלִפִּי מַה שְׁנִתְבָּאָר בְּמִקּוֹם אַחֵר, הָרִי וְהַיַּחְדוֹד⁹² הוּא
27 בְּבִחִינַת הַכֹּתֵר מִמֶּשׁ, שְׂנִמְשָׁךְ מִמְּלָכוֹת־דָּאִין סוֹף, שְׁהוּא בְּחִינַת
28 "שְׁמוֹ", וְהַיַּחְדוֹד – לְהִיּוֹת נִמְשָׁךְ תּוֹסֶפֶת אוֹר מֵאֵין־סוֹף בְּרוּךְ הוּא.

29 וְכֵן מְבֹאָר ב"פְּרִי עֵץ חַיִּים" בְּכוּנוֹת קְרִיאַת־שְׁמַע, וּב"לְקוּטֵי
30 תּוֹרָה" פְּרִשְׁת וַיִּרְא, בַּיַּחְדוֹ דְּקְרִיאַת־שְׁמַע שְׁהוּא: יַחְדוֹ אֲבָא־
31 וַאימָא, וְאֲבָא־וַאימָא מִכְתָּר, וְכֹתֵר מַעַתִּיק עַד אֵין־סוֹף כו',
32 לְהַתְחַדֵּשׁ וְלִקְחָ אוֹתָן הֵב עֲטָרִין מִשְׁרָשֵׁן הַעֲלִיוֹן. וְזוֹהוּ עֲנִין ע'.

33 ד' רַבְתִּי שְׂבַפְסוֹק רֵאשׁוֹן דְּקְרִיאַת־שְׁמַע, וְכִמּוֹ שְׁנִתְבָּאָר לְעִיל
34 בְּפִירוּשׁ "עַד" בְּאַרְיָכוֹת.

35 וְהִנֵּה לְכַאֲרָה יֵשׁ חִילוֹק גָּדוֹל בֵּין פִּירוּשׁ "עַד" לְשׁוֹן עֲדוּת
36 וּבֵין פִּירוּשׁ "עַד" לְשׁוֹן עֲטָרָה וְקִישׁוּט: כִּי לְשׁוֹן עֲדוּת הֵינּוּ
37 כְּשֵׁאִינוֹ מֵאִיר – רַק הָאֶרֶה וְלֹא הַעֲצָמִית. וְכִמּוֹ שְׂכָתוֹב ב"לְקוּטֵי
38 תּוֹרָה", בְּתִהִלִּים סִימָן ע"ח עַל פְּסוֹק "וַיִּקֶּם עֲדוּת בִּיעֶקֶב" וְזוֹ
39 לְשׁוֹנוֹ: "אֵינוֹ מִמְּשׁוֹת הַיִּסּוּד אֵלָא עֲדוּת לְבַד", עַד כָּאֵן לְשׁוֹנוֹ.
40 וְאִילוֹ לְשׁוֹן עֲטָרָה וְכֹתֵר הֵינּוּ עֲצָמִיּוֹת מִמֶּשׁ.

41 וַיֵּשׁ לוֹמֵר דְּבַכָּאן שְׁנֵי הַעֲנִינִים אָמַת: כִּי הִנֵּה לְמַעַלָּה
42 מִמְּשִׁיכִים בְּחִינַת הַכֹּתֵר מִמֶּשׁ, כְּנ"ל שְׂנִמְשָׁךְ מֵאֵין־סוֹף לְעַתִּיק
43 וּמַעַתִּיק לְאֲרִיךְ כו'. אִךְ מַה שְׂנִמְשָׁךְ בְּזו"נ, יֵשׁ שְׁהוּא רַק בְּחִינַת
44 הָאֶרֶה לְבַד. וְכִמּוֹ בְּחִינַת "אַחֲסַנְתּוֹי דְּאֲבָא־וַאימָא", שְׂמִבּוּאָר
45 ב"פְּרִי עֵץ חַיִּים"⁹³ שְׁעַר הַנְּסִיָּה פָּרָק ו': "כִּי חֲכָמָה וּבִינָה שְׂבוּ כו'
46 אֵינוֹ – רַק הָאֶרֶה אַחַת כו'".

47 אוֹ כִּמּוֹ שְׁנִתְבָּאָר לְעִיל בְּאַרְיָכוֹת⁹⁴ בַּעֲנִין יַחְדוֹ חֲכָמָה־וּבִינָה,
48 שְׁהוּא עַל דְּרָךְ מִשַּׁל יְדִיעַת הַשְּׁלִילוֹת כו' וְאֵין זֶה – רַק הָאֶרֶה,
49 כִּי הַעֲצָמִיּוֹת מִמֶּשׁ אֵי אֲפֻשֵׁר לְהִיּוֹת מִתְגַּלָּה עֲתָה בְּהַשְׁגָּה
50 אֲפִילוֹ בְּאַצִּילוֹת כו'⁹⁵, עַד לְעַתִּיד לְבֹא בְּשִׁיקוּיִם (וְכִרְיָה יג, ב):
51 "וְאֵת רוּחַ הַטּוֹמָאָה אֶעֱבִיר מִן הָאֲרֶץ", אֲזַ כְּתִיב (יִשְׁעִיָּה סו, כב):
52 "הַשָּׁמַיִם הַחֲדָשִׁים וְהָאֲרֶץ הַחֲדָשָׁה אֲשֶׁר אֲנִי עוֹשֶׂה כו'⁹⁶".

53 **ו. וְהִנֵּה פִירוּשׁ "אֲשֶׁר פִּקֵּד":**
54 הִנֵּה פִקֵּד אוֹתִיּוֹת דִּפְ"ק, שְׁהוּא אַחוּרִיִּים דְּשֵׁם הוּיָהּ
55 שְׂבָמִילוֹי יוֹדִין. דְּהֵינּוּ אַחוּרִיִּים דְּשֵׁם ע"ב שְׂבָחֲכֶמָה,
56 שְׁהוּא הַעוֹלָה קפ"ד.

57 וְכִמּוֹ שְׂכָתוֹב ב"טַעֲמֵי מִצּוֹת" פְּרִשְׁת וַיִּרְא⁹⁷: שְׂבַדְפֶּק
58 מֵאִיר מִבְּחִינַת אֲבָא, וְכִתּוּבוֹ הָאֶרֶת אוֹר אֵין־סוֹף. וְלִכְּן
59 דּוּפֶק תַּמִּיד, כִּי בְּחֲכָמָה שׁוֹרָה אוֹר אֵין־סוֹף. וְלִכְּן בְּדִפְק
60 יֵשׁ נִקּוּדוֹת – שְׂדוּפֶק כִּמּוֹ קָמֵץ אוֹ פֶּתַח אוֹ צִירִי אוֹ סָגוּל
61 – כִּי הַנִּקּוּדוֹת הֵם בְּחֲכָמָה. אִךְ הַדִּפְק שְׂכִידֵי הוּא מִבְּחִינַת
62 אַחוּרִיִּים־דְּאֲבָא.

63 וְהִנֵּה⁹⁸ קפ"ד־קס"א גִּימְטְרִיָּא מְשֻׁה. וּפִירוּשׁ: קס"א
64 הוּא שֵׁם "אַהֲיָה" בְּמִילוֹי יוֹדִי"⁹⁹ שְׁהוּא פְּנִימִית־בִּינָה.

94. (לְעִיל בְּפָרָק ב ו, א).

95. וְכִמּוֹ שְׁנִתְבָּאָר גַּם כֵּן בְּמִקּוֹם אַחֵר בְּפִירוּשׁ "צִאֲיָנָה וְרִאֲיָנָה (...) בְּעֶטְרָה כו'"
(לְקוּטֵי תּוֹרָה שִׁיר הַשִּׁירִים כא, ב).

96. וְכִמּוֹ שְׁנִתְבָּאָר בְּפִרְשַׁת בְּרַאשִׁית עַל פְּסוֹק זֶה, עֵינִן שֵׁם (תּוֹרָה אוֹר א, ג
וְאִילָךְ).

97. (רֵאָה גַם אוֹר הַתּוֹרָה שִׁיר הַשִּׁירִים כִּרְך ב עֲמּוּד תּוֹפֵה).

98. (וְהִנֵּה קפ"ד־קס"א גִּימְטְרִיָּא מְשֻׁה . . שְׁהוּא פְּנִימִית בִּינָה: כְּאוֹר הַתּוֹרָה
דְּכָרִים עֲמּוּד ח מְצִיץ עַל זֶה: "וְהוּא מְבֹאָר גַּם כֵּן בְּמֵאוּרֵי אוֹר אוֹת מ"ם סִיעִף
נָה וְשֵׁם פִּירֵשׁ שְׁזָהוּ עֵינִן יִסּוּדוֹת דְּחֲכָמָה וּבִינָה". עֵינִן שֵׁם).

99. (אֵלֶף הִי יוֹד הִי = קס"א).

87. וְכִמּוֹ שְׁנִתְבָּאָר בְּמִקּוֹם אַחֵר עַל פְּסוֹק "וַיְדַעַת הַיּוֹם כו'" (רֵאָה לְקוּטֵי תּוֹרָה
וְאִתְחַנֵּן ד, ב).

88. (נוֹסח "לִשָּׁם יַחְדוֹ" שְׂאוּמֵרִים לִפְנֵי קִיּוֹם מִצְוָה. רֵאָה תְּנִיא פָּרָק מֵא דף נז, ב
וְאִילָךְ).

89. (רֵאָה לְקֶמֶן מִסְעֵי צֹא, ד. וְשֵׁם נִסְקוֹן. מִפְּרִי עֵץ חַיִּים שְׁעַר הַקְּרִיאַת שְׁמַע סוֹף
פָּרָק כח. רֵאָה לְקֶמֶן בְּהַר מִג, א. אוֹר הַתּוֹרָה פְּנִיָּס עֲמּוּד א'פֶּד).

90. (נוֹסָף בְּהַעֲרוֹת וְתִיקוּנִים).

91. (בְּתַפְלַת הַעֲמִידָה בְּשִׁבְת בְּשַׁחֲרִית וּמוֹסָף).

92. (נוֹסָף בְּהַעֲרוֹת וְתִיקוּנִים).

93. (צִירִף לְהִיּוֹת: בְּעֵץ חַיִּים).

פסקה "אל עליון כי ומביא גואל לבני בניהם כו"¹⁰⁷. וכך היחוד
דזו"נ, אף שהוא על ידי נה"י, מפל מקום, מקור ושרש יחוד זה,
והוא ענין "פקד את שררה", שרשו נמשך גם בן מבחינת כתר
כו. וזהו "בני מזולא תליא כו"¹⁰⁸.
ואפשר, שנגד ב' בחינות "משכן" אלו זהו ענין הדפק שבלב
והדפק שביד:
כי הדפק שביד הוא בחינת חיצוניות-אבא, וזהו להיות
"פקודי המשכן" סתם. גם הידים הם המדות חסד וגבורה, שזהו
פירוש "אלה" - ר' קצוות: חסד וגבורה, תפארת, נצח, הוד,
יסוד. וכן נאמר: "שמאלו תחת לראשי וימינו תחבקני" (שיר
השירים ב. ו), הרי שיחוד זו"נ הם על ידי "תרין דרועין דיליה" -
"ימינא ושמאלא ובינייהו כלל"¹⁰⁹.
אמנם הדפק שבלב, שבו נמשך מבחינת פנימיות מהמוח,
שעל ידי המשכה מהמוח על ידי זה הוא סוגר ופותח¹¹⁰, וזהו
בחינת יחוד אבא-ואימא, שהן בחינת מוחא וליבא כמאמר¹¹¹:
"הכמה - מוחא, בינה - ליבא".
וצריך עיון: דב"טעמי מצות" פרשת וירא אמר: כי אין
פנימיות-אבא יורד למטה, רק אחוריים שלו כנודע כו, והוא
קפ"ד שהוא דפק כו.
מיהו יש לומר, ששם מדבר רק בדפק שביד.
או יש לומר, כי גם בחיצוניות ואחוריים יש כמה בחינות,
אשר על כל פנים, בחינת הדפק שבלב הוא בחינת פנימיות
לגבי הדפק שביד¹¹².
והנה, סדר העבודה, תקנו אנשי כנסת הגדולה פסוקי
דזמרה קודם קריאת-שמע. וענין זה הוא כמו שנתבאר
באן "משכן העדות אשר פקד על פי משה עבודת
הלוי", הרי דשייך בחינת "עבודת הלוי" לבחינת
"משכן העדות אשר פקד על פי משה".
והענין הוא: לפי שמעלת יחוד זה דאבא-ואימא גבוה
מאד, ולא יוכלו כנסת ישראל להגיע אליו, לכן תקנו

והענין: כי הנה "הדם הוא הנפש" (ראה יב, כג), והוא
המחיה לכל האברים, והוא מבחינת בינה. גם שם
"אהיה" בריבוע - גימטריא "דס"י¹⁰⁰, כמו שכתוב ב"עץ
חיים"¹⁰¹. אף בחינת אחוריים-דאבא מתלבשים בפנימיות
בינה. וזהו ענין הדפק, שבגידה הדם גם יש לחלוחית
וחלקי המים בדם, והם מבחינת החסדים, ומזה נגדלים
האברים "כמיא דאשקי לאילנא ואתרבי בההוא
שקיו"¹⁰². וזהו ענין אדם¹⁰³ - א' דם¹⁰⁴.
והנה "דפיקו דליבא" - שם נמשך הארת פנימיות;
ובדפק שביד נמשך אחוריים-דאבא. ולפי שחכמה ובינה
מלוכשים בהדפק, לכן דופק תמיד, שהוא בחינת ביטול,
רצוא ושוב כו, כי חכמה הוא ביטול כנ"ל. נמצא בדפק
יש יחוד חכמה ובינה, קפ"ד-קס"א כנ"ל, וזהו "אשר
פקד על פי משה".
וכן באדם בעבודת ה': בחינת "אשר פקד" היינו
שייחה בבחינת רצוא ושוב. שהרצוא נמשך מבחינת
גבורות-דיבנה, והוא בחינת הדם; והשוב נמשך מבחינת
חכמה שהוא בחינת ביטול המלוכש שם. וזהו בחינת
הדפק דלב, שהלב צריך להיות רצוא ושוב.
וזהו "פקד על פי משה", שבחינת משה הוא אחוריים-
דאבא ופנימיות-דאימא - קפ"ד-קס"א כנ"ל.
(ובמשה כתיב (שמות ב. י): "מן המים משיתיהו", היינו גם כן
בחינת "כמיא דאשקי לאילנא כו" הנ"ל. ועל ידי הביטול
דרצוא ושוב ממשיך בחינת "משכן העדות אשר פקד כו".
גם "אלה פקודי המשכן" יש לומר, "פקודי" הוא גם כן
בחינת הדפק הנ"ל, שעל ידי זה נמשך גם כן יחוד ו"ה.
וענין מה שנתבאר בדבור המתחיל "מחר חודש ונפקדת"¹⁰⁵
(שמואל א' ב. יח), כי פקידה הוא ממקום גבוה מאד - להיות "פקד
את שרה" (וירא כא, א); ו"פקד פקדתי" (שמות ג, טז) הוא סימן
למשיח כו.
וענין שם בענין "נה"י חדשים"¹⁰⁶ - ששרשן מהכתר - על

105. (אור התורה בראשית כא, א).

106. (ראה ליקוט פירושים לאגרת הקדש סימן א עמוד כח).

107. (נוסח תפלת העמידה. ראה לקמן מסעי צ. ג. צה. ב. ביאורי הוזהר להצטמק

צדק כרך א עמוד סו בשם הפרי עץ חיים).

108. (מועד קטן כח, א).

109. (פיוט "אומר בשבחיך").

110. כמו שנתבאר במקום אחר - על פסוק "אני ישנה כו", קול דודי דופק כו" (ספר המאמרים תקס"ח עמוד כא ואילך. ראה לקוטי תורה שיר השירים לג, א).

111. (תקוני זוהר בהקדמה "פתח אליהו" יז, א).

112. כמו שמובאר על פסוק "אני ישנה" הנוכח לעיל.

100. (אהיה בריבוע: א, אה, אהי = 44 - דם. מארא אות ד סעיף טז ובזאיר נתיב).

101. (שער הארת המוחין פרק ז).

102. (כמים המשקים את האילן וגדל באותה השקאה. תקוני זוהר בהקדמה "פתח אליהו" יז, א).

103. (אדם א' דם: של"ה בהקדמת בית ישראל בית דוד כא, א).

104. וענין מה שכתב ב"עץ חיים" בדרוש הנגעים (שער לאה ורחל פרק דח), שסבת הנגע הוא מהסתלקות אור-אבא (ראה בארוכה בדרך מצותיו מצות טומאת מצורע). והסימן על זה הוא "בהרת לבנה", שהוא הסתלקות הדם מאותו אבר. אם כן מוכרח שבהדם מלוכש אור-אבא, וכנ"ל בענין הדפק כו.

וענין מה שנתבאר מזה בפרשת תזריע, בדבור המתחיל "קא מפלגי במתיבתא דרקיע כו" (לקוטי תורה תזריע כב, ב ואילך).

1 "ואהבת", היינו שנמשך האור מלמעלה למטה –
2 מאבא ואימא לזו"נ. וזהו פירוש "עדות לישראל":
3 שנמשך בחינת "עדות הנ"ל לישראל" שהוא ז"א.
4 וכמו שכתוב גם כן ב"פרי עץ חיים" בפירוש הקריאת
5 שמע: שנמשך המוחין מאבא ואימא ותרין עשרין
6 הנ"ל, ומתלבשים בזו"נ כל עיני שם.

7 (ועל פי זה יש לפרש גם כן מה שכתוב בזהר פינתס, דף
8 רל"ו¹²⁰, דענין אתון דאשתארו ש' מ' שמע, א' ח' מאחד,
9 וסימן: אש"מ"ח. הדא הוא דכתיב (תהלים קד, לד): "אנכי אשמח
10 בה".

11 כי הנה אותיות ע' ד' שהם גדולים, מורה על בחינת "משכן
12 העדות" כנ"ל; ואותיות ש' מ' זהו בחינת מלכות שנקראת "שם";
13 ואותיות א' ח' זהו בחינת ז"א. ולפי שבפסוק ראשון דקריאת
14 שמע מתחברים ומתייחדים זו"נ באבא ואימא, לכן אותיות
15 ש"מ א"ח כלולים עם ע"ד.

16 "וסימן: אש"מח" – שהשמחה הוא מגדל העלייה ומגילוי
17 אור חדש מאין סוף ברוך הוא. וגם שעלייה זו באה על ידי
18 עבודת הלוים שהוא שיר ושמחה. ולא עוד כי גם הביטול
19 שבפסוק ראשון דקריאת שמע הוא גם כן בבחינת שמחה,
20 שזהו ענין יחוד אבא ואימא, שהחכמה הוא ביטול והבינה הוא
21 שמחה¹²¹.

22 וגם יש לומר פירוש "אש"מח בה" – שמפעיל השמחה בשם
23 הויה. כמו שנתבאר במקום אחר – על פסוק (ישעיה סא, י) "שוש
24 אש"ש בהויה"¹²² ועל פסוק (ישעיה כט, יט) "ויספדו¹²³ עניים בה"
25 שמחה כו"¹²⁴.

26 וענוה זהו מדרגת משה, שזה פסוק ראשון דקריאת שמע,
27 לכן נרמז בו "אש"מח" – שהם מוסיפים שמחה בשם הויה כו):

28 והנה פירוש "בין איתמר בין אהרן הפהן" (ויקהל לח, כא):
29 "איתמר" הוא הדיבור שממילא, כענין "אני המשנה
30 המדברת בפיו"¹²⁵. וזהו "אז נדברו יראי ה'" (מלאכי ג, טז).

1 שיאמרו פסוקי דזמרה תחלה, שעל ידי זה יוכלו להגיע
2 לבחינת הביטול דבחינת "אשר פקד על פי משה" בפסוק
3 א' דקריאת שמע.

4 וענין הזמרה הזאת הוא מעלת ומדרגת הלוים, שהם
5 היו האומרים שיר, והם היו גם כן נושאי המשכן, כמו
6 שכתוב: "ונשאו המשכן כו"¹¹³.

7 והענין הוא: דכמו למעלה כתיב "והחיות נושאות
8 הכסא"¹¹⁴, דהיינו, על ידי שהם "מתנשאים ברעש
9 גדול"¹¹⁵ בהתפעלות, על ידי זה הם מגביהים ומעלים
10 את השכינה – וכך הוא ענין השיר של הלוים, שהוא גם
11 כן בבחינת רצוא ושוב, על ידי זה הם נושאים את
12 המשכן, דהיינו להעלות ולהגביה את בחינת זו"נ,
13 ולקשרו ולחברו בבחינת "משכן העדות" דאבא ואימא.
14 וזהו "ועבד ה' הוא"¹¹⁶ (קרח יח, כג).

15 וכן באדם על ידי פסוקי דזמרה להיות "רוממות אל
16 בגרונם" (תהלים קמט, ו), על ידי זה ידחה ממנו ההסתר
17 דנפש הבהמית. והוא ענין "ומיר עריצים"¹¹⁷. ועל ידי זה
18 יתגלה פנימיות הלב, שיוכל לבוא בפסוק ראשון
19 דקריאת שמע לבחינת ביטול ומסירת נפש ב"אחד"¹¹⁸
20 כו.

21 ונמצא סדר העבודה כך הוא:

22 תחלה פסוקי דזמרה – לנשאות בחינת יחודאיתתא,
23 שהוא בחינת "אלה פקודי המשכן", לקשרו ולחברו
24 ביחודא-עילאה ד"משכן העדות" שבפסוק ראשון
25 דקריאת שמע. וזהו "ששם עלו שבטים שבטי יח",
26 שהעלייה הוא מתחיל מבחינת השבטים סתם,
27 שמקבלים מיחודאיתתא, וכנודע מענין י"ב בקר
28 שבבריא¹¹⁹. ועלייתם הוא להיות בבחינת "שבטי יח",
29 שהוא יחוד עליון דאבא ואימא, אשר הוא בחינת
30 "עדות לישראל", היינו "משכן העדות".

31 ואחר פסוק ראשון דקריאת שמע נאמר בתורה

113. (במדבר ד, כה: "ונשאו את יריעת המשכן").

114. (על פי לשון הפיוט במוסף יום א' דראש השנה אחר קדושת כתר – נוסח
אשכנזי (דבור המתחיל "חיות"). וראה שמות רבה סוף פרשה כג. במדבר רבה
סוף פרשה יד. בחי' תרומה כה, יד"ב (בשם פרקי דרבי אליעזר – ראה שם סוף
פרק ד, ובביאור הרד"ל אות נח). וראה לקמן שיר השירים ט, סוף עמוד ג. שם
כה, ג).

115. (ברכת "יוצר אור").

116. וכמו שכתוב בזהר פקודי דף רכ"א עמוד ב'. וענין מה שכתוב לעיל
בפרשת בשלח, בדבור המתחיל "אשירה כו" כי גאה גאה כו". ענין שם מענין
שיר הלוים. וענין בזהר פרשת פקודי, על פסוק "ויביאו את המשכן כו".

117. (ישעיה כה, ה. ראה זתר חלק ג רפא, א. וראה אור התורה דברים כרך ו
עמוד ברמט).

118. (ראה פרי עץ חיים שער קריאת שמע פרק יב. ב"ח לטור אורח חיים ריש
סימן סא. ראה לקמן במדבר יג, ד).

119. וכמו שכתוב בזהר ריש פרשת במדבר.

120. (ראה גם סידור עם ד"ח עו, ג אילף).

121. וענין מה שנתבאר מזה על פי מאמר הזהר פרשת קרח, דף קע"ו, על פסוק
(קרח טז, ב) "ויקומו לפני משה כו" (ביאורי הזהר צב, ד. והנהגות בביאורי הזהר
להצמח צדק חלק ב עמוד תתקעז ואילף).

122. (ראה לקוטי תורה נצבים מז, א. אור התורה נצבים עמוד ארמא).

123. (ראה "תורת שלום, ספר השיחות" עמוד 12).

124. (ראה אור התורה ויחי שמו, א).

125. (מגיד מישרים ריש פרשת ויקרא).

11 לְשׁוֹנֵי אִמְרֹתָהָ" (תהלים קיט, קעב)¹²⁷.
 12 וְהִנֵּה "עֲבוּדַת הַלִּוִּים בְּיַד אִיתָמָר": כִּי הִנֵּה בְּיַד שִׁיחָהּ
 13 כַּח בְּלוִיִּם לְנִשְׁאֹת אֶת הַמִּשְׁכָּן, שֶׁהוּא שִׁיר וְהַעֲלָאָה
 14 בְּנִ"ל, נִמְשָׁךְ מִקֹּדֶם כַּח לִזָּה מִלְמַעְלָה¹²⁸, וְהוּא נִקְרָא
 15 "מִ"ד הַמְעוֹרָר מִ"נ". וְהִינֵנו, שְׁעַל יְדֵי עֶסֶק הַתּוֹרָה
 16 בְּבַחֲנֶיהָ הַנִּ"ל נוֹתֵן כַּח שְׁעַל יְדֵי זֶה יוֹכֵל אַחֵר כִּךְ
 17 לְהַעֲלוֹת נַפְשׁוֹ בְּתַפְלָה בְּבַחֲנֶיהָ רְצוּא וְשׁוֹב¹²⁹. וְהוּ
 18 שְׁעֲבוּדַת הַלִּוִּים הוּא "בְּיַד אִיתָמָר כִּי", וְגַם הַכֹּלִי לְכָל
 19 בַּחֲנִינֵי יְחִידִים הַנִּ"ל הוּא "בְּיַד אִיתָמָר" כִּנִּ"ל.:

קיצור מהנ"ל.

44 וּמִזָּה יוֹכֵן מִה שֶׁכָּתוּב בְּ"לְקוּטֵי תוֹרָה" (להארי"ל), כִּי לֹא תַעֲשֶׂה
 45 הוּא גַם כֵּן בַּחֲנִינֵי שְׁלִילָה – לְמַנוּעַ הַבַּחֲנִינָה הַמְסֻתָּר עֲלֵיו
 46 יִתְבָּרֵךְ, וְעַל יְדֵי זֶה נִמְשָׁךְ יְחִיד אַבְא־וְאִימָא, שֶׁהִגְלִיּוֹ עַל דֶּרֶךְ
 47 יְדִיעַת הַשְּׁלִילוֹת. וְהוּ יִחְיֶה יְחִיד דְּאֶבְא־וְאִימָא. וְהוּ "בְּאַרְץ לֹא
 48 יְרוּעָה".
 49 וּמִצֹּת־עֲשֶׂה הֵן אִוְרוֹת כְּבָלִים, כְּמוֹ הַשְּׁגַת הַמַּהוּת. וּמִכָּל
 50 מְקוֹם לֹא תַעֲשֶׂה גְבוּהִים יוֹתֵר, כִּי הַשְּׁגַת הַמַּהוּת – רַק בְּהֶאֱרָה
 51 וְיוֹ, וְהוּ יְחִיד זו"נ. אֲבָל בְּמִקּוֹר הָאוֹר – בַּחֲנִינֵי כְּתֹר – הִידִיעָה
 52 רַק עַל דֶּרֶךְ הַנִּ"ל (וְהוּ עַל דֶּרֶךְ "חֶכֶם עֲדִיף מִנְּבִיא", אִף
 53 שֶׁהַנְּבוּאָה הַשְּׁגַת הַמַּהוּת. וְגַם זֶה כְּעֵינֵי¹³¹ בְּרָכָה וְהוֹדָאָה).
 54 וְלֵכֵן "כִּד אֲתַכְפִּיָּא סְטְרָא־אֲחֵרָא אֲסִתְלַק¹³² יְקָרָא כִי".:
 55 וְזֶהוּ "אַלֶּה פְּקוּדֵי הַמִּשְׁכָּן": הִינֵנו יְחִיד זו"נ שְׁעַל יְדֵי תּוֹרָה
 56 וּמִצֹּת־עֲשֶׂה; וְשִׁשָּׁה סְדְרֵי מִשְׁנָה, כָּל אֶחָד כָּלוּל מִשְׁשָׁה –
 57 גִּימְטְרִיא "אַלֶּה". ו"פְּקוּדֵי" – לְשׁוֹן "לְפָקוּד אֶת אִשְׁתּוֹ"¹³³.
 58 ו"מִשְׁכָּן הָעֵדוּת" – יְחִיד אַבְא־וְאִימָא, שְׁלִפִּי שֶׁהִגְלִיּוֹ מֵאִין סוֹף
 59 בְּרוּךְ־הוּא מִמֶּשׁ, אִי אֶפְשָׁר לִהְיוֹת הַשְּׁגַת הַמַּהוּת כִּי אִם עַל
 60 דֶּרֶךְ עֵדוּת, עַל דֶּרֶךְ מִשְׁל, שֶׁהָעֵדוּת אֵינוֹ מִמְּשׁוֹת הַדְּבָר מִמֶּשׁ
 61 כִּי אִם שְׁמַעֲדִים עֲלֵיו – וְכִךְ הוּא עַל דֶּרֶךְ מִשְׁל עֵינֵי יְדִיעַת
 62 הַשְּׁלִילוֹת כִּנִּ"ל.:
 63 אִף פִּירוּשׁ "מִשְׁכָּן הָעֵדוּת" הוּא גַם כֵּן לְשׁוֹן "עֲדִי עֲדִיִּים".
 64 וּכְתִיב: "רִבְכָּה בְּעֻמָּה הַשְּׂדֶה נִתְתִּיר", שֶׁצִּירִי לִהְיוֹת תַּחֲלָה
 65 בְּבַחֲנִינֵי אֵין – "נִקְוָה תַּחַת הַיְסוּד", וְעַל יְדֵי זֶה אַחֵר כִּךְ תִּהְיֶה

1 וְהוּא בַּחֲנִינֵי "וְדַבַּרְתָּ בָּם" שֶׁבְּקִרְיַת־שְׁמַע, שֶׁהַדְּבָר
 2 בְּדַבְרֵי תּוֹרָה הוּא בְּבַחֲנִינֵי בִיטוּל, כְּמוֹ "וְאֲשִׁים דְּבָרֵי
 3 בְּפִיךָ" (ישעיה נא, טז). וְהִינֵנו, שֶׁהַכֹּלִי לְהַמְשִׁיךְ הָאוֹר הַנִּמְשָׁךְ
 4 עַל יְדֵי יְחִיד אַבְא־וְאִימָא, שֶׁהוּא בַּחֲנִינֵי בִיטוּל, זֶהוּ עַל
 5 יְדֵי עֶסֶק הַתּוֹרָה בְּבַחֲנִינֵי בִיטוּל הַנִּ"ל, שֶׁשְׁשָׁעוּסֶק בְּתוֹרָה
 6 בְּבַחֲנִינֵי בִיטוּל הָרִי זֶה דְּבַר ה' בְּפִיו. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב (יִתְרוֹ כ.
 7 כ): "אֲזַכִּיר אֶת שְׁמִי כִי"¹²⁶.
 8 וְהוּא בַּחֲנִינֵי "כֵּן אֶהְיֶה": "אֶהְיֶה" הוּא אֶהְבָּה־רְבָה,
 9 וְהוּא מִה שֶׁכָּתוּב קֹדֶם "וְדַבַּרְתָּ בָּם" פְּסוּק "וְאֶהְבָּתָ כִי"
 10 (שְׁמֹנֶה נִמְשָׁךְ לִהְיוֹת עֶסֶק הַתּוֹרָה אַחֵר כִּךְ בְּבַחֲנִינֵי "תַעֲן

22 עֵינֵי עֵינֵי דְלִית רְבָתִי שֶׁבְּפְסוּק רִאשׁוֹן דְּקִרְיַת־שְׁמַע – זֶהוּ
 23 פִּירוּשׁ עַד, עַל דֶּרֶךְ "מִשְׁכָּן הָעֵדוּת", דְּהוּא גַם כֵּן יְחִיד אַבְא־
 24 וְאִימָא שֶׁבְּפְסוּק רִאשׁוֹן דְּקִרְיַת־שְׁמַע. וְיְחִיד זו"נ זֶהוּ "פְּקוּדֵי
 25 הַמִּשְׁכָּן", וְהוּא פְּסוּק "וְאֶהְבָּתָ אֶת".
 26 וְלֵכֵן אִמָּר מִשָּׁה רְבִינוֹ עֲלִי־הַשְּׁלֹם בְּפְסוּק רִאשׁוֹן: "הִוְיָה
 27 אֶלְקִינוּ", וּב"וְאֶהְבָּתָ" אִמָּר: "הִוְיָה אֶלְקִיךָ", כִּי בַּחֲנִינֵי יְחִיד
 28 אַבְא־וְאִימָא הַנִּקְרָא "מִשְׁכָּן הָעֵדוּת" הוּא "פְּקֵד עַל פִּי מִשָּׁה".:
 29 וְהַשְּׁמַע שִׁיחִיד אַבְא־וְאִימָא נִקְרָא "מִשְׁכָּן הָעֵדוּת", הוּא
 30 בְּהֶקְדִּים מִה שֶׁכָּתוּב בְּ"לְקוּטֵי תוֹרָה" (להארי"ל) פְּרִשְׁת בְּרִאשִׁית,
 31 שְׁעַל יְדֵי קִוּיִּם מִצֹּת לֹא תַעֲשֶׂה הוּא יְחִיד אַבְא־וְאִימָא.
 32 וְהִנֵּה בִּינָה, שֶׁהִיא הַשְּׁגָה, נִקְרָאת "לְהַנְחִיל אוֹהֲבֵי יֵשׁ".
 33 ו"אוֹהֲבֵי" – שְׁבִינָה הִיא "אִם הַבְּנִיִם" (תהלים קיג, ט) – בַּחֲנִינֵי
 34 אֶהְבָּה. אִף חֶכְמָה הִיא בַּחֲנִינֵי אֵין – שְׁמִתְגַּלָּה בּוֹ אִי־סוֹף דְּ"לִית
 35 מִחֻשְׁבָּה תְּפִיסָא בִּיה". וְלֵכֵן הוּא "כַּח מַה" – בִּיטוּל שְׁלִמְעֵלָה
 36 מִבְּחִינֵי אֶהְבָּה.
 37 וְעֵינֵי הִגְלִיּוֹ שֶׁמִּחְכְּמָה בְּבִינָה, יֵשׁ לְהִבִּין זֶה עַל דֶּרֶךְ שֶׁכָּתַב
 38 הַרְמֵפ־מ"ס¹³⁰, שֶׁהַתּוֹרָה שְׁאֵנוֹ מִתְאַרֵּם אֶת הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא
 39 אֵינֶם עֲצֻמִּים, כִּי אִם זֶהוּ רַק שְׁאֵנוֹ שׁוֹלָלִים מִמֶּנּוּ יִתְבָּרֵךְ הַדְּבָר
 40 שֶׁהוּא הִיפֵךְ זֶה. אֲבָל אִי אֶפְשָׁר לֹמַר שֶׁהֵם עֲצֻמִּים כִּי אֵינֶן
 41 עֲרוּךְ לוֹ כָּלֵל. וְיְדִיעַת הַשְּׁלִילוֹת הוּא גִילּוֹי, וְאִף עַל פִּי כֵּן אֵינוֹ
 42 כָּלֵל הַשְּׁגוֹת הַמַּהוּת, כִּךְ עַל דֶּרֶךְ מִשְׁל זֶהוּ הִגְלִיּוֹ דִּיחִיד חֶכְמָה
 43 וּבִינָה.:

129. (ועיין בתורה אור פרשת משפטים, על פסוק "ויחזו כו' ויאכלו וישתו" (תורה אור עח, ג).

130. (ראה לעיל ו, ד).

131. (ראה לעיל הערה 28).

132. (אסתלק: ב' פגמים במאמר: אשתלים. – הערות ותיקונים).

133. (יקמות סב, ב).

126. (ידהנה ליה למימר "תוכיז". אף הוא במאמר דוד: "רוח ה' דבר בי ומלכותו על לשוני" (שמואל ב' כג, ב). שהדבור שהאדם מדבר בדברי תורה הוא ממש דיבור יתברך – לקמן שיר השירים דבור המתחיל "ששים המה מלכות" מא. ב.ג. עיין שם באריכות).

127. כמו שנתבאר בדבור המתחיל "להבין ביום השמיני עצרת כו", עיין שם גבי "כי גבר עלינו חסדו ואמת ה' לעולם" (לקוטי תורה סוכות פא, ג).

128. כמו שנתבאר על פסוק "הקל קול יעקב" (סידור עם דא"ח יט, א ואילך).

25 חיים". וזהו גם כן נקרא "יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה".
 26 וזהו ממש "משכן העדות".
 27 והנה לשון עדות – שהוא רק הארה, ולשון עדי וכתר –
 28 אין סותרים זה את זה. כי למעלה נמשך בכתר ממש, אך
 29 באצילות מאיר מזה הארה, ולעתידי לבא יהיה גילוי העצמיות
 30 ממש.
 31 ופירוש "פקד אותיות דפק" – שהוא מבחינת חכמה המלוכש
 32 בדם שמבחינת פנימיות בינה. וזהו ענין "שס"ה לא תעשה
 33 כנגד שס"ה גידים". וב"דפיקו דליבא" יש הארה פנימית
 34 מבחינת המוח, ובדפק היד – מבחינת חיצוניות. וזהו גם כן ענין
 35 "אלה פקודי". וגם בחינת פקידה שרשה מכתר, כמו "פקד
 36 פקדתי".
 37 והנה ענין "דפיקו דליבא" בעבודה הוא רצוא ושוב. ועל
 38 ידי זה נמשך מלמעלה "קול דודי דופק". ופסוקי דזמרה, הקודם
 39 לקריאת שמע וברכותיה – זהו ענין עבודת הלויים בשיירה
 40 וזמרה, שמגביהים משכן דוד"נ ל"משכן העדות" דאבא ואימא
 41 – בפסוק ראשון דקריאת שמע. וזהו "ועבד הלוי הוא";
 42 ועל ידי זה נמשך אחר כך מלמעלה למטה "עדות
 43 לישראל". ולכן יש אותיות "אשמח" בפסוק ראשון – על חיבור
 44 זו"נ לאבא ואימא. אך עיקר הכוונה הוא להיות "ודברת בם
 45 כו" – בדברי תורה.
 46 וזהו ענין "ביד איתמר", והוא בחינת "בן אהרן" – אהבה
 47 רבה שבפסוק "ואהבת", ועל ידי זה נמשך הכח לאתערותא
 48 דלתתא כו' :

1 בבחינת "פנים בפנים". ונתבוא בעדי עדיים" הם תרין עטרין
 2 שנמשכים לזו"נ, והם מבחינת אריך אנפין ממש.
 3 ופירוש "עדי" יש בו ג' פירושים:
 4 א': לשון קישוט, שהוא בחינת כתר, ובענין "ועטרותיהם
 5 בראשיהם". כי תרין ג' מצות דאורייתא עם ז' מצות דרבנן הם
 6 "תרין עמודי אור" דבחינת כתר.
 7 הב': "עד" – לשון נצחיות. כי הכתר יש בו מבחינה תחתונה
 8 דאין סוף ברוך הוא, והיינו נצחיות, שזהו פירוש "אין סוף". מה
 9 שאין כן מהותו ועצמותו לא שייך לקרוא אין סוף. וכמו
 10 שנתבאר במקום אחר דאין סוף קאי על האור כו'.
 11 והפירוש הג': "עד" – לשון "עד פה תבוא" – שבכתר אין
 12 שום השגה. וזהו "עדות לישראל", לשון "עדי עדיים" ככל ג'
 13 פירושים הנ"ל. ולפי שביחוד אבא ואימא נמשך מבחינת
 14 הכתר, על כן נקרא "משכן העדות".
 15 וזהו "ששם עלו שבטים" באתערותא דלתתא להמשיך
 16 בחינת "עדות" – "עדי עדיים" – "לישראל" – ו"א"; "להודות
 17 לשם", כי בבחינה זו שלמעלה מההשגה אין שייך – רק הודאה
 18 וביטול.
 19 וזהו "אשר פקד על פי משה": כמו יחוד אבא ואימא שבפסוק
 20 ראשון דקריאת שמע הוא על ידי בחינת בטול, שזהו למעלה
 21 מבחינת אהבה. כי "ואהבת" הוא תיקון¹³⁴ ו"א. ולכן בפסוק
 22 ראשון דקריאת שמע הוא ע' ד' רבתי, בחינת "עד", היינו יחוד
 23 אבא ואימא שנקרא "משכן העדות", ובאמת, ביחוד דקריאת
 24 שמע הוא למעלה עד אין סוף ממש, כמו שכתב ב"פרי עץ

134. (תיקון: צריך עיון. – הערות ותיקונים).

ב.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא דובער – אדמו"ר האמצעי

תורת חיים

13 מטעם הנ"ל וכמו הנ"ל בטעם שניתנה התורה ע"י
 14 משה דוקא להיות שרשו במ"ע כי מן המים כו' ומשם
 15 נמשך הכח ועזו לברור דח"ת כמ"ש תורה צוה לנו
 16 משה דוקא וכמ"ש מה שמו ומה שם בנו בחי' ב"ן
 17 דמ"ה דוקא לז"א תנו עוז לאלקים דוקא בחי' ב"ן
 18 ששרשו בב"ן דמ"ה שלמעלה ממ"ה עצמו כנ"ל. וזהו
 19 חכמות ב' חכמות היינו ח"ע וח"ת שהוא בחי' ב"ן
 20 דח"ע שהוא שרש ומקור לח"ת שניהם ירדו לחוץ לק"נ
 21 לברר ונמצא ירידה זו לב' החכמות יחד דשניהם א'
 22 ממש ונמצא יש כאן ד' מדריגות פנימית וחיצוני' בח"ע
 23 ופנימית וחיצונית בח"ת וחיצונית דח"ע דתורה למעלה
 24 מפנימית ח"ע וכך חיצונית דח"ת הבא בגלוי המעשה

1 (טו) ובוזה ידוע ענין ירידת ח"ע בח"ת כנ"ל. שזהו
 2 מבחי' חיצוני' דח"ע דוקא שנק' בחי' יש
 3 דחכמה שבו כח הירידה למטה דוקא ומוזה יש כח
 4 בח"ת שבתורה לברר ולתקן כו' וכמ"ש (תהלים סח,
 5 לה) תנו עוז לאלקי כו'. ובוזה יתורץ מה שנקרא ירידה
 6 זאת גם בח"ע הגם שאין ירידה זאת רק מבחי'
 7 החיצוני' שבה שהיא בחי' ב"ן דמ"ה. ובכלל נקרא
 8 נובלות חכמה של מעלה לפי שחיצוני' שבה למעלה
 9 מפנימית שבה וזה היה במ"ת שירד ה' על הר סיני
 10 שנמשך בחי' חיצונית דח"ע בגלוי הדבור בברור
 11 דעה"ד אנכי ולא יהיה לך שרש מ"ע ול"ת כו' שזה
 12 ירידת כח הברור שבמעלה בשרשו מפנימית ח"ע

בראשית בשביל התורה שבעבורה דוקא היינו ח"ת
 דתושבע"פ שיהיה בירור עה"ד כנ"ל ברא הכל
 בראשית בחוכמתא דבראשית נמי מאמר הוא כנ"ל
 וד"ל. וענין הרקיע המבדיל אינו רק בין חכמה בראש
 וסוף דמע"ב אבל בענין חכמה דתורה אע"פ שמצמצם
 א"ע לברר כנ"ל אין זה צמצום אמיתי מצד העצם
 אדרבה זהו עיקר גלוי כח עצם חכמתו רק שבא דרך
 ירידה עצומה לתקן דבר כו' כנ"ל וד"ל:

בראשית ברא כו'. יהי רקיע בתוך המים

בהלכות ודינין למעלה מפנימית שבה שהוא תושב"כ
 שנקרא מ"ה וז"ש תורה צוה לנו בתושבע"פ דוקא
 וכמ"ש ומה שם בנו כו'. וזהו ערבים עלי ד"ס כו'
 וכידוע בענין א"ח עט"ב כו'. אבל ח"ת דמע"ב גם
 בשרשה בחכמ' שבראש במוח הח"ע הכל רק מבחי'
 הצמצום שבשם אלקים שבא בבחי' השתלשלות שזהו
 כמחשבה ושכל שבצרכי ביתו שנק' עמל שיחה כנ"ל
 רק שבו מלוכש כח הברירה חכמות דח"ע וח"ת וכמ"ש

ג.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא מנחם מענדל – אדמו"ר ה'צמח צדק'

דרך מצותיך

והלכך, המתבונן מה גדלו מעשי ה' שברביבו
 העולמות וכל צבאם, ואין כולם בטלים במציאות לגבי
 דקדוק אחד מדקדוקי התורה, שהוא עומק מחשבה
 העליונה וחכמתו יתברך, אשר בדקדוק כל עולים כל
 העולמות ומקבלים חיותם ושפעם או להיפך חס ושלום,
 ומזה נתבונן גדולת עומק מחשבתו יתברך, שהוא
 בבחינת בלי גבול ותכלית, ומעלתה לאין קץ ותכלית
 על מעלת חיות כל העולמות, שכל חיותם שופע
 מדקדוק אחד ממנה, שהוא נמשך ממקורו והוא עומק
 מחשבתו יתברך, כמו שער האדם הנמשך ממוחו על
 דרך משל, וכנודע מהתיקונים והאדרא. וזאת היתה
 שמחת דוד המלך עליו השלום שהיה מומר ומרנן
 לשמח לבו בעסק התורה בעת צרתו.

אך מה שהיה משתבח בתהלת התורה במעלתה זו
 ואמר "ומירות היו לי וכו'", נענש על זה ואמר לו הקדוש
 ברוך הוא "ומירות קרית להו", משום שבאמת מעלתה
 זו שכל העולמות בטלים לגבי דקדוק אחד ממנה היא
 מבחינת אחוריים של עומק המחשבה, כמו שכתוב
 במקום אחר בשם האר"ז"ל על מאמר רבותינו זכרונם
 לברכה "נובלות חכמה שלמעלה תורה" (אמר המעתיק;
 זה ה"מקום אחר" הוא מה שהבאתי לשונו הזהב פרק א').

אבל פנימית שבעומק, שהוא פנימיות התורה, היא
 מיוחדת לגמרי באור אינסוף ברוך הוא המלוכש בה
 בתכלית היחוד, ולגבי אינסוף ברוך הוא כל העולמות
 בלא ממש ואין ואפס ממש כי "אתה הוא עד שלא נברא
 העולם וכו'"¹⁴⁰.

(ב) וביאור הענין, הנה יוכן בביאור ענין שכחה דוד
 שנסאו על העגלות, ואמרו רבותינו זכרונם לברכה¹³⁵
 שהיה היה עונש לו על שאמר "ומירות היו לי חוקיך בבית
 מגורי"¹³⁶ כו', ששיבח התורה בקראתה אותה "ומירות",
 ואמר לו הקדוש ברוך הוא: דוד, ומירות קרית להו?
 חייך שאתה נכשל בדבר שאפילו תינקות של בית רבן
 יודעים בו, שנאמר: "כי עבודת הקדש כו".

ולחבין זה יש להקדים: כי הגם שנתבאר לעיל
 שהתורה שלפנינו היא רק "נובלות חכמה שלמעלה"
 ובחינת אחוריים בלבד, גדולה היא לאין קץ ותכלית מן
 חיות אלהות שבכל העולמות עליונים ותחתונים,
 ובבחינה זו שיבח דוד את התורה.

וכמבואר שם בכתב יד קדש וזה לשונו¹³⁷:

ולחבין מהו השבח להקדוש ברוך הוא בששה אסור
 או מותר, הנה הוא על דרך "מה גדלו מעשיך ה' מאד
 עמקו מחשבותיך"¹³⁸.

כי הנה נודע שכל העולמות עליונים ותחתונים
 תלויים בדקדוק מצוה אחד. דרך משל, אם הקרבן בשר
 נעשה יחוד עליון ועולים כל העולמות לקבל חיותם
 ושפעם, ואם שינה, שקיבל הדם בשמאלו דרך משל, או
 שלא בכלי שרת בשר, או שהיה חציצה, אזי נתבטלה
 עליות העולמות וחיותם ושפעם מחיי החיים אין-סוף
 ברוך הוא. וכן בתפילין בשרות מתגלים מוחין דזו"נ¹³⁹,
 שהם מקור החיות לכל העולמות, ובדקדוק אחד נפסל
 ומסתלקין המוחין, וכדאי גוונא בדקדוקי מצות לא
 תעשה.

138. נוסח תפלת השחר.

139. איוב כח, כג.

140. ראה המשך תערי"ב חלק א פרק מז.

135. תנאי, קונטרס אחרון סימן ו דף קס, ואילך.

136. תהלים צב, ו.

137. נתבאר באריכות לעיל מצות תפילין.

12 "אל תקרי אָמון אֶלָּא אָמון כו" 144.
13 ועל בחינת אַחוריים אָמון: "משַׁחֲקַת בְּתַבֵּל אֶרְצוֹ
14 וְשַׁעֲשׁוּעֵי אֶת בְּנֵי אָדָם" 145, כי התורה ניתנה פָּנִים וְאַחֹר
15 בְּדַכְתִּיב בְּמִגִּילָה עָפָה דִּזְכְּרֶיהָ: "וְהָיָא כְּתוּבָה פָּנִים
16 וְאַחֹר" 146.
17 ולפי שְׁתַּפֵּס דָּוָד בְּבַחֲנִית אַחֹרִיִּים, לִכְךָ נֶעֱנַשׁ בְּשַׁחֲחָה
18 הַבָּאָה מִבְּחִינַת אַחֹרִיִּים, וְנֶעֱלַם מִמֶּנּוּ לְפִי שְׁעָה מֵה
19 שְׁכָתוֹב "עֲבוּרֵת הַקֹּדֶשׁ עֲלֵהֶם בְּכַתֵּף יִשְׂאֹו", לְחֹבֵר
20 וְלִיִּיחָד אֶת הַכְּתָפִים כו', עַד כָּאֵן לְשׁוֹנוֹ, וְכִמּוֹ שְׁנַתְּבָאָר
21 לְעֵיל סוּף פֶּרֶק א':

מצות מנשא הארון בכתף, פרשת נשא

1 וְהִלְכָּךְ גַּם לְפָנִימִיּוֹת הַתּוֹרָה אֵין לְשַׁבְּחָה כָּלֵל בְּתַהֲלַת
2 חַיִּית כָּל הָעוֹלָמוֹת, מֵאַחֵר דְּלֹא מִמֶּשׁ חֲשִׁיבִי, וּבְבַחֲנִית
3 פְּנִימִיּוֹתָהּ אֵינָה שְׁמַחַת לִבָּב אָנוּשׁ וְשַׁעֲשׁוּעִיו, אֶלָּא
4 כְּבִיכּוֹל שְׁמַחַת לֵב וְשַׁעֲשׁוּעַ הַמֶּלֶךְ - הַקֹּדֶשׁ בְּרוּךְ-הוּא
5 שְׁמִשְׁתַּעֲשֵׂעַ בָּהּ, כִּי "אֱלֹקִים הַבֵּין דְּרַבָּה וְיָדַע מְקוֹמָהּ" 141
6 וּמַעֲלָתָהּ בִּידֵיעַת עֲצָמוֹ כְּבִיכּוֹל 142, אֲבָל "נֶעֱלָמָה מֵעֵינֵי
7 כָּל חַי", כִּמּוֹ שְׁכָתוֹב: "וּפָנִי לֹא יֵרָאוּ", דְּהֵינּוּ בְּחִינַת
8 פְּנִימִיּוֹתָהּ, כִּמּוֹ שְׁכָתוֹב שָׁם 143 בְּשֵׁם הָאֶרֶץ"ל.
9 וְהוּא שְׁאָמַר הַכְּתוּב: "וְאָהִיָּה אֶצְלוֹ כו' שַׁעֲשׁוּעִים"
10 - "אֶצְלוֹ" דְּוָקָא, "מִשְׁחַחֲקַת לְפָנָיו" - "לְפָנָיו" דְּוָקָא, דְּהֵינּוּ
11 בְּבַחֲנִית פְּנִימִיּוֹתָהּ. וְעַל זֶה נֶאֱמַר "וְאָהִיָּה אֶצְלוֹ אָמוֹן" -

141. אגרת הקדש סימן יט. הובא לעיל פרק א.

142. ראה זהר חלק א קלד, ב. ובזהר חלק ב קסא, א (בתרגום ללה"ק) בשברא
הקדוש ברוך הוא את העולם, התבונן בתורה וברא את העולם, ובתורה נבְּרָא
העולם, כִּמּוֹ שְׁבָאֲרֵיהָ, שְׁכָתוֹב וְאָהִיָּה אֶצְלוֹ אָמוֹן. אל תקרי אָמוֹן אֶלָּא אָמון .
ומְשַׁלּוֹ לְמֶלֶךְ שְׁרָצָה לַעֲשׂוֹת פְּלִטִין. אם לא שם אֱלֹוֹ אָמון, לא יָכֹול לַעֲשׂוֹת
הַפְּלִטִין . . כִּי הַקֹּדֶשׁ בְּרוּךְ הוּא רָצָה לִבְרֹא אֶת הָעוֹלָם, הַסְתַּכַּל בְּאָמֶן.

וְעַל דֶּרֶךְ זֶה בְּמִדְרַשׁ תַּנְחֻמָּא וּמִדְרַשׁ רַבָּה רִישׁ פְּרָשְׁת׃ בְּרֵאשִׁית: "הַתּוֹרָה אוֹמַרְת
אֵנִי הֵייתִי כְּלִי אֲמַנְתּוֹ שֶׁל הַקֹּדֶשׁ בְּרוּךְ הוּא, בְּנִהַג שְׁבָעוֹלָם מֶלֶךְ בְּשֵׁר וְדָם
בּוֹנֵה פְּלִטִין, אֵינּוּ בּוֹנֵה אוֹתָהּ מִדַּעַת עֲצָמוֹ אֶלָּא מִדַּעַת אָמֶן, וְהָאָמֶן אֵינּוּ בּוֹנֵה
אוֹתָהּ מִדַּעַת עֲצָמוֹ אֶלָּא דְּפִתְרָאוֹת וּפְתִיכָאוֹת יֵשׁ לוֹ, לְדַעַת הֵיאֵךְ הוּא עוֹשֶׂה

הַדְּרִים, הֵיאֵךְ הוּא עוֹשֶׂה פְּשָׁפְשִׁין. כִּי הָיָה הַקֹּדֶשׁ בְּרוּךְ הוּא מְבִיט בְּתוֹרָה
וּבוֹרֵא אֶת הָעוֹלָם".

143. משלי ח, לא.

144. ענין עירובין ב, ב.

145. יומא סו, ב. תורת כהנים פרק יג, ט על הפסוק (אֲחֵרִי יֵד, ד') "וְאֵת חֲקָתִי".
פִּירוּשׁ רִשִׁי עַל הַפְּסוּק. תולדות כו, ה. חֲקַת יֵט, ב.

146. ראה רש"י תולדות שם: "חֲקוֹתִי" - . . שְׁאֵין טַעַם בְּדָבָר אֶלָּא גִזִּירַת הַמֶּלֶךְ".
וברש"י יומא שם: "חוק - מִשְׁמַע שְׁאֵינוֹ אֶלָּא גִזִּירַת מֶלֶךְ".

בראשית ברא כו'. ידו רקיע בתוך המים

ד.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שמואל - אדמו"ר מוהר"ש

תורת שמואל - תרל"ב

18 נוטל חלקו וחלק חבירו נמצא שזה שייך לקיום
19 התומ"צ שצ"י קיומם בזהירות יתירה הוא הזכות.
20 ולכאורה ה"ז סותר ומנגד לענין הגורל שענין הגורל
21 הוא מלמעלה מן השכל והזכות רק איך יפול דבר.
22 והיינו מפני כי ע"פ הטעם והשכל א"א לאמר שיהי'
23 כך דוקא ולא כך, סומכים על הגורל איך יהי' ע"פ
24 הגורל וכן יקום. ולפ"ז צ"ל ג"כ מהו שייך חלוקת
25 הג"ע ועוה"ב ע"פ הגורל הלא לכאורה זה תלוי בקיום
26 התומ"צ בג' דברים שהעולם עומד עליו ומה"ע הגורל
27 בחלוקה זו.

28 ולהבין זה צלהק"ת מארז"ל בפ"ד דברכות בריב"ז
29 שאמר איני יודע באיזהו דרך מוליכין כו'
30 שהוא תמוה שלמד שמונים שנה תורה ולא הלך ד'
31 אמות בלא תורה ובלא תפילין כמשארז"ל בספ"ב
32 דסוכה דף"ח א', והי' חסיד מופלג, איך אמר איני יודע.
33 והענין הוא דהנה ענין הנשמה נשמת האדם היא לא
34 כמו שסוברים העולם שהוא בחי' שכל, וכענין דכתיב

1 אך בגורל יחלק את הארץ וגו', הנה במד"ר בשלח
2 פך"ה ארז"ל ע"פ כי ה' אלקיך מביאך אל ארץ
3 טובה ורחבה (דברים ח') לראות שולחן שהוא ערוך
4 בג"ע, שנא' אתהלך לפני ה' בארצות החיים (תילי')
5 קי"ז) כביכול מיסב למעלה מן האבות, והאבות וכל
6 הצדיקים בתוכו שנא' והם תכו לרגליך וכו' ע"ש. וע'
7 בת"א בד"ה וישב יעקב בענין בארצות החיים שיש ב'
8 ארצות ארץ עילאה וארץ תתאה, ובבי"ע הם ב' בחי'
9 ג"ע, ג"ע העליון והתחתון, ונת' במ"א כי עוה"ב נק'
10 בשם ארץ כמ"ש ועמך וגו' יירשו ארץ, וכל ג' בחי'
11 ארץ זה מתחלק ע"פ הגורל, וע"ז ארז"ל כל ישראל יש
12 להם חלק לעוה"ב הכוונה החלוקה אשר יחלק ע"פ
13 הגורל שנאמר בתורה אך בגורל יחלק את הארץ, ולכן
14 כתי' בסוף דניאל על לע"ל ותעמוד לגורלך שזהו ע"פ
15 הגורל דוקא. ולהבין זה וגם מה שייך ענין חלוקת
16 הארץ דוקא ע"פ הגורל, וכיותר כל הדברים הנק' ארץ
17 כמו ג"ע, והלא מצינו בדרז"ל (חגיגה דט"ו א') זכה

16 שהגם שעסק בתורה הרבה והתבונן ברוב חכמתו
17 בחכמת ה' שהיתה בדביקות גדולה, מ"מ נסתפק על
18 עצמו שמא בבחי' נשמה שלמעלה מן הדעת אפשר
19 יכול להיות שלא ה' בעבודת ה', כי את זה לעומת זה
20 עשה כו', ויש נשמות גבוהות הגם שהשכל שלו הוא
21 בסט"א תמיד, מ"מ נקל לו לבוא לידי תשובה מחמת
22 נשמתו שהיא מעולם העליון, ויש להיפך הגם ששכלם
23 תמיד בעבודת ה', מ"מ אפשר שיש להם נשמה נמוכה
24 והיא בלעז"ו ואינה בעבודת ה', ובהמשך הזמן יתהפך
25 גם הוא כמ"ש מזה בע"ח בכ"ד.
26 ולכן אמר ריב"ז איני יודע, לפי שהוא למעלה מן
27 הדעת, וזהו שמשביעין את האדם ה' בעיניך
28 כרשע אפי' אם צדיק אתה, לפי שלא ידעתי נפשי
29 כתי', וא"א ע"פ הדעת לידע מהות ועצם הנשמה מה
30 היא.

אך בגדול (א)

בס"ד. פנחס ד' נ"ה

1 ראשית חכמה כו', שהרי אומרים על אדם כשמשבחים
2 אותו שהוא בר שכל, וא"כ מוכרח לאמר שיש מי
3 שעליו אומרים שהוא בר שכל, והשכל הוא זיו והארה
4 מן עיקר הדבר שאומרים עליו, שזהו בחי' הנשמה
5 שנק' יחידה כו' והיא מתלבשת באור השכל, והוא נק'
6 ספירת הכתר שכלול' בו כל הע"ס, וא"כ מזה מוכרח
7 לאמר שא"א להשיג מהות הנשמה מאחר שהיא
8 למעלה מן הדעת והשכל, וזש"ה בשה"ש (ססי' וא"ו
9 י"ב) לא ידעתי נפשי, ששורש הנפש הוא בחי' יחידה
10 שבנפש היא למעלה מן הדעת, וכמ"ש במק"מ ר"פ צו
11 דך"ו ע"ב בשם ערוגת הבושם ע"פ הנ"ל ששורש
12 הנפש הוא מרדל"א, וע' בלק"ת בביאור ע"פ עלי באר,
13 ולכן אדם הוא אדמה לעליון כו' וזהו ג"כ בחי' מצחא
14 שעז"נ אשר לא ישב אדם שם, ע"ש.
15 ועפ"ז נבין דברי ריב"ז איני יודע באיזהו דרך כו',

ה.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורנא שלום דובער - אדמו"ר מוהרש"ב

קונטרס העבודה

מבאר ענין ה"עבודה שכלל זו תפלה"¹, לקרב ולדבק נפשו באלקות ולברר ולזכך את הנפש הבהמית, שעל זה נאמר "וידעת היום והשבות אל לבבך"², וזהו ענין "ואהבת כו' בכל לבבך - בשני יצריך כו"³.

11 הנשמה, בחינת "נשמתא לנשמתא"⁷ - במקור חוצבה
12 בעצמית אור אין סוף ברוך הוא, בתפלת שמונה עשרה,
13 שגם הנר"ן עולים ונכללים בהתקשרות זאת.
14 ועליות והתקשרות הנשמה הוא על ידי העבודה בכל
15 מדריגה שבה⁸ בפרט:
16 תחלה העבודה דבחינת נפש - בבחינת הודאה, וכמו
17 שנתבאר במקום אחר ענין הביטול והודאה⁹. וכן קיום התורה
18 ומצות בפועל ממש ב"סור מרע ועשה טוב"¹⁰, שזהו העבודה
19 דבחינת עשייה כנודע.

1 הנה כל העבודה והיגיעה של עובדי ה' בתפלה, הוא
2 לבוא למדת האהבה, כי התפלה כללות ענינה היא ב'
3 דברים:
4 הא' - לקשר ולדבק נפשו באלקות. וזהו מה שתפלה
5 הוא לשון התחברות, וכמו "התופל כלי חרס"⁴, דהיינו
6 התקשרות והתחברות נפשו באלקות. ועל שם זה נקרא
7 התפלה "סולם", וכמו שכתוב "סולם מוצב ארצה וראשו
8 מגיע השמימה"⁵, ואיתא בזה"ר: "סולם דא עלותא",
9 שעל ידי הסולם דתפלה מתעלה נר"ן שבנפשו עד
10 ש"ראשו מגיע השמימה", היינו התקשרות עצמות

79.

5. יצא כח, יב.

6. ראה זהר חלק א רסו, ב. חלק ג שו, ב. תקוני זהר תקון מה דף פג, א.

7. זהר חלק ג קנב, א.

1. תענית ב, א: "לאהבה את ה' אלקיכם ולעבדו בכל לבבכם - איזו היא עבודה שהיא בלב? הווי אומר זו תפלה".

2. ואתחנן ד, לט.

3. ואתחנן ו, דה. ברכות ט, דה.

4. פלים ג, דה. וראה הקצרת כבוד קדושת אדמו"ר בספר המאמרים תש"ט עמוד

ומשיג הענין בבחינת חיצוניות ההשגה – אין זה השגה אמיתית
בענין הזה;

מכל מקום הרי זה בא בבחינת ידיעה והרגש פנימי, שבוה
יש יתרון בהודאה זו לגבי ההודאה כללית הנ"ל, והיא דרגא
בעבודה. מה שאין כן הודאה כללית הנ"ל אינה בחינת דרגא
עדיין, כי אם הוא יסוד העבודה וראשיתה כו'. ובחינת הודאה
זו, יש לומר שזהו עליית מדריגת "נפש" והתפללותה במדריגת
ה"רוח" או גם למעלה מזה).

ועל ידי אמיתית העבודה בבחינת "רוח", הרי היא עולה
אחר כך לעולם הבריאה. והיינו שיעלה ויגיע למדריגת
נשמה שהיא העבודה בבחינת המוחין. וגם בחינת רוח
עולה ונכלל בזה בהתפללות היצירה בעולם הבריאה
כו'.

והענין הוא:

דהנה בספר של בינונים פרק ל"ח ול"ט מבואר,
העבודה בבחינת דחילו ורחימו טבעיים עולה בעולם
היצירה, ודחילו ורחימו שכליים הם בבריאה.

ולכאורה נראה דהיינו האהבה ויראה שבהתגלות
הלב הבאה על ידי התבוננות כו'. אך באמת נראה
הפונה שם, דדחילו ורחימו שכליים המה נעלים הרבה
יותר מהאהבה ויראה הנ"ל, והמה מה שבאים בדרך
ממילא מההתבוננות בגדולת אור אין סוף ברוך הוא כו'.

וממה שכתב שם בפרק ל"ט: "אך היינו דוקא נשמות
ממש שהן בחינת מוחין דגדלות אין סוף ברוך הוא, אבל
בחינת הרוח של הצדיקים, וכן שאר כל נשמות ישראל
שעבדו את ה' בדחילו ורחימו המוסתרת בלב כללות
ישראל כו'";

הנה ממה שאמר גבי נשמה שהיא "בחינת מוחין
דגדלות", וממה שכתב ב' חלוקות: "בחינת הרוח של
הצדיקים", והעבודה ד"שאר כל נשמות ישראל בדחילו
ורחימו המוסתרת", דהיינו "דחילו ורחימו טבעיים",
נראה בפרטיות המדריגות הנפש רוח ונשמה, דהאברה
המוסתרת אשר "כך יאתה להן כו'" המבואר בספר של
בינונים פרק ט"ז¹¹, היא בחינת נפש לבד, להיות

ועל ידי זה עולה לבחינת היצירה, היינו שיעלה ויגיע
להעבודה בבחינת רוח – בחינת התפעלות המדות. וגם בחינת
נפש מתעלה בזה, וכענין התפללות העשייה ביצירה. והיינו
דההודאה היא במדריגה עליונה יותר, ובידיעה ביותר – אף
שצריך להודות, והידיעה בהמדריגה שמורה בזה, ובבחינת
הרגש פנימי יותר.

(גם יש לומר, דיש הודאה כללית, וכמו "מודה אני לפניך
כו'", שהודאה זו אינה במדריגות פרטיות באלקות, כי אם
הודאה כללית לאלקות. וכן הביטל ונתינת עצמותו בהודאה
זו, אין בזה איזה ענין פרטי, כי אם מה שבכללות מציאותו הוא
נותן את עצמו לאלקות בהודאה זו.

(ויש בזה יתרון מעלה בעצם נתינת עצמותו – שהיא
אמיתית יותר מהנתינה באיזה ענין פרטי. והוא לפי שהענין
הפרטי הוא למעלה ממדריגתו, מה שאין כן הנתינה לאלקות
בכלל (שלמעלה ממדריגות פרטיות) – זה קרוב מאד לכל אחד
ואחד מישראל. וגם יש בזה יתרון מה שהנתינה הוא בכל
מהותו. ולכן באמת הודאה זו היא יסוד העבודה דכל היום,
וכמו שנתבאר במקום אחר).

וזהו העבודה דעשייה, בבחינת נפש, שהיא בחינת הודאה
כללית לבד (ובפרטיות בתפלה – הוא עד "ברוך שאמר").

אמנם יש הודאה פרטית, היינו במדריגות פרטיות, כמו
בענין יחודא עילאה, אף ש"פולא קמיה כלא חשיב"¹¹.
דאמיתית השגה זאת היא רק בנשמות גבוהות אשר עבודתם
היא בבחינת הביטול דיחודא עילאה. אך בכל אחד ואחד
מישראל צריך להיות ביטול זה, וכמו שנתבאר בקונטרס עץ
החיים פרק ז', רק שברוך כלל הוא בבחינת הודאה לבד, ומכל
מקום בהודאה זו יש בחינת ידיעה והשגה ובחינת הרגש פנימי
כו', וכמו שנתבאר שם פרק ז' ויח'.

ועם היות שהידיעה הזאת אינה אמיתית,

כי אמיתית הידיעה בבחינת יחודא עילאה היא שבאה
בבחינת התאמתות דוקא, שזהו ענין ראית עין השכל בנודע;
ועל כל פנים בבחינת השגה פנימית בבחינת פנימיות בינה (דעל
שם זה נקרא בינה – "כלה עילאה"¹², בחינת "אישיטיצי
גושמא"¹³ כו', וכמו שנתבאר במקום אחר). אבל מה שיודע

8. העבודה בכל מדריגה שבה ראה תורת שלום ספר השיחות שיחת שמחת
תורה תרס"ו פרק ג' ו' 61. ולהעיר גם כן מדרך חיים (חלק ג משער
התשובה לאדמו"ר האמצעי) פרק יב ואילך וטו, ב). קונטרס ההתפעלות
להנ"ל ועוד.

9. הביטול דהודאה ראה שער ל"ג בעומר (בסידור) ועם דא"ח עמוד שגו). דבור
המתחיל "קול דודי" דשנת תרס"ח ועמוד קנא ואילך. דבור המתחיל "ויהי
כלב" תרד"ע ועמוד תקיד.

10. תהלים לז, טו.

11. זהו חלק א בהקדמה, יא, ב. על פי דניאל ד, לב.

12. בינה בלה עילאת ראה לקוטי תורה שיר השירים בתחלתו. דבור המתחיל
"ביום השמיני שלח" תרצ"ג (נרפס בקונטרס בא וספר המאמרים תרצ"ב –
תרצ"ג עמוד תפד ואילך).

13. בלה גשמייתו. תרגום יונתן על הפסוק (תהלים עג, כו): "כלה שארי".

14. ושם: "כלל גדול בעבודה לבינונים, שגם אם אין ד' שכלו ורוח ביקוה משנת
להוליד אהבת ה' בהתגלות לבו, שיהיה לבו בוער כרשפי אש ונפץ בהפיצה

רוח, וכאן הוא התכללות מדרגתו. רוצה לומר: דבִּהתְּכַלּוֹת
הנ"ל, הנפש הוא בחינת הוֹדָאָה, רק להיותו עומד בעבודתו
במדרגת רוח או גם למעלה מזה, לכן ההוֹדָאָה היא במדרגה
נעלית כנ"ל. וכאן ההתכללות הוא שהנפש והרוח הן במדרגה
אחת, והיינו שזה מדרגה גבוהה יותר במדרגת הנפש, שהוא
כמו בחינת רוח (אבל אין זה אִמִּיתִית בחינת הרוח) וזהו
התכללות מדרגתו)
ומכל מקום הוא בחינת נפש, רק שזהו בחינת נה"י
(שנקרא גם כן נפש, כנודע בענין "תלת שליטין אינון: מוחא,
לבא וכבדא"¹⁵, שהן חב"ד חג"ת נה"י) שלמעלה מבחינת
המלכות (שזהו בחינת הוֹדָאָה).

שְׁהֶאֱהָבָה אֵינָה מֵה שְׁחָפֵץ בְּאַמֶּת, כִּי אִם בְּבַחֲנֵת הַסֶּכֶם
לְבַד (וגם ההשגה המביאה לזה אינה השגה גמורה)
(והסכסוך זה אינו כמו הסכסוך הנשאר אחר האהבה בתפלה,
שהוא בבחינת רושם לבד השייך להקיום בפועל כל היום. מה
שאין כן ההסכסוך ד"כך יאתה לו" הוא בבחינת חיות והרגש
יותר; ומכל מקום הרי זה רק בבחינת הסכסוך, לא שחפץ באמת
כו')
וממה שאמר שם "וגם נפשו ורוחו אשר בקרבו כו'",
נראה שזהו התכללות מבחינת נפש ורוח,
(ולא בענין התכללות הנ"ל דהיינו שהנפש נכלל בבחינת

לידבק ולהכלל באורו. וגם נפשו ורוחו אשר בקרבו כך יאתה להן להיות כלות
אליו בחשיקה וחפיצה לצאת מנרתקו הוא הגוף לדבק בו".

15. זהר חלק ב תרומה קנב, א.

וחשיקה ותשוקה מורגשת בלב לדבקה בו, רק האהבה מסותרת במוחו
ותעלומות לבו,

דהיינו שהלב מבין ברוח חכמה ובינה שבמוחו גדולת אין סוף ברוך הוא וכולא
קמיה כלא חשיב ממש, אשר על כן יאתה לו יתברך שתכלה אליו נפש כל חי

ו.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא יוסף יצחק – אדמו"ר מוהריי"צ

ספר המאמרים – ה'ש"ת

שאלה: מהו פירוש בודקין את ה"חמץ", ומדוע דוקא לאור הנר. בדיקת חמץ ברוחניות,
בחיפוש ע"י נר ה' נשמת אדם, אפשר למצוא חמץ הנסתר. בדיקת חמץ – אור ל"ד,
ביעור חמץ – "ביום הראשון".

ומצוות לא תעשה, הנה יש ענינם בעבודה ברוחניות
בנפש האדם, אשר כן הוא גם בזה דישנו בעבודה בנפש
האדם, ובדיקת חמץ הוא לאור הנר דוקא, דלפיני
מציאה שנגמר "שאר לא ימצא" מציאה שנגמר באחי
יוסף בגביע הפסח, ומציאה שנגמר בגביע הפסח הוא
על ידי חפוש דוקא, וחפוש הוא בגר שנגמר "גר הני"
נשמת אדם חפש כל חדרי בטן". וממוצא דבר אתה
שומע דמציאה הוא על ידי גר דוקא. דהנה אסור חמץ
בפסח הוא במשהוי ובשני לאוין, "בל יראה" ו"בל
ימצא", דדבר הנראה הוא כבר איזה מציאות, אבל "בל
ימצא" הוא גם משהו מה שאין הראיה תופס בו, ולמצא
אותו הוא רק על ידי חפוש בגר דוקא, והינו שעל ידי

(א) "אור"¹ לארבעה עשר בודקין את החמץ לאור
הנר, כל מקום שאין מכניסין בו חמץ אין
צריך בדיקה. הרי שהבדיקה היא רק במקום שמכניסין
בו חמץ, ויש מקום שאין מכניסין חמץ לשם ואינו
צריך בדיקה, אם כן הנה ליה למימרא "בודקין את
המקומות שמכניסין בהם חמץ", ומפני מה אומר
"בודקין את החמץ", שמשמע שהבדיקה צריכה להיות
בהחמץ עצמו. ועוד צריך להבין אמרו "לאור הנר",
והינו שהבדיקה צריכה להיות לאור הנר דוקא, שהרי
מאחר שזמן הבדיקה הוא בלילה מוכן שצריכים אור,
ומה איכפת ליה איזה סוג אור. אף הענין הוא, דכללות
ענין המצוות, הנה לבד ענינם בפעל במצוות עשה

(2) פסחים ז, ב. ושם נסמן.
(3) פסחים ל, א.

(*) נדפס בספר המאמרים ה'ת"ש עמ' 37 ואילך. ההערות
ומראי מקומות הם מכ"ק אדמו"ר.
(1) פסחים ב, א.

12 "כְּתִיב שְׁכַעַת יָמִים שָׂאֵר לֹא יִמָּצֵא בְּכַתִּיכֶם, וּכְתִיב אָף
13 בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן תִּשְׁפִּיתוּ שָׂאֵר מִבְּכַתִּיכֶם, הֵא פִּיצַד, לְרִבּוֹת
14 אֲרַבְּעָה עָשָׂר לְבַעֲוֹר", וְהִינוּ דְּבַעֲוֹר חֲמֵץ הוּא עַל יְדֵי
15 מְדֻרְגָּת "רִאשׁוֹן", וּכְמוֹ שֶׁכְּתוּב "אָף בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן"
16 שֶׁהוּא חֲמֻשָּׁה עָשָׂר לַחֲדָשׁ. אָכֵל זֶה אֵי אֶפְשָׁר, דְּכְתִיב
17 "שְׁכַעַת יָמִים שָׂאֵר לֹא יִמָּצֵא בְּכַתִּיכֶם", עַל כֵּן הַבַּעֲוֹר
18 הוּא בְּאֲרַבְּעָה עָשָׂר, שֶׁהַתּוֹרָה קוֹרְא "רִאשׁוֹן" כְּמוֹ
19 שֶׁכְּתוּב⁵ "כִּרְאשׁוֹן בְּאֲרַבְּעָה עָשָׂר". וְזֶהוּ הַהִפְרָשׁ בֵּין
20 בְּדִיקַת חֲמֵץ לְבַעֲוֹר חֲמֵץ, דְּבְדִיקַת חֲמֵץ הוּא בְּלִיל
21 אֲרַבְּעָה עָשָׂר שְׁנֵקְרָא "אֹר", וּבַעֲוֹר חֲמֵץ הוּא בַּיּוֹם
22 אֲרַבְּעָה עָשָׂר שְׁנֵקְרָא "רִאשׁוֹן" כְּמוֹ חֲמֻשָּׁה עָשָׂר.

1 הַעֲבוּדָה בְּגֵר הָיוּ נִשְׁמַת אָדָם אִם אֶפְשָׁר לִמְצֹא אֵת
2 הַמַּשְׁהוּ חֲמֵץ שְׂאִינוּ בָּא בְּרִאשִׁית כָּלֵל. וּבְכָלֵלוֹת הַעֲבֵרָה
3 הַחֲמֵץ הֵנָּה יֵשׁ שְׁנֵי עֲנִינִים, בְּדִיקַת חֲמֵץ וּבַעֲוֹר חֲמֵץ,
4 דְּשְׁנֵיהֶם עִם הַיּוֹתֵם בְּאֲרַבְּעָה עָשָׂר הֵנָּה הֵם חֲלוּקִים
5 בְּזִמְנֵיהֶם, דְּבְדִיקַת חֲמֵץ הוּא בְּלִיל אֲרַבְּעָה עָשָׂר וּבַעֲוֹר
6 חֲמֵץ הוּא בַּיּוֹם אֲרַבְּעָה עָשָׂר, וְצִרִיף לְהַבִּין מֵהוּ הַהִפְרָשׁ
7 בֵּין לִיל אֲרַבְּעָה עָשָׂר לַיּוֹם אֲרַבְּעָה עָשָׂר שֶׁהַבְּדִיקָה הִיא
8 דְּוָקָא בְּלִיל אֲרַבְּעָה עָשָׂר וְהַבַּעֲוֹר הוּא בַּיּוֹם אֲרַבְּעָה
9 עָשָׂר. אָף הָעֲנִין הוּא, דְּלִיל אֲרַבְּעָה עָשָׂר נִקְרָא "אֹר",
10 וְכִאֲמָרוּ "אֹר לְאֲרַבְּעָה עָשָׂר", וַיּוֹם אֲרַבְּעָה עָשָׂר נִקְרָא
11 "רִאשׁוֹן" שֶׁהוּא כְּמוֹ חֲמֻשָּׁה עָשָׂר שְׁאֲמָרוּ בְּגִמְרָא⁴,

23 שאלה: מהו החילוק בין אור לי"ד ליום י"ד. י"ד – מילוי החסרון דעני, י"ה – שלימות
24 דעשיר. ב' דרגות בספירת הדעת, עני בדעת ועשיר בדעת, ביעור חמץ – נמשך מדרגת
25 "עשיר".

45 דִּי אָכֵלוּ אֶבֶהֱתָנָא^ד, אָכֵל מִסְפֵּר י"ה הוּא מִסְפֵּר הַשְּׁלֵם,
46 דִּה' הוּא מְדֻרְגָּת עֲשִׂיר¹⁰, דְּמִלּוֹי הַחֲסָרוֹן הֵגֵם שֶׁהוּא
47 הַמִּשְׁכָּה, אָכֵל הַהִמְשָׁכָה אֵינָה אֵלָא מִשְׁרָשׁ וּמִקּוֹר
48 הַהִשְׁתַּלְשְׁלוּת, וְעֲשִׂיר הוּא הַמִּשְׁכָּה מַעֲצָמוֹת אֹר אֵין
49 סוֹף בְּרוּךְ הוּא שֶׁלְּמַעְלָה מִשְׁרָשׁ וּמִקּוֹר הַהִשְׁתַּלְשְׁלוּת,
50 דִּהֵנָּה אֵין¹¹ עֵנִי אֵלָא בְּדַעַת וְאֵין עֲשִׂיר אֵלָא בְּדַעַת,
51 וְכִידּוּעַ¹² שֵׁשׁ ב' מְדֻרְגּוֹת בְּעִמִּידַת סְפִירַת הַדַּעַת,
52 דְּלַפְעָמִים עֲמִידַתָּה תַּחַת חֲכָמָה וּבִינָה וְלַפְעָמִים עֲמִידַתָּה
53 תַּחַת הַכֹּתֵר, וְזֶה תְּלִוי בְּאִפֵּן כָּלֵלוֹת סֹדֵר עֲמִידַת
54 הַסְּפִירוֹת, שֶׁכֹּאֲשֶׁר הָעֲשִׂיר סְפִירוֹת הֵם בְּסֹדֵר זֶה תַּחַת זֶה,
55 שֶׁהַסֹּדֵר הוּא חֲכָמָה בִּינָה דַּעַת, חֶסֶד גְּבוּרָה תַּפְאֶרֶת, נִצּוּחַ
56 הוּד יְסוֹד מַלְכוּת, וְאֵז עֲמִידַת סְפִירַת הַדַּעַת הוּא תַּחַת
57 סְפִירַת הַבִּינָה, וְכֹאֲשֶׁר עֲמִידַת הַסְּפִירוֹת הוּא בְּג' קוּיִן
58 חֲכָמָה חֶסֶד נִצּוּחַ מִימִין, בִּינָה גְּבוּרָה הוּד מִהַשְׁמָאל,
59 דַּעַת תַּפְאֶרֶת יְסוֹד בְּאִמְצָע, אֵז עֲמִידַת סְפִירַת הַדַּעַת הוּא
60 תַּחַת הַכֹּתֵר, וְלַעוֹלָם הֵנָּה סְפִירַת הַכֹּתֵר הִיא לְמַעְלָה
61 מִכָּלֵם, דְּסְפִירַת הַדַּעַת עֲנִינָה הַתַּחֲבֵרוּת, דְּכֹאֲשֶׁר עוֹמֶדֶת
62 תַּחַת הַבִּינָה אֵז דַּעַת מְחַבֵּר הַמַּחֲזִין וְהַמְדוּת, וְהִינוּ
63 שֶׁחֲכָמָה וּבִינָה מְקַבְּלִים מִחִיצוֹנִיּוֹת הַכֹּתֵר, וְדַעַת מְחַבֵּר

26 (ב) אָמְנָם זֶה גּוֹפֵא צִרִיף לְהַבִּין, הֵלֵא חֲלוּקֵי הַזְּמַנִּים
27 דְּלִיל וַיּוֹם אֲרַבְּעָה עָשָׂר הוּא בַּיּוֹם אֶחָד
28 שֶׁהוּא מִצָּרֶף מִשְׁנֵי זְמַנִּים דְּלִילָה וַיּוֹם, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב⁶
29 "וַיְהִי עָרֶב וַיְהִי בֹקֶר יוֹם אֶחָד", שֶׁעָרֶב וּבֹקֶר הֵם יוֹם
30 אֶחָד, וְכִמְאָמְרוּ⁷ "אֵין יוֹם שְׁאֵין לִילוֹ עִמּוֹ", אִם כֵּן מֵהוּ
31 הַהִבְדֵּל בִּינֵיהֶם דְּלִיל י"ד הוּא בְּמְדֻרְגָּת "אֹר" וַיּוֹם י"ד
32 הוּא בְּמְדֻרְגָּת "רִאשׁוֹן" שֶׁהוּא מַעֲלַת חֲמֻשָּׁה עָשָׂר, וְעַם
33 הַיּוֹתֵם מְדֻרְגּוֹת חֲלוּקוֹת הֵנָּה הֵם שְׁנֵיהֶם בַּיּוֹם אֶחָד
34 דְּאֲרַבְּעָה עָשָׂר. אָף הָעֲנִין הוּא, דִּהֵנָּה בְּדִיקַת חֲמֵץ וּבַעֲוֹר
35 חֲמֵץ הֵנָּה שְׁנֵיהֶם הֵם עַל יְדֵי גְלוֹי אֹר, אֵלָא שֶׁהֵם
36 חֲלוּקִים בְּמְדֻרְגָּתָם, דְּבְדִיקַת חֲמֵץ הוּא עַל יְדֵי הַגְלוֹי
37 אֹר דְּאֲרַבְּעָה עָשָׂר, אֵלָא שֶׁהוּא בְּחִינַת וּמְדֻרְגָּת הָאֹר
38 דְּאֲרַבְּעָה עָשָׂר שֶׁהוּא לְמַעְלָה מֵאֲרַבְּעָה עָשָׂר, וּבַעֲוֹר
39 חֲמֵץ הוּא עַל יְדֵי הַגְלוֹי דְּבְחִינַת רִאשׁוֹן שֶׁבְּאֲרַבְּעָה עָשָׂר
40 שֶׁהוּא כְּמוֹ חֲמֻשָּׁה עָשָׂר אֵלָא שֶׁהוּא בַּיּוֹם הָאֲרַבְּעָה
41 עָשָׂר. וְהָעֲנִין בְּזֶה הוּא, דְּאֲרַבְּעָה עָשָׂר מִסְפְּרוֹ י"ד
42 וְחֲמֻשָּׁה עָשָׂר מִסְפְּרוֹ י"ה, דִּי"ד הוּא רַק מִלּוֹי הַחֲסָרוֹן
43 בְּלִבֵּר, וּכְמוֹ⁸ "מִחֲסוּרֹו אֲשֶׁר יִחְסֹר לוֹ" שְׁנֵאֲמָרוּ
44 בְּצִדְקָה, שֶׁזֶּהוּ מְדֻרְגָּת עֵנִי, וְכִמְאָמְרוּ⁹ "הָא לְחֻמָּא עֲנִיָּא

10 ובסידור האריז"ל שפירשו שבגלות מצרים היה די, רק יסוד ומלכות כו'.
11 ראה פרדס שער כז פרק דח, לקוטי תורה קדושים סוף [מאמר] דיבור המתחיל וכי תבואו. אור התורה [מאמר] דיבור המתחיל יהודא אתה.
12 ראה נדרים מא, א.
13 ראה תורה אור פרשת תולדות ביאור על [מאמר] דיבור המתחיל מים רבים.

4 פסחים ד, ב.
5 שמות יב, יח. וכמו שמבואר בפסחים ה, א.
6 בראשית א, ה.
7 ראה זוהר חלק ב מו, א. זוהר חלק ג צג, ב.
8 דברים טו, ט. ודרשו רז"ל (כתובות טו, ב) ואי אתה מצווה עליו לעשרו. ראה בכל זה [מאמרים] דיבור המתחיל אנכי ודיבור המתחיל ויקח קרח, תרע"ג.
9 הגדה של פסח. וראה פרי עץ חיים שער חג המצות פרק

פנימיות הפתח דזהו מדרגת עשיר, דעניי בנדעת הוא
המשכנה רק מסדר השתלשלות דהוא "די מחסורו",
אכל עשיר הוא המשכנה שלמעלה מהשתלשלות, דעל
ידי זה הוא בעור חמץ.

המחין והמדות, אכל פאשר דעת עומד תחת הפתח אז
מקבל מפנימיות הפתח, וזהו דכשאי¹³ הפתח נמנה אז
הדעת נמנה, הפננה שפנימיות הפתח אינו נמנה במנן
הספירות, אז הנה הדעת נמנה שפמשיך מבחינת

מצרים – מיצר מי, מי ברא אלה, יש מאין. גדול ה' – בעיר אלקינו- עולם הדיבור,
בשביל ישראל שע"י אותיות התורה והתפלה, הם מכון לשבתו ית'.

כשהן מחברות בתבה ובפרט כמה תבות ביחד שנושאות
בעצמן ענין שלם, ו"עיר אלקינו" הוא כללות דבור
העליון, שכללות הדבור הוא שם "אלקים", וכמו
שכתוב²¹ "ויאמר אלקים", וטעם הדבר שנקרא "עיר
אלקינו", הלא "אלקי כל הארץ יקרא", הוא לפי שהעקר
הוא בשביל ישראל, דכשם שירושלים נקראת "עיר
אלקינו", שמתבטלת מכל הערים ששם היה בית המקדש
והשראת השכינה, הנה בן נשמות ישראל מתבטלים
משארי בני אדם, כמו שכתוב²² "ונפלינו אני ועמך",
שהם חלוקים מכל העמים, דנשמות ישראל הם כלים
להשראת שכינתו יתברך, וכמאמר²³ "אלקה אני על כל
באי עולם, אבל לא יחדתי שמי אלא עליכם", וזהו
אלקינו – אלקה שלנו, ומהאי טעמא נקרא "עיר
אלקינו", דנשמות ישראל על ידי אותיות התורה והתפלה
הן מכון לשבתו יתברך, כמו שכתוב²⁴ "ושכנתי בתוכם"
– בתוך כל אחד ואחד משראל, ולכן קבעו ללמד²⁵
משנה אותיות "נשמה"²⁶ ותנא אותיות "איתן"²⁷ בעל
פה ולחור על אותיותיהם, להיות שבהם ועל ידם נעשה
מחו ולבו משעבדים לאלקות להיות מכון לשבתו יתברך,
וזהו "גדול ה' ומהלל מאד בעיר אלקינו".

(ג) ובאור הענין היא, דהנה "בכל¹⁴ דור ודור חייב אדם
לראות את עצמו כאלו הוא יצא ממצרים",
דמצרים הוא מצר מי, דכתיב¹⁵ "שאו מרום עיניכם וראו
מי ברא אלה", ונהנה אלה איתא במדרש רבה¹⁶ דזהו
"אלה תולדות השמים והארץ", ו"מי ברא אלה",
דהבריאה נקראת בריאה יש מאין, והלא "ממך¹⁷ הכל"
כתיב, ואין סוף ברוך הוא הוא יש האמתי, ולמה נקרא זה
"מאין". אך הענין הוא, דהנה כתיב¹⁸ "גדול הוי' ומהלל
מאד בעיר אלקינו", ואמרו רז"ל¹⁹ "אימתי הוא גדול,
כשהוא בעיר אלקינו", עיר אלקינו הוא עולם הדבור,
וכמו עיר שהוא קבוץ מרבוי בתיים, ובית מקבץ ומסדר
מרבוי אבנים, כך אותיות נקראים "אבנים", וכדאיתא
בספר יצירה²⁰: "שתי אבנים בונות שני בתיים, שלש
אבנים בונות ששה בתיים", דמשתי אותיות נעשה תבה
בשני צדופים, ומשלש אותיות ששה צדופים, דכשם
שקבוץ אבנים נתחדש בהם שנעשה בית מושב לאדם,
דאבנים מספרות אינן בית מושב ורק אבנים מספרות
שמהן נעשה בית דירה לאדם, הנה בן הוא באותיות
המצרפים בתבה אחת נושאה בעצמה איזה השפלה,
דאותיות מספרות אינן נושאות בעצמן השפלה, ורק

פירוש א': הוי' – אחדות פשוטה, ריבוי הנבראים ע"י שם אלקים, ועי"ז ניכרת גדלות ה'
לכל. פירוש ב': דוקא בעיר אלקינו שייך לקרוא לה' "גדול", כי לגדולתו העצמית אין
חקר, כי הכל בטל אליו. הבריאה נק' יש מאין – רק מהארה ואינו מושג.

(21) כנראה, הכוונה כאן לויאמר אלקים הנשנה כמה פעמים
במעשה בראשית, שעל ידי זה נברא העולם, אשר בדבר ה' שמים
נעשו. ולכן לא קשה ממה שנאמר גם כן ויאמר הוי'.

(22) שמות לג, טז.

(23) שמות רבה פרשה כט, ד.

(24) שמות כה, ח.

(25) ראה קובץ מכתבי כ"ק מורי וחמי אדמו"ר שליט"א
[מהור"י צ' נשמתו עדן] קובץ שני.

(26) שער המצוות להאריז"ל פרשת ואתחנן וטעמי המצוות
להרב רבנו חיים וויטאל שם. פרי עץ חיים שער הנהגת הלימוד.

(13) עץ חיים שער כג פרק ח. והסתירה, בהשקפה ראשונה,
מתורצת תורה אור ביאור [למאמר] דיבור המתחיל יביאו לבוש
מלכות.

(14) פסחים קטז, ב.

(15) ישעיה מ, כו.

(16) שמות רבה ריש פרשה מח.

(17) דברי הימים א כט, יד.

(18) תהלים מח, ב.

(19) ראה זוהר חלק ג, א.

(20) פרק ד משנה יב (משנה טז על פי נוסח האריז"ל).

דלגדלתו העצמית אין חקר כלל, כמו שכתוב³³ "החקר
אלקה תמצא", וכתוב³⁴ "לך ה' הגדלה", דמדת
הגדלה טפלה ובטלה לך, וכמאמר³⁵ "במקום גדלתו
שם אפה מוצא ענותנותו", דהגדלה עצמה היא ענוה
ושפלות לגבי יתברך, וכמאמר רז"ל³⁶ "משל מי שיש
לו אלפי אלפים דיגרי זהב, ומהללים ומשבחים אותו
בשל כסף", שזהו שפלות וגנאי לגבי, וכמו חכם גדול
שהוא נעלה בכל החכמות, בחכמת הרפואה בחכמת
התורה וחקמת אלקות, ועם זה הוא אמן יד וחקם
בחכמת המעשה, הרי כשישפחו אותו בחכמת המעשה
הרי זה גנאי לו, וכן הוא דענן הגדלה למעלה הוא
ענוה ושפלות, דלגדלתו העצמית אין חקר, הינו שאינו
בבחינת השגה כלל, דהנה "גדול הו'" הוא הארת שם
הו' בשם אלקים, דבזה שיף השגה, וזהו "ומהלל
מאד", ששיף בזה הליל ושבח, אבל עצם שם הו' הוא
למעלה מהשגה, דמה שנודע לנו אלקות הוא
מפעלותיו יתברך, הינו על ידי שם אלקים, אבל עצמות
אור אין סוף אין חקר כלל, וזהו "אימתי הוא גדול
כשהוא בעיר אלקינו", שאז שיף לקרותו גדול, אבל
לגדלתו העצמית אין חקר. וזהו "מי ברא אלה",
שההתהוות, עם היותה על ידי הארת שם הו' בשם
אלקים, אבל באמת היא מעצמות שם הו' שהיא
לבדו³⁷ בכוה ויכלתו להיות יש מאין, ולכן הבריאה
נקראת יש מאין, דלכאורה אינו מוכן והלא ממך הפל,
אף היא הנותנת לפי שממך הכל ואין סוף הוא בלתי
משג לכן נקראת יש מאין, הא – אין שהיא הארת שם
הו' בשם אלקים. הב' – אין שאינו משג, הינו עצמות
גדלתו יתברך דאין לו חקר כלל, וזהו שהבריאה
נקראת יש מאין לפי שממך הכל.

ד) אָמָנָם הנה לפעמים כתיב²⁸ "גדול הו' ומהלל
מאד ולגדלתו אין חקר", הינו שיש ב'
ענינים בבאור המאמר "אימתי הוא גדול בעיר
אלקינו", הא' שגדול ה' הוא על ידי "עיר אלקינו",
שאז נפר גדלת ה', דההויות העולמות והנבראים
בצבא מעלה וצבא מטה הוא משם הו', דהו' הוא
לשון מהנה²⁹, אף ההתהוות בפעל הוא על ידי שם
אלקים, והגם דשם הו' הוא אחדות פשוטה, בכל זה
נתהו הנבראים בצבא מטה ובצבא מעלה ברבוי
התחלקות, והוא על ידי היחוד דהו' ואלקים, דהו'
ואלקים בלא חדי, ועל ידי שם אלקים נעשה הרבוי,
והינו שעל ידי שם אלקים נפר גדלת הו', וכמו
שכתוב³⁰ "מה רבו מעשיך ה'" ברבוי הנבראים מאד
בפרטי דומם צומח חי מדבר שהן עד אין שעור,
ובפרט במלאכים עליונים דמחנה מיכאל ק"פ אלף
מחנות³¹, ומחנה גבריאל קנ"ו אלף מחנות, ו"אלף³²
אלפין ישמשוה, ורבו רבון קדמוהי יקומו", שכל
ההתחלקות הזאת הוא על ידי שם אלקים, וכשם שגלוי
השכל הוא על ידי אותיות, שכלא אותיות אי אפשר
להיות התגלות שום שכל אפלו לעצמו, והשכל הוא
אחד, ובא באותיות ברבוי התחלקות וברבוי ענינים,
והינו דעל ידי האותיות דוקא מתגלה מעלת ההשכלה,
וכן יוכן בהו' ואלקים, דעם היות שההתהוות היא
משם הו', הנה שם הו' הוא אחדות פשוטה, ועל ידי
שם אלקים דוקא נפר גדלת ה', וזהו "אימתי הוא גדול
כשהוא בעיר אלקינו", שעל ידו נפר גדלת ה', דזהו
ענין הא'. וענין הב' הוא, ד"אימתי הוא גדול כשהוא
בעיר אלקינו", והינו דאימתי שיף לקרותו גדול, רק
כשהוא בעיר אלקינו, אבל "לגדלתו אין חקר",

(33) איוב יא, ז.

(34) דברי הימים א כט, יא.

(35) מגילה לא, א (על פי הגירסא בילקוט שמעוני תהלים רמז
תשצ"ד. פירוש המשניות להרמב"ם אבות פרק ד משנה ד. פחד
יצחק בערכו. פסיקתא זוטרתי עקב יו"ד, יז. בחיי עקב יו"ד, יח.
עבודת הקודש חלק ג פרק יב. של"ה פרשת קרח ופרשת עקב.
רוקח בהקדמה, נוסח ויתן לך - במקום שאומרים זה ביותן לך -
שדה צופים על מגילה. ועוד. וראה באיי הים שדוקא גירסא זו
מדויקת. - ואם כן אין צורך למה שנדחק בנודע ביהודא מהדורא
תנינא אורח-חיים סימן כ.)

(36) ברכות לג, ב בשנינו לשון קצת.

(37) ראה אגרת הקודש סימן כ.

(27) ראה זוהר חלק ג רעח, סוף עמוד ב. תיקוני זוהר תיקון
כא מו, א (דפוס ווילנא, תרכ"ז). ועל דרך זה בזהר חלק ב קי,
ב.

(28) תהלים קמה, ג.

(29) פרס שער א פרק ט. וראה גינת אגוז (הובא בהקדמת
של"ה בית ד'), מורה נבוכים חלק א פרק סא, טור ושולחן ערוך
אורח-חיים סימן ה ועוד.

(30) תהלים קד, כד.

(31) כנראה הוא על פי מה שאמרו בזהר (חלק ג קנד, א. קנה,
א), ואם כן צריך להיות כאן: קפ"ו אלף... קנ"ז אלף. ולא קפיד
להעתיק גם מספר המאות שבזוהר שם.

(32) על פי דינאל ז, י.

מצרים – מיצר לבחי' בינה, מיצר הגרון שבין מוחין למדות, ושם תיתכן אחיזה לג' שרי
פרעה המונעים התעוררות בלב. יציאת מצרים – ע"י קול מעורר הכוונה. רעותא דלבא
– פועל אתהפכא.

כלל, שהרי בתחלה הוא חושב ומעמיק בהענין
שמעמיק בו, ובההשתוממות לא יש שום גלוי אור שכל
כלל, ואזי דוקא הוא שנופל לו ההשכלה החדשה, הנה
כן הוא שבההשתוממות שבמצר הגרון הנה על ידי זה
נמשך מן המוח אל הלב, אף להיות שזהו מכל מקום
התעלמות וכול להיות בזה אחיזה של ג' שרי פרעה,
קנה ופש וירידין שבצואר⁴¹, והם התגברות החמריות
שבפניני עולם הנה באכילה ושתיה ורתיחת הדמים,
שהם המונעים ומעכבים שלא ימשך מן המוח אל הלב,
דגם שמתבונן בענין אלקי ומבינו במחו היטב, בכל זה
אינו נמשך ללב להתפעל על אלקיות, וזהו שאנו רואים
שבנקל הרבה יותר ההתבוננות דמח מהתעוררות
והתפעלות הלב, והגם שהמחין הם למעלה מהמדות,
מכל מקום אנו רואים שמצוי מאד בעובדי ה' בתפלה
שהגם שמינע הרבה בהתבוננות ומבין ומשיג בטוב
ומתפעל במחו באמת, ועם זה אינו נעשה התעוררות
והתפעלות הלב, והסבה לזה היא התקשרות נפשו
לענינים החמריים שהם ג' שרי פרעה המונעים
ומעכבים, ובכדי שתהיה יציאה מהמצר הוא גם כן על
ידי הגרון, והוא הקול שיוצא מהכל הלב דרך הגרון,
שקול מעורר הפונה פנימית שיהיה נרגש גם בלב, וזהו
רק יציאת מצרים. אבל יש עוד מדרגה גבוהה מזה,
והוא ענין רעותא דלבא שעל ידי זה נעשה אתהפכא
חשוכא לנהורא^ט, דהעבודה על פי טעם ודעת הוא
שפועל ענין אתפכאי לכד, אבל העבודה דרעותא
דלבא שהיא היציאה מגדר הגבלת הכלים, על ידי זה
הוא אתהפכא חשוכא לנהורא.

ה) וזהו "שאו מרום עיניכם וראו מי ברא אלה",
שמאלה, שהוא ההתהוות, עם היות שזהו רק
מהארת הוי' שבשם אלקים, אבל על כל פנים הנה על
ידי ההתהוות יודעים את בחינת המי שברא אלה, הינו
שאמתת ההתהוות הוא מעצמות הוי', אחדות פשוטה,
אבל מצרים הוא מצר מי³⁸, ד"מי" – הוא בחינת בינה,
ו"מצר מי" – הוא שבחינת "מי" הוא בבחינת מצר
והעלם, דאיתא בלקוטי תורה מהאריז"ל³⁹ שמצרים
דקדשה הוא מצר הגרון, והענין הוא דהנה לידת
המדות הן מהמחין, ובהיותם מהותים חלוקים דמנוחה
והתרגשות, שמחין מהותם בטול, ומדות הם מרגש,
לכן הנה בהכרח שיהיה ממצע ביניהם, והוא מצר
הגרון, דשם מתעלם שפע השכל ומתהפך ממהות שכל
למהות מדות, דבמח הוא מהות שכל ובלב הוא מהות
מדות, ובהממצע דמצר הגרון אינו לא מהות שכל ולא
מהות מדות אלא שהוא בהתעלמות, ובהתעלמות זו
הוא שנהפך ממהות השכל למהות מדות, כמו שאנו
רואים בחוש בעבודה שכלב, שמתבונן בהתבוננות
אלקי ומשיגו בטוב, דאז הנה נעשה מזה התעוררות
והתפעלות הלב, הרי אינו נמשך ממש מן המוח אל
הלב, כי אם שבאמצע יש התעלמות כאלו לא יש שום
דבר, והינו דאז אינו לא בבחינת השגה ולא בבחינת
התפעלות המדות, והתעלמות זאת היא המביאה מן
המוח אל הלב, וכשם שבשכל⁴⁰ הרי יש ענין
ההשתוממות, שכאשר האדם יודע איזה השכלה ומינע
את עצמו להעמיק עצמו בהעיון, הנה לאחר הגיעה
והעמק משתומם לגמרי, והינו שלא יש שום אור שכל

מקום – נקודת הלב – שאין נכנס בו חמץ, אין צריך בדיקה. הבדיקה צ"ל בי"ד כחות
הנפש, וזהו אתכפא. ביעור חמץ – אתהפכא, ע"י עבודה שלמעלה מטעם ודעת,
פנימיות הכתר – י"ה.

שהוא נקדח הלב שאין מכניסין בו חמץ ובמילא אינו
צריך בדיקה, אבל שאר המדרגות צריכים בדיקה לידע
מהו חמץ ברוחניות. והחמץ אסורו במשהו, דמה

ו) וזהו "אור לארבעה עשר בודקין את החמץ, מקום
שאין מכניסין בו חמץ אינו צריך בדיקה",
שיש מקום שהוא ההתקשרות עצמי דנשמה באלקיות

(40) ראה תורת חיים פרשת חיי שרה [מאמר] דיבור המתחיל
והאיש משתאה.
(41) לקוטי תורה שם.

(38) ראה בכל זה בתורה אור פרשת וארא ביאור ל[מאמר]
דיבור המתחיל לכן אמור. ובאור התורה להצמח צדק שם.
(39) פרשת וישב [מאמר] דיבור המתחיל ויהי כו' עתה נבאר
סוד יוסף.

לגמרי, וכידוע דבמפת בכורות היה גמר הדבר, הרי
זה דוקא על ידי הקדוש ברוך הוא בכבודו ובעצמו
בחינת עצמות אין סוף, הנה בן הוא גם בעבודה
שיהיה בעור והשבתת חמץ הוא על ידי רעותא דלפא
שהיא עבודה שלמעלה מטעם ודעת, וזהו שבדיקת
חמץ הוא בארבעה עשר בחינת ד' י', די מחסורו, מלוי
החסרון, שזהו במדרגת השתלשלות שהמלוי הוא
משרשו ומקורו, והינו דעל ידי גלוי המחין בחינת
יציאת מצרים הוא דאחפכא סטרא אחרא, ובעור חמץ
הוא מבחינת י"ה, הינו מבחינת פנימיות אור אין סוף
שלמעלה משרש ומקור השתלשלות. וזהו בחינת
ראשון, דביום הראשון הוא בגימטריא פתור⁴⁶, והוא
בחינת פנימיות הפתור, ולכן עקרו בחמשה עשר בחינת
י' ה', ומפל מקום הנה גם הבעור הוא ביי"ד, שעל פי
התורה נקרא ראשון,

שהוא, שגם אם הוא איזה מציאות קלה הרי הוא
חמץ, כמו ראו מה⁴², והבדיקה היא אור לארבעה
עשר, דארבעה עשר הם⁴³ כחות הנפש האלקית
המתלבשים בכחות הנפש הבחמית שבכללותם מספרם
י"ד, והברור הוא בכת אור לארבעה עשר. אמנם זהו
בדיקת חמץ לבד, שהוא העבודה שעל פי טעם ודעת
בהשגה והתבוננות, שעל ידי זה הוא שפועל הכפייה
והבטול בנפש הבחמית, אבל בעור חמץ הוא
שמתבטל לגמרי מכל וכל בבחינת אתהפכא, שזהו
דוקא על ידי רעותא דלפא, דכשם שעל למעלה
נאמר⁴⁴ "וכל אויביך יפרתו", שזהו פנימיות הפתור
שהוא עצמות אין סוף שמשם הוא הבטול ואבודון
דסטרא אחרא לגמרי, וכמאמר⁴⁵ "ועבדתי בארץ
מצרים כו" – אני ולא מלאך כו', אלא הקדוש ברוך
הוא בכבודו ובעצמו", דעל ידי זה היה הבטול שלהם

לפני מ"ת היו ב' דרגות באכילת מצה, אבל ע"י התורה נמשכות במדרגה אחת, וכן
בהשבתת שאור כבר ביום י"ד יש גילוי ד"ביום הראשון".

נעשה מדרגה אחת, הינו שגם קדם חצות נמשך
הגלויים דאחר חצות, ועל בן אנו אומרים על המצה
שקדם חצות שהיא על שם שלא הספיק להחמין, שיש
בה ב' המדרגות, וכמו שהוא באכילת מצה הנה בן הוא
גם בהשבתת שאור, שעם היות שהבעור שזהו על ידי
בחינת ראשון הנה עקרו הוא ביום ט"ו, מכל מקום
התורה מרבה גם יום י"ד לבעור, והינו שעל ידי התורה
הנה גם ביום י"ד יש גלוי בחינת ראשון, וכמו שכתוב
"בראשון בארבעה עשר". וזהו "אור לארבעה עשר
בדקין את החמץ", לידע מהו חמץ, וחמץ אסורו
במשוהו שהוא בכל יראה ובכל ימצא, והבדיקה היא
על ידי אור הנר הנר ה' נשמת אדם, והיא העבודה
דאחפכא, ואין מספיק וצריך להיות בעור חמץ שהיא
העבודה דרעותא דלפא להיות אתהפכא חשוכא
לנהורא.

וכשם שבמצה הרי יש ב' מדרגות⁴⁷, הא' שקדם
חצות, שבעבודה הוא בחינת אתהפכא, ועל בן
נקראת "לחם עני", שמצה זו צריכה שמירה מחמין
מאחר שהיא רק בחינת אתהפכא לבד, ועל זה נאמר⁴⁸
"ושמרתם את המצות", והמצה הב' היא המצה שאחר
חצות, שעל זה נאמר⁴⁹ "כי לא חמץ", שלא הספיק
להחמין, ובעבודה הוא ענין אתהפכא חשוכא לנהורא,
ואנו אומרים⁵⁰ "מצה זו שאנו אוכלים על שום מה, על
שום שלא הספיק בצקם של אבותינו להחמין עד
שנגלה עליהם מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא
וגא'לם", והלא מצה שאנו אוכלים הוא קדם חצות,
וגלוי מלך מלכי המלכים וגא'לם היה אחר חצות, ואין
אנו אומרים קדם חצות "על שם שלא הספיק
להחמין", שזה היה אחר חצות, אף הענין הוא שקדם
מתן תורה היה זה ב' מדרגות, ועל ידי מתן תורה הנה

[יוס] ג' ח' ניסן, ש"ת

ל[מאמר] דיבור המתחיל זאת חוקת סעיף ד.

(45) ספרי דברים כז, ח.

(46) לקוטי תורה [מאמר] דיבור המתחיל ביום השמיני עצרת

כו' כנישין סעיף ה.

(47) ראה בכל זה בלקוטי תורה פרשת צו [מאמר] דיבור

המתחיל ששת ימים.

(48) שמות יב, יז.

(49) שמות יב, לט.

(50) הגדה של פסח.

(42) יובן על פי מה שמבואר בלקוטי תורה פרשת בהר סוף

[מאמר] דיבור המתחיל את שבתותי: ראו מ"ה שעושה יש ודבר
מהבטול, והוא שורש השתלשלות והתהוות היש גשמיות דסטרא
אחרא. עד כאן לשונו.

(43) הכוונה לשבעה מדות דנפש האלקית ונפש הבהמית. (אור
לארבעה עשר, תרצ"ד). ומה שאינו מונה עשרה כוחות - יש
להעיר מדרושי המנורה במה שהיא בת ז' קנים. וראה גם כן זוהר
חלק א רר, ב.

(44) מיכה ה, ח. והתחלת הפסוק: תיום ירך על צריך, דקאי
על כתר, ופנימיות הכתר כמו שכתוב בלקוטי תורה ביאור

ספר השיחות - ה'תש"ב-תש"ג בלה"ק

1 יהודיים, אלא יש להכניס חיות בכל עניני העולם-
2 הזה, שהעולם-הזה יהיה יהודי.
3 העולם-הזה היהודי, שונה לגמרי מהעולם-הזה
4 הגויי, כסיפור הידוע שהוד כ"ק אאזמו"ר אדמו"ר
5 מוהר"ש זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע הסביר בראיה
6 מוחשית את ההבדל שבין עולם-הזה יהודי - לבין,
7 להבדיל, עולם-הזה הגויי.
8 הדוד רז"א ואבי, היו אז ילדים קטנים ושיחקו
9 בגן, שם ישב הסבא ולמד.
10 כ"ק אאזמו"ר מוהר"ש זצוקללה"ה ראה
11 שהילדים טוענים ומתווכחים ביניהם. קרא להם
12 ושאלם על מה הם מתווכחים, והתביישו לומר.
13 אחותם דבורה לאה, שהיתה אתם, סיפרה שהם
14 התווכחו על מה שאמר ר' שלום המלמד, שב'לקוטי
15 תורה'¹⁶ כתוב, שקיים הבדל בין טבע המדות של
16 יהודי - לבין, להבדיל, של גוי.
17 אבי, בהיותו אז בשנתו החמישית לא הבין, לא
18 האמין שקיים הבדל כזה, הדוד רז"א הסביר לו - אך
19 הוא לא קיבל את הסברו.
20 ויקרא כ"ק אאזמו"ר את המשרת בנציון ושאלו:
21 - אכלת היום?
22 ויאמר: כן אכלתי.
23 - האם אכלת טוב?
24 מה פירוש טוב - ענה - שְׂבַע, ברוך-השם.
25 - ולשם מה אכלת? שאל אותו עוד.
26 והשיב: כדי לחיות.
27 - ולשם מה אתה חי?
28 כדי שאוכל להיות יהודי ולקיים רצונו של הקב"ה.
29 והמשרת נאנח.
30 כ"ק אאזמו"ר אמר לו: שלח לי את העֶרֶל איוואן
31 (שהיה משרת בחצר).
32 כשבא איוואן, שאלו כ"ק אאזמו"ר: אכלת היום?
33 כן - ענה.
34 - האם אכלת טוב?
35 כן.
36 - ובשביל מה אתה אוכל?
37 כדי שאחיה.
38 - ובשביל מה אתה צריך לחיות?
39 כדי שאוכל לשתות משקה ולאכול מיני תרגימא.
40 ויאמר רבנו לבניו: רואים אתם, יהודי בטבעו
41 אוכל כדי לחיות, ועליו לחיות כדי שיוכל להיות יהודי

1 לח. אמר רבי אלעזר בן עזרי: הרי אני כבן שבעים שנה
2 ולא זכיתי שתאמר יציאת מצרים בלילות, עד שדרשה בן
3 זומא. רבי אלעזר בן עזרי היה למדן גדול, ואף-על-
4 פיר - לא התבייש לומר "ולא זכיתי". "זכיתי" היינו
5 בירור. רבי אלעזר בן עזרי ידע באיזו דרגה הוא
6 נמצא בעבודה, הוא ידע במה "זכיתי" ובמה "לא
7 זכיתי". כך צריך להיות אצל עובד הוי'. עובד הוי'
8 צריך לדעת תמיד היכן הוא בעבודה. אסור לו
9 להטעות את עצמו, לא ב"זכיתי" ולא ב"לא זכיתי".
10 אצל עובד הוי' באמת, צריכים להיות ידועים ובאופן
11 יסודי - שני הקווים של "זכיתי" ושל "לא זכיתי".
12 לרבי אלעזר בן עזרי כאב מאד ה"לא זכיתי",
13 מדוע יהיה ביהודי של תורה "ולא זכיתי" במימד גדול
14 כזה, והבהיר לעצמו את הענין מדוע "ולא זכיתי
15 שתאמר יציאת מצרים בלילות", "מצרים" הן
16 ה'מדות', "יציאת מצרים" היא 'בירור המדות'. 'בירור
17 המדות' הוא על-ידי ה'מוחי' דוקא. השלימות של
18 'בירור המדות' היא שכל מדה ומדה כלולה מעשר.
19 שבע המדות כפי שהן בתכלית השלימות הן במספר
20 שבעים, שאז הן נקראות "יין" מצד הבינה, יין
21 בגימטריא שבעים. וזהו מה שרבי אלעזר בן עזרי
22 אומר, "הרי אני כבן שבעים שנה"¹⁵. לכאורה איזו
23 שייכות יש לְשָׁנִים לענין ש"תאמר יציאת מצרים
24 בלילות", אלא הענין הוא: רבי אלעזר בן עזרי אומר
25 על עצמו "הרי אני כבן שבעים שנה", לא "שבעים"
26 ממש שהיא שְׁלִמּוֹת ב'מדות', ולהיות שאני רק "כבן
27 שבעים" - לכן "ולא זכיתי שתאמר יציאת מצרים
28 בלילות".
29 עד שדרשה בן זומא. טעמו של דבר מדוע בן זומא
30 ידע - הרי זה מפאת המעלה שבבדידות, כידוע שבן
31 זומא היה נוהג בבדידות.
32 לט. ימי חייך - הימים, כל ימי חייך - להביא הלילות.
33 ב"להביא" מתכוון בן זומא גם לימים וגם ללילות.
34 כלומר, כאילו היה אומר: "ימי חייך" - להביא הימים,
35 "כל ימי חייך" - להביא הלילות. "להביא" פירושו
36 להכניס, "להביא הימים", להכניס חיות בימים,
37 שהימים יהיו ימים יהודיים. "כל ימי חייך, להביא
38 הלילות" - להכניס חיות בלילות, שהלילות יהיו לילות
39 יהודיים.
40 וחכמים אומרים: ימי חייך - העולם הזה. החכמים
41 מוסיפים על בן זומא, שלא רק בימים ובלילות
42 צריכים להכניס חיות שהם יהיו ימים ולילות

המדינות בהן הם חיים כשלהם, כפי שהדבר בשאר
תושבי המדינה, ואין הם מאמינים בגאולה, הם
כופרים בה' ובתורתו וביעודי הגאולה על-ידי משיח
צדקנו. (ב) כאלה שיודעים שכל המדינות הן מדינות
של גלות, ומאמינים ביעודי הנביאים של הגאולה, אך
הם מתביישים לגלות את האמת לילדיהם, גם כשהם
עצמם מאמינים שהשי"ת ישלח את משיח צדקנו
לגאול את עם ישראל בגאולה שלימה.
ישנו סוג יהודים המאמינים באמונה שלימה
בביאת המשיח, אך כואב להם הלב על ה'בעל-
בית'יות המבוססת שלהם. כשמשיח יבוא ויעלה את
עם ישראל לארץ ישראל - מה הם יעשו עם הבתים
שלהם, כיצד ייפרדו מבניהם ומבנותיהם, הרי בוודאי
שלא ישאירו את עסקיהם ואת ידידיהם הטובים
מבין אומות העולם שאִתָּם הם אוכלים ושותים יחד,
ממילא גם חלק גדול מבין אלה המאמינים בביאת
המשיח אינם רוצים שבימיהם יהיה הדבר, לשם מה
הם צריכים את הדאגות והבלבולים מההיפרדות
מבתיהם ומילדיהם.
וזוהי דעת החכמים ש"כל ימי חייו - להביא
לימות המשיח", יהודי צריך לדעת את התכלית של
הגלות ולהתפלל להשי"ת ליכות לביאת המשיח.

ולקיים רצונו של הקב"ה, ועוד מוסיף אנחה לכך, הוא
מרגיש שעדיין אין הוא כפי האמת הטהורה. ואילו
הַעֲרָל חי כדי לשתות משקה ולאכול מיני תרגימא
ומחיין, חיוך הנובע מהתענוג שמצייר בנפשו את
האכילה והשתיה שהן התכלית בעיניו.
העולם-הזה הגויי - הוא חי כדי לאכול ושאר
עניני הגוף. העולם-הזה היהודי - שיהיה כוח לעבוד
את ה' בתורה ומצוות.
וזוהו "ימי חייו" - להכניס חיות בכל עניני
העולם-הזה.
מ. כל ימי חייו - להביא לימות המשיח. שני פירושים
בכך: (א) "להביא לימות המשיח" כפשוטו, שמשיח
יבוא. בכל דבר שישנו בעולם-הזה צריכים להתבונן,
כיצד הוא יהיה כאשר משיח יבוא. (ב) "להביא לימות
המשיח", שבימי הגלות של "שיתא אלפי שנים דהוי
עלמא"17 צריכה להיות הכוונה בכל העבודות, שהן
תבאנה "לימות המשיח". הרי יכולים להיות בגלות
ולא לדעת שהתכלית האמיתית של הגלות היא
הגאולה, אלא חושבים שהגלות כשלעצמה היא
תכלית, מרוצים עם הגלות, רוצים רק שלא נהיה ככל
הגוים, אבל לצאת מן הגלות לא רוצים.
שני אופנים באי-הרצון לצאת מהגלות: (א) כאלה
שאינם חושבים שזה גלות, הם מחשיבים את

סדר השני, חג הפסח ה'תש"ג

(17) ראה ר"ה לא, א. ע"ז ט, א.

ספר הזכרונות מכ"ק אדמו"ר מוהריי"צ נ"ע מליובאוויטש

פרק ו' - רוח חדשה בליובאוויטש

שוב חזתה ליובאוויטש בידידות בין וולף לבין בנימין אלא שהפעם היו אלה נושאי
שמותיהם של ר' בנימין, הצדיק הנסתר, ושל ר' וולף, הסנדלר הקדוש, שהם - בנם של צבי
אריה ולאה בריינא, יורשיו של ר' בנימין הראשון, ובנו המיותם של ר' וולף הראשון. הַשְּׁנַיִם
למדו וְגִדְּלוּ יחד. שניהם גילו כישרונות מצוינים ולמדו בשקידה. גאוות כל העיר הייתה עליהם.
כאשר בגרו הנערים הביאם צבי אריה אל הגאון רבי שלום שלמה, מי ששימש אז כרב
העיירה ליובאוויטש, לְהַבְחִין. הרב שיבח מאד את הנערים ומסרם לבנו, העילוי רבי יוסף, על-מנת
ללמדם. כעבור זמן קצר נפטר רבי שלום שלמה, ובנו רבי יוסף עלה על כיסאו כרב העיירה.
הנערים המשיכו ללמוד אצל ר' יוסף, והלכו והתעלו בלימודיהם יותר ויותר.
בנימין הצטיין גם בנגינה. היה מְזַמֵּר יפה וגם מנגן יפה בכינור. הקהל שהאזין לשירתו
ולנגינתו היה מתלהב מאד מן הַעֲרְבוּת הבלתי מְצוּיָה שבהן.

1 ארבע שנים למדו בנימין ווולף אצל רבי יוסף, רבה של ליובאוויטש. כאשר בגרו והגיעו
2 לעונת השידוכים דאגו צבי אריה ולאח בריינא לשידוכים מתאימים עבורם. לוולף השיאו את
3 בתם שרה.

4 חתונתם של וולף ושרה היוותה מאורע משמח לא רק להורים כי-אם גם לכל תושבי
5 ליובאוויטש. ואכן העיירה כולה, למגדול ועד קטן, השתתפה בחתונה. בנימין הנעים בה בשירתו
6 ונגינתו.

7 באותה חגיגה נכח גם אחד מן הפריצים שמסביבת ליובאוויטש, אשר בא במיוחד להיווכח
8 באמיתות השמועות שהגיעו לאוזניו על טיב נגינתו של בנימין. הפריץ התרשם מאד מנגינתו של
9 בנימין, וכאשר ערך, כעבור זמן מסוים, מסיבה בביתו לפריצי הסביבה, שלח רץ לביתו של צבי
10 אריה בדרישה שבנימין יופיע במסיבה וינעים לאורחיו בנגינתו.

11 בנימין הופיע למסיבה עם כמה מחבריו בני גילו ויחד שרו ונגנו לפני האורחים רמי המעלה.
12 הללו ישבו אותה שעה זללו וסבאו. לאחד הפריצים, שהיה שתוי יתר על המידה, חשקה נפשו
13 ללעוג על חשבונו של בנימין, והעלה דרישה שבנימין יופיע לבוש בעור חיה וינגן על גבי חבית
14 הפוכה. שאר הפריצים, שהשתכרו אף הם במידה הגונה, הסכימו מיד לכך, ובנימין נאלץ לעשות
15 את רצונם, לשמחת הפריצים ההוללים.

16 נֶקֶל לְשַׁעַר עד כמה השפיע הדבר על נפשו העדינה של בנימין העילוי הנערץ. בלב כואב
17 חָזָה מבשרו עד כמה חשובים רגשותיהם של יהודים בעיני הגויים. ברם, הללו לא הסתפקו בכך.
18 במהלך החינגה, שנמשכה כמה ימים ולילות, טיכסו הפריצים השיכורים עצות איך לבדר את
19 עצמם יותר, ואז עלה בדעתו של אחד מהם רעיון להתלוצץ מבנימין: למלא חבית מים ולפקוד
20 על בנימין להיכנס לתוכה וממנה לנגן בכינור ולשיר לפני הנאספים. מובן שבנימין נאלץ לעשות
21 כן, ובמאמצים גדולים עלה בידו לבצע את ה"הופעה" האומללה. הוא היה קרבנה של אכזריותם
22 המפורסמת של הפריצים.

23 עם זאת, מצא לנכון הפריץ המארח לגלות הערכתו כלפי בנימין: הוא בנה בית בליובאוויטש
24 והעניקו לבנימין כמתנת-נישואין.

25 לאחר נישואיו המשיך בנימין ללמוד אצל רב העיר, רבי יוסף, והיה סמוך על שולחן אביו.
26 רבי יוסף הֵחֵל לְגַלּוֹת נטייה ללכת בדרך מקורית: מפעם לפעם היה עוזב את המקום ועורך
27 "גלות". הוא היה שוהה מחוץ לעיר משך מחצית השנה, וחוזר לאחר מכן אל כס רבנותו
28 בליובאוויטש. במשך תקופה זו היה תלמידו בנימין ממלא את מקומו.

29 עברו עשר שנים, רבי בנימין ישב בינתיים על התורה ועל העבודה במנוחת הנפש, כשאביו
30 מספק לו כל צרכיו. ברם, הגיעה השעה שצבי אריה [=אביו של רבי בנימין] שבק חיים לכל חי,
31 ור' בנימין נשאר ללא פרנסה. היה זה בערך בשנת תצ"ו.

32 אותה עת הזמין אליו רבי יוסף, רבה של העיירה, את ראשי הקהל ואמר להם: "עד עתה
33 הייתי נוהג לערוך מפעם לפעם גלות של חדשים ספורים, והרשיתי לעצמי למנות על דעתי את
34 תלמידי כממלא-מקומי לתקופות קצרות אלה. אך עתה מתכונן אני לערוך גלות ממושכת של לא
35 פחות משנתיים ימים, ואין זה מן הצדק שאקבע על דעתי את ממלא-מקומי לתקופה ארוכה כזו.
36 עליכם, אפוא, לבחור בעצמכם את הרב לתקופת היעדריי".

- 1 כיוון שר' בנימין היה ראוי להיות רבה של ליובאוויטש לכל הדעות - הסכימו ראשי הקהל
- 2 שגם הפעם ימלא הוא את מקום הרב.
- 3 בטרם עזב את ליובאוויטש, ביקש רבי יוסף מרבי בנימין שבמשך תקופת היעדרו מן העיר
- 4 יפריש הוא חלק משכרו כרב לפרנסת אשתו ובתו של רבי יוסף. רבי בנימין הסכים לכך, ורבי
- 5 יוסף יצא לגלותו בלב קל יותר.
- 6 כאשר חזר רבי יוסף מגלותו כתום השנתיים לא רצה לקבל את משרת הרבנות, באמרו שרבי
- 7 בנימין מתאים לכך יותר ובמיוחד לאור העובדה שתושבי ליובאוויטש שבעי רצון מרבם החדש
- 8 במידה יתירה. במה, אפוא, יעסוק רבי יוסף? - החליטו אנשי הקהילה פה אחד למנות את רבי
- 9 יוסף כ"מגיד" העיירה ומוכיחה בשער.
- 10 ר' יוסף התגלה עתה כ"מגיד" בדמות חדשה ומקורית. הוא צעד בדרך שונה לגמרי מן המגידים
- 11 והמוכיחים של אותה תקופה. בליובאוויטש, כבכל שאר ערי ועיירות היהודים דאז, היו מופיעים
- 12 תכופות מגידים ומוכיחים בשער, שהיו כולם משמיעים את דרשותיהם בצביון אחיד: היו מייסרים
- 13 מאד את הציבור ומטילים אימה על שומעיהם, בתארם בצבעים קודרים ומפורטים את הגיהנום ואת
- 14 העונשים והעינויים המצפים לחוטאים. תכופות היה הציבור פורץ בבכי, וחלל בית המדרש, הן
- 15 בעזרת האנשים והן בעזרת הנשים, היה מתמלא באנחות וקולות בכי של גברים ונשים.
- 16 דרכו של רבי יוסף, המגיד החדש, הייתה שונה לחלוטין. אף קללה אחת לא נפלטה מפיו
- 17 תוך כדי דרשתו, הוא לא דיבר כלל על הגיהנום ועל עונש החוטאים, או על מלאכי החבלה
- 18 ודרכי טיפולם בבעלי-עבירה. במקום זה העדיף לדבר על רב הטוב הצפון ללומדי תורה ומקיימי
- 19 מצוות, הוא היה שם דגש רב על צד החיוב, על דרך האהבה והטוב, והיה מוסיף שבעשיית טוב
- 20 גורמים נחת רוח גם לבורא עצמו.
- 21 היו אלה דיבורים יוצאי דופן, ובהם שָׁבָה רבי יוסף את לב שומעיו.
- 22 כאשר דיבר רבי יוסף על הקב"ה, לא דיבר על א-ל הנקמות המפחיד את הבריות, כי-אם
- 23 על הרחמן וגומל חסדים, מקור האהבה והטוב, שחפצו להטיב עם ברואיו ולהוליכם בדרך ישרה,
- 24 ורצונו שהחוטא ישוב מדרכו הרעה ויחיה בטובה. רבי יוסף גם הצטיין בכך שנכנס לעומקם של
- 25 מאמרי חכמינו ז"ל, והסבירם בדרך מעמיקה. הוא היה מסיק מהם רעיונות עמוקים.
- 26 רבי יוסף היה רגיל לומר שאהבת ה' קודמת ליראת ה', אם כי שתיהן מהוות יסודות היהדות,
- 27 "ואהבת את ה' אלקיך" מצד אחד ו"את ה' אלקיך תירא" מצד שני.

אגרות קודש

ב"ה, ד' ניסן, תש"ה

ברוקלין

ידי"ע וו"ח אי"א מוהרמ"ל שי

שלום וברכה!

מכתבו מכ"ז לחודש העבר קבלתי באיחור, ונהניתי

מתוכנו במאד, ומאושר הייתי להיות נוכח במחזות כאלו

4 האמורים במכתבו זה, מהתועדות אנ"ש שי, ומהרושם

5 הטוב שעשה בהתועדות לשם חסידות בלא תערובות ענייני

6 כספים ומגבית...

7 בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א, מזכיר

8 ח. ליבערמאן

פרשת ויקהל

לח «ויקהל משה את כל עדת בני ישראל ויאמר אליהם אלה הדברים אשר צוה יהוה לעשות אתם: בששת ימים תעשה מלאכה וביום השביעי יהיה לכם קדש שבת שבתון ליהוה פלהעשה בו מלאכה יומת: לא תבערו אש בכל משכתיכם ביום השבת: פ (לח) ויאמר משה אל כל עדת בני ישראל לאמר זה הדבר אשר צוה יהוה לאמר: קחו מאתכם תרומה ליהוה כל נדיב לבו יביאה את תרומת יהוה זהב וכסף ונחשת: ותכלת וארגמן ותולעת שני ושש ועזים: וערת אילים מאדמים וערת תחשים ועצי שטים: ושמן למאור ובשמים לשמן המשחה ולקטרת הסמים: ואבני ששה ואבני מלאים לאפור ולחשן: וכלי חכם לב בכם יבאו ויעשו את פלאשר צוה יהוה: (ישראל) יא את המשכן את אהלו ואת מכסהו את קרסיו ואת קרשיו ואת בריחו ואת עמודיו ואת אדניו: ב את הארן ואת בדיו ואת הכפרת ואת פרכת המסד: ג את השלחן ואת בדיו ואת כלכליו ואת לחם הפנים: ד ואת מגרת המאור ואת כליו ואת גרתיה ואת שמן המאור: ו את מזבח הקטרת ואת בדיו ואת שמן המשחה ואת קטרת הסמים ואת מסד הפתח לפתח המשכן: ו את מזבח העלה ואת מכבד הנחשת אשר לו ואת בדיו ואת כלכליו כליו את הכיור ואת כנו: ז את קלעי החצר את עמודיו ואת אדניה ואת מסד שער החצר: ח את יתדת המשכן ואת יתדת החצר ואת מיתריהם: ט את בגדי השדר לשרת בקדש את בגדי הקדש לאהרן הכהן ואת בגדי בניו לכהן: י ויצאו כל עדת בני ישראל מלפני משה: (ע"כ בחול) כא ויבאו פלאיש אשר נשאו לבו

וכל אשר נדבה רוחו אתו הביאו את תרומת יהוה למלאכת אהל מועד ולכל עבדתו ולבגדי הקדש: ב ויבאו האנשים על הנשים כל נדיב לב הביאו חח וזנום ומצעת וכומז כלכלי וזהב וכל איש אשר הנף תנופת זהב ליהוה: ג וכל איש אשר נמצא אתו תכלת וארגמן ותולעת שני ושש ועזים וערת אילים מאדמים וערת תחשים הביאו: ד כלמרים תרומת פסף ונחשת הביאו את תרומת יהוה וכל אשר נמצא אתו עצי שטים לכל מלאכת העבודה הביאו: ה וכל אשה חכמת לב בידיה טוו ויבאו מטוה את התכלת ואת הארגמן ואת תולעת השני ואת השש: ו וכל הנשים אשר נשא לבן אתנה בחכמה טוו את העזים: ז והנשאים הביאו את אבני השם ואת אבני המלאים לאפור ולחשן: ח ואת הבשם ואת השמן למאור ולשמן המשחה ולקטרת הסמים: ט כל איש ואשה אשר נדב לבם אתם להביא לכל המלאכה אשר צוה יהוה לעשות ביד משה הביאו בני ישראל נדבה ליהוה: פ

~ נקודות משיחות קודש ~ (לדוסי שיחות א עמ' 187)

ששת ימים תעשה מלאכה (לה, ב)

"תעשה" - ולא "תעשה". יש לעשות מלאכה זו בלי התעסקות מיוחדת, פיראם בדרך אגב, כאלו נעשית מאליה. וביום השביעי יהיה לכם קדש - אז אור השבת מאיר לאדם. שבת שבתון לה' - ששגרי גם בימות החול הוא בבחינת 'שבת', וכשמגיע יום השבת באה לו, אפוא, תוספת קדשה, 'שבת שבתון'.

שני ויאמר משה אל בני ישראל ראו קרא יהוה בשם בצלאל בן אורי בן חור למטה יהודה: א וימלא אתו רוח אלהים בחכמה בתבונה ובדעת ובכל מלאכה: ב ולחשב מחשבת לעשת בזהב ובכסף ובנחשת: ג ובחרשת אבן למלאות ובחרשת עץ לעשות

בְּכֹל־מְלָאכָת מַחֲשָׁבֶת: * וְלַהֲזֹרֶת נָתַן בְּלָבוֹ
 הוּא וְאַהֲלִיאֵב בֶּן־אֲחִיסָמֶד לְמַטֵּה־דָן: ** מִלֹּא
 אַתֶּם חֲכָמִים־לֵב לַעֲשׂוֹת פֶּל־מְלָאכָת חֲרָשׁ |
 וְחֹשֶׁב וְרָקִים בְּתִכְלֹת וּבְאַרְגָּמָן בְּתוֹלַעַת הַשָּׁנִי
 וּבִשְׂשׁ וְאַרְגָּ עֹשִׂי פֶל־מְלָאכָה וְחֹשֶׁבִי מַחֲשָׁבֶת:
 לו * וַעֲשֵׂה בְצֹלָל וְאַהֲלִיאֵב וְכָל | אִישׁ
 חֲכָם־לֵב אֲשֶׁר נָתַן יְהוָה חֲכָמָה וּתְבוּנָה
 בְּהִמָּה לַדָּעַת לַעֲשׂוֹת אֶת־פֶּל־מְלָאכָת עֲבַדַּת
 הַקֹּדֶשׁ לְכָל אֲשֶׁר־צִוָּה יְהוָה: * וַיִּקְרָא מֹשֶׁה
 אֶל־בְּצֹלָל וְאֶל־אַהֲלִיאֵב וְאֶל־כָּל־אִישׁ חֲכָם־
 לֵב אֲשֶׁר נָתַן יְהוָה חֲכָמָה בְּלָבוֹ כָּל־אִשֹּׁר
 נִשְׂאוֹ לָבוֹ לְקָרְבָה אֶל־הַמְּלָאכָה לַעֲשׂוֹת אֹתָהּ:
 * וַיִּקְהוּ מִלִּפְנֵי מֹשֶׁה אֶת כָּל־הַתְּרוּמָה אֲשֶׁר
 הֵבִיאוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְמְלָאכָת עֲבַדַּת הַקֹּדֶשׁ
 לַעֲשׂוֹת אֹתָהּ וְהֵם הֵבִיאוּ אֵלָיו עוֹד נִדְבָה
 בַּבֶּקֶר בַּבֶּקֶר: * וַיָּבֹאוּ כָּל־הַחֲכָמִים הַעֹשִׂים אֶת
 פֶּל־מְלָאכָת הַקֹּדֶשׁ אִישׁ־אִישׁ מִמְּלָאכְתּוֹ
 אֲשֶׁר־הִמָּה עֹשִׂים: * וַיֹּאמְרוּ אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר
 מִרְבִּים הָעָם לְהֵבִיא מִדֵּי הָעֵבֶדָה לְמְלָאכָה
 אֲשֶׁר־צִוָּה יְהוָה לַעֲשׂוֹת אֹתָהּ: * וַיִּצַּן מֹשֶׁה
 וַיַּעֲבִירוּ קוֹל בְּמַחֲנֶה לֵאמֹר אִישׁ וְאִשָּׁה
 אֲל־יַעֲשׂוּ־עוֹד מְלָאכָה לְתִרְוַמַת הַקֹּדֶשׁ וַיִּפְלֹא
 הָעָם מִהֵבִיא: * וְהַמְּלָאכָה הִיְתָה דִּים לְכָל־
 הַמְּלָאכָה לַעֲשׂוֹת אֹתָהּ וְהוֹתֵר: * * וַיַּעֲשׂוּ
 כָל־חֲכָם־לֵב בְּעֹשִׂי הַמְּלָאכָה אֶת־הַמִּשְׁכָּן עֹשֶׁר
 יִרְעַת שֵׁשׁ מִשְׁוֹר וּתְכֵלֶת וְאַרְגָּמָן וְתוֹלַעַת שָׁנִי
 כְּרִיבִים מַעֲשֵׂה חֹשֶׁב עֹשֶׂה אֹתָם: * * אֶרְךְ
 הִירֵיעָה הָאֶחָת שְׁמֹנֶה וְעֶשְׂרִים בָּאֶמָה וְרֹחַב
 אֶרְבַּע בָּאֶמָה הִירֵיעָה הָאֶחָת מִדָּה אֶחָת
 לְכָל־הִירֵיעָת: * * וַיַּחֲבֵר אֶת־חֲמִשׁ הִירֵיעָת אֶחָת
 אֶל־אֶחָת וְחֲמִשׁ יִרְעַת חִבֵּר אֶחָת אֶל־אֶחָת:
 * * וַיַּעַשׂ לָלֹאֵת תְּכֵלֶת עַל שַׁפַּת הִירֵיעָה הָאֶחָת
 מִקְצָה בַּמַּחֲבֶרֶת כֵּן עֹשֶׂה בְּשַׁפַּת הִירֵיעָה

הַקִּיצוֹנָה בַּמַּחֲבֶרֶת הַשְּׁנִית: * * חֲמִשִּׁים לָלֹאֵת
 עֹשֶׂה בִירֵיעָה הָאֶחָת וְחֲמִשִּׁים לָלֹאֵת עֹשֶׂה
 בַּקְצָה הִירֵיעָה אֲשֶׁר בַּמַּחֲבֶרֶת הַשְּׁנִית מִקְבִּילַת
 הַלָּלֹאֵת אֶחָת אֶל־אֶחָת: * * וַיַּעַשׂ חֲמִשִּׁים קָרְסִי
 זָהָב וַיַּחֲבֵר אֶת־הִירֵיעָת אֶחָת אֶל־אֶחָת
 בְּקָרְסִים וַיְהִי הַמִּשְׁכָּן אֶחָד: * * פ * * וַיַּעַשׂ יִרְעַת
 עֲזִים לְאַהֲלֵל עַל־הַמִּשְׁכָּן עֲשָׂתִי־עֲשָׂרָה יִרְעַת
 עֹשֶׂה אֹתָם: * * אֶרְךְ הִירֵיעָה הָאֶחָת שְׁלֹשִׁים
 בָּאֶמָה וְאַרְבַּע אַמּוֹת רֹחַב הִירֵיעָה הָאֶחָת
 מִדָּה אֶחָת לַעֲשִׂתִי עֲשָׂרָה יִרְעַת: * * * * וַיַּחֲבֵר
 אֶת־חֲמִשׁ הִירֵיעָת לְבָד וְאֶת־שֵׁשׁ הִירֵיעָת
 לְבָד: * * וַיַּעַשׂ לָלֹאֵת חֲמִשִּׁים עַל שַׁפַּת הִירֵיעָה
 הַקִּיצוֹנָה בַּמַּחֲבֶרֶת וְחֲמִשִּׁים לָלֹאֵת עֹשֶׂה עַל־
 שַׁפַּת הִירֵיעָה הַחֲבֶרֶת הַשְּׁנִית: * * וַיַּעַשׂ קָרְסִי
 נְחֹשֶׁת חֲמִשִּׁים לְחִבֵּר אֶת־הָאֶהָל לְהִיֵּת אֶחָד:
 * * וַיַּעַשׂ מִכְסֵּה לְאַהֲלֵי עֶרְת אֵילָם מְאֻדָּמִים
 וּמִכְסֵּה עֶרְת תַּחֲשִׁים מְלֻמָּעֹלָה: * * * * וַיַּעַשׂ
 אֶת־הַקָּרָשִׁים לְמִשְׁכָּן עֲצֵי שִׁטִּים עֲמֻדִים:
 * * עֹשֶׁר אַמּוֹת אֶרְךְ הַקָּרָשׁ וְאֶמָה וְחֲצִי הָאֶמָה
 רֹחַב הַקָּרָשׁ הָאֶחָד: * * * * שְׁתֵּי יָדָיִת לְקָרָשׁ הָאֶחָד
 מְשֻׁלָּבֹת אֶחָת אֶל־אֶחָת כֵּן עֹשֶׂה לְכָל קָרָשִׁי
 הַמִּשְׁכָּן: * * וַיַּעַשׂ אֶת־הַקָּרָשִׁים לְמִשְׁכָּן עֲשָׂרִים
 קָרָשִׁים לָפָאֵת גִּבֹּב תִּימָנָה: * * * * וְאַרְבָּעִים אֲדָנִי־
 כֶּסֶף עֹשֶׂה תַּחַת עֲשָׂרִים הַקָּרָשִׁים שְׁנֵי אֲדָנִים
 תַּחַת־הַקָּרָשׁ הָאֶחָד לְשְׁתֵּי יָדָתָיו וּשְׁנֵי אֲדָנִים
 תַּחַת־הַקָּרָשׁ הָאֶחָד לְשְׁתֵּי יָדָתָיו: * * * * וְלִצְלַע
 הַמִּשְׁכָּן הַשְּׁנִית לָפָאֵת צִפּוֹן עֹשֶׂה עֲשָׂרִים
 קָרָשִׁים: * * * * וְאַרְבָּעִים אֲדָנִיהֶם כֶּסֶף שְׁנֵי אֲדָנִים
 תַּחַת הַקָּרָשׁ הָאֶחָד וּשְׁנֵי אֲדָנִים תַּחַת הַקָּרָשׁ
 הָאֶחָד: * * * * וְלִירְכָתִי הַמִּשְׁכָּן יֹמָה עֹשֶׂה שִׁשָּׁה
 קָרָשִׁים: * * * * וּשְׁנֵי קָרָשִׁים עֹשֶׂה לְמִקְצַעַת
 הַמִּשְׁכָּן בִּירְכָתָיו: * * * * וְהָיוּ תוֹאֲמִם מְלֻמָּטָה
 וַיְחַדְּדוּ יְהוָה תַּמִּים אֶל־רֹאשׁוֹ אֶל־הַטְּבַעַת

בכנפיהם על-הכפרת ופניהם איש אל-אחיו
אל-הכפרת היו פני הכרבים: פ ויעש
את-השלחן עצי שטים אמתים ארפו ואמה
רחבו ואמה וחצי קמתו: ויצף אתו זהב
טהור ויעש לו זר זהב סביב: ויעש לו
מסגרת טפח סביב ויעש זר-זהב למסגרתו
סביב: ויצק לו ארבע טבעות זהב ויתן
את-הטבעות על ארבע הפאות אשר לארבע
רגליו: לעמל המסגרת היו הטבעות בתים
לבדים לשאת את-השלחן: ויעש את-
הבדים עצי שטים ויצף אתם זהב לשאת
את-השלחן: ויעש את-הפלים אשר על-
השלחן את-קערתיו ואת-כפתו ואת מנקיתיו
ואת-הקשׁוֹת אשר יסד בהן זהב טהור: פ

~ נקודות משיחות קודש ~ (התועודיות תשמ"ח ב עמ' 442)

ויעש בצלאל את הארון . . אמתים וחצי ארפו (לו, א)

מקום ארון אינו מן המדה (יומא כא, א)

הרי שבארון חפרו להם יחדיו גבול' (אמתים וחצי וגו')
ובלי גבול' (אינו מן המדה). וימתק מה שמדת הארון
מופיעה בתורה שבכתב, שהיא מגבלת במספר אותיותיה
ותיבותיה: ואלו העבדה שאינו מן המדה ידועה לנו מתורה
שבעל פה, שאין לה גבול, ונתן להוסיף ולחדש בה עוד
ועוד.

שלישי ויעש את-המנרה זהב טהור מקשה עשה
את-המנרה ירכה וקנה גביעיה כפתריה
ופרחיה ממנה היו: ויששה קנים יצאים
מצדיה שלשה וקני מנרה מצדה האחד
ושלשה קני מנרה מצדה השני: ושלשה
גבעים משקדים בקנה האחד כפתור ופרח
ושלשה גבעים משקדים בקנה אחד כפתור
ופרח בן לששת הקנים היצאים מן-המנרה:
ובמנרה ארבעה גבעים משקדים כפתריה
ופרחיה: וכפתור תחת שני הקנים ממנה
וכפתור תחת שני הקנים ממנה וכפתור תחת-
שני הקנים ממנה לששת הקנים היצאים

האחת בן עשה לשניהם לשני המקצעות:
והיו שמנה קרשים ואדניהם פספ ששה עשר
אדנים שני אדנים שני אדנים תחת הקרש
האחד: ויעש בריחי עצי שטים חמשה
לקרשי צלע-המשכן האחת: וחמשה בריחם
לקרשי צלע-המשכן השנית וחמשה בריחם
לקרשי המשכן לירכתים ומה: ויעש את-
הבריה התיכן לבריה בתוך הקרשים מן-הקצה
אל-הקצה: ואת-הקרשים צפה זהב ואת-
טבעתם עשה זהב בתים לבריהם ויצף את-
הבריהם זהב: ויעש את-הפרכת תכלת
וארגמן ותולעת שני ושש משור מעשה חשב
עשה אותה כרבים: ויעש לה ארבעה עמודי
שטים ויצפם זהב וויהם זהב ויצק להם
ארבעה אדני-כסף: ויעש מסך לפתח האהל
תכלת וארגמן ותולעת שני ושש משור מעשה
רקם: ואת-עמודיו חמשה ואת-וויהם וצפה
ראשיהם וחשקיהם זהב ואדניהם חמשה
נחשת: פ לו ויעש בצלאל את-הארון עצי
שטים אמתים וחצי ארפו ואמה וחצי רחבו
ואמה וחצי קמתו: ויצפהו זהב טהור מבית
ומחוץ ויעש לו זר זהב סביב: ויצק לו ארבע
טבעות זהב על ארבע פעמיות ושתי טבעות
על-צלעו האחת ושתי טבעות על-צלעו
השנית: ויעש בדי עצי שטים ויצף אתם
זהב: ויבא את-הבדים בטבעות על צלע
הארון לשאת את-הארון: ויעש כפרת זהב
טהור אמתים וחצי ארפה ואמה וחצי רחבה:
ויעש שני כרבים זהב מקשה עשה אתם
משני קצות הכפרת: כרוב אחד מקצה מזה
וכרוב-אחר מקצה מזה מן-הכפרת עשה
את-הכרבים משני כתיב קצוותיו קרי קצותיו:
ויהיו הכרבים פרשי כנפים למעלה סככים

מִמֶּנָּה: ^ב כַּפֹּתֵיהֶם וְקִנְתָּם מִמֶּנָּה הָיוּ כִלְיָהּ
מִקִּשָּׁה אַחַת זָהָב טָהוֹר: ^ג וַיַּעַשׂ אֶת־נִרְתִּיָּהּ
שִׁבְעָה וּמִלְקָחֶיהָ וּמִחֲתֻלֶיהָ זָהָב טָהוֹר: ^ד כֶּכֶר
זָהָב טָהוֹר עָשָׂה אֹתָהּ וְאֵת כָּל־כִּלְיָהּ: ^ה פֶּ
וַיַּעַשׂ אֶת־מִזְבַּח הַקְטֹרֶת עֲצֵי שִׁטִּים אִמָּה
אֲרָכּוֹ וְאַמָּה רָחֳבּוֹ רְבֹועַ וְאַמְתִּילָם קָמְתּוּ מִמֶּנּוּ
הָיוּ קִרְנָתָיו: ^ו וַיִּצַּף אֹתוֹ זָהָב טָהוֹר אֶת־גִּגְנוֹ
וְאֶת־קִירָתוֹ סָבִיב וְאֶת־קִרְנָתָיו וַיַּעַשׂ לוֹ זָר זָהָב
סָבִיב: ^ז וּשְׁתֵּי טַבַּעֲתַי זָהָב עָשָׂה־לוֹ | מִתַּחַת
לְזָרוֹ עַל שְׁתֵּי צִלְעָתָיו עַל שְׁנֵי צַדָּיו לְבָתִּים
לְבָדִים לְשֵׁאת אֹתוֹ בָּהֶם: ^ח וַיַּעַשׂ אֶת־הַבָּדִים
עֲצֵי שִׁטִּים וַיִּצַּף אֹתָם זָהָב: ^ט וַיַּעַשׂ אֶת־שִׁמּוֹן
הַמִּשְׁחָה קָדֵשׁ וְאֶת־קְטֹרֶת הַסָּמִים טָהוֹר
מַעֲשֵׂה רֶקֶם: ^ס

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כרך לח עמ' 34)

וַיַּעַשׂ אֶת הַמִּנְזָרָה (לו, יז) הִקְשִׁי הַמְּפָרָשִׁים, שֶׁכָּאֵן מִשְׁמַע
שֶׁבְּצִלָּל עָשָׂה אֶת הַמִּנְזָרָה, וְאֵלּוּ מִפְּשֻׁטוֹת לְשׁוֹן רַשִׁי לְעִיל
(תּוֹרָמָה כה, לא) מִשְׁמַע שֶׁנַּעֲשֶׂתָה עַל־יְדֵי מֹשֶׁה, שֶׁהַשְּׁלִיף אֶת
הַכֶּכֶר לְאוֹר. וְנִרְאָה לִזְמַר, שֶׁעַל־פִּי דְבָרֵי רַשִׁי לְעִיל "לְפִי
שִׁנְתִּי נִפְשׁוֹ עַל הַמְּלָאכָה . . נִקְרָאת עַל שְׁמוֹ" - אֵינִי מִכְרַח
שֶׁבְּצִלָּל עָשָׂה אֶת הַמִּנְזָרָה.

רביעי לח ^א וַיַּעַשׂ אֶת־מִזְבַּח הָעֹלָה עֲצֵי שִׁטִּים
חֲמִשָּׁ אַמּוֹת אֲרָכּוֹ וְחֲמִשָּׁ אַמּוֹת רָחֳבּוֹ רְבֹועַ
וְשִׁלֹּשׁ אַמּוֹת קָמְתּוֹ: ^ב וַיַּעַשׂ קִרְנָתָיו עַל אַרְבַּע
פְּנֵיתָיו מִמֶּנּוּ הָיוּ קִרְנָתָיו וַיִּצַּף אֹתוֹ נְחֹשֶׁת:
^ג וַיַּעַשׂ אֶת־כָּל־כִּלְי הַמִּזְבֵּחַ אֶת־הַסִּירָת וְאֶת־
הַיָּעִים וְאֶת־הַמִּזְרָקָת אֶת־הַמִּזְלָגָת וְאֶת־
הַמִּחְתָּת כָּל־כִּלְי עָשָׂה נְחֹשֶׁת: ^ד וַיַּעַשׂ לַמִּזְבֵּחַ
מִכְבָּר מַעֲשֵׂה יִרְשָׁת נְחֹשֶׁת תַּחַת פְּרָכְכּוֹ
מִלְמַטָּה עַד־חֲצִיו: ^ה וַיִּצַּק אַרְבַּע טַבַּעֲתַי בְּאַרְבַּע
הַקְּצוֹת לְמִכְבָּר הַנְּחֹשֶׁת בָּתִּים לְבָדִים: ^ו וַיַּעַשׂ
אֶת־הַבָּדִים עֲצֵי שִׁטִּים וַיִּצַּף אֹתָם נְחֹשֶׁת:
^ז וַיָּבֵא אֶת־הַבָּדִים בְּטַבַּעֲתַי עַל צִלְעַת הַמִּזְבֵּחַ
לְשֵׁאת אֹתוֹ בָּהֶם נְבוֹב לְחַת עָשָׂה אֹתוֹ: ^ס

^א וַיַּעַשׂ אֶת הַכִּיּוֹר נְחֹשֶׁת וְאֵת כִּנּוֹ נְחֹשֶׁת
בְּמִרְאֵת הַצִּבְאוֹת אֲשֶׁר צָבְאוּ פֶתַח אֹהֶל
מוֹעֵד: ^ב וַיַּעַשׂ אֶת־הַחֲצֵר לַפֶּאֱתָה | נִגְב
תִּימָנָה קִלְעֵי הַחֲצֵר שֵׁשׁ מִשְׁוֹר מֵאָה בָּאִמָּה:
^ג עֲמֻדֵיהֶם עֲשָׂרִים וְאַדְנִיָּהֶם עֲשָׂרִים נְחֹשֶׁת וְוִי
הָעֲמֻדִים וְחֲשֻׁקֵיהֶם כֶּסֶף: ^ד וְלַפֶּאֱתָה צִפּוֹן מֵאָה
בָּאִמָּה עֲמֻדֵיהֶם עֲשָׂרִים וְאַדְנִיָּהֶם עֲשָׂרִים
נְחֹשֶׁת וְוִי הָעֲמֻדִים וְחֲשֻׁקֵיהֶם כֶּסֶף: ^ה וְלַפֶּאֱתָה
זִם קִלְעִים חֲמִשִּׁים בָּאִמָּה עֲמֻדֵיהֶם עֲשָׂרָה
וְאַדְנִיָּהֶם עֲשָׂרָה וְוִי הָעֲמֻדִים וְחֲשֻׁקֵיהֶם כֶּסֶף:
^ו וְלַפֶּאֱתָה קִדְמָה מִזְרָחָה חֲמִשִּׁים אִמָּה:
^ז קִלְעִים חֲמִשִּׁ עֲשָׂרָה אִמָּה אֶל־הַכְּתָף
עֲמֻדֵיהֶם שְׁלֹשָׁה וְאַדְנִיָּהֶם שְׁלֹשָׁה: ^ח וְלַכְּתָף
הַשְּׂנִית מִזָּה וּמִזָּה לְשַׁעַר הַחֲצֵר קִלְעִים חֲמִשׁ
עֲשָׂרָה אִמָּה עֲמֻדֵיהֶם שְׁלֹשָׁה וְאַדְנִיָּהֶם שְׁלֹשָׁה:
^ט כָּל־קִלְעֵי הַחֲצֵר סָבִיב שֵׁשׁ מִשְׁוֹר: ^י וְהָאֲדָנִים
לְעֲמֻדִים נְחֹשֶׁת וְוִי הָעֲמֻדִים וְחֲשֻׁקֵיהֶם כֶּסֶף
וְצִפּוֹי רֹאשֵׁיהֶם כֶּסֶף וְהֵם מְחֻשָּׁקִים כֶּסֶף כָּל
עֲמֻדֵי הַחֲצֵר: ^{יא} וּמִסָּד שַׁעַר הַחֲצֵר מַעֲשֵׂה רֶקֶם
תְּכֵלֶת וְאַרְגָּמָן וְתוֹלַעַת שָׁנִי וְשֵׁשׁ מִשְׁוֹר
וְעֲשָׂרִים אִמָּה אֲרָךְ וְקוֹמָה בְּרֹחַב חֲמִשׁ אַמּוֹת
לְעִמָּת קִלְעֵי הַחֲצֵר: ^{יב} וְעֲמֻדֵיהֶם אַרְבָּעָה
וְאַדְנִיָּהֶם אַרְבָּעָה נְחֹשֶׁת וְוִיָּהֶם כֶּסֶף וְצִפּוֹי
רֹאשֵׁיהֶם וְחֲשֻׁקֵיהֶם כֶּסֶף: ^{יג} וְכָל־הַיִּתְדוֹת
לְמִשְׁכָּן וְלַחֲצֵר סָבִיב נְחֹשֶׁת: ^{ססס}

פרשת פקודי

^א אֵלֶּה פְּקוּדֵי הַמִּשְׁכָּן מִשְׁכָּן הָעֵדוּת אֲשֶׁר פָּקַד
עַל־פִּי מֹשֶׁה עֲבַדְתָּ הַלְוִיִּם בִּיד אֵיתָמָר בִּן־
אֶהֱרֹן הַכֹּהֵן: ^ב וּבְצִלָּל בֶּן־אוּרִי בֶן־חֹר לְמַטֵּה
יְהוּדָה עָשָׂה אֶת כָּל־אֲשֶׁר־צִוָּה יְהוָה אֶת־
מֹשֶׁה: ^ג וְאֹתוֹ אֶהֱלִיאָב בֶּן־אֲחִיסָמֶךְ לְמַטֵּה־דָן
חָרָשׁ וְחֹשֶׁב וְרֶקֶם בְּתֵכֶלֶת וּבְאַרְגָּמָן וּבְתוֹלַעַת
הַשָּׁנִי וּבְשֵׁשׁ: ^ד כָּל־הַזָּהָב הָעָשׂוּי לְמִלְאכָהּ

בְּכָל מִלְאכַת הַקֹּדֶשׁ וַיְהִי זֶהב הַתְּנוּפָה תַשַּׁע
וְעֹשִׁים כֶּכֶר וְשִׁבְעַת מֵאוֹת וּשְׁלֹשִׁים שָׁקֶל
בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ: ^ה וְכֶסֶף פְּקוּדֵי הָעֵדָה מֵאֵת כֶּכֶר
וְאַלְף וְשִׁבְעַת מֵאוֹת וַחֲמִשָּׁה וְשִׁבְעִים שָׁקֶל
בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ: ^ו בַּקַּע לַגְלֹגֶלֶת מַחְצִית הַשֶּׁקֶל
בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ לְכָל הָעֹבֵר עַל-הַפְּקָדִים מִבֶּן
עֹשִׁים שָׁנָה וּמַעְלָה לְשֵׁשׁ-מֵאוֹת אֶלֶף וּשְׁלֹשֶׁת
אַלְפִים וַחֲמִשׁ מֵאוֹת וַחֲמִשִּׁים: ^ז וַיְהִי מֵאֵת כֶּכֶר
הַכֶּסֶף לַצֵּקֶת אֶת אֲדֹנֵי הַקֹּדֶשׁ וְאֶת אֲדֹנֵי
הַפָּרֶכֶת מֵאֵת אֲדֹנִים לְמֵאֵת הַכֶּכֶר כֶּכֶר לְאֹדֹן:
^ח וְאֶת-הָאֶלֶף וְשִׁבְעַת הַמֵּאוֹת וַחֲמִשָּׁה וְשִׁבְעִים
עָשָׂה וַיֹּסֶף לַעֲמֻדִים וְצִפָּה רֹאשֵׁיהֶם וַחֲשֵׁק
אֹתָם: ^ט וַנַּחֲשֵׁת הַתְּנוּפָה שִׁבְעִים כֶּכֶר וְאַלְפִים
וְאַרְבַּע-מֵאוֹת שָׁקֶל: ^י וַיַּעַשׂ כֵּן אֶת-אֲדֹנֵי פֶתַח
אֹהֶל מוֹעֵד וְאֶת מִזְבַּח הַנֶּחֱשֵׁת וְאֶת-מִכְבַּר
הַנֶּחֱשֵׁת אֲשֶׁר-לוֹ וְאֶת כָּל-כְּלֵי הַמִּזְבֵּחַ: ^{יא} וְאֶת-
אֲדֹנֵי הַחֹצֵר סָבִיב וְאֶת-אֲדֹנֵי שַׁעַר הַחֹצֵר וְאֶת
כָּל-יִתְדֵת הַמִּשְׁכָּן וְאֶת-כָּל-יִתְדֵת הַחֹצֵר סָבִיב:
^{יב} לִמֵּי וּמִן-הַתְּכֵלֶת וְהָאֲרָגָמָן וְתוֹלַעַת הַשָּׁנִי
עָשׂוּ בְגָדֵי-שָׂרָד לְשָׂרֵת בְּקֹדֶשׁ וַיַּעַשׂוּ אֶת-בְּגָדֵי
הַקֹּדֶשׁ אֲשֶׁר לְאַהֲרֹן כֹּהֵן אֱלֹהִים וְיֵהוּהָ אֶת-

מִשָּׁה: ^פ

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כרך ג עמ' 931)

מִשְׁכָּן הַעֲדוֹת (לח, כא)

עֲדוֹת לְיִשְׂרָאֵל שׁוֹמֵר לָהֶם הַקֶּבֶץ"ה עַל מַעֲשֵׂה הָעֵגֶל (רש"י)
הֵינּוּ שֶׁהַמִּשְׁכָּן מְכַפֵּר עַל חֲטָא הָעֵגֶל וְשׁוֹלֵל אוֹתוֹ. וְהַשֵּׁנִי
לְבָאֵר, דְּהִנֵּה מִשְׁמַעוֹת הַמִּשְׁכָּן הִיא, שִׁיחֻדֵי עוֹשֶׂה מִדְּבָרֵי
הַרְשׁוֹת שְׁלוֹ 'מִקֹּדֶשׁ' לְהַקְבִּי"ה, וְעִבּוּדָה זֹו בָּאָה מִהַכְרָה
שֶׁ"אֵין עוֹד מְלַבְּדוֹ", וְהַעוֹלָם וּמְלֹאזֵא אֵינוֹ אֵלָּא "הָאָרֶץ וְכֵחַ
אֱלֹקִים". וְהַכְרָה וְאִמּוּנָה זֹו - הִיא הַנִּגּוּד הַמִּתְקַלֵּט שֶׁל חֲטָא
הָעֵגֶל, שֶׁכֵּן 'עִבּוּדָה דְּרָה' אֵין פְּרוּשָׁה כְּפִירָה בַּה' דְּוָקָא, אֵלָּא
גַּם הַמַּחֲשָׁבָה שֶׁיֵּשׁ 'דְּבָר' כֹּל שֶׁהוּא מְלַבֵּד ה'.

חמישי ^ב וַיַּעַשׂ אֶת-הָאֵפֹד וְזָהב תְּכֵלֶת וְאֲרָגָמָן
וְתוֹלַעַת שָׁנִי וְשֵׁשׁ מִשְׁוֹר: ^ג וַיִּרְקְעוּ אֶת-פִּתְחֵי
הַזָּהָב וְקִצְצֵן פְּתִילִם לַעֲשׂוֹת בְּתוֹךְ הַתְּכֵלֶת

וּבְתוֹךְ הָאֲרָגָמָן וּבְתוֹךְ תוֹלַעַת הַשָּׁנִי וּבְתוֹךְ
הַשֵּׁשׁ מַעֲשֵׂה חֹשֶׁב: ^ד כְּתֹפֶת עָשׂוּ-לוֹ חֲבֵרֶת
עַל-שָׁנִי כְּתִיב קְצוּוֹתָיו קִרִי קְצוּוֹתָיו חֲבֵר: ^ה וְהָחֹשֶׁב
אֵפֹדָתוֹ אֲשֶׁר עָלָיו מִמֶּנּוּ הוּא כְּמַעֲשֵׂהוּ וְזָהב
תְּכֵלֶת וְאֲרָגָמָן וְתוֹלַעַת שָׁנִי וְשֵׁשׁ מִשְׁוֹר כֹּהֵן אֱלֹהִים
צִוָּה יְהוָה אֶת-מֹשֶׁה: ^ו וַיַּעַשׂוּ אֶת-אֲבָנֵי
הַשֹּׁהַם מִסֶּבֶת מִשְׁבָּצַת זָהָב מִפְּתַחַת פְּתוּחֵי
חוֹתָם עַל-שְׁמוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: ^ז וַיִּשֶׂם אֹתָם עַל
כְּתֹפֶת הָאֵפֹד אֲבָנֵי זָכָרֹן לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל כֹּהֵן אֱלֹהִים
צִוָּה יְהוָה אֶת-מֹשֶׁה: ^ח וַיַּעַשׂ אֶת-הַחֹשֶׁן
מַעֲשֵׂה חֹשֶׁב כְּמַעֲשֵׂה אֵפֹד וְזָהב תְּכֵלֶת וְאֲרָגָמָן
וְתוֹלַעַת שָׁנִי וְשֵׁשׁ מִשְׁוֹר: ^ט רְבֹועַ הָיָה כְּפֹל
עָשׂוּ אֶת-הַחֹשֶׁן זֶרֶת אֲרָכּוֹ וְזֶרֶת רָחְבּוֹ כְּפֹל:
וַיְמַלְאוּ-כֹּו אֲרַבְּעָה טוּרֵי אֶבֶן טוּר אֶדָם פְּטֻדָּה
וּבִרְקַת הַטּוּר הָאֶחָד: ^י וְהַטּוּר הַשֵּׁנִי נֶפֶד סַפִּיר
וַיְהִלֵּם: ^{יב} וְהַטּוּר הַשְּׁלִישִׁי לְשֵׁם שֶׁבוּ וְאֶחָלְמָה:
^{יג} וְהַטּוּר הָרְבִיעִי תְּרַשִּׁישׁ שֹׁהַם וַיִּשְׁלָפָה מוֹסֶבֶת
מִשְׁבָּצַת זָהָב בְּמִלְאָתָם: ^{יד} וְהָאֲבָנִים עַל-שְׁמוֹת
בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל הֵנָּה שְׁתֵּים עָשָׂרָה עַל-שְׁמוֹתָם
פְּתוּחֵי חֹתָם אֵישׁ עַל-שְׁמוֹ לְשָׁנִים עֶשֶׂר שָׁבֹט:
^{טו} וַיַּעַשׂוּ עַל-הַחֹשֶׁן שְׁרָשָׁרֹת גְּבֻלַת מַעֲשֵׂה עֶבֶת
זָהָב טָהוֹר: ^{טז} וַיַּעַשׂוּ שְׁתֵּי מִשְׁבָּצַת זָהָב וְשְׁתֵּי
טְבָעוֹת זָהָב וַיִּתְּנוּ אֶת-שְׁתֵּי הַטְּבָעוֹת עַל-שָׁנִי
קְצוֹת הַחֹשֶׁן: ^{יז} וַיִּתְּנוּ שְׁתֵּי הָעֵבֶתֶת הַזָּהָב עַל-
שְׁתֵּי הַטְּבָעוֹת עַל-קְצוֹת הַחֹשֶׁן: ^{יח} וְאֶת שְׁתֵּי
קְצוֹת שְׁתֵּי הָעֵבֶתֶת נָתַנוּ עַל-שְׁתֵּי הַמִּשְׁבָּצַת
וַיִּתְּנֵם עַל-כְּתֹפֶת הָאֵפֹד אֶל-מֹול פָּנָיו: ^{יט} וַיַּעַשׂוּ
שְׁתֵּי טְבָעוֹת זָהָב וַיִּשְׁמִימוּ עַל-שָׁנִי קְצוֹת הַחֹשֶׁן
עַל-שְׁפָתוֹ אֲשֶׁר אֶל-עֹבֵר הָאֵפֹד בֵּיתָה: ^כ וַיַּעַשׂוּ
שְׁתֵּי טְבָעוֹת זָהָב וַיִּתְּנֵם עַל-שְׁתֵּי כְּתֹפֶת הָאֵפֹד
מִלְמַמְּהָ מִמֹּול פָּנָיו לַעֲמֹת מִחֲבֵרָתוֹ מִמַּעַל
לְחֹשֶׁב הָאֵפֹד: ^{כא} וַיִּרְכְּסוּ אֶת-הַחֹשֶׁן מִטְּבָעוֹתָיו
אֶל-טְבָעוֹת הָאֵפֹד בְּפִתִּיל תְּכֵלֶת לְהִיֵּת עַל-חֹשֶׁב

הָאָפֶד וְלֹא־יִזַּח הַחֹשֶׁן מֵעַל הָאָפֶד כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה: פ

~ נקודות משיחות קודש ~ (190 השיחות תשמ"ח כרך א עמ' 314)

וְלֹא יִזַּח הַחֹשֶׁן מֵעַל הָאָפֶד (לט, כא)

הָאָפֶד - ש"חוגר אותו מאחוריו .. ומגיע עד עקביו, שרף לחלק הָכִי נמוך וְהָכִי חיצוני שבאדם. ואלו החשן - ש"תלוי . . על לבו מלפניו", שרף לחלק הָכִי געלה וְהָכִי פנימי שבו ("מלפניו" גם מלשון פנימיות, פנימיות הלב). וזהו ולא יִזַּח החשן מעל האפד - גם הדברים הָכִי נמוכים וְהָכִי חיצוניים שבאדם צריכים להיות מחברים לדברים הָכִי געלים וְהָכִי פנימיים שבו.

ששי כב ויעש את־מעיל האפד מעשה ארג כליל תכלת: כ ופיתמעיל בתוכו כפי תחרא שפה לפיו סביב לא יקרע: כ ויעשו על־שולי המעיל רמוני תכלת וארגמן ותולעת שני משור: כ ויעשו פעמני זהב טהור ויתנו את־הפעמנים בתוך הרמנים על־שולי המעיל סביב בתוך הרמנים: כ ופעמן ורמן פעמן ורמן על־שולי המעיל סביב לשרת כאשר צוה יהוה את־ משה: ס כ ויעשו את־הכתנת שש מעשה ארג לאהרן ולבניו: כ ואת המצנפת שש ואת־פארי המנפעת שש ואת־מכנסי הכד שש משור: כ ואת־האבנט שש משור ותכלת וארגמן ותולעת שני מעשה רקם כאשר צוה יהוה את־משה: ס ויעשו את־ציץ גור־הקדש זהב טהור ויכתבו עליו מכתב פתוחי חותם קדש ליהוה: א ויתנו עליו פתיל תכלת לתת על־ המצנפת מלמעלה כאשר צוה יהוה את־ משה: ס ויתכל כל־עבדת משכן אהל מועד ויעשו בני ישראל ככל אשר צוה יהוה את־ משה בן עשו: פ כ ויביאו את־המשכן אל־ משה את־האהל ואת־כל־כליו קרסיו קרשיו כתיב בריחו קרי בריחו ועמדיו ואדניו: כ ואת־ מכסה עורת האילם המאדמים ואת־מכסה

ערת התחשים ואת פרכת המסך: כ את־ארון העדת ואת־בדיו ואת הפפרת: כ את־השלחן את־כל־כליו ואת לחם הפנים: כ את־המנורה המהרה את־נרותיה נרת המערכה ואת־כל־ פליה ואת שמן המאור: כ ואת מזבח הזהב ואת שמן הנחשת ואת קמרת הסמים ואת מסך פתח האהל: כ את א מזבח הנחשת ואת־מכפר הנחשת אשר־לו את־בדיו ואת־כל־ כליו את־הכיר ואת־כנו: כ את קלעי החצר את־עמדיה ואת־אדניה ואת־המסך לשער החצר את־מיתריו ויתדותיה ואת כל־כלי עבדת המשכן לאהל מועד: כ את־בגדי השרד לשרת בקדש את־בגדי הקדש לאהרן הכהן ואת־בגדי בניו לכהן: כ ככל אשר־צוה יהוה את־משה בן עשו בני ישראל את כל־העבודה: כ וירא משה את־כל־המלאכה והנה עשו אותה כאשר צוה יהוה בן עשו ויכרך אתם משה: פ

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כרך יא עמ' 183)

ויביאו את המשכן אל משה (לט, לג)

נראה במקימו, והוא נזקף וקם מאליו (רש"י)

יש לשאל, מדוע היתה הקמת המשכן בדרך זו. ויש לומר, דהנה במשך שבעת ימי המלואים נעשתה עבודת המשכן מכחם של בני ישראל, בדרך 'אתצרותא דלתתא'. ואף שבעבודה זו יש חביבות מיוחדת, אין בכחה להביא את השראת השכינה לעולם; לזה יש צורך בפעולה הבאה מכחו של הקב"ה, בדרך 'אתצרותא דלעילא'.

שביעי כ ויכרך יהוה אל־משה לאמר: כ ביום־החדש הראשון באחד לחדש תקים את־משכן אהל מועד: כ ושמרת שם את ארון העדות וספת על־הארן את־הפרכת: כ והבאת את־השלחן וערכת את־ערביו והבאת את־ המנורה והעלית את־נרותיה: כ ונתתה את־מזבח הזהב לקמרת לפני ארון העדת ושמרת את־ מסך פתח למשכן: כ ונתתה את מזבח העלה

לִפְנֵי פֶתַח מִשְׁכַּן אֹהֶל־מוֹעֵד: וַנִּתֵּן אֶת־הַכִּיֹּר
 בֵּין־אֹהֶל מוֹעֵד וּבֵין הַמִּזְבֵּחַ וַנִּתֵּן שָׁם מַיִם:
 וְשָׂמַת אֶת־הַחֹצֵר סָבִיב וַנִּתֵּן אֶת־מִסְדָּ שַׁעַר
 הַחֹצֵר: וְלָקַחְתָּ אֶת־שֹׁמֵן הַמִּשְׁחָה וּמִשְׁחַת
 אֶת־הַמִּשְׁכָּן וְאֶת־כָּל־אֲשֶׁר־בּוֹ וְקִדַּשְׁתָּ אֹתוֹ
 וְאֶת־כָּל־כֵּלָיו וְהָיָה קֹדֶשׁ: וּמִשְׁחַת אֶת־מִזְבֵּחַ
 הָעֹלָה וְאֶת־כָּל־כֵּלָיו וְקִדַּשְׁתָּ אֶת־הַמִּזְבֵּחַ וְהָיָה
 הַמִּזְבֵּחַ קֹדֶשׁ קֹדָשִׁים: וּמִשְׁחַת אֶת־הַכִּיֹּר
 וְאֶת־כֵּנּוֹ וְקִדַּשְׁתָּ אֹתוֹ: וְהַקֶּרֶבֶת אֶת־אַהֲרֹן
 וְאֶת־בָּנָיו אֲל־פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד וּרְחַצְתָּ אֹתָם
 בַּמַּיִם: וְהִלַּבַשְׁתָּ אֶת־אַהֲרֹן אֶת בְּגָדֵי הַקֹּדֶשׁ
 וּמִשְׁחַת אֹתוֹ וְקִדַּשְׁתָּ אֹתוֹ וְכֹהֵן לִי: וְאֶת־בָּנָיו
 תִּקְרִיב וְהִלַּבַשְׁתָּ אֹתָם כִּתְנֹת: וּמִשְׁחַת אֹתָם
 כַּאֲשֶׁר מִשְׁחַת אֶת־אֲבִיהֶם וְכֹהֲנָיו לִי וְהָיִיתָ
 לַיהוָה לָהֶם מִשְׁחָתָם לְכַהֲנַת עוֹלָם לְדֹרֹתָם:
 וַיַּעַשׂ מֹשֶׁה כְּכֹל אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֹתוֹ כֵּן
 עָשָׂה: וַיְהִי בַחֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן בַּשָּׁנָה הַשְּׁנִיָּה
 בְּאַחַד לַחֹדֶשׁ הוֹקֵם הַמִּשְׁכָּן: וַיָּקָם מֹשֶׁה
 אֶת־הַמִּשְׁכָּן וַיִּתֵּן אֶת־אֲדָנָיו וַיִּשֶׁם אֶת־קַרְשָׁיו
 וַיִּתֵּן אֶת־בְּרִיחָיו וַיָּקָם אֶת־עַמּוּדָיו: וַיִּפְרֹשׂ
 אֶת־הָאֹהֶל עַל־הַמִּשְׁכָּן וַיִּשֶׁם אֶת־מִכְסֵּה הָאֹהֶל
 עָלָיו מִלְמַעְלָה כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה: וְ
 וַיִּקָּח וַיִּתֵּן אֶת־הָעֵדֻת אֲל־הָאָרֶץ וַיִּשֶׁם אֶת־
 הַבָּדִים עַל־הָאָרֶץ וַיִּתֵּן אֶת־הַכִּפֹּרֶת עַל־הָאָרֶץ
 מִלְמַעְלָה: וַיָּבֵא אֶת־הָאָרֶץ אֲל־הַמִּשְׁכָּן וַיִּשֶׁם
 אֶת פֶּרֶכֶת הַמִּסְדָּ וַיִּסֵּד עַל אֲרֹן הָעֵדוּת כַּאֲשֶׁר
 צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה: וְ וַיִּתֵּן אֶת־הַשְּׁלֶחָן
 בְּאֹהֶל מוֹעֵד עַל יָרֵךְ הַמִּשְׁכָּן צִפְנָה מִחוּץ
 לַפָּרֹכֶת: וַיַּעֲרֹךְ עָלָיו עֵרֹךְ לֶחֶם לִפְנֵי יְהוָה
 כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶ�ה: וְ וַיִּשֶׁם
 אֶת־הַמִּנְחָה בְּאֹהֶל מוֹעֵד נֹכַח הַשְּׁלֶחָן עַל יָרֵךְ
 הַמִּשְׁכָּן נֹגֶבָה: וַיַּעַל הַנֶּזֶר לִפְנֵי יְהוָה כַּאֲשֶׁר
 צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה: וְ וַיִּשֶׁם אֶת־מִזְבֵּחַ

הַזֶּה בְּאֹהֶל מוֹעֵד לִפְנֵי הַפָּרֹכֶת: וַיִּקְטֹר
 עָלָיו קִטְרֶת סַמִּים כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־
 מֹשֶׁה: וְ וַיִּשֶׁם אֶת־מִסְדָּ הַפֶּתַח לַמִּשְׁכָּן:
 וְ וַיִּתֵּן מִזְבֵּחַ הָעֹלָה שָׁם פֶּתַח מִשְׁכָּן אֹהֶל־מוֹעֵד
 וַיַּעַל עָלָיו אֶת־הָעֹלָה וְאֶת־הַמִּנְחָה כַּאֲשֶׁר צִוָּה
 יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה: וְ וַיִּשֶׁם אֶת־הַכִּיֹּר בֵּין־אֹהֶל
 מוֹעֵד וּבֵין הַמִּזְבֵּחַ וַיִּתֵּן שָׁמָּה מַיִם לְרַחֲצָה:
 וְ וַרְחֲצוּ מִפְּנֵי מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן וּבָנָיו אֶת־יְדֵיהֶם
 וְאֶת־רַגְלֵיהֶם: וְ כַּבָּאֵם אֲל־אֹהֶל מוֹעֵד
 וּבִקְרִבְתָּם אֲל־הַמִּזְבֵּחַ יִרְחֲצוּ כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה
 אֶת־מֹשֶ�ה: וְ וַיָּקָם אֶת־הַחֹצֵר סָבִיב לַמִּשְׁכָּן
 וְלַמִּזְבֵּחַ וַיִּתֵּן אֶת־מִסְדָּ שַׁעַר הַחֹצֵר וּכְכֹל מֹשֶׁה
 אֶת־הַמִּלֻּאכָה: וְ וַיָּבֵא אֶת־הָעֵנָן אֶת־אֹהֶל מוֹעֵד
 וּבִכְבוֹד יְהוָה מָלָא אֶת־הַמִּשְׁכָּן: וְ וְלֹא־יָכֹל מֹשֶׁה
 לָבוֹא אֲל־אֹהֶל מוֹעֵד כִּי־שָׁכַן עָלָיו הָעֵנָן וּבִכְבוֹד
 יְהוָה מָלָא אֶת־הַמִּשְׁכָּן: וְ וּבַהֲעֹלֹת הָעֵנָן מֵעַל
 הַמִּשְׁכָּן יִסְעוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּכָל מַסְעֵיהֶם: וְ וְאִם־
 לֹא יַעֲלֶה הָעֵנָן וְלֹא יִסְעוּ עַד־יוֹם הָעֲלֹתוֹ: וְ כִּי
 עָנָן יְהוָה עַל־הַמִּשְׁכָּן וְיוֹמָם וָלַיְלָה תִּהְיֶה לִּילָה בּוֹ
 לְעֵינֵי כָל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּכָל־מַסְעֵיהֶם:

צ"ב פסוקים, בל"י ב"ל סימן: - (ראה אנ"ק חלק ב"א עמוד רכח)

חֹזֶק חֹזֶק וְנִתְחַזַּק

★ ★ ★

חצי קריש

וַיִּתְגַּדַּל וַיִּתְקַדַּשׁ שְׁמוֹהָ רַבָּא. אֲמֵן בְּעֶלְמָא דִּי בְּרָא
 כִּרְעוּתָהּ וַיְמַלִּיךְ מַלְכוּתָהּ, וַיַּצְמַח פּוֹרְקָנָהּ וַיִּקְרַב
 מִשִּׁיחָהּ. אֲמֵן בְּחַיִּיכוֹן וּבְיוֹמִיכוֹן וּבְחַיִּי דְכָל בֵּית יִשְׂרָאֵל,
 בְּעֶגְלָא וּבְזִמְנָן קָרִיב וְאִמְרוּ אֲמֵן: אֲמֵן יְהִי שְׁמוֹהָ רַבָּא מִבְּרַךְ
 לְעַלְמָא וְלְעַלְמֵי עֲלָמָא. יְתַבְּרֵךְ: יְהִי שְׁמוֹהָ רַבָּא מִבְּרַךְ לְעַלְמָא
 וְלְעַלְמֵי עֲלָמָא. יְתַבְּרֵךְ, וַיִּשְׁתַּבַּח, וַיִּתְפָּאֵר, וַיִּתְרוֹמֵם,
 וַיִּתְנַשֵּׂא, וַיִּתְהַדָּר, וַיִּתְעַלָּה, וַיִּתְהַלָּל, שְׁמוֹהָ דְקִדְשָׁא
 בְּרִיךְ הוּא. אֲמֵן לְעֵלְא מִן כָּל בְּרַכְתָּא וְשִׁירָתָא,
 תְּשַׁבְּחָתָא וְנַחֲמָתָא, דְּאִמְרִין בְּעֶלְמָא, וְאִמְרוּ אֲמֵן: אֲמֵן

★ ★ ★

מפטיר **יב** * וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה וְאֶל־אַהֲרֹן
בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם לֵאמֹר: ^ב הַחֲדָשׁ הַזֶּה לָכֶם רֹאשׁ
חֲדָשִׁים רֹאשׁוֹן הוּא לָכֶם לַחֲדָשִׁי הַשָּׁנָה:
^ג יִדְבְּרוּ אֶל־כָּל־עַדְתֵּי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר בַּעֲשׂוֹר
לַחֲדָשׁ הַזֶּה וַיִּקְחוּ לָהֶם אִישׁ שֵׁה לְבֵית־אִבְתּוֹ
שֵׁה לָבִית: ^ד וְאִם־יִמְעַט הַבֵּית מִהֵיוֹת מִשֵּׁה
וְלָקַח הוּא וּשְׁכֵנוֹ הִקְרִיב אֶל־בֵּיתוֹ בְּמִכְסַת
נִפְשַׁת אִישׁ לִפִּי אֲכָלוּ תִכְסּוּ עַל־הַשֵּׁה: ^ה שֵׁה
תָּמִים זָכַר בַּיּוֹם הַזֶּה לָכֶם מִן־הַכֹּבָשִׁים
וּמִן־הָעֹזִים תִּקְחוּ: ^ו וְהָיָה לָכֶם לְמִשְׁמֶרֶת עֵד
אֲרֻפָּה עֲשׂוֹר יוֹם לַחֲדָשׁ הַזֶּה וּשְׁחַטּוּ אוֹתוֹ כָּל
קְהַל עַדְת־יִשְׂרָאֵל בֵּין הָעֲרָבִים: ^ז וְלָקַחוּ מִן־
הָדֶם וְנָתְנוּ עַל־שְׁתֵּי הַמְּזוּזוֹת וְעַל־הַמִּשְׁקוֹף עַל
הַבָּתִּים אֲשֶׁר־יֹאכְלוּ אוֹתוֹ בָּהֶם: ^ח וְאָכְלוּ אֶת־
הַבָּשָׂר בַּלַּיְלָה הַזֶּה צִלִּי־אֵשׁ וּמִצּוֹת עַל־מִרְיִם
יֹאכְלֻהוּ: ^ט אֶל־תֹּאכְלוּ מִמֶּנּוּ זָאֵ וּבָשָׂל מִבָּשָׂל
בַּמַּיִם כִּי אִם־צִלִּי־אֵשׁ רֹאשׁוֹ עַל־פְּרָעָיו וְעַל־
קִרְבּוֹ: ^י וְלֹא־תוֹתִירוּ מִמֶּנּוּ עַד־בֹּקֶר וְהִנֵּתָה
מִמֶּנּוּ עַד־בֹּקֶר בָּאֵשׁ תִּשְׂרְפוּ: ^{יא} וְכָכָה תֹאכְלוּ
אוֹתוֹ מִתְּנִיכֶם חֲגָרִים נַעֲלִיכֶם בְּרִגְלֵיכֶם
וּמִקְלָכֶם בְּיָדְכֶם וְאָכַלְתֶּם אוֹתוֹ בַּחֲפוּזֹן פֶּסַח
הוּא לַיהוָה: ^{יב} וְעַבְדְּתִי בְּאֶרֶץ־מִצְרַיִם בַּלַּיְלָה
הַזֶּה וְהִפִּיתִי כָל־כְּבוֹד בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם מֵאֲדָם

וְעַד־בְּהֶמָּה וּבְכָל־אֱלֹהֵי מִצְרַיִם אַעֲשֶׂה שְׁפָטִים
אֲנִי יְהוָה: ^{יג} וְהָיָה הָדֶם לָכֶם לָאֵת עַל הַבָּתִּים
אֲשֶׁר אַתֶּם שָׁם וְרֵאִיתִי אֶת־הָדֶם וּפָסַחְתִּי
עֲלֵיכֶם וְלֹא־יְהִיָּה בְכֶם נֶגֶף לְמַשְׁחִית בְּהַכְּתִי
בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם: ^{יד} וְהָיָה הַיּוֹם הַזֶּה לָכֶם לְזִכְרוֹן
וְחֻגְתֶּם אוֹתוֹ חֹג לַיהוָה לְדֹרֹתֵיכֶם חֻקַּת עוֹלָם
תִּחְגְּגֻהוּ: ^{טו} שְׁבַעַת יָמִים מִצּוֹת תֹּאכְלוּ אֵד בַּיּוֹם
הָרִאשׁוֹן תִּשְׁבַּעְתוּ שְׁאֵר מִבְּתִיכֶם כִּי | כָּל־אֲכָל
חֲמִין וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהוּא מִיִּשְׂרָאֵל מִיּוֹם
הָרִאשׁוֹן עַד־יּוֹם הַשְּׁבַעִי: ^{טז} וּבַיּוֹם הָרִאשׁוֹן
מִקְרָא־קֹדֶשׁ וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי מִקְרָא־קֹדֶשׁ יְהִי
לָכֶם כָּל־מְלָאכָה לֹא־יַעֲשֶׂה בָהֶם אֵד אֲשֶׁר
יֹאכֵל לְכָל־נֶפֶשׁ הוּא לְבָדוֹ יַעֲשֶׂה לָכֶם:
^{יז} וּשְׁמַרְתֶּם אֶת־הַמִּצּוֹת כִּי בַעֲצֵם הַיּוֹם הַזֶּה
הוֹצֵאתִי אֶת־עַבְדְּאֹתֵיכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם
וּשְׁמַרְתֶּם אֶת־הַיּוֹם הַזֶּה לְדֹרֹתֵיכֶם חֻקַּת עוֹלָם:
^{יח} בְּרִאשׁוֹן בְּאֲרֻפָּה עֲשׂוֹר יוֹם לַחֲדָשׁ בְּעֶרֶב
תֹּאכְלוּ מִצַּת עֵד יוֹם הָאֶחָד וְעֹשְׂרִים לַחֲדָשׁ
בְּעֶרֶב: ^{יט} שְׁבַעַת יָמִים שְׁאֵר לֹא יִמְצָא בְּבִתְיֶכֶם
כִּי | כָּל־אֲכָל מִחֻמָּצַת וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהוּא
מֵעַדְתֵּי יִשְׂרָאֵל בֶּנֶר וּבְאֻזְרָח הָאֶרֶץ: ^כ כָּל־
מִחֻמָּצַת לֹא תֹאכְלוּ כָּל־מוֹשְׁבִיתֵיכֶם תֹּאכְלוּ
מִצּוֹת: **פ**

בעת הגבהת הספר תורה ואמירת וזאת התורה – אין מנהגנו להראות באצבע. * מנהגנו: מגביה הספר תורה ולאחרי שמראה אותה לקהל חוזר ומניחה על הבימה וגוללה בעצמו. ואז יושב על הספסל ואחר כורך המפה (= חוגר באבנט ועוטר במעיל). * כשמגביהין הספר תורה להראות הכתב לעם, כל אדם ישתדל לקרב עצמו לבימה כדי שיוכל לקרא מה שכתוב בספר תורה בעת הגבהת הספר תורה, ויאמר:

וְזֹאת הַתּוֹרָה, אֲשֶׁר־שָׂם מֹשֶׁה לִפְנֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל:

עֲנִיִּים הֵיא לְמַחְזִיקִים בָּהּ, וְתִמְכִּיהָ מְאֹד. דְּרִכֶּיהָ דְּרִכֵּי־נַעַם, וְכָל־נִתְיבִיתֶיהָ שְׁלוֹם. אֶרֶץ יָמִים בְּיָמֶיהָ, בְּשִׂמְלָה עֲשׂוֹר וְכָבוֹד. יי חֲפֵץ לְמַעַן צִדְקוֹ, יִגְדִּיל תּוֹרָה וְיֹאדִיר:

מדייקים לגלול הספר תורה נגד התפר, שמקום התפר יהיה באמצע הספר תורה מבחוץ. * האבנט חוגרים בתחילת שליש התחתון של הספר תורה.

לא יתחיל המפטיר להפטיר עד שיגמור הגולל לגולל הספר תורה, כדי שגם הגולל יוכל להבין ולשמוע ממנו, שחובה היא על הכל לשמוע ההפטרה כמו הפרשה שבספר תורה.

ברכת ההפטרה לפניה

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר בָּחַר בְּנִבְיָאִים מְוֹכִיִּים וְרָצָה בְּדִבְרֵיהֶם הַנֶּאֱמָרִים בְּאֶמֶת בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ הַבּוֹחֵר בַּתּוֹרָה וּבַמִּשְׁנָה עֲבָדוֹ וּבִישְׂרָאֵל עַמּוֹ וּבְנִבְיָאֵי הָאֱמֶת וְצִדִּיק:

חובה הוא על הכל לשמוע ההפטרה כמו הפרשה שבספר תורה. לפיכך, לא יקראו שנים ההפטרה כאחד בקול רם ששני קולות אין נשמעים, ויש נוהגים מטעם הידוע להם, שלא לסמוך על שמיעה בלבדה, אלא הם בעצמם קורין ההפטרה ושומעין הברכות מפי המפטיר. ומכל מקום, צריכים לזהר שלא יקראו בקול רם אלא בנחת (מלה במלה עם המפטיר).

שולחן ערוך אדמו"ר הוקן, חלק ב סימן רפד סעיף יא

כ"ק אדמו"ר שליט"א נוהג להוסיף כאן גם הפסוקים (טז"ז) כל העם - בית ישראל "ואינו שייד לאחרים, שצריכים לומר [=להתחיל ההפטרה] בפסוק (יח) כה־אמר".

(רשימות היומן תש"ב עמוד תמו עם שינויים).

מִזֶּה כָּל הָעָם הָאָרֶץ יִהְיוּ אֶל־הַתְּרוּמָה הַזֹּאת לְנִשְׂיָא בְּיִשְׂרָאֵל: יִזְעַל־הַנִּשְׂיָא יִהְיֶה הָעוֹלֹת וְהַמִּנְחָה וְהַנֶּסֶךְ בַּחֲגִים וּבַחֲדָשִׁים וּבַשְּׁבֻטֹת בְּכָל־מוֹעֲדֵי בֵּית יִשְׂרָאֵל הוּא יַעֲשֶׂה אֶת־הַחֲטָאֹת וְאֶת־הַמִּנְחָה וְאֶת־הָעוֹלָה וְאֶת־הַשְּׁלָמִים לְכַפֵּר בְּעַד בֵּית־יִשְׂרָאֵל:

שי למורא

(טז) לְנִשְׂיָא בְּיִשְׂרָאֵל, הַתְּרוּמָה הַזֹּאת הָאֲמוּרָה לְמַעַלָּה (שְׁנוֹכֵר שֶׁם עַל דְּבַר הַפְּרִשֶׁת תְּרוּמֹת וּמַעֲשֵׂרוֹת) הִיא חֹכֶת כָּל הָעָם, וְגַם הַנִּשְׂיָא בְּיִשְׂרָאֵל גַּם עָלָיו לִתֵּת אֶת הַתְּרוּמָה הַזֹּאת. (יז) וְעַל הַנִּשְׂיָא יִהְיֶה וְגו', מַלְכֵּךְ הַתְּרוּמָה, יִהְיֶה עוֹד עַל הַנִּשְׂיָא לְהִבִּיא לְהַקְדָּנוֹת שְׁמוֹכֵר כֵּאֵן. הוּא יַעֲשֶׂה וְגו', כְּלוּמַר, מִשְׁלֹ

יָבִיא אֶת כָּל אֱלֹהֵי יִחַ (בְּרֵאשׁוֹן, בַּחֲדָשׁ הָרֵאשׁוֹן, בַּחֲדָשׁ נִסָּן. וְחַטָּאת אֶת הַמִּקְדָּשׁ, בְּיָהּ תִּטָּהַר אֶת הַמִּקְדָּשׁ. יט) מְזוֹנוֹת הַבֵּית, מְזוֹנוֹת הַהִיכָל. פְּנוֹת הָעֶזְרָה לְמִזְבֵּחַ, פְּנוֹת שֻׁמֵּץ גַּג הַמִּזְבֵּחַ. שְׁעַר הַחֲצֵר הַפְּנִימִית, שְׁעַר עֹנֶת יִשְׂרָאֵל. כ) וְכֵן תַּעֲשֶׂה בְּשִׁבְעָה בַּחֲדָשׁ, וְכֵן תִּתְּנֶה בְּקִרְבָּנוֹת כָּל מִשְׁךְ שִׁבְעָה יָמִים. מֵאִישׁ שְׁנָה וּמִפְּתֵי וּכְפֻרְתָּם אֶת הַבֵּית, הַקִּרְבָּנוֹת הָאֵלּוּ יָבִיאוּ לְהִסִּיר הָעוֹן מֵאִישׁ שְׁנָה

וּכְפֻרְתָּם אֶת־הַבֵּית:

עטרת מרים

מִזֶּה כָּל הָעָם הָאָרֶץ כֻּלָּם יִהְיוּ תִּיבִים לִתֵּת אֶל־הַתְּרוּמָה הַזֹּאת וְאֶף לְנִשְׂיָא עַל הַנִּשְׂיָא בְּיִשְׂרָאֵל עָלָיו לִתֵּת הַתְּרוּמָה הַזֹּאת: יִזְעַל־הַנִּשְׂיָא יִהְיֶה מַלְכֵּךְ הַתְּרוּמָה הָעוֹלֹת וְהַמִּנְחָה וְהַנֶּסֶךְ הַבָּאִים בַּחֲגִים וּבַחֲדָשִׁים וּבַשְּׁבֻטֹת בְּכָל־מוֹעֲדֵי

בֵּית יִשְׂרָאֵל לְבֹא אֶת הַמִּקְדָּשׁ הוּא יַעֲשֶׂה מִשְׁלֹ יָבִיא אֶת־הַחֲטָאֹת וְאֶת־הַמִּנְחָה וְאֶת־הָעוֹלָה וְאֶת־הַשְּׁלָמִים לְכַפֵּר בְּעַד בֵּית־יִשְׂרָאֵל: יח כֹּה־אָמַר אֲדֹנֵי יִהְיֶה בְּרֵאשׁוֹן בַּחֲדָשׁ הָרֵאשׁוֹן בְּאֶחָד לַחֲדָשׁ תִּקַּח פֶּרֶךְ־בִּקְרָתִים וְחַטָּאת תִּטָּהַר מִכֶּם יִטְ וְלִקַּח הַכֹּהֵן מִכֶּם הַחֲטָאֹת וְנָתַן אֶל־מְזוֹנוֹת הַבֵּית וְאֶל־אַרְבַּע פְּנוֹת הָעֶזְרָה לְמִזְבֵּחַ וְזֵוֹת דָּפֹס בֵּין גַּג הַמִּזְבֵּחַ וְעַל מְזוֹנוֹת שְׁעַר הַחֲצֵר הַפְּנִימִית הוּא עֹנֶת אֲנָשִׁים: כ וְכֵן תַּעֲשֶׂה וְכֵן תִּתְּנֶה בְּקִרְבָּנוֹת בְּשִׁבְעָה בַּחֲדָשׁ יִקְרִיב

הפטרת פרשת החודש לקריאה בציבור

ולשמו"ת ביחזקאל פרק מה

יֶהְיֶה אָמַר אֲדֹנֵי יִהְיֶה בְּרֵאשׁוֹן בְּאֶחָד לַחֲדָשׁ תִּקַּח פֶּרֶךְ־בִּקְרָתִים תָּמִים וְחַטָּאת אֶת־הַמִּקְדָּשׁ: יט וְלִקַּח הַכֹּהֵן מִכֶּם הַחֲטָאֹת וְנָתַן אֶל־מְזוֹנוֹת הַבֵּית וְאֶל־אַרְבַּע פְּנוֹת הָעֶזְרָה לְמִזְבֵּחַ וְעַל מְזוֹנוֹת שְׁעַר הַחֲצֵר הַפְּנִימִית: כ וְכֵן תַּעֲשֶׂה בְּשִׁבְעָה בַּחֲדָשׁ מֵאִישׁ שְׁנָה וּמִפְּתֵי

שי למורא

עטרת מרים

שנית פר חטאת ויחטא כמנו כמו בפר הראשון מאיש שנה נכנס בשנת
הוראה במקדש במקום האסור לו ובפתי או נכנס מפני חסרון ידיעה
וכפרתם ובשני פרים אלה תכפרו את־הבית: כא בראשון בארבעה
עשר יום להודש יהיה לכם זמן שחיתת הפסח חג שבועות שבעת
ימים שבהם מצות יאכל: כב חזן

מקרבנות היום כפי תורת משה ועשה
הנשיא ביום ההוא קרבנות שהיו
הוראת שעה, לכפר בעדו ובעד
כל־עם הארץ פר חטאת:
כג ושבעת ימי־החג יעשה
הנשיא משלו עולה ליהוה שבעת
פָּרִים ושבעת אילים תמימים
ליום שבעת הימים לכל יום
משבעת הימים שבעה פרים וחטאת
שעיר עזים ליום לחינוך:

כד ומנחה איפה לפר ואיפה
לאיל יעשה ושמן הין שם מדה
לאיפה כל זה הוא מצוה לשעה
בעבור החינוך לבר: כה בשביעי
בחדש תשרי בחמשה עשר יום
להודש בחג יעשה כאלה יביא
קרבנות למזבחים כל שבעת הימים
בחטאת פעלה ובמנחה ובשמן
כל אלה יביא בסכות כמספר האמור
בפסח: א בזה־אמר אדני יהוה
שער החצר הפנימית הפנה
קָדִים שער המזרחי של עזרת אנשים,
יהיה סגור ששת ימי המעשה
לפי שלא יהיו רגילין לבוא לבית
המקדש בימות החול לא העם ולא
הנשיא. וביום השבת יפתח
וביום החדש בראש חדש יפתח
כי אז היו רגילין לבוא להשתחוות לה'
מול פתח המזביל ובית קדש הקדשים:
כ וּבָא הַנָּשִׂיא דָּרָךְ אוֹלָם
השער לעמוד על קרבנות החינוך
מחזין לעזרה בלומר יבגס בדרדש שער

מזרחי שהוא משמש גניסה ויצאה ועמד על־מזוזה השער בפשפש (פתח קטן) תדומי משער המזביל ועשו הפנהים בחזיתו עומד שם את־עולתו
ואת־שלמיו והשתחוה על־מפתן על סף השער ויצא והשער המזרחי הנפתח לא־יסגר עד־הערב: ג ושער המזרחי לא יסגר כי והשתחוה
עם־הארץ מול המזביל דרך פתח השער שהוא בשבתות ובחדשים לפני יהוה: ד והעלה אש־יקרב הנשיא ליהוה ביום השבת במשך
וזמן ימי המזבחים ששה כבשים תמימים ואיל תמים מלבד הקרבנות שצוותה התורה הבאים חובה ליום: ה ומנחה איפה לאיל ולכבשים מנחה
מתת ידו כפי תנית ידו ונדבת לבו ושמן הין לאיפה: ו וביום החדש פר בדרבקר תמימים כמו תמים וששת כבשים ואיל תמימים יהיו:

ומפתי שנקנס למקדש במקום שאין לו רשות להכנס. כא) שבועות ימים,
שבועת ימים. ונקרא "שבועות" על שם שמתחילים ממנו לספר שבועות.
כב) ועשה הנשיא, שיביא משלו. ביום ההוא, בארבעה עשר בניסן.
והקרבנות האלו הם קרבנות מזבחים, והם מלבד הקרבנות הראויים להקריב בחג.

כה) בשביעי, בחדש תשרי,

בחדש תשרי. א) שער החצר
הפנימית, שער עזרת ישראל. וביום
החדש, בראש חדש. ב) ועמד על
מזוזה השער, משני צדי שער
המזביל היו שני פשפשים (= שערים
קטנים), והנשיא עומד בפשפש הדרומי
של שער המזביל. ד) ביום השבת
ששה כבשים וגו', קרבנות של ימי
מזבחים הם. ה) מתת ידו, כפי

כא בראשון בארבעה עשר יום להודש
יהיה לכם הפסח חג שבועות ימים
מצות יאכל: כב ועשה הנשיא ביום
ההוא בעדו ובעד כל־עם הארץ פר
חטאת: כג ושבעת ימי־החג יעשה
עולה ליהוה שבעת פָּרִים ושבעת

אילים תמימים ליום שבעת הימים וחטאת שעיר עזים ליום:
כד ומנחה איפה לפר ואיפה לאיל יעשה ושמן הין לאיפה:
כה בשביעי בחמשה עשר יום להודש בחג יעשה כאלה
שבעת הימים בחטאת פעלה ובמנחה ובשמן: מז א בזה
אמר אדני יהוה שער החצר הפנימית הפנה קָדִים יהיה סגור
ששת ימי המעשה וביום השבת יפתח וביום החדש יפתח:
ז וּבָא הַנָּשִׂיא דָּרָךְ אוֹלָם הַשָּׁעַר מַחֲוִין וְעָמַד עַל־מִזְוֶזַת
הַשָּׁעַר וַעֲשׂוּ הַכֹּהֲנִים אֶת־עֹלֹתוֹ וְאֶת־שַׁלְמָיו וְהִשְׁתַּחֲוּהוּ
עַל־מִפְתָּן הַשָּׁעַר וַיֵּצֵא וְהַשָּׁעַר לֹא־יִסָּגֵר עַד־הָעֶרֶב:
ח וְהִשְׁתַּחֲוּ עַם־הָאָרֶץ פֶּתַח הַשָּׁעַר הַהוּא בִּשְׁבָתוֹת וּבְחַדְשֵׁים
לִפְנֵי יְהוָה: וְהִעֲלָה אֲשֶׁר־יִקְרַב הַנָּשִׂיא לַיהוָה בְּיוֹם הַשַּׁבָּת
שֵׁשֶׁה כִּבְשִׂים תְּמִימִם וְאֵיל תְּמִים: ה וּמִנְחָה אִיפָּה לְאֵיל
וּלְכִבְשִׂים מִנְחָה מִתַּת יָדוֹ וְשָׁמֶן הֵין לְאִיפָּה: וּבְיוֹם הַחֹדֶשׁ

* (מסכת מדות) שני פשפשים היו לו לשער הגדול אחד בדרום ואחד בצפון, שבהרים לא נכנס בו אדם מעולם, ופתח לעתיד לבא:

הרחבת ידו ונדרת לבו. ח) ובבוא הנשיא, כשביא הנשיא בשבת או בראש חודש. דרך אולם השער יבוא וגו', באותו שער שבא בו, באותו שער יצא, ואינו צריך להקריף את העזרה כפי הנאמר בפסוק שאחר זה לענין המועדים. ו) והנשיא בתוכם, במועדים גם הנשיא צריך להקריף את העזרה ולצאת בשער שלא נכנס דרכו, ולא יכנס דרך השער המזרחי שאין שער כנגדו בעזרה. יב) וכי יעשה הנשיא נדבה, בששת ימי המעשה. יד) לרם את הפסלת, לרם את הפסלת בשמן. יז)

**פַּר בֶּן־בֶּקֶר תְּמִימִם וְיִשָּׁת בְּבָשִׁים
וְאֵיל תְּמִימִם יִהְיוּ: וְאִיפָּה לֶפָר וְאִיפָּה
לְאֵיל יַעֲשֶׂה מִנְחָה וּלְכַבָּשִׁים כַּאֲשֶׁר**

תשיג ידו ושמן הין לאיפה: ח ובבוא הנשיא דרך אולם השער יבוא ובדרכו יצא: ט ובבוא עס־הארץ לפני יהוה במועדים הבא דרך שער צפון להשתחוות יצא דרך־שער נגב והבא דרך־שער נגב יצא דרך־שער צפונה לא ישוב דרך השער אֲשֶׁר־בָּא בו כי נכחו יצא: י והנשיא בתוכם בבואם יבוא ובצאתם יצאו: יא ובחגים ובמועדים תהיה המנחה איפה לפר ואיפה לאיל ולכבשים מתת ידו ושמן הין לאיפה: יב וכי־יעשה הנשיא נדבה עולה או־שלמים נדבה ליהוה ופתח לו את־השער הפנה קדים ועשה את־עלתו ואת־שלמיו כאשר יעשה ביום השבת ויצא וסגר את־השער אחרי צאתו: יג וכבש בן־שנתו תמים תעשה עולה ליום ליהוה בבקר בבקר תעשה אתו: יד ומנחה תעשה עליו בבקר בבקר ששית האיפה ושמן שלישית ההין לרם את־הפסלת מנחה ליהוה חקות עולם תמיד: טו יעשו את־הכבש ואת־ המנחה ואת־השמן בבקר בבקר עולת תמיד:

כ"ק אדמו"ר שליט"א נהוג להוסיף כאן גם הפסוקים (מזיח) כה־אמר - מאחזותו, "ואינו שייך לאחרים, שצריכים לומר [=לסים] ההפסוקים כאן, פסוק טז תמיד".

(רשימות היומן תש"ב עמוד תמו עם שינויים).

טז כה־אמר אדני יהוה כִּי־יִתֵּן הַנְּשִׂיא מִתְּנָה לְאִישׁ מִבְּנָיו נִחְלָתוֹ הִיא לְבָנָיו תִּהְיֶה אֲחֻזָּתָם הִיא בְּנִיחָלָה: יז וְכִי־יִתֵּן

בכל בקר יקריבו והיא עולת תמיד: טז כה־אמר אדני יהוה כִּי־יִתֵּן הַנְּשִׂיא מִתְּנָה מִנְחָלָתוֹ לְאִישׁ מִבְּנָיו ואינה חזרת אל האחים ביוכל כי אֲחֻזָּתָם הִיא בְּנִיחָלָה אם בן מה לי בחייו מה לי אחרי מותו: יז וְכִי־יִתֵּן הַנְּשִׂיא

ז ואיפה לפר ואיפה לאיל יעשה מנחה ולכבשים וביא מנחה כאשר תשיג ידו כפי השנה ידו ושמן הין לאיפה: ח ובבוא הנשיא לעמוד בשעת הקרבת קרבנותיו, דרך אולם השער בשער הגדול יבוא ובדרכו בדרך השער שבא יצא: ט ובבוא עס־הארץ לפני יהוה במועדים כי

או הרחוב על כל ישראל להיות נראה בעזרה, הבא דרך שער צפון להשתחוות יצא דרך־שער נגב והבא דרך־שער נגב יצא דרך־שער צפונה לא ישוב דרך השער אֲשֶׁר־בָּא בו כי נכחו ממול המקום שבא יצא: י והנשיא גם בתוכם בתוך העם ועמקם וְלֹא בְּבֹאֵם יִבֹּא עִמָּהֶם וּבְצֵאתָם יֵצְאוּ עִמָּהֶם: יא ובחגים חג השבועות ובמועדים ראש השנה ויום הכפורים של ק"מ ימי החגיגה תהיה המנחה איפה לפר האחד ואיפה למנחה לאיל האחד ולכבשים כפי מתת ידו נדבת לבו, ששה כבשים כמו בראש חודש ושמן הין לאיפה: יב וכי יעשה הנשיא בששת ימי המעשה נדבה עולה או־שלמים נדבה ליהוה ופתח לו את־השער הפנה קדים לבוא דרך בו יעשה הכהן העובר את־עלתו ואת־ שלמיו בחיות הנשיא עומד שם כאשר יעשה ביום השבת ובראש חודש ויצא וסגר את־השער מיד אחרי צאתו כי ביום החול לא יבוא העם להשתחוות כמו בשבת וראש חודש: יג מלבד התמידים הקצוצים וביא עוד וכבש בן־שנתו תמים תעשה עולה ליום ליהוה בבקר בבקר תעשה אתו בשביל המזואים: יד ומנחה נוסף בשביל המזואים תעשה עליו על הכבש בבקר בבקר ששית האיפה ושמן שלישית ההין לרם את־ הפסלת בשמן נדבה, וזה יהיה מנחה ליהוה מלבד מנחת התמיד הנקרא בתורה, כי חקות עולם תמיד יעשו את הכבש וכו' כמו שנאמר בפסוק הבא: טו יעשו את־הכבש תמיד ואת־ המנחה ואת־השמן בבקר בבקר נחלתו היא לבניו של בני תהיה

עטרת מרים

מתנה מנחלתו לאחד מעבדיו
והיתה לו לעבד הוא ערשנת
הדרור עד היבל ושבת וחשוב
לנשיא ביבל, אך נחלתו של
הנשיא ראויו אך לבניו כי להם
תהיה נחלתו אחרי מות הנשיא, ולא
תשאר ביד העבד: יח ולא יקח

מתנה מנחלתו לאחד מעבדיו והיתה לו ערשנת הדרור
ושבת לנשיא אך נחלתו בניו להם תהיה: יח ולא יקח הנשיא
מנחלת העם להונתם מאחזתם מאחזתו ינחל את בניו למען
אשר לא יפצו עמי איש מאחזתו: (ער כאן)

הנשיא מנחלת העם להונתם מאחזתם מאחזתו ינחל את בניו למען אשר לא יפצו עמי איש מאחזתו:

לאחר שמסיים ההפטרה יאמר המפטיר ברכות אלו

ברוך אתה יי, אלהינו מלך העולם, צור כל העולמים, צדיק בכל הדורות,
האל הנאמן האומר ועושה, המדבר ומקיים, שכל דבריו אמת וצדק:
נאמן, אתה הוא יי אלהינו ונאמנים דברך, ודבר אחד מדברך אחר לא
ישוב ריקם, כי אל מלך נאמן ורחמן אתה. ברוך אתה יי, האל הנאמן בכל
דבריו:

רחם, על ציון כי היא בית חיינו, ולעלובת נפש תושיע ותשמח במהרה
בימינו. ברוך אתה יי. משמח ציון בבניה:

שמחנו, יי אלהינו, באלהיו הנביא עבדך, ובמלכות בית דוד משיחך,
במהרה יבוא ויגל לבנו, על כסאו לא ישב זר, ולא ינחלו עוד
אחרים את כבודו. כי בשם קדשך נשבעת לו, שלא יכבה נרו לעולם ועד:
ברוך אתה יי, מגן דוד:

על התורה, ועל העבודה ועל הנביאים ועל יום השבת הזה, שנתת לנו יי
אלהינו לקדשה ולמנוחה, לכבוד ולתפארת. על הכל, יי אלהינו אנחנו
מודים לך, ומברכים אותך. יתברך שמך בפי כל חי תמיד לעולם ועד: ברוך
אתה יי, מקדש השבת:

המולד: יום ג', שעה 10 בבוקר, 14 דקות ו-11 חלקים.
ראש-חודש ניסן, ביום החמישי, הבא עלינו לטובה.

(יד) איש צרי, מקום מגוריו היה בצור. חרש נחשת, אמן במלאכות הנעשות בנחשת. (טו) ויצר, מלשון צורת. את שני העמודים, את שני העמודים שהעמיד באולם שלפני החיכל, ונקראו "יבין" ו"בעין". וחוט שתיים עשרה וגו', ולפי זה היה הקטר של העמודים כארבע אמות, כי כל שיש בהקפו שלשה טפחים יש בהם אמה. חשני, כמו "ותשני". קלומר, וכן היה העמוד השני (ובסוף ספר ירמיה נאמר "ועביו ארבע אצבעות נבוכ", שהיה חלול ועביו ארבע אצבעות אצבעות). (טז) בותרות, כמין פתרים היו נתנים על גבי העמודים. (יז) שבעים מעשה שבעה, ציורי ענפים חרוטים. "מעשה שבעה", חרוטים מצד לצד. מעשה שרשרות, קלועים זה בזה היו הענפים שבבותרות, כמעשה שרשרות. שבעה, שבעה ענפים חסובים היו מקיפים כל בותרת. (יח) ושני טורים וגו', על כל שבעה סבב שתי שורות רמונים של נחשת, שורה מעל שורה. והיו חרוטים בשרשרות, ונתונים על השבעה של כל בותרת, ותלויים למטה מן השבעה. והיה השבעה מכסה את החלק העליון של הבותרת, וטורי הרמונים כסו את החלק התחתון של הבותרת. אשר על ראש הרמונים, שהשבעה כסתה את החלק העליון של הבותרת והיתה כמו גנבת על ראש הרמונים שהיו כמו תלויים בשבעה. וכן עשה לבותרת השנית, בדרך שתלה הרמונים באחת, בן תלה בשנית. (יט) ובותרות אשר על ראש העמודים, אותן הבותרות שנקברו למעלה. מעשה שושן באולם ארבע אמות, הבותרות היו חסובות ונקצרות כמין פרחי שושנים, והיו באולם שלפני החיכל ובהן ארבע אמות. (כ) ובותרות על שני העמודים גם מפעל, מעל הבותרות שנקברו כבר, היו בותרות קטנות בגובה אמה אחת, והיו כמו העמודים בלי בליטת כטון. מלעמית הכטון, מלכד הבותרות הנדולות שנקברו ושהיו להן בליטת כטון מסביב

יג בסוף שבע שנים כשנקבר בגן בית המקדש וישלח המלך שלמה ויקח את־חירם קד שמו של אומן מצר: יד בן־אשה אלמנה אמו מבנות דן (ד"ה ב ב ג) ומצר אביו ממופת נפתלי ואביו איש־צרי חרש אומן בחכמת מלאכת הנחשת לכן וימלא חירם בנו את־החכמה ואת־

התבונה ואת־הדעת לעשות כל־מלאכה בנחשת ויבוא אל־המלך שלמה ויעש את־כל מלאכתו: טו ויצר את צורות שני העמודים נחשת על ידי חכמת נחשת בצורות כפרקע שמנה עשרה אמה קומת העמוד האחד וחוט שתיים עשרה אמה יסב את־העמוד השני: טז ושתי כתר־ת עשרות עשה לתת על־ראשי העמודים מצק מעשה ויצק נחשת היו חמש אמות קומת הכתר האחת וחמש אמות קומת הכתר השנית: יז שבעים ציורי ענפים מעשה שבעה עין מעשה רשת גדלים קלועים וטורים מעשה שרשרות שלשלאות לכתרת אשר על־ראש העמודים סמוך לראש הרמונים, ציורי שבעה ענפים היו מקיפים לבותרת האחת ושבעה לבותרת השנית: יח ויעש את־העמודים עצמן, כמה ששפד הנחשת לאחר ההתכה אל מקום הפירת הציור של העמודים ושני טורים שתי שורות רמונים מנחשת החובים בשלשלאות המקיפות את הבותרת סביב על־השבעה חלק העליון מהבותרת האחת לכפות הרמונים (ד"ה ב ג טז) אשר היו את־הכתרת אשר על־ראש העמודים, הרמונים היו תלויים בתחתית השבעה וכן עשה לבותרת השנית: יט ובותרת אשר על־ראש העמודים מצורות היו גם מעשה שושן כמין פרחי שושנים, בדרך הציור באולם כחול האולמות ארבע אמות גובה: כ ובותרת על־שני העמודים הם כסו גם־מפעל מלעמית הכטון שהוא חלל העמוד אשר הפונה

הפטרה לפרשת ויקהל לשנים מקרא ואחד

תרגום במלכים א פרק ז

ו יג וישלח המלך שלמה ויקח את־חירם

מצר: יד בן־אשה אלמנה הוא ממופת נפתלי

ואביו איש־צרי חרש נחשת וימלא את־

החכמה ואת־התבונה ואת־הדעת לעשות

כל־מלאכה בנחשת ויבוא אל־המלך שלמה

ויעש את־כל־מלאכתו: טו ויצר את־שני

העמודים נחשת שמנה עשרה אמה קומת

העמוד האחד וחוט שתיים עשרה אמה יסב

את־העמוד השני: טז ושתי כתר־ת עשה

לתת על־ראשי העמודים מצק נחשת חמש

אמות קומת הכתר האחת וחמש אמות

קומת הכתר השנית: יז שבעים מעשה

שבעה גדלים מעשה שרשרות לכתרת אשר

על־ראש העמודים שבעה לבותרת האחת

ושבעה לבותרת השנית: יח ויעש את־

העמודים ושני טורים סביב על־השבעה

האחת לכפות את־הכתרת אשר על־ראש

הרמונים וכן עשה לבותרת השנית: יט ובותרת

אשר על־ראש העמודים מעשה שושן

באולם ארבע אמות: כ ובותרת על־שני

העמודים גם־מפעל מלעמית הכטון אשר

לעבר השבעה והרמונים מאתים טרים

שי למורא

עטרת מרים

לְעֵבֶר הַשְּׂבָכָה לְצַד מַעֲלָה, וּמִזֶּה בֹא הַשְּׂמִחָה אֲשֶׁר הָיָה עָלֶיהָ מַעֲשֵׂה הַשְּׁשׁוֹן וְהַרְמוּזִים הָיוּ מֵאֲתִים חֲרוּזִים בְּשֵׁנֵי טָרִים מֵאָה בְּכָל טוֹר סָבִיב עַל הַבִּתְרָתָהּ, וְכֵן הָיוּ מִסְפֵּר הַרְמוּזִים עַל הַבִּתְרָתָהּ הַשְּׁנִית: כֹּא וַיִּקָּם אֶת־הַעֲמֹדִים לְאֵלֶם בְּאוֹלָם שְׁלֹפְנִי הַהִיכָל וַיִּקָּם אֶת־הַעֲמֹד הַיְמָנִי

אֲשֶׁר בִּפְּאֵה הַדְּרוֹמִית וַיִּקְרָא אֶת־שְׁמוֹ יִכִּין לְשׁוֹן הַכְּנָה וַיִּקָּם אֶת־הַעֲמֹד הַשְּׂמָאלִי אֲשֶׁר בִּפְּאֵה הַצְּפוֹנִית וַיִּקְרָא אֶת־שְׁמוֹ בְּעֻז לְשׁוֹן עֻז, הַשְּׂמֹת לְסִימָן טוֹב: כֹּב וְעַל רֹאשׁ הַעֲמֹדִים הָיִית מַעֲשֵׂה שְׁשׁוֹן בְּשִׂמַח הַרְוָה בִּפְּתֵי הָאוֹלָם, וְתֵתָם מִלֵּאכֶת הַעֲמֹדִים: כֹּב וַיַּעַשׂ אֶת־הֵימָן גִּיטָה גְדוֹלָה לְחִרְוִיצַת הַכְּתָנִים לְמַבּוּל בְּתוֹכָהּ (ד"ה ב ד ו) מוֹצֵק מַעֲשֵׂה יִצְחָק, וְלֹא הָיוּ הַפִּים שְׂאוֹבִים, כִּי רָגַל הַבְּקָרִים שְׁעָמְדוּ תַּחְתָּיו הָיוּ נִקְוִים וְחִלּוּלִים, וְדָרְכָם בָּאוּ הַפִּים מִן הַמַּעַן (ירושלמי יומא ג ח), עֲשֵׂר בְּאֵמָה מוֹשְׁתָּו עַד־שְׁפָתוֹ מִבְּנִים עֲגָל | סָבִיב וְחִמְשׁ בְּאֵמָה יֹסֵב אֹתוֹ סָבִיב מִבְּנִים, כָּל שֵׁשׁ בְּרָחֳבוֹ אַחֵר, יֵשׁ בְּהִקְיָו שְׁלֹשָׁה (עירובין עו א): כֹּב וּפְקָעִים צוּרַת בְּצִים וְעֲלֵהֶם צוּרַת בְּקָרִים (ד"ה ב ד ג) מִתַּחַת לְשִׁפְתוֹ | בְּשִׁלֵּשׁ אֲמוֹת הַתַּחְתּוֹנוֹת שֶׁל הַיָּם, וְהָיוּ מְרֻבְּעוֹת סָבִיב סָבִיבִים אֹתוֹ עֲשֵׂר בְּאֵמָה לָקַל רִית, וְהַפְּקָעִים הָיוּ מִקְפִּים אֶת־הַיָּם סָבִיב בְּאַרְבַּע הַפְּאוֹת שֶׁבְּכָל אַחַת עוֹשֶׂה אֲמוֹת, שְׁנֵי טוּרִים הָיוּ הַפְּקָעִים וְהָיוּ יִצְקִים בִּיצְקָתוֹ שֶׁל

הַיָּם בְּיָתֵד: כֹּה הָיָה הָיָה עֲמֹד עַל־שְׁנֵי עֲשֵׂר בְּקָר עֲשׂוֹיֹת מִנְחָשׁ שְׁלֹשָׁה פָּנִים | אֵת פָּנֵיהֶם צְפוֹנָה וְשִׁלְשָׁה פָּנִים | יָמָה וְשִׁלְשָׁה | פָּנִים נִגְבָּה וְשִׁלְשָׁה פָּנִים מְזֻרְחָה וְהָיָם עֲלֵיהֶם מְלֻמַּעֲלָה וְכֹל־אֲחֵרֵיהֶם בִּיתָה לְצַד פָּנִים, אַחֲרָיו שֶׁל זֶה מוֹל אַחֲרָיו שֶׁל זֶה: כֹּו וְעִבְדוֹ שֶׁל שׁוֹלֵיו וְדִפְתּוֹתָיו לָפָה וּשְׁפָתוֹ שִׁפְתָּהּ מִמַּעַל הָיָה מַעֲשֵׂה דָק וּמְרֻדֵד כְּמַעֲשֵׂה שְׁפָת־כּוֹס הַמְּצוּר פָּרַח שׁוֹשָׁן הָיָה הָיָה מְחוּזָק אֲלֵפִים בַּת יָכִיל וְהָיָה מֵאָה וְחֲמִשִּׁים מִקְנֵה טָהֳרָה:

שְׁפֶת כּוֹס, בְּשִׁפְתוֹ הַעֲלִיזָה הָיָה דָק כְּמַעֲשֵׂה שְׁפֶת כּוֹס שְׁשׁוֹתִים בּוֹ. פָּרַח שׁוֹשָׁן, וּמְצוּרִים בְּשִׁפְתוֹ פָּרַחִים וְשׁוֹשָׁנִים. אֲלֵפִים בַּת יָכִיל, תְּכֵלֶת שֶׁל הָיָה הָיָה אֲלֵפִים בַּת, שְׁהֵם שִׁשֵּׁת אֲלֵפִים סָאָה, נִמְצְאוּ שְׁהֵם מֵאָה וְחֲמִשִּׁים שְׁעוּרֵי מְקוֹד־טָהֳרָה שֶׁל אֲרָבָעִים סָאָה.

כִּי הָיוּ בּוֹלְטִים בְּאֵמָצֵעַ בְּרֶחֶב יוֹתֵר מֵאֲשֶׁר לְמַעֲלָה וּלְמַטָּה. אֲשֶׁר לְעֵבֶר הַשְּׂבָכָה, בְּלִמֻּת הַבְּמָן הָיְתָה לְעֵבֶר הַשְּׂבָכָה בְּסוֹף הַשְּׂבָכָה בְּשׁוּלְיָהּ. וְהַרְמוּזִים מֵאֲתִים, מִסְפֵּר הַרְמוּזִים שְׁהָיוּ בְּכָל בִּתְרָתָהּ הָיָה מֵאֲתִים. טָרִים סָבִיב, בְּשֵׁנֵי טוּרִים סָבִיב לְבִתְרָתָהּ, וּבְכָל טוֹר מֵאָה רְמוּזִים. עַל הַבִּתְרָתָהּ

הַשְּׁנִית, וְכֵן הָיָה מִסְפֵּר הַרְמוּזִים שֶׁעַל הַבִּתְרָתָהּ הַשְּׁנִיָּה. (כֹּא) לְאֵלֶם הַהִיכָל, בְּאוֹלָם שְׁלֹפְנִי הַהִיכָל. הַעֲמֹד הַיְמָנִי, אֲשֶׁר בְּצַד דְּרוֹם. וַיִּקְרָא אֶת שְׁמוֹ יִכִּין, לְסִימָן טוֹב, שִׁיבֹן הַבִּית לַעֲד. הַשְּׂמָאלִי, אֲשֶׁר בְּצַד צָפוֹן. וַיִּקְרָא אֶת שְׁמוֹ בְּעֻז, כְּמוֹ בּוֹ עוֹ, כְּלוּמָר, עַל יְדֵי הַקְּרָבִיט שֶׁקָּרִיבוּ בַּבֵּית הַזֶּה, יִצְאָה עוֹ וְחֹק לְיִשְׂרָאֵל. (כֹּב) וְעַל רֹאשׁ הַעֲמֹדִים מַעֲשֵׂה שׁוֹשָׁן, שֶׁכָּל עַמּוּד בְּעֻצְמוֹ נַעֲשֶׂה בְּרֹאשׁוֹ כְּמַעֲשֵׂה שׁוֹשָׁן. וְתֵתָם, נִשְׁלָמָה. (כֹּג) וַיַּעַשׂ אֶת הַיָּם, קְעִין בְּרָכָה. (וְהָיוּ הַכְּתָנִים טוֹבִלִים בּוֹ לְהַטְהֵר מִמְּאֻמָּתָם. וְאָמְרוּ ר"ל שֶׁלֹּא הָיוּ הַיָּם שְׂאוֹבִים, כִּי רָגַל הַבְּקָר שְׁעָמְדוּ תַּחְתָּיו הָיוּ חִלּוּלִים וְדָרְכָם בָּאוּ הַיָּם מִן הַמַּעַן.) מוֹצֵק, בִּיצְקָה נַעֲשֶׂה, לֹא בַּהֲקָשֶׁת הַקָּרָם. וְכֹו שְׁלִשִּׁים בְּאֵמָה יֹסֵב אֹתוֹ סָבִיב, כִּי כָּל שֵׁשׁ בְּהִקְיָו שְׁלֹשָׁה טַפְחִים יֵשׁ בְּרָחֳבוֹ טַפַּח. וְהָיָה מוֹדֵד מְחוּבֵּי. וְאָמְרוּ ר"ל שֶׁבְּשִׁלֵּשׁ הָאֲמוֹת הַתַּחְתּוֹנוֹת הָיָה הָיָם מְרֻבְּעַת עֲשֵׂר עַל עֲשֵׂר אֲמוֹת. וְשִׁתִּי הָאֲמוֹת הַעֲלִיזוֹת הָיוּ עֲגֻלוֹת. וְדָק בְּאֵפֶן זֶה וְתָבֵן שֶׁהָיָה הָיָה מְכִיל אֲלֵפִים בַּת כְּתוּב לְחֵלֶן, שְׁהֵם מֵאָה וְחֲמִשִּׁים שְׁעוּרֵי מְקוֹד־טָהֳרָה שֶׁל אֲרָבָעִים סָאָה. וְכֹה הָיָה מוֹכַח מִהַמְּשֻׁךְ הַכְּתוּבִים.

(כֹּב) וּפְקָעִים, בְּצוּרַת בְּצִים. מִתַּחַת לְשִׁפְתוֹ סָבִיב סָבִיבִים אֹתוֹ, בְּשִׁלֵּשׁ הָאֲמוֹת הַתַּחְתּוֹנוֹת שֶׁהָיָה שֶׁם הָיָה מְרֻבְּעַת. עֲשֵׂר בְּאֵמָה מְקִיפִים אֶת הַיָּם סָבִיב, שֶׁמְקִיפִים רַבְעוֹ הָיָה עֲשֵׂר אֵמָה בְּכָל צֶד. שְׁנֵי טוּרִים הַפְּקָעִים יִצְקִים בִּיצְקָתוֹ, הַפְּקָעִים הָיוּ שְׁנֵי טוּרִים, וְהָיוּ יִצְקִים עִם יִצְקָתָהּ הָיָה בְּפִעֲלָה אַחַת, שֶׁקָּדַח הָיוּ אֶת הַדְּפִים שֶׁל הַיִּצְקָה. (כֹּה) עוֹמֵד עַל שְׁנֵי עֲשֵׂר בְּקָר, הָיָה הָיָה עוֹמֵד עַל שְׁנֵים עֲשֵׂר בְּקָר עֲשׂוֹיִים מִנְחָשָׁה. פָּנִים, מִפָּנִים אֵת פָּנֵיהֶם. וְכָל אֲחֵרֵיהֶם בִּיתָה, אַחֲרֵיהֶם שֶׁל הַבְּקָר הָיוּ לְצַד הַפָּנִים אֵל תַּחַת הָיָם. (כֹּו) וְעִבְדוֹ, עֲבִי שׁוֹלֵיו וְדִפְתּוֹתָיו. וּשְׁפָתוֹ, שִׁפְתָּהּ הָיָה מְלֻמַּעֲלָה. כְּמַעֲשֵׂה שְׁפֶת כּוֹס, בְּשִׁפְתוֹ הַעֲלִיזָה הָיָה דָק כְּמַעֲשֵׂה שְׁפֶת כּוֹס שְׁשׁוֹתִים בּוֹ. פָּרַח שׁוֹשָׁן, וּמְצוּרִים בְּשִׁפְתוֹ פָּרַחִים וְשׁוֹשָׁנִים. אֲלֵפִים בַּת יָכִיל, תְּכֵלֶת שֶׁל הָיָה הָיָה אֲלֵפִים בַּת, שְׁהֵם שִׁשֵּׁת אֲלֵפִים סָאָה, נִמְצְאוּ שְׁהֵם מֵאָה וְחֲמִשִּׁים שְׁעוּרֵי מְקוֹד־טָהֳרָה שֶׁל אֲרָבָעִים סָאָה.

נא ותשלם כל־המלאכה אשר עשה המלך שלמה בית יהוה ויבא שלמה את־קדשי מן שהקדיש דוד אביו את־הכסף ואת־הזהב ואת־הכלים נתן באצרות בית יהוה: א אז פאשר נשלמה כל מלאכת הבנין יקחל שלמה את־זקני ישראל ואת־כל ראשי המפות נשיאי האבות הנשיאים לכל בתי האבות לבני ישראל אל־המלך שלמה ורושלים להעלות את־ארון ברית־יהוה מעיר דוד היא ציון שם העלו דוד כשהביא מבית עובר אדם: ב ויקהליו אל־המלך שלמה כל־איש ישראל ברח האתנים חודש תשרי בחג קודם חג המפות הוא החדש השביעי: ג ויבאו כל זקני ישראל וישאו הכהנים את־הארון ולא הלויים, כי הכניסוהו לקדש הקדשים: ד ויעלו מבזעון את־ארון יהוה ואת־אהל מועד ואת־כל־כלי הקדש אשר באהל מועד ויעלו אתם הכהנים הארון והלויים את אהל מועד וכליו: ה והמלך שלמה וכל־עדת ישראל הנועדים עליו אתו ללכת עמו לפני הארון מובחים צאן ובקר אשר לא־יספרו ולא ימנו מרב: ו ויבאו הכהנים את־ארון ברית־יהוה אל־מקומו אל־דביר הבית אל־קדש הקדשים אל־תחת כנפי הכרובים שעשה שלמה, ועמדו בארץ: ז כי הכרובים תחלה פרשים כנפים אל־מקום עמידת הארון ובהגיע הארון נטו ויסכו הכרובים בנס על־הארון ועל־בדיו מלמעלה: ח ויארכו הכהנים ויראו ראשי הכהנים מן־הקדש על־פני הדביר ויהיו שם עד היום הזה: ט אין בארון רק שני לחות האבנים אשר הנח שם משה בחרב אשר פרת יהוה עם־בני ישראל בצאתם מארץ מצרים: י ויהי בצאת הכהנים מן־הקדש והענן מלא את־בית יהוה: יא ולא־יכלו הכהנים לעמוד לשרת מפני הענן כי־מלא כבוד־יהוה את־בית יהוה:

הפטרת פקודי לשמו"ת במלכים א פרק ז

ז נא ותשלם כל־המלאכה אשר עשה המלך שלמה בית יהוה ויבא שלמה את־קדשי דוד אביו את־הכסף ואת־הזהב ואת־הכלים נתן באצרות בית יהוה: ח א אז יקחל שלמה את־זקני ישראל ואת־כל ראשי המפות נשיאי האבות לבני ישראל אל־המלך שלמה ורושלים להעלות את־ארון ברית־יהוה מעיר דוד היא ציון: ב ויקהליו אל־המלך שלמה כל־איש ישראל ברח האתנים בחג קודם חג המפות הוא החדש השביעי: ג ויבאו כל זקני ישראל וישאו הכהנים את־הארון ולא הלויים, כי הכניסוהו לקדש הקדשים: ד ויעלו מבזעון את־ארון יהוה ואת־אהל מועד ואת־כל־כלי הקדש אשר באהל מועד ויעלו אתם הכהנים הארון והלויים את אהל מועד וכליו: ה והמלך שלמה וכל־עדת ישראל הנועדים עליו אתו ללכת עמו לפני הארון מובחים צאן ובקר אשר לא־יספרו ולא ימנו מרב: ו ויבאו הכהנים את־ארון ברית־יהוה אל־מקומו אל־דביר הבית אל־קדש הקדשים אל־תחת כנפי הכרובים שעשה שלמה, ועמדו בארץ: ז כי הכרובים תחלה פרשים כנפים אל־מקום עמידת הארון ובהגיע הארון נטו ויסכו הכרובים בנס על־הארון ועל־בדיו מלמעלה: ח ויארכו הכהנים ויראו ראשי הכהנים מן־הקדש על־פני הדביר ויהיו שם עד היום הזה: ט אין בארון רק שני לחות האבנים אשר הנח שם משה בחרב אשר פרת יהוה עם־בני ישראל בצאתם מארץ מצרים: י ויהי בצאת הכהנים מן־הקדש והענן מלא את־בית יהוה: יא ולא־יכלו הכהנים לעמוד לשרת מפני הענן כי־מלא כבוד־יהוה את־בית יהוה:

(נא) ויבא שלמה וגו', כי את כל הבנין ואת כליו עשה שלמה מושלו מזה שקבץ הוא. א) נשיאי האבות, שהם הנשיאים, וכפל הלשון לחוספת באור. ב) בירח האתנים, חדש תשרי נקרא "ירח האתנים", מלשון איתן וזקן, על שם שבחדש תשרי הם המועדים היותר חזקים ומישרים את האדם אל השלמות ברח, בחג המפות. ד) ואת אהל מועד, אהל מועד שעשה משה ויהוה בנבעון, ומשם העלוהו והכניסוהו באצרות בית ה' בעליות אשר ממשל לחול ולדביר. ו) אל תחת כנפי הכרובים, כרובים שעשה שלמה עומדים על רגליהם בפרקע, ואין אלו הכרובים של הכפרת שעל הארון. ז) ויסכו, מלשון סכו. ח) ולא יראו החוצה, כי היו רק דוחקים בפרכת. עד היום הזה, עד היום שגנו יאשיהו המלך את הארון במערה

ברית־יהוה מעיר דוד היא ציון: ב ויקהליו אל־המלך שלמה כל־איש ישראל ברח האתנים בחג קודם חג המפות הוא החדש השביעי: ג ויבאו כל זקני ישראל וישאו הכהנים את־הארון: ד ויעלו את־ארון יהוה ואת־אהל מועד ואת־כל־כלי הקדש אשר באהל מועד ויעלו אתם הכהנים והלויים: ה והמלך שלמה וכל־עדת ישראל הנועדים עליו אתו לפני הארון מובחים צאן ובקר אשר לא־יספרו ולא ימנו מרב: ו ויבאו הכהנים את־ארון ברית־יהוה אל־מקומו אל־דביר הבית אל־קדש הקדשים אל־תחת כנפי הכרובים שעשה שלמה, ועמדו בארץ: ז כי הכרובים תחלה פרשים כנפים אל־מקום עמידת הארון ובהגיע הארון נטו ויסכו הכרובים בנס על־הארון ועל־בדיו מלמעלה: ח ויארכו הכהנים ויראו ראשי הכהנים מן־הקדש על־פני הדביר ויהיו שם עד היום הזה: ט אין בארון רק שני לחות האבנים אשר הנח שם משה בחרב אשר פרת יהוה עם־בני ישראל בצאתם מארץ מצרים: י ויהי בצאת הכהנים מן־הקדש והענן מלא את־בית יהוה: יא ולא־יכלו הכהנים לעמוד לשרת מפני הענן כי־מלא כבוד־יהוה את־בית יהוה:

והספר תורה וכל מה שכתוב בתורה בכלל בעשרת הדברות אשר הנח שם משה בחרב אשר פרת יהוה עם־בני ישראל בצאתם מארץ מצרים: י ויהי בצאת הכהנים מן־הקדש אחר שהעמידו שם הארון והענן בעין עשו מלא את־בית יהוה: יא ולא־יכלו הכהנים לעמוד בחרב ובעונה

שי למורא

עטרת מרים

לְשֶׁת מִפְּנֵי הָעָנָן כִּי־מָלֵא כְבוֹד־יְהוָה הוּא הָעָנָן שׁוֹכֵר אֶת־בֵּית יְהוָה: יב אָז אָמַר שְׁלֹמֹה בְּשִׂרָאָה הָעָנָן אָמַר: רֹאֵה אֲנִי שֶׁשְׂכִינָה שׁוֹרָה בְּבֵית שְׂכִנְתִּי, כִּי יְהוָה אָמַר לְשָׁכֵן

שְׂבִתָּה הַבֵּית. יב) אָמַר לְשָׁכֵן בְּעֶרְפֶּל, וְהִכֵּן אָמַר, "כִּי בָעָנָן אֶרְאֶה עַל הַכְּפֹרֶת" (ויקרא 10.1). יג) בֵּית זָבֵל, בֵּית קְבִיעוּת. מִכּוֹן לְשִׁבְתָּךְ עוֹלָמִים,

כִּי מַעֲבִיט לֹא תִשָּׁרֵה הַשְׂכִּינָה בְּמִקוֹם

אַחֵר. טו) וּבִנְדוּ מִלֵּא, בִּכְתּוּ יְדוֹ

הַשְּׁלִים דְּבָרוֹ. יז) הַמִּיבֶּתֶ כִּי הָיָה

עִם לְבָבְךָ, טוֹב עֲשִׂיתָ בָּזֶה, וְלִזְכוּת

תַּחֲשֹׁב, כִּי עַל יָדְךָ בָּאָה הַהִכָּנָה לְדָרְךָ.

יב אָז אָמַר שְׁלֹמֹה יְהוָה אָמַר לְשָׁכֵן בְּעֶרְפֶּל:

יג בְּנָה בְּנִיתִי בֵּית זָבֵל לָךְ מִכּוֹן לְשִׁבְתָּךְ

עוֹלָמִים: יד וַיִּסַּב הַמֶּלֶךְ אֶת־פָּנָיו וַיִּבְרָךְ אֶת

כָּל־קֹהֵל יִשְׂרָאֵל וְכָל־קֹהֵל יִשְׂרָאֵל עִמּוֹ: טו וַיֹּאמֶר בְּרוּךְ יְהוָה אֱלֹהֵי

יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר דִּבֶּר בְּפִיו אֶת דְּוָד אָבִי וּבִנְדוּ מִלֵּא לֵאמֹר: טז מִן־הַיּוֹם

אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֶת־עַמִּי אֶת־יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם לֹא־בִחַרְתִּי בְעִיר מִכָּל־

שְׁבָטֵי יִשְׂרָאֵל לְבָנוֹת בֵּית לַהֲוִיּוֹת שְׁמִי שָׁם וְאַבְחַר בְּדָוִד לַהֲוִיּוֹת עַל־עַמִּי

יִשְׂרָאֵל: יז וַיְהִי עִם־לִבְּךָ דָּוִד אָבִי לְבָנוֹת בֵּית לְשֵׁם יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל:

יח וַיֹּאמֶר יְהוָה אֱלֹהֵי דָוִד אָבִי יָעַן אֲשֶׁר הָיָה עִם־לִבְּכָךְ לְבָנוֹת בֵּית לְשְׁמִי

הַמִּיבֶּתֶ כִּי הָיָה עִם־לִבְּכָךְ: יט רַק אַתָּה לֹא תִבְנֶה הַבֵּית כִּי אִם־בְּנֶךְ

הַיָּצֵא מִחֻלְצִיךָ הוּא־יִבְנֶה הַבֵּית לְשְׁמִי: כ וַיָּקָם יְהוָה אֶת־דְּבָרוֹ אֲשֶׁר

דִּבֶּר וַאֲקָם תַּחַת דָּוִד אָבִי וַאֲשַׁב־עַל־כַּפְּאֵי יִשְׂרָאֵל כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה

וַאֲבָנָה הַבֵּית לְשֵׁם יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל: כא וַאֲשֶׁם שָׁם מִקוֹם לְאַרְזֹן

אֲשֶׁר־שָׁם בְּרִית יְהוָה אֲשֶׁר כָּרַת עִם־אַבְתָּלִינוֹ בְּהוֹצִיאֹ אוֹתָם מֵאֶרֶץ

מִצְרַיִם:

יח וַיֹּאמֶר יְהוָה אֱלֹהֵי דָוִד אָבִי יָעַן

אֲשֶׁר הָיָה עִם־לִבְּכָךְ לְבָנוֹת בֵּית לְשְׁמִי הַמִּיבֶּתֶ כִּי הָיָה עִם־לִבְּכָךְ טוֹב עֲשִׂיתָ בָּזֶה, וְלִזְכוּת תַּחֲשֹׁב כִּי עַל יָדְךָ בָּאָה הַהִכָּנָה לְצִוּוֹת עָלֶיךָ וְלִהְיוֹן כֵּל:

יט רַק אַתָּה לֹא תִבְנֶה הַבֵּית כִּי אִם־בְּנֶךְ הַיָּצֵא מִחֻלְצִיךָ הוּא־יִבְנֶה הַבֵּית לְשְׁמִי דוֹקא: כ וַיָּקָם יְהוָה אֶת־דְּבָרוֹ אֲשֶׁר דִּבֶּר וַאֲקָם תַּחַת

דָּוִד אָבִי וַאֲשַׁב־עַל־כַּפְּאֵי יִשְׂרָאֵל כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה בְּאוֹפֶן שֵׁשׁ לִי מִנְחָה מִן הָאוֹבִיּוֹם וַאֲבָנָה וְחֻלְצִי לְבָנוֹת הַבֵּית לְשֵׁם יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל

בְּבָנָה לְשֵׁמָּה: כא וַאֲשֶׁם שָׁם בְּבֵית הַיָּה מִקוֹם לְאַרְזֹן אֲשֶׁר־שָׁם לִחוּת שֶׁל בְּרִית יְהוָה אֲשֶׁר כָּרַת ה' עִם־אַבְתָּלִינוֹ בְּהוֹצִיאֹ אוֹתָם מֵאֶרֶץ

מִצְרַיִם:

לְרַצְנוֹ לִפְנֵי יְהוָה: ה וְסִמְךָ יְדוֹ עַל רֹאשׁ הָעֵלָה

וְנִרְצָה לוֹ לְכַפֵּר עָלָיו: ו) וְשַׁחַט אֶת־בֶּן

הַבֶּקָר לִפְנֵי יְהוָה וְחִקְרִיבוּ בְּנֵי אֶהֱרֹן הַכֹּהֲנִים

אֶת־חֲדָם וּזְרָקוּ אֶת־חֲדָם עַל־הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב

אֲשֶׁר־פָּתַח אֹהֶל מוֹעֵד: ז) וְהַפְּשִׁיט אֶת־הָעֵלָה

וְנָתַח אֹתָהּ לְנִתְחִיָּה: ח וְנָתַנוּ בְּנֵי אֶהֱרֹן הַכֹּהֲנִין

אֶשׁ עַל־הַמִּזְבֵּחַ וְעָרְכוּ עֲצִים עַל־הָאֵשׁ: ט) וְעָרְכוּ

קִרְיַאת הַתּוֹרָה לְמִנְחַת שַׁבָּת קוֹדֶשׁ

א) וַיִּקְרָא אֱלִי־מִשָּׁה וַיְדַבֵּר יְהוָה אֵלָיו מֵאֹהֶל

מוֹעֵד לֵאמֹר: ב) דַּבֵּר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ

אֲלֵהֶם אָדָם כִּי־יִקְרִיב מִמֶּם קָרְבָן לַיהוָה מִן־

הַבְּהֵמָה מִן־הַבֶּקָר וּמִן־הַצֹּאן תִּקְרִיבוּ אֶת־

קָרְבָּנֵכֶם: ג) אִם־עֵלָה קָרְבָּנוֹ מִן־הַבֶּקָר זָכָר

תָּמִים יִקְרִיבֵנּוּ אֶל־פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד יִקְרִיב אֹתוֹ

צָפְנָה לִפְנֵי יְהוָה וּזְרָקוּ בְּנֵי אֶהֱרֹן הַכֹּהֲנִים
אֶת־דָּמָם עַל־הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב: יִנְתַּח אֹתוֹ
לְנִתְחָיו וְאֶת־רֹאשׁוֹ וְאֶת־פָּדְרוֹ וְעֶרְדֵּי הַכֹּהֵן
אֹתָם עַל־הָעֵצִים אֲשֶׁר עַל־הָאֵשׁ אֲשֶׁר עַל־
הַמִּזְבֵּחַ: יִתְקַרֵּב וְהַפְרָעִים יִתְחַץ בְּמַיִם וְהַקְרִיב
הַכֹּהֵן אֶת־הַכֹּל וְהַקְטִיר הַמִּזְבֵּחַ עֲלֶה הוּא
אִשָּׁה רֵיחַ נִיחֹחַ לַיהוָה: פ

בְּנֵי אֶהֱרֹן הַכֹּהֲנִים אֶת הַנִּתְחִים אֶת־הָרֹאשׁ
וְאֶת־הַפָּדֶר עַל־הָעֵצִים אֲשֶׁר עַל־הָאֵשׁ אֲשֶׁר
עַל־הַמִּזְבֵּחַ: וְקִרְבּוֹ וְכִרְעָיו יִרְחֹץ בְּמַיִם
וְהַקְטִיר הַכֹּהֵן אֶת־הַכֹּל הַמִּזְבֵּחַ עֲלֶה אִשָּׁה
רֵיחַ־נִיחֹחַ לַיהוָה: ס (ישראל) וְאִם־מִן־הַצֹּאֵן
קָרְבָנוֹ מִן־הַבְּשָׂבִים אֹז מִן־הָעֵצִים לְעֹלָה זָכָר
תָּמִים יִקְרִיבֵנו: וְשָׁחַט אֹתוֹ עַל יֶרֶךְ הַמִּזְבֵּחַ

אגרות קודש

ב"ה, אדר"ח אד"ש, תשי"א
ברוקלין.

הרה"ח הו"ח אי"א נוי"מ וכו' מוה"ר ישראל
נח שי

שלום וברכה!

במענה על שני מכתביו (בלי הוראת זמן כתיבתם) עם שני הפ"נ המונ[סג]י"ב:

אקרא, בל"ג, את הפ"נ בעד זוגתו ת"י ובעד נכדתו ת"י על ציון כ"ק מו"ח אדמו"ר - וצדיקא
דאתפטר, דאשתכח בהאי עלמא יתיר מבחיוהי, ואף עתה עומד ומשמש כרועה נאמן, בטח יעורר
רחמים עליהן להחלימן ולחזקן בבריאות הנכונה.

ואין דעתי נוחה כלל וכלל ממה שאנ"ש מחמירים ומגדילים, בדבורם ובכתבם, כל ענין של
מיחוש וחולי - ר"ל - והוא היפך רצון נשיאנו, כי כמה פעמים שמעתי, וגם ברבים, שאמר כ"ק מו"ח
אדמו"ר בשם נשיאי חב"ד, טראכט גוט וועט זיין גוט, ואם מחשבה כך, הרי על אחת כו"כ בדבור ומה
גם בכתב שזהו מעשה.

להרה"ח וכו' מוהרח"י שי (וכנראה כוונתו להרח"י שמוקלערמאן) אכתוב, בל"ג, ימים אלו.

מהרה"ח וכו' מוהרא"ס שי מעניקין קבלתי מכתב אודות ענינו ועניתי לו.

והשי"ת יזכנו, מתחיל מיומא דנא ראש החדש, לראות אשר ונהפוך הוא אשר ישלטו (שליטה
וממשלה, בגוף ובעולם, ולא בדרך מקיף - עיין תניא תחלת פ"ג) היהודים (כח האמונה - עין מגילה
תחלת דף י"ג) המה בשונאיהם (על ידי האתהפכא דשונאיהם מחשוכא לנהורא - עיין לקו"ת סד"ה ה'
לי בעוזר).

בברכה ובפ"ש כל החבורה תי,

מ. שניאורסאהן

רסב לוח זמנים לשבוע פרשת ויקהל־פקודי - שבת החודש - בערים שונות בעולם

זמני יום ראשון ויום שבת

(ח) = שעון חורף (ק) = שעון קיץ

מדינה ועיר	זריחה		סוף זמן קריאת שמע				סוף זמן תפילה		מנחה גדולה		שקיעה		צאת הכוכבים		כניסת שבת	יציאת שבת
			מג"א		אדמו"ר											
	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א		
באר שבע (ח)	05:43	05:51	08:10	08:15	08:44	08:48	09:50	09:46	12:20	12:18	17:49	17:53	18:15	18:19	17:32	18:29
חיפה (ח)	05:42	05:50	08:08	08:13	08:43	08:48	09:49	09:46	12:19	12:17	17:51	17:55	18:14	18:19	17:25	18:29
ירושלים (ח)	05:41	05:49	08:08	08:13	08:42	08:47	09:48	09:45	12:18	12:17	17:52	17:56	18:13	18:17	17:16	18:28
תל אביב (ח)	05:43	05:51	08:10	08:14	08:44	08:48	09:50	09:47	12:20	12:18	17:49	17:53	18:15	18:19	17:33	18:30
אוסטריה, וינה (ח)	05:55	06:07	08:12	08:19	08:56	09:03	10:05	10:00	12:33	12:32	18:00	18:09	18:34	18:42	17:50	18:56
אוסטריה, מלבורן (ק)	07:24	07:18	09:47	09:45	10:23	10:22	11:25	11:26	14:00	13:58	19:40	19:31	20:07	19:58	19:15	20:09
אוקראינה, אודסה (ח)	05:58	06:09	08:23	08:16	08:59	09:06	10:07	10:02	12:36	12:35	18:03	18:11	18:35	18:44	17:52	18:56
אוקראינה, דונייצק (ח)	05:29	05:41	07:46	07:54	08:31	08:38	09:39	09:34	12:08	12:06	17:35	17:43	18:08	18:16	17:24	18:30
אוקראינה, דנייפטרובסק (ח)	05:40	05:53	07:57	08:04	08:42	08:49	09:50	09:45	12:19	12:17	17:46	17:55	18:19	18:28	17:35	18:41
אוקראינה, ז'יטומיר (ח)	06:05	06:18	08:20	08:28	09:15	09:07	10:16	10:10	12:44	12:43	18:11	18:20	18:45	18:55	18:01	19:09
אוקראינה, קייב (ח)	05:58	06:11	08:13	08:21	09:07	09:00	10:08	10:03	12:37	12:36	18:03	18:13	18:38	18:48	17:53	19:02
איטליה, מילאנו (ח)	06:24	06:35	08:50	08:43	09:32	09:25	10:33	10:28	13:02	13:01	18:32	18:40	19:01	19:09	18:20	19:22
אקוודור, קיטו (ח)	06:18	06:19	08:51	08:49	09:19	09:17	10:22	10:20	12:53	12:51	18:26	18:24	18:48	18:46	18:07	18:55
ארגנטינה, בואנוס איירס (ח)	06:58	06:53	09:22	09:21	09:56	09:57	10:59	11:00	13:33	13:31	19:12	19:04	19:38	19:29	18:47	19:40
ארגנטינה, ברילוצ'ה (ח)	07:50	07:43	10:07	10:10	10:46	10:49	11:50	11:51	14:25	14:22	20:04	19:54	20:33	20:23	19:38	20:35
ארה"ב, בולטימור (ק)	07:07	07:17	09:37	09:31	10:14	10:09	11:16	11:12	13:45	13:44	19:14	19:20	19:42	19:49	19:01	20:00
ארה"ב, ברוקלין (ק)	06:57	07:07	09:25	09:19	10:04	09:58	11:05	11:01	13:34	13:33	19:03	19:09	19:32	19:39	18:50	19:50
ארה"ב, ג'רסי סיטי (ק)	06:57	07:07	09:26	09:20	10:04	09:58	11:06	11:01	13:35	13:34	19:04	19:10	19:33	19:39	18:51	19:51
ארה"ב, דטרויט (ק)	07:33	07:43	10:01	09:54	10:40	10:34	11:42	11:37	14:11	14:10	19:39	19:46	20:09	20:16	19:27	20:28
ארה"ב, האוסטון (ק)	07:23	07:31	09:55	09:51	10:28	10:24	11:30	11:27	14:00	13:59	19:31	19:35	19:56	19:59	19:16	20:09
ארה"ב, לוס אנג'לס (ק)	06:53	07:02	09:24	09:19	09:59	09:54	11:01	10:57	13:31	13:29	19:00	19:05	19:27	19:31	18:46	19:42
ארה"ב, מיאמי (ק)	07:23	07:30	09:56	09:52	10:28	10:24	11:30	11:26	14:00	13:58	19:30	19:33	19:54	19:57	19:15	20:07
ארה"ב, ניו הייבן (ק)	06:52	07:03	09:21	09:15	10:00	09:54	11:01	10:57	13:30	13:29	18:59	19:06	19:28	19:35	18:46	19:47
ארה"ב, פיטסבורג (ק)	07:21	07:31	09:50	09:44	10:28	10:22	11:30	11:25	13:59	13:57	19:27	19:34	19:56	20:03	19:15	20:14
ארה"ב, שיקגו (ק)	06:51	07:01	09:19	09:13	09:58	09:52	11:00	10:56	13:29	13:28	18:58	19:04	19:27	19:34	18:45	19:46
בוליביה, לה-פס (ח)	06:37	06:36	09:07	09:06	09:36	09:36	10:39	10:39	13:12	13:10	18:47	18:42	19:10	19:05	18:25	19:14
בלגיה, אנטוורפן (ח)	06:42	06:56	09:04	08:56	09:52	09:44	10:53	10:47	13:21	13:20	18:48	18:58	19:23	19:33	18:38	19:47
בלגיה, בריסל (ח)	06:42	06:56	09:05	08:57	09:52	09:44	10:53	10:47	13:21	13:20	18:48	18:58	19:23	19:33	18:38	19:47
ברזיל, סאן פאולו (ח)	06:11	06:08	08:39	08:39	09:10	09:10	10:13	10:13	12:46	12:44	18:26	18:20	18:46	18:40	18:03	18:49
ברזיל, ריו דה-ז'ניירו (ח)	05:59	05:57	08:27	08:27	08:58	08:58	10:01	10:01	12:34	12:32	18:10	18:04	18:34	18:28	17:47	18:37
בריטניה, לונדון (ח)	06:00	06:14	08:22	08:14	09:10	09:02	10:11	10:05	12:39	12:38	18:07	18:17	18:41	18:51	18:01	19:06
בריטניה, מנצ'סטר (ח)	06:08	06:23	08:28	08:20	09:18	09:10	10:20	10:14	12:48	12:47	18:14	18:25	18:51	19:02	18:08	19:17
גרמניה, ברלין (ח)	06:06	06:20	08:27	08:19	09:16	09:08	10:17	10:11	12:45	12:44	18:13	18:24	18:48	18:59	18:04	19:13
גרמניה, פרנקפורט (ח)	06:25	06:38	08:40	08:48	09:34	09:27	10:36	10:30	13:04	13:03	18:31	18:41	19:05	19:15	18:21	19:29
דרום אפריקה, יוהנסבורג (ח)	06:09	06:09	08:39	08:38	09:10	09:11	10:13	10:13	12:47	12:45	18:30	18:23	18:48	18:41	18:06	18:51
הודו, מומבאי (ח)	06:42	06:47	09:15	09:11	09:45	09:42	10:47	10:44	13:17	13:16	18:48	18:50	19:12	19:13	18:32	19:22
הודו, פונה (ח)	06:38	06:43	09:11	09:08	09:41	09:38	10:43	10:40	13:13	13:12	18:44	18:46	19:08	19:09	18:28	19:18
הונגריה, בודפשט (ח)	05:44	05:56	08:09	08:02	08:53	08:46	09:54	09:49	12:22	12:21	17:50	17:58	18:22	18:31	17:39	18:44
טורקיה, איסטנבול (ח)	06:02	06:12	08:30	08:30	09:09	09:03	10:10	10:06	12:39	12:38	18:07	18:14	18:37	18:43	17:55	18:55
יוון, אתונה (ח)	06:27	06:36	08:56	08:51	09:33	09:28	10:35	10:31	13:04	13:03	18:33	18:38	19:01	19:06	18:19	19:17
מולדובה, קישינב (ח)	06:05	06:17	08:30	08:23	09:13	09:07	10:15	10:10	12:43	12:42	18:11	18:19	18:43	18:52	18:00	19:04

לוח זמנים לשבוע פרשת ויקהליפקודי - שבת החודש - בערים שונות בעולם

רסג זמני יום ראשון ויום שבת
(ח) = שעון חורף (ק) = שעון קיץ

מדינה ועיר	זריחה		סוף זמן קריאת שמע				סוף זמן תפילה		מנחה גדולה		שקיעה		צאת הכוכבים		כניסת שבת	יציאת שבת
			מג"א		אדמוה"ז											
	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א		
מקסיקו, מקסיקו סיטי (ח)	06:44	06:39	09:12	09:08	09:42	09:39	10:44	10:41	13:15	13:13	18:46	18:47	19:09	19:11	18:29	19:20
ניו-זילנד, קרייסטצ'רץ' (ח)	06:25	06:33	08:47	08:51	09:29	09:33	10:34	10:35	13:09	13:07	18:51	18:39	19:22	19:11	18:23	19:23
נפאל, קטמנדו (ח)	06:13	06:06	08:38	08:34	09:11	09:07	10:13	10:09	12:43	12:41	18:12	18:16	18:37	18:41	17:57	18:50
סין, בייג'ין (ח)	06:26	06:16	08:45	08:39	09:23	09:17	10:24	10:20	12:53	12:52	18:21	18:27	18:50	18:56	18:06	19:07
סינגפור, סינגפור (ח)	07:10	07:08	09:42	09:40	10:10	10:08	11:12	11:11	13:44	13:42	19:17	19:15	19:39	19:37	18:57	19:46
פולין, ורשא (ח)	05:50	05:36	07:57	07:48	08:45	08:38	09:47	09:41	12:15	12:14	17:41	17:52	18:17	18:28	17:32	18:42
פרו, לימה (ח)	06:12	06:12	08:43	08:43	09:12	09:12	10:15	10:14	12:47	12:45	18:22	18:18	18:44	18:40	18:01	18:49
צרפת, ליון (ח)	06:53	06:41	09:07	09:00	09:49	09:43	10:51	10:46	13:19	13:18	18:47	18:55	19:19	19:27	18:36	19:39
צרפת, פריז (ח)	07:03	06:51	09:15	09:07	10:00	09:52	11:01	10:56	13:29	13:28	18:58	19:07	19:30	19:39	18:48	19:53
קולומביה, בוגוטה (ח)	06:02	06:00	08:33	08:31	09:02	09:00	10:04	10:02	12:35	12:34	18:08	18:07	18:30	18:29	17:49	18:38
קנדה, טורונטו (ק)	07:29	07:18	09:45	09:39	10:26	10:19	11:27	11:23	13:56	13:55	19:27	19:34	19:55	20:02	19:15	20:14
קנדה, מונטריאול (ק)	07:06	06:54	09:21	09:14	10:03	09:56	11:04	10:59	13:33	13:32	19:02	19:10	19:32	19:40	18:51	19:53
קפריסין, לרנקה (ק)	06:56	06:47	09:18	09:13	09:53	09:48	10:55	10:51	13:24	13:23	18:53	18:58	19:20	19:25	18:39	19:36
רוסיה, ליובאוויטש (ח)	07:10	06:55	09:14	09:05	10:06	09:58	11:07	11:01	13:35	13:34	19:01	19:12	19:39	19:51	18:52	20:06
רוסיה, מוסקבה (ח)	06:44	06:28	08:46	08:37	09:40	09:31	10:41	10:34	13:08	13:07	18:37	18:49	19:13	19:25	18:29	19:41
רוסיה, רוסטוב על-הדון (ח)	06:34	06:22	08:47	08:39	09:30	09:23	10:31	10:26	13:00	12:59	18:27	18:36	19:00	19:08	18:16	19:21
שווייץ, ציריך (ח)	06:38	06:26	08:51	08:44	09:35	09:28	10:36	10:31	13:05	13:03	18:36	18:45	19:04	19:13	18:25	19:26
תאילנד, בנגקוק (ח)	06:26	06:22	08:55	08:52	09:24	09:22	10:27	10:24	12:57	12:56	18:29	18:29	18:51	18:52	18:11	19:01

סדר מצות הדלקת נרות לשבת קודש

מצוה זו שייכת גם לבנות ישראל, ועד לילדה קטנה ... אפילו אם היא בת שנה וכבר מתחילה לדבר ויכולה להדליק ולברך ... ביחד עם אחיותי, ועל אחת כמה וכמה אמה שמדליקה לאחריהן, כדי שתוכל לעזור להן בהדלקת הנר.

תורת מנחם תשמ"ט חלק ד' עמ' 378

ויש להשפיע גם על בנות קטנות שהגיעו לחינוך, שגם הן תדלקנה נרות שבת וחג, כמדובר כמה פעמים. ואפילו אם הדבר מוטל בספק, אם היא כבר הגיעה לחינוך או לא - גם אז כדאי שיאיר מזלה שבוע קודם או כמה ימים קודם!

משפחת י"ג תשרי תשד"מ טכ"ח - התוועדות תשד"מ ח"א עמ' 162

זמן הדלקת הנרות הוא כפי המתפרסם בכל מקום ומקום על ידי הגורמים המוסמכים - אסור בשום אופן להדליק לאחר זמן זה.

מנהגן הטוב של בנות ישראל ... להפריש לצדקה לפני הדלקת הנרות – כמובן כאשר הדלקת הנרות היא ביום חול. אסור לטלטל ח"ו את קופת הצדקה לאחר ההדלקה ולכן צריכים להניחה לכתחילה [=לפני כניסת השבת ולפני ההדלקה] במקום שתישאר שם עד לאחר הבדלה.

מדליקים את הנרות ואחרי כן מברכים:

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ לְהַדְלִיק נֵר שֶׁל שַׁבָּת קֹדֶשׁ:

תפלת הדרך

צריך לאומרה כשהחזיק בדרך חוץ לעיר ביום ראשון כשנוסע מביתו, וטוב לומר מעומד אם אפשר בקל. ובשאר הימים שמתעכב בדרך עד שובו לביתו יאמר אותה בכל בוקר אפילו במלון ויחתום ברוך אתה שומע תפלה בלי הזכרת שם:

יְהי רָצוֹן מִלְפָּנֶיךָ יי אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, שֶׁתּוֹלִיכֵנוּ לְשָׁלוֹם וְתַצְעֲדֵנוּ לְשָׁלוֹם וְתִדְרִיכֵנוּ לְשָׁלוֹם וְתַסְמְכֵנוּ לְשָׁלוֹם, וְתַגִּיעֵנוּ לְמַחֲזוֹ חֶפְצֵנוּ לְחַיִּים וְלִשְׁמֻחָה וְלְשָׁלוֹם, (ואם דעתו לחזור מיד אומר וְתַחְזִירֵנוּ לְשָׁלוֹם), וְתַצִּילֵנוּ מִכָּף כָּל-אוֹיֵב וְאֹרֵב וְלִסְטִים וְחַיּוֹת רָעוֹת בַּדֶּרֶךְ וּמִכָּל-פּוֹרְעָנוֹת הַמְתַּרְגְּשׁוֹת וּבָאוֹת לְעוֹלָם. וְתִשְׁלַח בְּרָכָה בְּכָל-מַעֲשֵׂה יָדֵינוּ, וְתַתְּנֵנוּ לָחֵן וְלַחֲסֵד וְלִרְחֻמִּים בְּעֵינֶיךָ וּבְעֵינֵי כָל-רוֹאֵינוּ, וְתַגְמִלֵנוּ חֲסִדִּים טוֹבִים וְתִשְׁמַע קוֹל תַּפְלִתֵנוּ כִּי אַתָּה שׁוֹמֵעַ תַּפְלַת כָּל-פֶּה: בְּרוּךְ אַתָּה יי, שׁוֹמֵעַ תַּפְלָה:

לזכות

לוי ש"י הלוי בן חנה

וזוגתו **אולגה שרח** בת תמר

ויוצאי חלציהם

צבי' ובעלה **דוד הלוי אליעזרוב**

שלום יצחק הלוי ומשפחתו

רות ובעלה **אפרים הלוי יליזרוב**

זבולון הלוי וזוגתו **רות**

חגית ובעלה **גבריאל סופייב**

שמעי' הלוי וזוגתו **מוראל**

אילת ובעלה **גדעון יעקובסון**

יהושע הלוי וזוגתו **מעין חנה**

אור אבנר הלוי שיחיו

לבייב

ניתן להשיג שיחות קודש ומאמרי דא"ח אלו

פקס: 9606108 3 (972)

ת.ד. 373 כפר חב"ד 60840 ישראל – P.O.B 373 Kfar Chabad 60840 Israel

E-mail: Israel@DvarMalchus.Org USA@DvarMalchus.Org

להרשמה ומנויים: 9601001 3 (972)

להורדת הקבצים:

Internet: www.DvarMalchus.Org

www.otzar770.com • www.lahak.org • www.Chasidut.TV

...

הנרות ותיקונים ניתן לשלוח ל:

E-mail: office@chazak.co.il – www.chazak.co.il

Dvar Malchus
Issue # 00724
15/03/2019

2 3 0 4 - 3 3 7 7

P.P.
שולם
1949
תל אביב

הורידו את יישומון
דבר מלכות
מחנות היישומים

